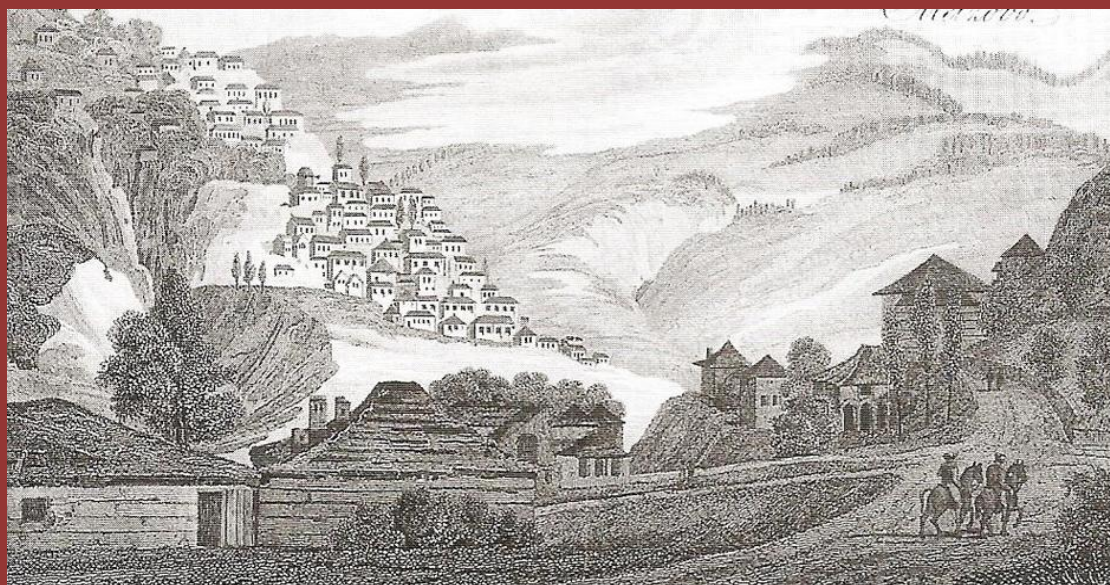

Φάνης Δασούλας

**Η ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΕΔΙΟ
ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΤΟΥ ΕΚΦΡΑΣΗΣ**

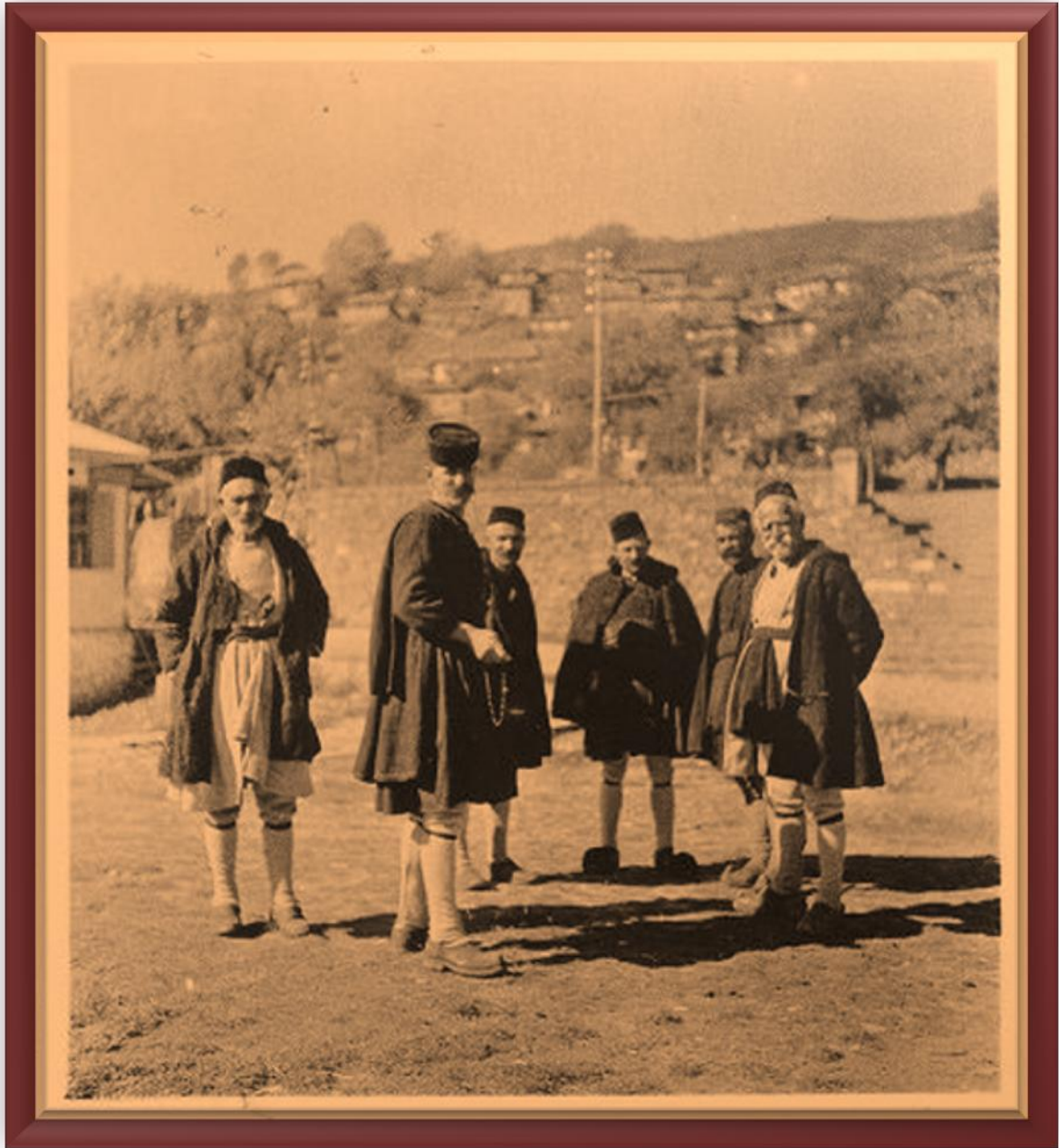
Το βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου

Β' ΕΚΔΟΣΗ

**ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΕΝΗ ΜΕ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ
ΟΥΣΙΑΣΤΚΩΝ ΚΑΙ ΡΗΜΑΤΩΝ**

Αύγουστος 2013

Πλατεία Μετσόβου (1929-1930)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα μελέτη αποτελεί προϊόν ενός μακρόχρονου προβληματισμού που αναπτύχθηκε στα πλαίσια ανθρωπολογικών ερευνών που διεξήγαγα επί σειρά ετών στην περιοχή του Μετσόβου. Αφορά τις συναρτήσεις μεταξύ τοπικής γλώσσας και επιστημονικής προσέγγισης της παραδοσιακής και σύγχρονης κοινωνίας της περιοχής. Αυτή η σχέση, αντιληπτή αρχικά ως μία εθνογλωσσολογική προβληματική, αποτέλεσε το έναυσμα μίας πολύχρονης και εξαντλητικής έρευνας πάνω στο τοπικό ιδίωμα, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την συγκέντρωση ενός τεράστιου γλωσσολογικού υλικού. Παράλληλα η αποτύπωση της τοπικής γλώσσας ανέδειξε ένα μεγάλο όγκο εθνογραφικών πληροφοριών. Η πλήρης δημοσίευση αυτών των στοιχείων παραμένει βασική μας πρόθεση. Έχοντας υπόψη ότι η επιστημονική τους επεξεργασία προϋποθέτει μία μακροχρόνια προσπάθεια κρίθηκε σκόπιμο να γίνει μία πρώτη θεωρητική νύξη σχετικά με το πλαίσιο αυτής της έρευνας και παράλληλα να παρουσιαστεί ένα πρώτο (σχετικά ανεπεξέργαστο ακόμη) δείγμα του υλικού της.

Η διαλεκτική της Ιστορίας.

Η ιδιαιτερότητα του τοπικού πολιτισμού, μία σύνθεση στοιχείων οι καταβολές του οποίων ανάγονται στον βορειοελλαδικό και ευρύτερο βαλκανικό χώρο της μεσαιωνικής και οθωμανικής περιόδου, ωθεί ειδικούς και μη να καταγράψουν την κοινωνία του Μετσόβου ως μία από τις πιο ενδιαφέρουσες του ορεινού κόσμου της Ελλάδας. Παρά το ότι ως τα τέλη του 20ου αιώνα διέσωζε ορισμένες πτυχές της παραδοσιακής της υπόστασης δεν έχει τύχει συστηματικής επιστημονικής διερεύνησης. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η τοπική γλώσσα η οποία, αν και βρίσκεται σε πορεία αποσύνθεσης, υφίσταται ακόμη. Δεν έχουν περάσει άλλωστε πολλά χρόνια από την εποχή που κυριαρχούσε στον προφορικό λόγο των Μετσοβιτών ενώ η τοπική μνήμη διασώζει ακόμη περιπτώσεις κατοίκων με μερική ή

ολική αδυναμία επικοινωνίας σε άλλη γλώσσα¹. Μολονότι η χρήση της βλαχικής² αποτέλεσε αφορμή διατύπωσης διαφόρων απόψεων αναφορικά με την προέλευση της πληθυσμιακής ομάδας των Βλάχων, η κοινωνία του Μετσόβου, χωρίς να αγνοεί τις εθνικιστικές διαστάσεις που έλαβε αυτό το ζήτημα στα πλαίσια της ανάδυσης των εθνικών κρατών στον Βαλκανικό χώρο, ουδέποτε την εξέλαβε ως στοιχείο διαμόρφωσης εθνικής υπόστασης. Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι αγνοούσε την εθνοτική της διάσταση. Ακόμη και σήμερα η τοπική γλώσσα αποτελεί στοιχείο αυτοπροσδιορισμού ή ετεροπροσδιορισμού των κατοίκων του Μετσόβου ως μία διακριτή εθνοπολιτισμική ομάδα. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η αντίληψη που έχει διαμορφωθεί στην κοινωνία του Μετσόβου, αναφορικά με την τοπική γλώσσα, εμπεριέχει «προεθνικιστικά» χαρακτηριστικά³. Η ερμηνεία αυτού του φαινομένου καθιστά αναγκαία μία σύντομη προβολή του στον ιστορικό χρόνο.

Διαχρονικά το πλαίσιο, εντός του οποίου διαμορφώνεται και εξελίσσεται η τοπική κοινωνία ως μία οικιστική-πολιτισμική παρουσία μακράς διάρκειας, ορίζεται από τις περιβαλλοντικές-γεωγραφικές συνθήκες του ορεινού χώρου της Πίνδου, τις κληρονομημένες από τον Μεσαίωνα δομές του βλαχικού πληθυσμού της και τους ιστορικούς όρους κάτω από τους οποίους αυτές ανασυγκροτούνται κατά την οθωμανική περίοδο⁴. Διακατεχόμενη από μία αντίληψη ισορροπημένης διαχείρισης των ορεινών πόρων, προτάσσει ως βασική της οικονομική επιλογή την διατήρηση της πολύμορφης αγροτικής βάσης, που κληρονομεί από την προ-οθωμανική περίοδο, καθιστώντας την σταδιακά αφητηρία μίας έντονης βιοτεχνικής-μεταπρατικής δράσης.

¹ Ως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας καθώς και ένα σημαντικό τμήμα του γυναικείου πληθυσμού δεν μπορούσε να εκφραστεί σε άλλη γλώσσα. Εκτός των προσωπικών μαρτυριών που έχω αποκομίσει για αυτό το θέμα δεν λείπουν και οι σχετικές γραπτές αναφορές. Χαρακτηριστική είναι η μαρτυρία του γιατρού Σοκόλη ο οποίος στα ενθυμήματά του αναφέρει ότι: «Προσκληθείς κατά το έτος 1861 υπό της κοινότητας Μετσόβου, ως ιατρός αυτής, εύρον μόνον σχολείον Ελληνικόν αρρένων, θηλέων ουδέν·πλην σπανίων εξαιρέσεων, αι γυναίκες και τα άρρενα μέχρι του δεκάτου έτους της ηλικίας των ουδόλωσ ελάλουν την Ελληνικήν, πάντοτε δε ασθενούντες είχαν απόλυτον ανάγκην διερμηνέως·οι άνδρες ελάλουν ελευθέρως την Ελληνικήν, διότι ήσαν εις αδιάκοπον εμπορικήν συγκοινωνίαν με τα Ιωάννινα και Τρίκαλα.» Βλ. Σ. Σοκόλης, «Περί Ηπείρου και Αλβανίας», *Παρνασός* 7 (1883), σ. 298-299.

² Χρησιμοποιώ τον όρο βλαχική και όχι βλάχικη επειδή μία μεγάλη μερίδα της ελληνικής κοινωνίας αγνοεί την εθνογλωσσική διάσταση του τελευταίου όρου και του αποδίδει αποκλειστικά κοινωνιολογικές σημασίες.

³ Αναφέρομαι πάντα στην αντίληψη που έχει διαμορφωθεί ιστορικά στην πλειονότητα του πληθυσμού και όχι στις ειδικές σημασίες που ανέπτυξαν κατά καιρούς πρόσωπα εμφορούμενα από προσωπικές ιδεοληψίες ή πολιτικές σκοπιμότητες.

⁴ Βλ. ενδεικτικά: Β. Ρόκου, *Ορεινές κοινωνίες κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια*, εκδ. Ερωδιός, Θεσσαλονίκη 2007, Θ. Δασούλας, «Αγροτικές κοινωνίες του ορεινού χώρου κατά οθωμανική περίοδο, Ο γεωργικός κόσμος της Χώρας Μετσόβου (18^{ου} αι - 19^{ου} αι.) », διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2009.

Οι ισορροπίες που διαμορφώνονται μέσω αυτής της σύζευξης, θέτουν τις βάσεις για την επιβίωση μίας σημαντικής πληθυσμιακής μάζας εντός ενός απόλυτα ορεινού περιβάλλοντος αλλά και της περαιτέρω μετεξέλιξη της σε μία ανερχόμενη εμπορική κοινωνία του οθωμανικού κόσμου⁵. Η έντονη οικονομική και γεωγραφική κινητικότητα που επιδεικνύει, διευρύνει τις πολιτισμικές επαφές και προσλήψεις προκαλώντας παράλληλα ανακατατάξεις στο εσωτερικό της. Οι ανωτέρω διεργασίες, οι οποίες κορυφώνονται μεταξύ του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, διαμορφώνουν την έσχατη φάση εξέλιξης του τοπικού πολιτισμού ως έκφραση μίας προβιομηχανική κοινωνίας του ορεινού χώρου. Οι διαστάσεις του, εμφανείς έως τα μέσα του 20^{ου} αιώνα, συνδέονται άμεσα με την μελέτη της τοπικής γλώσσας. Συγκεκριμένα, κατά το χρονικό διάστημα που διαρκεί η ανωτέρω πολιτισμική φάση, καταγράφεται το τελευταίο στάδιο εξέλιξης του βλαχικού ιδιώματος του Μετσόβου ως λειτουργική γλώσσα και παράλληλα τίθενται οι βάσεις της επιβιώσής του έως σήμερα.

Όπως είδαμε η κοινωνία του Μετσόβου, παρά την ορεινότητα του τόπου που κατοικεί, δεν υπήρξε απομονωμένη. Τόσο η γεωγραφική- πολιτική θέση του οικισμού στο θεσμικό πλαίσιο οργάνωσης της οθωμανικής αυτοκρατορίας⁶ όσο και η οικονομική του εξέλιξη ευνόησε μία κινητικότητα των κατοίκων του, κάτι που σε επίπεδο πολιτισμού συνεπάγεται εισδοχή νέων προτύπων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η σχετική αστικοποίηση των μελών της άρχουσας κοινωνίας εκείνης της περιόδου, φαινόμενο που αποτυπώνεται με χαρακτηριστικό τρόπο στις ενέργειές της να αναβαθμίσει το μορφωτικό της επίπεδο. Το ιστορικό αποτέλεσμα αυτής της διεργασίας είναι η ενεργή συμμετοχή της στην πνευματική αναγέννηση του νέου ελληνισμού, γεγονός που σε τοπικό επίπεδο εκφράζεται με την ίδρυση σχολής

⁵ Ήδη από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα γνωρίζουμε την ύπαρξη Μετσοβιτών μεγαλέμπορων στην Κωνσταντινούπολη, οι οποίοι ασχολούνταν με το γουνεμπόριο κατέχοντας μάλιστα σημαντικές θέσεις στην αντίστοιχη συντεχνία. Βλ. Θ. Μέντζος, «Συμβολή εις την των Ηπείρω μονών του Σινά», *HE* (1956), σ. 660-661. Κατά την διάρκεια του 18^{ου}-19^{ου} αιώνα, οι εμπορικές δραστηριότητες των Μετσοβιτών επεκτείνονται, εκτός του Οθωμανικού χώρου, σε διάφορα ευρωπαϊκά κέντρα καθώς και στην περιοχή της Αιγύπτου. Βλ. Ν. Σβορώνου «Ιωάννης Στάνος», *AΘΗΝΑ* 49 (1939), σ. 333-342, W. M. Leake, *Travels in northern Greece*, vol. 1, A.M.Hakkert-Publisher (φωτογραφική ανατύπωση Amsterdam 1967), σ. 296, D. Limona - N.Trandafirescu, *Documnte economice din arhiva casei comerciale Ioan St. Stamu (1714-1875)*, Direcția Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, Vol. 1-2, București 1983, Κ. Βακαλόπουλος *Ιστορία του Βορείου Ελληνισμού, Ήπειρος*, εκδ. Αφοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1992. σ. 394, Ι. Χατζηφώτης, « Οι Μετσοβίτες στην Αλεξάνδρεια » *Πρακτικά Α΄συνεδρίου μετσοβίτικων σπουδών*, Αθήνα 1993, σ. 87-96 , Γ. Πλατάρη., « Οι Τοστίτηδες στο Λιβόρνο », *HH* (1984), σ. 199-206.

⁶ Βλ. σημ. 13.

ήδη από τις αρχές του 18^{ου} αιώνα⁷. Νομοτελειακά αυτή η εξέλιξη συνιστά παράγοντα συρρίκνωσης της τοπικής γλώσσας. Ωστόσο αυτή παραμένει ισχυρή τόσο σε επίπεδο προφορικής επικοινωνίας όσο και σε επίπεδο πνευματικής δημιουργίας πάντα στα πλαίσια μίας λαϊκής κουλτούρας. Η θέση της στην τοπική κοινωνία δεν ανατρέπεται ούτε και μετά την καθολική συμμετοχή των κοριτσιών του οικισμού στην εκπαίδευση γεγονός που λαμβάνει χώρα στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα⁸. Μπορεί η τελευταία εξέλιξη να σηματοδοτεί την εισδοχή της τοπικής κοινωνίας σε μία φάση καθολικής διγλωσσίας⁹ ωστόσο στην προφορική επικοινωνία ο ρόλος της ελληνικής γλώσσας ως τις δεκαετίες του 1960-1970 παραμένει περιθωριακός. Αυτή η «παραδοξότητα» θα μπορούσε να ερμηνευτεί ως το αποτέλεσμα μίας κληρονομημένης -κυρίως από τον αγροτικό κόσμο- πολιτισμικής συντηρητικότητας η οποία ισχυροποιείται μέσα από την επί αιώνες αδιατάρακτη και ισορροπημένη ανάπτυξη της τοπικής κοινωνίας καθώς και τη γενική στασιμότητα του οθωμανικού κόσμου. Αν υποθέσουμε ότι αυτό ίσχυε για τα κατά πλειοψηφία απαιδευτα κατώτερα στρώματα του πληθυσμού δύσκολα μπορούμε να το αποδεχτούμε για την άρχουσα κοινωνία η οποία συγκροτεί μία πεπαιδευμένη ομάδα, που συμπλέει απόλυτα με τα κυρίαρχα ιδεολογικά ρεύματα της εποχής της. Αξίζει εδώ να αναφερθεί η σθεναρή της εναντίωση σε κάθε προσπάθεια μετατροπής της βλαχικής γλώσσας σε παράγοντα εθνικής αυτοσυνειδησίας μη συμβατής με το εθνικό αφήγημα του ελληνισμού¹⁰. Η θέσης της πάνω σε αυτό το ζήτημα καθορίζει καίρια και την αυτοσυνειδησία του υπόλοιπου πληθυσμού. Ο ηγετικός πολιτικός και οικονομικός ρόλος που κατείχε και ο ασφυκτικός κοινωνικός έλεγχος που ασκούσε την καθιστά ομάδα πρότυπο αναφορικά με τις ιδεολογικές και πολιτισμικές επιλογές των κατωτέρων κοινωνικών στρωμάτων. Δεν μπορούμε ωστόσο να μην επισημάνουμε μία αντίφαση. Ο προσανατολισμός της άρχουσας κοινωνίας του Μετσόβου προς τα ιδεώδη του ελληνισμού δεν επιφέρει αποστασιοποίησή της από την τοπική γλώσσα Αντίθετα σε αυτό το ζήτημα συμπεριφέρεται όπως και η υπόλοιπη τοπική κοινωνία δηλαδή στον προφορικό της

⁷ Βλ. Α. Χατζημιχάλη, *Οι εν τω Ελληνοσχολείω Μετσόβου διδάξαντες και διδαχθέντες*, εν Ιωαννίνους 1940, Μ. Τρίτος, *Η Πατριαρχική Εξαρχία Μετσόβου (1659-1924)*, Ιωάννινα 1991, σ. 93-103.

⁸ Το πρώτο παρθενγωγείο στο Μέτσοβο ιδρύθηκε το 1861. Βλ. Σ. Σοκόλης, *ό.π.*, σ. 299. Πριν η εκπαίδευση των κοριτσιών γινόταν κατ' οίκον, ωστόσο αυτό ήταν ένα προνόμιο που απολάμβαναν μόνο οι γόννοι εύπορων οικογενειών.

⁹ Η γλωσσική ανατροπή που επέφερε η γενίκευση της εκπαίδευσης αποτυπώνεται στα ενθυμήματα του γιατρού Σοκόλη ως εξής: «*Εγκαταλείψας έκτοτε το Μέτσοβον, αλλ' εν Ηπείρω διαμένων, πληροφορούμαι ότι Έλλην ιατρός δεν έχειν τώρα πλέον ανάγκην διερμηνέως.*». Βλ. Σ. Σοκόλης, *ό.π.*

¹⁰ Β. Σκαφιδάς, «*Ιστορία του Μετσόβου*», *HE* 11/135 (1963), σ. 910.

λόγο κυριαρχεί η βλαχική γλώσσα¹¹. Η στάση αυτή, σημαντική όσον αφορά την επιβίωση της τοπικής γλώσσας, μπορεί να ερμηνευτεί εν μέρει ως αποτέλεσμα αναγκαστικής προσαρμογής στην πραγματικότητα της κοινωνίας που ελέγχει. Παρά τις εμπορικές δραστηριότητες που αναπτύσσει σε διάφορα κέντρα του οθωμανικού και ευρωπαϊκού χώρου, η άρχουσα κοινωνία του Μετσόβου δεν αποσύρεται από την τοπική οικονομία αντίθετα εξακολουθεί να αναμιγνύεται δυναμικά σε αυτήν¹². Αυτό σημαίνει άμεση καθημερινή επαφή με φορείς γεωργικών, δασικών, μεταφορικών, κτηνοτροφικών και υφαντουργικών δραστηριοτήτων δηλαδή με την μεγάλη μάζα του τοπικού πληθυσμού. Πρόκειται για έναν κόσμο ο οποίος μπορεί να εκφραστεί λεπτομερώς πάνω στις εκφάνσεις του οικονομικού του βίου μόνο με όρους της τοπικής γλώσσας. Εντούτοις η χρηστικότητα της στα πλαίσια της αγροτικής οικονομίας του Μετσόβου δεν αποτελεί τον μοναδικό λόγο για την επιβίωσή της. Σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε και η αίσθηση πολιτισμικής αυτοτέλειας που διακατείχε τους κατοίκους του Μετσόβου γεγονός που σφυρηλάτησε μία αντίληψη «πολιτισμικής υπεροχής» έναντι οικισμών και πληθυσμών του στενού και ευρύτερου γεωγραφικού περιγύρου. Η αναζήτηση ερμηνείας αναφορικά με αυτό το φαινόμενο παραπέμπει στις κοινωνικοοικονομικές διεργασίες που λαμβάνουν χώρα στον οθωμανικό κόσμο, ιδίως μετά τον 17^ο αιώνα, όταν ο εντεινόμενος εκφρασευδαλισμός της υπαίθρου και η αυθαίρετη φορολογική επιβάρυνση, οδηγεί σε οικονομική και κοινωνική εξαθλίωση τον αγροτικό πληθυσμό της αυτοκρατορίας. Την ίδια περίοδο οι κάτοικοι του Μετσόβου όχι μόνο δεν βιώνουν τις επιπτώσεις που προκαλεί η θεσμική παρακμή του οθωμανικού κράτους αντίθετα εξασφαλίζουν για την περιοχή τους ένα προνομιακό πολιτικό και φορολογικό καθεστώς¹³. Αυτό το γεγονός

¹¹ Ο G. Weigand επισκεπτόμενος το 1889 το Μέτσοβο αναφέρει τα εξής: « Όπως και σε άλλα μέρη, έτσι και εδώ οι πλούσιοι άνθρωποι είναι αφοσιωμένοι στον ελλητισμό και εργάζονται γι' αυτόν. Παρόλα αυτά και παρόλο που υπάρχουν σχολεία εδώ και χρόνια, η ελληνική γλώσσα δεν έχει περάσει ακόμα παντού. Η πλειοψηφία των κατοίκων μιλάει αρωμανικά και μάλιστα ακόμα και οι πλούσιοι. Υπάρχουν ακόμα αρκετές ηλικιωμένες γυναίκες που δεν ξέρουν καθόλου ελληνικά» Βλ. G. Weigand, *Οι Αρωμανοί (Βλάχοι)*, τόμ. Α', μτφ. Τ. Kahl, εκδ. Αφοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2001.

¹² Διακατεχόμενη από ένα ισχυρό μεταπρατικό πνεύμα δεν θα άφηνε ποτέ ανεκμετάλλευτη την τοπική παραγωγή. Σε αυτό συνέβαλε σημαντικά και το καθεστώς πολιτικής και φορολογικής αυτοδιαχείρισης που παραχώρησαν οι Οθωμανοί στην περιοχή εφόσον παρείχε στην άρχουσα κοινωνία δυνατότητες ελέγχου σημαντικών πλουτοπαραγωγικών πηγών. Βλ. Θ. Δασούλας, *ό.π.*, σ. 285-300, 320-358.

¹³ Βλ. Β. Σκαφιδάς, «Τα προνόμια του Μετσόβου», *HE* 1 (1952), σ. 657-660, Π. Αραβαντινός, *Χρονογραφία της Ηπείρου*, τόμ. Β', εκδ. Κουλτούρα [χ.χ.], Αθήνα, σ. 107-108, Ι. Λαμπρίδης, «Μαλακασιακά», *Ηπειρωτικά Μελετήματα* 5 (1888), εν Αθήναις και εκδ. ΕΗΜ, Ιωάννινα 1993, σ. 30-36, V. Diamandí, «Μετονίτσανул Floca și privilegiile obținute de el», *Convorbiri literare* (1910), σ. 480-483, Μ. Τρίτος, «Τα σωζόμενα φερμάνια των προνομίων του Μετσόβου», *Πρακτικά Α' συνεδρίου μετσοβίτικων σπουδών*, Αθήνα 1993, σ. 397-414, Β. Ρόκου, *ό.π.*, 57-62, Θ. Δασούλας, *ό.π.*, 127- 148

συμβάλει στην ανάπτυξη οικονομικών και κοινωνικών δομών ικανών να εξασφαλίσουν την συνοχή και ανάπτυξη του οικισμού για αιώνες. Ο πληθυσμός του, ερμηνεύοντας τον δυναμισμό της ανωτέρω ιστορικής διεργασίας ως έκφραση μίας νοοτροπίας που απορρέει από τον χαρακτήρα του πολιτισμού του, ενισχύει την εμμονή του προς τους οικείους πολιτισμικούς κώδικες. Η προφορική του γλώσσα συνιστώντας το πληρέστερο σύστημα σήμανσης αυτών των κωδίκων καθίσταται στην συνείδησή του ένα από τα συμβολικότερα στοιχεία του τοπικού πολιτισμού¹⁴. Χαρακτηριστική εκδήλωση αυτής της αντίληψης αποτελεί το γεγονός ότι οι Μετσοβίτες σε αντίθεση με τους κατοίκους άλλων βλαχικών οικισμών δεν αισθάνθηκαν ποτέ συμπλεγματικά απέναντι στο γεγονός ότι ομιλούν μία τοπική γλώσσα¹⁵.

Σύμφωνα με τα όσα αναπτύχθηκαν παραπάνω η χρηστική και πολιτισμική λειτουργία της τοπικής γλώσσας συνέβαλε σημαντικά στην επιβίωσή της. Ωστόσο αυτή η επισήμανση συνιστά μία πραγματικότητα η οποία επαληθεύεται μόνο στα πλαίσια της προβιομηχανικής κοινωνίας του Μετσόβου. Η μετάβαση της περιοχής στην σύγχρονη εποχή, που συντελείται κατά την διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, ανατρέπει προϋποθέσεις αιώνων αναφορικά με την λειτουργία της τοπικής γλώσσας και καθιστά για πρώτη φορά την ύπαρξή της επισφαλής. Η αποσύνθεση του αγροτικού κόσμου, συνυφασμένου άμεσα με συγκεκριμένες κοινωνικοοικονομικές δομές και πολιτισμικούς κώδικες, οδηγεί σε αχρηστία έναν σημαντικό λεξιλογικό απόθεμα το οποίο απωθείται σταδιακά στην μνήμη των ηλικιωμένων μελών της τοπικής

¹⁴ Ενδεικτικό παράδειγμα αυτής της νοοτροπίας μας δίνει ο μετσοβίτης λόγιος Ν. Τζαρτζούλης που έζησε κατά τον 18^ο αιώνα και υπήρξε μία από τις σημαντικές προσωπικότητες του Νεοελληνικού Διαφωτισμού. Μπορεί να είναι θερμός υποστηρικτής της αναγέννησης του γένους και άριστος γνώστης της νέας και αρχαίας ελληνικής γλώσσας, ωστόσο, όταν θέλησε να εκφράσει τα προσωπικά του αισθήματα σε μία Μετσοβίτισσα της άρχουσας κοινωνίας, που διέμενε στα Τρίκαλα, γράφει ένα ποίημα στη βλαχική. Μάλιστα για να αποτρέψει πιθανή σχέση της με τους «Γκρέτσλι», όπως αποκαλεί τους πληθυσμούς του κάμπου, της επισημαίνει ότι μία τέτοια πράξη δεν ταιριάζει στους «Ελάσλι», όπως αποκαλεί τους ορεινούς συμπατριώτες της, υπαινισσόμενος έτσι την πολιτισμική τους ανωτερότητα. Βλ. Β. Σκαφιδάς, «Ιστορία του Μετσόβου», *HE* 11/120(1962), σ. 289 και 12/135(1963), σ. 308.

¹⁵ Είναι χαρακτηριστική η φυσικότητα με την οποία εκφράζονται οι Μετσοβίτες στην βλαχική ακόμη και σε μη οικεία πολιτισμικά περιβάλλοντα. Αυτή η γλωσσική τους συμπεριφορά αποτελεί συχνά αιτία επικρίσεων από μη βλαχόφωνους. Όντας συχνά μάρτυρας τέτοιων επεισοδίων παρατήρησα ότι κάθε Μετσοβίτης αντιμετωπίζει την στάση των επικριτών του ως μία συμπλεγματική εκδήλωση και η αντίδραση του τείνει προς μία υποτίμηση τους μέσα από λεκτικούς όρους που εμπεριέχουν σημάνσεις για το πολιτισμικό τους επίπεδο.

κοινωνίας¹⁶. Αυτή η εξέλιξη συμπίπτει και με μία πρωτόφαντη για την περιοχή προσπάθεια να ενοχοποιηθεί στην συνείδηση των κατοίκων η χρήση της τοπικής γλώσσας¹⁷. Υπό το πρίσμα των νέων οικονομικών και ιδεολογικών δεδομένων οι προϋποθέσεις για την επιβίωση της τοπικής γλώσσας είναι για πρώτη φορά αρνητικές. Εμφανίζονται πλέον ομιλητές με ελλιπές λεκτικό υπόβαθρο οι οποίοι χάριν ευκολίας καταφεύγουν σε περιφράσεις ή παρεμβάλουν στον λόγο τους δάνειες λέξεις χωρίς διάκριση. Αυτή η διαδικασία επιτείνεται περισσότερο από το γεγονός ότι η τοπική γλώσσα δεν προσφέρεται ως μέσο πρόσβασης στην ευρύτερη κοινότητα του σύγχρονου κόσμου. Έτσι κατά τις τελευταίες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα γενικεύεται το φαινόμενο οι ομιλητές (κυρίως οι νεότεροι) να καταφεύγουν σε μία εναλλαγή γλωσσικών κωδίκων στο επίπεδο της συνομιλίας, γεγονός που σηματοδοτεί την απαρχή προς μία επερχόμενη γλωσσική μετακίνηση. Οι ανωτέρω μεταβολές επιδρούν και στο σύστημα της γλώσσας στο οποίο παρατηρούνται γραμματικοσυντακτικές, φωνολογικές και λεξιλογικές συρρικνώσεις. Δεν θα ήταν λοιπόν υπερβολή να ισχυριστούμε ότι έχει εισέλθει πλέον στο τελευταίο στάδιο ύπαρξής της. Οι αποκλίσεις που παρατηρούνται μεταξύ των ομιλητών, ως προς την επάρκεια και την χρήση της, είναι σημαντικές αλλά και ενδεικτικές του γεγονότος ότι το βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου αποκτά χαρακτηριστικά μίας θνήσκουσας γλώσσας. Οι ηλικιωμένοι, αν και τη χρησιμοποιούν ακόμη στις μεταξύ τους επαφές, καταφεύγουν όλο και πιο συχνά στην εναλλαγή γλωσσικών κωδίκων, ιδίως όταν συνομιλούν με τους νεότερους. Οι νεότερες γενεές, οι οποίες την κατέχουν ανεπαρκώς, την χρησιμοποιούν σπανιότερα στις συνομιλίες τους¹⁸. Ήδη έχει εμφανιστεί η πρώτη

¹⁶ Ένας από τους συντελεστές αποσύνθεσης της βλαχικής γλώσσας στην περιοχή Πίνδου ήταν ο αφανισμός του αγροτικού της κόσμου. Η αποδόμησή του έχοντας ως συνέπεια την εξαφάνιση όλων σχεδόν των όρων που εξέφραζαν μερικές από τις σημαντικότερες εκφάνσεις του καθημερινού βίου, είχε αρνητικές συνέπειες στη διατήρηση συνολικά της γλώσσας.

¹⁷ Αυτή η προσπάθεια βασίζονταν στο ιδεολόγημα ότι η βλαχική γλώσσα είναι «ξένη» και «άχρηστη». Στο δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα αυτή η παρέμβαση λαμβάνει την μορφή παραίνεσης προς τους μαθητές σύμφωνα με την οποία η εκμάθηση και χρήση της βλαχικής αποτελεί αρνητικό παράγοντα για την πνευματική τους εξέλιξη. Ο ρόλος της ιδεολογίας στην συρρίκνωση μίας γλώσσας αποτελεί σήμερα πεδίο έρευνας της κοινωνιογλωσσολογίας. Βλ. σχετικά Λ. Τσιτσιπής, *A linguistic anthropology of praxis and language shift : Arvanitika (Albanian) and Greek in contact*, Clarendon Press, Oxford 1998.

¹⁸ Μάλιστα οι αναφορές τους περιορίζονται σε ελάχιστα πεδία. Συγκεκριμένα η τοπική γλώσσα χρησιμοποιείται είτε υπό την μορφή σατυρικού λόγου είτε ως κώδικας οικειότητας είτε ως μέσον αναφοράς σε εκφάνσεις τοπικού πολιτισμού που έχουν εκλείψει. Στην πρώτη περίπτωση η ανθεκτικότητά της οφείλεται σε μία αντίληψη περί αυξημένης δυνατότητάς της να εκφράζει σατυρικό λόγο. Παρατήρησα ότι η δημιουργία αυτής της αντίληψης δεν είναι άσχετη με τις σημασιολογικές και συντακτικές της ιδιαιτερότητες. Στην δεύτερη περίπτωση η ανθεκτικότητα της τοπικής γλώσσας

γενεά η οποία δεν γνωρίζει παρά ελάχιστες λέξεις και δεν χρησιμοποιεί ποτέ τη βλαχική στις συνομιλίες της.

Ερευνητικοί προσανατολισμοί.

Ως τώρα οι ελάχιστες μελέτες που διαθέτουμε αναφορικά με την τοπική γλώσσα επικεντρώνονται κυρίως σε μία δομική ανάλυση των χαρακτηριστικών της¹⁹. Όμως μία ολοκληρωμένη αντίληψή της προϋποθέτει η ανάγνωσή της να επεκταθεί και προς τις πολιτισμικές της συναρτήσεις. Οι επιστημονικές διαστάσεις αυτής της σύνδεσης έχουν τονιστεί επαρκώς κατά τον τελευταίο αιώνα μέσα από τα πεδία που ανέδειξε η συνεργασία της γλωσσολογικής με την ανθρωπολογική ανάλυση²⁰. Στην

σχετίζεται με την συναισθηματική σύνδεση των ομιλητών με συγκεκριμένους όρους της. Πρόκειται για μία γενεά η οποία γαλουχήθηκε σε ένα γλωσσικό περιβάλλον όπου η τρυφερότητα, η αγάπη ή η επιτίμηση εκ μέρους των οικείων εκφραζόταν αποκλειστικά με τις λέξεις *rulea ni, steaoa ni, luna ni, mar'le ni, vombire, buiace, turcanate* και άλλες. Στην τρίτη περίπτωση η ανθεκτικότητα της γλώσσας σχετίζεται επίσης με βιώματα της παιδική ηλικίας σε ένα ευρύτερο ωστόσο περιβάλλον. Συγκεκριμένα έχουμε να κάνουμε με μία γενιά που τα κάλαντα τής ήταν γνωστά ως *colinde-melinde* τα παιχνίδια που έπαιζαν έφεραν ονομασίες όπως *bici roarca tu gardina, furi, peleo* και τα μοιρολόγια για τους νεκρούς αποκαλούνταν *boci*. Εδώ η ανάγκη των ομιλητών να εκφραστούν με όρους της τοπικής γλώσσας πηγάζει από την αντίληψή τους ότι μόνο με αυτόν τον τρόπο μπορούν να αποδώσουν την ουσία των παλιών εθίμων. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι ακόμη και όταν συνομιλούν στην ελληνική η αναφορά σε εκφάνσεις του τοπικού πολιτισμού γίνεται σχεδόν πάντα με όρους της τοπικής γλώσσας.

¹⁹ Ως τώρα ολοκληρωμένη γλωσσολογική μελέτη για βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου έχει γίνει μόνο από τον κ. Σ. Μπέη. Βλ. Σ. Μπέης, « Le parler aroumain de Metsovo, description d'une langue en voie de disparition en Grece » διδακτορική διατριβή, Universite Paris V, Sorbonne, 2000. Με το ιδίωμα του Μετσόβου έχει ασχοληθεί και ο R. Schlösser. Βλ. R. Schlösser Historische, Lautlehre des Aromunischen von Metsovon, *Balkan-Archiv*, Bd.3 (1985). Ωστόσο στην μελέτη του παρατηρούνται πολλές ανακρίβειες ιδιαίτερα στο λεξικολογικό πεδίο. Παρόμοιες ανακρίβειες αναφορικά με το ιδίωμα του Μετσόβου παρατηρούνται και στον γλωσσολογικό άτλαντα της βλάχικης που δημοσιεύτηκε από τους D. Wolfgang, και J. Kramer. Βλ. W. Dahmen, J. Kramer, *Atlasul lingvistic aroman. Balkan-Archiv*. Bd. 1, 2 (1985), 1994.

²⁰ Η επιστημονική προβληματική που αναδείχθηκε στα πλαίσια αυτής της σύνδεσης οδήγησε στην ανάπτυξη κλάδων όπως η κοινωνιογλωσσολογία, η εθνογλωσσολογία, η εθνοσημασιολογία, η εθνογραφία της επικοινωνίας και άλλων. Πλέον η προσέγγιση της γλώσσας δεν περιορίζεται μόνο στην δομική της ανάλυση αλλά επεκτείνεται και στην σχέση της με τις κοινωνικές παραμέτρους, την επικοινωνία, την αντίληψη του κόσμου, τον τρόπο σκέψης και την οργάνωση του πολιτισμικού χώρου. Σε αυτήν την περίπτωση δεν αρκεί μία επιφανειακή γνώση της γλώσσας αλλά εμπάθунση στην δομή της κάτι που απαιτεί χρήση γλωσσολογικών εργαλείων. Από την άλλη πλευρά η γνώση που προέρχεται από άλλες πηγές –ιστορικές, λαογραφικές, κοινωνιολογικές, διαλεκτολογικές– χρησιμοποιείται για μια πληρέστερη περιγραφή της γλώσσας. Βλ. ενδεικτικά: N. Hickerson, *Linguistic Anthropology*, Holt, Rinehart, and Winston, New York, 1980, Α. Τσιτσιπής, *Εισαγωγή στην ανθρωπολογία της γλώσσας. Γλώσσα, Ιδεολογία, Διαλογικότητα και Επιτέλεση*, Gutenberg, Αθήνα, 1995, D. Hymes, *Foundations in sociolinguistics: An ethnographic approach*, University of Pennsylvania Press. Philadelphia (1974). Σύμφωνα με ορισμένες απόψεις οι προαναφερόμενοι επιστημονικοί κλάδοι δεν αποτελούν διακριτά επιστημονικά πεδία αλλά ειδικές μεθοδολογίες ενός μόνο κλάδου της γλωσσολογίας. Βλ. Χ. Κλαίρης, *Θέματα γενικής γλωσσολογίας*, Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1990, σ. 110

περίπτωση του Μετσόβου ερευνητικές προσεγγίσεις αναφορικά με τη σχέση γλώσσας- πολιτισμού και των μεταξύ τους αλληλεπιδράσεων δεν έχουν πραγματοποιηθεί. Το κενό αυτό παραμένει ουσιαστικό ακόμη και στα πλαίσια ερευνών με καθαρά εθνογραφικό προσανατολισμό. Έτσι, παρά το γεγονός ότι η γλώσσα συνιστά έναν από τους πιο διακριτούς κώδικες κάθε πολιτισμού, οι ως τώρα προσεγγίσεις της παραδοσιακής κοινωνίας του Μετσόβου «αγνοούν» την γλωσσική της πτυχή²¹. Δεν γνωρίζουμε αν αυτή η έλλειψη σχετίζεται με τα ερευνητικά πλαίσια που είχε διαμορφώσει παλαιότερα η ελληνική λαογραφία²². Σίγουρα όμως η άγνοια της τοπικής γλώσσας και συνακόλουθα οι δυσχέρειες που δημιουργεί στην αντίληψη διαφόρων εκφάνσεων του τοπικού πολιτισμού, αποτέλεσε αρνητικό παράγοντα για την ανάληψη σχετικών ερευνητικών πρωτοβουλιών²³.

Οι επί σειρά ετών ανθρωπολογικές έρευνες που διεξήγαγα στην περιοχή του Μετσόβου μου ανέδειξαν τις εθνολογικές συνιστώσες της τοπικής γλώσσας αρχικά ως μεθοδολογικό ζήτημα επί της ερευνητικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, παρά την από αιώνες υφιστάμενη διγλωσσία, διαπίστωσα ότι οι αφηγήσεις των κατοίκων, ιδίως σε πεδία που άπτονται του παλιού τους αγροτικού βίου, πραγματώνονταν κυρίως με όρους του τοπικού γλωσσικού συστήματος. Κάθε προσπάθεια αντιστοίχισης προς τους όρους της επίσημης γλώσσας φανέρωνε λεκτικά κενά, γεγονός που συνιστούσε ένδειξη μίας ανολοκλήρωτης γλωσσικής μετατόπισης. Αυτή η λεξικο-γλωσσική

²¹ Μία μικρή εξαίρεση αποτελεί η δημοσίευση σε συγκριμένες μελέτες ορισμένων τεχνικών όρων της γεωργίας, της ξυλουργικής βιοτεχνίας και της υφαντικής τέχνης. Βλ. *Θ. Δασούλας, ό.π., 367-450*, Φ., Δασούλας «Η υδροκίνηση στην ξυλουργική βιοτεχνία της Πίνδου», *HX* 41 (2007), σ. 295-346., Β. Ρόκου., *Υφαντική Οικιακή Βιοτεχνία, Μέτσοβο 18^{ος}, 20^{ος} αιώνας*, εκδ. Artigraf, Αθήνα 1994, σ. 163-180.

²² Για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα η ελληνική λαογραφία είχε προσανατολιστεί στην μελέτη στοιχείων του λαϊκού πολιτισμού που αποδείκνυαν την ενότητα του ελληνικού έθνους από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Ωστόσο η προσήλωση σε αυτόν τον στόχο είχε ως αποτέλεσμα να «αγνοηθούν» πολιτισμικές πραγματικότητες του ελλαδικού χώρου που δεν «βοηθούσαν» στην τεκμηρίωση του ανωτέρου εθνικού αφηγήματος. Σχετικά με το ιδεολογικό πλαίσιο και τα θέματα που απασχόλησαν την ελληνική λαογραφία βλ. Α. Κυριακίδου-Νέστορος, *Η Θεωρία της Ελληνικής Λαογραφίας. Κριτική Ανάλυση*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 4^η εκδ, Αθήνα 1997.

²³ Ακόμη και ερευνητές που γνωρίζουν κάποια μορφή της βλαχικής γλώσσας αντιμετώπισαν δυσχέρειες στην κατανόηση ασμάτων ή ποιημάτων του Μετσόβου εφόσον αγνοούσαν τις σημασιολογικές και συντακτικές ιδιαιτερότητες του τοπικού ιδιώματος. Πολύ βέβαια μεγαλύτερες δυσκολίες αντιμετώπισαν όσοι ερευνητές αγνοούσαν παντελώς την τοπική γλώσσα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ατελέσφορη προσπάθεια της Α. Χατζημιχάλη να ερμηνεύσει τα τοπωνύμια της περιοχής. Βλ. Γ. Πλατάρης -Τζίμας, Διορθώσεις στη Χατζημιχάλη, (Μέρος Ε', Επιστολές Αγγελικής Χατζημιχάλη προς Μόδεστο Τρ. Πέρτσαλη)», *Πρακτικά Γ' Συνεδρίου Μετσοβίτικων Σπουδών* (Μέτσοβο, 29-31 Αυγούστου 1997), Αθήνα 2000, σ. 381-402.

επιλογή υποδείκνυε επιβίωση ενός γλωσσικού πολιτισμού με παρουσία μακράς διάρκειας στην περιοχή. Έχοντας λοιπόν υπόψη ότι καμία χρήση της γλώσσας δεν συμβαίνει στο ιστορικό-κοινωνικό κενό, κατέστη αντιληπτό ότι η ερευνητική προσέγγιση της αγροτικής και εν γένει της παραδοσιακής κοινωνίας του Μετσόβου δεν μπορεί να ολοκληρωθεί χωρίς να συνδεθεί με τη γλωσσική της διάσταση. Αυτή η διαπίστωση αποτέλεσε αφετηρία επιστημονικού προβληματισμού ο οποίος στην πορεία κατέδειξε την ανάγκη προσέγγισης και μελέτης της παραδοσιακής κοινωνίας μέσα από τους γλωσσικούς της όρους.

Η ανεπάρκεια συστηματικών μελετών και η επίγνωση της επικείμενης εξαφάνισης του τοπικού γλωσσικού συστήματος ήταν οι λόγοι που ώθησαν τις ανθρωπολογικές μου αναζητήσεις σε μία παράλληλη γλωσσολογική προσέγγιση της περιοχής. Αρχικά διενεργήθηκε μία εκτεταμένη λεξικογραφική έρευνα που οδήγησε στην καταγραφή ενός τεραστίου όγκου λημμάτων. Όμως διάφορα ζητήματα σημασιολογίας, συντακτικής δομής και ιδιοματικής έκφρασης που αναδείχθηκαν μέσα από αυτήν την ερευνητική διαδικασία, υπέδειξαν ότι η επικέντρωση της έρευνας, μόνο στην καταγραφή λέξεων, συνιστούσε μία ανεπαρκή μέθοδο για την δομική και ανθρωπολογική ανάλυση του τοπικού ιδιώματος. Ιδιαίτερα προβληματική αποδείχθηκε στο πεδίο της σημασιολογίας. Η πεποίθηση των ομιλητών ότι μπορούσαν να αποδώσουν τις σημασίες των λέξεων της βλαχικής δια μέσω της ελληνικής -η μόνη άλλη γλώσσα που μιλούν- αποδείχθηκε δυσχερής στην πράξη και συχνά παραπλανητική²⁴. Όπως διαπιστώθηκε αυτή η ερμηνευτική τους δυσκολία υποδείκνυε γλωσσική ανεπάρκεια και ταυτόχρονα αδυναμία απόδοσης των μορφοσυντακτικών ιδιομορφιών της τοπικής γλώσσας. Μία ευρύτερη ανάγνωση αυτού του φαινομένου αναδεικνύει ζητήματα που καθιστούν απαραίτητη μία ιστορικοσυγκριτική προσέγγισή της. Ένα από τα πιο επίμαχα είναι οι ανά τους αιώνες συναρτήσεις βλαχικής και ελληνικής γλώσσας τόσο στα πλαίσια του Βαλκανικού γλωσσικού δεσμού²⁵ όσο και των μεταξύ τους στενών επαφών²⁶. Οι ανωτέρω

²⁴ Έχοντας καλή επίγνωση της τοπικής γλώσσας διαπίστωση εξ αρχής ότι οι ερμηνείες των ομιλητών ήταν συχνά αυθαίρετες και ελλιπείς.

²⁵ Βαλκανικός γλωσσικός δεσμός (Balkansprachbund) είναι το όνομα που έχει δοθεί στις ομοιότητες στη γραμματική, τη σύνταξη, το λεξιλόγιο, και τη φωνολογία των γλωσσών των Βαλκανίων, αν και ανήκουν σε διαφορετικούς κλάδους της Ινδοευρωπαϊκής γλωσσικής οικογένειας, όπως της Αλβανικής, της Ελληνικής, των λατινογενών και των σλαβικών γλωσσών. Βλ. A. Rosetti *Istoria Limbii Române*, București 1968. σ. 244-279, K. Steinke-A.Vraciu, *Introducere în Lingvistica balcanică*, Editura Universității «Alexandru Ioan Cuza». Iași.1999, V. Friedman, «Balkans as a Linguistic Area». In:

διαπιστώσεις επέβαλαν τον επαναπροσδιορισμό της ερευνητικής μεθόδου προς μία πιο αποτελεσματική διαδικασία. Με βάση το ήδη καταγεγραμμένο υλικό επιχειρήθηκε η εκ νέου προσέγγιση της γλώσσας μέσα από την καταγραφή κειμένων, εκφωνημάτων, προτάσεων και φράσεων. Οι φωνολογικές, μορφολογικές, συντακτικές και σημασιολογικές ιδιομορφίες που αναδείχθηκαν μέσω αυτής της μεθόδου κατέστησαν εφικτή μία πλήρη δομική ανάλυσή της και ανέδειξαν ορισμένες άγνωστες ως τώρα πτυχές της. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί ο εντοπισμός λεκτικών, μορφοσυντακτικών και φωνητικών διαφοροποιήσεων κατά την γλωσσική επιτέλεση. Η διαπίστωση αυτή δεν αφορά φαινόμενα που ανάγονται στην εντεινόμενη αποσύνθεση της τοπικής γλώσσας κατά τις τελευταίες δεκαετίες αλλά περιπτώσεις ομιλητών με επαρκή γλωσσική ικανότητα. Η αναζήτηση ερμηνείας, αν και υπέδειξε ορισμένες κοινωνικοοικονομικές και οικιστικές συνιστώσες της τοπικής ιστορίας, ως παράγοντες γλωσσικής απόκλισης, παραμένει ακόμη ανοιχτή²⁷. Μεγαλύτερη ωστόσο σημασία έχει η γλωσσολογική πτυχή του θέματος. Οι ανομοιομορφίες μεταξύ των ομιλητών αποτελούν μία από τις παραμέτρους που διαφοροποιούν την τοπική γλώσσα από τα υπόλοιπα ιδιώματα της βλαχικής. Ως τώρα αυτές οι ιδιαιτερότητές της δεν έχουν επισημανθεί. Το θέμα αυτό αφορά την μελέτη της βλαχικής γλώσσας συνολικά εφόσον θέτει ζητήματα επαναπροσδιορισμού διαμορφωμένων αντιλήψεων αναφορικά με τους γεωγραφικούς και ιδιοματικούς διαχωρισμούς της²⁸.

Keith Brown (ed.) *Encyclopedia of Language & Linguistics*, 2nd edition, vol. 1, Oxford: 2006, σ. 657-672. Π. Κριμπάς, *Επιδράσεις της Νεότερης Ελληνικής στις βαλκανικές γλώσσες*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2007.

²⁶ Ανεξάρτητα από την έκταση της διγλωσσίας στις βλαχικές κοινωνίες του παρελθόντος οι εκπαιδευτικές και εκκλησιαστικές ανάγκες τους καθώς και ο γραπτός τους λόγος πραγματώνονταν μέσω της ελληνικής γλώσσας.

²⁷ Με τις ονομασίες *árhondzí*, *vínitsí*, *álghi*, *ghizári*, *ghiósañi*, *súsañi*, *yíftsi*, *gádjáhi* και άλλες, οι Μετσοβίτες εξέφραζαν την κοινωνικοοικονομική διαστρωμάτωση και συνοικιακή διάρθρωση του πληθυσμού της κωμοπόλεως τους κατά την προβιομηχανική εποχή. Βλ. Θ. Δασούλας, «Αγροτικές κοινωνίες του ορεινού χώρου κατά οθωμανική περίοδο, Ο γεωργικός κόσμος της Χώρας Μετζόβου (18^{ος} αι - 19^{ος} αι.)», διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2009. σ. 137, σημ 32, σ.270-300, σ. 307 σημ. 160. Σήμερα μπορεί αυτοί οι διαχωρισμοί να έχουν σχεδόν εκλείψει, ωστόσο επισήμανα ορισμένα γλωσσικά ίχνη τους στους απογόνους αυτών των ομάδων. Από την άλλη πλευρά η κάθε επαγγελματική κατηγορία του οικισμού υπήρξε κάτοχος εξειδικευμένης τεχνικής ορολογίας την οποία συχνά αγνοούσε ο υπόλοιπος πληθυσμός.

²⁸ Μία τέτοια περίπτωση αποτελεί και η προσπάθεια γλωσσολόγων και μελετητών να διακρίνουν, με βάση τα διαφοροποιημένα κατά τόπους ισόγλωσσα, ένα βόρειο και ένα νότιο ιδίωμα στην Βλαχική γλώσσα. Βλ Th. Capidan., *Aromânii, Dialectul Aromân*, ed² Editură Fundației Culturale Aromâne, București 2005. σ. 193-198, Ν. Κατσάνης-Κ. Ντίνας, *Γραμματική της Κοινής Κουτσοβλαχικής*, εκδ. Αρχείο Κουτσοβλαχικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1990, σ. 12-13, Α. Μπουσμπούκης, « Το ρήμα της αρωμουνικής, *μορφολογική ανάλυση*». Αθήνα: διδακτορική διατριβή (1982), σ. 28-30. Αναζητώντας

Από τα ως τώρα αναφερθέντα συνάγεται ότι η γνώση της τοπικής γλώσσας αποτελεί μία υποχρεωτική προϋπόθεση για τον εκάστοτε ερευνητή. Αυτή η δεξιότητα αποκτά ακόμη μεγαλύτερο βάθος αν συνδυαστεί με το στοιχείο της εντοπιότητας²⁹. Εκτός του ότι παρέχει στον ερευνητή αυξημένες δυνατότητες επαλήθευσης των δεδομένων της έρευνας, τον καθιστά παρατηρητή φαινομένων που αδυνατούν να εντοπίσουν περιοδικές ερευνητικές προσεγγίσεις³⁰. Επιπλέον το κριτήριο της εντοπιότητας καθιστά αποτελεσματικότερη και την μεθοδολογία της έρευνας. Παρέχοντας αυξημένες δυνατότητες συστηματικής διεύρυνσης και εμβάθυνσης του αντικειμένου της, αποτρέπει τα ερευνητικά κενά και καθιστά το συνολικό αποτέλεσμα πολύ πιο αξιόπιστο³¹. Όμως η δυνατότητα αυξημένης διεισδυτικότητας που διαθέτει ο ντόπιος ερευνητής τον φέρνει αντιμέτωπο με ζητήματα συχνά μη αντιληπτά από πολλούς άλλους. Συγκεκριμένα η επίγνωσή του ότι ορισμένοι νεωτερισμοί σε λεξικολογικό, μορφολογικό και συντακτικό επίπεδο ανάγονται σε φαινόμενα αποσύνθεσης της τοπικής γλώσσας, τού δημιουργεί διλήμματα αναφορικά με τα όρια του ερευνητικού πλαισίου. Αναμφίβολα η επιστημονική δεοντολογία επιτάσσει ο ερευνητής να καταγράφει τα πάντα, έστω και αν αντιλαμβάνεται ότι αποτελούν στρεβλώσεις προερχόμενες από ομιλητές με ελλιπή γλωσσική ικανότητα. Ωστόσο η αποφυγή οποιοδήποτε υποκειμενισμού κατά την διερεύνηση της τοπικής γλώσσας προϋποθέτει να διακατέχεται από μία ολοκληρωμένη αντίληψη του ερευνητικού του πεδίου. Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να έχει υπόψη δύο σημαντικές παραμέτρους. Πρώτον να μην αγνοεί ότι η οργανική εξέλιξη και ολοκληρωμένη

στοιχεία αυτής της διάκρισης στην Βλαχική γλώσσα του Μετσόβου, όχι μόνο δεν μπόρεσα να την κατατάξω σε μία από τις δύο προαναφερόμενες ομάδες αντίθετα διέκτρινα ίδια γνωρίσματα που στοιχειοθετούν μία διακριτή περίπτωση. Χαρακτηριστικές είναι και οι διαφοροποιήσεις που παρατηρούνται μεταξύ του ιδιώματος του Μετσόβου και των όμορων βλαχικών οικισμών. Με δεδομένο το γεγονός ότι εδώ και πολλούς αιώνες διατηρούν στενούς ιστορικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς δεσμούς με το Μέτσοβο το φαινόμενο αυτό αποτελεί μία ενδιαφέρουσα περίπτωση μελέτης αναφορικά με την εξέλιξη της βλαχικής γλώσσας.

²⁹ Το πολυπρόσωπο και ποικίλο γλωσσικό περιβάλλον σε φέρνει σε επαφή με πραγματικούς και όχι ιδεώδεις ομιλητές σε πραγματικές και επικοινωνιακές περιστάσεις, κατάσταση που αποτελεί βασική προϋπόθεση για την διέγερση της γλωσσολογικής ευαισθησίας. Βλ. σχετικά J. Cumberz & D. Hymes(Eds), *Directions in Sociolinguistics. The ethnography of communication*, B. Blackwell, Oxford UK, 1986., σ. 549.

³⁰ Η μακροχρόνια καθημερινή επαφή με τους φορείς της τοπικής γλώσσας παρέχει στον ερευνητή πολλαπλάσιες ευκαιρίες επιβεβαίωσης των δεδομένων της έρευνας αλλά και εντοπισμού στοιχείων που δεν μπορεί να δώσει μία περιοδική έρευνα. Σε περιπτώσεις τοπικών γλωσσών που βρίσκονται στο στάδιο της αποσύνθεσης αυτή η δεξιότητα καθίσταται μοναδική, εφόσον τον καθιστά γνώστη των λεκτικών και μορφοσυντακτικών αλλοιώσεων που έχει υποστεί.

³¹ Η οικειότητα με το περιβάλλον και τα πρόσωπα καθιστά τους πληροφορητές περισσότερο πρόθυμους να «υποστούν» μία μακροχρόνια και εξαντλητική ερευνητική διαδικασία.

χρήση της βλαχικής γλώσσας στο Μέτσοβο δεν ξεπερνάει την προβιομηχανική περίοδο του τοπικού πολιτισμού. Δεύτερον να έχει επίγνωση ότι η σημερινή της μορφή εμπεριέχει στοιχεία μίας γλώσσας που έχει εισέλθει σε μία φάση θνησιμότητας και συνεπώς δε δίνει την ευκαιρία στον εξωτερικό ερευνητή να αποτυπώσει τις παλαιότερες μορφές της, αν δεν έχει αντίληψη και γνώση αυτών των αλλαγών³². Αυτές οι διαπιστώσεις καθιστούν απαραίτητη μία ερμηνεία της τοπικής γλώσσας η οποία θα αναδεικνύει όλες τις συνιστώσες της. Απαιτείται επομένως μία πολυεπίπεδη επιστημονική ανάλυση γεγονός που καθιστά αναγκαία την σύμπραξη διαφοροποιημένων επιστημονικών πεδίων.

Το πλούσιο υλικό, που προέκυψε κατά την πολυετή έρευνα, κατέστησε φανερό ότι το τοπικό γλωσσικό σύστημα αποτελεί αναγκαίο εργαλείο διείσδυσης στον τοπικό πολιτισμό. Παράλληλα αναδείχθηκαν στοιχεία που παραπέμπουν στο είδος αυτού του πολιτισμού και την αυθεντική εικόνα των ιδιαιτεροτήτων του. Μέσα από όρους και τοπωνυμικά στοιχεία επισημάνθηκαν συχνά άγνωστες πτυχές του υλικού βίου. Αυτό συνετέλεσε στην ανάλυση και κατανόηση του αγροτικού παρελθόντος τόσο σε επίπεδο μορφών όσο και ως μία διαδικασία «κατάκτησης» του ορεινού περιβάλλοντος η μακρά διάρκεια της οποίας διαμόρφωσε εξελικτικά τις οικονομικές και κοινωνικές δομές της περιοχής. Ταυτόχρονα επισημάνθηκαν οι τοπικές συνιστώσες μίας μακράς και ευρύτατης σχέσης με τον βαλκανικό χώρο γεγονός που συνδέεται άμεσα με την δόμηση της πολιτισμικής ταυτότητας. Ο εντοπισμός γλωσσικών στοιχείων του βαλκανικού περιγύρου υποδεικνύει ιστορικές αλληλουχίες οι οποίες δεν καταγράφονται σε γραπτές πηγές. Τέλος ιδιαίτερο ερευνητικό πεδίο συνιστά η υφιστάμενη διγλωσσία. Η από αιώνες στενή επαφή με την ελληνική γλώσσα ενδέχεται να δημιούργησε αναντιστοιχίες μεταξύ της ετυμολογικής και της σημασιολογικής αρχής των σημαινόντων. Για τον ερευνητή το ζήτημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία εφόσον πίσω από τις νοηματικές μεταβολές ενδέχεται να υποκρύβονται διαδικασίες πολιτισμικής αφομοίωσης.

³² Οι διαφοροποιήσεις μεταξύ παλαιότερων και νεότερων ομιλητών είναι πολλές και σε πολλά πεδία. Αξίζει να επισημανθεί ότι παλαιότερα είχαμε περιπτώσεις επίδρασης της βλαχικής στην σύνταξη της ελληνικής που μιλούσαν οι κάτοικοι του Μετσόβου. Για παράδειγμα θέλοντας να δηλώσουν την φράση «ο ήλιος λάμπει, ακτινοβολεί» έλεγαν *δίνει ο ήλιος*. Πρόκειται για συντακτική μεταφορά του βλαχικού *da soár'le*. Σήμερα παρατηρούμε εντελώς αντίθετα φαινόμενα. Για παράδειγμα στην φράση *pre acló=από εκεί*, οι νεότεροι αντικαθιστούν την πρόθεση *pre=διά μέσου, μέσα από*, με το *di=από*, λέγοντας *di acló*. Αυτή η αλλαγή, η οποία παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, αποτελεί μίμηση της αντίστοιχης ελληνικής σύνταξης.

Γενικά οι συναρτήσεις γλώσσας και πολιτισμού στην παραδοσιακή και σύγχρονη κοινωνία του Μετσόβου παραμένουν ακόμη ανοικτές ως πεδία επιστημονικής έρευνας³³. Εντούτοις βρισκόμαστε ήδη σε οριακό σημείο. Ο γλωσσικός ηγεμονισμός της επίσημης γλώσσας έχει επιφέρει σημαντική συρρίκνωση της τοπικής γλώσσας. Η εξαφάνιση της, η οποία επίκειται στο άμεσο μέλλον, θα καταστήσει σύντομα οποιαδήποτε έρευνα ανέφικτη³⁴.

³³ Αναφορικά με αυτό το θέμα η μοναδική ως τώρα επιστημονική έρευνα έχει πραγματοποιηθεί από την κ. Α. Κουφογιώργου στα πλαίσια μίας κοινωνιογλωσσολογικής προσέγγισης της σύγχρονης κοινωνίας του Μετσόβου. Βλ. Α. Κουφογιώργου, «Linguistic Practices and Gender Dynamics in Bilingual Metsovo(Greece)», 6^ο Διεθνές Συνέδριο Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο 18-21 Σεπτεμβρίου 2003, [e-book: <http://www.philology.uoc.gr/conferencew/6thICGL/gr.htm>], Α. Κουφογιώργου, «When a dying Language becomes a lingua franca», *Multilingua-Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication*, 27.23 (2008), σ. 231-253.

³⁴ Σήμερα οι δυνατότητες να καταγραφεί πλήρως η μορφή της έχουν περιοριστεί σημαντικά δεδομένου ότι σχεδόν εξέλιπε η γενεά που διαθέτει επαρκή γλωσσική ικανότητα.

κεντρικός δρόμος με καταστήματα (1929-1930)

ΛΕΞΙΚΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΡΗΜΑΤΩΝ

Η δομή του Λεξικού

Η λεξικογραφική καταγραφή που ακολουθεί αποτελεί το δεύτερο δημοσιευμένο δείγμα του γλωσσικού υλικού που έχει συλλεχθεί μέσα από μία πολύχρονη ερευνητική προσπάθεια, η οποία διενεργήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 1993 - 2008. Επειδή στα πλαίσια της παρούσης μελέτης δεν είναι εφικτή μία ολοκληρωμένη ανάδειξή του, κρίθηκε σκόπιμο η παράθεση των λημμάτων που ακολουθεί να μην βασίζεται σε τυχαία επιλογή αλλά να αντιπροσωπεύει πλήρως δύο βασικές γραμματικές κατηγορίες ούτως ώστε να αναδειχθεί το εύρος η μεθοδικότητα και η πληρότητα της παρούσας έρευνας. Τα χιλιάδες λήμματα που παρατίθενται συγκροτούν τον κύριο κορμό του ρηματικού συστήματος και των ουσιαστικών της τοπικής γλώσσας όπως αυτός διαμορφώθηκε στα τέλη του 20^{ου} αιώνα. Δηλαδή εκτός των λημμάτων, που αποτελούν κληρονομιά παλαιότερων εποχών, περιλαμβάνει και τους νεολογισμούς που σχηματίστηκαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες³⁵. Δυστυχώς η οικονομία του χώρου δεν επιτρέπει την παρουσίαση στοιχείων που να αναδεικνύουν την μορφοσυντακτική λειτουργία τους και τις μεταξύ τους αλληλεξαρτήσεις. Περιοριζόμαστε έτσι σε μία στενή σημασιολογική περιγραφή ρημάτων του κάθε ρήματος ή ουσιαστικού παραλείποντας ωστόσο πλήθος ειδικών εκφράσεων που διευρύνουν κατά πολύ το σημασιολογικό τους πεδίο.

³⁵ Η βλαχική γλώσσα όντας έως και τον 20^ο αιώνα ο προφορικός κώδικας ενός κατά βάση αγροτικού πολιτισμού δεν έτυχε καλλιέργειας αντίστοιχης των γραπτών γλωσσών. Αυτή η κατάσταση δημιούργησε και δημιουργεί δυσχέρειες στους ομιλητές ειδικά όταν αναφέρονται σε νεότερες πολιτισμικές εξελίξεις. Κατά τη νεότερη ιστορική περίοδο τα λεκτικά κενά της γλώσσας συμπληρώνονταν με αφομοίωση λέξεων δάνειων κυρίως από την ελληνική γλώσσα η οποία αποτέλεσε την γραπτή γλώσσα των Βλάχων. Ωστόσο, κατά τις τελευταίες δεκαετίες αυτός ο δανεισμός δεν οφείλεται μόνο στην ανάγκη να καλυφθούν πραγματικά σημασιολογικά κενά, αλλά και σε άγνοια της γλώσσας από ομιλητές με ελλιπές λεκτικό υπόβαθρο, γεγονός που συνετέλεσε στην δημιουργία αρκετών συνώνυμων. Αν και γνωρίζω ότι ο σχηματισμός ορισμένων λέξεων οφείλεται σε αυτό το γεγονός, η επιστημονική ακρίβεια επιτάσσει την καταγραφή τους δεδομένου ότι αναδεικνύουν μία έσχατη φάση εξέλιξης της τοπικής γλώσσας. Δυστυχώς λόγοι οικονομίας του χώρου δεν μου επιτρέπουν να επισημάνω τα λήμματα που αποτελούν πρόσφατους σχηματισμούς καθώς και τα παλιότερα συνώνυμά τους.

Το σύστημα γραφής: αν και η εγγραμμάτιση της βλαχικής γλώσσας έχει επιχειρηθεί ήδη από τον 18^ο αιώνα³⁶, αυτή η προσπάθεια δεν οδήγησε στην διαμόρφωση μίας κοινά αποδεκτής γραφής³⁷. Ακόμη και η αποτύπωσή της στα πλαίσια επιστημονικών προσεγγίσεων αποτελεί υπόθεση προσωπικής αντίληψης του κάθε ερευνητή δεδομένου ότι δεν υφίσταται ένα κοινά αποδεκτό αλφάβητο. Κεντρικός πυρήνας αυτού του ζητήματος παραμένει η ανάγκη να δημιουργηθεί ένα σύστημα γραφής που θα συνδυάζει την φωνητική απόδοση ταυτόχρονα με την ιστορική εξέλιξη της γλώσσας. Επιστημονικά αυτό που έχει σημασία είναι η χρήση ενός αλφαβήτου που θα αποδίδει πιστά το φθογγολογικό εύρος της γλώσσας. Φυσικά η πιο ενδεδειγμένη λύση είναι η χρήση του διεθνούς φωνητικού αλφαβήτου. Ωστόσο η αυστηρά επιστημονική του υφή δεν ενδείκνυται σε περιπτώσεις που επιδιώκεται προσέγγιση των ερευνητικών δεδομένων από ένα ευρύτερο κοινό.

Οι ανάγκες της έρευνας κατέστησαν υποχρεωτική την ανάπτυξη εκ μέρους μου ενός γραφικού συστήματος προσαρμοσμένου στις ιδιαιτερότητες της βλαχικής γλώσσας του Μετσόβου. Επειδή δεν υφίσταται ακόμη μία ολοκληρωμένη ανάλυση αναφορικά με την ιστορική εξέλιξη του φθογγολογικού της συστήματος, το γραφικό σύστημα που χρησιμοποιώ στην παρούσα δημοσίευση δεν αποτελεί μία οριστική πρόταση. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν συνιστά μία έγκυρη φωνητική μεταγραφή της τοπικής γλώσσας³⁸. Τα γράμματα ή οι συνδυασμοί των γραμμάτων που χρησιμοποιώ για την απόδοση των λέξεων καταγράφονται στην πρώτη στήλη του πίνακα που ακολουθεί. Στην δεύτερη στήλη δίνεται -όπου κρίνεται απαραίτητο- η φωνητική τους μεταγραφή με βάση τα γραφήματα του διεθνούς φωνητικού αλφαβήτου. Στη τρίτη

³⁶ Βλ. Κ.Ουκούτα, *Νέα Παιδαγωγία ήτοι Αλφαβητάριον εύκολον του μαθείν τα νέα παιδιά τα ρωμανο-βλάχικα γράμματα εις κοινήν χρήσιν των Ρωμανο-βλάχων...* Εν Βιέννη 1797. Τύποις των Μαρκίδων Πούλιου, Μ. Μποϊατζή, *Γραμματική Ρωμανική, ήτοι Μακεδονοβλαχική-Romanische, oder Macedonowlachische Sprachlehre*, Εν Βιέννη της Αουστρίας, εν τη τυπογραφία του Ιωάννου Σνύρερ, 1813. Σχετικά με τις προσπάθειες των βλάχων να διαμορφώσουν γραπτό λόγο, βλ. Th. Capidan., ό.π. σ. 46-84, T. Kahl, *Για την Ταυτότητα των Βλάχων*, μτφ. Σ. Μπουλασίκης, εκδ. Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009, σ. 61- 100.

³⁷ Σήμερα σε διάφορα Βαλκανικά κράτη υφίσταται μία γραπτή μορφή της βλαχικής γλώσσας η οποία καλύπτει κυρίως ανάγκες πολιτισμικής έκφρασης των Βλάχων αυτών των χωρών.

³⁸ Για την διαμόρφωση των γραφημάτων έλαβα υπόψη τις προτάσεις των γλωσσολόγων Σ. Μπέη, μοναδικού ως τώρα μελετητή της βλαχικού ιδιώματος του Μετσόβου, και της M. Caragiu Marioțeanu. Βλ. S. Beis, «Propositions pour un système graphique di l' aroumain», *Actes du XXXIème colloque de la Société Internationale de la Linguistique Fonctionnelle (S.I.L.F.): la Diversité Linguistique*, Lugo, Axac, σ. 103-106. M. Caragiu Marioțeanu, *Dicționar Aromân Macedo-Vlah*, Enciclopedică, București 1997, σ. XXVI-XLIV.

στήλη του ίδιου πίνακα δίνονται αντιστοιχίες των γραφημάτων με ελληνικούς και ξένους φθόγγους μέσα από γράμματα και λέξεις.

ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	Δ. Φ. Α ³⁹		ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ	Δ. Φ. Α	
A a	a	α	Í Í	λ	ιταλ. figlio
Ă ä	ə	αγγλ. bird γαλλ. que	M m	m	μ
B b	b	μπ	N n	n	ν
C c (+a/ă/î/o/u/συμφωνα.)	k	κ	Ń ń	η	γαλλ. vigne ιταλ. agnello
CH ch (+e/i)	c	κι, κε	O o	ο	ο
C c (+e/i)	ts	τσε, τσι	P p	π	π
D d	d	ντ	R r	ρ	ρ
DH dh	ð	ð	S s	σ	σ
DJ dj	dʒ	αγγλ. gin ιταλ. gioco	Ş ş	ς	γαλλ. chef αγγλ. shame
DZ dz	dz	τζ	T t	τ	Τα
E e	e	ε	TH th	θ	Θ
F f	f	φ	TS ts	τς	τσ
G g(+a/ă/î/o/u/συμφωνα)	g	γκ	TŞ tş	τς	αγγλ. choice ιταλ. ciao
GH gh (+e/i)	ʝ	γκε, γκι	U u	ου	ου
G g (+ e/i)	dz	τζε, τζι	V v	β	β
H h	x	χ	X x	ξ	ξ
I i	i	ι	Ŷ ŷ	γ	γ (όπως ελλ. γάλα)
Î î	ɨ	ήχος μεταξύ < ι > και < ου >	Y y	γ	γ (όπως ελλ. γέρος)
J j	ʒ	γαλλ. jour	Z z	ζ	ζ
L l	l	λ			

³⁹ Διεθνές Φωνητικό Αλφάβητο

ΔΙΕΥΚΡΙΝΗΣΕΙΣ

1. Το κάθε λήμμα αποτυπώνεται με έντονους χαρακτήρες.
2. Ο τύπος του κάθε ουσιαστικού δίδεται στον ενικό αριθμό. Στην παρένθεση που ακολουθεί περικλείεται ο τύπος ή οι τύποι του πληθυντικού. Η αποτύπωση του πληθυντικού αριθμού κρίθηκε απαραίτητη δεδομένου ότι ο σχηματισμός του δε είναι ομαλός ενώ σε αρκετές περιπτώσεις παρουσιάζει διπλοτυπία.
3. Ο αρχικό τύπος του κάθε ρήματος δίδεται στο πρώτο πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα. Στην παρένθεση που ακολουθεί περικλείονται οι τύποι του απαρεμφάτου, αορίστου και μετοχής⁴⁰ βάσει των οποίων γίνεται η διάκριση των συζυγιών του ρήματος της βλαχικής⁴¹.
4. Αρκετές λέξεις σχηματίζουν και άλλους διαφοροποιημένους φωνολογικά και μορφολογικά τύπους. Για λόγους επιστημονικής σύγκρισης θεωρήσαμε αναγκαίο να υπάρχει μία κοινή εμφάνιση όλων των τύπων της λέξεως. Στις περιπτώσεις που έχουμε ισοδύναμη χρήση όλων των τύπων ο πρώτος κατά αλφαβητική σειρά τύπος θεωρείται κύριος και γίνεται λήμμα (δίπλα του καταγράφονται και οι υπόλοιποι τύποι). Οι τελευταίοι καταχωρίζονται και ως ιδιαίτερα λήμματα με παραπεμπτικό στην οικεία αλφαβητική θέση. Σε περιπτώσεις όπου ο πρώτος κατά αλφαβητική σειρά τύπος μίας λέξης δεν χρησιμοποιείται συχνά τότε γίνεται παραπομπή σε αυτόν που χρησιμοποιείται συχνότερα οπότε και αποτελεί το κύριο λήμμα
5. Αν κάποιος από τους διαφοροποιημένους φωνολογικά ή μορφολογικά τύπους έχει μόνο ορισμένες σημασίες κοινές με τον πρώτο τότε καταγράφεται ως ιδιαίτερο λήμμα. π.χ. *alodzîţûrǎ*(πληθ. *alodzîţure*) **1**. βλ.λ. *alodzî're* στη σημ. α., *aplicăţóru*(πληθ. *aplicăţóri*) βλ. λ. *plecăţóru* στη σημ. 1.

⁴⁰ Πρόκειται για έναν θηλυκού γένους άκλιτο τύπο της μετοχής που χρησιμοποιείται ως μόρφημα για το σχηματισμό των περιφραστικών χρόνων της ενεργητικής.

⁴¹ Η κατηγοριοποίηση των ρημάτων της βλαχικής σε συζυγίες αποτελεί ένα περίπλοκο πρόβλημα για τον ερευνητή για αυτό κατά καιρούς έχουν προταθεί διάφορα κριτήρια, όπως η χρήση του επιθέματος του απαρεμφάτου, η χρήση όλων των καταλήξεων και των επιθημάτων ή η χρήση μόνο του αορίστου και της μετοχής δεδομένου ότι το απαρέμφατο έχει ουσιαστικοποιηθεί, αν και ενδείξεις από διάφορα ιδιώματα δεν συνηγορούν υπέρ της πλήρους απώλειας της ρηματικής του διάθεσης. Ανεξάρτητα ωστόσο από αυτές τις απόψεις θεωρώ ότι η συγκριτική μελέτη των ρηματικών τύπων στα πλαίσια των ρομανικών γλωσσών καθιστά απαραίτητη την αναγραφή του απαρεμφάτου.

6. Ορισμένες λέξεις αν και παρουσιάζουν φωνολογική και μορφολογική ομοιότητα καταχωρούνται ως χωριστά λήμματα. Αυτή η διάκριση οφείλεται στη διαφορετική ετυμολογική τους προέλευση και δηλώνεται με αριθμητικό εκθέτη . π.χ. ascucheáre¹, ascucheáre²
7. Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες me/se όταν καταχωρούνται πριν από το ρήμα δηλώνουν τη παθητική διάθεση στο πρώτο και τρίτο ενικό πρόσωπο. π.χ. me ~ (me adúnu=μαζεύομαι), se ~ (se adúnã= μαζεύεται).
8. Οι αυτοπαθείς αντωνυμίες hí/lí (πρώτο και τρίτο ενικό πρόσωπο της δοτικής) όταν καταχωρούνται πριν από το ρήμα δηλώνουν το πρόσωπο στο οποίο διοχετεύεται η ενέργεια του ρήματος.
9. Σε ορισμένα λήμματα κρίνεται απαραίτητη η παράθεση εκφράσεων, επειδή η ολική ή μερική σημασία τους, διασώζεται μόνο σε αυτές.
10. Στο παρόν λεξικό δεν συμπεριλαμβάνονται λέξεις με στερητική σημασία επειδή παρουσιάζουν αξιοσημειώτες γραμματικές και συντακτικές ιδιαιτερότητες γεγονός που επιβάλλει ιδιαίτερη μελέτη τους. Αυτές σχηματίζονται από το πρόθημα ne που αποτελεί το στερητικό μόριο και τους ρηματικούς τύπους του απαρεμφάτου και της επιθετικής μετοχής. π.χ. ne + adunáre/ adunátu,- neaduntã → neadunáre / neadunátu,- neaduntã.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

απρός.(ωπο)
άκλ.(ιτος,-η,-ο)
αντων.(υμία)
αόρ.(ιστος)
αριθμητ.(ικό)
αρνητ.(ικός,-ή,-ό)
αρσ.(ενικό)
άψ.(υχο)

βλ.λ.(βλέπε λήμμα)
γεν.(ική)
γενικότ.(ερα)

γεωλ.(ογία)
γεωπ.(ονία)

ελλην.(-ικό, -ή,-ό)
έμψ.(υχο)
ειδικότ.(ερα)
ειρων.(ικά)
εκκλησ.(ία)
εκφραστ.(ικός,-ή,-ό,-ά)
εν.(ικός)
επίθ.(ετο)
επίρρ.(ημα)
επιφών.(ημα)
ευφημ.(ιστικά,-ισμός)

θηλ.(υκό)

ιατρ.(ική)

κ. ά. και άλλα
κ.(αι)
κατ' επέκτ.(αση)
κ.λπ. και λοιπά
κ.τ.ό. και τα όμοια
κυρ.(ίως)
κακόσ.(ημο)

κ(ά)π.(οιον-οιος)
κ(ά)τ.(ι)
μτφ.(μεταφορικά)
κτην.(οτροφία)
μειωτ.(ικός,-ή,-ό)
μόρ.(ιο)

ουσ.(ιαστικό).
οικον.(μία)

παλαιότ.(ότερος,-ή,-ο)
περιληπτ.(ικός,-ή,-ό)
πληθ.(υντικός)
πράγμ.(α, ατα)
προστ.(ακτική)
προσ.(ωπικός,-ή,-ό)
πρόσ.(ωπο,-ωπα)

ρηματ.(ατικός,-ή,-ό)

σημ.(ασία)
σκωπτ.(ικός,-ή,-ό,-ά)
συνηθ.(ως)
συνεκδ.(οχικά)
τριτοπρόσ.(ωπο).

υβριστ.(ικός,-ή,-ό)
υπ.(οκείμενο)
υποκ.(οριστικός,-ή,-ό)

φρ.(άση,-σεις)

χαΐδευτ.(ικά)
χωρ.(ίς)

ΣΥΜΒΟΛΑ

- ~ χρησιμοποιείται για αυτούσια επανάληψη λήμματος ή φράσης
- παραπέμπει από λήμμα σε άλλο λήμμα για ερμηνεία
- / (πλάγια γραμμή, μπάρα) χωρίζει τύπους που μπορεί να εναλλάσσονται ελεύθερα
- * (αστερίσκος) δηλώνει αμάρτυρο υποθετικό τύπο.
- (παύλα) παρεμβάλλεται μεταξύ δύο λημμάτων που έχουν την ίδια σημασία αλλά ανήκουν σε διαφορετικά γένη π.χ. **cănițsu** – **cănițǎ**(πληθ. **cănițși** – **cănițse**) **1.** σκυλάκι - σκυλίτσα, μικρό αρσενικό - θηλυκό σκυλί
- ; (ερωτηματικό) **α.** δίπλα από τις βραχυγραφίες **εν.**, **πληθ.** δηλώνει άγνοια του αντίστοιχου αριθμού **β.** στο τέλος της σημασιολογικής ερμηνείας δηλώνει άγνοια της ειδικής σημασίας του λήμματος
- η άνω τελεία πριν από τη συντομογραφία **ειδικότ.** δηλώνει ότι όλες οι σημασίες που ακολουθούν υπάγονται σε αυτό που δηλώνει η συντομογραφία

A

aburáre(πληθ. aburári) άχνισμα

aburátúrã(πληθ. aburátúre) υδρατμός, άχνα.

ábure(πληθ.áburi) **1.** χνότο, αχνός, ο αέρας της εκπνοής συνηθ. όταν η ατμόσφαιρα είναι ψυχρή **2.** αχνός, υδρατμός, ατμός που αναδίδεται από υγρό που βράζει ή από ένα φαγητό που είναι πολύ ζεστό.

aburédzu & **áburu**(abur/-áre,-ái,-átã) **1.** περιβάλω κτ. με υδρατμούς **2.** αχνίζω, παράγω ατμούς ή υδρατμούς **3.** φυσώ (πάνω σε κτ.) με τα χνότα μου.

áburu → aburédzu.

acachíe (πληθ. acachíe & acachíuri) ακακία.

acátsu(acãts/-áre,-ái,-átã) **I.** πιάνω **1. α.** παίρνω κτ. με το χέρι και το κρατώ **β.** φέρνω **γ.** ακουμπώ κτ. ελαφρά, αγγίζω **δ.** αρπάζω (κπ./κτ.) ξαφνικά, κρατώ με δύναμη ή με την βία **ε.** χουφτώνω ή θωπεύω **στ.** παίρνω κτ. στο χέρι μου προκειμένου να το μεταχειριστώ, κάνω κτ. με τη βοήθεια πράγματος που κρατώ **2. α.** αρχίζω **ι.** καταπιάνομαι με κτ., επιχειρώ να κάνω κτ., κάνω (την) αρχή **ii.** με ουσ. ως αντικείμενο δηλώνει ότι αρχίζει κάποιος να ασχολείται, να καταπιάνεται με αυτό που συνεπάγεται το ουσ. **β.** (για φυσικά φαινόμενα, στο γ' πρόσ.) συμβαίνω, εκδηλώνομαι, ξεσπώ **γ.** καταπιάνομαι, καταγίνομαι **ι** ασχολούμαι συστηματικά με κτ. αφιερώνω ενεργά το ενδιαφέρον μου σε κτ., περνώ την ώρα μου με κτ. **ii.** εκδηλώνω έντονο και έμπρακτο ενδιαφέρον για κτ. ή για κτ. **δ.** δημιουργώ, αρχίζω μία σχέση **3 α.** (για πρόσ.) συλλαμβάνω **ι.** καταδιώκω, κυνηγώ, στήνω ενέδρα και πιάνω κπ. **ii.** αιχμαλωτίζω κπ., τον έχω δέσμιο, τον εμποδίζω να φύγει **β.** (για πρόσ.) τσακώνω **ι.** εντοπίζω κπ. την ώρα που κάνει κτ. απαγορευμένο, συλλαμβάνω επ' αυτοφώρω **ii.** αντιλαμβάνομαι ότι κπ. κάνει κτ. επιλήψιμο, μεμπτό (συνήθ. πειραχτικά ή ειρωνικά) **δ.** (για πρόσ.) φτάνω, προλαβαίνω **ε.** (για ζώο) **ι.** κυνηγώ, θηρεύω **ii.**(ειδικότ. για ψάρια) ψαρεύω **iii.** παγιδεύω και συλλαμβάνω, αιχμαλωτίζω ζώο **4.** καταλαμβάνω **α.** κατέχω έναν τόπο, ένα χώρο, μία θέση, μία έκταση **β.** καταλαμβάνω χώρο, ορισμένη θέση έχοντας συγκεκριμένο σκοπό **γ.** (τριτοπρόσ. για εδαφική ζώνη, κτίσμα,

δρόμο κ.λπ.) βρίσκεται, είναι **δ.** νοικιάζω, μισθώνω ακίνητο για κατοικία ή επαγγελματική στέγη κλπ., γενικά χρησιμοποιώ κτ. καταβάλλοντας ενοίκιο **5. α.** καταλαμβάνω (κπ.) κατά τρόπο, ώστε να γίνομαι αισθητός, εμφανής, παρουσιάζομαι (σε κπ.) ως σύμπτωμα, παθαίνω, αισθάνομαι, μου παρουσιάζεται, μου συμβαίνει κτ. **β.**(για μέλος τους σώματος) εμφανίζω δυσλειτουργία προκαλώντας σωματική ή ψυχική διαταραχή **6. α.** επιδρώ με συγκριμένο τρόπο (σε κπ./κτ.), δρω αποτελεσματικά, κατά επιθυμητό τρόπο **β.** επενεργώ συνηθ. βλαπτικά ή με δυσάρεστα αποτελέσματα στις αισθήσεις ή στη λειτουργία οργάνου **7.** φτάνω σε ένα σημείο, επίπεδο, πατώ, μπαίνω (ηλικία, ταχύτητα) **8.** βρίσκω αντίσταση, γαντζώνομαι, στερεώνομαι κάπου **9.** έχω επίδραση, πετυχαίνω το σκοπό μου, φέρνω το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, πετυχαίνω **10.** αποδίδω σε κπ. την ιδιότητα που επιθυμώ, τον θεωρώ κτ. **11.** στεριώνω, τοποθετώ (κτ.) στέρεα **12. α.** κρατώ, συγκρατώ, συνδέω κτ. **β.** (ειδικότ. για σκισμένο ή ξηλωμένο ρούχο) ράβω **13.** προσκολλώμαι, κολλάω κάπου (συνήθ. για επιφάνειες) **14.** αναρτώ, κρεμάω, στερεώνω ή γαντζώνω (κτ.) σε ψηλό σημείο αφήνοντας ελεύθερο το κάτω του άκρο (σε τσιγκέλι, ή κρεμάστρα κ.λπ.) **15. α.** (~ tu) χτυπώ, δέρνω (κπ.) με ορισμένο τρόπο **β.** (~ cu) χτυπώ (κπ.) με συγκεκριμένο όργανο **16.** (για γυναίκα) συλλαμβάνω, μένω έγκυος στη φρ. acátsu hícu **17.** (για φυτά) **α.** ευδοκιμώ, φυτρώνω, βλασταίνω **β.** φυτεύω **18. α.** πραγματοποιώ έσοδα, κέρδη, εισπράττω **β.** (ειδικότ. για επιχειρηματική δραστηριότητα) κερδίζω, προκόβω, στη φρ. acátsu ghíne **19. α.** αποκτώ κτ., γεμίζω από κτ. (συνήθ. αρνητ.) **β.** (ειδικότ. για επιφάνειες) σχηματίζω κρούστα ή στρώμα από κάποιο υλικό **20.** (με αρνητ. μόρ.) δεν μπορώ να προσαρμοστώ, δεν αισθάνομαι καλά, εκδηλώνω νευρικότητα εντός ενός χώρου, δεν με χωράει ο τόπος **21.** τιμολογώ, κοστολογώ **22.** (σε πορεία) ακολουθώ ορισμένη διαδρομή **23.** (συμ)περιλαμβάνω, (συν)υπολογίζω, αφορώ **II. 1.** προσφέρω δυνατότητα χρήσης ως μέσο παραγωγής ή μεταποίησης προϊόντων ή πρώτων υλών· ειδικότ. **α.** (για ύδατα) μπορώ να χρησιμοποιηθώ για την άρδευση συγκεκριμένης περιοχής **β.** (για μηχανισμούς) μπορώ να χρησι-

μοποιηθώ για την μεταποίηση των πρώτων υλών συγκεκριμένης περιοχής **2.** (για βρέφος ή νεογνό ζώου) θηλάζω, βυζαίνω, πιέζω με τα χείλη τη θηλή του μαστού για να ρουφήξω το γάλα **3.** (για ρούχο ή στολίδι) ταιριάζει, μου πηγαίνει **III.** (me ~) **1.** πιάνομαι **a.** σκαλώνω, αγκιστρώνομαι σε αιχμηρό αντικείμενο ή εγκλωβίζομαι σε στενό χώρο έτσι, ώστε να περιορίζεται η ελευθερία των κινήσεών μου **β. i.** δι-απληκτίζομαι, καυγαδίζω, τσακώνομαι **ii.** συμπλέκομαι, συγκρούομαι, έρχομαι στα χέρια (με κτ.) **iii.** (me ~ cu) χτυπιέμαι (με κτ.) με ένα ορισμένο τρόπο **γ.** παραλύω (μερικώς ή ολικώς) ή μουδιάζω **δ.** (φρ. me ~ ghine) **i.** αποκτώ οικονομική άνεση, πολλά χρήματα, πλουτίζω **ii.** βολεύομαι, εξασφαλίζομαι (κυρ. επαγγελματικά) **ε.** (me ~ de/di) συναναστρέφομαι κτ., διατηρώ κοινωνικές ή φιλικές σχέσεις με κτ. **2.** (σε πορεία) φτάνω σε μία (συγκεκριμένη) περιοχή και συνεχίζω την πορεία μου εντός αυτής **3.** (σε γεωγραφική περιγραφή) **a.** (τριτοπρόσ.) είναι, ακολουθεί, ξεκινά, μία γεωγραφική ζώνη, τοποθεσία, περιοχή κ.λπ.) **β.** (πληθ. τριτοπρόσ.) κατευθυνόμαστε, πηγαίνουμε, εισερχόμαστε (σε συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη) **4.** (τριτοπρόσ. για εδαφική περιοχή, κτίσμα) υπάγεται, ανήκει, αποτελεί τμήμα μιας ευρύτερης περιοχής **5.** προσλαμβάνομαι (σε μισθωτή εργασία) **6.** (τριτοπρόσ. για υδάτινη ροή) παροχετεύω, αλλάζω με τεχνικά μέσα τη ροή **7.** (τριτοπρόσ. για άροτρο) σκάβει, οργώνει **IV.** (ή ~, τριτοπρόσ.) **1.** ευχαριστιέμαι, νιώθω ικανοποίηση (από κτ.) **2.** (φρ. ή acătsă ghine) **i.** μου αρέσει, με ευχαριστεί (κτ.) **ii.** με βολεύει, με εξυπηρετεί, με συμφέρει (κτ.) **γ.** (φρ. ή acătsă ma ghine) προτιμώ.

acăchisescu(acăchis/-ire,-í,-ítă) καταλαβαίνω, κατανοώ.

acătsăre(πληθ. acătsări) **I.** πιάσιμο **1. a.** το κράτημα, το να πιάνει κανείς κτ. **β.** (ειδικότ.) ερωτικό άγγιγμα ή χούφτωμα **2. a.** (καταδίωξη, κυνήγημα και) σύλληψη **β.** κυνήγι, σύλληψη θηραμάτων **γ.** (ειδικ.) το ψάρεμα **3. a.** σύνδεση, στερέωση, συγκράτηση **β.** (ειδικότ. για σκισμένο ή ξηλωμένο ρούχο) ράψιμο **4.** ανάρτηση, κρέμασμα, στερέωμα ή γάντζωμα ενός αντικειμένου από κτ. **5.** αγκύλωση, μυϊκή ή ολική παράλυση, μυϊκή (ή άλλη) δυσκαμψία **6.** ενοικίαση, η εκμίσθωση ακινήτου για κατοικία, επαγγελματική στέγη κ.λπ. **II.** **1** ξεκίνημα, η αρχή μίας ενέργειας ή διαδικασίας **2.** πρόσληψη(σε μισθωτή εργασία) **3.** το να συναντώ ιδιαίτερος κτ. για να επικοινωνήσω μαζί του προσωπικώς και (κατ' επέκτ.) επηρεάζω κτ. με πλάγια μέσα ώστε να ενεργήσει υπέρ μου.

acătsătóru(πληθ. acătsătóri) κρεμάστρα ή

οτιδήποτε χρησιμοποιείται ως κρεμάστρα.

acătsătúra(πληθ. acătsătúre) **1.** (για ρούχο) τρύπα, ξήλωμα ή σκίσιμο που δημιουργήθηκε από το σκάλωμα ή το πιάσιμο σε αιχμηρό αντικείμενο **2.** (για συσκευές ή αντικείμενα που ανοιγοκλείνουν) **a.** ο μηχανισμός που τα κρατά κλειστά **β.** οτιδήποτε τα μαγκώνει, εμποδίζει το άνοιγμά τους **3.** (για ύφασμα ή ρούχο που σχίζεται) πρόχειρο ράψιμο **4.** αφορμή πρόφαση, πρόσχημα **6.** λαβή, χερούλι.

aceáre & aduceáre(πληθ. acéři & aducéři)

1. μεταφορά, μετακίνηση προσώπου ή πράγματος από ένα σημείο σε άλλο **2.** οδήγηση, το να κατευθύνω (κτ./κτ) προς ορισμένη κατεύθυνση **3.** δώρημα, οτιδήποτε δίνεις ως δώρο **4** (για γυναίκα) η μεσολάβηση για τη δημιουργία συν-οικεσίου, το να κάνω προξενίο· **σχόλιο:** ο τύπος aceáre αποτελεί σύντμηση του aduceáre.

acíre(πληθ. ací'uri) σκιερός, ανήλιος τοπος, μέρος όπου επικρατεί δροσιά ή κρύο.

acóle(χωρ. πληθ.) στρατιωτικό ή αστυνομικό απόσπασμα, περίπολος, φρουρά.

acóne(πληθ. acóne) ακόνι.

acorteóne(χωρ. πληθ.) ακορντεόν.

acréscu(acr/-íre,-í,-ítă) **1.** (για φαγώσιμα, ποτά) ξινίζω, αποκτώ ξινή γεύση λόγω αλλοίωσης της φυσικής μου σύστασης **2.** (μτφ.) ψυχραίνομαι, διακόπτω την φιλική μου σχέση με κτ.

acríme(πληθ. acríni) το κιτρικό οξύ ειδικότ. **a.** ως υγρό διάλυμα παρασκευάζονταν από κρυστάλλους ξινού και χρησιμοποιούνταν **i.** σε φαγητά (αντί για χυμό λεμονιού) **ii.** στη βαφική (ως συστατικό που βοηθάει στην απορρόφηση/συγκράτηση της βαφής από τα νήματα) **β.** ως φυσική ουσία προερχόμενη από άγουρους καρπούς χρησιμοποιούνταν επίσης στη βαφική.

acríre(χωρ. πληθ.) (για φαγώσιμα) ξίνισμα **a.** η απόκτηση ξινής γεύσης λόγω αλλοίωσης της φυσικής σύστασης **β.** το να προσδώσω σε κτ. ξινή γεύση.

acrísu(πληθ. acrísure & acrísur) **1.** ξινόγαλο **2.** (συνεκδ.) γάλα με οσμή ξινόγαλου.

acritúra(πληθ. acritúre) **1.** ξινίλα, άσχημη ξινή γεύση στο στόμα που έρχεται από το στόμα **2.** χαρακτηρισμός φαγώσιμου που έχει ξινή γεύση.

ácu(πληθ. áce) βελόνι, μικρή βελόνα.

acundináre & acuntináre & condináre & cundináre(πληθ. acundináři & acuntináři & condináři & cundináři) **1.** παρακολούθηση, το να ακολουθήσει κανείς κτ./κτ. από κοντά ώστε να μην χάσει τα ίχνη του **2.** πλησίασμα **a.** η προσέγγιση κάποιου προσώπου με

συγκεκριμένο σκοπό **β. i.** (για πρόσ.) η συναστροφή, η ανάπτυξη οικειότητας, φιλικής σχέσης **ii.** (για ζώο) η επίδειξη φιλικής συμπεριφοράς **3.** (για πράγμ.) αντοχή, η αντίσταση στην αλλοίωση, στη φθορά **4.** (συνήθ. με αρνητ. μόρ. για πράξη, δραστηριότητα) παύση, διακοπή, σταμάτημα.

acundinédzu & acúndinu & acuntiné dzu & acúntinu & condinédzu & cundinédzu(acundin & acuntin & condin & cundin /-áre,-ái,-átã) **1. α.** (για ενέργεια, πράξη, έργο, δραστηριότητα, διαδικασία) **i.** κοντεύω να τελειώσω, πλησιάζω στην ολοκλήρωση **ii.** (ειδικότ.) οδηγώ προς την ολοκλήρωση, την αποπεράτωση **iii.** (συνεκδ. τριτοπρόσ.) απομένει ελάχιστη προσπάθεια για να ολοκληρωθεί κτ., μειώθηκε, λιγότεψε η χρονική διάρκεια της απαιτούμενης προσπάθειας προκειμένου να ολοκληρωθεί κτ. **β.** (για ποσότητα φαγητού ή απόθεματος) **i.** κοντεύω να το τελειώσω, έχω καταναλώσει ή ξοδέψει το μεγαλύτερο μέρος και απομένει ελάχιστη ποσότητα ώστε να εξαντληθεί πλήρως **ii.** (τριτοπρόσ.) βρίσκεται κοντά στο τελειώμα, έχει καταναλωθεί ή ξοδευτεί το μεγαλύτερο μέρος και απομένει ελάχιστο ώστε να εξαντληθεί πλήρως **2. α.** επισπεύδω, επιταχύνω τον ρυθμό μου ή ενεργώ χωρίς παύσεις ώστε να ολοκληρωθεί κτ. πιο σύντομα **β.** (κατ'επέκτ.) ενεργώ αποδοτικά, εκτελώ κτ. ενεργώντας γρήγορα και αδιάλειπτα **γ.** (με αρνητ. μορ., με ~ de/di) δεν έχω τελειωμό, δεν σταματάω, επαναλαμβάνω συνεχώς μία πράξη/ δραστηριότητα **3.** (κυρ. για δραστηριότητα) συνεχίζω **α.** ακολουθώ κτ. που έχει αρχίσει άλλος, διαδέχομαι κάποιον σε κτ. **β.** (με αρνητ. μορ.) δεν εξακολουθώ να κάνω κτ., το εγκαταλείπω **4.** πλησιάζω **α.** ζυγώνω, σιμώνω, πηγαίνω ή έρχομαι κοντά (σε κπ./κτ.) **β.** προσεγγίζω, φθάνω ή πηγαίνω (σε κπ./κτ.) **γ.** προσεγγίζω χρονικά, κοντεύω **δ.** (για πρόσ.) **i.** προσεγγίζω κπ. με κάποιο σκοπό **ii.** προσεγγίζω κπ. ερωτικά/σεξουαλικά **iii.** φέρομαι με οικειότητα, φιλικότητα σε κπ., τον συναναστρέφομαι ευχάριστα, κάνω παρέα ή διατηρώ σχέσεις μαζί του **ε.** (με ~) **i.** (για χώρο) πατώ, πηγαίνω σε ένα μέρος, εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι κάπου **ii.** (με αρνητ. μορ. για εργασία, ασχολία) δεν ασχολούμαι συστηματικά, δεν δουλεύω με τον απαιτούμενο ρυθμό **στ.** (για πρόσ., με ~) συμφιλιώνομαι, ομονοώ με κπ., λύνω τις διαφορές μου **ζ.** (για πρόσ. στον πληθ.) πλησιάζει ο ένας τον άλλον, μειώνουν τις μεταξύ τους αποστάσεις **η.** (φρ. nu lu/u/lí acúndihí) ως περιφραση για πρόσωπο που είναι ακοινώνητο, που αποφεύγει τις κοινωνικές σχέσεις **5.** (για ζώο ή για άνθρωπο) μαζεύω, παρέχω προστασία, φροντί-

δα ή βοήθεια **β.** (ειδικότ.) προσλαμβάνω κπ.(σε μία εργασία), του προσφέρω δουλειά **6.** ακολουθώ **α.** πηγαίνω μετά από κπ./κτ., κινούμαι από πίσω προς την ίδια κατεύθυνση **β.** παρακολουθώ, ακολουθώ (κπ.) από κοντά, ώστε να μη χάσω τα ίχνη του **γ.** παρατηρώ συστηματικά και κρυφά τις κινήσεις, τις δραστηριότητες κάποιου, τον κατασκοπεύω **δ.** (σε πορεία) ακολουθώ συγκεκριμένη κατεύθυνση **7.** αποκτώ **α.** γίνομαι κάτοχος κάποιου πράγματος (που προηγουμένως δεν είχα) **β.** δημιουργώ κάτι για τον εαυτό μου **8.** (τριτοπρόσ. για πράγμ.) **α.** διατηρείται, κρατά, αντέχει, μένω αναλλοίωτο, δεν φθείρεται με τη χρήση **β.** διατηρώ κτ., το κρατώ αναλλοίωτο, σε καλή κατάσταση, το προστατεύω από την φθορά **9.** (τριτοπρόσ. για αποθέματα, προμήθειες) αρκούν, επαρκούν, φθάνουν.

acúndinu → acundinédzu.

acuntináre → acundináre.

acuntinédzu → acundinédzu.

acúntinu → acuntinédzu.

adáme(πληθ. adãhí) **1.** ερείπιο **2.** (μτφ.) άχαρο κτίσμα ή δωμάτιο.

adápu(adãp/-áre,-ái,-átã) **1.** ποτίζω **α.** παρέχω την απαιτούμενη ποσότητα νερού σε φυτά **β.** (ειδικότ.) αρδεύω, διοχετεύω με τεχνητό τρόπο την απαιτούμενη ποσότητα νερού σε καλλιεργούμενη έκταση **2.** (για ζώο) το ποτίζω, του δίνω να πει νερό **3.** παρέχω ή λαμβάνω κάποια ουσία· ειδικότ. **α.** δίνω σε κπ. να πει/καταναλώσει πολύ αλκοόλ, τον μεθάω **β.** δίνω σε κπ. να πει μία ναρκωτική ουσία, τον ναρκώνω **γ.** παρέχω (σε κπ.) φαρμακευτικό σκεύασμα **4.** (για γάλα) νερώνω, νοθεύω με νερό.

adáru(adr/-áre,-ái,-átã) **1.** κάνω, φτιάχνω **1.** (ως γενικό συνώνυμο ρημάτων που δηλώνουν, ότι το υποκείμενο κατασκευάζει, δημιουργεί, παράγει μέσω φυσικής ή πνευματικής προσπάθειας ένα υλικό ή πνευματικό έργο) **α.** κατασκευάζω, δημιουργώ κάτι, είτε με μηχανικά μέσα είτε με ενέργειες μου είτε με τη σκέψη και τον λόγο **β.** ασχολούμαι (συνήθ. επαγγελματικά) με την κατασκευή ενός έργου ή με την παραγωγή ενός προϊόντος **γ.** (ειδικότ. για κτίσμα) κτίζω **δ.** (ειδικότ. για αγροτική γη) **i.** καλλιεργώ **ii.** σπέρνω **iii.** (για κήπο) φροντίζω, περιποιούμαι **ε.** επιδιορθώνω, επισκευάζω **στ.** (για φυτά) παράγω βιολογικά **2. α.** φτιάχνω ετοιμάζω, παρασκευάζω (κάτι που τρώγεται ή πίνεται) **β. i.** τροποποιώ ή μεταποιώ κτ., μεταβάλλω τη χρήση, τη μορφή ή την κατάστασή του **ii.** (ειδικότ. για πρώτες ύλες) επεξεργάζομαι, μεταποιώ **γ.** έχω ή παίρνω μία συγκεκριμένη μορφή, σχηματίζω **δ.** για μεταβολή που

παρουσιάζεται σε κπ./κτ. **ε.** τακτοποιώ **ι.** συγυρίζω ή καθαρίζω **ιι.** φτιάχνω, διορθώνω, σιάχνω, δίνω σε κάτι την μορφή που πρέπει να έχει **3.** αποκτώ κ.τ. **α.** για υλικά αγαθά **β.** για κτ. που αφορά την προσωπικότητα ή την προσωπική ζωή **II. 1.** κάνω, φτιάχνω, πραγματοποιώ κτ. είμαι το υποκείμενο μιας δραστηριότητας, συντελεστής μίας εξέλιξης **α.** πραγματοποιώ, φέρω εις πέρας, επιτελώ, εκπληρώνω **β. i.** πράττω, εκτελώ (συγκεκριμένη πράξη) **ii.** (ειδικότ. για μαθηματικό υπολογισμό) εκτελώ συγκεκριμένη αριθμητική πράξη **iii.** επιτυγχάνω, καταφέρνω **γ.** πράττω, δρω, ενεργώ (με συγκεκριμένο τρόπο) **δ.** προκαλώ κτ., γίνομαι αιτία (για κτ.), επιφέρω συγκεκριμένη κατάσταση **ε.** διαπράττω, τελώ (κάτι κακό), εκτελώ μία αξιόποινη πράξη **στ.** διοργανώνω **η.** συγκροτώ, ιδρύω **θ. i.** (για θρησκευτική τελετή) τελώ **ii.** (για έθιμα, παραδόσεις) τηρώ **ι.** συντάσσω (γραπτό κείμενο) **κ.** μετακινώ κτ., το μεταφέρω σε άλλο σημείο **2.** συχνά το ρήμα *adāgu* δίπλα από ορισμένα ουσιαστικά λειτουργεί ως περιφραση αντίστοιχου ρήματος **3.** ασχολούμαι με κτ., αφιερώνω, διαθέτω το χρόνο μου σε κτ. ειδικότ. **α.** φτιάχνω, (απ)ασχολούμαι, καταγινομαι με κτ. **β.** ασχολούμαι επαγγελματικά με κτ. εξασκώ, ασκώ κάποιο επάγγελμα **4. α. i.** αντιμετωπίζω κτ. ενεργητικά, καταβάλλω προσπάθειες για να πετύχω κτ. **ii.** δεν έχω την δυνατότητα να αντιδράσω, να αντισταθώ, να αντιμετωπίσω, να βοηθήσω με κτ., όταν βρισκόμαστε σε αδιέξοδο **iii.** δηλώνει υποταγή σε κτ. που δεν μπορούμε να αντιμετωπίσουμε **β.** ενεργώ εναντίον ή εις βάρος κάποιου **γ.** επιτιμητικά ή αποτρεπτικά, σε κπ. που ενεργεί απρόσεχτα, όχι σωστά και αποτελεσματικά **δ.** κάνω σε κπ./κτ καλό/κακό, το(ν) ωφελώ/βλάπτω **5. α. i.** με τις ενέργειές μου ή με τη συμπεριφορά μου προκαλώ σε κπ. ένα συναίσθημα, τον φέρνω σε κάποια ευχάριστη ή δυσάρεστη κατάσταση **ii.** επιβάλλω σε κπ. κάτι, τον αναγκάζω /υποχρεώνω να κάνει κτ. **iii.** εξυπηρετώ κπ., παρέχω εκδούλευση ή βοήθεια σε κπ. **β.** για κτ. που είναι η αιτία ή η αφορμή για την αλλαγή της σωματικής ή ψυχικής κατάστασης ή συμπεριφοράς κάποιου **γ.** ασκώ καθοριστική επίδραση, συμβάλλω αποφασιστικά στη διαμόρφωση ή στην εξέλιξη ενός προσώπου, καθιστώ κπ. κάτι **δ. i.** δημιουργώ μία συγγενική ή κοινωνική σχέση με κπ. **ii.** (ειδικότ.). αρραβωνιάζω κπ., του δίνω υπόσχεση γάμου **6.** υπολογίζω, λογαριάζω κτ. που αναφέρεται σε κπ. ή σε κτ. **7. α** για κπ. που είναι κατάλληλος(που έχει τις απαιτούμενες ιδιότητες, ικανότητες, γνώσεις) για κάποιο συγκεκριμένο έργο ή επάγγελμα **β.** για κτ. που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για ένα συγκεκριμέ-

νο σκοπό, που είναι χρήσιμο σε κτ. **γ.** ταιριάζω με κπ., μπορώ να ζήσω αρμονικά μαζί του **8.** σε ερωτηματική πρόταση **i.** για κπ./κτ. που δεν ξέρουμε που τον έχουν βάλει ή αφήσει **ii.** για κπ./κτ. όταν ζητούμε να μάθουμε ποιος έχει την επίβλεψή του **9.** για να δηλώσουμε ορισμένες φυσιολογικές λειτουργίες του οργανισμού **10.** για κάτι που μου προκαλεί ένα σύμπτωμα ή μια αρρώστια **11.** (κυρ. ως έκφραση χαιρετισμού) προκειμένου να ρωτήσουμε πόσο καλά είναι κανείς, για την υγεία του **III. 1. α.** διανύω μία απόσταση **β.** διανύω χρονικό διάστημα, χρειάζομαι ορισμένο χρόνο για κάτι **2.** (στον αόρ.) περνώ, ζω ένα χρονικό διάστημα κάπου **3. α.** κοστίζω, στοιχίζω, έχω χρηματική αξία **β.** (τритоπρός. για αριθμητικές πράξεις) κάνει, κάνουν, ισούται, έχει τελικό εξαγόμενο **IV. φτιάχνω 1.** (me ~) καλυτερεύω, βελτιώνομαι, αποκαθίσταμαι σε καλή κατάσταση **2.** (me ~) φτιάχνομαι, καλλωπίζομαι, στολίζομαι, περιποιούμαι τον εαυτό μου **V. (me ~) γίνομαι 1.** καθίσταμαι, διαμορφώνομαι, εμφανίζω συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ή περιέρχομαι σε ορισμένη κατάσταση **2.** μεταβάλλομαι (σε κτ.) παίρνω άλλη, καινούργια μορφή, μετατρέπομαι, αλλάζω, εξελίσσομαι **3.** (κακόσ.) καταντώ, καταλήγω σε μία κατάσταση ή μορφή υποδεέστερη της αρχικής **4.** γίνομαι, για κτ. που ύστερα από μία προετοιμασία ή διαδικασία, παίρνει οριστική μορφή, ετοιμάζεται ειδικότ. **α.** (για καρπούς) γίνομαι, ωριμάζω, μεστώνω, **β.** (για φυτά) ευδοκιμώ **5.** για να δηλωθεί η συμπλήρωση ενός ορισμένου ποσού ή αριθμού **6.** για πράξεις, ενέργειες, καταστάσεις κ. λπ. δηλώνει **α.** κάτι που πραγματοποιείται **β.** κάτι που συμβαίνει, λαμβάνει χώρα, συντελείται, διεξάγεται **7.** (τритоπρός.) δημιουργούμαι, σχηματίζομαι, συγκροτούμαι, αποτελώ το τελικό αποτέλεσμα μίας διαδικασίας παραγωγής, αποκτώ συγκεκριμένη ύπαρξη, υπόσταση, μορφή- ειδικότ. **α** (για προϊόντα, αντικείμενα) φτιάχνεται, παράγεται, κατασκευάζεται **ii** (για κτίσμα) κτίζεται **γ.** (για τραυματισμό) δημιουργείται, βγάζει, εμφανίζει **δ.** (για μέρα, νύχτα, βράδυ κ.λπ.) γίνεται, έρχεται **8.** (με απόλυτο αριθμητ.) δηλώνει τη συμπλήρωση μίας ορισμένης χρονικής περιόδου **VI.** (απρός., στη φρ. *se adārā si*) γίνεται να, είναι δυνατόν, είναι πραγματοποιήσιμο.

adāvgu & adāvghédzu (*adāvḡ/-eāre,-ái,-ātā & adāptā*) **1** αυξάνω **α.** αβγατίζω, πληθαίνω, κάνω (κτ.) περισσότερο σε ποσότητα ή αριθμό **β.** (ειδικότ. για επιφάνειες, χώρους) επεκτείνω, μεγαλώνω, αυξάνω τις διαστάσεις **2.** (me ~) αυξάνομαι, πληθαίνω, γίνομαι περισσότερος ή μεγαλύτερος **3.** (για λόγο) προσθέτω, αναφέρω

κτ. επιπλέον, συμπληρωματικά, επιπροσθέτως.

adāhnéscu & dāhānéscu & dāhnéscu & dāngānéscu(adāhn & dāhān & dāhn & dāngān/-ire,-í,-itā) **1.** μυρίζω άσχημα, ζέχνω, βρωμοκοπώ, **2.** (συνεκδ. για λιπαρές ουσίες) ταγκίζω, αλλοιώνομαι και αποκτώ δυσάρεστη μυρωδιά.

adāhnire & dāhānire & dāhnire & dāngānire(πληθ. adāhniri & dāhāniri & dāhniri & dāngāniri) η εκπομπή δυσάρεστης οσμής.

adāpāre(πληθ. adāpāri) **1.** πότισμα **α.** η παροχή της απαιτούμενης ποσότητας νερού σε φυτά **β.** (ειδικότ.) άρδευση, η διοχέτευση με τεχνητό τρόπο της απαιτούμενης ποσότητας νερού σε καλλιεργούμενη έκταση **2.** (για ζώω) πότισμα, η παροχή νερού **3.** η λήψη φαρμακευτικού σκευάσματος.

adāpātūrā(πληθ. adāpātūre) **1.** πότισμα, άρδευση, η διαδικασία μέσω της οποίας παρέχεται η απαιτούμενη ποσότητα νερού σε φυτά ή καλλιεργούμενες εκτάσεις **2.** υπόλειμμα υδάτων που παραμένει σε μία επιφάνεια (κυρ. στο έδαφος) μετά από βροχόπτωση, πότισμα κ.λπ.

adāpātōru(πληθ. adāpātōri) **1.** ποτίστρα, το μέρος, η εγκατάσταση ή το σκεύος από όπου πίνουν νερό τα ζώα **2.** αρδευτικός άλακας, τεχνητό αυλάκι που μεταφέρει νερό προς άρδευση μιας καλλιεργούμενης έκτασης.

adārāmintu(πληθ. adārāminte) μνημόσυνο, δέηση που επαναλαμβάνεται κατά τακτά χρονικά διαστήματα για την ανάπαυση της ψυχής ενός νεκρού.

adārātōru(πληθ. adārātōri) κτίστης, οικοδόμος.

adārātūrā(πληθ. adārātūre) απασχόληση, ασχολία, δουλειά, οτιδήποτε κάνω ως εργασία ή για να περάσω την ώρα μου.

adārmintu(πληθ. adārminte) → adārāmintu

adāvghédzu → adāvngu.

adāvgeāre(πληθ. adāvgeāri) (επ)αύξηση, αβγάτισμα, μεγάλωμα, η μεταβολή ενός μεγέθους προς το περισσότερο ή το μεγαλύτερο

adéte(πληθ. adéte & adétsi) έθιμο, κάθε εκδήλωση της κοινωνικής ζωής που διατηρείται και επιβάλλεται από τη συνήθεια και την παράδοση·**2.** (μτφ.) συνήθεια, συμπεριφορά που επαναλαμβάνεται πανομοιότυπα.

adhāfnā & dhāfnā (πληθ. adhāfne & dhāfne) δάφνη.

ādhie(χωρ. πληθ.) άδεια, δικαίωμα απουσίας από την εργασία.

adhichipsíre(πληθ. adhichipsíri) αδικία, άδικο, πράξη που αντιβαίνει στους (κυρ. ηθικούς) κανόνες περί δικαίου.

ādhipicu(χωρ. πληθ.) άδικο (ο όρος αφορά γνώμη ή ενέργεια που δεν θεωρείται ηθικά σωστή και χρησιμοποιείται μόνο στην φρ. ái ádhicu máre!"έχεις μεγάλο άδικο, δεν έχεις δίκιο".

adhípatā(πληθ. adhípate) δώροφο κτίριο.

adhixéscu(adhix/-ire,-í,-itā) **1.** ανέχομαι **α.** υπομένω, δέχομαι (κτ.) χωρίς διαμαρτυρίες **β.** παραβλέπω ηθελημένα (κτ.) **2.** καταδέχομαι, αντιμετωπίζω (κτ.) χωρίς υπεροψία, δέχομαι να έχω κοινωνική συναναστροφή (με κτ.) **3.** αποδέχομαι **α.** δέχομαι κτ. που μου προσφέρουν ή που μου προτείνουν **β.** παραδέχομαι, δέχομαι κτ. ως ορθό και δίκαιο, συμφωνώ (με κτ.) **4.** δέχομαι, επιτρέπω την πρόσβαση, είμαι διαθέσιμος σε όσους με επισκέπτονται ή ζητούν επαφή μαζί μου **4.** είμαι αποδεκτός, με δέχονται θετικά, με εγκρίνουν.

adhixíre(πληθ. adhixíri) ανοχή **α.** εγκαρτέρηση, η τάση να αντιμετωπίζει κανείς με υπομονή (κάτι που υφίσταται και τον ενοχλεί, τον δυσαραρεστεί) **β.** ανεκτικότητα, η στάση ανοχής απέναντι σε κάποιον/κάτι.

ādhye(χωρ. πληθ.) ευκαιρία, καιρός, ελεύθερος χρόνος που μπορεί να διαθέσει κανείς για κτ.

adhyuséscu(adhyus/-ire,-í,-itā) **1.** αδειάζω, ευκαιρώ, έχω ελεύθερο ή διαθέσιμο χρόνο **2.** ευκαιρώ, μπορώ, έχω την ευκαιρία (να κάνω κτ.).

ādhyusíre(χωρ. πληθ.) ευκαιρία, ελεύθερος ή διαθέσιμος χρόνος.

adiláre(πληθ. adilári) ανάσα, αναπνοή.

adilédzu & adílu (adil/-áre,-ái,-átā) **1.** αναπνέω, ανασαίνω, εισπνέω και εκπνέω αέρα, παίρνω ανάσα, αναπνοή **2.** λαχανιάζω, ασθμαίνω, κοντανασαίνω, αγκομαχώ, αναπνέω δύσκολα και ακανόνιστα (λόγω έντονης κίνησης, προσπάθειας κ.λπ.) **3.** (συνεκδ., me ~) κουράζομαι πολύ, εξαντλούμαι, ξεθεώνομαι (λόγω έντονης κίνησης, προσπάθειας κ.λπ.)

adílu → adilédzu.

adjunáre(πληθ. adjunári) **1.** λιμοκτονία, παρατεταμένη στέρηση τροφής, λόγω φτώχειας ή άλλων συνθηκών **2.** λιμός, μεγάλη πείνα λόγω γενικής έλλειψης τροφίμων που μαστίζει ολόκληρο πληθυσμό.

adjunédzu(adjun/-áre,-ái,-átā) **1.** λιμάζω, κατέχομαι από μεγάλη και ακόρεστη πείνα **2.** λιμοκτονώ, υποφέρω πολύ από παρατεταμένη στέρηση τροφής.

adjungeāre(πληθ. adjungeári) **1.** άφιξη, ο

ερχομός, **2.** η κατάληξη κάποιου προσώπου ή πράγματος σε κάποιο σημείο, τόπο, κατάσταση κτλ..

adjúngu(adj/-ungeáre,-úm̄su,-úmtā) **I. 1.** φθάνω, αφικνούμαι, έρχομαι ειδικότ. **α.** καταλήγω στο τέρμα, εκεί που κατευθύνομαι ή μεταφέρομαι **β.** καταφθάνω, φθάνω εγκαίρως ή ξαφνικά (κάπου) **γ.** (σε περιγραφή γεωγραφικής ζώνης ή πορείας) πηγαίνω, κατευθύνομαι προς ορισμένο σημείο **2.** φθάνω, προλαβαίνω, προφταίνω· ειδικότ. **α.** καταφέρνω να φτάσω κπ./κτ. που προπορεύεται **β.** (για μέσο μεταφοράς) καταφέρνω να φτάσω πριν φύγει **γ.** (σε παρελθοντικό χρόνο) συνυπάρχω με κπ. ή με κτ. την ίδια χρονική περίοδο **δ.** έχω στη διάθεσή μου τον απαιτούμενο χρόνο για να κάνω ή για να ολοκληρώσω κτ. εγκαίρως **3.** φθάνω κπ., αναδεικνύομαι εφάμιλλος, ισάξιος με κπ., καταφέρνω να εξισωθώ, να εξομοιωθώ με κπ. σε κτ. το οποίο προηγούνταν ή υπερτερούσε **4. α.** φθάνω, επαρκώ, αρκώ, είμαι αρκετός **β.** (ως επιφών.) φτάνει, αρκεί, αρκετά, όχι άλλο, σταμάτα (για να μην συνεχιστεί κάτι που κάνει ή λέει) **5.** (μτφ.) φτάνω, καταλήγω **α.** οδηγούμαι σε μία κατάσταση, έχω ορισμένη έκβαση **β.** καταντώ **ι.** καταλήγω σε δυσάρεστη κατάσταση **ιι.** ξεπέφτω, καταλήγω σε μία κατάσταση που θίγει την αξιοπρέπειά μου **γ.** (σε εργασία, διαδικασία) καταλήγω σε συγκεκριμένο στάδιο, βρίσκομαι σε συγκεκριμένη εξελικτική φάση **6.** φτάνω, οδηγώ, ωθώ **α.** κάνω κάποιον να ενεργεί με ορισμένο τρόπο **β.** για κάτι που γίνεται αιτία ενός γεγονότος, που προκαλεί ένα αποτέλεσμα **7. α.** φτάνω, απλώνω, εκτείνω το χέρι ή το σώμα μου, για να πλησιάσω κτ. που βρίσκεται σε απόσταση (ψηλά, μακριά κ.λπ.) **β.** μπορώ να πιάσω (κάτι που βρίσκεται ψηλά ή χαμηλά) **8. α.** φτάνω, απλώνομαι, εκτείνομαι, προχωρώ ως κάποιο σημείο **β.** γίνομαι αντιληπτός μέχρι ενός σημείου **9.** φθάνω, αγγίζω το οριακό σημείο μίας διαδικασίας **α. i.** (για πορεία) αγγίζω το τέρμα της **ιι.** (ειδικότ. για ανοδική ή καθοδική πορεία) ανέρχομαι στο ανώτερο ή κατώτερο επίπεδο **β.** (για στιγμή του ημερήσιου κύκλου) φτάνω, βρίσκομαι σε μία προχωρημένη ώρα **10.** (για αριθμητ.) ανέρχομαι (σε συγκεκριμένο αριθμό, ποσότητα) **11.** φτάνω, κοντεύω **α.** πλησιάζω, προσεγγίζω χρονικά **β.** (~ si) είμαι πολύ κοντά σε κάποιο όριο **12.** προχωρώ, προωθώ κτ. ως ένα σημείο **13.** (μτφ.) επιτυγχάνω, καταφέρνω να πραγματοποιήσω ή να προσεγγίσω το στόχο, το σκοπό που επιδιώκω **14.** (με αρνητ. μορ. για τη φωνή) δεν μπορώ, δεν διαθέτω τη δύναμη (να μιλήσω, να βγάλω φωνή) **15.** συνδράμω, παρέχω (σε κπ.) βοήθεια, (υλική ή ηθική υποστήριξη) **II.** (me ~)

1. (για προσ.) **α.** (με αρνητ. μορ.) δεν ικανοποιούμαι, δεν χορταίνω, δεν αρκούμαι σε ότι έχω, επιθυμώ πάντα περισσότερα **β.** μπορώ, δύναμαι, έχω την δυνατότητα (να πράξω κτ.) **γ. i.** διαθέτω οικονομική επάρκεια (ώστε να αντεπεξέλθω σε μία κατάσταση **ιι.** (ειδικότ. για χρήμα) έχω, διαθέτω **δ.** τα καταφέρνω, είμαι επαρκής, ικανός για κάτι **2.** (τριτοπρόσ. για πράγμ.) προσεγγίζεται με το χέρι, μπορεί κάποιος να το πιάσει τεντώνοντας το χέρι **3.** (τριτοπρόσ. για τόπο) είναι ευπρόσιτος, μπορώ να μεταβώ γρήγορα ή εύκολα σε αυτόν **4.** (τριτοπρόσ.) είναι κτ. δυνατό, εφικτό, κατορθωτό, πραγματοποιήσιμο

adjutáre(πληθ. adjutári) **1.** βοήθεια, η ενέργεια που έχει σκοπό να συνδράμει (υλική ή ηθική) κπ. **2.** (συνεκδ.) βοήθεια **α.** ότι παρέχεται ως βοήθημα, αρωγή, συνδρομή **β.** (ειδικότ.) ελεημοσύνη **3.** εξυπηρέτηση.

adjútu(adjut/-áre,-ái,-átā) **1.** βοηθώ **α.** συνδράμω, παρέχω, προσφέρω βοήθεια (υλική, ηθική κ.λπ.) **β.** (ειδικότ.) ευνοώ, επιφυλάσσω ειδική μεταχείριση σε κπ. **2.** εξυπηρετώ, διευκολύνω **3.** χρησιμεύω.

adráre(πληθ. adrári) **I. 1.** (γενικότ.) δημιουργία, η ενέργεια, η δράση που παράγει κτ. **2.** (ειδικότ.) φτιάξιμο **α. i.** κατασκευή **ιι.** (ειδικότ. για κτίσμα) κτίσιμο **β.** επιδιόρθωση, επισκευή **3. α.** (για φαγητά, ποτά) ετοιμασία, παρασκευή **β.** διόρθωση, σιάξιμο, τακτοποίηση **γ.** (για κήπο) περιποίηση **II.** πραγματοποίηση, επιτέλεση, εκτέλεση, υλοποίηση.

aduceáre → aceáre.

adúcu(aceáre & ad/-uceáre-ús̄u,-úsā) **1.** φέρνω **α.** (για πρόσ.) κρατώ ή σηκώνω κπ. και τον μεταφέρω κάπου **β.** (για πράγμ.) παίρνω, κρατώ κτ. και το μεταφέρω, το δίνω κάπου **2.** φέρνω **α.** κατευθύνω, οδηγώ κπ./κτ. προς μία κατεύθυνση **β.** (ειδικότ. για όχημα, ζώο) οδηγώ, χειρίζομαι και κινώ **3. α.** φέρνω, οδηγώ, παρουσιάζω κπ. κάπου **β.** φέρνω, καλώ κπ. ή ενεργώ ώστε να έρθει **γ.** (για γυναίκα) προξενεύω, κάνω συνοικέσιο **4. α.** φέρνω, προμηθεύομαι, εισαγάγω κτ. από κάπου (για να το χρησιμοποιήσω ή να το διαθέσω) **β.** φέρνω, μεταφέρω κτ. από άλλον τόπο **γ.** (τριτοπρόσ. για υδατινο ρεύμα) μεταφέρει νερό, ρέει, κυλά **5.** φέρνω, προκαλώ, προξενώ, επιφέρω, γίνομαι αιτία να εκδηλωθεί ή συμβεί κτ. **6.** φέρνω, μοιάζω, πλησιάζω στην εμφάνιση σε κπ./κτ. **7.** (για εφόδια) φθάνω, επαρκώ, καλύπτω (για συγκεκριμένη χρονική διάρκεια) **8.** (για τα άκρα ή το σώμα) κινώ, κουνώ **9.** (για εργαλείο) χειρίζομαι.

adunáre(πληθ. adunári) **1.** μάζεμα, συγκέ-

ντρωση **α.** συμμάζεμα, η συγκέντρωση διασκορπισμένων αντικειμένων **β.** (για πρόσ.) συνάθροιση, μάζωξη **γ.** συλλογή **ι.** το κόψιμο ή η απόσπαση καρπών από δένδρο ή φυτό **ii.** η συγκέντρωση μίας ουσίας, ενός υλικού σε δοχείο, συσκευή, δεξαμενή **δ.** (για χρήματα) αποταμίευση **ε.** (για αγροτικά προϊόντα) συγκομιδή **2.** η μαθηματική πράξη της πρόσθεσης **3.** συμμάζεμα, περιορισμός των κινήσεων ή της δραστηριότητας **4.** μάζεμα, δίπλωμα ή τύλιγμα (υφάσματος νήματος κ.λπ.) **6.** (εκκλησ.) συλλειτουργο κατά το οποίο τελείται επιμνημόσυνη δέηση για τους νεκρούς

adunǎtúrǎ (πληθ. adunǎtúre) **1.** (για υλικά ή αντικείμενα) σωρός, άτακτη συσσώρευση ποσότητας υλικού ή αντικειμένων στον ίδιο χώρο **2.** (ιατρ.) απόστημα, φλεγμονή που χαρακτηρίζεται από πρήξιμο και συσσώρευση πύδους υγρού. **3.** μάζεμα, συμμάζεμα **α.** (για χώρο) τακτοποίηση, συγκύρισμα **β.** (για νήματα) τύλιγμα, κουβάριασμα **4.** (για αγροτικά προϊόντα) συγκέντρωση, συγκομιδή **5.** (γενικότ.) κάθε δραστηριότητα που αποσκοπεί στην τακτοποίηση, αποπεράτωση, ολοκλήρωση μίας εργασιακής διαδικασίας.

adúnu (adun/-ǎre,-ái,-átǎ) **1.** μαζεύω, συγκεντρώνω (me ~, μαζεύομαι, συγκεντρώνομαι) **α** (για πολλά πράγμα.) τα παίρνω από σημεία που βρίσκονται και τα βάζω μαζί **β.** (ειδικότ. για σκόρπια πράγμα.) συμμαζεύω **γ.** (για όμοια πράγμα.) **ι.** συσσωρεύω, συγκεντρώνω κτ. με στόχο την δημιουργία μεγάλης ποσότητας **ii.** (συνήθ. τριτοπρόσ. se ~) μαζεύεται, συσσωρεύεται κτ. σε μεγάλη ποσότητα **iii.** (ειδικότ. για χρήματα) αποταμιεύω **δ.** συλλέγω **ι.** αποσπώ από την φύση διάφορα προϊόντα και τα συγκεντρώνω (πρώτες ύλες, καρπούς, φυτά κ. λπ.) **ii.** (ειδικότ. για αγροτικά προϊόντα) κάνω συγκομιδή **iii.** (ειδικότ. για το νερό) δημιουργώ υδάτινο απόθεμα (για άρδευση, ύδρευση κ.λπ.) **iv.** (τριτοπρόσ., se ~) συλλέγεται, αφήνω κτ. να συγκεντρωθεί σε ορισμένο χώρο, με σκοπό να το χρησιμοποιήσω μετά **δ.** (για ανθρώπους ή ζώα) **ι.** συναθροίζω, τα κάνω να βρίσκονται στον ίδιο χώρο μαζί με άλλα **ii.** (me ~) συναθροίζομαι, πηγαίνω μαζί με άλλους στο ίδιο σημείο **2.** (για πράγμα.) μαζεύω, παίρνω από κάτω (κάτι που έχει πέσει ή που βρίσκεται χαμηλά) **3.** υφίσταμαι κτ.· ειδικότ. **α.** μαζεύω, τρώω ξύλο **β.** δέχομαι επίπληξη **γ.** (τριτοπρόσ. hí ~, για πληγή, τραύμα) δημιουργεί πύο **4.** μαζεύω, συμμαζεύω, βάζω σε τάξη συγυρίζω, ταχτοποιώ **5.** μαζεύω, διπλώνω ή τυλίγω κτ. **6.** μαζεύω, συμμαζεύω, θέτω περιορισμούς **α.** περιορίζω (κπ./κτ.), ελέγχω (κπ./κτ.) επιβάλλοντας περιορισμούς **β.** (me~) χαλιναγωγώ, ελέγχω αισθή-

ματα, συμπεριφορά, σκέψεις **γ.** περιορίζω κινήσεις ή δραστηριότητες **δ.** (me ~, για το σώμα) μαζεύομαι, σφίγγω ή κουλουριάζω το σώμα μου **ε.** (για ζώο) το συμμαζεύω ώστε να το περιορίσω σε ένα χώρο ή να το θέσω σε δουλειά **7.** μαζεύω, αποκτώ μικρότερες διαστάσεις **α.** (τριτοπρόσ. se ~, για ύλες) ζαρώνω, στενεύω, κονταίνω **β.** (για σώμα) συρρικνώνομαι (λόγω γήρανσης ή πάθησης) **8.** **α.** αναχωρώ, φεύγω από κάπου **β.** μαζεύομαι, γυρίζω στο σπίτι μου, επιστέφω στη βάση μου **9.** γίνομαι πιο συνεκτικός **α.** (για μυσ) σφίγγω, γίνομαι πιο σφριγηλός (με μαλάξεις, ασκήσεις κ.λπ.) **β.** (τριτοπρόσ. se ~) για κτ. αραιό που γίνεται πιο συνεκτικό (συνήθ. με βράσιμο) **γ.** (για τροφή, τριτοπρ. se ~) συμπτκνώνομαι σε σβώλους, σβολιάζω **10.** (για ανθρώπους ή ζώα) μαζεύω, περιθάλλω, βρίσκω τυχαία και του παρέχω στέγη και φροντίδα **11.** (για ανθρώπους ή ζώα) αφανίζομαι, καταστρέφομαι από κτ. **12.** (me ~) συναντιέμαι, ανταμώνω με κτ. **13.** κάνω λογαριασμό **14.** (τριτοπρόσ. se ~, για εφόδια, προμήθειες) λιγοστεύω, μειώνομαι, έχω καταναλωθεί κατά μία σημαντική ποσότητα **15.** πιέζομαι, αναγκάζομαι (από μία κατάσταση) να δράσω **16.** (εκκλησ.) τελώ συλλειτουργο για τους νεκρούς **17.** (για υδάτινο ρεύμα) σχηματίζομαι **18.** (de ~, ως επιρρ.) μαζί, από κοινού, ταυτόχρονα **19.** ολοκληρώνω, αποπερατώνω, φέρω εις πέρας (κάτι).

ǎdzímǎ (πληθ. ǎdzíme) ψωμί που που δε φούσκωνε κατά την διαδικασία της ζύμωσης.

aérǎ (πληθ. aéruǐ) **1.** αέρας, το μείγμα των αερίων που αναπνέουμε και που περιβάλλει τη γη αποτελώντας την ατμόσφαιρα **2.** **α.** αισθητή κίνηση του αέρα, ο αέρας που κινείται **β.** (ειδικότ.) ο άνεμος **γ.** κίνηση του αέρα που παράγεται με τεχνητά μέσα **3.** (μτφ.) άνεση, ευκολία.

aeriséscu (aeris/-íre,-í,-ítǎ) **1.** αερίζω κτ., το εκθέτω στον αέρα **2.** εξαερίζω, ανανεώνω τον αέρα κλειστού χώρου.

aerisíre (χωρ. πληθ.) **1.** αερισμός, ή έκθεση ενός αντικειμένου στον αέρα **2.** εξαερισμός, η ανανέωση του αέρα κλειστού χώρου.

aerítǎ (χωρ. πληθ.) αεράκι, ελαφρός άνεμος

aetó (χωρ. πληθ.) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

afǎléscu (afǎl/-íre,-í,-ítǎ) **1.** (σε παιχνίδι) κερδίζω **α.** νικώ, βγαίνω νικητής **β.** κερδίζω πόντους ώστε να αναδειχτώ νικητής **2.** (σε επιχειρηματική δραστηριότητα) κερδίζω, αποκομίζω κέρδος.

afǎlíre (πληθ. afǎlíri) (σε παιχνίδι) νίκη, επι-

κράτηση

afändăsésċu(afändăs/-îre,-î,-îtă) **1.** ξιπάζομαι **2.** γίνομαι υπερόπτης, συμπεριφέρομαι αλαζονικά.

afändăsîle & **afändăsîtŭră**(πληθ. afändăsîli & afändăsîtŭre) υπεροψία, έπαρση.

afändăsîre(πληθ. afändăsîri) ξυπασιά.

afändăsîtŭră → afndăsîle

afémċtu(χωρ. πληθ.) (ως έμμεση αναφορά στο πρόσωπο του πατέρα) ο πατέρας σου, ο κύρης σου.

afendeoără(πληθ. afendeoăre) **1.** αφέντισα, αφέντρα **2.** (συνηθ. με τον αδύνατο τύπο των προσωπικ. αντων. tsî (/ní/li/le!) η αφεντιά σου (μου/του/της), ως προσφώνηση για την έκφραση σεβασμού ή ειρωνείας.

afendîa(χωρ. πληθ.), (συνήθ. ακολουθούμενη από την αντων. tsî και για παρόντες) η αφεντιά σου **α.** ως προσφώνηση για την έκφραση σεβασμού **β.** (ειρων.) σε κάποιον προς τον οποίο έχουμε κριτική στάση

afendicó - afendicoăne(πληθ. afendicădzî - afendicoăne) αφεντικό - αφεντικίνα **α.** κύριος, κάτοχος, ιδιοκτήτης, πρόσωπο στο οποίο ανήκει (κτ./κτ.) και έχει την ευθύνη του **β.** (ειδικότ.) ο κύριος, ο οικοδεσπότης του σπιτιού **γ.** εργοδότης, προϊστάμενος, το πρόσωπο κάτω από τι διαταγές του οποίου εργάζεται κτ..

afendîle → afendîa

aféndu - afendoăne(πληθ. afendádzî & aféndzî - afendoăne) **1.** αφέντης/κύρης - αφέντρα/κυρά **α.** άρχοντας - αρχόντισσα (σε αντιδιαστολή με τον δούλο ή τον υπηρέτη) **β.** κύριος, κυρίαρχος, εξουσιαστής **2.** (αρσ.) ο θεός **3.**(αρσ.) ιερέας **4.** οι τύποι της κλητικής afénde ή aféndî χρησιμοποιούνται ως προσφώνηση τιμής, σεβασμού ή αγάπης προς **α.** το πρόσωπο του πατέρα **β.** το πρόσωπο ενός ιερέα **γ.** κάθε (αρσενικού γένους) πρόσωπο μεγαλύτερης ηλικίας όταν του απευθύνουμε τον λόγο **δ.** (παλαιότ. η νύφη) το πρόσωπο του πεθερού, του μεγαλύτερου αδελφού του συζύγου και γενικότ. προς όλους τους ηλικιωμένους (αρσενικού γένους) συγγενείς της οικογένειας του συζύγου. **5.** ο τύπος της κλητικής aféndule χρησιμοποιείται ως προσφώνηση. τιμής, σεβασμού ή αγάπης όταν απευθυνόμαστε σε (αρσενικού γένους) πρόσωπο μεγαλύτερης ηλικίας.

afiscuésċu(afiscu/-îre,-î,-îtă) **1.** ασχημίζω, κάνω (κτ.) άσχημο, αντιαισθητικό **2.** (me ~) ασχημαίνω, γίνομαι άσχημος, αντιαισθητικός **3.** (ειδικότ. για πρόσ.) ασχημαίνω, γίνομαι δύσμορφος, χάνω την ομορφιά μου.

afiscuîre(πληθ. afiscuîri) ασχήμισμα, η ε-

νέργεια ή το αποτέλεσμα του afiscuésċu.

afîtsu(πληθ. afîtsî) **1.** μικρή επίπεδη πέτρα κυκλικού σχήματος που χρησιμοποιείται στο παιδικό παιχνίδι afîtsî ή fitîsî **2.** (πληθ.) παιδικό παιχνίδι που παίζεται με afîtsî ή fitîsî (μικρές επίπεδες πέτρες κυκλικού σχήματος), βλ.λ. cósċu (2)

aflăre(πληθ. aflări) εύρεση.

aflu(afl/-ăre,-ăi,-ătă) **I.** βρίσκω **1.** ανευρίσκω, ανακαλύπτω **α.** κτ. που ήταν χαμένο, εξαφανισμένο ή κτ. που χάθηκε, που εξαφανίστηκε **β.** κτ./κτ. που ζητώ, που αναζητώ **γ.** εντοπίζω **ι.** κτ. κάπου **ii.** (με προσ. αντων.) κτ. σε κτ. **2.** συναντώ, έρχομαι σε επαφή με κτ. ή με κτ. **α.** ανταμώνω· ειδικότ. **ι.** κτ./κτ. κάπου **ii.** κτ. προσυνηνοημένα **iii.** κτ./κτ. σε μία χρονική στιγμή, σε μία κατάσταση, σε μία δραστηριότητα **β.** συναντώ αντίσταση, μία αντίθετη δύναμη, φθάνω σε συγκεκριμένο σημείο πέρα από το οποίο δεν προχωρώ· ειδικότ. **ι.** προσκρούω σε κάτι **iii.** συναντώ ένα εμπόδιο **iii.** (για κάτι που βρίσκεται σε κίνηση) συναντώ εμπόδιο καθώς κινούμαι **γ.** σμίγω, ενώνομαι, συμπίπτω στο ίδιο σημείο, διασταυρώνομαι, τέμνομαι **3.** πετυχαίνω **α.** βρίσκω, ανακαλύπτω τυχαία, μου τυχαίνει (κτ./κτ.) **β.** συναντώ τυχαία (κτ.) **γ.** ανακαλύπτω κτ. που υπάρχει που διατίθεται **δ.** (συνήθως σε περιφράσεις) υφίσταμαι (μία αρνητική κατάσταση), έρχομαι αντιμέτωπος (με κτ./κτ.) **4.** (αναζητώ και) επιτυγχάνω κτ. που επιδιώκω, που επιθυμώ, εξασφαλίζω το ζητούμενο. το κατάλληλο **β.** προμηθεύω, χορηγώ σε κτ./κτ., φροντίζω, μεσολαβώ, ώστε να αποκτήσει κάποιος κτ. **5.** (σε αοριστολογικές εκφράσεις) κάνω κτ., επιδίδομαι σε μία δραστηριότητα χωρίς συγκεκριμένη επιλογή (τυχαία, πρόχειρα) **6.** (τριτοπρόσ.) κάτι κακό, δυσάρεστο συμβαίνει σε κτ., τον πλήττει (αιφνίδια, απροσδόκητα) **8.** έχω κτ. από παράδοση ή αποκτώ κτ. ως κληρονομιά **9.** **α.** εφευρίσκω, ανακαλύπτω **β.** επινοώ, μηχανεύομαι κτ. **10.** **α.** φτάνω σε μία ερμηνεία, εξήγηση, λύση, μαντεύω κτ. **β.** καταλήγω σε κτ. ύστερα από υπολογισμούς, μετρήσεις, έρευνες **11.** θεωρώ, αξιολογώ, κρίνω **II.** (me ~) βρίσκομαι **1.** ανταμώνομαι, επικοινωνώ, συναντιέμαι με κτ. **2.** **α.** διατελώ, είμαι σε ορισμένη κατάσταση (συναισθηματική, οικονομική, σωματική κ.λπ.) **β.** (ειδικότ.) περιέρχομαι σε μία συγκεκριμένη κατάσταση (συναισθηματική, οικονομική, σωματική) **3.** **α.** είμαι σε συγκεκριμένο τόπο, εντοπίζομαι σε ένα σημείο **β.** μένω, κατοικώ, διαμένω σε συγκεκριμένο τόπο **4.** βρίσκομαι σε μία χρονική στιγμή, περίοδο, σε μία διαδικασία που εξελίσσεται **5.** υπάρχω, διατίθεμαι, έχω στη διάθεσή μου **6.** (τριτοπρόσ. se ~, ως υπα-

ρκτικό) βρίσκεται (βρίσκονται), υπάρχει (υπάρχουν).

afumáre(πληθ. afumári) **1.** κάπνισμα, **α.** εκπομπή καπνού από ύλη που καίγεται **β.** η κάλυψη μίας επιφάνειας με καπνιά **γ.** κάπνισμα, φουμάρισμα, η εισπνοή και εκπνοή καπνού από τσιγάρο, πίπα, πούρο κ.λπ. **2.** (κυρ. για κοσμήματα) επικάλυψη επιφάνειας με λεπτό στρώμα χρυσού ή ασημιού, επιχρυσώση, επαργύρωση **3.** φυλάκιση, ο αναγκαστικός εγκλεισμός προσώπου σε ένα χώρο.

afumătúra(πληθ. afumătúre) καπνιά, η μουντζούρα που σχηματίζεται πάνω σε μία επιφάνεια από τον καπνό.

afumicăre(πληθ. afumicări) **1.** επικάθιση καπνιάς πάνω σε μία επιφάνεια **2.** θυμιάτισμα, λιβάνισμα.

afumichédzu(afumic/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) καπνίζομαι, γεμίζω με αιθάλη, επικάθεται η καπνιά πάνω μου **2. i.** θυμιατίζω, λιβανίζω **ii** (me ~) θυμιατίζομαι, λιβανίζομαι, δέχομαι τους καπνούς από υλικό που καίγεται κατά το θυμιάτισμα..

afúmu(afum/-áre,-ái,-átă) **1.** καπνίζω, **α.** βγάζω καπνό προς τα έξω, αναδίδω καπνό **β. i.** γεμίζω ή μαυρίζω μία επιφάνεια με καπνό ή κάπνα **ii** (me ~) καπνίζομαι, γεμίζω με αιθάλη, επικάθεται η καπνιά πάνω μου **γ.** φουμάρω, εισπνέω και εκπνέω από το στόμα τον καπνό (από τσιγάρο, πίπα, πούρο κ.λπ.) **2. α.** θυμιατίζω, λιβανίζω **β.** (me ~) θυμιατίζομαι, λιβανίζομαι, δέχομαι τους καπνούς από υλικό που καίγεται κατά το θυμιάτισμα **3.** (κυρ. για κοσμήματα) καλύπτω την επιφάνεια με λεπτό στρώμα χρυσού ή ασημιού, επιχρυσώνω, επαργυρώνω **4.** οργίζομαι, θυμώνω **5.** (μτφ. σε συναλλαγή) εξεπατάω, δίνω άχρηστο πράγμα **6.** (μτφ.) φυλακίζω κπ. σε ένα χώρο, τον χώνω μέσα **7.** ραπίζω, χτυπώ με το χέρι.

afuriséscu(afuris/-íre,-í,-ítă) **1.** αφορίζω, επιβάλλω εκκλησιαστικό αφορισμό **2.** (μτφ.) αναθεματίζω, καταριέμαι κάποιον.

afuriséscu(πληθ. afuriséscu) αφορισμός.

afuríie(πληθ. afuríii) **1.** αφορμή, πρόσχημα, γεγονός το οποίο χρησιμοποιεί κάποιος ως πρόφαση για να προβεί σε ενέργειες συνήθ. εχθρικές, των οποίων τα αίτια είναι βαθύτερα **2.** (de ~) καθετί που δίνει την αιτία συγκεκριμένης πράξης.

agădescu & agudescu(agăd/-íre,-í,-ítă & agud/-íre,-í,-ítă) **I.** κτυπώ, βαρώ **1.** κτυπώ **α.** (για άψ.) **i.** φέρνω το χέρι, το πόδι ή κάποιο αντικείμενο, με πολύ γρήγορες και βίαιες κινήσεις, επάνω σε κτ **ii.** (ειδικότ. για πέτρα) πελεκώ **iii.** (ειδικότ. για αρσεν. ζώο) ευνουχίζω **β.**

(για έμψ.) κτυπώ/βαρώ **i.** (γενικότ.) δέρνω, δίνω ξύλο **ii.** (ειδικότ.) δίνω χτυπήματα σε κπ. με το χέρι ή κάποιο όργανο **iii** (ειδικότ. για αρσεν. ζώο) ευνουχίζω **2.** βαρώ, κοπανώ, κτυπώ κτ. δυνατά **3.** κτυπώ, πέφτω ορμητικά ή κατάκόρυφα επάνω σε κτ. πέφτω με δύναμη πάνω σε κτ. **4.** κτυπώ, πλήττω, βάλω με όπλο ή σημαδεύω στόχο **5.** κτυπώ, βαρώ **α.** πληγώνω, τραυματίζω, σκοτώνω με βολή ή χρήση όπλου **β.** προξενώ σε κπ. τυχαία μια σωματική βλάβη **6.** (me ~) κτυπώ/βαρώ **α.** σε σημείο ή μέλος του σώματός μου και υφίσταμαι μώλωπες, ή βαρύτερα πλήγματα· ειδικότ. **i.** χτυπώ ώστε να πονέσω ή να αποκτήσω σημάδι **ii.** όταν συγκρούομαι με κάτι, όταν προσκρούω σε αντικείμενο ή πρόσωπο **iii.** όταν φορώ ή φέρω πάνω μου κάποιο πράγμα (εξαιτίας του βάρους ή της κακής εφαρμογής του) **β.** λαβώνομαι τραυματίζομαι, πληγώνομαι **6.** κτυπώ, επιτίθεμαι (έναντιον κάποιου), προσβάλλω εχθρικό στόχο **7.** (me ~) **α.** κτυπιέμαι (με κπ.), συγκρούομαι, συμπλέκομαι, έρχομαι στα χέρια (με κπ.) **β.** (συνεκδ.) μάχομαι, πολεμώ **8.** βαράω, κρούω (κτ.) ώστε να ακουστεί ήχος **9.** κτυπώ/βαρώ, παράγω θόρυβο, βγάζω δυνατό ή χαρακτηριστικό ήχο **9.** (για δημοπρασία/πλειστηριασμό) πλειοδοτώ **10.** (μτφ.) προκαλώ ζημιά σε (κπ./κτ.), τον βλάπτω. **11.** (μτφ. όταν μιλώ) ρίχνω μπηχτές, καρφιά, κάνω υπαινιγμούς με σκωπτικό ή περιπαικτικό ή επιθετικό χαρακτήρα **II. 1.** για σωματικά ενοχλήματα που τα προκαλεί κάποια εξωτερική αιτία **α.** προσβάλλομαι από ψυχρό ρεύμα και εμφανίζω σχετικά συμπτώματα (ψύξη, μυϊκή δυσκαμψία, πονοκέφαλο κ.λπ.) **β.** (ειδικότ. για ορισμένα έντομα) πλήττω (κεντρίζω, δαγκώνω) και προκαλώ οίδημα **γ.** (ειδικότ. για το κεφάλι) βαρώ, προκαλώ πονοκέφαλο, ζαλάδα **2. α.** (παλαιότ. ως δοξασία) **i.** προσβάλλομαι/πλήττομαι από κάποιο πνεύμα ή από την «κακιά ώρα» (με αποτέλεσμα να αρρωστήσω ή να πεθάνω) **ii.** (ειδικότ. για να ερμηνευτεί η εμφάνιση παθολογικών συμπτωμάτων που δεν συνοδεύονται από σωματικό άλγος ή επιφανειακές κακώσεις, που προκλήθηκαν χωρίς να γίνουν αντιληπτά. **β.** (για κατάρες/αναθέματα κ.τ.ο) προσβάλλομαι από την κακή επενέργεια μίας κατάρας ενός αναθέματος **3.** (μτφ., παλαιότ.) καταπολεμώ/θεραπεύω με συγκεκριμένη μαγικο-θεραπευτική μέθοδο την ασθένεια lúngă (βλ.λ.) **III.** (μτφ.) ληστεύω, κλέβω, υπε-ξαιρώ **IV.** (σε περιφράσεις αντί του κανονικού ρήματος). αποκτώ τυχαία ένα αγαθό ή δέχομαι μία εύνοια της τύχης.

agădire & agudire(πληθ. agădiri & agudiri) **I. 1.** κτύπημα, βάρε-μα **α.** η κρούση αντικείμενου από άλλο αντικείμενο **β.** (ειδικότ. για πέ-

τρα) πελέκημα **γ.** (ειδικότ. για αρσεν. ζώο) ευνουχισμός **2.** η επιθετική ενέργεια με την οποία κτυπάει (κανείς) κτ. (με τα χέρια, με αντικείμενο), δάρσιμο, ξυλοδαρμός **3.** σύγκρουση, συμπλοκή και (συνεκδ.) πόλεμος **4.** ενέργεια η οποία προκαλεί μώλωπες ή βαρύτερα πλήγματα στο σώμα, μωλωπισμός, τραυματισμός **5.** (σε δημοπρασία) πλειοδοσία **II.** (μτφ., παλαιότ.) καταπολέμηση/θεραπεία με συγκεκριμένη μαγικο-θεραπευτική μέθοδο της ασθένειας *lúnga* (βλ.λ.)

agădítură & aguditură (πληθ. *agădítúre & aguditúre*) **1.** χτύπημα, βάρημα, σημάδι η αποτύπωμα που μένει στο σώμα μετά από κτύπημα, μώλωπας, τραύμα, λαβωματιά **2.** συμπλοκή, μάχη **3.** (παλαιότ. ως δοξασία) παθολογικό σύμπτωμα ή επιφανειακή κάκωση του σώματος αποδιδόμενη σε προσβολή από κακοποιό πνεύμα **4.** μπηχτή, καρφί, υπαινιγμός με σκωπτικό ή περιπαικτικό ή επιθετικό χαρακτήρα **5.** αφορμή, πρόσχημα, γεγονός το οποίο χρησιμοποιεί κάποιος ως πρόφαση για να προβεί σε ενέργειες συνήθ. εχθρικές, των οποίων τα αίτια είναι βαθύτερα

agărsășcu & agrășășcu (*agărs/-î're,-î'î,-î'tă & agrăș/-î're,-î'î,-î'tă*) ξεχνώ, λησμονώ **1.** **α.** παύω να θυμώμαι(κτ.), αδυνατώ να ανακαλέσω στη μνήμη κτ. **β.** (me ~) δεν θυμάμαι εύκολα **2.** **α.** παραλείπω ή παραμελώ (κτ.) χωρίς να το θέλω **β.** δεν θυμάμαι να πάρω (κτ.) μαζί μου **γ.** αμελώ (υποχρέωση) **3.** **α.** παύω να ενδιφέρονται για κτ./κτ., το εγκαταλείπω **β.** (me ~) απομακρύνονται από κάτι, παύω να διατηρώ επαφές μαζί του **4.** **α.** σταματώ να σκέφτομαι, παύει να με απασχολεί κάτι **β.** (δεν) παύω να σκέφτομαι κτ./κτ. (συνηθ. δυσάρεστο).

agărsî're & agrășî're (πληθ. *agărsî'ri & agrășî'ri*) **1.** το να ξεχνάει κανείς **2.** λησμονιά, λήθη, το να ξεχάσει κανείς κτ./κτ. **3.** αμνησία, ολική ή μερική απώλεια απώλεια της μνήμης.

agărsîtură & agrășîtură (πληθ. *agărsîtúre & agrășîtúre*) αδυναμία μνήμης, έλλειψη μνημονικού.

agHEME (πληθ. *agHéni*) γκέμι, το χαλινάρι για τη συγκράτηση και τη καθοδήγηση του αλόγου.

agrășășcu → *agărsășcu*.

agrășî're → *agărsî're*.

agrășîtură → *agărsîtură*.

ágru (πληθ. *ágre & ágru*) αγρός, χωράφι.

agudescu → *agădescu*.

agudire → *agădire*.

aguditură → *agăditură*.

agurítșu (πληθ. *agurítși*) χωραφάκι (υποκ.

του *ágru*)

águru (πληθ. *águre & águri*) → *ágru*.

ahăristiliche (χωρ. πληθ.) αχαριστία, αγνωμοσύνη, τον να μην αναγνωρίζει ή να μην εκτιμά κανείς το καλό που του έγινε.

ahărzescu¹ (*ahărz/-î're,-î,-î'tă*) **1.** δωρίζω, προσφέρω κτ. σε κάποιον χωρίς αμοιβή ή ανταλλάγμα **2.** αφιερώνω **α.** προσφέρω κτ. σε κτ. ως ένδειξη σεβασμού, αγάπης, φιλίας κ.λπ. **β.** δίνω κτ. ως προσφορά στον θεό ή σε άγιο/ αγία σε ένδειξη λατρείας και ευγνωμοσύνης.

ahărzescu² (*ahărz/-î're,-î,-î'tă*) (για εμπορεύματα) χρεώνω, κοστολογώ, καθορίζω την τιμή.

ahărzire (πληθ. *ahărziri*) χάρισμα, δωρεά, η εκούσια αφιλοκερδής προσφορά .

ahulescu (*ahul/-î're,-î,-î'tă*) **1.** ψαχουλεύω **α.** ψάχνω, ανασκαλεύω κάπου με τα χέρια μου για να βρω κτ. **2.** πασπατεύω **α.** ψηλαφώ, ανιχνεύω κτ. με τα δάχτυλα, πιάνω αναγνωριστικά ή διερευνητικά, εξετάζω κτ. με τα χέρια **β.** (ειδικότ.) πασπατεύω ή θωπεύω με ερωτική επιθυμία.

ahulire (πληθ. *ahuliri*) **1.** ψαχούλεμα **2.** πασπάτεμα **α.** ψηλάφημα **β.** (ειδικότ.) πασπάτεμα ή θωπεία με ερωτική διάθεση.

ahulitură (πληθ. *ahulitúre*) βλ. λ. *ahulire* στη σημ. 2.,β.

ahúne (πληθ. *ahúne*) δασική κόλπωση, η βαθιά εσοχή που σχηματίζεται στο σώμα ενός δάσους από μία στενόμακρη και άδενδρη εδαφική ζώνη που διεισδύει εντός αυτού.

ahúre (πληθ. *ahúri*) **1.** υπόγειο, κατώγι, ημι-υπόγειο ή υπόγειο τμήμα μίας οικοδομής το οποίο λειτουργεί ως αποθηκευτικός χώρος, ως χώρος εργαστηρίου παλαιότερα δε και ως στάβλος **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός εξαιρετικά ακατάστατου και βρόμικου χώρου.

aiáre¹ (χωρ. πληθ.) αποδοτικότητα· ειδικότ. **1.** (για αγροτικό προϊόν) η ποσοτική του απόδοση **2.** (για αγροτική γη) η ικανοποιητική απόδοση, η ικανοποιητική παραγωγή **3.** (για οικονομική δραστηριότητα) η δυνατότητα να αποδίδει οικονομικό όφελος.

aiáre² (πληθ. *aéuri*) ρύθμιση, έλεγχος μετρων, πλαστίγγων και ζυγών.

aidhóne (πληθ. *aidhóne*) αηδόνι.

aitó (χωρ. πληθ.) → *aetó*.

alágu (*alăg/-ă're,-ái,-átă*) **I.** τρέχω **1.** **α.** κινούμαι προς τα εμπρός με κινήσεις ανάλογες αλλά ταχύτερες από εκείνες του βαδίσματος **β.** (ειδικότ.) τρέχω σε αγώνα δρόμου **2.** (για τον νου, το μυαλό) κάνω σκέψεις που δεν έχουν σχέση με την άμεση πραγματικότητα **3.** **α.** μετακινούμαι, ενεργώ για την διευθέτηση ζητημάτων **β.** ενεργώ για να βοηθήσω κτ. **4.** (μτφ.)

ταλαιπωρώ, καταπιέζω κτ. **Π. 1.** περιφέρω **α.** γυρνώ, οδηγώ κτ. σε διάφορα μέρη **β.** περιάγω/μεταφέρω κτ. σε διάφορα μέρη **2.** περιφέρομαι, τριγυρνάω **α.** πλανιέμαι, γυρίζω από εδώ και από εκεί, πηγαίνω σε διάφορες περιοχές **β.** (ειδικότ.) περιπλανώμαι, περιφέρομαι άσκοπα **3.** γυρνάω, κυκλοφορώ **α.** κινούμαι σε εξωτερικό χώρο κατά συγκεκριμένο τρόπο· ειδικότ. **i.** γυμνός ή ντυμένος με συγκεκριμένο τρόπο **ii.** κρατώντας κτ. **β.** πηγαίνω κάπου πρόθυμα, επισκέπτομαι ή συγχίζω σε συγκεκριμένο περιβάλλον **γ.** συναναστρέφομαι κτ., είμαι με κτ. **4.** γυρίζω **α.** (για τόπους) **i.** επισκέπτομαι ταξιδεύοντας **ii.** διασχίζω **β.** μετακινούμαι, πηγαίνω από ένα σημείο σε άλλο **γ.** (ειδικότ.) γυρίζω από σπίτι σε σπίτι για να ψάλλω τα κάλαντα **δ.** (ειδικότ.) επισκέπτομαι διαδοχικά τα σπίτια όσων έχουν την ονομαστική τους εορτή **III.** μεταβαίνω, πηγαίνω κάπου **IV.** ψάχνω **α.** προσπαθώ να βρω σε ένα μέρος κτ./κτ. που έχει χαθεί, κρυφτεί, εξαφανιστεί ή δεν φαίνεται **β.** κάνω προσεκτικά έρευνα σε κτ./κτ για να βρω κτ./κτ. **γ.** βρίσκομαι σε κατάσταση αναζήτησης ενός πράγματος/προσώπου που λείπει ή που θα ήθελα να έχω **V. 1.** (τριτοπρόσ. για ένδυμα, παπούτσι) είναι φαρδύ, δεν είναι εφαρμοστό **2.** (τριτοπρόσ. για δομικό υλικό) κουνιέται, έχει έλλειψη σταθερότητας, ευστάθειας, δεν έχει στεριωθεί καλά.

alaó(χωρ. πληθ.) πλήθος, μεγάλο σύνολο προσώπων.

alásu(alás/-áre,-ái,-átă) **I.** αφήνω **1.** παύω να έχω επαφή (με κτ /κτ), παύω να κρατώ κάτι **2.** (ειδικότ.) τοποθετώ **α.** ακουμπάω (κτ.) πάνω σε μία επιφάνεια **β.** αφήνω κάπου κτ. για να το παραλάβει άλλος **3.** ξεχνάω, παραμελώ να κάνω ή να πάρω κάτι **4.** απαλλάσσω κάποιον από δεσμό ή περιορισμό **α.** ελευθερώνω **β.** (ειδικότ.) αποφυλακίζω **γ.** αμολλάω **5.** επιτρέπω **α.** δίνω σε κτ. την άδεια, τη δυνατότητα να κάνει ή να πει κτ. **β.** παρέχω άδεια, δικαίωμα απουσίας (συνήθ. από εργασία) **γ.** παρέχω τη δυνατότητα να υπάρξει ή να γίνει κάτι **δ.** δέχομαι κτ./κτ. σε όποια θέση, στάση, κατάσταση βρίσκεται, δεν παρεμβαίνω (για να θίξω, αλλάξω ή να διακόψω κάτι) **6.** (για μαλλιά, μούσι, μουστάκι) δεν τα κόβω, τα αφήνω να μεγαλώσουν **7.** παρατάω **α.** εγκαταλείπω κτ./κτ, διακόπτω τη σχέση μου μαζί του **β.** (ειδικότ.) εγκαταλείπω (κτ./κτ.) χωρίς προστασία λόγω θανάτου ή αποχωρισμού **γ.** παραμελώ κτ./κτ., παύω να φροντίζω γι' αυτόν **δ.** σταματάω, παύω να κάνω κτ., να ασχολούμαι με κτ.· ειδικότ. **i.** διακόπτω μία ασχολία **ii.** αναβάλλω πράξη **iii.** παύω να χρησιμοποιώ κάτι **ε. i.** παύω να απασχολώ, να ενοχλώ κτ. τον αφήνω ήσυχο **ii.** (ειδικότ. για πόνο) σταματάω να ενο-

χλώ **8.** αναθέτω σε κάποιον την ευθύνη και την επιμέλεια κάποιου ή συγκεκριμένης υπόθεσης **9.** παραχωρώ σε κτ. κάτι είτε ως κληρονομιά είτε με άλλη χαριστική πράξη· ειδικότ. **α.** κληροδοτώ, κληρονομώ **β.** χαρίζω, δίνω **10.** (ειδικότ.) πουλώ, δίνω κτ. σε τιμή κατώτερη της αρχικής **11.** κάνω κτ. να μείνει, να εξακολουθεί να υπάρχει **α.** ως υπόλειμμα, απομεινάρι κ.λπ. **β.** ως ίχνος, σημάδι, αποτύπωμα κ.λπ. **γ.** ως επακόλουθο, επίπτωση, συνέπεια **δ.** (ειδικότ. για χώρο, μέρος, τόπο) ως ελεύθερος χώρος **12.** αποφέρω (ως κέρδος) **13.** εξουσιοδοτώ, ορίζω κτ. ως αντικαταστάτη ή αναπληρωτή στη θέση μου **Π. (me ~)** **1.** χωρίζω, διακόπτω δεσμό ή παίρνω διαζύγιο **2.** υποκύπτω, υποχωρώ, παύω να προβάλλω οποιαδήποτε αντίσταση σε κτ. το οποίο ασκεί επάνω μου μια πίεση **3.** εγκαταλείπω τον εαυτό μου, δεν τον προσέχω, δεν προσέχω την υγεία μου **4.** κινούμαι καθοδικά, έχω καθοδική πορεία· ειδικότ. **α.** κατηφορίζω, κατεβαίνω, ακολουθώ πορεία, κατεύθυνση προς τα κάτω, **β.** πέφτω, παρασύρομαι προς τα κάτω από το βάρος μου **γ.** (για κτίσμα) καταρρέω, σωριάζομαι σε ερείπια, γκρεμίζομαι τελείως **δ.** (γεωλ., για μάζες πετρωμάτων ή χώματος) κατολισθαίνω **ε.** (για ομίχλη, σύννεφα) επεκτείνονται σε χαμηλότερα σημεία **5.** χαλαρώνω **α.** (για το σώμα) ατονώ, χάνω τη δύναμή μου **β.** (για νήματα και είδη ένδυσης) γίνονται χαλαρός, ή ξεχειλώνω, παύω να είμαι σφιχτός ή τεταμένος **6.** προθυμοποιούμαι, επιδεικνύω ζήλο και διάθεση ή παρακινούμαι από το φιλότιμο να κάνω κτ. **7.** (για ποτάμι) **α.** πηγάζω **β.** ρέω, κυλώ **γ.** εκβάλλω, χύνομαι **8.** παραιτούμαι **α.** εγκαταλείπω εκουσίως, θέση, αξίωμα ή δικαίωμα που έχω **β.** χάνω το ενδιαφέρον μου, τη διάθεση μου για συμμετοχή και δραστηριοποίηση σε κάτι.

alátru(alátr/-áre,-ái,-átă) **1.** (για σκύλο) γαβγίζω, αλυχτώ **2.** (μτφ.) κραυγάζω, διαμαρτύρομαι με δυνατή φωνή **3.** (παλαιότ. ως μαγικο-θεραπευτική μέθοδος για μάτι που εμφάνιζε κριθαράκι) φυσώ πάνω στο μάτι απαγγέλλοντας ταυτόχρονα ειδικό ξόρκι.

alávdu & lăvdu(alăvd & lăvd/-áre,-ái,-átă) **1.** επαινώ, εγκωμιάζω, εκθειάζω **2.** (συνεκδ.) προξενεύω.

alăchescu(alăch/-íre,-í,-ítă) **1.** κολλώ **α.** συγκολλώ, ενώνω με κολλητική ουσία δύο ή περισσότερες επιφάνειες **β.** συνενώνω, συνδέω με διάφορες μεθόδους (θέρμανση, συρραφή, κάρφωμα, συγκόλληση κ.λπ.) δύο ή περισσότερα αντικείμενα ή μέρη του ίδιου αντικειμένου **γ.** για κάτι που μένει σταθερό πάνω σε μία επιφάνεια λόγω της κολλώδους σύστασής του **δ.** για κάτι που δεν μπορούμε εύκολα να το

απομακρύνουμε από μια επιφάνεια, σαν να έχει χρησιμοποιηθεί κολλητική ουσία **ε**. για κάτι που είναι κολλώδες, έχει κολλώδη υφή **2**. (μτφ.) μεταδίδω ή αρρωσταίνω από μεταδοτικό νόσημα **3**. (μτφ.) **α** προσκολλώμαι φορτικά σε κάποιον, γίνομαι ενοχλητικός **β**. προσεγγίζω κτ. συστηματικά (συνήθ. για να επωφεληθώ) **4**. (μτφ.) **α**. πλησιάζω πολύ, εφάπτομαι, ακουμπώ (κπ./κτ.) **β**. (ειδικότ. για σκύλο) συνουσιάζομαι **5**. (μτφ.) χαστουκίζω, ραπίζω.

alächíre(πληθ. alächíri) κόλλημα **α**. η κόλληση, η συγκόλληση **β**. η επίμονη και φορτική προσκόλληση (κάποιου) σε άλλους.

alächitúra(πληθ. alächitúre) κηλίδα από υλικό που έχει κολλήσει πάνω σε μία επιφάνεια.

alágáre(πληθ. alágári) **1**. τρέξιμο **α**. κίνηση προς τα εμπρός με κινήσεις ανάλογες αλλά ταχύτερες από εκείνες του βαδίσματος **β**. το σχετικό άθλημα **2**. τριγύρισμα, το να περιφέρονται από εδώ ακαι από εκεί **3**. ψάξιμο, ή έρευνα, ή αναζήτηση.

alägätúra(πληθ. alägätúre) **1**. τρεχάλα, γρήγορο τρέξιμο **2**. (μτφ.) **α**. τρέξιμο, κόπος, μεγάλη προσπάθεια **β**. (πληθ.) τρεχάματα, οι κοπιαστικές ενέργειες που γίνονται για την τακτοποίηση υποθέσεων.

alāhumusésceu(alāhumus/-íre,-í,-itā) λαχανιάζω, ασθμαίνω, δυσκολεύομαι να αναπνεύσω λόγω μιας έντονης προσπάθειας.

alāhumusíre(πληθ. alāhumusíri) λαχάνιασμα.

alāsáre(πληθ. alāsári) **1**. η ενέργεια του alásu(αφήνω) **2**. εγκατάλειψη **3**. χωρισμός, διαζύγιο, διακοπή συμβίωσης ή δεσμού **4**. κατολίπηση **5**. κατάρρευση **6**. χαλάρωση, μείωση της ενεργητικότητας, της δραστηριότητας **7**. χαλάρωμα, λασκάρισμα **8**. προθυμοποίηση

alāsātúra(πληθ. alāsátúre) κατολίπηση.

alātráre(πληθ. alātrári) **1**. γάβγισμα, αλόχημα **2**. (παλαιότ. ως μαγικο-θεραπευτική μεθοδος για μάτι που εμφάνιζε κριθαράκι) φύσημα πάνω στο μάτι και ταυτόχρονη απαγγελία ειδικού ξορκιού.

alātrátu(πληθ. alātráturi) βλ.λ. alātráre στη σημ. 1.

alāträtúra(πληθ. alāträtúri) βλ.λ. alātráre στη σημ. 1.

alätsätúra & alätsätúra & lätsätúra & lätsätúra(πληθ. alätsätúre & alätsätúre & lätsätúre & lätsätúre) **1**. λάσπη, το παχύρρεστο μείγμα από χώμα ή σκόνη και από νερό, που σχηματίζεται στο έδαφος συνήθ. ύστερα από βροχή **2**. (μτφ. για υλικό ή φαγητό) αυτό που έχει γίνει σαν πολτός, που έχει αποκτήσει λα-

σπώδη υφή.

alätsätúra. → alätsätúra.

alävdáre & lävdáre(πληθ. alävdári & lävdári) παίνεμα, εγκωμιασμός, εκθειασμός.

aläxésceu(aläx/-íre,-í,-itā) αλλάζω **1**. **α**. μεταβάλλω, κάνω κτ. να είναι διαφορετικό από ό-τι ήταν **β**. μεταβάλλομαι, γίνομαι διαφορετικός, υφίσταμαι μεταβολή **2**. αντικαθιστώ κτ. με άλλο όμοιο, παρόμοιο ή διαφορετικό **3**. μεταβαίνω, μετακινούμαι (σε άλλο χώρο, θέση) πηγαίνω κάπου αλλού **4**. (για ενδύματα) **α**. βγάζω τα ρούχα που φορά και βάζω άλλα καθαρά ή κα-τάλληλα για κάποια συγκεκριμένη κατάσταση (συνηθ. καλά ή γιορτινά) **β**. ντύνομαι, φορά, βάζω ρούχα **γ**. καθαρίζω κτ. και του βάζω καθαρά ρούχα **4**. ανταλλάσσω, δίνω και παίρνω αμοιβαία **5**. διαφέρω, είμαι ανόμοιος, δεν μοιάζω.

aläxíre(πληθ. aläxíri) **I** αλλαγή **1**. μεταβολή, μετάβαση από μια κατάσταση ή μορφή σε άλλη **2**. αλλαγμα, αντικατάσταση **3**. (για ενδύματα) **α**. αφαίρεση των ρούχων που φορά και ένδυση με άλλα καθαρά ή κατάλληλα για κάποια συγκεκριμένη περίπτωση (συνηθ. καλά ή γιορτινά) **β**. ντύσιμο κάλυψη του σώματος με ρούχα **γ**. καθάρισμα κάποιου και ένδυσή του με καθαρά ρούχα: **II**. (πληθ. για γυναίκα) περίοδος, η έμμηνη ρύση.

aläxítúra(πληθ. aläxítúre) βλ.λ. aläxíre στη σημ. I.,1.

aläxímintu(πληθ. aläxíminte) αλλαξιά, το σύνολο των ρούχων που εναλλάσσει κανείς στο ντύσιμό του.

albánu(πληθ. albáni) πεταλωτής.

albeátsä(πληθ. albétsi) **1**. ασπράδα, λευκότητα, η ιδιότητα του λευκού **2**. πράγματα, αντικείμενα λευκού χρώματος **3**. το άσπρο μέρος ενός πράγματος· ειδικότ. **α**. το λεύκωμα του αυγού, το ασπράδι **β**. ο λευκός χιτώνας του βολβού του ματιού, το ασπράδι **5**. (ιατρ.) λεύκωμα ματιού, λευκή κηλίδα που σχηματίζεται στον κερατοειδή του ματιού.

aléágere(πληθ. alégeri) το ξεδιάλεγμα ενός κοπαδιού, το ξεχώρισμα των γερασμένων ζώων από τα υπόλοιπα προκειμένου να δοθούν προς σφαγή.

aléápidu(alepid/-áre,-ái,-átä) **1**. πετάω· ειδικότ. **α**. απαλλάσσομαι από κτ. που θεωρώ άχρηστο, ανεπιθύμητο κ.λπ. **β**. (για ρούχο) αφαιρώ, το βγάζω από πάνω μου **2**. διώχνω κπ. μακριά ως άχρηστο ή ανεπιθύμητο· ειδικότ. **α**. απολύω, παύω κπ. από εργασιακή σχέση **β**. (για μαθητή) αποβάλω, επιβάλω την ποινή της υποχρεωτικής (οριστικής ή προσωρινής) απομάκρυνσης από το σχολείο **3**. (me ~) **α**. κινούμαι

ξαφνικά και γρήγορα **β.** (όταν κάθομαι) πετάγομαι, σηκώνομαι από την θέση μου ξαφνικά και απότομα **γ.** (me ~ cǎtrǎ) επιτίθεμαι, κινούμαι εναντίον κάποιου με ορμή **4. α.** δραστηριοποιώ, παρακινώ κτ. να δράσει με εντατικό ρυθμό, τον κάνω να ενεργοποιηθεί **β.** (me ~) δραστηριοποιώ τον εαυτό μου, τον ενεργοποιώ, τον βγάζω από την κατάσταση της αδράνειας. **γ.** (me~) κινητοποιούμαι, δραστηριοποιούμαι για την αντιμετώπιση ενός επείγοντος περιστατικού **5.** ξεπετώ, αποτελειώνω/ολοκληρώνω κτ. πολύ σύντομα και με μεγάλη ευκολία **6.** ξεπετάγομαι **α.** ξεπροβάλλω, ξεπηδώ, εμφανίζομαι ξαφνικά και χωρίς προειδοποίηση **β.** (για έμφυχ.) μεγαλώνω, ωριμάζω, αναπτύσσομαι σωματικά **γ.** (για φυτά) αναπτύσσομαι πολύ γρήγορα, μεγαλώνω απότομα **δ.** αναπτύσσομαι πνευματικά, βελτιώνω τις διανοητικές μου ικανότητες **7.** αναρρώνω, συνέρχομαι από κτ. αρρώστεια.

alegeare¹(πληθ. alegéri) **1.** διάλεγμα **α.** η επιλογή από ένα σύνολο του καλύτερου ή του προτιμότερου **β.** διαλογή, ξεδιάλεγμα, το ξεχώρισμα των επιθυμητών στοιχείων από τα άχρηστα **3.** διάκριση, ξεχώρισμα, η ευνοϊκή αντιμετώπιση κάποιου **4.** (κατά την ανακομιδή ενός νεκρού) η διαδικασία της συγκέντρωσης, περιποίησης και τοποθέτησης των οστών στο οστεοφυλάκιο.

alegeare²(πληθ. alegéri) διάβασμα, ανάγνωση.

alégu¹(al/-egeáre,-éřsu,-eáptǎ) **1.** διαλέγω **α.** επιλέγω, διακρίνω από ένα ένα σύνολο ανθρώπων ή πραγμάτων αυτόν ή αυτό που προτιμώ **β.** (ειδικότ.) εκλέγω, αναδεικνύω με την ψήφο μου κάποιον να αναλάβει ένα αξίωμα **γ.** ξεδιαλέγω, κάνω διαλογή, ξεχωρίζω σε σύνολο τα χρήσιμα από τα άχρηστα **2.** διακρίνω, ξεχωρίζω, αντιλαμβάνομαι κτ./κτ. με τις αισθήσεις ή τη λογική μου·ειδικότ. **α.** αναγνωρίζω, ταυτίζω, διαπιστώνω την ταυτότητα προσώπου ή πράγματος που κάποτε γνώρισα, ανασυνθέτοντας τα ιδιαίτερα γνωρίσματά του **β.** αντιλαμβάνομαι κτ. με την όρασή μου, βλέπω **γ.** (τριτοπρόσ., για λόγια) δεν γίνονται καταληπτά ή είναι ασυνάρτητα. **2.** (me ~) διακρίνομαι, υπερέχω των άλλων ή ξεχωρίζω συγκεκριμένο τομέα. **3.** ξεχωρίζω, κάνω διακρίσεις, δείχνω εύνοια προς κάποιον **4. α.** υπολογίζω κτ., τον θεωρώ σημαντικό πρόσωπο, τον εκτιμώ, τον σεβόμαι **β.** (με αρνητ. μόρ.) καταφρονώ, περιφρονώ, υποτιμώ κτ. **5.** (για υπόθεση) ερευνώ, εξετάζω **6.** σχηματίζομαι, διαμορφώνομαι, παίρνω την οριστική μου μορφή ειδικότ. **α.** (για ανθρώπινο σώμα) ολοκληρώνομαι, παίρνω ώριμη μορφή **β.** (για φυτά) διαμορφώνομαι πλήρως,

μεστώνω, ωριμάζω **γ.** (για φαγητό) αποκτώ τη δέουσα μετά από την διαδικασία του μαγειρέματος μορφή **δ.** (για νεογέννητο) διαμορφώνομαι, αρχίζω να αντιδρώ στα ερεθίσματα του εξωτερικού περιβάλλοντος (ακούω, παρατηρώ, χαμογελάω, βγάζω ήχους κ.λπ.)

alégu²(al/-egeáre,-éřsu,-eáptǎ) διαβάζω, κάνω ανάγνωση.

alepidáre(πληθ. alepidári) **1.** πέταγμα, αλλαγή από κάτι άχρηστο ή ανεπιθύμητο **2. α.** ξαφνική και γρήγορη κίνηση (του σώματος) **β.** επίθεση (εναντίον κάποιου) **3.** δραστηριοποίηση, ενεργοποίηση **4.** απόλυση, απομάκρυνση άχρηστου ή ανεπιθύμητου προσώπου από την εργασία **5.** ξεπέταγμα· ειδικότ. **α.** (για έμφυχ.) ωρίμανση, σωματική ανάπτυξη **β.** (για φυτά) απότομη/γρήγορη ανάπτυξη.

alfádhe(χωρ. πληθ.) αλφάδι, εργαλείο με το οποίο γίνεται το αλφάδιασμα.

alfadhyséscu(alfadhys/-íre,-í,-ítu) αλφαδιάζω.

alfádhyusíre(πληθ. alfadhiusíri) αλφάδιασμα.

alfavíta(ακλ.) αλφαβήτα, αλφάβητο, η πρώτη, η βασική και στοιχειώδης μόρφωση.

alfavitáru(πληθ. alfavitáre) αλφαβητάριο.

alfíe(πληθ. alfiuri) αλοιφή.

alghéscu(algh/-íre,-í,-ítǎ) **1.** ασπρίζω, λευκαίνω **α.** κάνω κάτι λευκό, του δίνω άσπρο χρώμα (συνηθ. με χρωστική ύλη) **β.** γίνομαι άσπρος, αποκτώ λευκό χρώμα. **2.** κάνω (κτ.) να φαίνεται άσπρο **3.** (για υφάσματα) ξεθωριάζω, ζασπρίζω. .

alghínǎ(πληθ. alghíne) **1.** μέλισσα **2.** (εν.) μελισσολόι, μελίσι, κοινωνία μελισσών **3.** (πληθ.) μελίσις, ο τόπος όπου έχουν τοποθετηθεί από τον άνθρωπο οι κυψέλες των μελισσών **4.** (μτφ. για εργαζόμενο) παραγωγικός, αποδοτικός.

alghíre(πληθ. alghíri) άσπρισμα, λεύκανση, η απόκτηση λευκού χρώματος.

alghitúra(πληθ. alghitúre) **1.** ύφασμα/ρούχο/υφαντό που έχει ξεθωριάσει, ζασπρίσει, έχει χάσει το χρώμα του **2.** (πληθ.) ανοιχτόχρωμο ρούχο **3.** άσπρισμα, η διαδικασία της λεύκανσης.

alhínǎ(πληθ. alhíne) λειχήνα, εξανθηματική δερματική πάθηση ανθρώπων και ζώων.

álicǎ(πληθ. álice) το κόκκινο χρώμα και (συνεκδ.) η κόκκινη βαφή.

alidjǎ(πληθ. alidjǎdzi) αλατζάς, βαμβακερό ύφασμα (συνήθ. δίχρωμο και ριγωτό) το οποίο χρησιμοποιούνταν παλαιότερα για την κατάσκευη fustáne(βλ. λ.) καθημερινής χρήσης.

alimtúră & limtúră(πληθ. alimtúre li-
mtúre) η επιφανειακή αλλοίωση που προκαλείται
σε ένα σώμα εξαιτίας της διάβρωσης.

alingeáre & lingeáre(πληθ. alingéři & lingéři) **1.** γλείψιμο, το σύρσιμο της γλώσσας
πάνω σε κάτι **2.** ενόχληση στο στομάχι **3.** φθορά,
η σταδιακή καταστροφή από τη μακρά χρήση ή
την πολυκαιρία.

alingitúră & lingitúră(πληθ. alingitúre
& lingitúre) βλ. λ. alingeáre στη σημ. 2.

alíngu & língu(al & l/-ingeáre,-ímpřu,-ímr-
ptă) **1.** γλείφω **α.** σύρω τη γλώσσα μου πάνω σε
κάτι (συνήθ. για να το υγράνω, να το γευτώ ή
να το καθαρίσω) **β.** αγγίζω με τη γλώσσα (κατά
τρόπο επαναλαμβανόμενο) κάτι που τρώγεται,
παίρνω φαγητό με τη γλώσσα **2.** (μτφ.) γλείφω
α. καθαρίζω κτ. υπερβολικά **β.** κολακεύω δου-
λικά κτ. επιδιώκοντας την εύνοιά του **3.** (για
στομάχι) **α.** νιώθω λιγούρα, αίσθημα έντονης
πείνας **β.** νιώθω ενόχληση **4. α.** φθείρω, λειώ-
νω, κάνω κτ. να τριφτεί, να χαλάσει εξ αιτίας
της μακροχρόνιας ή κακής χρήσης **β.** διαβρώνω,
επενεργώ σιγά-σιγά προκαλώντας φθορά
στη σύσταση των στοιχείων **5.** (για μαλλιά) έχω
τριχόπτωση, παρουσιάζω απώλεια τριχών **8.**
λιώνω, γίνομαι πολύ αδύνατος.

alínu(aln/-áre,-ái,-átă) **I.** ανεβαίνω: **1. α.**
(υπ. εμψ.) κινούμαι πάνω σε ανηφορική επιφάνεια,
δρόμο που οδηγεί προς τα πάνω **β.** (υπ. άψ.)
φτάνω σε ένα ψηλότερο σημείο, τόπο, ανηφορίζω
2. α. ανέρχομαι, μετατοπίζομαι προς
ψηλότερο επίπεδο, κινούμαι ανοδικά, προχωρώ
προς τα πάνω **β.** (υπ. άψ.) κινούμαι από κάτω
προς τα πάνω, ανυψώνομαι μέσα στο χώρο **3.**
(υπ. εμψ.) (για μεταφορικά, συγκοινωνιακά με-
σα) κάθομαι επάνω ή μπαίνω μέσα, επιβιβάζομαι
4. (υπ. εμψ.) αποκτώ υψηλότερο βαθμό,
θέση **5.** (υπ. άψ.) αποκτώ μεγαλύτερο ύψος,
υψηλότερο επίπεδο **α.** υψώνομαι σε κλίμακα με-
τρησης **β.** αυξάνεται ο όγκος μου, υψώνεται η
σταθμη μου **6.** (υπ. άψ.) αυξάνομαι, φτάνω σε
κάποιο υψηλότερο σημείο **II.** ανεβάζω **1.** μετα-
κινώ κτ./κτ. από ένα χαμηλότερο σε ένα υψη-
λότερο σημείο, τοποθετώ σε ψηλότερο σημείο,
κάνω κτ./κτ. να ανέβει **2.** υψώνω, φέρνω κτ. σε
υψηλότερο επίπεδο, αυξάνω **3.** (ειδικ.) δυνα-
μώνω, υψώνω, αυξάνω την ένταση **δ.** (για κτί-
σμα) υψώνω, κτίζω

alisveríse(χωρ. πληθ.) αλισβερίσι, συναλ-
λαγή, δοσοληψία.

álisu(πληθ. álise) **1.** αλυσίδα σκύλου **2.**
(μτφ.) ο καμπυλοειδής κυματισμός που σχημα-
τίζει το (καλής ποιότητας) τσίπουρο καθώς πέ-
φτει στο ποτήρι.

alíthea(πληθ. alíthie) αλήθεια **1. α.** αυτό

που είναι σύμφωνο με ό,τι πραγματικά υπάρχει
β. η ίδια η πραγματικότητα **2.** γνώμη που επι-
βεβαιώνεται από την εμπειρία και που είναι γε-
νικά αποδεκτή **3.** (ως επίρρ.) αληθινά, πραγμα-
τικά, πράγματι.

alitsóru(πληθ. alitsóri) (ιατρ.) κριθαράκι,
μόλυνση ή φλεγμονή του βλεφαρικού χειλούς.

alíuru(πληθ. alíure) γαλατσίδα (φυτό της
οικογένειας των "ευφορβιδών").

almíră(πληθ. almiré) άλμη, σαλαμούρα,
μείγμα νερού και αλατιού, που χρησιμοποιείται
για την συντήρηση τροφίμων.

alnáre(πληθ. alnári) **1.** ανέβασμα, ανάβα-
ση, η πορεία προς τα πάνω **2.** ανήφορος, άνο-
δος, δρόμος που κατευθύνεται από χαμηλότερο
σε υψηλότερο σημείο **3.** ανέβασμα, μετακίνηση
από χαμηλότερο σε υψηλότερο σημείο **4.**
ανάληψη **α.** η ενσώματη άνοδος του Χριστού
στους ουρανούς **β.** (συνεκδ., εκκλ.) η κινητή ε-
ορτή της αναλήψεως του Χριστού **5.** (για τιμές
αγαθών) άνοδος, αύξηση **6.** (για κτίσμα) ανύ-
ψωση, η προσθήκη επιπλέον ύψους.

alnátu(πληθ. alnáturi) ανήφορος, ανηφόρα,
δρόμος ή έδαφος με κλίση προς τα πάνω.

alneáo(πληθ. alnéi) **1.** η άκρη ενός κλαδιού
2. (συνεκδ.) το ψηλότερο σημείο ενός δένδρου,
η κορυφή του **3.** (μτφ.) το ανώτατο σημείο
(κοινωνικής, οικονομικής κ.λπ.) επιτυχίας που
μπορεί να φθάσει κανείς.

aloátu(πληθ. aloáturi) **1.** ζυμάρι, ζύμη **2.**
προζύμι, μικρή μάζα από αλεύρι που έχει υπο-
στεί ζύμωση και που χρησιμοποιείται ως μαγιά
για την παρασκευή ψωμιού **3.** (μτφ.) κάθε τι
που έχει μαλακή υφή, που δεν είναι σκληρό.

alodzî're(πληθ. alodzî'ri) ζύμωμα **α.** ανά-
μιξη αλευριού ή άλλου αμυλώδους υλικού με
νερό και επεξεργασία (της ζύμης με τα χέρια ή
με μηχανήμα) ώστε να καταστεί ομοιογενής
και έτοιμη για ψήσιμο **β** (ειδικότ.) ζύμωμα, ε-
πεξεργασία μάζας ζύμης με επαναλαμβανόμε-
νη πίεση σε όλα τα σημεία της με τα χέρια.

alodzîtóru - alodzîtoáre(πληθ. alodzî-
tóri-alodzîtoáre) ζυμωτής - ζυμώτρια, πρόσωπο
που αναλαμβάνει το ζύμωμα.

alodzîtúră(πληθ. alodzîtúre) **1.** βλ. λ.
alodzî're στη σημ. **α. 2.** (μτφ για έδαφος) λα-
σπουριά, η παχύρρευστη και λασπώδης υφή που
αποκτά η επιφάνεια του εδάφους λόγω της διά-
βρωσης που έχει υποστεί απ' τα νερά και τη
συνεχή συμπίεση.

alódzu(alodz/-î're,-î'i,-î'tă) **1. α.** ζυμώνω,
αναμιγνύω αλεύρι ή άλλο αμυλώδες υλικό με
νερό και επεξεργάζομαι (τη ζύμη με τα χέρια ή
σε μηχανήμα) ώστε να καταστεί ομοιογενής

και έτοιμη για ψήσιμο **β.** (ειδικότ.) επεξεργάζομαι μια μάζα ζύμης, πιέζοντάς την πολλές φορές και σε όλα τα σημεία της με τα χέρια μου, ανακατώνω και μαλάσσω μία ζύμη **2.** (για αργιλόχωμα) το καθιστώ εύπλαστο (ρίχνοντας νερό και ανακατεύοντάς το με τα χέρια) **3.** (μτφ.) ζουλώ, προκαλώ πιέζοντας μόνιμη παραμόρφωση σε κάτι: **4.** (μτφ.) παιδεύω, βασανίζω κτ. **5.** (μτφ. όταν εκτίθεται στην ηλιακή ακτινοβολία) αποχυνώνομαι, ζαβλακώνομαι.

alóthrá(πληθ. alóthre) **1.** η ρίζα του δοντιού **2.** (συνεκδ.) υπόλειμμα δοντιού που απόμνει στα ούλα μετά την εξαγωγή του.

alôgosírta(πληθ.α;) αλογοσύρτης, κλέφτης αλόγων.

alôgotástru(πληθ. alôgotástre) ο ντορβάς που κρέμεται από το κεφάλι του ζώου και που περιέχει την τροφή του .

alsivá(χωρ. πληθ.) αλισίβα, σταχτόνερο.

alumbáre(πληθ. alumbári) μεταβίβαση μεταφερόμενου φορτίου μεταξύ δύο ή περισσότερων προσώπων (αυτή ή ενέργεια αποσκοπεί στην ανακούφιση των μεταφορέων γι' αυτό και γίνεται προσχεδιασμός των σημείων όπου λαμβάνει χώρα η μεταξύ τους παράδοση – παραλαβή του φορτίου).

alumbátu(χωρ. πληθ.) τύχη, τυχερό, μοίρα, σύμπτωση ευνοϊκών ή δυσμενών περιστάσεων.

alumbátóru(πληθ. alumbátóri) πρόσωπο που έχει αναλάβει την υπηρεσία να συναντήσει (σε συγκεκριμένο σημείο) τον μεταφορέα ενός φορτίου, να το παραλάβει και να συνεχίσει το ίδιο το κουβάλημά του (αυτή η διαδικασία αποσκοπεί στην ανακούφιση των μεταφορέων).

alúmbu(alumb/-áre,-ái,-átá) **1.** παραλαμβάνω από κτ. το φορτίο που κουβαλά και το μεταφέρω ο ίδιος ώστε να τον ανακουφίσω **2.** (για φωτιά) φροντίζω να μην σβήσει **3.** συναντώνω, συναντώ κάποιον τυχαία.

alumínu & lumínu(πληθ. alumínuri & lumínuri) αλουμίνιο.

alumtáre(πληθ. alumtári) **1.** αγώνας, επίπονη, κοπιώδης προσπάθεια **2.** ταλαιπωρία, παίδεμα **3.** απασχόληση, η συστηματική (επαγγελματική) δραστηριότητα.

alumtátúrā(πληθ. alumtátúre) βλ. λ. alumtáre στη σημ. 1.

alúmtu(alumt/-áre,-ái,-átā) **1.** (me ~) **α.** παλεύω, μάχομαι, αγωνίζομαι εναντίον αντιπάλων ή αντίξοων συνθηκών **β.** (ειδικότ.) βρίσκομαι σε δικαστική διαμάχη (με κτ.) **2.** (me ~) παλεύω, αγωνίζομαι, πασχίζω, καταβάλλω έντονη και επίμονη προσπάθεια για την επίτευξη

ενός σκοπού **3.** (me ~) ασχολούμαι **α.** ενασχολούμαι, καταπιάνομαι, καταγίνομαι με μία δραστηριότητα **β.** (ειδικότ.) ασκώ ένα επάγγελμα ή έχω μία δραστηριότητα (κυρίως όταν ρωτάμε) **γ.** (ειδικότ.) καταγίνομαι, έχω ως οικονομική ή επαγγελματική δραστηριότητα **δ.** αφιερώνω τη δραστηριότητά μου, το ενδιαφέρον για κτ./κπ. **4. α.** παιδεύω, βασανίζω,ταλαιπωρώ (κτ.) **β.** (me ~) βασανίζομαι, ταλαιπωρούμαι.

Alunáru(χωρ. πληθ.) Αλωνάρης, ο μήνας Ιούλιος.

alúnā(πληθ. alúne) φουντούκι, ο εδώδιμος καρπός της φουντουκιάς.

aluniséscu(alunis/-íre,-i,-ítā) **1.** βασανίζω, παιδεύω, ταλαιπωρώ **2.** ενοχλώ **α.** εμποδίζω κτ. να συνεχίσει απερίσπαστος ορισμένη απασχόληση, πράξη **β.** προκαλώ δυσφορία ή δυσαρέσκεια σε κάποιον **γ.** για μέρος ή όργανο του σώματός μας, όπου εκδηλώνεται κάποιο δυσάρεστο αίσθημα, σύμπτωμα παθολογικής κατάστασης (ελαφρύς πόνος, τσουξίμο, τσίμπημα κ.λπ.).

alunisére(πληθ. aluniséri) **1.** παίδεμα, ταλαιπωρία **2. α** ενόχληση, οτιδήποτε ή οποιοσδήποτε ενοχλεί, προκαλεί δυσαρέσκεια **β.** (ειδικότ.) ενόχληση, ενόχλημα, δυσάρεστο σύμπτωμα, που διαταράσσει την ομαλή λειτουργία του οργανισμού:

alúnu(πληθ. alúni) λεπτοκαρυά, φουντουκιά.

álu(πληθ. ále) σκόρδο.

amácā(χωρ. πληθ.) αμάκα, τράκα.

amádhā(πληθ. amádzi) αμάδα, μικρή επίπεδη πέτρα κυκλικού σχήματος, που χρησιμοποιούν τα παιδιά σε διάφορα παιχνίδια.

amáhe(χωρ. πληθ.) διαμάχη, αντιπαράθεση.

amané(πληθ. amanádzi) **1.** αμανές, τραγούδι με αργόσυρτη ανατολίτικη μελωδία, στο οποίο συχνά επαναλαμβάνεται η λέξη αμάν **2.** (μτφ.) επίπληξη **3.** (μτφ. για ενέργεια, ως επίρρ.) χωρίς διακοπή, μονοκοπανιά.

amanéte(χωρ. πληθ.) αμανάτι, ενέχυρο, η εγγύηση.

amartie(πληθ. amartie) αμαρτία, αμάρτημα, παράβαση του θείου νόμου.

amárā(χωρ. πληθ.) πικράδα. η αίσθηση του πικρού που αισθανόμαστε στη στοματική κοιλότητα λόγω διαταραχών της υγείας.

amásu(πληθ. amásuri) **1.** κατάλυμα, χώρος που προσφέρεται για προσωρινή διαμονή, όπου μπορεί να καταλύσει κάποιος **2.** (κ. ~ dí ói) **α.** γρέκι, περίφραγμα που χρησιμοποιείται για τη διαμονή και φύλαξη των ζώων ενός κοπαδιού

β. (συνεκδ.) μαντρί, ο χώρος που περικλείεται από το ανωτέρω περίφραγμα **γ.** (κατ' επέκτ.) κτηνοτροφική εγκατάσταση.

amānāre(πληθ. amānāri) αργοπορία, η καθυστέρηση στην εκτέλεση κινήσεων ή ενεργειών.

amānie(χωρ. πληθ.) μανία, πάθος, έντονη αγάπη κάποιου για κτ. με αποτέλεσμα να το επιδιώκει ή να ασχολείται υπερβολικά με αυτό.

amānu(amān/-āre,-āi,-ātā) **1.** αργώ, καθυστερώ **α.** αργοπορώ, κάνω κτ. με βραδύ ρυθμό **β.** χρειάζομαι/καταναλώνω χρόνο περισσότερο από τον κανονικό ή το συνηθισμένο **γ.** αναχωρώ από κάπου ή φτάνω κάπου πιο αργά από ό,τι προβλεπόταν **δ.** κάνω κτ. καθυστερημένα, μετά το χρόνο που θα έπρεπε **ε.** (για ενέργεια, διαδικασία) δεν ολοκληρώνομαι μέσα σε έναν καθορισμένο χρόνο **2.** καθυστερώ κάποιον, τον κάνω να αργοπορήσει, να χάσει χρόνο **3.** αργώ, απέχω από κάποιο χρονικό σημείο, θέλω χρόνο ακόμη για να γίνω, να πραγματοποιηθώ.

amārātūrā(πληθ. amārātūre) **1.** πικρίλα, η γεύση του πικρού που παραμένει στο στόμα από κάτι που γευτήκαμε **2.** πικρίλα, η γεύση του πικρού που προέρχεται από το γαστροοισοφαγικό σύστημα.

amāreātsā(χωρ. πληθ.) πικρότητα, πικράδα, η πικρή γεύση που διαθέτει μία τροφή.

amāredzu(amār/-ī're,-ī,-ī'tā) πικρίζω **α.** κάνω κτ. να έχει πικρή γεύση **β.** αποκτώ πικρή γεύση

amāri're(πληθ. amāri'ri) πίκρισμα, το να δώσω ή να αποκτήσω πικρή γεύση.

ambāre(πληθ. ambāri) αμπάρι, ξύλινη κιβωτιόσχημη κατασκευή για την αποθήκευση σιτηρών και αλεύρων.

ambāru(ambār/-āre,-āi,-ātā) **1.** συγκρούομαι, συμπλέκομαι, έρχομαι σε βίαια αντιπαράθεση με κτ. **2.** (για κερασφόρο ζώο) κουτουλώ, δίνω χτύπημα με τα κέρατα και το μέτωπο **3.** (μτφ.) συναπαντώ, συναντώ (κπ.) τυχαία, πέφτω πάνω του τυχαία.

ambarusēscu(ambarus/-īre,-ī,-ītā) **1.** ασφαλίζω **α.** τοποθετώ κτ. σε μέρος ασφαλές, όπου είμαι σίγουρος ότι δε διατρέχει κανένα κίνδυνο **β.** κλείνω κτ. πολύ καλά για να το προστατεύσω από ενδεχόμενο κίνδυνο. **2.** (ειδικότ. για πόρτα) αμπαρώνω, μανταλώνω, σφαλίζω

ambarusīre(πληθ. ambarusīri) **1.** ασφάλιση **2.** (ειδικότ. για πόρτα) αμπάρωμα, μαντάλωμα

ambārāre(πληθ. ambārāri) **1.** (για κερασφόρο ζώο) κουτουλιά, χτύπημα με τα κέρατα και το μέτωπο **2.** (μτφ.) απρόσμενη συνάντηση

με κάποιον.

ambārāšēscu(ambārās/-īre,-ī,-ītā) **1.** αναχωρώ, φεύγω από κάπου, απομακρύνομαι από έναν τόπο, από ένα σημείο **2.** (~ cātrā) πηγαίνω, τραβώ, κινούμαι προς ορισμένη κατεύθυνση **3.** (μτφ.) πεθαίνω.

ambārāsīre(πληθ. ambārāsīri) **1.** Αναχώρηση, η φυγή από κάπου **2.** (μτφ.) το να πεθαίνω.

ambārātūrā(πληθ. ambārātūre) (για κερασφόρα ζώα) κουτουλήμα, σύγκρουση μεταξύ ζώων με τα κέρατα και το μέτωπο.

ambolīšēscu & īmbolīšēscu (ambolīs & īmbolīs/-īre,-ī,-ītā) **1.** (ιατρ.) **α.** εμβολιάζω, κάνω εμβόλιο σε κτ. **β.** (me ~) εμβολιάζομαι **2.** (γεωπ.) μπουλιάζω, προσαρμόζω τμήμα φυτού σε άλλο συγγενές για ανάπτυξη και πολλαπλασιασμό νέων φυτικών ποικιλιών **3.** (για σχοινί, υφαντό) το επεκτείνω με προσθήκη κομματιού.

ambolīšīre & īmbolīšīre (πληθ. ambolīsīri & īmbolīsīri) **1.** (ιατρ.) εμβολιασμός **2.** (γεωπ.) μπόλιασμα φυτού **3.** επέκταση (σχοινογιού ή υφαντού) με την προσθήκη κομματιού.

ambolītūrā & īmbolītūrā (πληθ. ambolītūre & īmbolītūre) βλ. λ. ambolīsīre στις σημ. 1. & 2.

ambolū & īmbolū(πληθ. ambolūe & īmbolūe) **1.** (ιατρ.) εμβόλιο, παρασκεύασμα που εισάγεται στον οργανισμό με σκοπό την πρόληψη ασθένειας **2.** μπόλι, μικρό τμήμα βλαστού που χρησιμοποιείται για μπόλιασμα.

ambreānā(πληθ. ambreāni) μπριάννα, κυπρινοειδές ψάρι των γλυκών νερών.

Americānu - Americānā(πληθ. Americāni - Americāne) Αμερικανός- Αμερικανή.

Americhío(χωρ. πληθ.) (η) Αμερική.

ameridzāre(πληθ. ameridzāri) **1.** στάλισμα βοσκημάτων **2.** μεσημεριανή ανάπαυση.

ameridzu¹(ameridz/-āre,-āi,-ātā) **1.** σταλίζω, κατευθύνω κοπάδι (κυρ. προβάτων) σε σκιερό μέρος για μεσημεριανή ανάπαυση **2.** (για βοσκήματα) αναπαύομαι σε σκιερό μέρος τα καλοκαιρινά μεσημέρια **3.** περνάω τον καιρό μου (σε συγκεκριμένο μέρος) **4.** στήνω κπ., τον κάνω να περιμένει για πολύ ώρα σε ραντεβού.

ameridzu² & **meridzu** (πληθ. ameridzuri & meridzuri) **1.** στάλος, σκιερός τόπος ανάπαυσης των αιγοπροβάτων ιδίως τα (ζεστά) μεσημέρια του καλοκαιριού **2.** το μέρος όπου αναπαύομαι κατά το χρονικό διάστημα του μεσημεριού.

amerinó(πληθ. amerinádzi) είδος υφάσματος.

Améru, η βλαχική ονομασία του (όμορου

με το Μέτσοβο) χωριού Μηλιά.

Amíndju, η βλαχική ονομασία του Μετόβου.

amintáre(πληθ. amintári) **1.** απόκτηση, η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του αποκτώ **2.** γέννα, τοκετός.

amintătúra(πληθ. amintătúre) βλ. λ. amintáre στη σημ. 2.

amínte(χωρ. πληθ.) **1.** (ως ουσ. στη ρηματ. φρ. adúcu de/dí ~) **α.** θυμάμαι **i.** επαναφέρω κτ. που έχω στη μνήμη **ii.** διατηρώ κτ. στη μνήμη μου **iii.** αναπολώ, ανακαλώ στη μνήμη μου **β.** μνημονεύω, θυμάμαι κτ./κτ. και τον αναφέρω, κάνω μνεία, λόγο για κτ./κτ. **2.** (ως ουσ. στη ρηματ. φρ. aceáre de/dí ~) υπενθύμιση, το να κάνω (κτ.) να θυμηθεί κτ.

amíntu(amint/-áre,-ái,-átă) **1.** αποκτώ **α.** γίνομαι κάτοχος ενός πράγματος (που προηγουμένως δεν είχα) **β.** (ειδικότ. για χρήματα), κερδίζω **γ.** (ειδικότ. για περιουσιακό στοιχείο) κληρονομώ **δ.** (ειδικότ. για αγροτικό προϊόν) βγάζω, παράγω, γίνομαι κάτοχος ποσότητας αγροτικού προϊόντος διαμέσου της φυσικής παραγωγής **ε.** δημιουργώ κτ. για τον εαυτό μου **2.** **α.** γεννώ, αποκτώ παιδιά, κάνω παιδιά: **β.** (ειδικότ. για γυναίκα) γεννώ, τίκτω, φέρω στον κόσμο (παιδί) **γ.** (me ~) γεννιέμαι, έρχομαι στον κόσμο, αποκτώ υπόσταση **3.** λαμβάνω, παίρνω κτ. από κτ.

amígðhală → mígðhală.

amóne(πληθ. amóne) αμόνι.

amputsí're(πληθ. amputsí'ri) **1.** η εκπομπή δυσάρεστης οσμής σε έναν χώρο **2.** βρόμισμα, το να βρομίσω, να γίνω ακάθαρτος.

amputsítúra(πληθ. amputsítú-re) βρόμα, δυσοσμία, δυσάρεστη οσμή.

ampútu(amputs/-í're,-í'í,-í'tă) **1.** **α.** βρομάω, μυρίζω, αναδίδω δυσάρεστη οσμή **β.** βρομοκοπώ, αναδίδω (συγκριμένη δυσάρεστη οσμή) **γ.** (για πρόσ.) βρομοκοπώ, ζέχνω, μυρίζω άσχημα **δ.** καθίσταμαι δυσώδης, αποκτώ δυσάρεστη μυρουδιά **ε.** (εδικότ. για αρσενικά ζώα) αναδίδω οσμή σπέρματος και συνεκδ. βρίσκομαι σε περίοδο οργασμού **2.** **α.** βρομίζω, γίνομαι βρόμικος, ακάθαρτος, λερώνομαι **β.** κάνω (κτ.) βρόμικο, ακάθαρτο, λερώνω **γ.** είμαι βρόμικος, ακάθαρτος και κατ' επέκτ. και δυσώδης **3.** (κυρ. για τρόφιμα) αλλοιώνομαι, σαπίζω και αποκτώ δυσάρεστη οσμή.

ámu(av/-eáre,-úí,-útă) **1.** έχω **2.** κατέχω **3.** θεωρώ, νομίζω (κτ. κάτι).

amúra & **múra**(πληθ. amúre & múre) βατόμουρο, ο καρπός της βατομουριάς).

amurtsáscu(amurtsí're,-í'í,-í'tă) **1.** μουδιά-

ζω, νιώθω ή προκαλώ παροδική αναισθησία σε όλο το σώμα ή σε ορισμένο τμήμα ή μέλος του **2.** (μτφ.) βρίσκομαι ξαφνικά σε έντονη αμηχανία και αδρανά **3.** (μτφ.) **α.** ησυχάζω, παύω να δημιουργώ θόρυβο **β.** ησυχάζω, ηρεμώ, γαληνεύω, περνά σε κατάσταση αταραξίας **4.** (μτφ) **α.** παρουσιάζω υποτονικότητα, χάνω την ενεργητικότητά μου, την ένταση, την ορμή **β.** (ειδικότ. για εμπορική δραστηριότητα) παρουσιάζω στασιμότητα ή μείωση ως προς τον κύκλο εργασιών.

amurtsí're(πληθ. amurtsí'ri) μούδιασμα, παροδική αναισθησία σε όλο το σώμα ή σε ορισμένο τμήμα ή μέλος του.

amurtsítúra(πληθ. amurtsítú-re) **1.** βλ. λ. amurtsí're **2.** σιωπή, ησυχία, έλλειψη θορύβου.

ámvunu(πληθ. ámvune) άμβονας.

anabábúlă(χωρ. πληθ.) αναμπουμπούλα.

anaferséscu(anafers/-í're,-í,-ítă) αναφέρω.

anafersí're(πληθ. anafersí'ri) αναφορά, η απόδοση αναφοράς.

anaforáo(πληθ. anaforái) αναφορά.

anáfură(πληθ. anáfure) λειτουργία, πρόσφορο, το ψωμί που προσφέρεται κατά την μεταλαβιά.

análipse (εκκλ.) Ανάλυση, εορτή αφιερωμένη στην ανάμνηση του γεγονότος της ανάλυψως.

analogíe(πληθ. analogíe) **1.** (ως ουσ. στις ρηματ. φρ. adáru ~ & arúcu ~) υπολογίζω κάτι κατ' αναλογίαν, επιμερίζω, διαιρώ κάτι σε αναλογικά μερίδια **2.** (ως επίρρ. για μερίδιο) αναλογικά, κατ' αναλογίαν.

análture(χωρ. εν.) τα ψηλά, σημείο ή τόπος με μεγάλο υψόμετρο.

anáma(χωρ. πληθ.) (εκκλ.) νάμα, κόκκινο και γλυκό κρασί που χρησιμοποιείται κατά το μυστήριο της θείας ευχαριστίας..

anáme & **náme**(χωρ. πληθ.) **1.** φήμη, η (θε-τική ή αρνητική) γνώμη που επικρατεί δημοσίως για κτ./κτ. **2.** φήμη, δόξα, ο θαυμασμός και η εκτίμηση που απολαμβάνει κάποιος εκ μέρους των περισσότερων ανθρώπων **3.** (κακόσ. στη φρ. cu ~ mare) καύχηση, καμάρι, επιδεικτική υπερηφάνεια.

anánghe¹(χωρ. πληθ.) **1.** ανάγκη **α.** υποχρέωση, που επιβάλλεται από συγκεκριμένες συνθήκες **β.** (συνεκδ.) καθετί που χρειάζεται κανείς, οτιδήποτε είναι απαραίτητο **2.** (στη φρ. oára ~) δύσκολη περίσταση, κατάσταση κρίσιμότητας **δ.** (στη φρ. nu ámu ~) δεν έχω φόβο, δεν διατρέχω κίνδυνο, είμαι ασφαλής.

anánghe²(πληθ. anánghi) αρρώστια.

ananghipséscu(ananghips/-í're,-í,-ítă) βα-

ρυστομαχιάζω.

ananghipsíre(πληθ. ananghipsíri) βαρυστομάχιασμα.

anapudzí'íe(πληθ. anapudzí'íi) αναποδιά **α.** ατυχία, κακοτυχία, δυσάρεστο και αναπάντεχο γεγονός **β.** η ιδιοτροπία του χαρακτήρα η κακή συμπεριφορά.

anaschiláre(πληθ. anaschilári) οριζοντίωση, η τοποθέτηση, ή πτώση (προσώπου ή πράγματος.) σε θέση παράλληλη προς το έδαφος ή το δάπεδο.

anaschilédzu(anaschil/-áre,-ái,-átã) **1.** οριζοντιώνω (κπ./ κτ.), το(ν) τοποθετώ κάτω σε θέση παράλληλη προς το έδαφος ή το δάπεδο **2.** (me~) οριζοντιώνομαι (μετά από πτώση), πέφτω καταγής, σωριάζομαι σε θέση παράλληλη προς το έδαφος ή το δάπεδο

anathimáre(πληθ. anathimári) αναθεματίσμα, η ενέργεια του αναθεματίζω.

anathemã(χωρ. πληθ.) ανάθεμα **1.** η κατάρα (εναντίον προσώπου, πράγματος ή κατάστασης που θεωρούνται μισητά) **2.** (ως επιφών.) **α.** για κάτι που ευχόμαστε να μην είχε συμβεί, υπάρξει κ.λπ. **β.** για κάτι που θεωρούμε ότι δεν διαθέτει κάποιος ή δεν τον χαρακτηρίζει σε ικανοποιητικό βαθμό.

anathimédzu(anathim/-áre,-ái,-átã) αναθεματίζω, καταριέμαι κπ./κτ.

anãngãséscu(anãngãs/-íre,-í,-ítã) αναγκάζω, πιέζω, υποχρεώνω κπ. να κάνει κτ. που δε θέλει.

anãngãsíre(πληθ. anãngãsíri) αναγκασμός, εξαναγκασμός.

anãpãdéscu → nãpãdéscu.

anãpãdíre → nãpãdíre.

anãstãséscu(anãstãs/-í,-ítã) ανασταίνομαι. (το ρήμα χρησιμοποιείται μόνο στο τρίτο πρόσωπο και πάντα σχέση με το γεγονός της ανάστασης του Χριστού).

andárã(πληθ. andári & andáru) αντάρα.

andártu(πληθ. andártsi) αντάρτης.

anderé(πληθ. anderádzi) αντερί.

andhrãgãsí'íe(πληθ. andhrãgãsí'íi), (ειρων. για ερωτοδουλειές ή βρομοδουλειές) ανδραγάθημα, κατόρθωμα.

andichiséscu(andichis/-íre,-í,-ítã). εντοπίζω, **α.** προσδιορίζω τη θέση όπου βρίσκεται κπ./κτ. **β.** ανακαλύπτω, βρίσκω τυχαία ή ύστερα από αναζήτηση κπ.

andichisíre(πληθ. andichisíri) εντόπιση, εντοπισμός, προσδιορισμός τόπου, θέσης που βρίσκεται κπ./ κτ.

andichismó(χωρ. πληθ.) το σημείο όπου

μπορούμε να εντοπίσουμε κπ., ο προσδιορισμός του μέρους, της θέσης που βρίσκεται κπ. ώστε να είναι δυνατή η αναζήτησή του.

andíhristu - andíhrista(πληθ. andíhristsi - andíhriste) αντίχριστος - αντίχριστη **α.** πρόσωπο που είναι ασεβές και άπιστο, που η συμπεριφορά του ή η δράση του προσβάλλει τον χριστιανισμό **β.** (συνεκδ.) πρόσωπο που έχει κακή και απάνθρωπη συμπεριφορά προς τους υπόλοιπους, που είναι σκληρό.

andrálã(πληθ. andráli) **1.** ζαλάδα, ζάλη **2.** φασαρία, σαματάς, ενοχλητικός θόρυβος και ταραχή που προκαλείται από πολλούς ανθρώπους μαζί ή από μεμονωμένο άτομο που φωνάζει και προκαλεί αναστάτωση **3.** (μτφ.) βρομοδουλειά, επιλήψιμη πράξη.

andreáo(πληθ. andreále) **1.** μακριά και χοντρή βελόνα η οποία χρησιμοποιούνταν κυρ. για το ράψιμο στρωμάτων **2.** βουκέντρα.

Andrelúsã(χωρ. πληθ.),.(εκκλ.) η εορτή του Αγίου Ανδρέα, η ημέρα που η εκκλησία τιμά τη μνήμη του Αγίου Ανδρέα.

Andréu, (ο) Δεκέμβριος, ο δωδέκατος και τελευταίος μήνας του χρόνου.

andróhe(πληθ. andróhe) αντηρίδα, αντιστήριγμα, δομικό στοιχείο (δοκός, σανίδα, σίδερο κ.λπ.) τοποθετημένο λοξά ή κατακόρυφα που χρησιμεύει για να στηρίζει ή να υποβάσται κτ.

andulíséscu(andulis/-íre,-í,-ítã) προβάλλω αντιρρήσεις, αντιμιλώ.

andulísíre(πληθ. andulisíri) η διατύπωση αντίρρησης, το αντιμίλημα.

anéme(χωρ. πληθ.) εξάρτημα του μηχανισμού του νεροπρίονου.

angánu(angãn/-áre,-ái,-átã) **1.** (για πρόσ.) **α.** (γενικότ.) προσπαθώ να προσελκύσω (κπ.), να τον φέρω με το μέρος μου, να τον κερδίζω **β.** (ειδικότ.) να τον δαλεάσω ερωτικά, να τον σαγηνεύσω **2.** (για ζώο) **α.** μαυλίζω, το καλώ/παρακινώ με λόγια να έρθει κοντά μου **β.** στέλνω ερωτικό κάλεσμα σε ζώο διαφορετικού φύλλου.

angãnáre(πληθ. angãnári) **1.** (για πρόσ.) προσπάθεια προσέλκυσης, δαλεασμού κάποιου **2.** (για ζώο) μαύλισμα, κάλεσμα/παρακίνηση με λόγια για να έλθει κοντά.

angãripséscu(angãrips/-íre,-í,-ítã) αγγαρεύω.

angãripsíre(πληθ. angãripsíri) αγγάρεμα.

angãtãnáre(πληθ. angãtãnári) **1.** παρακολούθηση, συστηματική παρατήρηση των κινήσεων κάποιου **2.** κατασκόπευση..

angãtãnédzu(angãtãn/-áre,-ái,-átã) **1.** πα-

ρακολουθώ· ειδικότ. **α.** κατοπτεύω, παρακολουθώ με προσοχή από ένα υψηλό σημείο, ανιχνεύω ή ελέγχω με το βλέμμα μια περιοχή **β.** παρατηρώ κτ. από μακριά, ακολουθώ με το βλέμμα μου τις κινήσεις του, προσέχω τι κάνει **γ.** παρατηρώ συστηματικά και κρυφά τις κινήσεις κάποιου, τον κατασκοπεύω **2.** επιτηρώ, παρακολουθώ στενά κτ. για την αποφυγή δυσάρεστων καταστάσεων, προσέχω να μην φύγει ή να μην πάθει κτ. κακό.

ánghelu(πληθ. ángheí) άγγελος.

ánghelúšă(πληθ.ánghelúše), (εκφραστ. συνηθ. ως προσφώνηση για κοριτσάκι) αγγελούδι, κοριτσάκι όλο αθωότητα καλοσύνη και ομορφιά

ánghelúšu(πληθ. ánghelúši) **1.** αγγελάκι (υποκ. του ánghelu) **2.** (εκφραστ. συνηθ. ως προσφώνηση για αγοράκι) αγγελούδι, αγοράκι όλο αθωότητα καλοσύνη και ομορφιά.

ánghináră(πληθ.ánghinări) αγκινάρα.

ánghiră(χωρ.πληθ.) άγκυρα.

ánghístriu(πληθ.ánghístre) αγκίστρι.

ánghlístiru & **ínghlístiru**(πληθ. ánghlístire. & ínghlístire) **1.** κλύσμα, υγρό που εισάγεται σε σωματική κοιλότητα για τον καθαρισμό της **2.** η συσκευή για την έγχυση του κλύσματος **3.** (συνεκδ.) ο καθαρισμός σωματικής κοιλότητας με κλύσμα.

ánghonáru(πληθ. ángonáre) αγκωνάρι, γωνιόλιθος.

ánghónă(πληθ. ángóne) **1.** (για εσωτερικούς χώρους οικοδομών) γωνία, η εσοχή που σχηματίζεται από δύο τεμνόμενες επιφάνειες **2.** (για τεμάχια γης) γωνία, η εσοχή που σχηματίζεται από δύο τεμνόμενες πλευρές **3.** (μτφ.) τεμάχιο γης ή κτίσμα μικρών διαστάσεων **4.** είδος παραλληλόγραμου επιδαπέδιου σοφά που τοποθετείται κατά τρόπο ώστε οι δύο του πλευρές να γωνιάζουν με τους αντίστοιχους τοίχους του δωματίου (χρησιμοποιείται ως κρεβάτι, κάθισμα, και το εσωτερικό του ως χώρος αποθήκευσης ρουχισμού)

ánghríe(ακλ.) ζόρι, στανιό, εξαναγκασμός **1.** (cu ~) **α.** με το ζόρι, με την άσκηση πίεσης ή βίας **β.** με το ζόρι, με το στανιό, χωρίς προθυμία **γ.** με το ζόρι, με μεγάλη δυσκολία, προσπάθεια **2.** (de ~) αναγκαστικά, αυτό που επιβάλλεται από την ανάγκη, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα επιλογής.

ánghúru(πληθ. ángúru) αγγούρι.

ántică(πληθ.ántice) **1.** αντίκα **2.** (μτφ. ως μειωτ. χαρακτηρισμός για προσ.) αυτός(-ή-ό) που παραμένει αδρανής όπως ένα διακοσμητικό στοιχείο, που δεν είναι χρήσιμος.

antsîlédzu & **întsîlédzu**(antsîl & întsîl/-î're,-ái&î'i,-î'tă) **1.** καταλαβαίνω, αντιλαμβάνονται τη σημασία, μπαίνω στο νόημα **2.** αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω μέσω των αισθήσεων, παίρνω είδηση **3.** αντιλαμβάνομαι, συνειδητοποιώ, καταλαβαίνω τη σημασία τη σπουδαιότητα, τον κίνδυνο μίας κατάστασης **4.** (μτφ.) πληροφορούμαι, μαθαίνω **5.** εντοπίζω, ανακαλύπτω, βρίσκω.

antsîlí're & **întsîlí're**(πληθ. antsîlíri & întsîlíri) αντίληψη, η ικανότητα (κάποιου) να αποκτά γνώση της πραγματικότητας είτε άμεσα με τις αισθήσεις είτε έμμεσα με παρέμβαση του λογικού.

ánu(πληθ. áni) **1.** έτος, χρόνος **2.** μονάδα μέτρησης της ηλικίας **3.** ηλικία **4.** (tu ~) ορισμένη χρονική περίοδος, εποχή **5.** (tru ~) χρονική διάρκεια **6.** (όταν συντάσσεται με το di/de) πέρυσι.

ánúmeru(πληθ. anúmere) **1.** ώμος, μέρος του σώματος από τη βάση του λαιμού ως την άνω άρθρωση του βραχίονα **2.** (συνεκδ.) το τμήμα ρούχου που καλύπτει ώμους.

ánvălêscu(ánvâl/-îre,-î,-î'tă) **1.** σκεπάζω, καλύπτω (κτ.) εξ ολοκλήρου **2.** (ειδικοτ.) **α.** καλύπτω (κάποιον που έχει ξαπλώσει για ύπνο) με κλινოსκεπάσματα **β.** σκεπάζω, τοποθετώ (κτ.) πάνω ή μπροστά από πρόσωπο ή πράγμα για προστασία **3.** (me ~) σκεπάζομαι, καλύπτομαι (με ρούχο, σεντόνι κ.λπ.) **4.** στεγάζω, τοποθετώ σκεπή (σε έναν χώρο) **5.** καλύπτω, δεν αφήνω, εμποδίζω την προσέγγιση κάποιου πράγματος **6.** (μτφ.) συγκαλύπτω, αποκρύπτω, κρατάω (κτ.) μυστικό ώστε να μην αποκαλυφθεί. **7.** **α.** καλύπτω, υπερασπίζομαι, προστατεύω κτ. από μια κατηγορία, δικαιολογώ κάποια ενέργειά του με την παρέμβασή μου το κύρος ή την ισχύ μου **β.** (ειδικότ..) υπερασπίζομαι, συνηγορώ για (κτ.) στο δικαστήριο.

ánvălîre(πληθ. anvălîri) **1.** κάλυψη, το σκέπασμα επιφάνειας, αντικειμένου ή του σώματος **2.** η τοποθέτηση στέγης **3.** (μτφ.) συγκαλύψη, η σκόπιμη αποσιώπηση, η απόκρυψη.

ánvălîtúră(πληθ. anvălîtúre) **1.** σκέπασμα, η τοποθέτηση (κυρ. προστατευτικού) καλύματος **2.** (συνεκδ.) σκέπασμα, αντικείμενο που χρησιμοποιείται ως (κυρ. προστατευτικό) κάλυμμα **3.** κλινοσκέπασμα **4.** στέγαση, η τοποθέτηση στέγης σε ένα χώρο: **4.** (συνεκδ.) στέγαстро, κατασκευή που χρησιμοποιείται για τη στέγαση ενός χώρου.

ánvărtêscu(ánvărt/-îre,-î,-î'tă) **1.** **α.** τυλίγω, γυρίζω κτ. πολλές φορές γύρω από έναν πραγματικό ή νοητό άξονα. **β.** (me ~) περιελίσσομαι, περιστρέφομαι γύρω από κάτι **2.** τυλίγω,

καλύπτω κτ. από όλες τις πλευρές· ειδικότ. **α.** περιτυλίγω, τυλίγω κτ. γύρω - γύρω, το περιβάλλω με κάλυμμα **β.** (κατ' επέκτ.) συσκευάζω, περιβάλλω με χαρτί, ύφασμα **3.** (συνεκδ.) **α.** τυλίγω, σκεπάζω κτ. καλά, καλύπτω εξ ολοκλήρου **β.** (μτφ. απρόσ.) συννεφιάζει, σκοτεινιάζει **γ.** (μτφ . για κτίσμα) στεγάζω, τοποθετώ σκεπή **δ.** (κατ' επέκτ.) αποπερατώνω το κτίσιμο μίας οικοδομής **ε.** (με ~) τυλίγομαι, σκεπάζομαι, κουκουλώνομαι (με κουβέρτα, σεντόνι κ.τ.ό.) **ζ.** (με ~) τυλίγομαι, καλύπτω το σώμα μου ή μέρος του με ρούχο, κάλυμμα **η.** (μτφ. με ~) τακτοποιούμαι, κατοχυρώνομαι οικονομικά **5.** **α.** τυλίγω, περιβάλλω, κλείνω (κπ./κτ.) μέσα μου **β.** (μτφ. για τα καιρικά φαινόμενα) ενσκήπτω, πλακώνω, επέρχομαι, φτάνω με ιδιαίτερη ένταση **6.** περιζώνω, περιβάλλω κτ. γύρω - γύρω· ειδικότ. **α.** περικυκλώνω από παντού **β.** περιφράσσω **7.** **α.** περισυλλέγω, μαζεύω κάτι διασκορπισμένο και το τακτοποιώ **β.** (ειδικότ. για κοπάδι) το συναθροίζω, το συγκεντρώνω **8.** **α.** περιλαβαίνω κπ., του επιτίθεμαι και τον κτυπώ **β.** (με ~) αρπάζομαι, έρχομαι στα χέρια, συγκρούομαι βίαια με κάποιον **9.** μπλέκω· ειδικότ. **α.** (με ~) σκαλώνω, μπερδεύεται μέλος του σώματός μου ή ολόκληρος σε κτ. (αγκάθια, κλαδιά κ.τ.ό.) **β.** (με ~), (για οικονομική δραστηριότητα) αναμειγνύομαι, ασχολούμαι ή σχετίζομαι με κτ. συστηματικά. **γ.** (μτφ.) παρασύρομαι σε ερωτικό δεσμό **11.** αναπτύσσω· ειδικότ. **α.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα) βελτιώνω, εξελίσσω **β.** (τριτοπρόσ. se ~, για οικον.) εξελίσσεται, βελτιώνεται, προοδεύει **γ.** (τριτοπρόσ. se~, για δάσος) αναπτύσσεται, απλώνεται, επεκτείνεται, αποκτά όλο και μεγαλύτερη έκταση **δ.** (τριτοπρόσ. se~, για διημετρικό) σχηματίζω στέλεχος **ε.** (με ~, για σώμα) αυξάνω, αναπτύσσομαι, μεστώνω **12.** Κατασκευάζω πρόχειρο κατάλυμα (καλύβα κ.τ.ό.) **13.** (μτφ. με ~) καταλαμβάνομαι από κάποια ασθένεια.

anvǎrtire(πληθ. anvǎrtiri) **1.** τύλιγμα, περιστροφή γύρω από έναν πραγματικό ή νοητό άξονα. **2.** τύλιγμα, περιτύλιξη **3.** (συνεκδ.) τύλιγμα, σκέπασμα **5.** περίζωση, περικύκλωση **6.** ανάπτυξη

anvǎrtitúrǎ(πληθ. anvǎrtitúre) **1.** περιτύλιγμα, το χαρτί ή άλλο υλικό με το οποίο είναι περιτυλιγμένο κτ. **2.** **α.** αυτό που περιβάλλει, περικλείει κάτι **β.** (ειδικότ. για καιρικά φαινόμενα βροχή, χιόνι, αέρας) αυτό που σε περιβάλλει από παντού.

apǎndise(πληθ. apǎndisi) απάντηση, απόκριση.

apǎnghiu(πληθ. apǎnghiuri) απόγκιο, με-

ρος που προστατεύεται από τον άνεμο και γενικά την κακοκαιρία.

ǎpǎ(πληθ. ǎpe) **1.** νερό, ύδωρ **2.** (συνεκδ.) ποσότητα νερού **3.** **α.** ποσότητα νερού που σχηματίζει θάλασσες, ποτάμια, λίμνες κ.λπ. **β.** (ειδικότ.) κάθε μορφής υδάτινη ροή **γ.** (ειδικότ.) κάθε ποσότητα ύδατος που λιμνάζει ή κινείται στην επιφάνεια του εδάφους **4.** **α.** η βροχή, η βροχοπτώση **β.** (πληθ.) βρόχινα νερά **5.** αποθέματα νερού, υδάτινες πηγές **6.** η παροχή ύδρευσης **7.** (συνεκδ.) ο λογαριασμός για την ύδρευση **8.** νερό που χρησιμοποιείται για άρδευση **9.** υγρασία **10.** για σωματικό υγρό που μοιάζει στη ρευστότητα ή και στη διαύγεια με νερό· ειδικότ. **α.** ιδρώτας **β.** ούρα **γ.** υγρό αποστήματος **δ.** (πληθ.) το αμνιακό υγρό **11.** για κτ. που περιέχει περισσότερο νερό ή υγρά από το κανονικό **12.** νερά, οι αποχρώσεις σε ξύλα, μάρμαρα κ.λπ.

apǎléscu & pǎléscu(apǎl & pǎl/-íre,-í,-ítǎ) **1** **α.** δέρνω, χτυπάω κπ. **β.** σε φράσεις για χτύπημα με ένα ορισμένο τρόπο **2.** (με ~) ταράζομαι, αναστατώνομαι ψυχικά (όταν βλέπω ή ακούω κάτι δυσάρεστο).

apǎlire & pǎlire (πληθ. apǎliri & pǎliri) **1.** ξυλοκόπημα, ξυλοφόρτωμα **2.** ταραχή, ψυχική αναστάτωση.

apǎlitúrǎ & pǎlitúrǎ(πληθ. apǎlitúre & pǎlitúre) βλ.λ. apǎlire στη σημ. 1.

apǎndiséscu(apǎndis/-íre,-í,-ítǎ) απαντώ, αποκρίνομαι

apǎndisire(πληθ. apǎndisiri) η διατύπωση απάντησης.

apǎnguéscu(apǎngu/-íre,-í,-ítǎ) **1.** απαγκιάζω, καταφεύγω σε μέρος απόνεμο, προφυλαγμένο από την κακοκαιρία **2.** (μτφ. με ~) τακτοποιούμαι, αποκαθίσταμαι(κυρ. επαγγελματικά)

apǎnguire(πληθ. apǎnguiiri) καταφυγή σε απόγκιο μέρος..

apǎntǎxescu(apǎntǎx/-íre,-í,-ítǎ) **1.** ελπίζω, προσδοκώ, περιμένω να συμβεί κάτι **2.** (με ~) ξαφνιάζομαι, μένω αμήχανος, έκπληκτος.

apǎntǎxire(πληθ. apǎntǎxiri) ξάφνιασμα.

apǎrǎre(πληθ. apǎrǎri) **1.** φύλαξη, φρούρηση **2.** προφύλαξη, προστασία.

apǎrǎtúrǎ(πληθ. apǎrǎtúre) **1.** σκοπιά, η θέση από την οποία μπορεί κάποιος να εποπτεύει μια περιοχή **2.** προστασία, προφύλαξη.

apǎryiséscu(apǎryis/-íre,-í,-ítǎ) εγκαταλείπω, απαρνούμαι, παρατώ κπ./κτ.

apǎryisire(πληθ. apǎryisiri) εγκατάλειψη, παράτημα.

apelpiséscu(apelpis/-íre,-í,-ítǎ) απελπίζο-

μαι, χάνω τις ελπίδες μου.

apelpisíe(χωρ. πληθ.) απελπισία, η δυσχερής και αποκαρδιωτική κατάσταση.

apelpisíre(πληθ. apelpisíre) απελπισία, απογνώση, απογοήτευση.

áperíre(πληθ. aperíri) χάραμα, η ώρα που ξημερώνει, που φωτίζει.

áperítu(πληθ. aperíturi) ξημέρωμα, αυγή, χάραμα.

ápiru(aper/-íre,-í,-ítă) **1.** ξημερώνομαι, με βρίσκει η αυγή της καινούργιας ημέρας **2.** (συνεκδ.) διανυκτερεύω, περνώ κάπου όλη τη νύχτα **3.** (συνεκδ.) περνώ την νύχτα υπό συγκεκριμένες συνθήκες **4.** (ειδικότ.) ξημερώνομαι, ξενυχτώ, μένω άγρυπνος ολόκληρη την νύχτα ή ορισμένες ώρες της νύχτας **5.** (απρόσ.) ξημερώνει, χαράζει, **6.** ξημερώνω, επιφυλάσσω (κτ. για κτ.), φέρνω στο φως της ημέρας.

apisáre(πληθ. apisári) **1.** ησυχία, έλλειψη θορύβων **2.** ησυχία, ηρεμία, γαλήνη έλλειψη έντασης ταραχής.

apisédzu(apis/-áre,-ái,-átă) **1. a.** (me ~) ησυχάζω, παύω να δημιουργώ θόρυβο ή αναταραχή **β.** ηρεμώ, καθησυχάζω, κάνω κτ. να ησυχάσει να δημιουργεί θόρυβο ή αναταραχή **2.** (me ~) ησυχάζω, ηρεμώ, γαληνεύω, παύω να είμαι σε ένταση σε ταραχή **3.** (για ζώα) ημερεύω, στρώνω.

ápiru(apăr/-áre,-ái,-átă) **1.** φυλάσσω, φρουρώ, αναλαμβάνω να επιτηρώ, να προσέχω κτ./κτ. για να μη φύγει ή να μη πάθει κτ. κακό **2.** προφυλάσσω, προστατεύω κτ./κτ. από κίνδυνο, απειλή **3.** (σε ομαδικά παιχνίδια) τα φυλάω.

aplicáre(πληθ. aplicári) **1.** (για γυναίκα ή θηλυκό ζώο) θηλασμός, η διατροφή ενός βρέφους που θηλάζει με γάλα **2.** (για ζώο) η διαδικασία του θηλασμού **3.** (για νεογνό ζώου) μεγάλωμα με θηλασμό από θετή μητέρα **4.** εφαρμογή, συναρμογή, σύνδεση δύο ή περισσότερων πραγμάτων με ακρίβεια και σταθερότητα ώστε να δημιουργηθεί ένα στερεό σύνολο.

aplicătoáre & plicătoáre(πληθ. aplicătóri & plicătóre) προβατίνα, ή γίδα που θηλάζει ορφανό ή ξένο νεογνό.

aplicătóru(πληθ. aplicătóri) βλ. λ. plecătóru στη σημ. 1.

áplicu(aplic/-áre,-ái,-átă) **1.** συναρμολώω, εφαρμολώω, συνδέω δύο ή περισσότερα ομοειδή στοιχεία μεταξύ τους, με απόλυτη ακρίβεια, ώστε στα σημεία της ένωσης να μη δημιουργούνται κενά **2.** (για γυναίκα ή θηλυκό ζώο) θηλάζω, βυζαίνω, τρέφω βρέφος ή νεογνό δίνοντας του το μαστό για να πει γάλα **3.** (για ζώο) θέτω σε διαδικασία θηλασμού.

apocupáru(πληθ. apocupári) εκτιμητής κόστους αγροτικής ζημιάς.

apocupséscu(apocups/-íre,-í,-ítă) **1.** (για μωρό) αποκόπτω, απογαλακτίζω, σταματώ τον θηλασμό **2.** (για αγροτική ζημιά) εκτιμώ το κόστος της

apocupsíre(πληθ. apocupsíri) **1.** (για μωρό) απογαλακτισμός, η διακοπή του θηλασμού **2.** (σε αγροτική ζημιά) εκτίμηση του κόστους της.

apodhixéscu(apodhix/-íre,-í,-ítă) **1.** Υποδέχομαι, προϋπαντώ, πηγαίνω να συναντήσω (κτ. που έρχεται) με φιλική διάθεση **2.** (κατ.' επέκτ.) καλοδέχομαι, καλωσορίζω, φιλοξενώ (κτ.) σύμφωνα με τους τύπους, ή αποδίδω (σε κτ.) τιμές

apodhexíre(πληθ. apodhexíri) υποδοχή, προϋπάντηση.

apóe(πληθ. apóeri) απόγευμα, το χρονικό διάστημα της ημέρας που παρεμβάλλεται ανάμεσα στο μεσημέρι και το βράδυ.

apófase(πληθ. apófase) απόφαση, η τελική επιλογή ή γνώμη για κτ., ύστερα από σκέψη ή συζήτηση

apofáséscu(apofás/-íre,-í,-ítă) αποφασίζω, καταλήγω σε απόφαση.

apofásíre(πληθ. apofásiri) η ενέργεια και το αποτέλεσμα του αποφασίζω, η λήψη απόφασης.

apofugíre(πληθ. apofugíri) αποφυγή, η προσπάθεια απομάκρυνσης από κτ./κτ., αποχής από κτ.

apofúgu(apofug/-íre,-í,-ítă) αποφεύγω **a.** προσπαθώ να μένω μακριά, να κρατάω αποστάσεις από κτ./κτ. **β.** προσπαθώ να μην κάνω (κτ.)

Apóstolu (εκκλ.) Απόστολος **a.** εκκλησιαστικό βιβλίο με περικοπές από τις πράξεις και τις επιστολές των Αποστόλων **β.** (συνεκδ.) κάθε μία από τις παραπάνω περικοπές που διαβάζονται στην εκκλησία πριν από το ευαγγελικό ανάγνωσμα.

Apríle Απρίλιος, ο τέταρτος μήνας του έτους.

aprindeáre¹(πληθ. aprindéri) **1.** άναμμα, πυροδότηση **2.** ζέσταμα, φλόγισμα **3.** ερέθισμα, κοκκίνισμα.

aprindeáre²(πληθ. aprindéri) η δυνατότητα νόησης, νοητικής αντίληψης.

apríndu¹(apri/-indeáre,-éşu,-eásă) **1.** άνάβω **a.** πυροδοτώ, βάζω φωτιά σε υλικά που καιγονται εύκολα και συνήθ. δίνουν ζωηρή φλόγα και υψηλή θερμοκρασία **β.** για συσκευή που λειτουργεί με καύσιμα υλικά **γ.** βάζω σε λειτουργία ειδική συσκευή, μηχανισμό κ.λπ. που

παράγει φως **2.** (me ~) ανάβω, παίρνω φωτιά **3.** (me ~) **α.** ανάβω, αισθάνομαι υπερβολική ζέση **β.** κορακιάζω, διψώ υπερβολικά **4.** (τριτοπρόσ. se ~, για μηχανές ή άλλες συσκευές) ανάβει, υπερθερμαίνεται **5.** (τριτοπρόσ. se ~, για έδαφος) ξεραίνεται λόγω υπερβολικής ζέσης **6.** (me ~) **α.** ανάβω ερωτικά, διεγείρομαι σεξουαλικά, ερεθίζομαι, καταλαμβάνομαι από έντονη σαρκική επιθυμία **β.** (τριτοπρόσ. se ~, για γενετικό όργανο) ερεθίζεται, καυλώνει **7.** (για επιδερμίδα) φλογίζομαι, ερεθίζομαι, κοκκινίζω **8.** (μτφ. me ~) **α.** βρίσκομαι σε έξαψη, κορώνομαι, βγαίνω εκτός εαυτού **β.** (ειδικότ.) αρπάζομαι, εξάπτομαι, εξοργίζομαι **γ.** (ειδικότ.) βρίσκομαι σε κατάσταση συναισθηματικής υπερέντασης, αναστατώνομαι **9.** (τριτοπρ. se ~, για γεγονότα, καταστάσεις φαινόμενα) αυξάνεται, μεγαθύνεται ή έντασή του, γίνεται πιο έντονο **10.** προκαλώ έκρυθμες καταστάσεις **11.** (για τρόφιμα) αλλοιώνομαι, αρχίζω να χαλάω/σαπίζω (λόγω ζέσης) **β** (για χόρτο) αλλοιώνομαι, μουχλιάζω **12.** ζημιώνω καταστρέφω κτ. **13.** (για ανθρώπινο σώμα) μεγαλώνω, αναπτύσσομαι **14.** (κατά το πετάλωμα αλόγου) πληγώνω, τραυματίζω (όταν το καρφί εισέρχεται κατά λάθος στη σάρκα).

aprindu²(apɪ/-indeáre,-éʃu,-eásã) καταλαβαίνω, εννοώ, σκαμπάζω.

aprocheáre(πληθ. apɾochéri) πλησίασμα, προσέγγιση.

apróchiu(apɾoch/-eáre,-eái,-eátã) **1.** πλησιάζω **α.** φέρνω κτ. κοντά σε κτ. άλλο **β.** προσεγγίζω, φθάνω ή πηγαίνω (σε κπ./κτ.) **γ.** κοντεύω **2.** επιτρέπω (σε κπ.) να με πλησιάσει.

apucáre(πληθ. apucári) **1.** το να προλάβω κπ./κτ. **2.** πιάσιμο, κράτημα με το χέρι **3.** (συνεκδ.) σύλληψη.

apúcu(apuc/-áre,-ái,-átã) **1.** προλαβαίνω, προφταίνω· ειδικότ. **α.** καταφέρνω να φτάσω κπ./κτ. που προπορεύεται **β.** καταφέρνω να φτάσω πριν φύγει ή πριν απομακρυνθεί **γ.** καταφέρνω (να κάνω κτ.) εγκαίρως **δ.** βρίσκω τον χρόνο (να κάνω κτ.), αδειάζω, ευκαιρώ **2.** (για τόπο) προσεγγίζω **6.** αποκτώ **α.** γίνομαι κάτοχος κάποιου πράγματος (που προηγουμένως δεν είχα) **β.** δημιουργώ κάτι για τον εαυτό μου **7.** **α.** πετυχαίνω, συναντώ τυχαία (κπ.) **β.** τσακώνω, εντοπίζω (κπ.) τη στιγμή που κάνει κάτι επιλήψιμο **8.** πιάνω **α.** απλώνω, εκτείνω το χέρι ή το σώμα μου για να πιάσω κπ./κτ. που βρίσκεται σε απόσταση **β.** γραπώνω, αρπάζω (κπ./κτ.) με απότομη κίνηση του χεριού **9.** (me ~) καταπιάνομαι, ασχολούμαι (με κτ.) **10.** (τριτοπρόσ. se ~) πλησιάζω χρονικά, κοντεύω, φτάνει η στιγμή όπου θα ολοκληρωθεί, πραγματοποιηθεί ή συντελεστεί κάτι **11.** επιθυμώ, γουστάρω, μου αρέσει πολύ, θέλω πολύ κάτι.

ποιηθεί ή συντελεστεί κάτι **11.** επιθυμώ, γουστάρω, μου αρέσει πολύ, θέλω πολύ κάτι.

apuhíe(πληθ. aruhíe) ευκαιρία **α.** περίπτωση ευνοϊκή/κατάλληλη για να γίνει κτ. **β.** άνεση, διαθέσιμος χρόνος.

apundoáhã(πληθ. arunduhíe) υποστήριξη, βοήθεια και συμπαράσταση που παρέχεται σε κπ.

apuneáre(πληθ. arunéri) **1.** τοποθέτηση, το να βάλω κτ. σε μία θέση **2.** το να κάτσω κάπου **3.** κατάκλιση **4.** χαμήλωμα.

apúnu(ap/-uneáre,-úʃu,-úsã) **1.** **α.** τοποθετώ, βάζω κτ. σε μία συγκεκριμένη θέση **β.** (ειδικότ. για ρούχα) φορώ **2.** (me ~) **α.** κάθομαι, τοποθετώ το σώμα μου σε κάθισμα, σε θέση **β.** θρονιάζομαι, στρογγυλοκάθομαι, στρώνομαι, παραμένω κάπου για μακρό χρόνο, περισσότερο του αναμενόμενου ή του κανονικού **3.** (me ~) **α.** ξαπλώνω, βρίσκομαι σε πλαγιαστή θέση **β.** κατακλίνομαι, ξαπλώνω στο κρεβάτι για ξεκούραση ή για ύπνο **4.** **α.** χαμηλώνω, κάνω (κτ.) χαμηλό ή χαμηλότερο, μειώνω το ύψος **β.** χαμηλώνω, κινώ (κτ.) προς τα κάτω **γ.** χαμηλώνω, μειώνω την ένταση **5.** (me ~) στρώνομαι, αφοσιώνομαι, επιδίδομαι με ζήλο σε κτ. **6.** συμμορφώνω, σωφρονίζω, συνεντίζω **7.** εξαπατώ (δίνοντας άχρηστα πράγματα ή λέγοντας ψέματα) **8.** φορτώνω, μεταθέτω ευθύνη ή υποχρέωση σε άλλον **9.** ησυχάζω, σιωπώ **10.** **α.** χτυπώ, δέρνω (κπ.) **β.** σε φράσεις για χτύπημα με ένα ορισμένο τρόπο **11.** (τριτοπρόσ. se ~, για τον ήλιο) δύει.

apúsu(πληθ. apúsure & apúsuri) χαμήλωμα **α.** τοποθεσία που βρίσκεται σε χαμηλό υψόμετρο **β.** τοποθεσία με συγκριτικά χαμηλότερο επίπεδο από τις γύρω περιοχές.

apustuséscu(apustus/-íre,-í,-itã) κουράζομαι, υφίσταμαι κόπωση.

apustusíre(πληθ. apustusiri) κούραση, αίσθημα εξάντλησης και αδυναμίας.

aputruséscu(aputrus/-íre,-í,-itã) **1.** πλακώνω **α.** συντρίβω κτ. με το βάρος μου πέφτοντας πάνω μου **β.** ασκώ πίεση (σε κτ.) με το βάρος του σώματος που τοποθετώ πάνω του **γ.** καλύπτω (κπ./κτ.) από κάθε πλευρά **δ.** (για ομάδα ανθρώπων) εμφανίζομαι ξαφνικά ή μαζικά **2.** **α.** αποκρύπτω, αποσιωπώ κτ. **β.** (me ~) κρύβομαι, αποφεύγω να εμφανιστώ δημόσια. **3.** (για άνδρα) έρχομαι σε σεξουαλική επαφή, συνουσιάζομαι.

aputrusíre(πληθ. aputrusiri) **1.** πλάκωμα. **2.** απόκρυψη

arabóngu(πληθ. arabóngi) βουβάλι, ταύρος μαύρου χρώματος.

arádhã(πληθ. arádzî) **1.** σειρά, σύνολο από

απόλυτα όμοια πράγματα, τα οποία τοποθετούνται το ένα μετά το άλλο ή το ένα δίπλα στο άλλο (χρονικά ή τοπικά) **2. α.** στην αράδα, σε συνεχή διαδοχή, το ένα μετά το άλλο **β.** (ως επίρρ.) συνεχώς, σε συνεχή διαδοχή, χωρίς διακοπή, το ένα μετά το άλλο **3.** κατάταξη, ταξινόμηση **4.** σειρά, η θέση που καταλαμβάνει κανείς σε μία ακολουθία **5.** (κατ' επέκτ.) η σειρά προτεραιότητας, η θέση σε σειρά αναμονής **6. α.** τάξη, σύστημα, σωστή οργάνωση **β.** (ειδικότ. για νοικοκυριό) νοικοκυροσύνη **7.** οργανωμένη δραστηριότητα **8. α.** μέθοδος, συγκεκριμένη διαδικασία, συστηματική σειρά ενεργειών που οδηγούν σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα **β.** τακτική, η μέθοδος με την οποία ενεργεί κτ. **9. α.** εθιμικό ή κοινωνικό χρέος, καθήκον, υποχρέωση **β.** (σε κοινωνικές εκδηλώσεις) εθιμοτυπία η πρόπευσα τάξη των εθίμων **10.** δόση, η ακριβής ποσότητα κάθε υλικού που χρειάζεται για να γίνει κτ. **11. α.** (για στρατό) κλάση **β.** (για σχολείο) τάξη **12.** στίχος, σειρά, γραμμή τυπωμένου γραπτού **13.** κοινωνική ή οικονομική αποκατάσταση. **14.** (πληθ.) εξωτερικά ή λειτουργικά χαρακτηριστικά του σώματος έφηβης που φανερώνουν τη βιολογική ή αναπαραγωγική του ωρίμανση· ειδικότ. **α.** οι μαστοί **β.** η περίοδος, η έμμηνη ρύση.

arádu(ar/-ădeáre,-áșu,-ásă) **1. α.** αποξέω, αφαιρώ κτ. από μια επιφάνεια ξύνοντας με κτ. **β.** (ειδικότ. για ξύλο) εξομαλύνω την επιφάνειά του με ειδικό εργαλείο, ροκανίζω, πλανίζω **2. α.** ξύνω, χαράζω, αφήνω ίχνη σε μία επιφάνεια **β.** (ειδικότ. για την επιφάνεια του δέρματος) ξύνω, γρατσουνίζω, δημιουργώ αμυχή **3.** διαβρώνομαι, φθείρομαι (λόγω χρήσης, επαφής ή τριβής) **4.** (τριτοπρόσ.) κάτω μου προκαλεί φαγούρα **5.** (για γένια) ξυρίζω.

arádzîmu(arădz/-ămăre,-îmăi,-ămătă) **1.** στηρίζω, υποβαστάζω, κρατώ (κτ./κτ.) σε σταθερή θέση **2. α.** στηρίζω ακουμπώ (κτ.) σταθερά (κάπου), στερεώνω **β.** (me ~) στηρίζομαι, ακουμπώ σταθερά (κάπου ή σε κάποιον) **3.** (me ~) στηρίζομαι, βασίζομαι, έχω ως (ηθικό, υλικό) στήριγμα κτ./κτ. **4.** ακουμπώ, τοποθετώ κτ. σε ένα μέρος πρόχειρα, προσωρινά **5.** (για ηλικία) μπαίνω, πατάω, πιάνω, φθάνω σε συγκεκριμένο έτος.

arápu¹ & **arăchescu**(arăch/-îre,-î,-ită) **1.** αρπάζω **α.** γραπώνω, πιάνω (κτ.) σφιχτά ή βίαια με το χέρι **β.** αποσπώ, παίρνω (κτ.) από τον κάτοχό του με τη βία ή με δόλιο τρόπο **γ.** (κατ' επέκτ.) κλέβω, ληστεύω, διαρπάζω (για αντικείμενα), απάγω (για πρόσωπα) **2.** (me ~) τσουρουφλίζομαι, καίγομαι ελαφρά στις άκρες ή στην επιφάνεια από την υψηλή θερμοκρασία ή τον ήλιο **3.** (me ~) **α.** οργίζομαι εύκολα, είμαι

ευέξαπτος **β.** (κατ' επέκτ.) έρχομαι στα χέρια, συμπλέκομαι, αρχίζω να μαλώνω **4.** προσβάλλομαι από ασθένεια (συν. κρύωμα) **5.** χτυπώ, καταφέρω πλήγμα **6.** (μτφ.) συλλαμβάνω με τον αμέσως, αντιλαμβάνομαι γρήγορα.

arápu² - arápă(πληθ. arăchi - arăre). **1. α.** ράπης - αραπίνα, ο μαύρος(-η), ο νέγρος(-α) **2.** (μτφ.) σκλάβος, σκλάβο **3.** (μτφ.) **α.** (για πρόσ.) αυτός(-ή,-ό) που έχει μαυρίσει στο δέρμα από τον ήλιο **β.** άνθρωπος ή ζώο με μελαμψό δέρμα **4.**(κατ. επέκτ., θηλ.) ονομασία μουλαριού με σκούρο δέρμα.

arápunu(πληθ. arăpune) τσαμπί σταφυλιού, βότρυς.

arapunicu(πληθ arapuniici) μικρό τσαμπί σταφυλιού, τσαμπάκι (υποκ. του arăpunu)

arăre(πληθ. arări) όργωμα, άροση.

arátu(πληθ. arâte) **1.** άροτρο, αλέτρι, το γεωργικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για το όργωμα της γης **2.** (συνεκδ.) όργωμα.

araváne(χωρ. πληθ.) τροχασμός, ο ταχύς βηματισμός του αλόγου, πιο γρήγορος από το βάδισμα αλλά πιο αργός από τον καλπασμό.

arăbă(πληθ. arăbădzî) **1.** άμαξα **2.** (παλαιότ.) το βαγονέτο του μηχανισμού του νεροπίονου (πλατφόρμα κινούμενη πάνω σε ράγες που προωθούσε προς πρίση το μεταφερόμενο από αυτή κούτσουρο).

arăcescu(arăc/-îre,-î,-ită) **1.** (για πρόσ.) κρυώνω, αισθάνομαι κρύο **2.** γίνομαι κρύος, χαμηλώνει η θερμοκρασία μου **3.** κρυώνω, κρυολογώ, παθαίνω κρυολόγημα.

arăchescu → arăpu.

arăchîe(πληθ. arăchîuri) **1.** ρακή, τσίπουρο **2.** (συνεκδ.) το μέρος όπου παρασκευάζεται η ρακή.

arăchîre(πληθ. arăchîri) **1.** η αρπαγή, η οικειοποίηση, ή απόσπαση περιουσιακού στοιχείου ή πράγματος με βίαιο ή δόλιο τρόπο **2.** (κατ. επέκτ.) κλοπή

arăchitúra(πληθ. arăchitúre) αρπαγή, κλοπή.

arăcîme(χωρ.πληθ.) **1.** κρύο, ψύχος, η χαμηλή θερμοκρασία **2.** κρύωμα, κρυολόγημα.

arăcîre(πληθ. arăcîri) κρύωμα **α.** (για πρόσ.) η αίσθηση του κρύου **β.** η μείωση της θερμοκρασίας **γ.** ελαφρό κρυολόγημα.

arăcitură(πληθ arăciture) βλ. λ. arăcîme στη σημ. 2.

arădeáre(πληθ. arădeári) **1.** απόξεση, ξύσιμο επιφανείας με κτ. για την αφαίρεση σωματιδίων ή την λείανσή της **2. α.** ξύσιμο, χάραγμα, η δημιουργία ιχνών σε μία επιφάνεια **β.** (ειδικότ. για την επιφάνεια του δέρματος).ξύσιμο,

γρατσούνισμα, δημιουργία αμυχής.

arādhīpséscu(arādhīps/-īre,-í,-ítă) τοποθετώ πρόσωπα ή πράγματα στη σειρά.

arādhīpsīre(πληθ. arādhīpsīri) η τοποθέτηση προσώπων ή πραγμάτων στη σειρά.

arādzāmāre(πληθ. arādzāmāri) στήριξη **α.** η τοποθέτηση του σώματος ή ενός αντικειμένου με κατάλληλο τρόπο ώστε να μείνει σταθερό σε μία θέση ή να μην πέσει **β.** η χρήση βοηθητικού μέσου ώστε να επιτυγχάνεται ή ευστάθεια ή η διατήρηση πράγματος σε όρθια θέση.

arādzāmătúră(πληθ. arādzāmătúre) **1.** στήριγμα **α.** έρεισμα, οτιδήποτε λειτουργεί ως μέσο στήριξης, **β.** ακουμπιστήρι, οτιδήποτε ακουμπάμε για να στηριχτούμε **2.** (μτφ) στήριγμα **α.** συμπαράσταση, ηθική ή υλική, στήριξη και βοήθεια (κάποιου) **β.** συμπαραστάτης, συνεπικουρος, βοηθός, το πρόσωπο στου οποίου τη βοήθεια βασίζεται κανείς.

arādzī'mu(πληθ. arādzī'muri) οι πρόποδες, τα ριζά βουνού, υψώματος ή λόφου.

arāē & rāē(πληθ. arāēádzi & rāēádzi) **1.** ραγιάς **2.** (μτφ.) σκλάβος, δούλος.

arāgāēscu(arāgā/-īre,-í,-ítă) **1.** ρεύομαι **2.** εφορμώ, χυμάω, επιτίθεμαι **3.** (για υγρή, ρευστή ουσία) ξεχειλίζω, υπερχειλίζω.

arāgāire & arāgāitúră (πληθ. arāgāiri & arāgāitúre) **1.** ρέψιμο **2.** (για υγρή, ρευστή ουσία) ξεχειλίσμα, υπερχειλίσμα.

arāgāitúră → arāgāire

arāliche(πληθ. arāliche) άνεση **α.** (γενικότ.) έλλειψη πιεστικής κατάστασης, ξενιοασιά, απουσία βιασύνης, άγχους, κόπου. **2.** (ειδικότ. για χώρο) άνεση, απλοχωριά.

arārēscu & rārēscu(arār & rār /-īre,-í,-ítă) **1.** αραιώνω **α.** (για πρόσ. ή πράγμ.) μειώνω την πυκνότητα, τη συνοχή τους **β.** (για σύσταση υγρών, ρευστών) προσθέτω ουσία σε άλλη ουσία ή διάλυμα με σκοπό τη μείωση της πυκνότητας **γ.** μειώνω τη συχνότητα μίας ενέργειας, κάνω κτ. με μικρότερη συχνότητα **δ.** (me ~) περιορίζομαι, μειώνομαι, λιγοστεύω **ε.** (ειδικότ., στον πληθ.) υπόκειμαι σε πληθυσμιακή μείωση **2.** σκορπίζω **α.** (για πραγμ.) ρίχνω σε διάφορες κατευθύνσεις, πετάω εδώ και εκεί **β.** (για έμψ.). διασκορπίζω, σκορπίζω εδώ και εκεί, φεύγω προς διάφορες κατευθύνσεις **3.** (μτφ., me ~) φεύγω, απομακρύνομαι από ομάδα ατόμων που βρίσκεται σε συγκριμένο σημείο.

arārīche(χωρ. πληθ.) ευκαιρία, σύμπτωση κατάλληλων συνθηκών, ευνοϊκών περιστάσεων που επιτρέπουν την πραγματοποίηση ενός σκοπού.

arārīre & rārīre(πληθ. arārīri & rārīri) **1.** αραιώση **2.** αραιώση, περιορισμός, μείωση, λιγότεμα **3.** (μτφ.) φυγή, απομάκρυνση από μία ομάδα ατόμων που βρίσκεται σε συγκεκριμένο σημείο.

arāsătúră(πληθ. arāsătúre) οτιδήποτε απαιτεί ζύσιμο για να αποκολληθεί.

arāsēscu(arās/-īre,-í,-ítă) αρέσω **α.** είμαι ευχάριστος, ελκυστικός, κερδίζω την συμπάθεια και την προτίμηση των άλλων, προκαλώ συναισθήματα (ερωτικής, αισθηματικής κ. ά.) ευχαρίστησης, απόλαυσης ικανοποίησης **β.** (τριτοπρόσ.) αρέσει, για κτ. που προκαλεί συναισθήματα ευχαρίστησης, κερδίζει το ενδιαφέρον και τη συμπάθεια. .

arāsīre(πληθ. arāsīri) το να μου αρέσει κτ.

arāspīndzāszu(arāspāndz/-ī're,-í'i,-í'tă)

1. (για σύνολο εμψύχων) **α.** σκορπίζω, τρέπω σε φυγή προς διάφορες κατευθύνσεις **β.** (me ~) διασκορπίζομαι, σκορπίζω εδώ και εκεί, φεύγω προς διάφορες κατευθύνσεις **γ.** (ειδικότ. για κοπάδι, τριτοπρόσ.) διασκορπίζεται, τρέπεται σε φυγή προς διάφορες κατευθύνσεις λόγω φόβου ή πανικού **2.** **α.** διώχνω, απομακρύνω κτ. **β.** (ειδικότ. σε στρατιωτική επιχείρηση) εκτοπίζω τις εχθρικές δυνάμεις, τις εκδιώκω από τις θέσεις τους **γ.** (για αντικείμενα) απομακρύνω, μεταφέρω μακριά από το αρχική τους θέση **δ.** (me ~) φεύγω, απομακρύνομαι από κάπου ή από κτ. πρόσωπο.

arāspāndzī're(πληθ. arāspāndzī'ri) **1.** (για σύνολο εμψύχων) διασκορπισμός, σκόρπισμα, διάλυση **2.** απομάκρυνση **3.** εκτόπιση.

arāspāndzītúră(πληθ. arāspāndzītúre) (για μέλη ομάδας) διασκορπισμός, διάλυση.

arătóru(πληθ. arătóri) **1.** οργωτής, κάτοχος και χειριστής αρότρου (συνηθ. πρόσωπο που αναλαμβάνει επ' αμοιβής την άροση χωραφιών) **2.** (συνεκδ.) ζευγάς, ζευγολάτης.

arătúră(πληθ. arătúre) **1.** όργωμα, άροση **2.** (παλαιότ.) μονάδα μέτρησης αγρού (αντιστοιχούσε σε έκταση γης ισοδύναμη με το όργωμα που γινόταν κατά το χρονικό διάστημα μίας ημέρας).

arāvoánă & arāvuană & arvuánă (πληθ. arāvoáne & arāvóne) αρραβόνας, μνηστεία.

arāvuană → arāvoánă

Arbenésu & Arbinésu - Arbeneásă & Arbineásă(πληθ. Arbenésî & Arbinésî - Arbeneáse & Arbineáse) **1.** Αλβανός - Αλβανίδα, αυτός(-ή) που ανήκει στο αλβανικό έθνος **2.** (μτφ.) πρόσωπο με καταπιεστική συμπεριφορά.

arbenuşáme(χωρ. πληθ.) (περιληπτ.) το

σύνολο των Αλβανών, η αλβανική εθνότητα

Arbenušī'e(χωρ. πληθ.) Αλβανία, η χώρα των αλβανών..

Arbinésu - Arbineásă → Arbenésu – Arbeneásă.

arburétu(πληθ. *arburéturi) δρυμός, δάσος από βελανιδιές.

arburícu(πληθ. arburíci) μικρή ή νεαρή δρύς(υποκορ. του árburu).

árburu(πληθ. árburu) δρυς, βελανιδιά

arcáre(πληθ. arcári) **1. α.** ρίζιμο, πέσιμο με δύναμη ή με βία στο έδαφος **β.** γκρέμισμα, κατεδάφιση **2. πέταγμα**, εκσφενδόνιση σε απόσταση ή με δύναμη **3. πέταγμα**, απαλλαγή από κτ. που θεωρώ άχρηστο, ανεπιθύμητο **4. πήδημα**, άλμα **5. πλάγιασμα**, ξάπλωμα (κυρ. για ύπνο) **6.** (μτφ. σε οικονομικές συναλλαγές) εξαπάτηση **7.** (για ξύλα ή σανίδες) σκέβρωμα **8.** (για ένδυμα) κάλυψη του σώματος με ριχτό ρούχο ή σκέπασμα **9.** (κτην.) **α.** το ξαμόλλημα των κριαριών στο κοπάδι προκειμένου να γονιμοποιηθούν οι προβατίνες. **β** (ειδικότ. για αρσεν. ζώο) αμόλλημα στο κοπάδι με σκοπό την γονιμοποίηση των θηλυκών

arcătúrá(πληθ. arcătúre) **1.** (συνηθ. στον πληθ.) απόρριμμα, καθετί άχρηστο που το πετάμε ως σκουπίδι **2.** ζωικό σπέρμα.

arcivúrci **1.** αρτζιμπούρτζι, φύρδην μίγδην, χωρίς τάξη **2.** χαρακτηρισμός της τελευταίας εβδομάδας της αποκριάς επειδή γίνεται κατάλυση της νηστείας της Τετάρτης και της Παρασκευής.

ardeáre(πληθ. ardéri) **1.** κάψιμο **2.** καούρα. **3.** έγκαυμα.

ardhăcínă(πληθ. ardhăcine) **1.** ρίζα, το τμήμα των φυτών που βρίσκεται κάτω από το έδαφος **2.** (συνεκδ.) το ίδιο το φυτό στο σύνολό του κυρ. ως ξεχωριστή μονάδα σε καλλιέργειες **3.** το τμήμα του κορμού ενός δέντρου που βρίσκεται πολύ κοντά στο έδαφος **4.** το σημείο από όπου ξεκινάει κάθε ένα από τα ακραία μέλη του ανθρωπίνου σώματος **5.** ο τόπος καταγωγής κάποιου προσώπου ή οι απώτεροι προγονοί του **6.** βάσεις, κάθε στοιχείο ή κατάσταση όπου μπορεί κάποιος να στηριχθεί για να εξελιχθεί

árdu(ardeáre/ársu/ársă) **1. α.** καίω, κατάστρέφω με φωτιά **β.** (me ~) καίγομαι, κατάστρέφομαι από φωτιά **2.** χρησιμοποιώ κτ. για θέρμανση ή φωτισμό **3.** ζεσταίνω, θερμαίνω κτ. **4.** προκαλώ φθορά, καταστρέφω ή αλλοιώνω κτ. υπερθερμαίνοντάς το **5.** εκπέμπω θερμότητα, ζεσταίνω: **6. α.** προκαλώ έγκαυμα σε κπ. **β.** (me ~) παθαίνω έγκαυμα, κάψιμο **7. α.** είμαι καυτός, εκπέμπω υψηλή θερμοκρασία, ζεματά-

ω **β.** (me ~) ζεσταίνομαι πολύ δυνατά **8.** (μτφ.) είμαι πολύ ζεστός από τον υψηλό πυρετό **9.** (για όργανα στο εσωτερικό του σώματος) νιώθω ερεθισμό **10.** (μτφ.) προξενώ κακό, γίνομαι αιτία να καταστραφεί κπ. **11.** (μτφ.) έχω ενδιαφέρον για κπ. **12.** πυρακτώνω **13.** καυτηριάζω, θεραπεύω καίγοντάς τους ιστούς ενός σώματος που έχουν υποστεί βλάβη ή νοσούν.

areáre(χωρ. πληθ.) άνεση **α.** απουσία βιασύνης, άγχους ή κόπου **β.** (ειδικότ. για χώρο) ευρυχωρία, απλοχωριά, άπλα

areáte(πληθ. arétsi) **1.** (γενικότ.) ζώο επιβήτορας, ζώο που χρησιμοποιείται για αναπαραγωγή **2.** (ειδικότ.) κριάρι επιβήτορας **3.** (μτφ. για άνδρα) επιβήτορας, αυτός που έχει πολλές ερωμένες.

arétși(χωρ. εν. και πάντα διπλό, ~ - ~) **1.** σύνολο προσώπων που έχει διαλυθεί, διασκορπιστεί, διασπαστεί **2.** σύνολο πραγμάτων που έχουν διαλυθεί, καταστραφεί, πεταχτεί ως άχρηστα.

arháte(πληθ. arhătsi) **1.** ανάπαυση, καθιστό, κασιό **2.** δροσιά, δροσερός αέρας **3.** (πληθ.) ανέσεις, κομφορ.

arhiuséscu(arhius/-ire,-i,-ită) αρχίζω, ξεκινώ, βάζω μπρός, βρίσκομαι στο πρώτο στάδιο μίας ενέργειας.

arhiusíre(πληθ. arhiusiri) αρχίνημα, το ξεκίνημα μίας ενέργειας.

arhiusítă(χωρίς πληθ.) χρονικό σημείο από όπου αρχίζει κτ. η αφετηρία.

arhondă(πληθ. arhonde) **1.** (παλαιοτ.) γυναικείο όνομα **2.** (μτφ.) αιδίο.

arhondiliche(πληθ. arhondilichiuri), (παλαιότ.) αρχοντολόι, οι προύχοντες, αυτοί που ανήκουν στο ανώτερο κοινωνικά και οικονομικά στρώμα.

arhondíle(χωρ. πληθ.) **1.** αρχοντιά, η ιδιότητα τού να είναι κανείς άρχοντας (συνηθ. με τον αδύνατο τύπο της γενικής των προσωπικών αντωνυμιών, ως προσφώνηση προς σημαίνοντα πρόσωπα) **2.** αρχοντιά, ευγένεια ήθους και συμπεριφοράς που συνήθ. συνδυάζεται με επιβλητική εμφάνιση

arhondipséscu(arhondips/-ire,-i,-ită) αρχοντεύω, γίνομαι άρχοντας.

arhondipsíre(πληθ. arhondipsíri) η απόκτηση της ιδιότητας του άρχοντα.

arhondoáňă(πληθ. arhondoáňe) αρχόντισσα, γυναίκα που ανήκει στο ανώτερο κοινωνικά και οικονομικά στρώμα.

arhodomuíare(πληθ. arhodomuíéri) αρχοντογυναίκα.

arhondoómu(πληθ. arhondoámeňi) αρχο-

ντάνθρωπος.

árhondu(πληθ. arhondádzi) **1.** (παλαιότ.) άρχοντας, προύχοντας, άνδρας που ανήκε στο ανώτερο κοινωνικά και οικονομικά στρώμα **2.** (πληθ. παλαιότ.) οι πρόκριτοι, οι κοινοτικοί άρχοντες, τα μέλη των ανωτέρων κοινωνικών στρωμάτων που ασκούσαν την πολιτική εξουσία κατά την οθωμανική περίοδο

arídhă(πληθ. aridzi) **1.** αρίδα, τρυπάνι **2.** κνήμη.

arínă(πληθ. aríne & arínuri) **1.** άμμος **2.** (ειδικότ.) άμμος, λεπτόκοκκο υλικό που χρησιμοποιείται σε οικοδομικές εργασίες **3.** σκόνη, κονιορτός.

árinu(πληθ. áriíni) σκλήθρα, είδος φυλλοβόλου δένδρου.

arítşu(πληθ. arítşí) **1.** σκαντζόχοιρος **2.** κάλλος, ρόζος (κυρ. ποδιού).

arítu(πληθ. aríte) παιδικό παιχνίδι, παρόμοιο με το κουτσό.

arídeáre(πληθ. arídeári) γέλιο.

arí'du(ar/-ídeáre,-í'şu,-í'să) **1.** γελώ, εκφράζω με γέλιο έντονη ευχάριστη, ευθυμία, χαρά ή ειρωνεία **2. a.** χαμογελώ, μειδιώ **β.** (ní, Íi, Íe κ.λπ) χαμογελώ σε κπ., απευθύνω σε κπ. χαμόγελο **3. a.** ξεγελώ, εξαπατώ **β.** (me ~) ξεγελιέμαι, παραπλανούμαι, κάνω λάθος **γ.** (me ~) πλανεύομαι ερωτικά από κπ. πρόσωπο **4.** κοροϊδεύω περιγελώ, χλευάζω κπ. **5. a.** (µτφ., τριτοπρόσ. για τον καιρό) είμαι καλός, ηλιόλουστος, έχω ηλιοφάνεια **β.** (ειδικότ. για τον ήλιο) λάμπω, ακτινοβολώ **6.** χαριεντίζομαι ερωτικά, ερωτοτροπώ:

arímăre(πληθ. arímări) **1.** ξύσιμο, αφαίρεση στρώματος που επικαλύπτει επιφάνεια πράγματος με αιχμηρό όργανο **2.** χάραγμα, η χάραξη με αιχμηρό όργανο πάνω σε μία επιφάνεια **3.** (ειδικότ. για την επιφάνεια του δέρματος) **a.** γρατσουνίσμα, η δημιουργία αμυχής **β.** γρατσουνιά, αμυχή **4.** η αίσθηση φαγούρας **5.** διάβρωση, φθορά (κυρ. λόγω της συνεχούς επαφής ή τριβής) **6.** (για έδαφος) σκάλισμα, ελαφρό και επιφανειακό σκάψιμο.

arímătură(πληθ. arímăture) **1.** ξύσιμο, ξυσματιά, σημάδι που αφήνει αιχμηρό αντικείμενο ή όργανο όταν ξύνει κάποια επιφάνεια **2.** σημάδι από διάβρωση ή φθορά μίας επιφάνειας.

arí'mu(arím/-áre,-ái,-átă) **1.** ξύνω **a.** με ειδικό αντικείμενο ή εργαλείο μία σκληρή επιφάνεια για να αφαιρέσω σωματίδια, αποξέω **β.** με τα άκρα των νυχιών μία επιφάνεια (σε αυτή την ενέργεια δεν περιλαμβάνεται η επιφάνεια του δέρματος) **γ.** χαράζω μία επιφάνεια, δημιουργώ χαρακιά **δ.** (ειδικότ. για την επιφάνεια του δε-

ρματος) γρατσουνίζω, δημιουργώ αμυχή **2.** (τριτοπρόσ. me ~) κάτι μου προκαλεί φαγούρα ,κνησμό **6. a.** προκαλώ διάβρωση, φθορά (κυρ. λόγω της συνεχούς επαφής ή τριβής) **β.** (me ~) διαβρώνομαι, φθείρομαι **7.** (για έδαφος) σκαλίζω, σκάβω ελαφρά και επιφανειακά **8.** (µτφ. για τσέπη) σκαλίζω, ψάχνω το εσωτερικό της για να βρω κτ. (κυρ. χρήματα)

arípisescu & rípisescu (arípis & rípis/-íre,-í,-ítă) **1.** κατηφορίζω, βαδίζω σε επικλινές, κατηφορικό έδαφος **2.** ροβολώ, κατεβαίνω με ορμή από ύψωμα **3.** (συνεκδ.) ορμάω, επιτίθεμαι **4.** φεύγω, εξαφανίζομαι.

arípisire & rípisire(πληθ. arápisíri & rípisíri) **1.** κατηφόρισμα, βάδισμα σε επικλινές έδαφος **2.** ροβόλημα, ορμητική κάθοδος από ύψωμα **3.** ορμητική επίθεση.

arí'su(χωρ. πληθ.) χαμόγελο, μειδίαμα.

arlumbă(πληθ. arlúmbe) αρλούμπα.

armătă(πληθ. armătsi) **1.** οικιακός εξοπλισμός(κυρ. ο ρουχισμός) **2.** (πληθ.) προικιά, (κυρ. το σύνολο του ρουχισμού που αποτελεί την προίκα) **3.** (πληθ.) επίσημα ρούχα **4.** (πληθ.) στολίδια, ζόμπλια **5.** (πληθ.) τα λούσα.

armathiáo(πληθ. armathiái) αρμαθιά.

armatoloáme & armătuláme(πληθ. armatolėni & armătulăni) **1.** πλήθος αρματολών **2.** το σύνολο των αρματολών.

armatuliche(πληθ. armatulichiuri) στρατοπέδευση, στρατόπεδο, καταυλισμός στρατιωτών.

armatuló(πληθ. armatuládzi) αρματολός.

armatusescu(armatus/-íre,-í,-ítă) **1. a.** εξοπλίζω, αρματώνω, εφοδιάζω με όπλα **β.** (me ~) εξοπλίζομαι, αρματώνομαι, εφοδιάζομαι με όπλα **2.** (µτφ.) **a.** εξοπλίζω, εφοδιάζω με τα απαραίτητα (εξαρτήματα, αντικείμενα κ.λπ.) **β** (me ~) εξοπλίζομαι, εφοδιάζομαι με τα απαραίτητα **3.** στολίζω , διακοσµώ με στολίδια, καλωπίζω, εξωραΐζω **4.**(ειδικότ.) **a.** στολίζω, ντύνω με όμορφα ρούχα και κοσμήματα **β.** (me ~) στολίζομαι, ντύνομαι με όμορφα ρούχα και κοσμήματα.

armatusire(πληθ. armatusiri) **1.** εξοπλισμός, εφοδιασμός με όπλα **2.** (µτφ.) εξοπλισμός, ο εφοδιασμός με τα απαραίτητα (εξαρτήματα, αντικείμενα κ.λπ.) **3.** στόλισμα

ármă(πληθ. ármate) όπλο.

armătuláme → armatoloáme.

armăneáre(πληθ. armănéri) **1.** παραμονή **2.** λιγοθυμία, απώλεια των αισθήσεων **3.** ατονία, αίσθηση εξάντλησης .

armănu(arm/-ăneáre,-áşu,-ásă) **1.** μένω μόνημα η προσωρινά κάπου, κατοικώ, διαμένω **2.**

παραμένω· ειδικότ. **α.** εξακολουθώ να βρίσκομαι (κάπου ή με κάποιον) **β.** εξακολουθώ να βρίσκομαι σε ορισμένη κατάσταση **γ.** (για ενέργεια ή διαδικασία) δεν ολοκληρώνομαι, σταματώ (σε ορισμένο σημείο) **3.** βρίσκομαι σε συγκεκριμένη κατάσταση **4.** απομένω· ειδικότ. **α.** καταλήγω να είμαι, περιέρχομαι σε ορισμένη κατάσταση (μετά από ένα γεγονός) **β.** εξακολουθώ να υπάρχω, διασώζομαι **γ.** μένω ως υπόλοιπο, υπολείπομαι **δ.** εντοπίζομαι ως ίχνος ή υπόλοιπο **ε.** περισσεύω **5.** ξεμένω· ειδικότ. **α.** μένω οριστικά σε ένα μέρος ή σε μία κατάσταση χωρίς να έχω αυτή την πρόθεση **β.** μένω πιο πίσω από τους άλλους, αποκόβομαι, απομακρύνομαι **γ.** (~ de/di) μένω από κάτι, μου τελειώνει εντελώς **6.** μένω (μτφ. για κατάλοιπο από κάτι που συνέβη στο παρελθόν) **7.** σταματώ, παύω να λειτουργώ:

armāsātūrā (πληθ. armāsātūre) **1.** απομεινάρι, υπόλειμμα **2.** (συνεκδ.) άχρηστο πράγμα **3.** (ειδικότ. για φαγητό) αποφάγια.

Armī'nu - Armī'nā (Armī'ni - Armī'ne) Αρωμάνος/Βλάχος - Αρωμάνα/Βλάχα, αυτός(-ή) που ανήκει στην εθνοπολιτισμική ομάδα των Αρωμάνων/Βλάχων, **σγόλιο:** ο συγκεκριμένος εθνομυμικός όρος απαντάται στο γλωσσικό ιδίωμα του Μετσόβου μόνο στον παρακάτω στίχο: «móre Armī'nā, feātā hī, mór' mušātā, mó-re Armī'nā, mór' mušātā, ci întsi stái mārānā-tā». Ο γλωσσικός χαρακτήρας και η υπόθεση του τραγουδιού, στο οποίο ανήκει ο ανωτέρω στίχος, μαρτυρούν τοπική δημιουργία γεγονός που μας κάνει να υποθέσουμε χρήση του συγκεκριμένου εθνομυμίου και από τους μετσοβίτες σε μία παλαιότερη εποχή. Η σημασία του ωστόσο δεν αγνοείται από τους κατοίκους του Μετσόβου μόνο που το χρησιμοποιούν μόνο όταν απευθύνονται σε μέλη άλλων βλαχικών κοινοτήτων. Οι ίδιοι αυτοπροσδιορίζονται ως Vlāhi. (βλ. λ.)

ārmu (πληθ. ārmuri), τεταρτημόριο σφαχτού αποτελούμενο από το πάνω μέρος του ποδιού και τμήμα του σώματος του ζώου (ωμοπλάτη η καπούλι).

arnāre (πληθ. arnāri) διαχείμαση, ξεχειμώνιασμα.

arnáticu (πληθ. arnátice) το σύνολο των χειμερινών προμηθειών.

arnātu (πληθ. arnāte) κάθε είδος προμήθειας για τον χειμώνα.

arnāmesescu & arnāmisescu (arnāmes & arnāmis/-ire,-i,-itā) παραμερίζω **α.** βάζω κτ. παράμερα, στην άκρη **β.** τραβιέμαι πηγαίνω στην άκρη, κάνω τόπο, φεύγω από τη μέση.

arnāmesire & arnāmisire (πληθ. arnā-

mesiri & arnāmisiri) παραμέριση.

arnāmisescu → arnāmesescu.

arnāmisire → arnāmesire.

arneáme (χωρ. πληθ.) η χειμερινή περίοδος, η εποχή του χειμώνα και συνεκδ. ο χειμώνας.

arnédzu (arn/-āre,-āi,-ātā) διαχειμάζω, ξεχει-μωναίζω

arnésucu (arn/-ire/-i,-itā) **1.** σκουπίζω, σαρώνω, καθαρίζω τις ακαθαρσίες (από μία επιφάνεια) με τη σκούπα **2.** (μτφ.) **α.** διώχνω, απομακρύνω κτ. με βίαιο τρόπο **β.** (εκφραστ. ο τύπος της προστ. arneáte) φύγε, εξαφανίσου, ξεκουμπίσου **3.** (μτφ. για φαγητό) το τρώω όλο, το εξαφανίζω τρώγοντάς το.

arnícílu (πληθ. arnicíli) νεφρό.

arníre (πληθ. arniri) **1.** σκούπισμα με τη σκούπα **2.** (μτφ.) διώξιμο, απομάκρυνση κάποιου με βίαιο τρόπο.

arnitúră (πληθ. arnitúri) **1.** σκουπίδι, κάθε τι άχρηστο που το πετάμε ή το απομακρύνουμε με την σκούπα **2.** κάθε είδους ακαθαρσία **3.** (μτφ.) χαρακτηρισμός προσώπου που δεν έχει καμία αξία.

arníu (πληθ. arniuri) **1.** χειμαδιό, τόπος διαχείμασης κοπαδιού **2.** (συνεκδ.) χειμερινό βοσκοτόπι.

arnácó (πληθ. arnácázi) δέρμα αρνιού.

arnúzescu (arnúz/-ire,-i,-itā) μυρίζω **α.** οσφραίνομαι, αντιλαμβάνομαι μία οσμή **β.** μυρίζω κτ. έχοντας κοντά την μύτη μου **γ.** αναδίδω οσμή, βγάζω μυρωδιά **γ.** (ειδικότ.) αναδίδω δυσάρεστη μυρωδιά, βρομώ **ε.** (απρόσ.) μυρίζει, υπάρχει μία μυρωδιά, έχει ευχάριστη ή δυσάρεστη οσμή.

arnúziire (πληθ. arnuziri) μύρισμα **α.** η αντίληψη με τις αισθήσεις της ευχάριστης ή δυσάρεστης οσμής **2.** (συνεκδ.) η ίδια η οσμή που αναδίδεται από κάπου.

arnuzitúră (πληθ. arnuzitúre) μυρωδιά **α.** κάθε οσμή που αναδίδει κτ./κτ. **β.** δυσάρεστη οσμή.

aroámicu (arumic/-āre,-āi,-ātā) **1.** μασώ, συνθλίβω (μία τροφή) με τα δόντια **2.** (συνεκδ.) τρώω, μασώ **3.** μασουλώ **4.** (για χορτοφάγα ζώα) μηρυκάζω, αναμασώ.

aróche (χωρ. πληθ.) **1.** ο κώνος του καλαμποκιού **2.** καλαμπόκι, ο edódimos καρπός του καλαμποκιού

árpă (πληθ. árpe) **1.** φτερούγα, φτερό **2.** (κτην.) **α.** τμήμα κοπαδιού **β.** πτέρυγα, πλευρά, πλευρικό σημείο ενός κοπαδιού **γ.** τμήμα κοπαδιού που βόσκει σε χωριστό βοσκότοπο **3.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού **4.** πτε-

ρύγιο φτερωτής(ο τροχός στους υδροκίνητους μηχανισμούς).

arpusítu(πληθ. arpusíte) **1.** καλαμπόκι (το φυτό) **2.** καλαμπόκι, ο εδώδιμος καρπός του καλαμποκιού.

arsá(πληθ. arsádzí) μέρος που φέρει ίχνη καταστροφής από πυρκαγιά (κυρ. δάσος ή οικοδομή).

ársätúrã(πληθ. arsätüre) **1.** κάτι που έχει καεί, απανθρακωθεί **2.** (για φαγητό) αυτό που έχει αρπάξει ή καεί **3.** (για δάσος) τμήμα του που έχει καεί, απανθρακωθεί .

artisésucu(artis/-íre,-í,-ítã) περισσεύω, από-μένω, μένω ως υπόλοιπο.

áru(ar/-áre,-ái,-átã) οργώνω, σκάβω την επιφάνεια του εδάφους με αλέτρι ή τρακτέρ για να καλλιεργήσω..

arúcu(arc/-áre,-ái,-átã) **I. 1.** ρίχνω **a. i.** κάνω (κπ./κτ.) να πέσει από ψηλότερο σε χαμηλότερο σημείο, αφήνοντας ή σπρώχνοντας να πέσει με το βάρος του **ii.** (με απρόσωπη σύνταξη σε φράσεις για τα καιρικά φαινόμενα) ρίχνει (βροχή, χιόνι), πέφτει (πάχνη, χαλάζι, πρωινή δρόσος) **β.** (για φαγητά ή ποτά ή άλλα υγρά παρασκευάσματα) βάζω, ή γενικότερ. προσθέτω **γ. i.** κάνω κτ. όρθιο να πέσει με δύναμη ή με βία στο έδαφος **ii.** (ειδικότερ.) γκρεμίζω, κατεδαφίζω **2.** ρίχνω, πετώ **a.** εκτοξεύω σε απόσταση ή με δύναμη **β.** (ειδικότερ.) πυροβολώ **γ.** απαλλάσσομαι (από κτ. που θεωρώ άχρηστο, ανεπιθύμητο, κ.λπ.) **3.** πετώ **a.** τινάζω κτ. από πάνω μου, αποτινάσσω **β.** (για ρούχα) βγάζω, αφαιρώ **4.** (μτφ.) ρίχνω **a.** χτυπώ, δέρνω **β.** σε φράσεις για χτύπημα με ένα ορισμένο τρόπο **γ.** (για ποινή) ρίχνω, επιβάλλω **5.** (μτφ.) θεωρώ κτ. υπεύθυνο, επιρρίπτω ευθύνες **6.** ρίχνω κπ./κτ., αδικώ κτ. για να ωφεληθώ εγώ **7.** ρίχνω κτ. πάνω μου, καλύπτομαι με ένα ριχτό ρούχο ή με σκέπασμα **8.** προχωρώ, βαδίζω **9.** αμολάω, αφήνω (κπ./κτ.) ελεύθερο, χωρίς περιορισμούς επιτήρηση ή έλεγχο **10.** (για οικοδομές) κτίζω, κατασκευάζω **11.** (για τμήμα οικοδομής) πετώ, εξέχω έντονα, προεξέχω **12. a.** τοποθετώ, βάζω **β.** (ειδικότερ.) κατατάσσω κπ. σε σύνολο, σε κατηγορία **γ.** (ειδικότερ. για υφαντικά νήματα) θέτω προς επεξεργασία **13.** (για τρόφιμα ή ποτά) καταναλώνω τρώω ή πίνω **14.** (μτφ. για ενέργειες ή προσπάθειες) στρέφω προς ορισμένο σκοπό **15.** (για ζώα ή έντομα) μπιγγω τα δόντια μου ή το κεντρί, δαγκώνω, κεντρίζω **16.** (μτφ.) **a.** λέω, απευθύνω (κτ./κπ.) **β.** λέω, εκστομίζω (συνήθ. άσκοπα λόγια, ανοησίες κλπ.) **II.** (me ~) **1.** ρίχνομαι **a.** επιτίθεμαι εναντίον κάποιου. **β. i.** ασχολούμαι με πάθος, αφοσιώνομαι εξ ολοκλήρου (σε κτ.) **ii.** αφιερώνω κπ. σε κτ. (κυρ.

στα θεία) **2.** ξαπλώνω, πλαγιάζω (συνήθ. για να κοιμηθώ) **3.** ικετεύω, εκλιπαρώ **4. a.** πηδώ, σαλτάρω **β.** (για υποζύγιο) καβαλικεύω **5.** (για άλογο) καλπάζω **6.** πετάγομαι, πηγαίνω (κάπου) γρήγορα και συνήθ. μόνο για λίγο **7.** (για δρόμο, πορεία, φορά, κατεύθυνση) πηγαίνω σε ορισμένο σημείο, κατευθύνομαι, ακολουθώ μία κατεύθυνση **8.** (τριτοπρόσ. se ~, για ξύλα ή σανίδες) σκεβρώνω **9.** (μτφ.) οδηγώ, για κτ. που γίνεται αιτία ενός γεγονότος, που προκαλεί ένα αποτέλεσμα.

arumicáre(πληθ. arumicári) **1.** το συνεχές μα-σούλημα **2.** (ειδικότερ. για χορτοφάγα ζώα) ο ήχος που παράγεται καθώς μασούν το χόρτο.

arupeáre(πληθ. arupéri) **1.** σκίσιμο **2.** Ξέσκισμα, βίαιη συνουσία.

arúpu(ar/-upeáre,-úrpu,-úrptã) **1.** σκίζω **2.** διαρρηγνύω, δημιουργώ ρήγμα, τρυπώ **3.** (ειδικότερ. για παράταξη μάχης) διασπώ/-ώμαι **4.** διεισδύω, εισδύω **5.** εισβάλλω **6.** (ειδικότερ. για νερά) αναβλύζω, εκπηγάζω **7.** (για πορεία) ξεκόβω, παρεκκλίνω για να συντομεύσω τον δρόμο **8.** διασχίζω **9. a.** εξοντώνω κπ., του προκαλώ μεγάλη σωματική, υλική ή οικονομική φθορά **β.** (me ~) ξεσκίζομαι, εξουθενώνομαι **10.** ξεσκίζω, συνουσιάζομαι με βίαιο τρόπο **11.** (για καιρικά φαινόμενα) ξεσπάω **12.** (me ~)παθαίνω κοίλη **13.** (για χιόνι) εκχιονίζω, το καθαρίζω χιόνι που υπάρχει σε ένα σημείο **14.** (όταν βρίζω) εκστομίζω σε κπ. πολλά άσχημα λόγια.

arvuánã → arvnuánã.

arvuńisésucu(arvuńis/-íre,-í,-ítã) **1.** αρραβωνιάζω **2.**(me ~) αρραβωνιάζομαι

arvuńisíre(πληθ. arvuńisíri) αρραβώνιασμα.

argástíru(πληθ. argástíre) εργαστήριο.

argátu(πληθ. argátsi) εργάτης - εργάτρια

argásésucu(argás/-íre,-í,-ítã) **1.** (για υλικό) υφίσταμαι φυσική κατεργασία. **2.** (για τροφή) υφίσταμαι ζύμωση ή άλλη φυσική διεργασία **3.** (μτφ. για πρόσ.) αποκτώ πείρα, γίνομαι έμπειρος.

argásíre(πληθ. argásíri) ή ζύμωση οργανικής ουσίας.

argátíliche(χωρ. πληθ.) η απασχόληση ως εργάτης, το επάγγελμα του εργάτη.

áryie(πληθ. áryie) αλώνι

aryilé(πληθ. aryládzi) ναργιλές.

aryirémate(εν. & πληθ.) **1.** πρόληψη, δεισιδαιμονία **2.** δοξασία

aschére(πληθ. aschéruri) **1.** στρατός, στρατιωτικό σώμα **2.** (μτφ.) πολυμελής ομάδα.

aschitaryó(χωρ. πληθ.) **1.** ασκηταρείο, σκήτη **2.** (μτφ.) απομονωμένος χώρος, μέρος ό-

που κάποιος ζει απομονωμένα, χωρίς επαφές.

aschítí(πληθ. aschítádzí) **1.** ασκητής **2.** (μτφ.) αυτός(-ή,-ό) που ζει απομονωμένος στο σπίτι.

ascucheáre¹ & **scucheáre**(πληθ. ascuchéři & scuchéři) **1.** φτύσιμο, η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του φτύνω **2.** η διαφυγή φτυσμάτων από το στόμα **3.** (μτφ.) εκδήλωση περιφρόνησης, αποστροφής.

ascucheáre² & **scucheáre**(πληθ. ascuchéři & scuchéři) κλάδεμα λαχανικού (κυρ. Φυτόνταρι πράσου που του κόβουν τον θύσανο και την ουρά για να το μεταφυτέψουν).

ascucheátu & **scucheátu**(πληθ. ascucheátsi & ascuchétsi & scucheátsi & scuchétsi) **1.** φτύσμα, το σάλιο που φτύνει κάποιος **2.** (συνεκδ.) σάλιο.

aschitúrǎ & **scuchitúrǎ**(πληθ. aschitúre & scuchitúre) πτύελο, ροχάλα, φτυσιά.

ascúchiu¹ & **scúchiu**(ascuch & scuch/-eáre,-eái,-eátǎ) φτύνω **α.** αφαιρώ από το στόμα μου, σάλιο, φλέγμα κ.λπ. με μία ειδική κίνηση των των χειλιών και της γλώσσας **β.** εκτοξεύω το σάλιο μου πάνω, φτύ-νοντας προς μία (ορισμένη) κατεύθυνση **2.** αφαιρώ (με τη βοήθεια του σάλιου) ένα ξένο σώμα που βρίσκεται ή έχει εισαχθεί στο στόμα **3.** εκδηλώνω, εκφράζω αγδία, περιφρόνηση, αποστροφή **4.** αποτρέπω το μάτιασμα.

ascúchiu² & **scúchiu**(ascuch & scuch/-eáre,-eái,-eátǎ) κλαδεύω ένα λαχανικό (κυρ. φυτόνταρι πράσου όπου κόβω τον θύσανο και την ουρά για να το μεταφυτέψω).

ascultáre(πληθ. ascultári) **1.** ακρόαση, η (προσεκτική) παρακολούθηση (ομιλίας, εκπομπής, διδασκαλίας κ.λπ.) **2.** (ιατρ.) ακρόαση από γιατρό **3.** το να αφουγκράζομαι ή να κρυφακούω **4.** υπακοή.

ascúltu(ascult/- áre,-ái,-átǎ) **1.** **α.** ακρώμαι, ακούω κπ./κτ. με προσοχή **β.** δέχομαι σε ακρόαση **γ.** (ιατρ.) ακροάζομαι, εξετάζω ασθενή με ακρόαση **2.** αφουγκράζομαι, στήνω αυτί, προσπαθώ να ακούσω **3.** κρυφακούω, ωτακουστώ **4.** ακούω, λαμβάνω υπόψη, πείθομαι από κάποιον, δίνω προσοχή σε ότι λέει άλλος **5.** Υπακούω.

ascundeáre(πληθ. ascundéři) **1.** κρύψιμο, καταχώνιασμα **2.** απόκρυψη, αποσιώπηση **3.** κρυψίνοια, υποουλότητα.

ascúndu(asc/undeáre,-úm(p)șu,-úmtǎ) **1.** κρύβω, αποκρύπτω (κπ/κτ). **2.** (me ~) κρύβομαι, δεν εκδηλώνω τις σκέψεις και τα αισθήματά μου στους άλλους ή αποφεύγω να εμφανιστώ δημόσια.

aslánu(πληθ. asláni) **1.** λιοντάρι **2.** (μτφ.) ανδρείος, παλληκάρι.

asíme(χώρ. πληθ.) ασήμι.

asimuséscu(asimus/-ire,-í,-ítǎ) ασημώνω, χαρίζω συμβολικά ασημένιο νόμισμα σε νεογέννητο.

asimusíre(πληθ. asimusíri) ασήμωμα, συμβολικό χάρισμα ασημένιου νομίσματος σε νεογέννητο.

asmánu & **azmánu**(πληθ. asmáni & azmáni) **1.** κριάρι που παρουσιάζει κρυσορχία **2.** (κατ' επέκτ.) κριάρι άγονο, στείρο **3.** στείρος άνδρας.

aspáru¹(aspār/-eáre,-eái,-eátǎ) **1.** φοβερίζω, εκφοβίζω **2.** (me ~) φοβάμαι, κατέχομαι από φόβο, τρόμο **3.** (me ~) φοβάμαι, κατέχομαι από ανησυχία, αγωνία **4.** (me ~) διακατέχομαι από ενδοιασμούς, επιφυλάξεις **5.** αισθάνομαι δέος **6.** (me ~) δειλιάζω, δεν τολμώ, διστάζω να πω ή να κάνω κτ. **5.** (για ζώα) πανικοβάλλω, προγκάω. **6.** επιταχύνω, επισπεύδω.

aspáru²(aspār/-eáre,-eái,-eátǎ), (για υλικά) διασκορπίζω, σκορπίζω εδώ και εκεί.

aspăreáre¹(πληθ. aspăreři) **1.** τρομάρα, τρόμαγμα **2.** φόβοι, ενδοιασμοί, επιφυλάξεις.

aspăreáre²(πληθ.), (για υλικά) διασκορπίζω, σκόρπισμα εδώ και εκεί.

asprítșǎ & **asprítșu**(πληθ. asprítșe & asprítși) μικρό και λευκό σπυρί καλαμποκιού.

asprítșu¹ → asprítșǎ.

asprítșu²(πληθ. asprítși) πούλια, μικρός μεταλλικός δίσκος που κρέμονταν από τα μαντήλια των γυναικών.

aspropótamu(χώρ. πληθ.) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

asprúșǎ(χώρ. πληθ.) ονομασία ποικιλίας λευκού σταφυλιού.

astáre(πληθ. astári) φόδρα

astăruséscu(astărus/-ire,-í,-ítǎ) **1.** φοδράρω **2.** ασταρώνω.

astărusíre(πληθ. astărusíri) φοδράρισμα.

astingeáre(πληθ. astingéři) **1.** σβήσιμο **2.** (μτφ.) χαμός, αφανισμός.

astíngu(ast/-ingeáre,-éșu,-eásǎ) **1.** σβήνω, κάνω κτ. να πάψει να καίει ή να φωτίζει **2.** σβήνω, διαγράφω κτ. γραμμένο **3.** (μτφ. για πρόσ.) **α.** αφανίζω **β.** (me ~) αφανίζομαι, παύω να υπάρχω, χάνομαι χωρίς μνα αφήσω ίχνη **4.** (μτφ. me ~) εξαντλούμαι, εξουθενώνομαι **5.** (μτφ.) εξοντώνω, εξολοθρεύω **6.** (μτφ.) ματιάζομαι έντονα.

astrăpíe(πληθ. astrăpíuri) αστραπή.

astrăpiséscu(astrăpis/-ire,-í,-ítǎ) (ως απει-

λή ή κατάρα) πλήττω/-ομαι από αστραπή.

astrăpisire(χωρ. πληθ.), (ως έκφραση απειλής ή κατάρας) χτύπημα από αστραπή.

astrósmă(πληθ. astósme) **1.** στρώμα, στρωμένη **2.** (παλαιότ.) στρώμα σαμαριού, το τμήμα του σαμαριού που περιβάλλεται από τον ξύλινο σκελετό.

astuxescu(astux/-íre,-í,-ítă) **1.** αποκλίνω, ξεφεύγω, ακολουθώ λάθος κατεύθυνση σε σχέση με την αρχικά σχεδιασμένη **2.** (ειδικότ. σε πορεία) λοξοδρομώ, παρεκκλίνω **3.** (ειδικότ. για ομιλητή) παρεκβιάνω, ξεφεύγω από το θέμα μου **4.** (σε εργασία) αποφεύγω να εργαστώ.

astuxire(πληθ. astuxiri) απόκλιση, παρέκκλιση, λοξοδρόμηση.

astupăre(πληθ. astupări) βούλωμα, κλείσιμο.

astupătúra(πληθ. astupătúre) βούλωμα, καθετί που χρησιμοποιείται για να φράξουμε, να κλείσουμε κτ.

astúpu(astup/- áre,-ái,-átă) **1.** βουλώνω, φράσσω, κλείνω ένα στόμιο ή ένα άνοιγμα **2.** βουλώνω, παθαίνω απόφραξη **3.** (me ~) μπουκνώνω, τρώω πολύ και χορταίνω εντελώς **4.** χορταίνω, ικανοποιώ απόλυτα μία ανάγκη μου.

asudăre(πληθ. asudări) ιδρώμα.

asudoăre & sudoăre(πληθ. asudóri & sudóri) ιδρώτας.

asúdu(asud/-áre,-ái,-átă) **1.** ιδρώνω, ιδροκοπώ **2.** (μτφ.) καταβάλω μεγάλες και εξαντλητικές προσπάθειες, κοπιάζω, κουράζομαι πολύ **3.** (μτφ.) νοτίζω, γίνομαι υγρός **4.** (μτφ. για προς. που μπαίνει στην εφηβεία) εμφανίζω τριχοφυΐα (σε συγκεκριμένο σημείο του σώματος)

asunăre(πληθ. asunări) **1.** ήχος **2.** θόρυβος **3.** (για κρουστό μουσικό όργανο) χτύπημα, παίξιμο

asunătúra(πληθ. asunătúre) βλ.λ. asunăre στη σημ. 1

asúnu(asun/-áre,-ái,-átă) **1.** ηχώ, παράγω ή εκπέμπω ορισμένο ήχο **2.** κρούω, κτυπώ μία επιφάνεια (και παράγω ήχο) **3.** (ειδικότ.) θορυβώ, προκαλώ θόρυβο. **4.** ειδοποιώ **5.** ενημερώνω **6.** μαρτυρώ, αποκαλύπτω.

așteptăre(πληθ. așteptări) **1.** αναμονή **2.** υποδοχή, προϋπάντηση **3.** ελπίδα, ότι προσδοκά κάποιος.

așteptu(aștept/-áre,-ái,-átă) **1.** περιμένω, αναμένω **2.** (με αρνητ. μόριο, nu me ~) αδημονώ **3.** προσδοκώ ελπίζω **4.** υποδέχομαι, προϋπαντώ.

aștergeăre(πληθ. aștergéri) σφούγγισμα, σκούπισμα, καθάρισμα δια της τριβής.

aștergu(așt/-ergeăre,-érsu,-eársă.) **1. a.** α-

πομάσσω, σφουγγίζω/σκουπίζω/καθαρίζω κτ. τρίβοντάς το **β.** (me ~) απομάσσομαι, σφουγγίζομαι/σκουπίζομαι/τρίβομαι για να καθαριστώ **3.** (μτφ. για πρόσ.) **α.** εξαφανίζω, αφανίζω **β.** (me ~). εξαφανίζομαι αφανίζομαι

așternătúra(πληθ. așternătúre) **1.** στρώση **2.** στρώσιμο **3.** στρώσιδι **4.** στρωτήρας, η κάτω μυλόπετρα του νερόμυλου.

așterneăre(πληθ. așternéri) **1.** στρώσιμο, κάλυψη επιφάνειας με κτ. **2.** (για ζώο) τιθάσευση, δάμασμα **3.** (για πρόσ.) συμμόρφωση **4.** (για σύννεφα) χαμήλωμα **5.** (για επιφάνεια) εξομάλυνση, λείανση.

așternu(aștern/-eăre,-úi,-útă) **1.** στρώνω **α.** απλώνω (ένα αντικείμενο, ένα υλικό) πάνω σε μία επιφάνεια καλύπτοντας την **β.** στρώνω, τοποθετώ ή τακτοποιώ τα σκεπάσματα **γ.** καλύπτω μία επιφάνεια **2.** (για ζώα) δαμάζω, τιθάσσεύω **3.** (για προς.) στρώνω **α.** συμμορφώνω **β.** ωριμάζω **4.** (για βροχή) μειώνω την ένταση **5.** ηρεμώ, ησυχάζω, φρονιμεύω **6.** μπαίνω σε ομαλή πορεία, διορθώνομαι **7.** επιδίδομαι σε κτ. **8.** (για έδαφος ή κτίσμα) υφίσταμαι καθίζηση **9.** (για υγρά, λάσπη, καπνιά) κατακάθομαι **10.** γέρνω πολύ **11.** ξεκαθαρίζω, διευκρινίζω **12.** (για επιφάνεια υλικών) εξομαλύνω, λειαίνω.

așternútu(πληθ. așternúte) στρωσιδί.

athéră **1.** ποτό με υψηλή περιεκτικότητα σε αλκοόλ **2.** ελαφρό τρόχισμα αιχμηρού αντικειμένου.

atópă(πληθ. atóre) **1.** τόπι, μπάλα **2.** (παλαιότ.) στη φρ. atópă di héru"σφαιρικό βλήμα κανονιού".

âtsă(πληθ. âtsă) κάθε είδους κομμάτι νήματος(κλωστή, σχοινί, σπάγκος, κορδόνι κ.λπ.)

atsăliche(πληθ. atsălichieri) ατσαλιά, ακαταστασία.

atsóle(πληθ. atșóli) υφασμάτινο κάλυμμα από γιδόμαλλο για την προστασία του υποζυγίου από το ψύχος (τοποθετούνταν στη ράχη του ζώου και δενόταν στην ουρά τη μέση και το κεφάλι).

atsolisescu(atsolis/-íre,-í,-ítă) σκεπάζω το υποζύγιο με την atșóle (βλ. λ.)

atsolisire(πληθ. atșolisiri) σκέπασμα υποζυγίου με την atșóle (βλ. λ.)

átu(πληθ. âtsi) άτι, βαρβάτο άλογο, εύρωστο αρσενικό άλογο.

atulaze(πληθ. atulăzi) ατλάζι, είδος μεταξωτού υφάσματος.

aúo(πληθ. aúo & aúori) **1.** σταφύλι **2.** τόπος με παρθένα βλάστηση **3.** λιβάδι με απάτητο χοτάρι

aumbrăre(πληθ. aumbrări) **1.** σκίαση, η

δημιουργία σκιάς **2.** δρόσισμα κάτω από σκιά.

aúmbřǎ(πληθ. aúmbre) **1.** ίσκιος, σκιά, το σκοτεινό είδωλο ενός σώματος ή πράγματος που προβάλλεται πάνω σε μία επιφάνεια **2** ίσκιος, σκιά, μέρος στο οποίο δεν χτυπά κατευθείαν ο ήλιος **2.** φάντασμα, πνεύμα **3.** σκίασμα, καθετί που δημιουργεί σκιά **4.** τιμή, σεβασμός, υπόληψη, η εκτίμηση που δικαιούται κάποιος **5.** κύρος

ambreádhǎ(πληθ. aumbrédzĭ) ίσκιωμα, σκιερό μέρος.

aumbrédzu & **aúmbřu**(aumbr/-áre,-ái,-átǎ) **1.** σκιάζω, δημιουργώ σκιά πάνω σε κτ. **2.** (me ~) κάθωμαι κάτω από σκιά (για να δροσιστώ) **3.** διασταυρώνομαι, συναντάω κπ. τυχαία.

aúmbřu → aumbrédzu.

auráre & **aurí're**(πληθ. auráři & aurí'ri) **1.** αγριότητα, αγριάδα, έκφραση επιθετικότητας, σκληρότητας **2.** εχθρότητα, έχθρα.

aurásču & **aurédzu** & **auréscu**(aur/-í're,-í,-í'tǎ) **1.** αγριεύω, εξαγριώνομαι, εκφράζω οργή, θυμό, γίνομαι απειλητικός **2.** συμπεριφέρομαι με αγριότητα, επιθετικότητα **3.** γίνομαι τρομακτικός, χάνω τη γλυκύτητά μου **4.** γίνομαι εχθρός με κπ. **5.** (για καιρικές συνθήκες) επιδεινώνομαι, γίνομαι δριμύς.

aurédzu → aurásču.

auréscu → aurásču.

aurí're → auráre.

aurláre(πληθ. aurláři) **1.** φώναγμα, έντονη φωνασκία, κραυγή **2.** κατσάδιασμα, μάλωμα.

aúřlu(aurl/-áre,-ái,-átǎ) **1.** φωνάζω δυνατά, κραυγάζω **2.** κατσαδιάζω, μαλώνω κπ. με δυνατές φωνές **3.** (για ποτάμια ή ανέμους) βουίζω.

ausáme(πληθ. ausáři) πλήθος γερόντων.

ausásču(aus/-í're,-í,-í'tǎ) **1.** α. γεράζω, γερνώ, γίνομαι γέρος **β.** χάνω τα νεανικά μου χαρακτηριστικά, εμφανίζω σημάδια παρακμής και εξάντλησης **2.** προκαλώ σε κπ. σωματική και ψυχική φθορά **3.** (μτφ.) μένω για μεγάλο διάστημα σε μία κατάσταση.

ausí're(πληθ. ausí'ri) **1.** γέρασμα, γήρανση **2.** γεράματα.

aúsǎ(πληθ. aúše) γερόντισσα, γριά, γυναίκα προχωρημένης ηλικίας.

aúřu(πληθ. aúři) γέρος, άνδρας προχωρημένης ηλικίας.

aútu - **aúťǎ**(πληθ. aúťsĭ - aúte) **1.** αούτης - αούτισα, αυτός(-ή) που κατάγεται από την Μικρά Ασία **2.** (μτφ.) πρόσωπο που έχει μελαψή επιδερμίδα.

avandadjĭ'(πληθ. avandadjádzi) **1.** αυτός

που ανεβάζει τις τιμές σε δημοπρασία **2.** αβανταδόρος, κράχτης

avándǎ(πληθ. avánde) **1.** αβαντάζ, πλεονέκτημα **2.** προτέρημα **3.** (στη φρ. dáu ~ !) α. προωθώ, προάγω, εξελίσσω (κπ.) **β.** εξυπνώνω, εκθειάζω (κπ.) **γ.** καθιστώ (κτ.) πλεονεκτικό **4.** (στη φρ. ľáu ~!) προάγομαι, προοδεύω, αναπτύσσομαι.

avǎřgǎsésču(avǎřgǎs/-ire,-í,-í'tǎ) βραχνιάζω.

avǎřgǎsĭ're(πληθ. avǎřgǎsĭri) βράχνιασμα

ávdu¹(avdz/-í're,-í,-í'tǎ) **1.** ακούω. α. μπορώ και αντιλαμβάνομαι ήχους με το αισθητήριο όργανο της ακοής **β.** αντιλαμβάνομαι ήχο, αφουγκράζομαι **γ.** ακροώμαι, παρακολουθώ με προσοχή, δίνω σημασία σε αυτά που λέγονται **δ.** υπακούω **2.** (me ~) ακούγομαι, γίνομαι γνωστός **3.** (me αρνητ. μόριο nu ~) δεν έχω ανάγκη, δεν επηρεάζομαι, αντέχω.

ávdu²(χωρ. πληθ.) ακοή, η δυνατότητα να αντιλαμβάνομαι ήχους με το αισθητήριο όργανο της ακοής.

avdzĭ're(πληθ. avdzĭ'ri) **1.** ικανότητα ακοής **2.** τυχαίο άκουσμα, ότι πληροφορείται κανείς προφορικά ή από διαδόσεις, φήμες **3.** (για μουσικό όργανο) ο ήχος που παράγει.

avdzĭ'tu(χωρ. πληθ.) ακοή, η ικανότητα που έχει κάποιος να αντιλαμβάνεται έναν ήχο.

aveáre(πληθ. avéři) περιουσία, βιος, πλούτος.

avélǎ(πληθ. avéle) βδέλλα.

avináre(πληθ. avináři) **1.** κυνήγι, θήρα **2.** κυνήγημα, καταδίωξη **3.** κυνηγητό (παιδικό παιχνίδι) **4.** επίμονη και συστηματική προσπάθεια.

avĭnu(avin/-áre,-ái,-átǎ) **1.** κυνηγώ α. κατάδιώκω κάποιον **β.** (για ζώα) θηρεύω **2.** προσπαθώ να γοητεύσω κάποιον ερωτικά **3.** κάνω κπ. να τρέξει **4.** επισπεύδω **5.** διώχνω, απομακρύνω **6.** (για δουλειά) επιδιώκω να έχω πάντα, επιδιώκω να εργάζομαι συνεχώς **7.** επιθυμώ, επιζητώ κάτι με πάθος **8.** επιδιώκω, επιζητώ, αναζητώ.

avláche(πληθ. avlǎchi) αυλάκι α. αρδευτικό κανάλι **β.** τεχνητό όρυγμα παροχέτευσης νερού.

avlonĭtu(χωρ. πληθ.) ονομασία του βορειοδυτικού ανέμου.

aviřinó(πληθ. aviřinádzi) παρωνύμιο της πληθυσμιακής ομάδας των γύφτων.

avráre(χωρ. πληθ.) δρόσισμα, η επικράτηση δροσερού καιρού.

ávřǎ(χωρ. πληθ.) **1.** το πρωινό αεράκι, η πρωινή δροσιά (πριν την ανατολή του ηλίου) **2.**

δροσιά, το ήπιο ψύχος **3.** μέρος με ίσκιο, δροσερό μέρος.

avrédzu(avr/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) δροσίζομαι **2.** (για το κλίμα) δροσίζει, γίνεται δροσερό.

avróhe(πληθ. avróhe) **1.** δίχτυ για ψάρεμα η σύλληψη ζώων **2.** (μτφ.) παγίδα, πλεκτάνη.

avucáre(πληθ. avucári) **1.** πλουτισμός, η απόκτηση πλούτου **2.** πλούτος.

avuchédzu(avuc/-áre,-ái,-átă,) πλουτίζω.

avġulíe(χωρ. πληθ.) βιολί.

Ávġustu(πληθ. ávġuste) Αύγουστος, ο όγδοος μήνας του έτους.

avġutárah(πληθ. avġutárahe) αυγοτάραχο.

axeádhă(σε εργασία) ικανότητα, επιδεξιότητα

axiuséscu(axius/-íre,-í,-ită) **1.** θεωρώ κτ. άξιο για κτ., κρίνω ότι του αξίζει κάτι **2.** αξιώνομαι, καταφέρνω (να κάνω κτ.) που επιθυμώ.

axiusíre(πληθ. axiusíri) καταξίωση.

axizéscu(axiz/-íre,-í,-ită) **1.** αξίζω, έχω αξία **2.** αξίζω, είμαι άξιος.

axizíre(χωρ. πληθ.) το να αξίζει ή να κοστίζει κτ.

áġalmă(πληθ. áġálmate) άγαλμα.

áġapiticó – agapiticheáo & áġapiticoáñe(πληθ. áġapiticádzî - áġapiticoáñe) αγαπητικός - αγαπητικιά, εραστής - ερωμένη.

áġarinó(πληθ. áġarinádzî) σκληρός, βάνουσος άνθρωπος (συνηθ. ως προσωυμία των «καρβαβανάρηδων»(μεταφορικές μεγάλων αποστάσεων).

áġathó(πληθ. áġathádzî) είδος ξυλουργικού εργαλείου.

áġă(πληθ. áġádzî) **1.** αγάς **2.** (μτφ.) αυτός που ζει άνετα, με πολυτέλεια, που απολαμβάνει τις υπηρεσίες άλλων.

áġăchi(χωρ. εν.) **1.** ερωτική σχέση **2.** ερωτοτροπία.

áġăliséscu(áġălis/-íre,-í,-ită) εξαντλούμαι, αποδυναμώνομαι σωματικά

áġălisíre(πληθ. áġălisíri) εξάντληση, σωματική αποδυνάμωση.

áġăpséscu(áġăps/-íre,-í,-ită) αγαπώ (ερωτικά).

áġăpsíre(πληθ. áġăpsíri) η εκδήλωση αισθημάτων, (ερωτικής) αγάπης.

áġăstiráru - áġăstirără(πληθ. áġăstirári - áġăstiráre), μαγαζάτορας, καταστηματάρχης-γυναίκα καταστηματάρχης

áġăstíru(πληθ. áġăstíre) μαγαζί, εμπορικό κατάστημα.

áġóye(πληθ. áġóye) αγωγή.

áġrăpiníe(πληθ. áġrăpiníe) **1.** αγρύπνια, ξαγρύπνια **2.** αγρυπνία, η εκκλησιαστική τελετή που γίνεται τη νύχτα.

áġrésucu(áġr/-íre,-í,-ită) αγριεύω **α.** εξαγριώνομαι **β.** αποκτώ πρωτόγονες συνήθειες **γ.** (για καιρικές συνθήκες ή καταστάσεις) επιδεινώνομαι, μεταβάλλομαι προς το χειρότερο.

áġriádhă(πληθ. áġrédzî) αγριάδα, είδος παρασιτικού φυτού.

áġrídhe(χωρ. πληθ.) βοσκότοπος με κακής ποιότητας χόρτο.

áġríme(πληθ. áġrîmî) αγρίμι, θηρίο.

áġríre(πληθ. áġrîri) αγρίεμα, κατάσταση εξοργισμού, εξαγρίωσης

áġrîšte(πληθ. áġrîšte) **1.** είδος αγριόχορτου **2.** βοσκότοπος με κακής ποιότητας χόρτο.

áġro, συνθετικό λέξεων που δηλώνουν **1. α.** (για ζώο) ότι δεν είναι εξημερωμένο π.χ. αγrucálu(άγριο άλογο) **β.** (για φυτό) ότι είναι αυτοφυές (όχι καλλιεργημένο) ή ότι δεν καλλιεργείται π.χ. áġruméru(αγριομηλιά) **2.** (μτφ.) **α.** έλλειψη καλλιέργειας, αγένεια π.χ. áġruómu (αγριάνθρωπος) **β.** αγριάδα και βλοσυρότητα π.χ. αγrubrésucu(αγριοκοιτάζω) **3.** (για τόπο) ότι έχει τα χαρακτηριστικά του αφιλόξενου, του απότομου: π.χ. áġrulócu(αγριότοπος).

áġru → áġro

áġrobréscu & áġrubrésucu (áġrubr/-íre,-í,-ită) αγριοκοιτάζω.

áġrocăpră(πληθ. áġrucăpri) αγριόγιδο.

áġrocătúșă & áġrucătúșă(πληθ. αγrucătúșe) αγριόγατα.

áġrococótu & áġrucocótu(πληθ. áġrucocótsi) άγριος πετεινός.

áġromutréscu & áġrumutréscu (áġrumutr/-íre,-í,-ită) αγριοκοιτάζω, κοιτάζω με βλοσυρό βλέμμα.

áġroómu & áġruómu(πληθ. áġruoáme-ñi) αγριάνθρωπος.

áġropórcu(πληθ. áġrupórci) αγριογούρουνο.

áġrubrésucu → áġrobréscu.

áġrubríre(πληθ. áġrubrîri) αγριοκοίταγμα, βλοσυρό κοίταγμα.

áġrucálu(πληθ. áġrucáli) υποειδές που δεν έχει δαμαστεί.

áġrucăpră(πληθ. áġrucăpri) → áġrocăpră

áġrucăstî'ñe(πληθ. áġrucăstî'ñe) αγριοκάστανο.

áġrucăstî'ñu(πληθ. áġrucăstî'ñi) αγριοκα-

στανιά.

áġrucătúşă → aġrocătúşă.

áġrucătúşu (πληθ. aġrucătúşi) αγριόγατος.

áġrucocótu → aġrococótu.

áġrueápă (πληθ. aġrueápe) άγρια φοράδα

áġrulócu (πληθ. aġrulócuri) αγριότοπος,

δύσβατος ή άγονος τόπος.

áġruméru¹ (πληθ. aġrumeáre) αγριόμηλο.

áġruméru² (πληθ. aġruméři) αγριομηλιά.

áġruméranu - áġrumérană (πληθ. a-ġruméranı - aġrumérane) (μειωτ.- σκωπτ.) χαρακτηρισμός που αποδίδονταν από τους μετσοβίτες προς τους κατοίκους του όμορου οικισμού μηλιά.

áġrumúlă (πληθ. aġrumúle) άγριο μουλάρι θηλυκού γένους.

áġrumúlu (πληθ. aġrumúli) άγριο μουλάρι αρσενικού γένους.

aġrumutrésu → aġromutrésu

aġrumutrıre (πληθ. aġrumutrıři) αγριοκοίταγμα, βλοσυρό κοίταγμα.

aġruómu → aġroómu.

áġrupéru¹ (πληθ. aġrueáre) άγριο αχλάδι.

áġrupéru² (πληθ. aġrupéři) άγρια απιδιά.

áġruprúnă (πληθ. aġruprúne) αγριοκορόμηλο.

áġruprúnu (πληθ. aġrupruńi) αγριοκορομηλιά

áġrutrantăfilă (πληθ. aġrutrantăfıle) άγριο τριαντάφυλλο.

áġrutrantăfilu (πληθ. aġrutrantăfıli) άγρια τριανταφυλλιά.

áġruyíte (πληθ. aġruyıtısi) κλήμα που δεν παράγει σταφύλια.

aġunésu (aġun/-ıre,-ı,-ıtă) **1.** διώχνω, απομακρύνω με βίαιο τρόπο (κπ./κτ.) από τον χώρο που βρίσκεται **2.** εκδιώκω, αποπέμπω, απομακρύνω (κπ.) από την θέση που κατέχει.

aġunıre (πληθ. aġunıři) **1.** διώξιμο, απομάκρυνση με βίαιο τρόπο **2.** εκδίωξη, αποπομπή.

aġurıdhă (πληθ. aġurıdzı) αγουρίδα.

áya & áyi & áyu (ακλ.) λεξικό πρόθημα κυρίων ονομάτων αρσενικού γένους που δηλώνει **1.** άγιο της εκκλησίας **2.** τοπωνύμιο ή ναό που φέρει το όνομα του αγίου

Ayanío & yanío (ακλ.) η εορτή του Αγίου Γιάννη του κλήδονα στις 24 Ιουνίου.

Ayasána (ακλ.) η εορτή της Αγίας Άννας στις 9 Δεκεμβρίου.

ayázma (χωρ. πληθ.) αγιάσμα, το αγιασμέ-

νο νερό.

ayazmó (χωρ. πληθ.) αγιασμός, η τελετή του καθαγιασμού.

ayéle (πληθ. ayéle) κοπάδι αποτελούμενο από ιπποειδή

ayésu (χωρ. πληθ.) δυόσμος.

áyi → áya

áyisă (πληθ. áyise) αγία.

ayo, λεξικό πρόθημα κυρίων ονομάτων, σεβάσμιος, ταπεινός.

ayoáră (πληθ. ayoári) γιούλι, μενεξές.

ayochére & ayuchére (πληθ. ayochéři & ayuchéři) κερί.

ayodhımă (χωρ. πληθ.) το άγιο βήμα.

áyu¹ → áya

áyu² (πληθ. áyi) άγιος.

Ayudhumıtri (ακλ.) Οκτώβριος, ο μήνας τους Αγίου Δημητρίου

ayuchére → ayochére.

áyumıstırya (ακλ.) τα άγια (άχραντα) μυστήρια.

ayusésu¹ (ayus/-ıre,-ı,-ıtă) **1.** βιάζω, επιπεύδω(κτ.) **2.** (me ~), βιάζομαι, επείγομαι.

ayusésu² (ayus/-ı,-ıtă) αγιάζω.

ayusıne (χωρ. πληθ.) αγιοσύνη, αγιότητα (κυρ. ως προσαγόρευση κληρικού ή ηλικιωμένου προσώπου).

áyusıre (πληθ. ayusıři) βιασύνη, βιάση, σπουδή.

Ayutreadhă (πληθ. ayutredzi) **1.** Αγία Τριάδα **2.** (πληθ.) το γιορταστικό τριήμερο του αγίου πνεύματος.

azburáre (πληθ. azburári) πέταγμα, πτήση.

azbóru (azbur/-áre,-ái,-átă) **1.** πετώ, ίπταμαι **2.** (μτφ.) φεύγω, απομακρύνομαι από κάπου οριστικά.

azéfhe (πληθ. azéfhiuri) **1.** καλοπέραση, το να περνά κανείς την ώρα του ευχάριστα, ξένοιαστα και διασκεδαστικά **2.** (ειδικότ.) διασκέδαση, ψυχαγωγία **3.** (ειδικότ. κατά την εκτέλεση εργασίας) άνεση, απουσία κούρασης, δυσκολίας ή άγχους.

azmánu → asmánu

azvestareáo (πληθ. azvestaréi) ασβεσταριά.

azvéste (χωρ. πληθ.) ασβέστης.

ázvu (πληθ. ázvuri) **1.** ασβός **2.** τομάρι ασβού (τοποθετούνταν στο μέτωπο του αλόγου για να το προστατέψει από το κακό μάτι αλλά και για ομορφιά).

B

bába(χωρ. πληθ.) χρησιμοποιείται μεμονωμένα ή ως λεξικό πρόθημα κυρίων ονομάτων **1.** μπάρμπας, θεός **2.** (συνεκδ.) συγγενής ή γνωστός μεγάλης ηλικίας.

bábă(πληθ babe) **1.** (παλαιότ.) δοκάρι τοποθετημένο οριζόντια στην απόληξη του υδραγωγού του νερόμυλου **2.** (παλαιότ.) κάθε οριζόντιο δοκάρι της φέρουσας κατασκευής του μαντανιού(βλ.λ.).

babanátsă(πληθ babanátsă) ψημένος χυλός από αραβόσιτο.

babaúsu(πληθ. babaúsañi) γέρος, μπαμπόγερος.

babeşáo(πληθ babeşéi) μπαμπεσιά

bácă(χωρ. πληθ.) στενοχώρια, σαράκι.

bacacócă(χωρ. πληθ.) **1.** κρυφοκοίταγμα **2.** (ειδικότ.) μάτι, μπανιστήρι.

bacabondyáo(πληθ. bacabondyéi) μπαγαμποντιά, κατεργαριά.

bacaláru(χωρ. πληθ.) **1.** μπακαλιάρος **2.** (συνεκδ.) το ψάρι αυτό μαγειρεμένο.

badjaryó(πληθ. badjaryádzi) μικρό τυροκομείο στάνης.

bádju¹(πληθ. bádjañi) τυροκόμος.

bádju²(πληθ. bádje) τυρί χωρίς λίπος.

bágu(băg/-ăre,-ái,-átă) **1.** (γενικότ.) βάζω, τοποθετώ **2.** (ειδικότ.) βάζω, τοποθετώ (κτ.) μέσα (σε κάτι άλλο) **3.** (για φαγητά και ποτά) ρίχνω ή γενικότ. προσθέτω **4.** ωθώ (κτ.) να κάνει (κτ.) **5.** αναθέτω (σε κπ.) να κάνει (κτ.) **6.** επιδίδομαι σε κτ. **7.** βάζω σκοπό, σκοπεύω **8.** προμηθεύομαι, εφοδιάζομαι **9.** παχαίνω **10.** φοράω **11.** διορίζω **12.** (για εδάφη ή κτίσματα) κατακάθομαι, καθιζάνω.

bálicu(bălic/-ăre,-ái,-átă) (για ζώα) κοπρίζω, αποδεύω.

bálu(băl/-ăre,-ái,-átă), (για αιδοίο) εκκρίνω, χύνω.

bără(ακλ.) στη φρ. tsără-bără! "άνω κάτω, ανάκατα, χωρίς σειρά, τάξη".

bairáme(πληθ. bairămi) σχέση, συναναστροφή.

báire(ακλ.) στη φρ. şúire-báire! φύρδην μίγδην, άνω κάτω, ανάκατα.

báiru(πληθ. báire) **1.** περιδέραιο, **2.** φάλλαγμα, σειρά, γραμμή **3.** αρμαθιά. **4.** (σε γραπτό κεί-μενο) γραμμή, σειρά.

balášă(πληθ. baláşe) **1.** σκύλα με πυρόξανθο τρίχωμα. **2.** γυναίκα με πυρόξανθο μαλί **3.** (παλαιότ.) γυναικείο όνομα.

bălă¹ (πληθ. bále) μέτωπο, κούτελο.

bălă²(πληθ. băluri & băli) δέμα χόρτου.

balcóne(πληθ. balkóne) μπαλκόνι

bále(πληθ. băli) **1.** σάλιο **2.** κάθε υγρή και κολλώδης ουσία.

bálică(πληθ. bálici) αφόδευμα ζώου, κοπριά.

báltă¹(πληθ. băltsi) **1.** λίμνη **2.** τέναγος, βάλτος.

báltă²(πληθ. băltsi) **1.** (για ρούχο, ύφασμα ή στημόνι) ξεχειλωμένο, χαλαρό.

bălái(πληθ. baláeañi) σαλιάρης.

bámne(πληθ. bāmni) μπάμια.

bánă(πληθ. bănuri) ζωή, βίος.

bândă(πληθ. bândzi)) υφαντό για την διακόσμηση τοίχου.

bandéră(πληθ. bandére) παντιέρα, σημαία.

bangaóttă(πληθ. bangaóte) διαθέσιμο χρηματικό κεφάλαιο.

bângă(πληθ. băngi) **1.** τράπεζα **2.** (παλαιότ. - κατά την οθωμανική περίοδο) ειδική κάσσο που χρησιμοποιούνταν ως αρχειοφυλάκιο από τις κοινοτικές αρχές του Μετσόβου.

bángu(πληθ. bănguri) πάγκος.

banóze(χωρ. πληθ.) οτιδήποτε έχει σκληρή και συμπαγή υφή

barácă(ακλ.) στη φρ. me adrái tsáca barácă! "έγινα tsáca bará-că! "όταν κάποιος φούσκωνε από το πολύ φαγητό".

bără(πληθ. bări & băruri) **1.** λιμνούλα με πηγαίο νερό **2.** λακκούβα με νερό και χρησιμεύει ως ποτίστρα για τα ζώα.

barbarósu(πληθ. barbarósî) το πουλί κokinoλαίμης.

barbaróză(πληθ. barbaróze) αρμπαρόριζα.

bərbă¹ (πληθ. bărbe) πιγούνη.

bərbă²(πληθ. bărgi) **1.** γένη, μούσι **2.** τρανός, μέγας, αφέντης **3.** στη φρ. ámu te bərbă(únu)! σέβομαι, υπολογίζω (κπ.).

barbărisescu(barbăris/-ire,-í,-ítă) περιποιούμαι τις τρίχες του προσώπου μου, ξυρίζομαι ή κουρεύομαι.

barbărisire(πληθ. barbărisiri) περιποίηση

των τριχών του προσώπου, κούρεμα και ξύρισμα.

barbeáí(πληθ. barbeáeáí) γενειοφόρος, μουστάτος.

barbéru¹(πληθ. barbéreaí) μπαρμπέρης, κουρέας.

barbéru²(πληθ. barbéri) μπαρμπέρικο, κουρείο.

baríse(χωρ. πληθ.) συναναστροφή, οικειότητα, φιλική σχέση.

baró(χωρ. πληθ.) ο σπιτονοικοκύρης στην συνθηματική γλώσσα των οικοδόμων.

bartsóle & bratsóle(πληθ. bratsóli & bartsóli) είδος χειροπριονου.

başapórta(πληθ. başapórte) πασαπόρτι, διαβατήριο.

băşcă(πληθ. băşti) **1.** ποκάρι, το μαλλί που προέρχεται από το κούρεμα ενός προβάτου **2.** το τριχωτό που φέρει κάποιο μέρος του ανθρωπίνου σώματος.

başchio(πληθ. başchiuri) το τυρί κασέρι σε μία πρώιμη μορφή της κατεργασίας του.

băşu¹(băş/-áre,-ái,-átă) **1.** φιλώ, ασπάζομαι **2.** αγγίζω **3.** (για ποτάμι ή δρόμο) σμίγω, ανταμώνω.

băşu²(πληθ. băşuri) σοφάς.

bătă¹(πληθ. báte) φυσική παγίδα, φυσικός χώρος που χρησιμοποιούνταν για την παγίδευση ζώων.

bătă²(πληθ. bătsi) **1.** παγίδα **2.** (ειδικότ.) ποντικοπαγίδα.

batecoáderă(πληθ. batecoáde-re) γυναίκα που κουνάει την ουρά της, που προκαλεί ερωτικά.

bătsă(πληθ. bătsi) **1.** σφαλιάρα **2.** λεκές **3.** (πληθ. διπλό, ~ - ~) βάνιμο που δεν πέτυχε και εμφανίζει διαφορετικής εντάσεως αποχρώσεις

bātu(băt/-eáre,-úí,-útă) **1.** χτυπό, κοπανώ **2.** κουνώ, μετακινώ **3.** (me ~)κινιέμαι, δραστηριοποιούμαι **4.** κρούω, βαρώ **5.** σείω/σειομαι **6.** σπαρταρώ **7.** (για μουσικά όργανα) παίζω **8.** (για πτηνό) κελαηδώ **9.** (για επιχείρηση) αποδίδω καλύτερα.

băbăescu(băbă/-íre,-í,-ítă) **1.** μπουχτίζω, απαυδώ **2.** αγανακτώ, δυσανασχετώ.

băbăire(πληθ. băbăiri) μπουχτισμα, το να έχω απηυδήσει.

băbălédzu(băbăl/-idzáre,-idzái & -í,-idzátă & -ítă) **1.** ψελλίζω, μιλά συνεχώς και ακατάληπτα **2.** μιλάω ακατάσχετα, πολυλογώ, φλυαρώ **3.** (για φαγητά) δοκιμάζω, αγγίζω

băbălidzáre(πληθ. băbălidzári) ψέλλισμα, ακατάληπτη ομιλία.

băcăloaňă & băcăloaňe(πληθ. băcăloáňe) μπακάλισσα, παντοπώλισσα.

băcăloaňe → băcăloáňă.

băcălu(πληθ. băcăleaí & băcăládzi) μπακάλης, παντοπώλης.

băcăliche(πληθ. băcălichiri) μπακαλική, το επάγγελμα του μπακάλη.

băcătáru(πληθ. băcătári) ο βοσκός των οικοσίων προβάτων ενός οικισμού.

băcătărie(πληθ. băcătăriuri) άχρηστο αντικείμενο, για πέταμα.

băclăvă(πληθ. băclăvádzi) μπακλαβάς.

băcí're(πληθ. băcí'ri) μπακίρι, χαλκός.

băcşă¹(πληθ. băcşádzi) μπαξές, ανθόκηπος.

băcşă²(πληθ. băcşádzi) **1.** ύφασμα που χρησιμοποιείται για περιτύλιγμα δέματος με ρούχα **2.** μπόγος με ρούχα.

băcşivánu(πληθ. băcşiváni) κηπουρός.

băcşi'şe(πληθ. băcşi'şe) μπαξίσσι, φιλοδώρημα

bădjănácu(πληθ. bădjănáci) μπατζανάκης, σύγαμπρος.

băgínă(πληθ. băgíne) χαρακτηρισμός υλικού που έχει αποκτήσει συμπαγή και σκληρή υφή.

băgáre(πληθ. băgári) **1.** τοποθέτηση, το να βάλω κάτι κάπου **2.** (για εδάφη ή κτίσματα) καθίζηση.

băirăche(πληθ. băirăchi) μπαϊράκι.

băire(πληθ. băiriuri) **1.** χερσότοπος **2.** (ειδικότ.) χέρσος αγρός.

bălătínă(πληθ. bălătíne) μεγάλη νιφάδα χιονιού.

bălcáne(πληθ. bălcáni). **1.** εκτεταμένος και επίπεδος τόπος που περικλείεται από βουνά ή δάση **2.** αγρόκτημα, οικόπεδο, βοσκοτόπος ή οποιαδήποτε άλλη χρηστική έκταση γης που έχει μεγάλες διαστάσεις.

băldă(πληθ. băldádzi) **1.** μπαλτάς κρεοπωλείου **2.** μικρός υλοτομικός πέλεκας (φέρει πλατιά λεπίδα).

bălicáre(πληθ. bălicári) κόπρισμα, φυσική λίπανση.

băltăsescu(băltăs/-íre,-í,-ítă) εξουθενώνομαι, εξαντλούμαι

băltăsire(πληθ. băltăsiri) εξάντληση, εξουθένωση.

băltusescu(băltus/-íre,-í,-ítă) **1.** βυθίζομαι, χώνομαι σε νερά **2.** πλημμυρίζω

băltusire(πληθ. băltusiri) **1.** βύθιση σε νερά **2.** πλημμύρισμα.

băláre(πληθ. bălári) η έκκριση υγρών από

το αιδούο.

bănăre(πληθ. bănări) το ζην, το να ζω..

bănédzu(băn/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** ζω **2.** περνώ τη ζωή μου **3.** κατοικώ, διαμένω **4.** συγκατοικώ, συμβιώνω

bândă(πληθ. bândăni) λευκόχρωμο λουλούδι που φύεται κάτω από πυξάρια ;

bărbātu(πληθ. bărbăți) άνδρας.

bărbăteatsă(χωρ. πληθ.) **1.** αντρείοσύνη, γενναιότητα **2.** ανδροπρέπεια.

bărbăteame(χωρ. πληθ.) πλήθος ανδρών.

bărbătīcu & bărbătītsu(πληθ. bărbătītsi) **1.** μικρόσωμος άνδρας **2.** ανδράκι, παιδί μεγαλωμένο πρόωρα (υποκορ. του bărbātu)

bărbătītsu → bărbătīcu

bărbătuloame(πληθ. bărbătuleni) → bărbăteame.

bărbărúșă(πληθ. bărbărúșe) (παλαιότ.) ανδρικό κάλυμμα κεφαλής.

bărbușusescu(bărbușus/-ire,-i,-ită) τυλίγω, καλύπτω το μεγαλύτερο μέρος του κεφαλιού με μαντίλα.

bărbușusire(πληθ. bărbușusiri) κάλυψη του μεγαλύτερου μέρους του κεφαλιού με μαντίλα.

bărbútă(πληθ. bărbúte) βολβός φυτού.

bărcătsă(πληθ. bărcătsi) κακκάβι.

bărcătsi'că(πληθ. bărcătsi'ce) μικρό κακάβι(υποκ. του bărcătsă)

bărcire(πληθ. bărciri) κοτρώνα.

bărdhălăcă(πληθ. bărdhălăci) ανδράκλα, γλιστρίδα.

bărdhălusescu(bărdhălus/-ire,-i,-ită) **1.** καθιστώ (κτ.) πολύχρωμο, παρδαλό **2.** καθίσταμαι πολύχρωμος.

bărdhălusire(πληθ. bărdhălu-siri) το να καταστήσω κάτι πολύχρωμο, παρδαλό.

bărúte(χωρ. πληθ.) μαπαρούτι.

băseárică(πληθ. băserici) **1.** εκκλησία, ναός **2.** (συνεκδ.) λειτουργία.

băsmă(πληθ. băsmădzî) **1.** μαντίλα που τοποθετείται στην πλάτη των γυναικών όταν φορούν την επίσημη παραδοσιακή ενδυμασία **2.** κομμάτι υφάσματος που χρησιμοποιείται ως σκέπασμα δίσκων με εδέσματα που προσφέρονται σε εθιμοτυπικές τελετουργίες **3.** μαντήλι που περιδέεται ως ζώνη από τον βλάμη και τον γαμπρό κατά την τελετουργία του γάμου.

băstúne(πληθ. băstúne) μπαστούνι.

bășăre(πληθ. bășări) φίλημα, ασπασμός.

băștărdhypsescu(băștărdhips/-ire,-i,-ită) νοθεύω.

băștărdhypsire(πληθ. băștărdhypsiri) διασταύρωση ζώων.

bășturie(πληθ. bășturiuri) αλητάκι, παιδί με ανάρμοστη συμπεριφορά.

bășurliche(πληθ. bășurlichi) μακρόστενο μιντέρι..

bătălu(πληθ. bătăluri), (παλαιότ.) μάλλινο ύφασμα κατασκευασμένο με διπλό μιτάρι (ένα ζευγάρι μιταριών).

bătăcșiliche(πληθ. bătăcșilichi) μπαταξιλικί, απάτη, απατεωνιά.

bătănīe(πληθ. bătănīe) μπατανία.

bătătóru(πληθ. bătătóri) **1.** οργανοπαίκτης **2.** πρόσωπο εξειδικευμένο στο τίναγμα καρποφόρων δένδρων (κυρ. καρυδιών) **3.** κόπανος

bătătúrá(πληθ. bătătúre) **1.** ο ήχος που παράγεται κατά το κοπάνισμα των ρούχων με τον κόπανο **2.** πίλησις, η έκδαρση μάλλινου ρούχου ή υφάσματος στο μαντάνι.

băteáre(πληθ. bătéri) **1.** χτύπημα, κοπάνισμα **2.** κρούση, βάρεμα **3.** μετακίνηση **4.** δραστηριοποίηση **5.** παίξιμο μουσικού οργάνου **6.** (συνεκδ.) η μελωδία που παίζεται από κτ. μουσικό όργανο **7.** σεισμική δόνηση **8.** σπαρτάρισμα.

beáu & biáu (bieáre/ beái & biúi / biútă & biútă) **1.** πίνω **2.** (για έδαφος) ρουφώ, απορροφώ (νερό, υγρασία).

becătsă(πληθ. becătsi) μεκκάτσα.

becheáru(πληθ. becheáreani) μεκκιάρης, εργένης.

becherliche(χωρ. πληθ.) εργένικη ζωή.

bedéle(πληθ. bedéli) **1.** (παλαιότ.) είδος φόρου που πληρώνονταν κατά την οθωμανική περίοδο **2.** (μτφ.) άχρηστος άνθρωπος

behlivánu & pehlivánu - behlivánă & pehlivánă(πληθ. behliváni & pehliváni - behliváne & pehliváne) δυνατός και δραστήριος άνδρας - δυνατή και δραστήρια γυναίκα.

beifă(πληθ. beifădzî) εγγύηση, ενέχυρο, υποθήκη.

béisă(πληθ. béise) **1.** μπίσσα **2.** (μτφ.) γυναίκα που ζει άνετα, με πολυτέλεια, που απόλαμβάνει τις υπηρεσίες άλλων.

beldé(πληθ. beldădzî) πελτέζ.

béle(ακλ.) στη φρ. nu u băgu béle! δεν νοιάζομαι, δεν σκοτιζομαι για κάτι.

belidji'che(πληθ. belidji'chi) **1.** τιμαφή, χρυσαφικό **2.** (μτφ.) πτυχίο.

belésu(bel/-ire,-i,-ită) **1.** γδέρνω **2.** πελεκώ, χτυπώ, δέρνω **3.** κατασπαράζω **4.** καταπονούνται από κάποιο φυσικό φαινόμενο **5.** (μτφ.) λεηλατώ, ληστεύω.

belíre¹(πληθ. belíri) **1.** γδάρσιμο **2.** δάρσιμο, χτύπημα **3.** κατασπάραξη.

belíre²(πληθ. belíri) λεύκανση υφάσματος.

béliš(ακλ.) → béle.

benéche(χωρ. πληθ.) υποζύγιο που χρησιμοποιείται για καβαλίκεμα

beníze & **biníze**(πληθ. benízuri & binízuri) (παλαιότ. - κατά την οθωμανική περίοδο) ανδρική ενδυμασία των ανωτέρων κοινωνικών στρωμάτων.

berbeacă(πληθ. berbeáce) (μτφ.) καλοζωισμένη και γεροδεμένη γυναίκα.

berbecáru(πληθ. berbecári) βοσκός κοπαδιού με κριάρια.

berbécu(πληθ. berbéci) **1.** κριάρι **2.** (μτφ.) καλοζωισμένος και γεροδεμένος άντρας.

berbecúșă(πληθ. berbecúșe) (μτφ.) καλοζωισμένο και γεροδεμένο κορίτσι.

berbecúșu(πληθ. berbecúși) **1.** κριαράκι (υποκορ. του berbécu) **2.** (μτφ.) καλοζωισμένο και γεροδεμένο αγόρι.

berdé(πληθ. berdádzi) κουρτίνα.

berichéte(χωρ. πληθ) αφθονία, κάτι που παράγεται ή υπάρχει εν αφθονία.

bértă(πληθ. bérte) μπέρτα.

berýame(πληθ. beryéni) μπριάμι.

besalí - besaloáñe(πληθ. besaládzi - besaloáñe) μπεσαλής - μπεσαλού.

bésă(χωρ. πληθ.) μπέσα, εμπιστοσύνη.

beselmé(πληθ. beselmádzi) ξύλινη σφήνα.

bésu¹(beș/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** κλάνω, πέρδομαι **2.** (μτφ.) υποτιμώ κάποιον.

bésu²(πληθ. bésuri) πορδή, κλανιά.

beșí cǎ(πληθ. beșí'ce) **1.** φλύκταινα, φουσκάλα του δέρματος **2.** λυκόπερδο, είδος άγριου μανιταριού.

beșí nǎ(πληθ. beșí'ne) πορδή, κλανιά

beșí re(πληθ. beșí'ri) κλάσιμο.

beșudéru - beșudérǎ(πληθ. beșudéreañi - beșudére) προσωνυμία μικρού παιδιού ή αγοριού - μικρού κοριτσιού.

betárnédzu & **betárnésu** & **betrănésu**(betárn & betrăn/-ire,-í,-ítă) **1.** (γενικότ.) παλιώνω **2.** (ειδικότ. για ανθρώπους) σιτεύω, παλιώνω, μπαγιατεύω **3.** (ειδικότ. για ζώα) παλιώνω, γεράζω **4.** (ειδικότ. για λαχανικά ή καρπούς) παραωριμάζω, παραγίνομαι **5.** (ειδικότ. για φύλλωμα) αποκτώ σκούρο πράσινο χρώμα, βρίσκομαι ένα στάδιο πριν το κιτρίνισμα **6.** (ειδικότ. για δένδρα) παλιώνω, έχω σταματήσει να καρποφορώ.

betárnésu → betárnédzu.

betárníre & **betrăníre**(πληθ. betárníri & betrăníri) **1.** (για ανθρώπους) σίτεμα, πάλιωμα, το να γίνω μεσήλικας **2.** (για ζώα) πάλιωμα, γήρανση **3.** (για λαχανικά ή καρπούς) παραγίωμα **4.** (για δένδρα) γήρανση, σταμάτημα καρποφορίας.

betrănésu → betárnédzu

betrăníre → betárníre.

bétșu - bétșă(πλθ. bétși - bétșe) ονομασία αρσενικού - θηλυκού μουλαριού με χρυσοκόκκινο τρίχωμα.

béu(πληθ. béi & béañi) **1.** μπέης **2.** άνδρας που ζει άνετα, με πολυτέλεια, που απολαμβάνει τις υπηρεσίες άλλων.

béze(πληθ. bézi) ύφασμα που τοποθετείται, κατά την διάρκεια του γεύματος, κάτω από το τραπέζι ώστε να μαζεύει τα τρίματα ή τα απόφραγια που πέφτουν.

bezesténe(πληθ. bezesténuri) αγορά, κέντρο, πιάτσα.

biáu → beáu

biáre(πληθ. biéri) η πόσις, το να πίνω.

bicǎ¹(πληθ. bice) κοιλιά (στη γλώσσα των νηπίων αλλά και σε φράσεις με σκωπτική διάθεση).

bicǎ²(πληθ. bici) **1.** κουκουνάρι **2.** (μτφ.) ανούσια λόγια **3.** ο σπάδικας (κόνος) του καλαμποκιού χωρίς τους καρπούς **4.** πώμα μπουκαλιών ή βαρελιών κατασκευασμένο από κώνο καλαμποκιού **3.** το κοτσάνι του λάχανου.

bicǎnǎru(πληθ. bicǎnǎre) τύπος κουδουνιού που έφεραν τα γκεσέμια.

bichiónǎ(πληθ. bichióne) δοχείο μετάγγισης και μέτρησης υγρών(κυρ. του γάλατος).

bicúșă & bricúșă(πληθ. bicúșe & bricúșe) (χαϊδευτ.) κοιλίτσα, η κοιλιά των νηπίων.

biduéscu(bidu/-ire,-í,-ítă) **1.** μιλώ μόνος μου, μονολογώ **2.** ανταλλάσσω λόγια, διαπληκτίζομαι λεκτικά.

biduíre(πληθ. biduíri) κουβέντα, συνομιλία που ακούγεται από κάποια απόσταση.

bidzî're(πληθ. bidzî'ruri) συμπαγές ξίγκι που περιβάλλει το έντερο.

bietúrǎ(πληθ. bietúre) ποτό.

bijdeágu(πληθ. bijdeáguri) ανώμαλη επιφάνεια, γεμάτη εξογκώματα.

bíle(πληθ. bíládzi) μπελάς.

bímsă(πληθ. bímse) κλειστό σκοτεινό υπόγειο (χρησιμοποιείτο ως αποθήκη διατήρησης προϊόντων).

binǎ(πληθ. binádzi) **1.** σωματική δύναμη **2.** το πίσω μέρος του στρώματος ενός σαμαριού.

bíngu(πληθ. ;) μικρό σφυρί ειδικό για το σπάσιμο της πέτρας.

biníze → beníze.

birbíle(πληθ. birbíle) (μτφ.) χαριτωμένο κορίτσι.

birbílu(πληθ. birbíli) **1.** αηδόνι **2.** (μτφ.) χαριτωμένο αγόρι.

birbīlu(πληθ. birbīle) είδος σφαιρικής καβάτας με καπάκι.

birtšu - birtšā(πληθ. birtše - birtši) χαρακτηρισμός άνδρα - γυναίκας που έχει παχύνει.

bišnācu - bišnācā(πληθ. bišnāci - bišnāce) **1.** κλανιάρης - κλανιάρια **2.** (μτφ.) φοβητσιάρης- φοβητσιάρια, δειλός - δειλή.

bištarónā(πληθ. bištaróne) **1.** μεγάλο αιδόιο, μουνάρα **2.** (μτφ.) πολύ όμορφο θηλυκό.

bištavécā(πληθ. bištavéche) αυτή που φέρει αιδόιο και κατ' επέκτ. η γυναίκα, το θηλυκό.

bīštā(πληθ. bīšte) αιδόιο, μουνί.

bištócā(πληθ. bištóce) **1.** μικρό αιδόιο, μουνάκι **2.** αιδόιο νεαρής γυναίκας **3.** (μτφ.) νεαρή γυναίκα.

bišúrdhā(πληθ. bišúrdhe) αργόσχολη γυναίκα, αυτή που δεν στρώνεται ποτέ για δυο-λαιά.

bīthu(χωρ. πληθ.) στη φρ. scótu bīthulu! ξεπατώνω, ξεθεώνω κπ.

bitiséscu(bitis/-íre,-í,-ítā) αποκάμνω, εξαντλούμαι, με εγκαταλείπουν οι δυνάμεις μου.

bitisíre(πληθ. bitisíri) εξάντληση, εγκατάλειψη δυνάμεων.

biz(ακλ.) είδος ομαδικού παιχνιδιού.

bizaróladhu(πληθ. bizaróladhe) λάδι για την επάλειψη ξύλων.

bizbíle(πληθ. bizbíle) πέτρα με τραχιά υφή.

bizdāne(χωρ. πληθ.) φυλακή.

bizéle(πληθ. bizéli) μπιζέλι.

bizerséscu(bizers/-íre,-í,-ítā) **1.** βαριέμαι, αισθάνομαι πλήξη **2.** βαριέμαι, δεν μπορώ να υποφέρω (κπ./κτ.), αισθάνομαι μπουχτισμα

bizersíre(πληθ. bizersíri) βαρεμάρα, πλήξη.

bizérye(χωρ. πληθ.) **1.** βαρεμάρα, πλήξη **2.** ρουτίνα.

bícāme(πληθ. bícāni) βαφή μαύρου χρώματος.

bí'dā(πληθ. bí'de) **1.** αιδόιο **2.** (μτφ.) γυναίκα, θηλυκό.

blahavónā(χωρ. πληθ.) ονομασία ποικιλίας άσπρου σταφυλιού.

blánā(πληθ. bláni) **1.** μισό κούτσουρο, το έ-

να από δύο τεμάχια ενός κούτσουρου που τεμαχίζεται κατά μήκος **2.** (μτφ.) άνθρωπος κούτσουρο, ανεπίδεκτος μαθήσεως **3.** (μτφ.) άνθρωπος με μονοκόμματο, χοντροκομμένο σώμα.

blānu(πληθ. blāne & blānuri) μεγάλη ροκάνα, πλάνη.

blástimu & blāstimédzu (blāstim/-āre,-ái,-átā) καταριέμαι.

blāniséscu(blānis/-íre,-í,-ítā) πλανίζω.

blānisíre(πληθ. blānisíri) πλάνισμα.

blāstému(πληθ. blāsténi) κατάρα.

blāstimāre(πληθ. blāstimāri) το να δίνω κατάρες.

blāstimédzu → blástimu

blídu(πληθ. blíde) πιάτο.

blihuzúre(πληθ. blihuzúri) **1.** εξυπηρέτηση, εκδούλευση **2.** φασαρία, δυσάρεστη κατάσταση.

bliǵúru(χωρ. πληθ.) πλιγούρι.

blí'ngā(πληθ. blí'ngi) αλλεργικό εξάνθημα.

boáce(πληθ. boáce) φωνή.

boáhā(πληθ. boáhā) μπόχα, βρώμα.

bóbā(πληθ. bóbe) στραγάλι.

bobólu(πληθ. bobóle) **1.** άβραστα ή μισοβρασμένα όσπρια ή δημητριακά **2.** τροφή που έχει σβολιάσει.

bóbu(πληθ. bóbe) ζαχαρωτό, κουφέτο.

bóci(χωρ. εν.) μοιρολόγια

bóe(χωρ. πληθ.) μπόι, ανάστημα.

boeárā & boiárā(πληθ. boeáre & boiáre) **1.** σύζυγος ζευγά **2.** γυναίκα μέλος του κοινωνικού στρώματος των γεωργών.

boeáru & boiáru(πληθ. boeári & boiári) **1.** ζευγάς **2.** επαγγελματίας ζευγάς, αυτός που οργώνει ξένα χωράφια **3.** άντρας μέλος του κοινωνικού στρώματος των γεωργών **4.** (πληθ.) το κοινωνικό στρώμα των γεωργών.

boiárā → boeárā.

boiáru → boeáru.

boilā(χωρ. πληθ.) δυσωδία που προέρχεται από το στάβλισμα βοδιών.

bómbā(πληθ. bómba) **1.** βόμβα **2.** (μτφ.) κτ. που αποτελεί προϊόν εξαπάτησης.

bóndu¹(πληθ. bónduri) γεφυροσανίδα, σανίδα σκαλωσιάς.

bóndu²(πληθ. bónduri) εκατοστόμετρο, πόντος, βαθμός.

bóngu(πληθ. bónguri) μπόγος, μεγάλο δεμα.

boldúme(πληθ. boldúni) πλατύς μίαντας που τοποθετείται στα καπούλια του αλόγου.

bórǎ(πληθ. bóre) **1.** επερχόμενη καταιγίδα **2.** (μτφ.) συμφορά.

bórjǎ(πληθ. bórjuri) χρέος, οφειλή χρηματικού ποσού.

bótu(πληθ. bóturi) **1.** παγούρι, φορητό δοχείο νερού **2.** (παλαιότ.) υδρία, η στάμνα και γενικά μικρό πήλινο δοχείο υγρών.

botícu & **botítšu** (πληθ. botítši) **1.** παγουράκι **2.** σταμνάκι (υποκ. του bótu).

botítšu → botícu

bóu(πληθ. bói) **1.** βόδι **2.** (μτφ.) χοντροκέφαλος, χοντρόμυαλος, άνθρωπος ανεπίδεκτος μαθήσεως.

bózǎ(πληθ. bóze) πόζα, επιτηδευμένο ή ακατάδεκτο ύφος.

brádu(πληθ. brádzi) έλατο.

brátsǎ(ακλ.) **1.** αγκαλιά **2.** (in ~, ως επίρρ.) αγκαλιά **2.** (de/ di ~) μπράτσο με μπράτσο, αγκαζέ.

bratsóle → bartsóle.

brátsu¹ (πληθ. brátsi) **1.** βραχίονας, μπράτσο **2.** (de/di ~) αγκαζέ **3.** στήριγμα, έρεισμα, υποστήριγμα.

brátsu²(πληθ. brátsi & brátsuri) οργιά, μονάδα μήκους ίση με την απόσταση των χεριών τεντωμένων στα πλάγια

brádícu(πληθ. brádíci) έλατάκι (υποκ. του brádu).

bránu(πληθ. bránuri) **1.** υφασμάτινη ή υφαντή ζώνη. **2.** γενιά **a.** άνθρωποι που έχουν γεννηθεί την ίδια χρονική περίοδο, συνομήλικοι **β.** χρονική περίοδος μίας γενιάς **3.** ζώνη νεφών **4.** δοκάρι που τοποθετείται στον τοίχο ως σενάζι.

bréndzǎ & **brí'ndzǎ**(πληθ. brí'nge & brí'nge) μυζήθρα χωρίς λίπος, άπαχη μυζήθρα φτιαγμένη από τυρόγαλο.

bréscu(br/-íre,-í,-itǎ) **1.** κοιτώ **2.** εξετάζω **3.** φροντίζω.

bríchiu(πληθ. bríche)**1.** μπρίκι **2.** τύπος κανάτας με καπάκι.

brícu(πληθ. bríci) **1.** ομφαλός **2.** (συνεκδ.) κοιλιά **3.** μέση, το κεντρικό τμήμα ενός τοπικού ή χρονικού διαστήματος **4.** πυρήνας, το εσωτερικό τμήμα φυτού..

bricúšǎ → bicúšǎ.

brilánde(πληθ. brilándzi) **1.** μπριλάντι **2.** (μτφ.) οτιδήποτε έχει τη στιλπνότητα την καθαρότητα και την διαύγεια του μπριλαντιού **3.** (μτφ.) άνθρωπος που διακρίνεται για την ακεραιότητα του χαρακτήρα του.

bríme(πληθ. bríme) **1.** στενή λωρίδα άσκαφτης γης μεταξύ γαιοκτησιών (ορίζει τα όρια και ταυτόχρονα χρησιμεύει ως διάδρομος κυ-

κλοφορίας μεταξύ των φυτειών) **2.** (παλαιότ.) τοίχωμα από λάσπη που έκλεινε την μία πλευρά της δεξαμενής του υδροκίνητου ξυλουργείου.

bríre(πληθ. bríri) **1.** κοιτάγμα **2.** εξέταση **3.** φροντίδα.

brisíme(πληθ. brisíni) μπρισίμι.

brítu(πληθ. bríte) βλέμμα, ο τρόπος που κοιτάει κανείς.

brí'gǎ(πληθ. brí'gǎ) ξυλόχτενο αργαλειού.

brí'ndzǎ → bréndzǎ.

broáticu(πληθ. broátici) βάτραχος.

bróscu & **broáscǎ**(πληθ. bróști & broáște) βάτραχος (αρσενικό βατράχι) - βατραχίνα (θηλυκό βατράχι).

brúdju & **brúju**(πληθ. brúdjuri & brújuri) μπρούντζος.

brúfǎ(πληθ. brúfe) μπαρούφα.

brúju → brúdju.

brujulánu(πληθ. brujuláne) είδος μεταλλικής κανάτας.

brumánicǎ(χωρ. πληθ.) άγριο λάπατο, η ξινήθρα.

brumáre(πληθ. brumári) πάχνιασμα

brumáru(χωρ. πληθ) **1.** η χρονική περίοδος που συμπίπτει με το τέλος φθινοπώρου και τις απαρχές του χειμώνα **2.** Νοέμβριος, ο ενδέκατος μήνας του έτους:

brúmǎ(πληθ. brúme) πάχνη.

brumeádzǎ(brum/-áre,-ái,-átǎ) (απρόσ.) πέφτει πάχνη.

bruscáme & **bruscheáme**(χωρ. πληθ.) πλήθος βατράχων.

bruscheáme → brúscháme

bruschicǎ & **bruschícu**(πληθ. bruscíce & bruschíci) βατραχάκι (υποκ. του bróscu).

bruschícu → bruschicǎ.

brúscu(πληθ. brúsche) μπρούσκο κρασί.

búbǎ(πληθ. búbe) **1.** ζούφιο, έντομο **2.** μπαμπούλας, φανταστικό τέρας που χρησιμοποιείται για φόβητρο των μικρών παιδιών **3.** (μτφ.) τέρας, άνθρωπος με άσχημη ή τρομερή εμφάνιση **4.** (εν.) κακοκαιρία, άσχημος καιρός **5.** (εν.) συνουσία **6.** το τριχωτό του αιδοίου **7.** (πληθ.) ψεύτικα λόγια **8.** (πληθ.) μυγάκια, τα μικρά στίγματα που βλέπουμε μπροστά μας, σαν να καλύπτουν τα μάτια μας.

bubúche & **bumbúche**(πληθ. bubúchi & bumbúchi) μπουμπούκι, άνθος.

bubulícu(πληθ. bubulíci) **1.** οτιδήποτε έχει μικρό και σφαιρικό σχήμα, **2.** (ειδικότ.) σβώλος **3.** (ειδικότ.) καρπός κέδρου **4.** (ειδικότ.) κόπραιο γίδας.

bubuneádză & bumbuneádză(bubunidz & bumbunidz/-áre,-ái,-átă) (απρός.) μπουμπουνίτσι.

bubunidzáre & bumbunidzáre(πληθ. bubunidzári & bumbunidzári) μπουμπουνητό, αστραπόβροντο.

bubureácu(πληθ. bubureáce) **1.** νεφρό σφαγίου που έχει καθαριστεί από τα περιβάλλοντα λίπη για να χρησιμοποιεί ως τροφή **2.** βάλανος.

búcă(πληθ. búci) **1.** μπουκιά **2.** τεμάχιο, κομμάτι, τμήμα **3.** στόμα **4.** (μτφ.) οτιδήποτε έχει μικρό μέγεθος **5.** (μτφ.) οτιδήποτε αποτελείται από μικρή ποσότητα **6.** (ως επίρρ.) ελάχιστο, λίγο.

bucăcică(χωρ. πληθ.) κομματάκι (υποκ. του búcă).

buchítsă(πληθ. buchíce) **1.** μπουκίτσα, μικρή μπουκιά **2.** κομματάκι

búclă(πληθ. búcle) μπουκλα.

búclítsă(πληθ. búclítsi) μπουκλίτσα.. (πληθ.)

bucólu & bucoáie(πληθ. bucóli & bucoáie) χοντρομπαλάς - χοντρομπαλού.

bucumă(πληθ. búcume) πώμα, βούλωμα, τάπα.

bucuséscu(bucus/-íre,-í,-ítă) **1.** μπουκώνω (από το πολύ φαγητό) **2.** μπουκώνω, δεν μπορώ να αναπνεύσω **3.** (για σωλήνες) βουλώνω.

bucusíre(πληθ. bucusíri) **1.** μπουκώμα (από το πολύ φαγητό) **2.** βούλωμα.

budără - budareáo & búďă(πληθ. budarádzi - budareále & búde) χαρακτηρισμός άνδρα - γυναίκας που κάθετα αμίλητος(-η) και αγέλαστος(-η).

budagdío(πληθ. budagdíuri) τσατμάς.

budală - budaloáie(πληθ. budaládzi - budaloáie) μπουνταλάς - μπουνταλού.

búdră(πληθ. búdre) πούδρα.

budrúme(πληθ. budrúni) **1.** μπουντρούμι, υπόγεια και σκοτεινή φυλακή. **2.** υπόγειος και σκοτεινός χώρος

budzărónu - budzăróaná & budzăróáie(πληθ. budzăróni - budzăróáie) αυτός - αυτή που έχει μεγάλη χείλη.

búďă(πληθ. búge & búgi) **1.** χείλος **2.** κάθε περιοχή της σάρκας που βρίσκεται γύρω από ένα φυσικό άνοιγμα του σώματος **3.** (μτφ.) μέρος στο οποίο απολήγει μία επιφάνεια ή τελειώνει το σχήμα ενός σώματος, η άκρη του.

bueáo & buiáo (πληθ. buéi) **1.** μπογιά, βαφή **2.** χρώμα **3.** (μτφ.) μελαψός άνθρωπος.

Bueásă **1.** η ονομασία του ποταμού Αώου

στο βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου **2.** η ονομασία του χωριού Βωβούσα στο βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου

búfă(πληθ. búfe & búhe) ανόητη γυναίκα.

búfu(πληθ. búhi) **1.** μπούφος (το πουλί) **2.** μπούφος, βλάκας.

bufutsánu(πληθ. bufutsáni) είδος πουλιού;

bugícă(πληθ. bugíce) χελιάκι.

bugjoáie(πληθ. bugjoáie) γυναίκα που έχει τον εθιμοτυπικό ρόλο του «φύλακα της νύφης» κατά την τελετουργία του γάμου.

bugji'(πληθ. bugjádzi) **1.** φύλακας, φρουρός **2.** άνδρας που έχει τον εθιμοτυπικό ρόλο του «φύλακα της νύφης» κατά την τελετουργία του γάμου **3.** (μτφ.) μπάστακας, πρόσωπο που στέκεται σε ένα χώρο εμποδίζοντας ή ενοχλώντας.

buharé(πληθ. buharádzi) καπνοδόχος, φουγάρο.

buiáo→ bueáo.

buítsu(πληθ. buítsi) βοϊδάκι, ταυρί ηλικίας από 2 έως τριών ή τεσσάρων ετών(υποκ. του . bóu)

bujácu(πληθ. bujáci) **1.** χοντροκομμένος άνθρωπος **2.** χοντροκέφαλος άνθρωπος.

bulbichédzu & búlbicu(bulbic/-áre,-ái,-átă) **1** (για μαλλί προβάτων) αποκαθαίρω από ξένα σώματα (αγκάθια, κοπριές) **2.** (για δημητριακά) αποκαθαίρω από ζιζάνια **3.** (για χορταριασμένα εδάφη) αποκαθαίρω μαζεύοντας το χόρτο (για τροφή των ζώων).

bulbicáre(πληθ. bulbicári) **1** αποκάθαρση του ποκαριού από αγκάθια, κοπριές κ.λπ. **2.** αποκάθαρση δημητριακών από τα ζιζάνια **3.** αποκάθαρση ενός τόπου από το φυσικό του χόρτο.

búlbicu → bulbichédzu.

bulétu(πληθ. buléte) επίσημο έγγραφο.

bulúche(πληθ. bulúchi) **1.** μπουλούκι, ομάδα ανθρώπων **2.** συνεργατική ομάδα τεχνιτών **3.** αγέλη κοπάδι **4.** σμήνος πουλιών **5.** κοπάδι προβάτων που βόσκει χωριστά.

bultócu(πληθ. bultoáce) βαθυπήθμενη λιμνούλα που σχηματίζεται επί της κοίτης ποταμού που ρέει σε πεδινό έδαφος.

bulúmbășă(πληθ. bulumbășádzi) **1.** μπουλούκμασης, καπετάνιος **2.** (μτφ.) άτομο που απολαμβάνει τις υπηρεσίες άλλων.

bumbácu(πληθ. bumbáci) βαμβάκι.

bumbáru(πληθ. bumbáre) μπουμπάρι (είδος φαγητού)

bumboroásă(πληθ. bumboroáse) **1.** τουφα, δέσμη λουλουδιών που έχει ανθίσει στο έδαφος **2.** υλικό που σβόλιασε, που μετατρά-

πηκε σε σφαιρική μάζα.

bumbúche → bubúche.

bumbunáru(πληθ. bumbunári) **1.** χρυσοκάνθαρος **2.** σκαθάρι.

bumbuneádză → bubuneádză.

bumbunédzu & **bumburédzu** (bumbunidz & bumburidz/-áre,-ái,-átă) **1.** ανάβω δυνατή φωτιά **2.** αυξάνω την ένταση της φωτιάς **3.** (μτφ.) εξαπατώ κάποιον, του την φέρνω **4.** (μτφ. για άνδρα) τον/τη χώνω, συνουσιάζομαι.

bumbunidzáre¹ → bubunidzáre.

bumbunidzáre² & **bumburidzáre** (πληθ. bumbunidzári & bumburidzári) αύξηση της έντασης της φωτιάς.

bumburédzu → bumbunédzu.

bumburidzáre → bumbunidzáre²

bunătăte(χωρ. πληθ.) καλοσύνη, αγαθότητα.

bunăteásă(πληθ. bunătésî) **1.** τέρψη, ευχαρίστηση, απόλαυση **2.** (πληθ.) αγαθοεργία **3.** καλοσύνη, αγαθοσύνη **4.** ευγένεια, καλή συμπεριφορά **5.** χάρη, εξυπηρέτηση **6.** (πληθ.) αφθονία υλικών αγαθών.

búnu(πληθ. búne) **1.** το καλό, η καλή πράξη **2.** όφελος **3.** (πληθ.) τα καλά, τα γιορτινά ρούχα **4.** αγαθό, καλούδι **5** χάρη, εξυπηρέτηση **6.** (μτφ.) ευχή, ευλογία **7.** (πληθ.) αφθονία υλικών αγαθών.

bunăcu - bunăcă (πληθ. bunăci - bunăce) **1.** ορφανός - ορφανή. **2.** (αρσ.) παλιόπαιδο.

buneásă(χωρ. πληθ.) καλοκαιρία, μπουνάτσα, νηνεμιά.

burbúlu(πληθ. burbúle) σβολιασμένη τροφή.

burdêne(πληθ. burdêni) ασφόδελος.

búrdhă(πληθ. búrdhe) μεγάλος σάκος.

bureáte(πληθ. buretsî) **1.** μανιτάρι **2.** άκρο (χέρι ή πόδι) που έχει μουλιάσει.

búru(χωρ. πληθ.) γενναίος, παλικάρι (χρησιμοποιείται μόνο σε εκφράσεις χαιρετισμού).

bustáne(πληθ. bustáni) μπουστάνι, περιβόλι.

buşáca & **buşî cá** & **buşúcă**(πληθ. buşî'ce & buşúce) (χαιδευτ.) χεράκι παιδιού ή μωρού (το τμήμα από τον καρπό έως τα δάχτυλα), (υποκ. του búşă)

buşî cá → buşácă

búşă(πληθ. búşe) χέρι, το τμήμα από τον καρπό έως τα δάχτυλα.

búşu(πληθ. búşî) **1.** γροθιά, η παλάμη του χεριού όταν είναι κλειστή **2.** (συνεκδ.) το χτύπημα που προέρχεται από κλειστή παλάμη **3.** χεριά, η ποσότητα που χωρά στην χούφτα κάποιου.

buşúcă → buşácă

buşulédzu(buşul/-íre,-í,-ítă) μπουσουλώ.

búşulíe(πληθ. buşulii & buşulíuri) **1.** καρούμπαλο **2.** εξόγκωμα **3.** (ειδικότ.) εξωτερικός όγκος στην επιφάνεια του σώματος.

buşulíre(πληθ. buşulíri) μπουσουλισμα.

búte(πληθ. bútsî) **1.** βαρέλι **2.** μπουκωμα της μύτης, δυσκολία αναπνοής.

butică(πληθ. butitsî) βαρελάκι (υποκ. búte).

butináru(πληθ. butinári) (παλαιότ.) το άτομο που αναλαμβάνει το κτύπημα του γάλατος κατά την διαδικασία της παρασκευής του βουτύρου.

butinélu(πληθ. butinéli) (παλαιότ.) ειδικός κάδος όπου κτυπιέται το γάλα για να παρασκευαστεί το βούτυρο.

búţicu - búţică(πληθ. búţichi - búţiche) κριάρι - προβατίνα με άσπρο μαλλί και καφετιά στίγματα στη μούρη.

búţónu(πληθ. búţóni) είδος σπουργιτιού.

búţsumu(πληθ. búţsuńi) **1.** ακατέργαστο κούτσουρο **2.** (μτφ.) ασουλούπωτος άνθρωπος

bútu(πληθ. búturi) μπουτί, μηρός.

bútsîflăcă(πληθ. bútsîflăche) γυναίκα με χοντρό και πλαδαρό σώμα.

búvalu(πληθ. búvali) βουβάλι.

buğă(πληθ. buğádzî) ταύρος.

buğáze(πληθ. buğăzi) στενοπορία, στενό πέρασμα ανάμεσα από βουνά ή υψώματα.

buyadjî(πληθ. buyadjádzî) μπογιατζής, βαφέας, ελαιοχρωματιστής.

buyícu(πληθ. buyíci) πέτρινο «ράφι» παραπλεύρως της εστίας του τζακιού.

buyurdíe(πληθ. buyurdíuri) **1.** μπουγιουρντί, έγγραφο ανώτερης αρχής με δυσάρεστο για τον παραλήπτη περιεχόμενο **2.** (μτφ.) κάθε δυσάρεστο έγγραφο.

C

cacaidhúsu - cacaidhúsã(πληθ. cacaidhúsí - cacaidhúse) χέστης - χέστρα, δειλός ανθρωπος.

cacáo(χωρ. πληθ.)κακάο.

cácã¹(χωρ. πληθ.) τα περιττώματα, στο λεξιλόγιο των νηπίων.

cácã²(χωρ. πληθ.) στη φρ. nu hí fáce cáca! "δεν ενοχλεί, δεν πάει χαμένο".

cácã³(πληθ. cáci) κακάδι, η ξηραμένη βλέννα της μύτης.

(πληθ.) δειλή

cáche(πληθ. cáchi) κάκητα, εχθρότητα.

cácitã(πληθ. cácite) κρόκος (ποώδες φυτό).

caciyáni(πληθ. caciyáñani) σκαθάρι.

cácu(cãc/-ãre,-ái,-átã) **1.** αφοδεύω, αποπατώ **2.** παράγω (κτ.) με καύση **3.** (μτφ.) περιφρονώ (κπ.) **4.** (μτφ.) αποτυχαίνω να κάνω κτ., τα σκατώνω.

cacurizicheáo(χωρίς πληθ.) **1.** κακομοιριά, μιζέρια **2.** ακαταστασία, ανοργανωσιά.

cádhru(πληθ. cádhre) **1.** φωτογραφία **2.** πίνακας ζωγραφικής.

cádu(cãd/-eãre,-zúi,-zútã) **1.** πέφτω **2.** Σκοτώνομαι **3.** παρακαλώ, ικετεύω **4.** (τριτοπρόσ.) λαχαινί, τυχαίνει **5.** αναλογώ **6.** είμαι, βρίσκομαι. **7.** υποχρεώνω (κπ.) να κάνει κάτι. **8.** υποχρεώνομαι σε κάποιον.

cáfcalu(πληθ. cáfcãle) καύκαλο, απογυμνωμένο κρανίο.

café(πληθ. cafãdzí) **1.** καφές, καρπός του καφεόδενδρου **2.** (συνεκδ.) το ίδιο το καφεόδενδρο **3.** (συνεκδ.) το ρόφημα που προκύπτει από το βράσιμό του.

cafedjĩ(πληθ. cafedjãdzí) καφετζής.

cafené(πληθ. cafenãdzí) καφενείο.

cáfhimã(χωρ. πληθ.) καύχημα, καμάρι.

cáftu(cãft/-ãre,-ái,-átã) **1.** ζητώ, αιτούμαι **2.** απαιτώ **3.** ζητιανεύω **4.** απαιτώ, προϋποθέτω **5.** αναζητώ, γυρεύω **6.** ερευνώ, εξετάζω **7.** ζητιέμαι, είμαι επιθυμητός **8.** εκτιμάω/-μούμαι **9.** δοκιμάζω **10.** προσπαθώ.

cahrilã(πληθ. cahrile) χαρακτηρισμός άχαρης και αντιπαθητικής γυναίκας.

caimacãnu(πληθ. caimacãni) **1.** καϊμακάμης **2.** (μτφ.) πρόσωπο που διατάζει.

cáiru(πληθ. cáire) **1.** τουλούπα, τούφα από κατεργασμένο μαλλί που προορίζεται για γνέσιμο με την ρόκα **2.** (μτφ.) κόμη που έχει α-

σπρίσει.

cairúsu(πληθ. cairúse) μικρού μεγέθους τουλούπα (υποκ. του cáiru)

calamaryáo(πληθ. calamaryéi) μελανοδοχείο.

cálcinu(πληθ. cálcine) τύπος μάλλινου υφάσματος.

cálcu(cãlc/-ãre,-ái,-átã) **1.** πατώ **2.** περνάω, διαβαίνω ένα μέρος **3.** (για ηλικία) συμπληρώνω **4.** (για έδαφος) ερευνώ την καταλληλότητά του **5.** διαπράττω μοιχεία, απατώ **6.** (για γαιοκτησία) καταπατώ, οικειοποιούμαι παρανόμως **7.** καταλαμβάνω, κυριεύω **8.** πηγαίνω σε ένα μέρος, εμφανίζομαι (κάπου) **9.** κάνω κάτι εντατικά **10.** (για ζώα) δαμάζω, εξημερώνω **11.** βάζω σφραγίδα.

cále(πληθ. cáiru) **1.** δρόμος **2.** η οδός στην οποία βρίσκεται το σπίτι, η κατοικία κάποιου **3.** διαδρομή **4.** διαδρομή, η μετάβαση από ένα τόπο σε άλλο **5.** δρομολόγιο **6.** η απόσταση που διανύει κάποιος **7.** πορεία **8.** (για πρόσ.) βάζω σε σειρά, τάξη, τακτοποιώ **9.** τρόπος ζωής **10.** λύση, επιλογή, δυνατότητα **11.** τρόπος, μέθοδος για να ενεργήσω **12.** προσανατολισμός, η σωστή πορεία **13.** ταξίδι **14.** (κατά την μεταφορά πραγμάτων) δόση, καθορισμένη διαδρομή **15.** (ως επίρρ.) χωρίς διακοπή, με τη μία, με μία προσπάθεια **16.** διάδρομος, μακρόστενο χαλί **17.** συνέχεια, μέλλον, το να ακολουθεί και άλλο **18.** (παλαιότ. στο μηχανισμό του νεροπρίονου) η ράγα όπου πάνω της κινείται ειδικό βαγονέτο.

caléme(πληθ. caléni) καλέμι, σμίλη για τη λάξευση πετρών.

calésu - calésã(πληθ. calésí - calése) κριάρι - προβατίνα με άσπρο ρύγχος που φέρει μαύρα στίγματα.

cálfã(πληθ. calfãdzí) κάλφας.

calfudhíke(πληθ. cãlfudhíchi) θήκη για τη διαφύλαξη και μεταφορά των σύνεργων του πεταλωτή.

calivãrdhã(χωρ. πληθ.) χρώμα με βαθυκόκκινο τόνο, το κρασάτο.

cálu(πληθ. cáli) **1.** άλογο **2.** (στον πληθ.) υποζύγια **3.** (στον πληθ.) ιπποειδές (άλογο, μουλάρι κ.λπ.).

caluãgreáo(πληθ. caluãgreále) **1.** καλόγρια, μοναχή **2.** (μτφ.) γυναίκα που διάγει ασκητικό βίο.

cámă¹(πληθ. cámate) δέσμη μάλλινων υφανδίων που προορίζεται για βάνιμο ή που έχει βαφτεί.

cámă²(πληθ. cáme) είδος σπαθιού.

cambanaryó(πληθ. cambanaryádzi) καμπαναριό.

cámbutu(πληθ. cámbute) χοντρό βαμβακερό ύφασμα.

camidhócu & **cămidhócu**(πληθ. camidhócuri & cămidhóchi & cămidhócuri) φεγγίτης.

camómate(χωρ. εν.) καμώματα..

cánalu(πληθ. cánale) **1.** αγωγός διοχέτευσης υδάτων· ειδικότ. **2.** υδροσωλήνας **3.** υδραγωγός υδροκίνητου μηχανισμού **4.** υδρορροή, λούκι.

canapé(πληθ. canarádzi) καναπές.

candilonáftu - **candilonáftă**(πληθ. candilonáftsi - candilonáfte) καντηλανάφτης - καντηλανάφτισσα.

cándjă(πληθ. cándji) **1.** γάντζος **2.** (παλαιότ. στις υδροκίνητες πριονοκορδέλες) σιδερένιο βαγονέτο που κινούνταν με γρανάζια.

cáne(πληθ. cáni) κάνη..

canéľă(πληθ. canéle) στρόφιγγα κάνουλα, ρουμπινές.

canelí & **canelío**(χωρ. πληθ.) το καφέ χρώμα.

canelío → canelí.

cánghelă(πληθ. cánghele) κάγκελο.

cánulă(πληθ. cánule) σωληνοειδής ή ημισεληνοειδής κατασκευή που χρησιμοποιείται για την εκροή υγρών (από βρύση, βαρέλι, πηγή).

cánumă(πληθ. cánume) αμαρτία.

cánură(πληθ. cánuri) μάλλινο υφάδι για ύφανση στον αργαλειό.

capátsu - **capátsă**(πληθ. capátsi - capáce) **1.** καπάτσος - καπάτσα **2.** ικανός, επιδέξιος - ικανή, επιδέξια.

capatsusíne(χωρ. πληθ.) **1.** καπατσosύνη **2.** επιδεξιότητα.

capéľă(πληθ. capéle) **1.** καπέλο **2.** κουζινέτο που στηρίζει τη περιστρεφόμενη άτρακτο του νεροπρίονου.

capetánu(πληθ. capetáni) **1.** αρχηγός, κεφαλή, ο επικεφαλής **2.** (στο στρατό) αξιωματικός.

capitáľiu(πληθ. capitáľe) χρηματικό ποσό, κεφάλαιο.

cáritu¹(πληθ. cárite):**1.** τεμάχιο, κομμάτι, τμήμα (στερεού σώματος ή εδάφους) **2.** (ως επίρρ.) λίγος, ελάχιστο χρόνος (που απέμεινε για

να αποπερατωθεί μία εργασία) **3.** χώρος ή μικρότερο από το φυσιολογικό, μικρό και άβολο **4.** άκρη νήματος που πλέκεται (με άλλες) για να κατασκευαστεί μία τριχιά.

cáritu²(πληθ. cárite) **1.** το τέρμα μία έκτασης, το όριο που τελειώνει **2.** το τέρμα του δρόμου, το σημείο που τελειώνει **3.** το ανώτερο σημείο ενός βουνού, η κορυφής.

cápră(πληθ. cápri) **1.** γίδα, κατσίκα **2.** (μτφ.) αγροίκα γυναίκα, χωρίς τρόπους.

cáru(πληθ. cárite) **1.** κεφάλι ανθρώπου ή ζώου) **2.** (συνεκδ.) το μυαλό ως κέντρο των διανοητικών λειτουργιών **3.** εαυτός **4.** η ανθρωπινή ζωή **5.** η ηθική και ψυχική υπόσταση ενός ανθρώπου **6.** (συνεκδ.) τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα **7.** κεφαλή, αρχηγός **8** (συνεκδ. στον πληθ.) πρόσωπο ή ζώο που αποτελεί μία μονάδα συνόλου, πλήθους ή κοπαδιού **9.** θηλή, ρώγα μαστού **10.** στερεό τρόφιμο με στρογγυλό ή σφαιρικό σχήμα **11.** η πεπλατυσμένη άκρη της σκάφης των δημόσιων βρυσών **12.** κορυφή βουνού **13.** η αρχή, το πρώτο σημείο εδαφικής έκτασης, δρόμου ή νήματος **14** αρχή χορού, φάλαγγας ή παράταξης **15.** αρχή χρονικής περιόδου ή εποχής **16.** (in ~, ως επίρρ.) ακριβώς **17.** (sti ~) ευθύνη, φροντίδα για κπ./κτ. **18.** η βάλανος του πέους **19.** κεφαλάρι, πηγή **20.** τοκος **21.** τεμάχιο, κομμάτι, τμήμα στερεού σώματος **22.** κεντητό διακοσμητικό μοτίβο της επίσημης παραδοσιακής φορεσιάς των γυναικών του Μετσόβου.

cára(ακλ.) στη φρ. ci cára! η οποία δηλώνει έκπληξη ή απορία και μπορεί να αποδοθεί με τις ελλην. φρ. τι παράξενο!, τι παράδοξο!, τι διάολο!

carabáșu - **carabáșă**(πληθ. carabáși - ca-rabáșe) ονομασία κριαριού - προβατίνας που έχει μαύρο κεφάλι και άσπρο σώμα.

carabínă(πληθ. carabíne) καρραμπίνα.

carabueáo(πληθ. carabuéi) **1.** μαύρη βαφή **2.** (μτφ. ως επίθ.) μελαμψός.

caracáxă(πληθ. cărăcăxi) **1.** καρακάξα, κίτσα **2.** (μτφ.) γυναίκα με μελαμψό δέρμα.

caraghíózi(πληθ. caraghíózia-ńi) **1.** καραγκιόζης **2.** (συνεκδ.) το θέατρο σκιών **3.** (μτφ.) ασημομούρης.

caramánă(πληθ. caramáne) ονομασία προβατίνας που φέρει μαύρα στίγματα γύρω από τα μάτια.

caramánu(πληθ. caramáni) ονομασία κριαριού που φέρει μαύρα στίγματα γύρω από τα μάτια.

caramanghiólă(πληθ. caramanghióle) καρμανιόλα, λαιμητόμος.

caramúzá(πληθ. caramúze) καραμούζα.

carásă(πληθ. caráse) αυτή που έχει μελαψή - κοκκινωπή επιδερμίδα **2.** ονομασία γελάδας ή μουλαριού.

carfítsă(πληθ. cărfíce) καρφίτσα.

cărne(πληθ. cărnuri) κρέας **α.** η σάρκα των ζώων **β.** (ειδικότ. για το ανθρώπινο σώμα) η σάρκα, όγκος μυών και λίπους **γ.** το κρέας των σφαγίων **δ.** το κρέας των σφαγίων, παρασκευασμένο και μαγειρεμένο ως φαγητό.

carótsă(πληθ. carótsi) καρότσι, καροτσάκι.

cărpinu(πληθ. cărpiîni) γαύρος, είδος δένδρου.

cărte(πληθ. cărtsi) **1.** χαρτί **2.** επιστολή, γράμμα **3.** έγγραφο καταχώρηση **4.** (πληθ.) έγγραφο, ντοκουμέντα **5** (πληθ.) τραπουλόχαρτα **6.** βιβλίο **7.** πτυχίο, δίπλωμα, απολυτήριο.

cărtu(πληθ. cărturi) **1.** (γενικότ.) τέταρτο, καθένα από τα τέσσερα ίσα μέρη, στα οποία διαιρείται ένα σύνολο· (ειδικότ.) **2.** τέταρτο του κιλού (διακόσια πενήντα γραμμάρια) **3.** τέταρτο, δεκαπέντε λεπτά της ώρας.

cartútsu(πληθ. cartútsi) καρτούτσο, μικρό δοχείο κρασιού που χωρά ποσότητα ίση με το ¼ του κιλού.

căru(πληθ. căre & căruri) κάρο.

carucéru(πληθ. carucéreaîni) καροτσέρης, ο οδηγός κάρου.

casáru & **căşáru**(πληθ.·) εργαλείο με πλατιά (δρεπανοειδούς σχήματος) λεπίδα προσαρμοσμένη σε ξύλινη λαβή, που το χρησιμοποιούν για την κοπή αγριόχορτων, βάτων ή λεπτοφυών δένδρων.

casă(πληθ. căsi) **1.** σπίτι (το κτίσμα) **2.** (συνεκδ.) το σύνολο των ατόμων που κατοικούν σε αυτό το κτίσμα και που συνδέονται με συγγενικούς δεσμούς **3.** οικογενειακή ζωή, οικογενειακή κατάσταση **4.** (κατ' επέκτ.) σπιτικό, νοικοκυριό **5** κούφωμα, το πλαίσιο πόρτας, παραθύρου **6.** η οπή μεταλλικής λεπίδας (τσεκουριού, σφυριού κ.λπ.) εντός της οποίας στεριώνεται το στείλιारी **7.** καθιστικό, λιβινγκ – ρουμ.

casére(πληθ. caséru) κασέρι.

casónă(πληθ. casóne) **1.** κασόνι, ξύλινο κιβώτιο για την μεταφορά προϊόντων ή υλικών **2.** ξύλινο κιβώτιο το οποίο χρησιμοποιείται ως καλούπι για την διαμόρφωση του κομμένου χόρτου σε μπάλες.

castóre¹(χωρ. πηθ.) καστόρι.

castóre² & **castórye**(χωρ. πληθ.) απόθεμα, κάτι που έχει αποθηκευτεί ή φυλαχτεί, για να χρησιμοποιηθεί μελλοντικά

castórye→ castóre².

cástru(πληθ. căstre) κάστρο.

catafaeáo(χωρ. πληθ.) η ακουστική δυνατότητα, η δυνατότητα να ακούσ.

catafheanó - **catafheanoáñe**(πληθ. catafheanádzi - catafheanoáñe) επιτήδειος άνδρας – επιτήδεια γυναίκα, καταφερτζής – καταφερτζού διπλωμάτης – διπλωμάτισσα.

cataráctu(χωρ. πληθ.), (παλιότ.) ο ξυλοπριστικός μηχανισμός ενός νεροπρίονου.

catholicó(πληθ. catholicádzi), (εκκλ.) λειτουργία που τελείται κατά την παραμονή ενός μνημόσυνου.

cathóre(χωρ. πληθ.) **1.** κατακλυσμός **2.** χαλασμός, καταστροφή.

catí(πληθ. catádzi) δικαστής

catofidháche(πληθ. catofidháchi) κεντητό μοτίβο από μαύρο βελούδο που διακοσμεί την επίσημη παραδοσιακή γυναικεία φορεσιά του Μετσόβου.

catufé(πληθ. catufádzi) ύφασμα από βελούδο.

catráña(πληθ. catráñaîni) ψεύτης, ασυνεπής άνθρωπος.

cautsúç(ακλ.) καουτσούκ.

cávuru(πληθ. căvuri) κάβουρας.

cazánă(πληθ. cazánaîni) χοντροκέφαλος, χοντρόμυαλος.

cazanaryó(πληθ. cazanaryiádzi) το κτίσμα όπου στεγάζονταν ο αποστακτήρας για την παρασκευή του τσίπουρου.

cazmíre(πληθ. căzmíru) κασμίρι.

căbăluséscu(căbălus/-îre,-î,-îtă) συμβιβάζομαι, υποχωρώ, αποδέχομαι μία κατάσταση (για να μην οξυνθούν τα πράγματα).

căbălusíre(πληθ. căbălusíri) συμβιβασμός, υποχώρηση

căcáre(πληθ. căcări) αφόδευση, χέσιμο.

căcátu(πληθ. căcătsi) **1.** σκατό, κόπρανα **2.** (μτφ.) ως δήλωση αποτυχίας.

căcărândză(πληθ. căcărândzi) κόπρανα γίδας ή ποντικιού.

căcărédzu(căcărídzi/-áre,-ái,-átă) κακαρίζω.

căcărídzare(πληθ. căcărídzári) κακάρισμα.

căcărúséscu(căcărús/-îre,-î,-îtă) τρομάζω πολύ, τα κάνω πάνω μου από τον φόβο.

căcărúsíre(πληθ. căcărúsíri) αφόδευση που προκλήθηκε από ξαφνικό τρόμαγμα.

căcástóru(πληθ. căcástóri) **1.** ποντικοκούραδο **2.** (μτφ.) τιποτένιος, άνθρωπος χωρίς αξία **3.** (μτφ.) πολύ λίγη, ελάχιστη ποσότητα στερε-

άς τροφής.

căcătîcu - căcătîcă(πληθ. căcătîci – căcătîce) **1.** (αρσ.) σκατουλάκι (υποκ. του căcátu) **2.** (μτφ.) αγοράκι - κοριτσάκι **3.** (μειωτ.) άπειρος νεαρός - άπειρη νεαρή.

căcătóru(πληθ. căcătóri) αφοδευτήριο, α-ποχωρητήριο. .

căcătósu - căcătoásă(πληθ. căcătóși – căcătoáse) αυτός - αυτή που πάει συχνά για αφοδευση

căcătúrá(πληθ. căcătúre) **1** κόπρανα, προϊόν αποπάτησης **2.** (μτφ.) ανόητος λόγος, μαλακία, βλακεία

căcî'cu(πληθ. căcî'ci) μυτερή απόληξη· ειδικότ. **1.** ακιδωτή απόληξη φεστονιού **2.** κορυφή βουνού **3.** διακοσμητικό μοτίβο σε επιφάνεια ξύλου που το έχουν σκαλίζει **4.** (κατά τη διαδικασία της άλεσης) η κορυφή της πυραμίδας που σχηματίζεται από το αλεύρι που πέφτει στην αλευροθήκη του μύλου **5.** (συνεκδ.) ο αφρός του αλευριού, το εκλεκτότερο ποιοτικά αλεύρι

căfăse(πληθ. căfăsi) (παλαιότ.) δικτυωτό πλέγμα που τοποθετούνταν στην πρόσοψη του γυναικωνίτη κάθε εκκλησίας.

căftăre(πληθ. căftări) **1.** ζητιανιά **2.** ζήτηση, αγοραστικό ενδιαφέρον για κάποιο προϊόν **3.** έντονη επιθυμία, πάθος για κτ. **4.** (για προσ. που θεωρείται αναγκαίο ή σημαντικό) **α.** πέραση, αποδοχή **β.** η επιδίωξη για επικοινωνία ή επαφή μαζί του.

căhă(χωρ. πληθ.) στενοχώρια

căhî're(πληθ. căhî'ruri) στενοχώρια, λύπη, θλίψη.

căidhiséscu(căidhis/-îre,-î,-îtä) **1.** αποφασίζω **α.** κάνω την τελική επιλογή ανάμεσα σε δύο ή περισσότερες δυνατότητες που μου προσφέρονται, μετά από σκέψη ή συζήτηση **β.** καθορίζω ή επιβάλλω αυτό που πρέπει γίνει **2.** (συνεκδ.) τολμώ.

căidhisîre(πληθ.căidhisîri) η λήψη απόφασης.

căiche(πληθ. căichi) καϊκι.

căimăche(πληθ. căimăchiuri & căimăchiuri) **1.** (στον καφέ) καϊμάκι **2.** (στο γάλα) αφρόγαλα, κρέμα, παχύρευστο στρώμα που σχηματίζεται στην επιφάνεια βρασμένου ή χτυπημένου γάλακτος.

căiréte(χωρίς πληθ.) κουράγιο, ψυχική δύναμη.

căjácă(πληθ. căjáci) ειδικό (ξύλινο) φορείο για το κουβάλημα πέτρας.

călăe(πληθ. călăi) **1.** καλάι **2.** (μτφ.) μάλωμα, επίπληξη.

călăme(πληθ. călăni) **1.** καλάμι (αυτοφύες φυτό) **2.** καλάμι ποδιού, το αντικνήμιο.

călăru(πληθ. călăre) **1.** καρβαλάρης, οριζόντιος στύλος στην κορυφή στέγης **2.** (în ~, ως επιρρ.) καρβάλα, ιππεύοντας (άλογο ή άλλο υποζύγιο) καθισμένος στην πλάτη ζώου.

călăbăliche(πληθ. călăbălichî) **1.** πλήθος, κόσμος **2.** φασαρία, αναστάτωση **3.** οτιδήποτε αποτελεί βάρος ή ενοχλητική ασχολία

călăisésucu(călăis/-îre,-î,-îtä) καλαϊζω, γατώνω.

călăisîre(πληθ. călăisîri) καλάϊσμα.

călăndjî'(πληθ. călăndjádzî) γανωτής.

călărúșu(πληθ. călărúșe) (παλαιότ. ως εξάρτημα του αργαλειού) είδος ξύλινης τροχαλίας.

călcăre(πληθ. călcări) **1.** πάτημα, το να πατά κανείς (κπ./κτ.) **2.** περπάτημα, ο τρόπος βαδίσματος **3.** ανίχνευση εδάφους προκειμένου να διαπιστωθεί η καταλληλότητά του ή η βατότητά του **4.** (για ζώο) εξήμερωση **α** **5.** κατάληψη, κυρίευση **6.** (για προσ.) ο ερχομός, η εμφάνισή του σε ένα χώρο.

călcănu(πληθ. călcăni) **1.** φτέρνα **2. α.** στριφτό φύλλο ζύμης που περιβάλλει είδος λαχανόπιτας **β.** (pîtä di ~) είδος λαχανόπιτας που φέρει στα άκρα της στριφτό φύλλο ζύμης **3.** ενισχυμένη ζώνη λίθων τοποθετημένη εγκάρσια στον κάθετο άξονα ενός καλντεριμιού.

călcătúrá(πληθ. călcătúre) **1.** πατημασιά, πάτημα, ίχνος από βήμα **2.** αντικείμενο που το χρησιμοποιώ για να πατώ **3.** σκαλοπάτι.

căldăre(πληθ. căldări) **1.** λέβητας, καζάνι (συνήθ. από χαλκό) **2.** κοίλωμα ανάμεσα από υψώματα ή βουνά.

căldărúșă(πληθ. căldărúșe) μικρός λέβητας (υποκ. του căldăre).

căldură(πληθ. căldure, **1.** ζέστη **2.** (πληθ.) ζέστες, περίοδος του χρόνου με υψηλές θερμοκρασίες.

căldureátsă(πληθ. căldurétsi) **1.** ζεστό ρόφημα, αφέψημα **2.** θερμό επίθεμα που τοποθετείται στο στήθος για την καταπολέμηση συμπτωμάτων κρυολογήματος **3.** ζέστη, ζεστασιά.

căldurédzu(căldur/-ăre,-ái,-ătă), (για πρόσωπα ή χώρους) **α.** ζεσταίνω, θερμαίνω **β.** (me ~) ζεσταίνομαι, θερμαίνομαι.

călésucu(căl/-îre,-î,-îtä) **1.** (me ~) δέχομαι υψηλή θερμοκρασία, γίνομαι καυτός **2.** θερμαίνω κάποια ύλη για να την επεξεργαστώ **3.** (για μαγειρικό σκεύος) θερμαίνω για να παρασκευάσω φαγητό **4.** (μτφ. τριτοπρόσ., για έδαφος) ξεραινομαι (λόγω ανομβρίας ή υψηλής θερμοκρασίας).

călícă & călítșă(πληθ.călítșe) δρομάκος

(υποκ. του cǎle)

cǎlicu(πληθ. cǎlici) αλογάκι.

cǎlire(πληθ. cǎliri) θέρμανση ύλης σε φωτιά για να υποστεί επεξεργασία.

cǎlitsǎ → cǎlicǎ.

cǎlívǎ(πληθ. cǎlivi) καλύβα.

cǎlívǎru(πληθ. cǎlívǎri) ο φροντιστής της κτηνοτροφικής εγκατάστασης των χειμαδιών.

cǎlivicǎ & **cǎlivitsǎ**(πληθ. cǎlivitsǎ) καλυβάκι.

cǎlivitsǎ → cǎlivicǎ

cǎloǎre(πληθ. cǎlóri) ζέστη, υψηλή θερμοκρασία.

cǎltsǐ́ńe(πληθ. cǎltsǐ́ńi) τερλίκι.

cǎlúgru(πληθ. cǎlúgri) **1.** καλόγερος, μοναχός **2.** (μτφ.) ανύπαντρος άνδρας **3.** ο καφές στην συνθηματική γλώσσα των οικοδόμων.

cǎlúfe(πληθ. cǎlúhi) **1.** μαξιλαροθήκη **2.** θήκη για ψαλιδία.

cǎlúpe(πληθ. cǎlúchi) **1.** τεμάχιο σαπουνιού **2.** καλαπόδι **3.** κομμάτι σαπόπετρας η οποία χρησιμοποιούνταν για το τρίψιμο και καθαρισμα πατωμάτων και θυρών **4.** καλοσχηματισμένη πέτρα **5.** φυσιογνωμία, φάτσα **6.** μορφή, σχήμα.

cǎluǎgritsǎ(πληθ. cǎluǎgrice) γυρίνος

cǎlǎriú(πληθ. cǎlǎriuri) πλήθος υποζυγίων.

cǎmidhócu → camidhócu.

cǎmǎrá¹(πληθ. cǎmǎri) **1.** καμάρα, αρχιτεκτονικό τόξο **2.** το τμήμα του πέλματος του ποδιού που έχει κοίλο σχήμα **3.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

cǎmǎrá²(πληθ. cǎmǎri) **1.** καμάρι, περηφάνια **2.** καμάρι, καύχημα.

cǎmátu(πληθ. cǎmáturi) ξύλο πεύκου που δεν περιέχει δαδί.

cǎmǎruséscu(cǎmǎrus/-ire,-í,-ítǎ) καμαρώνω

cǎmǎrusire(πληθ. cǎmǎrusiri) καμάρωμα.

cǎmbáne(πληθ. cǎmbáni) καμπάνα.

cǎmbícu & **cǎmbítsu**(πληθ. cǎmbítsi & cǎmbítsuri) μικρός κάμπος (υποκ. του cǎmbu).

cǎmbítsu → cǎmbícu.

cǎmbláhe(πληθ. cǎmbláhi) καλυμμαύχι.

cǎmbié(πληθ. cǎmbiuri) κάμπος, επίπεδο, πεδινό μέρος.

cǎmbu & **cǎmpu**(πληθ. cǎmburi & cǎmpuri) **1.** κάμπος, μεγάλη πεδιάδα **2.** κάμπος, επίπεδος, πεδινός τόπος **3.** (συνεκδ.) η πεδινή περιοχή της Θεσσαλίας.

cǎmeáșǎ(πληθ. cǎmeși) **1.** πουκάμισο **2.** (παλαιότ.) πουκαμίσα, τύπος εσώρουχου των γυναικών.

cǎmeșicǎ(πληθ. cǎmeșice) πουκαμισάκι (υποκ. του cǎmeáșǎ).

cǎmpu → cǎmbu.

cǎmúrǎ(πληθ. cǎmúre) συννεφόκαμα.

cǎnále(χωρ. πληθ.) εργαλείο για το σκάλισμα των ξύλων.

cǎnátǎ(πληθ. cǎnátși) παντζούρι δίχως οπές τοποθετημένο στην εσωτερική πλευρά του παραθύρου.

cǎnǎlicu(πληθ. cǎnǎlitsi) εξάρτημα του μηχανισμού του νερόμυλου.

cǎnǎplíche(πληθ. cǎnǎplíche & cǎnǎplíchiuri) στρωσίδι για μακρόστενο μιντέρι.

cǎnǎrǎ(πληθ. cǎnǎrǎdzi) κοπάδι εκτρεφόμενων ζώων που προορίζονται για σφαγή.

cǎnǎrínǎ(πληθ. cǎnǎrínǎ) καναρίνι

cǎnǎryiséscu(cǎnǎryis/-ire,-í,-ítǎ) **1.** αργοπορώ, καθυστερώ **2.** ενεργώ με αργούς ρυθμούς.

cǎnǎryisire(πληθ. cǎnǎryisiri) αργοπορία, καθυστέρηση.

cǎnǎvátșǎ(πληθ. cǎnǎvátși) καναβάτσα.

cǎnǎvúru(χωρίς πληθ.) κανναβούρι.

cǎndilǎ(πληθ. cǎndile) **1.** καντήλι **2.** (μτφ.) ποτό **3.** (μτφ.) βρισιά **4.** έντονη βροχόπτωση **5.** (μτφ.) η ζωή (ως βιολογικό γεγονός).

cǎndínǎ(πληθ. cǎndíne) καντίνα, ξύλινο παράπηγμα πώλησης.

cǎndu(cǎnd/-áre,-ái,-átǎ) **1.** τραγουδώ **2.** (για νεκρό) θρηνώ, μοιρολογώ **3.** (για κόκορα) λαλώ **4.** (μτφ.) τα ψέλνω σε κάποιον, τον επιπλήττω αυστηρά **5.** (μτφ.) αναγγέλλω (ένα νέο) **6.** (μτφ.) χρεώνω, κοστολογώ.

cǎngheáie(πληθ. cǎngheáie) **1.** ελικοειδής δρόμος, γεμάτος στροφές **2.** ονομασία υφαντού ή κεντητού διακοσμητικού μοτίβου των υφαντών, των ρούχων και των παραδοσιακών στολών.

cǎniscu(πληθ. cǎniscuri) σύνολο σκευών με φαγητά και εδέσματα, που έχουν παρασκευαστεί για μία κοινωνική εκδήλωση (γάμος, μνημόσυνο κ.λπ.) και στέλνονται σε σπίτια συγγενών ή οικείων προσώπων που αδυνατούν να παραβρεθούν στην εκδήλωση ή φτωχών ανθρώπων ως ένδειξη κοινωνικής αλληλεγγύης.

cǎnitsu - **cǎnitsǎ**(πληθ. cǎnitsi - cǎnitsǎ) **1.** σκυλάκι - σκυλίτσα, μικρό αρσενικό - θηλυκό σκυλί (υποκ. του cí ne) **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός επιτήδειου άντρα - επιτήδειας γυναίκας

cǎnsáru(πληθ. ;) εργαλείο αποτελούμενο από σπαστό (αγκιστροειδούς σχήματος) μεταλλικό στέλεχος προσαρμοσμένο σε ξύλινη λαβή,

που το χρησιμοποιούν για τη μετακίνηση και κύλιση κούτσουρων.

căntăre(πληθ. cǎntări) **1.** τραγούδι **2.** τραγούδι, άσμα **3.** λάλημα πετεινού.

(πληθ.) τραγουδίστρια, που τραγουδάει ωραία

căntătoru - căntătoără(πληθ. cǎntători - cǎntătoáre) τραγουδιστής - τραγουδίστρια, αυτός - αυτή που τραγουδάει ωραία.

cânticu(πληθ. cǎntici) **1.** τραγούδι **2.** ποίημα **3.** (μτφ. στο πληθ.) δυσκολίες.

căiniă¹(πληθ. cǎiine) καμίνι, το σιδηρουργείο.

căiniă²(πληθ. cǎiine) πικρολάπατο, είδος εδώδιμου φυτού.

căpăche(πληθ. cǎpăchi) **1.** καπάκι **2.** υπερτροφικό χείλος αιδοίου **3.** βλέφαρο ματιού.

căpămă(πληθ. cǎpămădzi) χυλός παρασκευασμένος από νερό, σιτάλευρο, λάδι και τσιγαριστό σκόρδο.

căpăru(χωρ. πληθ.) καπάρο.

căpărusescu(cǎpărus/-ire,-í,-itǎ) καπαρώνω, αγκαζάρω, εξασφαλίζω (κπ./κτ.).

căpărusire(πληθ. cǎpărusire) καπάρωμα, αγκαζάρισμα.

căpestăraru & căpistăraru(πληθ. cǎpestărari & cǎpistărari), (παλαιότ.) κατασκευαστής σκαφιδιών.

căpestărică & căpestărúșă(πληθ. cǎpestărice & cǎpestărúșe) μικρή σκάφη (υποκ. του cǎpesteáre).

căpestărúșă → cǎpestărică.

căpesteáre(πληθ. cǎpesteri) σκάφη.

căpestru(πληθ. cǎpeástre) **1.** καπίστρι **2.** ο χαλινός του πέους, το «πετσάκι», η πτυχή του δέρματος που συνδέει τη βάλανο με το κύριο σώμα του πέους. **3.** (μτφ.) κουμάντο, η διαχείριση (μίας κατάστασης) ο έλεγχος επάνω σε κτ./κτ. **4.** (μτφ. για προσ.) χαλιναγώγηση, περιορισμός.

căpetănátă(πληθ. cǎpetănáte) καπετανάτο, η εξουσία, η αρχή του cǎpetánu (βλ. λ.)

căpetănítsu(πληθ. cǎpetăhíce) μαξιλαράκι, μικρό προσκέφαλο (υποκ. του cǎpităhíu).

căpícu & căpítsu(πληθ. cǎpítsi) κεφαλάκι (υποκ. του cǎpu).

căpistăraru → cǎpestăraru.

căpităhíu(πληθ. cǎpităhíi) **1.** μαξιλάρα, μεγάλο μεγέθους μαξιλάρι **2.** προσκέφαλο **3.** (μτφ.) κπ./κτ. που βρίσκεται διαρκώς δίπλα μας, που το βλέπουμε ή το αισθανόμαστε διαρκώς **4.** (παλαιότ.) κάθε τμήμα υδροκίνητου μηχανισμού που χρησιμοποιείται ως βάση για

τη στήριξη και σταθεροποίηση ενός εξαρτήματος.

căpítsu → cǎpícu.

căplămă(πληθ. cǎplămădzi) καπλαμάς.

căpráru - căprără(πληθ. cǎprári- cǎpráre) **1.** ο γιδοβοσκός - η γιδοβοσκός (γυναίκα βοσκός γιδιών) **2.** (μτφ.) αγροίκος - αγροίκα.

căprărie(χωρ. πληθ.) αιοτροφία, η επαγγελματική εκτροφή κατσικιών.

căprăriú(πληθ. cǎprăriuri) κοπάδι εκτρεφόμενων κατσικιών.

căpreáme(πληθ. cǎpreáhi) πλήθος γιδών.

căpreátsă(πληθ. cǎpreátsi) **1.** αιοστάσιο, γιδομάντρι, το μαντρί των γιδιών **2.** (μτφ.) γιδίλα, οσμή αιοστασίου

căprícu - căprică & căprítsă & căprișí cǎ(πληθ. cǎprítsi - cǎprítse & cǎprișí ce) νεαρό αρσ. κατσίκι - γιδούλα, νεαρό θηλ. κατσίκι.

căprilă(χωρ. πληθ) γιδίλα, οσμή γίδας.

căprínă(πληθ. cǎprine) γιδόμαλλο.

căprioără(πληθ. cǎprioáre) **1.** αίγαγρος **2.** (μτφ.) αγοροκόριτσο..

căprișí cǎ → cǎprică.

căprítsă → cǎprică.

căprítsu(πληθ. cǎprítse) **1.** πείσμα, άχτι, έντονη επιθυμία να κάνω κάτι **2.** σκοπός, η τελική πρόθεση και επιδίωξη κάποιου.

căprítsusescu(cǎprítsus/-ire,-í,-itǎ) οργίζομαι.

căprítsusire(πληθ. cǎprítsusi-ri) οργή.

căpsălă(πληθ. cǎpsále) τμήμα δάσους που έχει καεί.

căpsánă(πληθ. cǎpsáni) **1.** εξωτερική τσέπη στο ύψος του στήθους **2.** (παλαιότ.) φορητού ρολογιού.

căpsúdhu(πληθ. cǎpsúdhe), (παλαιότ.) σκευός όμοιο με κόσκινο που έφερε δερμάτινο πάτο χωρίς οπές (χρησιμοποιούνταν για το καθαρίσμα κόκκων δημητριακών ή ως μονάδα μέτρησης αλεύρων).

căpúle(χωρ. εν.) **1.** καπούλια **2.** (μτφ.) οπίσθια.

căpúsu¹(πληθ. cǎpúsi) → βλ. λ. cǎpícu.

căpúsu²(πληθ. cǎpúsi) τιμπούρι.

căráre(πληθ. cǎrări) **1.** στενός, δρόμος, μονοπάτι **2.** (μτφ.) διέξοδος, λύση.

căráve(πληθ. cǎrăvi) **1.** καράβι **2.** караβά-νι.

căřghioziliche(πληθ. cǎřghiozilichi) караγκιοζιλίκι.

căracăipe(χωρ. πληθ.) συνήθη. στη φρ. me

făcu ~ " γίνομαι άφαντος, εξαφανίζομαι"

cărăcămblé(πληθ. cărăcămbléuri) εκτεταμένος κάμπος.

cărăcusésu(cărăcus/-ire,-í,-ítă) πιάνομαι, παραλύω σωματικά (λόγω καταπόνησης ή κρυώματος).

cărăcusíre(πληθ. cărăcusíri) πιάσιμο, μυϊκή δυσκαμψία λόγω καταπόνησης ή κρυώματος.

cărăcúze(χωρ. πληθ) ρευματισμός, πάθηση των αρθρώσεων.

cărăndáne(πληθ. cărândáni) **1.** (παλαιότ.) χάλκινο νόμισμα μικρής αξίας **2.** (συνεκδ.) κάθε μηδαμινής αξίας νόμισμα **3.** (μτφ για μεταλλικό σκεύος ή εργαλείο) άχρηστο, μη χρήσιμο **4.** (μτφ. για προσ.) άχρηστο, ανίκανο να προσφέρει

cărărică(πληθ. cărărice) μονοπατάκι (υποκ. του cărare).

cărăúle(πληθ. cărăúli) **1.** σκοπιά, φρουρά **2.** παρατηρητήριο σε ψηλό σημείο **3.** το ψηλότερο σημείο βουνού ή λόφου από όπου διαθέτω πανοραμική θέα.

cărăyídhă(πληθ. cărăyídzi) **1.** караβίδα **2.** (μτφ.) στεγνή, αδυνατισμένη γυναίκα με μελαψό δέρμα **3.** (μτφ.) κρυφό απόθεμα χρημάτων.

cărbunáme(χωρ. πληθ.) ποσότητα κάρβουνων.

cărbunáru & cărbuńáru(πληθ. cărbunári & cărbuńári) καρβουνιάρης, παραγωγός ξυλάνθρακα.

cărbúne(πληθ. cărbúni) **1.** κάρβουνο **2.** (μτφ.) κτ. που έχει καπνιστεί ή καεί **3.** (μτφ.) κτ. που είναι κατάμαυρο.

cărbunícu(πληθ. cărbuníci) καρβουνάκι (υποκ. του cărbúne).

cărbuńáru → cărbunáru

cărcándzalu & cărcándzală(πληθ. cărcándzalı & cărcándzale) χαρακτηρισμός ανάποδου αρσενικού - θηλυκού..

cărcălétu(πληθ. cărcăléturi) **1.** κοκίτης **2.** επίμονος και ξερός βήχας.

cărcándínă(πληθ. cărcándíne) αποσκευή.

cărcănăchi(χωρ. εν.), (ειρων.) φανταστικό έδεσμα που προτείνονταν σε κάποιον σε κπ. που δυστροπούσε με το φαγητό του.

cărcăredzu(cărcăridz/-ăre,-ái,-átă) χασκογελώ, χαχανίζω.

cărcăridzáre(πληθ. cărcăridzári) χαχάνισμα.

cărínte(πληθ. cărínți) **1.** κυνόδοντας **2.** (μτφ.) μέσο, υποστήριξη **3.** (μτφ.) επιβαρυντικό στοιχείο εις βάρος κάποιου **4.** (μτφ.) ελάχιστη

ποσότητα φαγητού **5.** (πληθ.) η προιονωτή κόψη που αποκτά μία λεπίδα όταν έχει χαλάσει **6.** (μτφ.) ο εαυτός μας, το προσωπικό συμφέρον.

cărchélu(πληθ. cărcheále) **1.** κρίκος **2.** βέρα, δακτυλίδι αρραβώνων **3.** (πληθ.) χειροπέδες **4.** σκουλαρίκι που έχει σχήμα κρίκου **5.** καθετί που έχει σχήμα δακτυλίου.

cărlămbă(πληθ. cărlămbe), (παλαιότ. στη κτην.) ξύλο (σχήματος κεφαλαίου γράμματος Γ) που χρησιμοποιούνταν για να κρεμούν τη χύτρα πάνω από την φωτιά (στη στάνη ή σε υπαίθριο χώρο).

cărlăşie & cărlăşí'e(πληθ. cărlăşuri & cărlăşí'i) **1.** σαματάς που δημιουργείται από την συγκέντρωση ανθρώπων σε ένα χώρο **2.** πανηγύρι, γλέντι **3.** ακαταστασία, η έλλειψη τάξης σε ένα χώρο.

cărlăşí'e → cărlăşie.

cărléagă(πληθ. cărlégi) το δεύτερο σαββατοκύριακο της αποκριάς (το σαββατοκύριακο πριν την εβδομάδα της τυρινής).

cărlibănă(πληθ. cărlibáne) γκλίτσα.

cărlígă(πληθ. cărlíge) (παλαιότ.) γυναικεία παντόφλα με ξύλινη σόλα.

cărlígu(πληθ., cărlíge) **1.** γκλίτσα **2.** η λαβή της γκλίτσας **3.** (κτην.) ξύλινη αρπάγη η οποία χρησιμοποιείται για τη σύλληψη των προβάτων **4.** (παλαιότ. στη κτην.) σκoinί που φέρει στις άκρες μεταλλικούς γάντζους (χρησιμοποιούνταν στις κτηνοτροφικές καλύβες για να κρεμούν την χύτρα πάνω από την φωτιά) **5.** αρπάγη αποτελούμενη από μακρύ ξύλινο κοντάρι που φέρει στην άκρη του άγκιστρο (χρησιμοποιείται για να ωθούν ή να τραβούν τα υφαντά στον κάδο της νεροτριβής) **6.** σιδερένια αρπάγη η οποία χρησιμοποιείται για την μετακίνηση των κάρβουνων στον φούρνο.

cărnátu(πληθ. cărnáti) λουκάνικο.

cărnăşí'ne & cărnăşí'nu(πληθ. cărnăşí'ne & cărnăşí'ni) κουρέλι, ράκος.

cărnăşí'nu → cărnăşí'ne.

cărtélu(πληθ. cărteále) κρίκος.

cărtésu(cărt/-ire,-í,-ítă) **1.** πειράζω, ενοχλώ **2.** βλάπτω, κάνω κακό **3.** προσβάλω, θίγω, φέρομαι κατά τρόπο υβριστικό, μειωτικό απέναντι σε κπ./κτ., **4.** (τριτοπρόσ.) με ενδιαφέρει, με μέλει, με νοιάζει **5.** δυσαρεστούμαι με κπ.

cărtícă & cărtítşă(πληθ. cărtítşe) χαρτάκι (υποκ. του cărte).

cărtíre(πληθ. cărtiri) **1.** πείραγμα **2.** προσβολή, υβριστική συμπεριφορά, πράξη (που θίγει την τιμή, την υπόληψη, το κύρος κ.λπ.).

cărtítşă → cărtícă.

cărtitúră(πληθ. cărtitúre) βλ. λ. cărtíre στη

σημ. 2.

cărțșălú & crățșílió & gărțșălú & în-gărțșălú(πληθ. cārțșălúiri & crățșíliuri & gărțșălúiri & îngărțșălúiri) κορυφή, το υψηλότερο σημείο του βουνού.

cărúťă(πληθ. cārúťe) **1.** (παλαιότ.) μεγάλος ξύλινος κάδος στον οποίο αποθηκεύουν τα στέμφυλα και τον χυμό που εξάγεται από το πάτημα των σταφυλιών προκειμένου να υποστεί αλκοολική ζύμωση και να μεταβληθεί σε κρασί **2.** (παλαιότ.) ο υδραγωγός στους υδροκίητους μηχανισμούς.

cărváne(πληθ. cărváni) караβάνι μεγάλων αποστάσεων.

cărvănáru(πληθ. cărvănári) κάτοχος καρβανιού και κατ' επέκταση αγωγιάτης μεγάλων αποστάσεων.

cărvătínă(πληθ. cărvătíne) **1.** κρεβατίνα, οριζόντιο πλαίσιο στο οποίο μπλέκεται και στερεώνεται η κληματαριά **2.** (συνεκδ.) η κληματαριά.

cărveáíe(πληθ. cărvéíi) **1.** καρβέλι, ψωμί στρογγυλού σχήματος **2.** σφαιροειδής μάζα από lútu (βλ. λ.) **3.** (μτφ. στον πληθ.) τα στήθη.

căsáru → casáru.

căscărică(πληθ. căscăriche) **1.** ζημιά, πάθημα **2.** φάρσα, καζούρα.

căsícă(πληθ. căsící) σπιτάκι, οικίσκος (υποκ. του căsă)..

căsístră(πληθ. căsístre) κοτέτσι.

căstí'ńe(πληθ. căstí'ńe) κάστανο.

căstí'ńu(πληθ. căstí'ńi) καστανιά.

căstrăvétșu(πληθ. căstrăvétșí) **1.** αγγούρι **2.** (μτφ.- χαϊδευτ.) μικρό παιδί.

cășáru¹(πληθ. cășári) τυροκόμος.

cășáru²(πληθ. cășári) είδος αρπακτικού πτηνού από την οικογένεια των αετιδών;

cășáre & cășárie(πληθ. cășári & cășárii) τυροκομείο.

cășátă(πληθ. cășáte) είδος τυρόπιτας.

cășăréťu(πληθ. cășăréťsí) ψημένος σπόρος καλαμποκιού, ποπ-κόρν.

cășárie → cășáre.

cășárlíche(χωρίς πληθ.) **1.** τυροκομία, η ενασχόληση με την παραγωγή και την εμπορία τυριού **2.** η τυροκομική τέχνη.

cășcăvále(πληθ. cășcăváli) **1.** η μεταφορά του bașchío (τύπος τυριού, βλ. λ) με υποζύγια από την στάνη στο τυροκομείο **2.** (συνεκδ.) το τυρί bașchío.

cășméťe(πληθ. cășméťsí) **1.** τύχη **1.** στήριξη, ευνοϊκή αντιμετώπιση.

cășťígă(χωρίς πληθ.) **1.** ευθύνη **2.** φροντίδα, μέριμνα **3.** επιμέλεια **4.** εμπιστοσύνη.

cășťighédzu(cășťig/-áre,-ái,-átă) **1.** βασιζομαι, στηρίζομαι (σε κπ.) **2.** βασιζομαι, δείχνω εμπιστοσύνη (σε κπ.).

cătánă(πληθ. cătánádzi) **1.** άχρηστο άλογο, αυτό που τρέφεται χωρίς να χρησιμοποιείται σε εργασίες **2.** (μτφ. για προσ.) χαραιοφάης.

cătărăíu(πληθ. cătărăíuri) παραπληγία.

cătăvălă(πληθ. cătăvăládzi) **1** (για υλικά ή πράγματα) αυτό που μένει άχρηστο, που δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί πουθενά **2.** (για εμπόρευμα) αυτό που μένει παθητικό, το αδιάθετο, το απούλητο **3.** (για πρόσ.) αυτός που αποτελεί βάρος, που προκαλεί ενόχληση, που επιβαρύνει/κουράζει (κπ.) με την παρουσία του **4.** βάρος, η υποχρέωση που επωμίζεται κανείς.

cătínă(πληθ. cătíne) **1.** λεκάνη, κοιλότητα στο κατώτερο τμήμα του κορμιού **2.** (ειδικότ.) το τμήμα της λεκάνης που περιλαμβάνει τον κόκκυγα και τους λαγόνες **3.** (πληθ.) οι λαγόνες.

cătráne(χωρ. πληθ.) **1.** κατράμι **2.** (μτφ. ως επίθ.) κατάρμαυρος.

cătsáo(πληθ. cătsále) **1.** σκύλα **2.** (μτφ.) δύστροπη γυναίκα.

cătsălícu(πληθ. cătsălící) σκυλάκι (υποκ. του cătsálu).

cătsálu¹(πληθ. cătsáli) **1.** κουτάβι, το νέο γνό του σκύλου. **2.** εξάνθημα στο κάτω μέρος της γλώσσας που αποτελεί σύμπτωμα δαγκώματος από λυσσασμένο σκυλί.

cătsálu²(πληθ. cătsáli) σκελίδα σκόρδου.

cătsălúșu - cătsălúșă(πληθ. cătsălúșí - cătsălúșe) αρσ. σκυλάκι - σκυλίτσα (υποκ. του cătsálu).

cătsămóru(πληθ. cătsămóri) **1.** τσιμπούρι, παράσιτο που κολλάει στο δέρμα των ζώων και τους ρουφάει το αίμα **2.** (οικ.) άνθρωπος που με τη συνεχή παρουσία του ή με τις επίμονες απαιτήσεις του γίνεται ενοχλητικός, φορτικός

cătsănáșu(χωρ. πληθ.) κορυφογραμμή που προεξέχει.

căťșúlă(πληθ. căťșúle) **1.** κάθε τύπος καλύμματος της κεφαλής **2.** καλλωπιστικό κάλυμμα κεφαλής (αποτελεί στοιχείο της, επίσημης, παραδοσιακής φορεσιάς των γυναικών του Μετσόβου) **3.** (μτφ.) αναφορά, το να λέω σε κπ. λεπτομερώς ότι σχετίζεται με κτ. **4.** (μτφ. - ειρων.) βραβείο, βράβευση.

căťșulícă(πληθ. căťșulíce) κάθε, μικρού μεγέθους κάλυμμα της κεφαλής (υποκ. του căťșú-lă).

cătúnă(πληθ. cătúne) **1.** προσωρινή στρα-

τοπέδευση, προσωρινή κατάλυση, πρόχειρος καταυλισμός **2.** μετακινούμενος κτηνοτροφικός καταυλισμός **3.** (συνεκδ.) ο κινητός εξοπλισμός μίας κτηνοτροφικής εγκατάστασης **4.** η οικοσκευή, ο κινητός εξοπλισμός ενός σπιτιού.

cātuşópulu (πληθ. cātuşópuí) γατάκι.

cătúşu - cătúşă (πληθ. cătúşi - cătúşe) **1.** γάτος - γάτα **2.** (θηλ. μτφ.) έξυπνος άνθρωπος **3.** (θηλ.) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

căúră (πληθ. căúre) **1.** η γάνα που δημιουργείται στα μεταλλικά σκεύη που τοποθετούνται σε φωτιά **2.** στρώμα κάπνας που επικάθεται πάνω σε μία επιφάνεια.

căvălă (πληθ. căvălí) **1.** καβαλαρία, ομάδα ιππέων **2.** (πληθ.) μεταφορά ανθρώπων πάνω σε άλογα **3.** (συνεκδ. στο πληθ.) η επαγγελματική ενασχόληση με τη μεταφορά ανθρώπων πάνω σε άλογα **4.** (πληθ.) ομάδα ανθρώπων που μεταφέρεται με άλογα.

căvălăru - căvălără (πληθ. căvălári - căvălăre) **1.** καβαλάρης, ιππέας - καβαλάρισσα **2.** (αρσ.) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

căvúle (πληθ. căvúlí) συνήθ. στη φρ. cu ~, "υπό όρους, με ορισμένες προϋποθέσεις"· ειδικότ. **a.** (για πρόσ.) με δοκιμή, με την συμφωνία να σταματήσει η συνεργασία αν αποδειχτεί ακατάλληλο **b.** (για ζώο, πράγμα) με την συμφωνία ότι δεν θα πάθει κτ.

căvǎgă (πληθ. căǎgădzí) κανυγάζ.

căvǎgdjî - căvǎgdjoáne (πληθ. căvǎgdjâ - căvǎgdjoáne) καβγατζής - καβγατζού.

căzâne¹ (πληθ. căzâni) καζάνι, μεγάλο μέγεθος λέβητας.

căzâne² (πληθ. căzâni) μικρό οροπέδιο σε πλαγιά βουνού.

căzânsescu (căzâns/-îre, -î, -îta) καζαντζω, βγάζω λεφτά, κάνω περιουσία.

căzânsîre (πληθ. căzânsîri) καζάντισμα

căzmă (πληθ. căzmădzí) κασμάς.

ceáfe (χωρ. πληθ) παγωνιά, έντονο ψύχος.

ceápă (πληθ. ceápe) κρεµύδι.

ceáră (πληθ. ceáre) κερύ.

ceáre¹ & **duceáre** (πληθ. céri & ducéri) **1.** πηγαϊμός, το να πάω κάπου **2.** (συνεκδ.) δρόμος, ταξίδι. **Σχόλιο:** το ceáre αποτελεί συντεταγμένο τύπο του ducéare.

ceáre² & **dzíceáre** (πληθ. céri & dzíceéri) **1.** το ειπείν, το να πω κάτι **2.** μίλημα, το να μιλώ **3.** (πληθ.) λόγια, κουβέντες· **σχόλιο:** το ceáre αποτελεί συντεταγμένο τύπο του dzíceáre.

cérchiu (πληθ. ceárche) **1.** τσέρκι, μεταλλι-

κή στεφάνη περίσφιξης και συγκράτησης των ξύλων του βαρελιού και άλλων σκευών με κυκλική περιφέρεια **2.** (παλαιότ.) παιχνίδι με μεταλλικό στεφάνι **3.** ο δακτύλιος που σχηματίζεται γύρω από το φεγγάρι.

cérpu (πληθ. cérpuri) ελάφι.

céte (πληθ;) τεμάχιο ξύλου που φέρει πάνω του εγκοπές οι οποίες ισοδυναμούν στις υποδιαρέσεις του μέτρου (χρησιμοποιείται κυρ. από τους ξυλουργούς για τον υπολογισμό του πάχους των σανίδων).

cevúrá (πληθ. cevúri) παγωνιά, έντονο ψύχος.

cheádhinu (πληθ. cheádhine) **1.** νήμα **2.** σχοινί **3.** σπάγκος.

cheaftédhă (πληθ. cheaftédzi) κεφτές.

cheále (πληθ. chéli) **1.** δέρμα **2.** τομάρι, γδαρμένο δέρμα ζώου **3.** ασκί **4.** (παλαιότ.) δέρμα από κεφάλι ζώου που χρησιμοποιείται ως κατάπλασμα **5.** (μτφ.) στομάχι **6.** (μτφ.) πρόσωπο που ενεργεί έξυπνα ή πονηρά.

cheaméte (πληθ. cheamétsi) **1.** (για έμψ., πράγμ., γεγονότα) πλήθος, μεγάλο σύνολο **2.** (για υλικά, βροχή, χιόνι) μεγάλη ποσότητα **3.** ραγδαία βροχή, κατακλυσμός **4.** καταστροφή **5.** συντέλεια, χαλασμός **6.** χαμός, κατάσταση μεγάλης έντασης και αναταραχής.

cheándză (πληθ. cheándză) ήρα, ζιζάνιο των σιτηρών.

cheáptine¹ (πληθ. cheáptiíni) **1.** χτένι **2.** ένα από τα εργαλεία του λιθοξόου **3.** (μτφ.) πυκνοφυτεμένο δάσος **4.** (μτφ.) οτιδήποτε παρουσιάζει πυκνή διάταξη.

cheáptine² (πληθ. cheáptsíni) λανάρα, εργαλείο για το ξάσιμο του μαλλιού

cheáptinu (cheptin/-áre, -ái, -átă) **1. a.** χτενίζω **b.** (me ~) χτενίζομαι **2.** ξαίνω, λαναρίζω.

cheáre (πληθ. chéhuri) **1.** ανήλιος τόπος **2.** η δυτική ή βορειοδυτική πλαγιά βουνού ή υψώματος

cheástere (πληθ. chésteri) ξυλουργικό εργαλείο (χρησιμοποιείται για το ίσιωμα της επιφάνειας του ξύλου).

Cheáre, η βλαχική ονομασία του (όμορου με το Μέτσοβο) χωριού Ανήλιο.

cheátră (πληθ. chétru) **1.** πέτρα. **2.** βράχος, λιθάρι.

chebré & chibré (χωρ. πληθ.) **1.** σοβάς **2.** (μτφ. στη φρ. dau ~) τρίβω τα γεννητικά μου όργανα προκειμένου να προκαλέσω οργασμό, αντανάζομαι.

chefalareáo (πληθ. chafalaréi), (παλαιότ.) δέρμα από κεφάλι ζώου το οποίο χρησιμοποιείται ως κατάπλασμα.

chéfe(πληθ. chéhi) κέφι **α.** καλή ή χαρούμενη διάθεση **β.** διάθεση, όρεξη για κτ.

chehaé - chehaoáñe(πληθ. chehaeádzi - chehaoáñe) **1.** (αρσ.) προϊστάμενος, ο διευθύνων σε ένα χώρο εργασίας **2.** (αρσ. στη κτην.) υπεύθυνος, ο διευθύνων ένα τσελιγκάτο **3.** (μειωτ.) άνδρας - γυναίκα που επιμένει να ελέγχει την εργασία ή τη συμπεριφορά κάποιου.

chehribáre(πληθ. chehribári) **1.** κευριμπάρι **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός προσώπου με ευγενικό χαρακτήρα.

chelepúre(πληθ. chelepúri) κελεπούρι, ευκαιρία, προσφορά.

chelepurdjî' & chelepurdjoáñe(πληθ. chelepurdjoáñe & chelepurdjádzi) άντρας - γυναίκα που αναζητεί ευκαιρίες.

chelică(πληθ. chelici) μικρό ασκί ενός μέχρι δύο κιλών (υποκ. του cheále).

chelibetiséscu & chilibetiséscu(chelibetis & chilibetis/-íre,-í,-ítă,) **1.** γυμνώνω, γδύνω **2.** (me ~) γδύνομαι, ξεγυμνώνομαι.

chelibetisíre & chilibetisíre(πληθ. chelibetisíri & chilibetisí-ri) γδύσιμο, ξεγύμνωμα.

chelibisitúrá(πληθ. chelibisi-túre) **1.** γδύσιμο, αφαίρεση ρούχων **2.** (για εσωτερικούς χώρους) γύμνια, απουσία εξοπλισμού.

chélmu(πληθ. chélmuri) ξύλινο λεκανάκι (χρησιμοποιούνταν ως δοχείο φύλαξης του προζυμιού, ως αλατοδοχείο και όπου αλλού χρειαζόταν).

chéndă(πληθ. chéndzi) δοκάρι που τοποθετείται σε πλάγια θέση στο εσωτερικό μίας σκεπής.

chendrăsésucu(chendrăs/-íre,-í,-ítă) **1.** (για ύφασμα) κεντώ, διακοσμά **2.** (για ξύλο) σκαλίζω, σμιλεύω παραστάσεις ή μορφές.

chendrăsíre(πληθ. chendrăsíri) **1.** (για ύφασμα) κέντημα, διακόσμηση με σχέδια. **2.** (για ξύλο) σκάλισμα, σμίλευση παραστάσεων η μορφών.

chendrăsitúrá(πληθ. chendrăsitúre) **1.** κέντημα, εργόχειρο ύφασμα η σχέδιο που έχει διακοσμηθεί με βελόνι και κλωστή **2.** Σκάλισμα, παράσταση η μορφή που έχει σμιλευτεί.

cheníhe & chiníhe(πληθ. chiníhi & cheníhi) βλ. λ. chenósu.

chenósu & chinósu(πληθ. chenóse & chinóse) εργαλείο μαραγκού (το χρησιμοποιεί για να ανοίγει πατούρες σε παράθυρα).

cheolhané(πληθ. cheolhanádzi) κηφήνας, ακαμάτης, τεμπέλης.

cheondicără(cheondic/-ăre,-ái,-átă), (τριτοπρόσ. για μαλλιά) σκληραίνουν, γίνονται ά-

γρια, πυκνά.

cheondicăre(πληθ. cheondicări), (για μαλλιά) το να έχουν γίνει σκληρά, άγρια και πυκνά.

cheósche(πληθ. cheóschi) κιόσκι.

cheptináre(πληθ. cheptinári) **1.** χτένισμα **2.** λανάρισμα..

cheptinicu & cheptinítsu(πληθ. cheptinítsi) χτενάκι (υποκ. του cheáptine¹)

cheptinítsu → cheptinicu

chéptu(πληθ. chépturi) **1.** στήθος, το πρόσθιο μέρος του θώρακα ανθρώπων η ζώων **2.** (συνεκδ.) ολόκληρος ο θώρακας και τα όργανα που περικλείει **3.** οι μαστοί της γυναίκας.

cherămídhă(πληθ. cherămídzî) κεραμίδι.

cheradjî' - cheradjoáñe(πληθ. cherdjádzi & cheradjoáñe) αγωγιάτης. αγωγιάτισα.

cheradjîliche(πληθ. cheradjîlichî) το επάγγελμα του αγωγιάτη.

cherameryó(πληθ. cherameryádzi) κεραμουργείο.

cheráo(πληθ. cherále) κυρά, αρχόντισα, αφέντρα.

cherătă - cherătoáñă(πληθ. cheratádzî - cheratoáñe) πονηρός, κατεργάρας άνδρας – πονηρή, κατεργάρα γυναίκα.

cherdhăsésucu & încherdhăsésucu(cherdhăs & încherdhăs/-íre,-í,-ítă) κερδίζω **α.** νικάω **β.** ωφελούμαι (από κτ.).

cherdhăsíre & încherdhăsíre(πληθ. cherdhăsíri & încherdhăsíri) **1.** το να κερδίζω, να νικά κάποιον **2.** το να κερδίζω, να ωφελούμαι από κτ.

cherdeáre(πληθ. cherdéri) χασούρα, οικονομική ζημιά.

chérdú(cherd/-eáre,-ái,-útă) **1.** χάνω **α.** καταλήγω να μην έχω κάτι **β.** παύω να έχω την κυριότητα ή την ιδιοκτησία πράγματος **γ.** αδυνατώ να διατηρήσω ή να συγκρατήσω κάτι **δ.** στερούμαι (κτ.) **ε.** αποστερούμαι (κάποιον αγαπημένο) λόγω θανάτου **στ.** δεν προλαβαίνω (κτ.) λόγω αργοπορίας **η.** ηττώμαι (σε κτ.) **θ.** υφίσταμαι ήττα νικιέμαι **ι.** μου ξεφεύγει (κπ./κτ.) **ια.** στερούμαι κάτι σημαντικό **2.** (me ~) χάνομαι **α.** παύω να φαίνομαι, βγαίνω από το οπτικό πεδίο κάποιου **β.** κλείνομαι, δεν εμφανίζομαι **δ.** δεν έχω επικοινωνία με κπ. **ε.** λιποθυμώ, με εγκαταλείπουν οι αισθήσεις μου.

cheresté(χωρίς πληθ.) **1.** ξυλεία **2.** Πρώτη ύλη, υλικό

cherişótu & cherişoátă(πληθ. cherişótsi & cherişoáte), (ο, η) κάτοικος του χωριού Cheáre (βλ. λ.)

cheríre(πληθ. cheríri) **1.** εξαφάνιση (προσ. ή πράγμ.) **2.** χαμός, αφανισμός **3.** καταστροφή **4.** (για ανθρώπους) θάνατος **5** (για ζώα) ψόφος **6** έντονο καιρικό φαινόμενο **7.** χάζεμα, άσκοπη σπατάλη χρόνου.

cherítã(χωρίς πληθ.) η δύση, το βασίλεμα του ηλίου.

cheritúrã(πληθ. cheritúre) **1.** χαμός, αφανισμός **2.** καταστροφή **3.** παρακμή, έλλειψη προόδου **4.** άσκοπη, ανώφελη πράξη, ενέργεια ή εργασία **5.** ανούσια σπατάλη χρόνου **6.** ανούσια κατάσταση.

cheró(πληθ. cherádzi) **1.** καιρός **α.** η κατάσταση της ατμόσφαιρας **β.** κλίμα **γ.** κλιματικές συνθήκες συγκεκριμένης εποχής **δ.** η μεταβολή του κλίματος (συνήθως όταν επιδεινώνεται) **2.** καιρός **α.** χρόνος **β.** χρονική περίοδος (στο παρελθόν, το παρόν, το μέλλον) **γ.** χρονικό διάστημα ορισμένης διάρκειας **δ.** ο διαθέσιμος χρόνος **3.** (πληθ.) η εποχή, οι συνθήκες ζωής οι περιστάσεις.

chéru(cher/-íre,-í,-ítã) **1.** χάνομαι, εξαφανίζομαι, παύω να υπάρχω **2.** αφανίζομαι, εξαλείφομαι **3.** χάνομαι, εξαφανίζομαι, δεν εμφανίζομαι **4.** αφανίζω, ρημάζω, καταστρέφω/-φομαι **5.** πεθαίνω **6.** σκοτώνομαι (σε πόλεμο) **7.** χαζεύω, χαζολογώ **8.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα) παρακμάζω, δεν αποδίδω **9.** (για νερό) απορροφώμαι (από το έδαφος) **10.** (για ζώο) ψοφώ **11.** (για τον ήλιο) δύω.

cheruséscu(cherus/-íre,-í,-ítã) κερώνω, αλείφω με κερί.

cherusíre(πληθ. cherusíri) κέρωμα, η κάλυψη φτιλιού με κερί.

chesáte(πληθ. chesátsi) κεσάτι, αναδουλειά.

ches(ακλ.) σφάξιμο, σφαγή.

chetrãgeáo(πληθ. chetrãgeále) **1.** βότσαλο **2.** (πληθ.) παιδικό παιχνίδι.

chetricã & chetrítșã(πληθ. chetrítși) πετρούλα.

chetrítșã → chetricã.

chibré → chebré.

chicáre(πληθ. chicári) **1.** στάξιμο, η πτώση και ροή σταγόνων **2.** λέκιασμα από σταγόνες υγρών **3.** στενοχώρια που προκλήθηκε από κπ./κτ. που με έχει ενοχλήσει **4.** (για δημητριακά) στάχνασμα.

chicã(χωρ. πληθ.) σταλιά, η ελάχιστη ποσότητα υγρού που πίνεται.

chicătúrã(πληθ. chicătúre) στάλαγμα, κηλίδα, λεκές που προήλθε από στάξιμο.

chichiríche(πληθ. chichiríche) (σκωπτ.) το χρέμα ως νομισματική μονάδα

chichindóna(πληθ. chichindóne) **1.** είδος πουλιού; **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός μικρού κοριτσιού που είναι τσαχπίνικο, όμορφο και χαριτωμένο.

chícu(chic/-áre,-ái,-átã) **1.** στάζω, σταλάζω, αφήνω να πέσει (υγρό) σταγόνα-σταγόνα **2.** στάζω, πέφτω σταγόνα-σταγόνα **3.** κηλιδώνομαι, λεκιάζομαι (από σταγόνες υγρών) **4.** πικάρομαι, μου κακοφαίνεται **5.** (για δημητριακά) σταχυάζω.

chicutã(πληθ. chicute) **1.** στάλα, σταλαγματιά **2.** (ως επίρρ.) μούσκεμα, πολύ βρεγμένος.

chihlăescu & țșihlăescu(chihlã & țșihlã /-íre,-í,-ítã) ασθενώ ελαφρά.

chihlăire(πληθ. chihlăiri) το να ασθενώ ελαφρά.

chilibetiséscu → chelibetiséscu.

chilibetisíre → chelibetisíre.

chilíme(πληθ. chilíni) κιλίμι,χαλί.

chimére(πληθ. chiméri) κεμέρι.

chimitíru(πληθ. chimitíre) κοιμητήριο.

chimolíe & chimulíe(πληθ. chimolíe & chimulíe) κιμωλία.

chimulíe → chimolíe.

chindináru(πληθ. chindinári) η κατά φύλλα διάταξη των μελλών μίας ομάδας.

chinári(εν.;) οι πρώτες σανίδες που παράγονται κατά την πρίση ενός κούτσουρου (έχουν ελλειψοειδή επιφάνεια επειδή προέρχονται από το εξωτερικό καμπυλωτό μέρος του κούτσουρου).

chinétu(πληθ. chinéturi) πευκόδασος, πευκώνας.

chingrã(πληθ. chingre), (παλαιότ.) πουίλια, μικρός μεταλλικός δίσκος που χρησιμοποιούταν για τη διακόσμηση γυναικείων μαντηλιών ή αποτελούσε εξάρτημα σκουλαρικών.

chinicélu(πληθ. chinicéli) πευκάκι (υποκ. του chinu).

chinícu & chinítșu(πληθ. chinítși) βλ. λ. chinicélu.

chiníhe → cheníhe.

chinishóru(πληθ. chinishóri) βλ. λ. chinicélu.

chinítșu → chinícu.

chinósu → chenósu.

chinóte(χωρ. πληθ.) κοινότητα, το νομικό πρόσωπο της τοπικής αρχής ενός οικισμού.

chínu(πληθ. chíni) πεύκο.

chiosé & chiusé(πληθ. chiosádzi & chiu-sádzzi) **1.** ακρογωνιαίος λίθος **2.** αγκωνάρι.

chiparíse(πληθ. chiparíse) κυπαρίσι.

chipénghe(πληθ. chipénghi) (παλαιότ.) τα συρταρωτά παράθυρα των σαχνισιών.

chiriráre(πληθ. chirirári) **1.** τσιμπιά (στο δέρμα) με τα δάχτυλα **2.** το σημάδι που αφήνει η τσιμπιά.

chirirátúră(πληθ. chirirátúre) **1.** τσιμπιά (στο δέρμα) με τα δάχτυλα **2.** το αποτύπωμα που αφήνει (στο δέρμα) η τσιμπιά **3.** (για φαγητό) ίχνος από τσιμπολόγημα.

chiriru(chirir/-áre,-ái,-átă) **1.** τσιμπώ (κπ.) με τα δάχτυλα **2.** νιώθω τσίμπημα, απότομο ελαφρό πόνο **3.** (για φαγητά) τσιμπώ, τσιμπολόγώ.

chípru & **chípuru**(πληθ. chípre & chípurre) **1.** κουδούνι **2.** (συνεκδ.) ο ήχος του κουδουνιού **3.** κυπρί, τύπος κουδουνιού (διαφόρων μεγεθών) που κρέμονταν από τον λαιμό των αλόγων, των μουλαριών, των τράγων και των κατσικιών **4.** κουδούνι πόρτας **5.** (παλαιότ.) μπρούτζινος κώνος που κάλυπτε την κάτω άκρη της ατράκτου του μηχανισμού του νερόμυλου.

chipurítsu(πληθ. chipurítsi) μικρό κυπρί, τύπος μικρού κουδουνιού που κρέμονταν από τον λαιμό των κατσικιών (υποκ. του chípru).

chípuru. → chipru.

chisă(χωρίς πληθ.) βαθύ σκοτάδι.

chisáre(πληθ. chisári) **1.** στούμπισμα **2.** η συμπίεση, πράγματος, για να χωρέσει κάπου..

chisătúră(πληθ. chisătúre) ήχος στουμπίσματος.

chischinádă(χωρίς πληθ.) **1.** ευκινησία **2.** καθαριότητα.

chisézdu(chis/-áre,-ái,-átă) **1.** στουμπίζω, κοπανίζω, συνθλίβω **2.** συμπιέζω, πιέζω (κτ.) για να χωρέσει κάπου **3.** (μτφ.) δέρνω (κπ.) πολύ.

chişapódhu & **chişapódhă**(πληθ. chişapódzi & chişapódhe) **1.** κατουρήλις - κατουρλού **2.** (μτφ.) δειλός - δειλή. **3.** (θηλ. για χρώμα) θαμπό

chişáre(πληθ. chişári) **1.** κατούρημα, η ούρηση **2.** κατούρημα, η ανάγκη να ουρήσει κανείς.

chişátu (πληθ. chişátsi) κάτουρο, τα ούρα.

chişătóru(πληθ. chişătóri) ουρητήριο

chişătúră(πληθ. chişătúre) προϊόν ούρησης.

chíşu¹(chis/-áre,-ái,-átă) **1.** κατουρώ, αποβά-λω τα ούρα μου **2.** βρέχω (κπ) με τα ούρα μου **3.** (me ~) κατουριέμαι, δεν μπορώ να συγκρα-τήσω τα ούρα μου **4.** (μτφ.) δείχνω την περιφρόνησή μου, απαξιώνω (κτ.) **5.** (μτφ.) σταλάζω, στάζω **6.** (για ζώο) εκσπερματώνω.

chíşu²(χωρ. πληθ.) στη φρ. scólu chíşulu! **1.** ξεθαρρεύω **2.** ξιπάζω κπ.

chitráre(πληθ. chitrári) τσαμπί (το λήμμα χρησιμοποιείται για όλους τους καρπούς με εξαίρεση τον βότρυ του σταφυλιού που αποκαλείται arárunu).

chitră(πληθ. chitre) κίτρο, ο καρπός της κίτριας.

chiúche(πληθ. chiúche) χαρακτηρισμός θηλυκού με ωραία εμφάνιση.

chiúnghe(πληθ. chiúnghe) κιούγκι, πλήλινος υδροσωλήνας.

chiúpe(πληθ. chiúpe) κιούπι, πιθάρι.

chiosé → chiosé.

chiustéke(πληθ. chiustéke) αλυσιδωτό επιστήθιο κόσμημα της παραδοσιακής φορεσιάς των ανδρών.

chiusteré(πληθ. chiusterádzi) εργαλείο μαραγκού για την διάνοιξη πατούρας στις πόρτες (πληθ.).

chiutí - chiutoáne(πληθ. chiiutádzi - chiutoáne) κιοτής, ο δειλός - δειλή γυναίκα.

chiutipséscu(chiutips/-íre,-í,-ítă) **1.** απογοητεύομαι, χάνω το κουράγιο μου **2.** υποτάσσομαι.

chiutipsíre(πληθ. chiutipsíri) απογοήτευση, η απώλεια του κουράγιου.

chíză(πληθ. chizde) αιδοίο.

cíce(χωρίς πληθ.) **1.** τσιτσι, το κρέας όταν απευθυνόμαστε σε μωρά ή μικρά παιδιά **2.** (σκωπτ.) το κρέας.

cicibeáo(πληθ. cicibeále) είδος πουλιού;.

cicoáră(πληθ. cícíri) **1.** ακρίδα **2.** (μτφ.) έγνοια, σκοτούρα

cimbúnă(πληθ. cimbúne) σφυρίχτρα.

cimbúse(πληθ. cimbúse) τσιμπούσι, φαγοπότι, συμπόσιο:

cimbídă(πληθ. cimbídhe) τσιμπίδα για την αφαίρεση αγκίδων.

cinceáre(πληθ. cincéri) τάνυσμα (ρούχου, υφάσματος κ.τ.ο.) που έχει μαζευτεί.

cínganu(πληθ. cíngańi) το πουλί παπαδίτσα ή καλόγερος (κατ' ορισμένους ο μελισσοφάγος).

cíngéare(πληθ. cíngéri) **1.** ζώσιμο, περίζωση **2.** στέγαση, τοποθέτηση στέγης σε οικοδομή.

cíngu¹(cíngéare, címpşu, címpţă) **1. α.** ζώνω, περιζώνω (κπ/κτ.) **β.** (me ~) ζώνομαι (με κτ.) **2.** περιβάλω, καλύπτω κτ., είμαι γύρω από κτ. **3.** (για οικοδομή) στεγάζω, τοποθετώ στέγη.

cíngu²(πληθ. cínguri) τσίγκος.

cíntu(cinceáre,címpşu,címpţă) **1.** τεντώνω κτ. που έχει μαζευτεί (κυρ. για ρούχο, ύφασμα κ.τ.ό.) **2.** (για χορό) ανοίγω, διαπλατύνομαι.

cínié(πληθ. cínií) είδος ψαριού του γλυκού νερού.

cípă(πληθ. cípe) **1.** τσεμπέρι, μαντήλι **2.** (μτφ.) η ντροπή **3.** κρούστα στην επιφάνεια υγρών ή φαγητών **4.** καταρράκτης, νόσος των ματιών **5.** (μτφ.) ύφασμα με πολύ λεπτή υφή.

cípúne(πληθ. cípune) κάθε μία από τις δύο περισκελίδες της παραδοσιακής ενδυμασίας των ανδρών.

cípură(πληθ. cípуре) τσίπουρο, στέμφυλο, ό,τι απομένει μετά το πάτημα των σταφυλιών και την αφαίρεση του μούστου.

ciritsángală & ciritsárgană(πληθ. ciritsángale & ciritsárgane) **1.** ιδιοτροπία **2.** (πληθ.) κατώματα, κόλπα.

ciritsárgană → ciritsángală.

cirótu(πληθ. ciróte) τσιρότο.

círu(πληθ. círe) κόσκινο με μικρές τρύπες **2.** (μτφ.) αντικείμενο γεμάτος τρύπες

cítă(πληθ. cíte) είδος υφάσματος.

citáche(πληθ. citáchi) είδος υφάσματος.

civală(πληθ. cívale) **1.** στερεό υπόλειμμα μετά από την επεξεργασία (θραύση ή κοπή) ενός υλικού **2.** θραύσμα **3.** (μτφ. για πρόσ.) εξουθένωση, αίσθηση έντονης σωματικής κατάπονησης.

civetuséscu(civetus/-íre,-í,-ítă) **1.** επιδιορθώνω, επισκευάζω **2. a.** εφοδιάζω/εξοπλίζω (έναν χώρο) με τον απαραίτητο ιματισμό **β.** (me ~) εφοδιάζομαι με τον απαραίτητο ιματισμό.

civetusíre(πληθ. civetusíri) επιδιόρθωση, επισκευή.

cigărá(πληθ. cigări) τσιγάρο.

cigăridhă(πληθ. cigăridzi) υπόλειμμα από λιωμένο ξύγκι που έμπαινε στα φαγητά.

cigrăpséscu(cigrăps/-íre,-í,-ítă) τσιγαρίζω, σοτάρω.

cigrăpsíre(πληθ. cigrăpsíri) τσιγάρισμα.

cîh(ακλ.) βάσανο, στενοχώρια.

cîne(πληθ. cínií) **1.** σκυλί **2.** (μτφ. για προσ.) (α) κατεργάρης (β) σκληρός, άσπλαχνος (γ) σκληρός, ανθεκτικός.

cîni(χωρ. εν.) χρήματα, λεφτά.

círtsănésucu(círtsăn/-íre,-í,-ítă) **1.** χτυπάω, κοπανώ, δέρνω κτ. (με το χέρι ή με κτ.) **2.** εντυπωσιάζω, λάμπω, ακτινοβολώ **3. a.** πηγαίνω, κατευθύνομαι (προς τα κάπου) **β.** πορεύομαι, διανύω μια απόσταση **γ.** την κοπανάω, φεύγω (συν. κρυφά) **4.** εξαπατώ κτ. πουλώντας του

σκάρτο πράγμα **5.** (για ζώο) το ξαμολώ, το αφήνω ελεύθερο εντός συγκεκριμένου χώρου **6.** (για αντικείμενο) πετώ, ρίχνω.

círtsăníre(πληθ. círtsăníri) **1.** χτύπημα, δάρισμα **2.** ο εντυπωσιασμός που προκαλώ (συνήθ. όταν ντύνομαι) **3.** (για άχρηστα πράγμα.) πέταγμα, ρίψη **4.** (για ζώο) ξαμόλλημα το να το αφήσω ελεύθερο εντός συγκεκριμένου χώρου.

císcă(χωρ. πληθ.) σκασίλα, έντονη θλίψη και δυσαρέσκεια.

císcîrí'tă(πληθ. císcîrí'te) **1.** βήμα, διασκελισμός, δρασκελιά, το άνοιγμα των ποδιών κατά το βάδισμα ή το τρέξιμο **2.** μονάδα μέτρησης εδαφικών εκτάσεων ισοδύναμη με την απόσταση του ανοίγματος των ποδιών στο περπάτημα.

cíşă(πληθ. cíşe) χαρακτηρισμός ατημέλητης γυναίκα

cîţşámácă(πληθ. cîţşámáce) είδος χυλού (παρασκευάζεται από καλαμποκίσιο αλεύρι, ζάχαρη και λάδι).

cîţşíescu(cîţşí/-íre,-í,-ítă) **1.** κόβω, τεμαχίζω μία σάρκα με μαχαίρι **2.** σφάζω, σκοτώνω άνθρωπο ή ζώο κόβοντας (το λαιμό του) με το μαχαίρι.

cîţşíire(πληθ. cîţşíiri) **1.** σφάξιμο **2.** τεμαχισμός σάρκας με μαχαίρι.

cíţşu(πληθ. cíţşi) (χαϊδευτ.) γάιδαρος.

clápă(πληθ. clápe) **1.** κάθε είδος ελάσματος, δακτυλίου ή πλαισίου που περιβάλλει, στερεώνει ή δεσμεύει ένα στερεό αντικείμενο **2.** δεσμά, αλυσίδες **3.** χειροπέδη **4.** (παλαιότ.) είδος πέδιλου που τοποθετούνταν κάτω από τα παπούτσια προκειμένου κάποιος να περπατά σε χιονισμένη επιφάνεια χωρίς να βουλιάζει.

clarínă (πληθ. clarine) κλαρίνο.

clăpítóru(πληθ. clăpitoáre) πλασταριά, πλατιά σανίδα (κυρ. κυκλικού σχήματος) που χρησιμοποιείται για τη παρασκευή φύλλων ζύμης.

clíră(πληθ. clíre) αιθάλη, καπνιά.

clironomíe(χωρ. πλθ.) κληρονομιά.

clironómu & clironómómă(πληθ. clironómañi & clironóme) άνδρας κληρονόμος - γυναίκα κληρονόμος.

clístó(πληθ. clístádzí) τμήμα της παραδοσιακής φορεσιάς των γυναικών του Μετσόβου

clítşu(πληθ. clítşe) εξάρτημα του μηχανισμού ασφάλισης της πόρτας.

clopotícu & clopotítşu(πληθ. clopotítşi) **1.** κουδουνάκι (υποκ. του clópotu) **2.** τύπος μικρού κουδουνιού που το κρεμούν στο λαιμό ανδρών ηλικίας έως δύο ετών.

clopotítşu → clopoticu.

clópotu(πληθ. cloárote) **1.** κουδούνι **2.** (συνεκδ.) ο ήχος του κουδουνιού **3.** τύπος κουδουνιού (διαφόρων μεγεθών) που το κρεμούν στο λαιμό μεγάλων προβάτων **4.** (μτφ.) ο βόμβος των αυτιών **5.** (μτφ.) σκοτούρα, έγνοια **6.** (μτφ.) ρεζιλίκι, ζευτίλα.

clótsǎ(πληθ. clótsǎ) κλώσα, η κότα που κλωσά τα αυγά της.

clotși're(πληθ. clotși'ri) κλώσσημα, επώαση.

clótsu(πληθ. cloátsǎ) κλωτσιά.

cludhupínacu & curdhupínacu(πληθ. cludhupínace & curdhupínace) (παλαιότ.) κλειδοπίνακο, μικρό ξύλινο δοχείο, που έκλεινε πολύ καλά και που το χρησιμοποιούσαν για τη μεταφορά φαγητού.

clutsuéscu(clutsu/-ire,-í,-ítǎ) **1.** κλοτσά, δίνω κλοτσιά **2.** (μτφ.) τα παρατάω, εγκαταλείπω (υπόθεση ή δουλειά) **3.** στραβοπατά, δεν ακουμπώ σωστά το πέλημα στο έδαφος.

clutsuíre(πληθ. clutsuíri) κλότσημα

clutșǎscu(cl/-otși're,-otși'i&-utși'i,-otși'tǎ) **1.** κλωσά, επιάζω **2.** (μτφ.) καθυστερώ, αργοπορώ (να κάνω κτ.) **3.** (μτφ.) τεμπελιάζω, κάθονται χωρίς να κάνω τίποτα **4.** (μτφ. για ασθενή) είμαι κατάκοιτος.

clíae(πληθ. cíei) **1.** κλειδί **2.** κλειδώση, η άρθρωση των οστών **3.** παγίδα, φυσική αδιέξοδος ή τέχνασμα που χρησιμοποιείται για την ακινητοποίηση και τη σύλληψη ανθρώπου ή ζώου **4.** (συνεκδ.) κάθε τέχνασμα που αποσκοπεί στο να ξεγελάσει ή να παρασύρει κπ. **5.** (για επιχείρηση, κατάσταση, οικισμό) γεωγραφικό σημείο που ευνοεί την ανάπτυξη του **6.** (παλαιότ.) ξύλινος σφιγκτήρας που περιζώνε το τοίχωμα υδραγωγού με τετράγωνη διατομή **7.** (παλαιότ.) εξάρτημα του μηχανισμού του μαντανιού. **8.** ποτιστικό αυλάκι εντός της έκτασης ενός αγρού **9.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

clágu(πληθ. cláguři) **1.** πτυιά **2.** χαρακτηρισμός φαγητού που έχει γίνει πηχτό **3.** (μτφ.) μαγιά, η βάση από την οποία θα ξεκινήσει και θα αναπτυχθεί κάτι.

cléascǎ(πληθ. cléști) συνήθ. στη φρ. bágu tu cléascǎ! "παγιδεύω και συλλαμβάνω κπ."

clémáre(πληθ. clémári) **1.** κάλεσμα, πρόσκληση που απευθύνεται σε κπ. για να συμμετάσχει σε μια κοινή εκδήλωση ή προσπάθεια **2.** προσκλητήριο, επίσημη πρόσκληση, συνήθ. για γάμο ή βάπτισμα.

clému(clém/-áre,-ái,-átǎ) **1.** καλώ, προσκαλώ, ζητώ από κπ. να έρθει, να παρευρεθεί, να συμμετάσχει σε μια κοινωνική εκδήλωση ιδιω-

τικού ή δημόσιου χαρακτήρα, **2.** ονομάζω, απόκαλώ **3.** ονοματίζω, δίνω όνομα **4.** σημαίνω, έχω συγκεκριμένη σημασία.

clínu¹(πληθ. cíine) **1.** πτυχή υφάσματος, δίπλα, πιέτα **2.** λαγκιόλι.

clínu²(πληθ. cíinuri) θυμός, οργή.

coácǎ(πληθ. coáce) **1.** εγκοπή **2.** εσοχή **3.** η εσοχή που σχηματίζεται μεταξύ δύο κορυφών ενός βουνού **4.** φαράγγι, εδαφικό χάσμα **5.** (παλαιότ.) εγκοπή (σχήματος μισοφέγγαρου) που γινόταν στο αυτί του προβάτου (χρησίμευε ως σημάδι αναγνώρισής του από τον ιδιοκτήτη του) **6. α.** (στη φρ. fǎcu/ámu ~, για την παραγωγική απόδοση προϊόντος) παρουσιάζω/έχω κάμψη, πτώση, αριθμητική μείωση **β.** (στη φρ. feáce ~, για απόθεμα τροφίμων, προϊόντων, υλικών) εξαφανίστηκε (λιγότερα ή τελείωσε λόγω παράνομης αφαίρεσής του, υπεξαίρεσης, κλοπής κ. λπ.) **γ.** (συνεκδ., στη φρ. feáceǎ ~, για σύνολα. έμψ.) πέθαναν, ψόφησαν, αφανίστηκαν **7.** στόμιο (δοχείου, αγγείου ή μαγειρικού σκεύους) από το οποίο γίνεται η μετάγγιση του υγρού. **9.** βελονάκι πλεξίματος.

coácǎzǎ(πληθ. coácǎze) ξηροπλάτανος.

coácinu - coácinǎ(πληθ. coáciini - coácinne) ονομασία κριαριού προβάτου με ανοιχτό καφετί μαλλί.

coádǎ(πληθ. coáde) **1.** ουρά **2.** ο μίσχος καρπού, φύλου, το κοτσάνι **3.** το φύλλο του πράσου και του κρεμμυδιού **4.** υπόλειμμα στερεού υλικού (συνήθ. μετά την επεξεργασία του) **5.** (μτφ.) κάτι το μηδαμινό, χωρίς αξία, ασήμαντο **6** (μτφ.) το πίσω άκρο πράγματος ή σειράς **7.** (συνεκδ.) το τέλος, το (χρονικό ή τοπικό) σημείο στο οποίο τελειώνει κάτι **8.** αλετροπόδι.

coájǎ(πληθ. cóji) **1.** φλοιός, φλούδα· ειδικότ. **α.** δένδρων **β.** καρπών με σκληρό περίβλημα **2.** (μτφ.) το δέρμα.

coálǎ(πληθ. coále) **1.** κόλλα, ουσία που έχει την ιδιότητα να κολλά **2.** κόλλα χαρτιού, άκραιο φύλο χαρτιού.

coámǎ(πληθ. coáme) **1.** χαιτή ζώων **2.** κόμη, χαιτή, το μαλλί που πέφτει στους ώμους ενός ανθρώπου **3.** παχύ στρώμα χιονιού.

coápsǎ(πληθ. coáirse) **1.** ισχίο, γοφό **2** το σημείο όπου ενώνεται ο πάτος και το τοίχωμα ενός βαρελιού.

coárdhǎ¹(πληθ. coárdhe) **1.** νήμα, ταινία ή ιμάντας κατασκευασμένος από δέσμη ινών ή κλωστών **2.** (ειδικότ.) κάθε είδους κορδόνι **3.** η δέσμη των νημάτων του στημονιού που προορίζονται για ύφανση **4.** (σε μηχανές) κορδέλα ή ιμάντας μετάδοσης της κίνησης **5.** ιμάντας, ταινία, νήμα ή σύρμα. που έχει τεντωθεί, απλωθεί **6.** περίφραξη αποτελούμενη από τεντωμένες

τριχιές, ταινίες, σύρματα κ.τ.ό. **7.** κυκλικό περίφραγμα κατασκευασμένο με ξύλα ή κλαδιά που χρησιμεύει ως καλοκαιρινός καταυλισμός προβάτων **8.** δενδροστοιχία **9.** ομάδα εμψύχων παραταγμένη σε φάλαγγα **10.** χορδή μουσικού οργάνου.

coárdhă²(πληθ. córdzi) κοριός.

coárnă(πληθ. cóarne) κράνο, ο καρπός της κρυνιάς.

coástă(πληθ. coáste) **1.** παίδι, πλευρό ανθρώπου ή ζώου **2.** παϊδάκι, ψημένο παίδι **3.** πλαγιά βουνού **4.** μακρύ ξύλινο ραβδί κατάλληλο για το ράβδισμα των καρποφόρων δένδρων **5.** (παλαιότ.) μακρόστενο ξύλο που συνδέει τον ζυγό με την σβάρνα επιτυγχάνοντας την έλξη της **7.** ο μίσχος των ανθών **8.** πολύ λεπτό κλαδί.

cocăche(πληθ. cocăki) είδος δαντέλας που πλαισιώνει μαντήλι.

coceăre(πληθ. coceri) **1** ψήσιμο σε φούρνο **2.** ωρίμανση **α.** καρπού **β.** ανθρώπου.

cocotîcu(πληθ. cocotîci) **1.** κοκοράκι (υποκ. του cucótu) **2.** (μτφ.) αγόρι που έχει ξεπεταχθεί, που συμπεριφέρεται σαν ενήλικος.

cocotşăru(πληθ. cocotşări) νεαρός κόκορας, πετεινάρι (συνήθ. αυτός που έχει επιθετική συμπεριφορά).

cócu(coceăre/córşu/coáptă) **1.** φουρνίζω, ψήνω στον φούρνο **2.** (για καρπούς) ωριμάζω **3.** (για πρόσ.) ωριμάζω **α.** γίνομαι ψυχικά και πνευματικά ώριμος **β.** γίνομαι ενήλικος **4.** (για ξύλο) στεγνώνω και εμφανίζω ρωγμές.

cócu(ακλ.) στη φρ. bóbu-cócu năşte mǎngă-i! "από εδώ από εκεί κάτι έφαγα".

codîtsă(πληθ. codîce) **1.** ουρίτσα (υποκ. του coádă) **2.** κόκκυγας, οι τελευταίοι σπόνδυλοι στο κάτω μέρος της σπονδυλικής στήλης του ανθρώπου **3.** νεόβγαλτο φύλλο πράσου ή κρεμμυδιού.

códuru(πληθ. códuri) **1.** (για πίτα) τεμάχιο, κομμάτι **2.** (για αγρό) τμήμα, τεμάχιο **3.** (για οικία) τμήμα, μερίδιο **4.** (για έκταση) το κέντρο, το μέσο ή περίπου το μέσο ενός χώρου.

cóřă(πληθ. cófe) χαρακτηρισμός στρουμπουλής γυναικάς.

cofétă(πληθ. coféte) κουφέτο.

cójacu(πληθ. cójaci) βραχώδες ή πετρώδες έδαφος.

cojăchină(χωρ. πληθ.) έδαφος με πετρώδη σύσταση.

cochină(πληθ. cochine) ονομασία γελάδας με κοκκινωπό-καφετί τρίχωμα.

colăstră(πληθ. colăstri) πρωτόγαλα, το

πρώτο γάλα που βγαίνει από τους μαστούς των προβάτων και των γιδών μετά την γέννα.

colăcu(πληθ. colăci) **1.** κουλούρι **2.** κουλούρα, ψωμί με στρογγυλό σχήμα και τρύπα στη μέση **3.** κουλούρα σύρματος, νήματος κ.τ.ο. **4.** (σκωπτ.) το μηδέν ως σχολικός βαθμός **5.** περίκλειστο οροπέδιο στο χαμηλότερο σημείο μίας ορεινής κοιλάδας (συνήθ. κοντά στην κοίτη των ποταμών που διασχίζουν τις ορεινές κοιλάδες) **6.** (παλιότ.) μεταλλικός δακτύλιος με τον οποίο επιτυγχάνονταν η συνάρμωση του σταβαριού του αρότρου με τον ζυγό.

colăne(πληθ. colăni) **1.** δείγμα πλεκτού **2.** πλεκτό με απλή πλέξη **3.** υφασμάτινη λωρίδα που ράβεται στην άκρη ρούχου **4.** (πληθ.) ρίγες, ευθείες γραμμές σε σχέδιο ρούχου.

colăru(πληθ. colăre) κολάρο.

colase(χωρ. πληθ) **1.** κόλαση **2.** (μτφ.) περιστάσεις, συνθήκες ζωής μέσα στις οποίες υποφέρει και δυστυχεί κανείς.

colaúzu - colaúză(πληθ. colaúji - colaúze) **1.** οδηγός, πρόσωπο που δείχνει σε άλλους πως πρέπει να πράξουν. **2.** (αρσ., παλαιότ.) παρατρεχάμενος, υπηρέτης για εξωτερικές εργασίες σε αρχοντόσπιτα.

colcîdhă(πληθ. colcîdhe) **1.** κολλιτσίδα, φυτό που περιέχει κολλητική ουσία **2.** (μτφ.) κολλιτσίδα, βδέλλα, φορτικός άνθρωπος.

coleândză(πληθ. coléndzuri) **1.** είδος ασθένειας; **2.** (συνεκδ.) ασθένεια, αρρώστια.

colímbe(χωρ. πληθ.) κολύμπι.

colimbisîre(πληθ. colimbisîri) κολύμβηση.

colimbîthră(πληθ. colimbîthre) κολυμπήθρα.

colinde(πληθ. colinde) **1.** Χριστούγεννα, οι ημέρες των εορτών των Χριστουγέννων **2.** τα κάλαντα.

colindîtoru(πληθ. colindîtori) (παλαιότ.) κούτσουρο που έκαιγε αδιαλείπτως στο τζάκι από τη παραμονή Χριστουγέννων μέχρι και τη παραμονή φώτων (υπήρχε η δοξασία ότι με αυτόν τον τρόπο οι καλικάντζαροι δεν θα πλησίαζαν το σπίτι).

colosescu(colosîre/culosî/colosîtă) κολάζομαι.

colosîre(πληθ. colosîri) το να κολαστώ.

colăstrăndă(πληθ. colăstrande) πριμούλα, ποώδες διακοσμητικό φυτό με κίτρινα άνθη.

cólu(πληθ. coále) όρχις, αρχίδι.

comátă(πληθ. comătsi) **1.** κομμάτι, τμήμα αντικειμένου (συνήθ. στερεού) **2.** (ειδικότ.) τμήμα πράγματος ή αντικειμένου που έσπασε **3.** φέτα ψωμιού.

comnicătúřă & cumnicătúřă(πληθ.

comunicăture & cumnicăture) η Θεία Κοινωνία, η μεταλαβιά.

condáche¹(χωρ. πληθ.) όρια, φραγμοί (ηθικοί, κοινωνικοί, βιολογικοί) τα οποία δεν πρέπει να υπερβαίνει κάποιος.

condáche²(πληθ. condăki) κοντάκιο όπλου.

condélă(πληθ. condéle) το τέλος μίας φάλαγγας, μίας μακράς σειράς ανθρώπων ή ζώων, που προχωρούν προς μία κατεύθυνση.

condíáo(πληθ. condíei) η γραμμή που τραβάμε με για να σβήσουμε κάτι που έχει γραφτεί.

condíu(πληθ. condíe) **1.** (παλαιότ.) γραφίδα, καλαμένιο όργανο γραφής, **2.** (παλαιότ.) η γραφίδα από σχιστόλιθο με την οποία έγραφαν οι μικροί μαθητές πάνω στην πλάκα.

condinäre → acundinäre.

condinédzu → acundinédzu.

condósu(πληθ. condósi) (παλαιότ.) είδος μάλλινου υπενδύτη.

condră(χωρ. πληθ.) κόντρα, αντιπαράθεση.

conóscu & cunoáscu(cono & cuno/-steáre, -scúí, -scútă) **1.** γνωρίζω **2.** ξέρω, κατέχω, **3.** (για πρόσ.) γνωρίζω, κάνω γνωριμία **4.** αναγνωρίζω, καταλαβαίνω την ταυτότητα κάποιου **5.** αναγνωρίζω, επιβραβεύω, εκφράζω ή δείχνω εκτίμηση ή ευγνωμοσύνη σε κπ. **6.** αναγνωρίζομαι, γίνομαι γνωστός **7.** γνωστοποιώ **8.** συστήνομαι **9.** (me ~) φαίνομαι, γίνομαι διακριτός **10.** βλέπω, διακρίνω κάτι.

conoásteáre & cunoásteáre(πληθ. conoásteri & cunoásteri) **1.** το να βλέπω, ξεχωρίζω, διακρίνω κάτι με την όραση **2.** γνωριμία, το γνωστό πρόσωπο, ο γνώριμος.

conoástoru & cunoástoru & cunoástoru - conoástoră & cunoástoră & cunoástoră(πληθ. cunoástorí - conoástoră & cunoástoră) **1.** γνώστης, ειδικός, σπεσιαλίστας – γνώστρια, σπεσιαλίστρια **2.** αυτός - αυτή που γνωρίζει πολύ κόσμο.

contrátu(πληθ. contráte) συμφωνία (συνήθως επιχειρηματική).

conăcă(πληθ. conătsi) κονιάκ.

cópanu(πληθ. cópane) ξύλινο σφυρί μαραγκού.

copătsi' nu(πληθ. copătsi' ne & copătsi' ni) **1.** δένδρο με λεπτό κορμό **1.** πεσμένο κλαδί δένδρου **2.** υπολείμματα κλαδιών υλοτομημένου δένδρου.

copie & cupie (πληθ. copii & cupii) **1.** κοπάδι, ποίμνιο **2.** το σύνολο των προβάτων που

κατέχει το κάθε μέλος ενός τσελιγκάτου **3.** ομάδα, μπουλουκι ανθρώπων.

coprie(πληθ. coprii) κοπριά **α.** ακαθαρσίες που αποτελούνται από περιττώματα ζώων **β.** τα αποξηραμένα περιττώματα οικιακών ζώων που χρησιμοποιούνται ως ζωικό λίπασμα.

coprisescu(copris/-ire, -í, -ită) κοπρίζω, λιπαίνω με κοπριά.

coprisire(πληθ. coprisiri) κόπρισμα, λίπανση με κοπριά.

copriște **1.** η αποξηραμένη κοπριά που έχει σωρευτεί σε κάποιο μέρος (κυρ. σε τοποθεσία που υπήρξε στάνη) **2.** κοπρώνας, τόπος όπου υπάρχει συσσώρευση αποξηραμένης κοπριάς **3.** (μτφ.) μέρος γεμάτο ακαθαρσίες

copuésu(copu/-ire, -í, -ită) βολοκοπώ.

copuire(πληθ. copuiri) βολοκόπημα.

copusescu(copus/-ire, -í, -ită) κοπιάζω, έρχομαι, επισκέπτομαι (κπ.).

copusire(πληθ. copusiri) άφιξη, επίσκεψη.

córacu(πληθ. córaci) κόρακας.

corastáre & curastáre (πληθ. corastári & curastári), (παλαιότ.) είδος χειροπρίονου.

corcáre(πληθ. corcári) κοκκάρι.

cordheáo(πληθ. cordhéi) γαρδούμπα.

cordhéle(πληθ. cordhéli) (παλαιότ.) είδος παπουτσιού χωρίς κορδόνα.

cormuláre & curmuláre(πληθ. curmuléri. & curmuléri) **1.** κάθετος τεμαχισμός ξύλων ή κορμών πεσμένων δένδρων **2.** πόνος στα σπλάχνα.

cormulédzu & curmulédzu(cormulí & curmulí /-áre, -ái, -átă) **1.** (για ξύλα ή κορμούς πεσμένων δένδρων) κόβω, τεμαχίζω κάθετα **2.** νιώθω πόνο στα σπλάχνα.

corníză(πληθ. cornize) κορνίζα.

córnui¹(πληθ. cóarne) κέρατο (ζώου).

córnui²(πληθ. córni) κρανιά, το φυτό

córnui³(πληθ. córnuri) γωνία.

corpólóye & curpólóye(πληθ. corpólóye & curpólóye) τρικράνι που χρησιμοποιούνταν στο αλώνι ως λιχνιστήρι.

córtre(πληθ. córturi) κόρτε, ερωτοτροπία, φλέρτ.

cortiséscu(cortis/-ire, -í, -ită) **1.** ρυθμίζω, κανονίζω, οργανώνω **2.** εξοργίζω, εκνευρίζω (κπ.) **3.** δημιουργώ, φτιάχνω, κατασκευάζω **4.** αποκτώ **5.** (για ρολόι) κουρδίζω.

cortisire(πληθ. cortisiri) **1.** ρύθμιση, διεύθετηση **2.** οργάνωση.

córu(πληθ. córuri) χορός **α.** το να χορεύει κανείς **β.** συγκεκριμένος συνδυασμός βημάτων,

κινήσεων του κορμού και των άκρων **γ.** (συνεκδ.) το σύνολο των ατόμων που χορεύουν **δ.** κοινωνική εκδήλωση που βασίζεται στον χορό.

coseáre(πληθ. coséři) **1.** ράψιμο **2.** (συνεκδ.) η αμοιβή του ράφτη, τα ραφτικά **3.** το να χτυπήσω κάποιον με γροθιά ή σφαλιάρα.

cosítsă(πληθ. cosítsă) **1.** κοτσίδα **2.** (μτφ.) νήματα που έχουν περιπλεγθεί μεταξύ τους **3.** πλεξούδα από κρεμμύδια ή σκόρδα.

cosoráfe(πληθ. cosoráfe) εργαλείο για τη λείανση ξύλων που προορίζονται για σκάλισμα.

cosotóru(πληθ. cosotóři) ράφτης.

cóstínu(πληθ. cóstine) γυμνή και πετρώδης πλαγιά (συνήθ. ανάμεσα από δάση).

costrugă(πληθ. costrugădzı) **1.** μικρή θήκη **2.** (παλαιότ.) θήκη ρολογιού **3.** πορτοφόλι

cósu(cos/-eáre,-úı,-útă) **1.** ράβω **2.** καθηλώνομαι, ακινητοποιούμαι **3.** ρίχνω γροθιά ή σφαλιάρα.

cosúltu(πληθ. cosúlte) συνέλευση, σύσκεψη.

cosutúřă(πληθ. cosutúře) **1.** ραφή **α.** ο τρόπος με τον οποίο είναι ραμμένο κάτι **β.** η γραμμή στην οποία συνενώνονται μαζί ξεχωριστά κομμάτια υφάσματος ή άλλου υλικού **2.** (μτφ.) φυτά ή δέντρα που έχουν περιπλεγθεί μεταξύ τους

cosădjı(πληθ. cosădjădzı) επαγγελματίας που έκοβε τα χόρτα των λιβαδιών.

cósăřă & **cósăřă**(πληθ. cósăřă & cósăřă) κότσυφας.

cósăřă → cósăřă.

cóschinu - **cóschină**(πληθ. cóschińi - cóschine) τσιγγάνος - τσιγγάνα

cořtu(πληθ. cořtı) το πουλί τσίχλα

cóřu(πληθ. cósı) **1.** (παλαιότ. στο μηχανισμό του μύλου) **α.** κόφινος, κάδος σχήματος ανεστραμμένης πυραμίδας όπου ρίχνονταν ο προς άλεση καρπός **β.** σκαφοειδής κρουνός τοποθετημένος οριζόντια στο κάτω στόμιο του κόφινου από όπου έρεε ο καρπός προς τη μολόπετρα. **2.** το σπειροειδές κέλυφος του σαλιγκαριού.

cósuru(πληθ. cósuri) άσπρο σκουλήκι που ενδημεί στο δέρμα των κατσικιών.

cotédzu(cotédz/-ăre,-ăı,-ătă) τολμώ.

cotedzăre(πληθ. cotedzăři) τόλμημα.

cóthru(πληθ. coáthre) **1.** πεπλατυσμένη κλίμακα των κατηφορικών καλντεριμιών **2.** ξύλινη στεφάνη με την οποία δένουν το κουδούνι στο λαιμό του ζώου **3.** (παλαιότ.) πλατύ στεφάνι που χρησιμοποιούνταν στην κατασκευή του κεφαλοτυριού.

cótsală(πληθ. cótsale) υπόλειμμα ταγής, (κυρ. σανού) που δεν έχει φαγωθεί από το ζώο.

cóțșanu(πληθ. cóțșani) το σαρκώδες στέλεχος του λάχανου.

cóțșină(πληθ. cóțșine) **1.** καλύβι **2.** (ειδικότ.) σπιτάκι σκύλου **3.** (ειδικότ.) κοτέτσι **2.** (μτφ.-χαϊδευτ.) η κατοικία, το σπίτι.

cotșinică(πληθ. cotșinicı) καλυβάκι (υποκ. του cóțșină).

cóțșu(πληθ. coătșă & coătșe) **1.** κότσι, αστράγαλος **2.** (πληθ.) παιδικό παιχνίδι **3.** (πληθ.) μικρά κομμάτια ξύλου ή υπολείμματα από κομμένο ξύλο ή σανίδα **4.** (παλαιότ. στο πληθ.) εξάρτημα του μηχανισμού του νερόμυλου που ρύθμιζε τη ροή του καρπού από τον κόφινο στο στόμιο της μολόπετρας **5.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

cótu¹(πληθ. coáte) **1.** αγκώνας **2.** μονάδα μέτρησης μήκους.

cótu² (πληθ. cóturi) γωνία.

crácu(πληθ. crăcurı) απότομη και κακοτράχαλη πλαγιά βουνού.

crăcanu & **crăcană**(πληθ. crăcańi & crăcane) άνδρας - γυναίκα με φθαρμένη όψη (ισχνή ή και μαυρισμένη) λόγω αρρώστιας ή καταπόνησης.

cráhtu - **cráhtă**(πληθ. crăhtsı - crăhte) αυτός - αυτή που επιβάλλεται με τις φωνές.

crăcărédzu(crăcărıdz/-ăre,-ăı,-ătă), (για τα ξύλα όταν καίγονται) τρίζω, παράγω τριγμό.

crăcărıdzăre(πληθ. crăcărıdzăři) ο τριγμός που παράγουν τα καιόμενα ξύλα.

crăřı(χωρ. εν.) ο χρωματικός τόνος της επιδερμίδας (κυρ. του προσώπου)

creăřcă(πληθ. creăřtı) λυρί.

creăřtitu(πληθ. creăřtıce & creăřtıci) χωρίστρα.

crățșılıu → căřțșılıu.

crémă(χωρ. πληθ.) αφρόγαλα, παχύρευστο στρώμα που σχηματίζεται στην επιφάνεια χτυπημένου γάλακτος.

crémase(χωρ. πληθ.) **1.** το σημείο όπου εδράζεται ο επικλινής υδραγωγός κάθε υδροκίνητου μηχανισμού **2.** η υψομετρική διαφορά της υδατόπτωσης ως στοιχείο υπολογισμού της υδροστατικής πίεσης που ασκείται σε έναν υδροκίνητο μηχανισμό.

crepăre(πληθ. crepăři) **1.** σκάσιμο **α.** ρωγμή, άνοιγμα σε μία επιφάνεια **β.** υψηλή θερμοκρασία που προκαλεί δυσφορία **γ.** φούσκωμα, από το πολύ φαγητό **2.** στενοχώρια **3.** ράγισμα **4.** (πληθ.) σκασίλες, νάζια **5.** έκρηξη. **6.** χάραγμα, ξημέρωμα **7.** ασφυξία.

crepătúră(πληθ. crepătúre) βλ.λ. crepáre στις σημ. 1α. & 3.

crépu(crep/-áre,-ái,-átă) **1.** σκάω **α.** εμφανίζω ρωγμές, ανοίγω στην επιφάνειά μου **β.** ανάβω, νιώθω πολύ ζεστός (λόγω υψηλής θερμοκρασίας) **γ.** φουσκώνω, μπαφιάζω (από το πολύ φαγητό) **δ.** σωπαίνω, παύω να μιλώ **2.** (για καρπούς ή επιδερμίδα) ξεφλουδίζω **3.** ραγίζω **4.** εκρήγνυμαι **5.** (για ζώα) ψοφώ **6.** (μτφ.) πεθαίνω (από στενοχώρια) **7.** στενοχωρώ/-ριέμαι **8.** (τριτοπρός.) χαράζει, ξεμερώνει **9.** παθαίνω ασφυξία **10.** (για φυτά ή δένδρα) ανοίγω, ανθοφορώ

créscu(cre/-șteáre,-scúí,-scútă) **1.** μεγαλώνω **α.** γίνομαι πιο μεγάλος ως προς τις διαστάσεις **β.** γίνομαι πιο μεγάλος σε ηλικία **2.** ανατρέφω **3.** (για ζώα) εκτρέφω **4.** διευρύνω, επεκτείνω **5.** αυξάνω **6.** βρίσκομαι σε ηλικία σωματικής ανάπτυξης, βρίσκομαι στην εφηβεία **7.** (για φυτά ή δένδρα) αναπτύσσομαι **8.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα) εξελίσσω/-σομαι, αναπτύσσω/-σομαι.

creșteáre(πληθ. creștéri) **1.** (για διαστάσεις) μεγάλωμα, αύξηση **2.** (για ηλικία) μεγάλωμα **3.** ανατροφή, αγωγή **4.** (για ζώα) εκτροφή **5.** διεύρυνση, επέκταση **6.** αύξηση **7.** (για φυτά, δένδρα) ανάπτυξη **8.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα) ανάπτυξη, εξέλιξη.

creváte & criváte(πληθ. crevátși & crivátși) **1.** κρεβάτι **2.** σκαλωσιά.

crímă(χωρ. πληθ.) άδικο, αδικία.

criméze(χωρ. πληθ.) κρεμέζι.

crínă(πληθ. críne) **1** γενική ονομασία για διάφορα είδη καλαθιών ή κοφινιών **2.** ειδικό πλέγμα από ξύλα που χρησιμοποιείται για να πιάνουν ψάρια **3.** κάθε πλεκτό σκεύος.

crinică & crinítșă(πληθ. crinítșe) καλαθάκι (υποκ. του crínă).

crinítșă → crinică.

críse(πληθ. crísi) δίκη.

crisésucu(cris/-íre,-í,-ítă) **1.** δικάζω **2.** καταδικάζω.

crisíre(πληθ. crisíri) **1.** υπαγωγή σε δίκη **2.** δικαστική ποινή.

críșteáme(χωρ. πληθ.) πλήθος χριστιανών.

críștinătáte(χωρ. πληθ.) **1.** η χριστιανοσύνη, το σύνολο των χριστιανών **2.** χριστιανικό πνεύμα, πίστη στο χριστιανισμό.

críștínu - críștínă(πληθ. críștíni - críștíne) **1.** χριστιανός - χριστιανή **2.** ο καλός χριστιανός - η καλή χριστιανή, αυτός - αυτή που εφαρμόζει στη ζωή του τη χριστιανική διδασκαλία.

criváte → creváte.

crí'pă(πληθ. crí'pe) **1.** ράκος, κουρέλι **2.** λουρίδα, ρετάλι υφάσματος **3.** φύλλο λάχανου **4.** άκρη, λωρίδα που αποκόπτεται από την επιφάνειά ψημένου κρέατος **5.** άκρη ψωμιού, κομματάκι που αποκόπτεται από την επιφάνειά του.

crí'tsă(πληθ. crí'ce) **1.** το τραγανό μέρος μίας στερεάς τροφής **2.** κόρα του ψωμιού **3.** κρούστα από λασπόνερα.

crítsănésucu(crítsăn/-íre,-í,-ítă) τρίζω.

crítsăníre(πληθ. crítsăníri) τρίζιμο.

cromídhă & crumídhă & curmídhă(πληθ. cromidzi & crumidzi & curmidzi) κρεμμύδι.

crúce(πληθ. crúce) **1.** σταυρός **α.** το σταυροειδές σχήμα **β.** αντικείμενο σταυροειδούς σχήματος **γ.** το όργανο της σταύρωσης του Χριστού **2.** διασταύρωση δρόμων **3.** το σημείο του μετώπου ανάμεσα από τα φρύδια και τη ρίζα της μύτης **4.** (παλαιότ.) το σημείο όπου γίνεται η συνάρμωση του σταβαριού του αρότρου με το ζυγό.

crucícă(πληθ. crucíce) σταυρουδάκι (υποκ. του crúce).

cruéscu(cru/-íre,-í,-ítă) **1.** (για ύφασμα) κόβω κομμάτια (βάση σχεδίου) για να κατασκευάσω ρούχο **2.** ξεκόβω, λέω κάτι με αποφασιστικό τρόπο, ξεκαθαρίζω την θέση μου **3.** διασαφηνίζω **4.** ορίζω, καθορίζω **5.** σχεδιάζω, σκιτσάρω **6.** σχεδιάζω, μελετώ, σκοπεύω **7.** προορίζω **8.** ρίχνω σφαλιάρα **9.** καταδικάζω, επιβάλλω ποινή **10.** διαμοιράζω.

cruíre(πληθ. cruíri) **1.** η κοπή (βάση σχεδίου) κομματιού υφάσματος για να κατασκευαστεί ρούχο **2.** η διασάφηση της θέσης μου σχετικά με ένα ζήτημα **3.** το ξεκαθάρισμα μίας υπόθεσης **4.** ορισμός, καθορισμός **6** σχεδίαση, σκιτσάρισμα **7.** ρίψη σφαλιάρας **8.** καταδίκη, επιβολή ποινής **10.** μοίρασμα.

cruitúră(πληθ. cruitúre) **1.** σχέδιο, σχεδιάγραμμα **2.** πατρών.

crumídhă → cromídhă.

crúnă(πληθ. crúne) **1.** στέμμα, κορώνα **2.** στεφάνι γάμου **3.** στεφάνι από λουλούδια **4.** ο δακτύλιος που σχηματίζεται γύρω από το φεγγάρι.

Crușuyítsă, η βλαχική ονομασία του (όμορου με το Μέτσοβο) χωριού Χρυσοβίτσα.

crușuyítsánu - crușuyítsánă(πληθ. crușuyítsáni - crușuyítsáne) ο-η κάτοικος του χωριού Crușuyítsă (βλ. λ).

cucă(πληθ. cucádzi) γυάλινη φοντανιέρα με ασημένια επένδυση.

cucóju(πληθ. cucóji) καρύδι.

cucónu - cucónă(πληθ. cucóne - cucóni)

χαρακτηρισμός **α.** όμορφου άνδρα - όμορφης γυναίκας με λεπτοκαμωμένο σώμα **β.** (θηλ.) κομψά ντυμένης γυναίκας **γ.** (θηλ.) όμορφου μικρού κοριτσιού.

cucótu(πληθ. cucótsi) **1.** κόκορας, πετεινός **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός ανθρώπου που παρεμβαίνει σε συζητήσεις ή διενέξεις.

cúcu¹(χωρ. πληθ.), (ειρων.) το γεννητικό όργανο του ανδρός.

cúcu²(χωρ. πληθ.) στη φρ. șădu/stău ca cú-cu! **1.** στέκομαι όρθιος **2.** κάθομαι όρθιος και ακίνητος μπροστά από κάποιον προκαλώντας του δυσφορία.

cúcu³(πληθ. cúce), (παλαιοτ.) κάλυμα κεφαλής από αρνόμαλλο.

cúcu⁴(πληθ. cúci) κούκος.

cucubéu(πληθ. cucubéi) **1.** ίριδα, το ουράνιο τόξο **2.** θόλος.

cucúlă(πληθ. cucúle) σκούφος που καλύπτει ολόκληρο το κεφάλι εκτός από τα μάτια.

cúculétă(πληθ. cuculéte) κουκούλα.

cúculítșu(πληθ. cuculítșă) **1.** ο σπάδικας του καλαμποκιού **2.** τόπι υφάσματος **3.** σπάργανο τυλιγμένο γύρω από το σώμα μωρού.

cucúle & **cucúlu** (πληθ. cucúli) κουκούλι

cucúlu¹(χωρ. πληθ.) χαρακτηρισμός μαλλιού προβάτου με απαλή υφή.

cucúlu² → cucúle.

cucurétșu(πληθ. cucureátși) **1.** κοκορέτσι **2.** (μτφ.) κόπος.

cucurícu(πληθ. cucuríci) κορυφή, το ψηλότερο σημείο

cucurúdzu(πληθ. cucurúdzi) το σώμα του ανθρώπου σε στάση σύμπτυξης, όταν έχει τα χέρια και τα πόδια μαζεμένα (λόγω κρύου, πόνου ή όταν κοιμάται)

cúcuveáo(πληθ. cucuveále) κουκουβάγια.

cúdharu(πληθ. cúdhari) **1.** οικοδόμος, κτίστης **2.** (πληθ.) η επαγγελματική ομάδα των οικοδόμων ως κοινωνικό στρώμα.

cudóșu - **cudóșă**(πληθ. cudóși - cudóșe) ανακατώστρης, ρουφιάνος - ανακατώστρα, ρουφιάνα.

cudușiliche(πληθ. cudușilichiu-ri) κουτσομπολιό.

cudușulédzu(cudușul/-íre,-í,-ítă) κουτσομπολεύω.

cudușulíre(πληθ. cudușulíri) ρουφιανιά.

cufálă(πληθ. cufáli) **1.** κουφάλα **2.** (μτφ.) γυναίκα χοντρή και βρόμικη.

cúfă(πληθ.;) τύπος σκεπαρνιού κατάλληλο για την επεξεργασία κούλων επιφανειών.

cufhiséscu(cufhis/-íre,-í,-ítă) κουφώνω **α.** αποκτώ ή σχηματίζω βαθούλωμα **β.** δημιουργώ (σε κτ.) βαθούλωμα, τρύπα.

cufhisíre(πληθ. cufhisíri) η δημιουργία κοιλότητας με την χρήση εργαλείου.

cufoáre(πληθ. cufóri) διάρροια.

cufuésacu(cufu/-íre,-í,-ítă) **1.** κουφαίνω **2.** ξεκουφαίνω.

cufuíre(πληθ. cufuíri) κώφωση, κωφότητα.

cúfumă(πληθ. cúfume) **1.** κουφάρι, πτώμα ανθρώπου ή ζώου **2.** (συνεκδ.) πτωμαΐνη, μυρωδιά πτώματος που βρίσκεται σε αποσύνθεση.

cufurésacu(cufur/-íre,-í,-ítă) παθαίνω διάρροια, αποβάλω κόπρανα σε ρευστή κατάσταση.

cufuríre(πληθ. cufuríri) το να πάθω διάρροια.

cufuscépară(πληθ. cufuschépare) βλ. λ. cúfă.

cuibáru(πληθ. cuibáre) **1.** φωλιά κότας, το σημείο του κοτετσιού που γεννάει η κότα τα αυγά **2.** φώλι, αυγό ή ομοίωμα αυγού που τοποθετείται στην φωλιά της κότας για να την προσελκύσει να γεννήσει εκεί.

cúibu(πληθ. cúibe) **1.** φωλιά πουλιών ή άγριων μελισσών **2.** (μτφ.- χαϊδευτ.) το σπίτι **3.** (μτφ.) το αιδούι **4.** σωρός από φύλλα δημιουργημένος από το φύσημα του ανέμου.

culăchítșu(πληθ. culăchítși) κουλουράκι (υποκ. του colácu).

culcáre(πληθ. culcári) κατάκλιση, το ξάπλωμα στο κρεβάτι.

cúlcu(culc/-áre,-ái,-átă)**1. α.** κοιμίζω κτ. **β.** (me ~) κοιμάμαι **3.** (μτφ.) πεθαίνω **4.** ξαπλώνω **5.** (για φυτά ή δένδρα) γέρνω πολύ, έχω πάρει μεγάλη κλίση.

culcutésacu(culcut/-íre,-í,-ítă) **1.** βυθίζω κτ. σε υγρό και το ταρακουνά **2.** (για υγρό εντός δοχείου) ταρακουνιέμαι, κυματίζω **3.** (για στομάχι γεμάτο νερό) το αισθάνομαι να μετακινείται **4.** (μτφ. για το μυαλό) κουρκουτιάζω.

culcutétșu(πληθ. culcutétși) τενεκεδένια θήκη γεμάτη νερό εντός της οποίας διαφυλάσσονταν το ακόνι για το τρόχισμα της κόσας

culcutíre(πληθ. culcutíri) η ταρακούνηση υγρού που βρίσκεται μέσα σε δοχείο.

cúlmú¹(πληθ. cúlmuri) νήμα που πλέκεται (μαζί με άλλα) για να κατασκευαστεί τριχιά.

cúlmú²(πληθ. cúlíni) **1.** ξερόκλαδο, κλαδί δένδρου ή θάμνου που έχει ξεραθεί **2.** ξερόκλαδο που είναι πεσμένο στο έδαφος.

culónviu(πληθ. culónvie) πουλόβερ.

cultúmbă(πληθ. cultúmbe) κωλοτούμπα,

κυβίσηση.

culáșu(πληθ. culáșuri) **1.** κουρκούτι, χυλός από αλεύρι, νερό και αλάτι **2.** (κατ. επέκτ.) φαγητό που έχει χυλώσει **3.** υγρό με παχύρρευστη υφή **3.** θολό νερό, γεμάτο χώματα **5.** (μτφ.) η γλώσσα όταν έχει πυτιάσει **6.** (μτφ.) σωματική εξάντληση.

cúle(πληθ. cúli) (μτφ.-εμφατ.) σπίτι, κατοικία.

cumándu(πληθ. cumánduri) **1.** κουμάντο, διοίκηση **2.** ενέργεια, προσπάθεια για να πραγματοποιηθεί κτ.

cumáse(πληθ. cumási) **1.** χοιροστάσιο **2.** (μτφ.) στέκι, λημέρι.

cumǎ(πληθ. cumádzi) **1.** έπιπλο στο οποίο τοποθετούσαν πιατικά ή σερβίτσια **2.** διακριτή προσθήκη χώρου στο κύριο σώμα ενός σπιτιού

cumǎndǎrdjî - cumǎndǎrdjoáne (πληθ. cumǎndǎrdjádzi - cumǎndǎrdjoáne) **1.** κουμανταδόρος, πρόσωπο που έχει το γενικό πρόσταγμα, προϊστάμενος **2.** (αρσ.) διοργανωτής, διαχειριστής.

cumǎndǎrsécu(cumǎndárs/-ire,-í,-ítǎ) **1.** κάνω κουμάντο **2.** διοργανώνω, κανονίζω, φροντίζω.

cumǎndársire(πληθ. cumǎndársiri) κουμαντάρισμα.

cumǎtíca(πληθ. cumǎtíci) φετούλα ψωμιού (υποκ. του comátǎ).

cumbǎráre(πληθ. cumbǎrári) **1.** αγορά, απόκτηση (διαφόρων ειδών) με καταβολή χρηματικού ποσού **2.** ψώνια **3.** εξαγορά **4.** η πληρωμή, η καταβολή χρηματικού ποσού για την απόκτηση διαφόρων ειδών.

cumbǎrá(πληθ. cumbǎrádzi) κουμπαρας.

cumbúrǎ(χωρ. πληθ.) κουμπούρας, ανεπίδεκτος μαθήσεως.

cumbúre(πληθ. cumbúre) κουμπούρι.

cúmburu(cumbur/-áre,-ái,-átǎ) **1.** αγοράζω **2.** ψωνίζω **3.** εξαγοράζω (κπ.) **4.** (για πληροφορίες) εκμαιεύω, αποσπώ

cumburyáo(πληθ. cumburyéi) κουμπουριά.

cumérche(πληθ. cuimérchiuri) δασμός.

cumínicu(cumnic/-áre,-ái,-átǎ) μεταλαβαίνω, κοινωνώ.

cumnátu - cumnátǎ(πληθ. cumnátsi - cumnáte) κουνιάδος, κουνιάδα.

cumnicáre(πληθ. cumnicári) μετάληψη, το να μεταλάβω.

cumnicătúrǎ→ comnicătúrǎ.

cunáche(πληθ. cunáchi) **1.** κονάκι, προσωρινό κατάλυμα **2.** (μτφ.) κατοικία **3.** (μτφ.) λη-

μέρι, στέκι.

cunáve(πληθ. cunávi) κουνάβι.

cundináre → acundináre.

cundinédzu → acundinédzu.

cundrovénalu(πληθ. cundrovénale) μεγάλο βελόνι για ράψιμο των στρωμάτων.

cunduryáscǎ(πληθ. cunduryéști) λάθος, σφάλμα.

cunóscu → conóscu.

cunoșteare → conoșteare.

cunoștórú & cunuștórú - cunoștoárǎ & cunuștoárǎ → conoștórú - conoștoárǎ.

cúo(πληθ. cúe) **1.** κόρα **2.** κρούστα.

cúpǎ(πληθ. cúpe) **1.** ποτήρι **2.** σικύα, βεντούζα.

cupáne(πληθ. cupáni) **1.** μεγάλη (ξύλινη ή πέτρινη) σκάφη των δημοσίων βρυσών **2.** (παλαιότ.) σκάφη μαντανιού (κορμός δένδρου σκαμμένος εσωτερικά και τοποθετημένος οριζόντια στη φέρουσα κατασκευή του μαντανιού) **3.** (παλαιότ.) αλευροθήκη, μακρόστενο κιβώτιο στη πρόσθια όψη του μηχανισμού του μύλου εντός του οποίου έπεφτε το αλεύρι που εξέρχονταν από τις μύλοπετρες **4.** ποτίστρα **5.** σκαφοειδές πηλοφόρι.

cupánítsǎ(πληθ. cupáníci) μικρό σκαφίδι (υποκ. του cupáne).

cupáru(πληθ. cupáreáni) το πρόσωπο που διενεργούσε την καταμέτρηση του ζωικού κεφαλαίου κάθε κοπαδιού προκειμένου να επιβληθούν τέλη βόσκησης.

cupátșu(πληθ. cupátși) **1.** νεαρό δασικό δένδρο με λεπτό και ευθύ κορμό **2.** (κατ. επέκτ.) ξύλο που προέρχεται από την υλοτόμηση του κορμού του ανώτερου δένδρου **3.** (κατ. επέκτ.) ευθύς κορμός νεαρού και λεπτού δένδρου που χρησιμοποιείται ως στήριγμα (κυρ. στους λαχανόκηπους) φυτού **4.** (πληθ.) τα δένδρα που συγκροτούν ένα δάσος **5.** (μτφ.) δυσκίνητος άνθρωπος **6.** (μτφ. για χέρια) δυσκίνητα, μη επιδέξια.

cupătșáru - cupătșáru(πληθ. cupătșeári cupătșeáre) **1.** (αρσ.) ο προμηθευτής των νοικοκυριών με cupátși (βλ. λ.) **2.** ο ελληνόφωνος - η ελληνόφωνη κάτοικος των Χασίων και των ανατολικών απολήξεων της Πίνδου στην περιοχή των Γρεβενών.

cupicǎ & cupítșǎ(πληθ. cupítși) ποτηράκι (υποκ. του cúpǎ).

cupídhe(cupídzi) κοπίδι, καλέμι.

cupíe → coríe.

cupítșǎ → cupicǎ.

curamánǎ(πληθ. curamáne) **1.** κουραμάνα

2. (μτφ.) οι απολαβές από εργασία.

curabé(πληθ. curabédzî) κουραμπιές.

curáiu(πληθ. curáiuḡi) κουράγιο.

curáo(πληθ. curáí) 1. λουρί, δερμάτινη ζώνη 2. δέρμα για την κατασκευή ιμάντων ή δερμάτινων λωρίδων 3. λαιμαριά σκύλου 4. δερμάτινη στεφάνη από την οποία κρέμεται το κουδούνι στο λαιμό ενός ζώου 4 (μτφ.) θάρρος 5. (παλαιότ. στον πληθ.) μεταλλικό εξάρτημα που βοηθούσε την συνάρθρωση του αρότρου με τον ζυγό.

curazé(πληθ. curazádzi) είδος ριγωτού υφάσματος.

curáre¹(πληθ. curáḡi) στάξιμο.

curáre²(πληθ. curáḡi) 1. καθάρισμα 3. βοτάνισμα 3. ξεκαθάρισμα, διασάφηση.

curasáne(πληθ. curasáni) 1. κουρασάνι 2. (μτφ.) κρούστα βρώμας.

curastáre → corastáre.

curătúră(πληθ. curătúre) 1. στάλαγμα, πτώση και ροή των σταγόνων 2. λεκές.

curbáne(πληθ. curbáni) 1. κουρμπάνι, εθιμική θυσία ζώου 2. σφάξιμο ζώου μετά γεύματος για να εορταστεί κτ.

curbétu - curbétă(πληθ. curbétsi - curbéte) χαρακτηρισμός περιπλανώμενου άντρα - περιπλανώμενης γυναίκας.

curcubétă(πληθ. curcubéte) 1. κολοκύθι 2. (μτφ.- ειρων.) μεγάλο κεφάλι.

curcubetamentu - curcubetamentă(πληθ. curcubetamentsi - curcubetamente) κουφιοκέφαλος, ελαφρόμυαλος άνδρας -κουφιοκέφαλη, ελαφρόμυαλη γυναίκα.

curcubetúșu(πληθ. curcubetúși) κολοκυθάκι (υποκ. του curcubétă).

curcuféxală(πληθ. curcuféxale) κουραφέ-ξαλα, ανοησία.

curcumáre(πληθ. curcumári) βούρκωμα.

curcumédzu(curcum/-áre,-ái,-átă) βουρκώνω.

curcusúre(πληθ. curcusúḡi) ανακάτωμα, ραδιουργία, κουτσομπολιό.

curcusúru - curcusúră(πληθ. curcusúḡi - curcusúre) ανακατωσιάρης -ανακατωσιάρια.

curdhupínacu → cludhupinacu.

curétu - curétă(πληθ. curétsi - curéte) κωλαράς - κωλαρού.

curétșu(πληθ. curétsi) κωλαράκος, κωλαράκι (υποκ. του cúgu³).

curícu & **curítșu**(πληθ. curítși) βλ. λ. curétsu

curíe & **curíu**(πληθ. curíi & curíuḡi) λόχη, τόπος γεμάτος πυκνούς θάμνους.

curítșu → curícu.

curíu → curíe.

curmáre(πληθ. curmári) 1. κόψιμο, τεμάχισμα με τα χέρια 2. κούραση κόπωση 3. ατονία, κομμάρα 4. σταμάτημα, παύση 5. σταμάτημα, αναχαίτιση, ανακοπή 6. περικοπή 7. (για καρδιά) ανακοπή 8. (για προσ.) α. αποκοπή, απομάκρυνση (από συναναστροφή, δραστηριότητα) β. απόρριψη 9. (για το γάλα) α. αλλοίωση της σύνθεσής του, το να χαλάσει β. αγαλακτία, αδυναμία παραγωγής γάλατος 10. (όταν περπατώ) αλλαγή πορείας, κόψιμο δρόμου 11. (για εδαφική ζώνη) προσδιορισμός της αγροτικής της χρήσης 12. (για προϊόν) καθορισμός της τιμής του 13. (για αγροτική ζημιά) οικονομική εκτίμησή 14. (για μισθό) καθορισμός του ύψους του 15. μείωση, ελάττωση 16. (για τιμή εμπορεύματος) έκπτωση 17. πόνος στα σπλάχνα 18. (κτην.) αποκοπή αρνιού από τη μάνα του 19 αποκοπή, απόσπαση 20. (κτην.) βράσιμο του τυρόγαλου για να παραχθεί μυζήθρα.

curmareáo¹(πληθ. curmaréi) κοψίδι.

curmareáo²(πληθ. curmaréi) κουμαριά.

cúmaru & **cúmuru**(πληθ. cúmari & cúmuri) κούμαρο.

curmătúră(πληθ. curmătúre) 1. ατονία, κομμάρα 2. μαύρη γραμμή που σχηματίζεται κάτω από τα μάτια όταν είναι κομμένα (λόγω απνίας ή άλλων παθολογικών αιτιών) 3. ύφεση καιρικών φαινομένων 4. γουργούρισμα στο στομάχι ή τα έντερα 5. ρήγμα, χάσμα σε εδαφική επιφάνεια 6. κομμένο κομμάτι στερεάς τροφής, κοψίδι, φέτα, φελί 5. (σε δρόμο). το σημείο όπου κόβεις για να συντομεύσεις τη διαδρομή

curmídhă → cromidhă.

cúrmu(curm/-áre,-ái,-átă) 1. κόβω, τεμαχίζω (κτ.) με τα χέρια 2. (me ~) κουράζομαι, νιώθω κόπωση, εξάντληση 3. σταματώ, αναχαίτιζω, ανακόπτω 4. (me ~) σταματώ, διακόπτω, παύω να κάνω κάτι 5. σταματώ, περικόπτω, κόβω 6. (για καρδιά) παθαίνω συγκοπή 7. (me ~) αποκόβομαι, ξεκόβω, απομακρύνομαι 8. (για γάλα) κόβω, χαλάω, αλλοιώνεται η σύνθεσή μου 9. ξεκόβω, ξεκαθαρίζω την θέση μου 10. (όταν περπατώ) κόβω δρόμο, αλλάζω πορεία 11. (για εδαφική ζώνη) προσδιορίζω την αγροτική της χρήση 12. (για προϊόν) καθορίζω τιμή 13. (για αγροτική ζημιά) εκτιμώ το κόστος της 14. (για μισθό) καθορίζω το ύψος του 15. μειώνω, ελαττώνω 16. (για τιμή) εκπίπτω, κάνω έκπτωση 17. (για καιρικά φαινόμενα ή φλόγα) καλμάρω, μειώνομαι ως προς την ένταση 18. νιώθω πόνο στα σπλάχνα 19. (me ~) κατά-

βάλλομαι, τσακίζομαι (ψυχικά ή σωματικά) **20**. απορρίπτω κπ. **21**. καταργώ. **22**. (για αρνί) το χωρίζω από τη μάνα, το αποκόβω **23**. αποκόπτω, αποσπώ.

curmuláre → cormuléare.

curmulédzu → cormulédzu.

cúrmuru → cúрмаru.

curnáhtó(πληθ. curnéahátázi) κουρνιαχτός

cúrpínu(πληθ. cúrpiíni) αγράμπελη.

curpiíóru(πληθ. curpiíóri) είδος αναρριχητικού φυτού;

curpolóye→ corpolóye.

cúrsu(πληθ. cúrsuri) συζήτηση, διάλογος σε υψηλούς τόνους.

cursúmu & **cursúme**(πληθ. cursúmi & cursúme) χαρακτηρισμός άνδρα γυναίκας με στρουμπουλό και σφιχτό σώμα

cúru¹(cur/-áre,-ái,-átá) **1**. καθαρίζω ειδικότ. **α**. τακτοποιώ, συγυρίζω **β**. απαλλάσσω από ξένα, περιττά ανεπιθύμητα σώματα **γ**. βοτανίζω, ξεβοτανίζω **δ**. ξεφλουδίζω, αφαιρώ την φλούδα **2**. αποσαφηνίζω, διασαφηνίζω, ξεκαθαρίζω, διευκρινίζω.

cúru²(cur/-áre,-ái,-átá) **1**. στάζω **2**. (για νερά) ρέω, κυλώ, τρέχω **3** (μτφ.) βρέχω **4**. (για οικονομική δραστηριότητα) αποδίδω, αποφέρω κέρδος.

cúru³(πληθ. cúri & cúruri) **1**. κώλος, ο πρωκτός **2**. (κατ' επέκτ.) ο πισινός, ο πρωκτός και η γύρω από αυτόν περιοχή, **3**. πάτος σκευών ή δοχείων **4**. το κάτω μέρος κορμού δένδρου που απομένει μετά την κοπή του.

cúrvu - **cúrvă**(πληθ. cúryi - cúrve) πόρνος - πόρνη.

cuscreáme(πληθ. cuscreámi) συγγένεια εξ αγχιστείας

cuscríle(χωρ. πληθ.) η συγγενική σχέση μεταξύ των συμπεθερών.

cúscru - **cúscră**(πληθ. cúscri - cúscru) **1**. συμπέθερος - συμπεθέρα **2**. (μτφ.-ειρων.) φορτικός άντρας - φορτική γυναίκα

cuscúne(πληθ. cuscúne) ιμάντας που τοποθετείται κάτω από την ουρά υποζυγίου για να κρατεί το σαμάρι.

cuseáo(πληθ. cuséi) **1**. κόσα, μεγάλο δρεπάνι κατάλληλο για την κοπή του χόρτου **2**. σουγιάς **3**. (μτφ.) το πέος του γαϊδάρου

cusóru(πληθ. cusóare) **1**. εργαλείο κλαδέματος αποτελούμενο από δύο δρεπανοειδείς λεπίδες **2**. (μτφ.) ο άνθρωπος σε κυρτή στάση..

custáre(χωρ. πληθ.) απόδοση, παραγωγικότητα.

custédzu(cust/-áre,-ái,-átá) αποδίδω, παρά-

γω, είμαι αποδοτικός, παραγωγικός.

custiséscu(custis/-íre,-í,-ítă) **1**. κοστίζω, στοιχίζω **2**. (μτφ.) έχω (δυσβάσταχτο) τίμημα.

custisíre(πληθ. custisíri) **1**. (για προϊόντα) το να έχω κόστος, το να κοστίζω **2**. (μτφ.) το να έχω (δυσβάσταχτο) τίμημα.

custúme(πληθ. custúmi) κουστούμι.

custúra(πληθ. custúri) σουγιάς.

cusúre(πληθ. cusúri & cusúruri) **1**. κουσουρι, ατέλεια ελάττωμα **2**. (ειδικότ.) το σωματικό ή και πνευματικό ελάττωμα που εμφανίζει κάποιος.

cusurínu - **cusurínă**(πληθ. cusuríni - cusuríne) **1**. συγγενής - συγγένισσα, άνδρας - γυναίκα με τον/την οποίο/οποία έχει κανείς συγγένεια **2**. ξάδελφος - ξαδέλφη **3**.(πληθ.) συγγενείς, πρόσωπα με τα οποία έχει κανείς συγγένεια **4**. (πληθ.) ξαδέλφια, συγγένεια μεταξύ ξαδελφών.

cusáfe(πληθ. cusáhi) κομπόστα.

cusuberítsă(χωρ. ενικ.) οι πολύ λεπτές νιφάδες χιονιού που πέφτουν κατά τα πρώτα στάδια της χιονόπτωσης.

cusúgu(πληθ. cusúgi) **1**. κάθε είδους ντουλάπι (για ρούχα, σκεύη κ.ά) **2**. ερμάριο στην άκρη του μνήματος στο οποίο τοποθετείται το καντήλι και η φωτογραφία του νεκρού **3**. το κιβώτιο της λανάρας **4**. το ξύλινο κουτί της κυψέλης **5**. (μτφ.) αίσθηση κενού στο στομάχι (λόγω πείνας ή αρρώστιας)

cútă(πληθ. cúte) (χαϊδευτ.) σκυλί.

cutáru(πληθ. cutáre) ημίκλειστο (με περίφραξη) τμήμα στο εσωτερικό της στρούγκας όπου εισέρχονταν τα πρόβατα πριν το άρμεγμα **2**. μικρό περίφραγμα όπου εγκλώβιζαν τα αρνιά ή τα κατσικάκια που χρειάζονταν εκπαίδευση προκειμένου να μάθουν να θηλάζουν.

cutelítzu & **cutilítzu**(πληθ. cutilítzi & cutilítzi) **1**. στρογγυλό μεταλλικό κουτάκι **2**. (μτφ.) μικρό και κομψό σπίτι

cutíe(πληθ. cutie & cutii) **1**. κάθε είδους κουτί **2**. (ειδικότ.) κάσα νεκρού **3**. (ειδικότ.) πινακωτή.

cutilítzu → cutelítzu.

cutinie(πληθ. cutinie) είδος ριγωτού υφάσματος.

cutítșă(πληθ. cutitși) κουτάκι (υποκ. του cutie)

cútră(πληθ. cútre) δοχείο μετάγγισης και μέτρησης υγρών (ιδίως του γάλατος) που ισοδυναμούσε με δύο οκάδες).

cutruíáo(πληθ. cutruíei) ποικιλία σιταριού.

cutruberáre(πληθ. cutruberă-ri) θόλωμα,

θόλωση.

cutruberédzu & **cutrúberu**(cutruber/-áre,-ái,-átă) **1.** (για υγρά) θολώνω **2.** (για το μυαλό) θολώνω, χάνω την πνευματική μου διαύγεια.

cutrúberu → cutruberédzu.

cutsáche(πληθ. cutsáchi) **1.** τοξοειδής απόληξη στο πίσω μέρος του σαμαριού **2.** (μτφ.) μαστός γυναικάς.

cutsí'tu(πληθ. cutsí'te) **1.** μαχαίρι **2.** (μτφ.) σουβλιά, σφάχτης, οξύς διαπεραστικός πόνος

cutsíticu(πληθ. cutsítice) μαχαιράκι (υποκ. του cutsí'tu).

cutsuráră(πληθ. cutsuráre) ειδικό τσεκούρι που χρησιμοποιείται για την έλξη κούτσουρων.

cútsuru(πληθ. cútsuri) κούτσουρο.

cutsurícu(πληθ. cutsuríci) μικρό κούτσουρο (υποκ. του. cútsuru).

cutsáftă(πληθ. cutsáfte) πρόβατο ή γίδα που έχει κομμένη την άκρη του αυτιού (χρησίμευε ως σημάδι αναγνώρισής του από τον ιδιοκτήτη του)

cutsaftiséscu(cutsaftis/-íre,-í,-ítă) ακροτομώ, κόβω την γωνία ή την άκρη πράγματος.

cutsaftisíre(πληθ. cutsaftisíri) το κόψιμο γωνίας ή άκρης ενός πράγματος.

cutsánu(πληθ. cutsáni) **1.** λάχανο **2.** το ριζικό σύστημα των δημητριακών **3.** (μτφ.) ψέμα.

cútsubu & **cútsubă**(πληθ. cútsubi & cútsube) **1.** κούτσουρο γεμάτο εξογκώματα **2.** ο ξυλώδης κορμός του κλήματος του αμπελιού **3.** (μτφ.) άνθρωπος με χοντροκομμένο σώμα.

cutúche(πληθ. cutúci) (σε οικοδομή) δοκά-

ρι που προεξέχει στο σημείο που ενώνεται η μαρκίζα με τον τοίχο.

cutulátsă(πληθ. cutulétsi) **1.** νήμα του μιταριού **2.** σφάλμα κατά το μιτάρωμα.

cutundurósu(πληθ. cutundurósi) το αγόρι στην ορολογία του παιχνιδιού horhópu cu huthoánea (βλ. λ.) **2.** (συνεκδ.) αγόρι

cuvă(πληθ. cuvádzî) κουβάς.

cuváru(πληθ. cuváre) κουβαρίστρα.

cuvátă(πληθ. cuvátși) **1.** βαθύ σκεύος (συνηθ. ξύλινο) διαφόρων μεγεθών για το σερβίρισμα φαγητού **2.** βαθουλό ξύλινο σκεύος με καπάκι στο οποίο φυλάσσεται κάποιο συστατικό μαγειρικής (αλάτι, ρίγανη κ.ά) **3.** φυσικό κοίλωμα που συγκρατεί νερό το οποίο πίνουν τα ζώα.

cuvărdhă - cuvărdhoáne(πληθ. cuvărdhădzî - cuvărdhoáne) χουβαρντάς – χουβαρντού.

cuvărdhăliche(πληθ. cuvărdhălichíuri) χουβαρνταλίκι.

cuvătică(πληθ. cuvătice) υποκ. του cuvátă (βλ. λ.)

cuvéle(πληθ. cuvéli) μέτρο χωρητικότητας των σιτηρών.

cuvéndă(πληθ. cuvéndzî) **1.** κουβέντα, συζήτηση, συνομιλία, διάλογος **2.** κάθε τι που λέει κανείς, λόγος, λόγια **4.** λέξη, φράση **5.** εντολή.

cuvéynu(πληθ. cuvénuri) **1.** κυβέρνηση **2.** (μτφ.) διαχείριση.

cuvértă(πληθ. cuvértsi) είδος υφάσματος με το οποίο σκέπαζαν τα καπούλια των αλόγων

cuvítșu(πληθ. cuvítșă) δοχείο νυκτός

D

dácã(πληθ. dáci) τεμάχιο κούτσουρου

dádã(πληθ. dáde) μάνα, μητέρα

dádere(πληθ. dádere) **1.** ξύλο, ξυλοφόρτωμα **2.** σφαλιάρα.

daí - daí(πληθ. daídzi - dáioáhe) νταής, ζόρικος, παλικαράς - ζόρικη γυναίκα.

dailiche(πληθ. dailíchi) νταϊλίκι.

dairé(πληθ. dairádzi) ντέφι.

dalavére(πληθ. dälänéri) νταλαβέρι, συναλλαγή, δοσοληψία.

dalcã(πληθ. dalcádzi) νταλκάς, έρωτας, καημός.

dalánu - dalánã(πληθ. daláni - daláne) καλοφτιαγμένος άνδρας, ωραίος και λεβέντης-καλοσχηματισμένη γυναίκα, ψηλή, όμορφη και λεβέντισσα.

dámca(πληθ. dámcce) **1.** σημάδι, αποτύπωμα **2.** (ειδικότ.) σημάδι που κάνουν στα ζώα για να μην χαθούν **3.** (ειδικότ.) σφραγίδα, αποτύπωμα σφραγίδας **4.** σημάδι από λεκέ, λέρα **5.** κρεατοελιά, σπύλος **6.** (για ρούχο ή ύφασμα που δεν βάρφτηκε ομοιόμορφα) η απόχρωση, ο διαφοροποιημένος χρωματικός τόνος.

dánã(πληθ. dáne) ντάνα.

dápie(πληθ. dápii) ντάπια.

dardánã(πληθ. dardáne) νταρντάνα.

dáre & dideáre(πληθ. dári & didéri) **1.** δόσιμο, το να δώσω κάτι **2.** δόσιμο, πληρωμή **3.** σερβίρισμα **4.** (για τον ήλιο) **α.** ανατολή **β.** έντονη ακτινοβολία **5.** (για αγροτική έκταση) απόδοση, παραγωγή **6.** (σε επιχείρηση) απολαβές, έσοδα **7.** (για βροχή ή χιόνι) ρίξιμο, το να ρίχνει **8.** (για φωτεινή πηγή) φέξιμο, το να φωτίζει **9.** ακούμπημα, άγγιγμα **10.** (για καμπάνα) χτύπημα **11.** μύρισμα, το να αναδίδεται μυρωδιά **12.** (για επιφάνεια) βάψιμο **13.** βάρεμα, χτύπημα **14.** κατάδοση **15.** προσπάθεια, δοκιμή.

dare - loáre(ακλ.) αλισβερίσι, συναλλαγή, δοσοληψία.

darífa(πληθ. darífe) **1.** καθορισμός τιμής ή αμοιβής **2.** κλείσιμο, συμφωνία **3.** (μτφ.) δοσοληψία συναλλαγή.

dáșu - dáșã(χωρ. πληθ.) ονομασία αρσενικού - θηλυκού μουλαριού με καφέ-κόκκινο τρίχωμα.

dátã¹(χωρ. πληθ.) η ανατολή (του ήλιου).

dátã²(πληθ. dáte) έθιμο, παράδοση.

dáu(dáre & dideáre/dédu/dátã) **1.** δίνω **α. i.** βάζω στο χέρι κάποιου κτ. ή το φέρνω κοντά του, έτσι ώστε να μπορεί να το χρησιμοποιήσει **ii.** παραχωρώ σε κπ./κτ. που μου ανήκει, για να το χρησιμοποιήσει **β.** παραχωρώ σε κπ. την κυριότητα ενός πράγματος **γ. i.** χαρίζω, προσφέρω κτ. χωρίς αντάλλαγμα. **ii.** προσφέρω κτ. ως ελεημοσύνη, ως βοήθεια **2.** (για φυτά) ανθίζω, ανθοφορώ **3.** (σε δασική ή αγροτική δραστηριότητα) παράγω **4.** (απροσ. για βροχή ή χιόνι) ρίχνει **5.** (για ζώα) τα ωθώ να φύγουν, τα απόμακρύνω **6.** (στη φρ. car' deáde de), "μόλις/σαν άρχισε/ξεκίνησε να" (γίνεται, συμβαίνει, συντελείται κτ.) **7.** (για τον ήλιο) ανατέλλω **8.** (για φωτιστικό σώμα) λάμπω, φέγγω **9. α.**(~ de/di) **i.** συναντώ, πέφτω πάνω σε κπ./κτ. **ii.** (ειδικότ. για σκυλί) εντοπίζω κπ./κτ. **β.** (me ~) ανταμώνομαι, βρίσκομαι με κπ. **10.** πηγαίνω **α.** (íí ~ cátrã) **i.** κατευθύνομαι (προς μία περιοχή) **ii.** (íí ~ prî tu/prin) προρεύομαι (μέσω μίας περιοχής) **β.** (Íi u ~) φεύγω (από κάπου) **11. α.** (~ de/di) αγγίζω, ακουμπάω κπ./κτ. **β.** (για εποχή του έτους, με τη φρ. deádîmu di) την προσεγγίσαμε, την αγγίξαμε, βρισκόμαστε στην αρχή της **12.** (για δόντια) τα χτυπώ (επειδή κρυώνω) **13.** (για ωρολόγι με εκκρεμές ή για καμπάνα) σημαίνω, χτυπώ **14.** (Íi u ~) διαπληκτίζομαι, τσακάνομαι **15.** μυρίζω, αναδίδω (κάποια) μυρωδιά **16.** (για επιφάνεια) βάρω **17.** (me ~) σφαδιάζω, σπαρταρώ, χτυπιέμαι **18.** βάρω, χτυπάω **19.** εμφανίζω μία απόχρωση **20.** καταδίδω **21.** προσφέρω, παραχωρώ **22.** προσπαθώ, δοκιμάζω **23.** λέω, απευθύνω (κάποιον) χαιρετισμό **24.** (~ zbótu) δίνω τον λόγο μου, υπόσχομαι, **25.** (τριτοπρόσ. για σκυλί, ~ sti) γαβγίζει (σε κπ./κτ.) **26. α.** (για νεαρή κοπέλα, στη φρ. me ámu dátã) έχω ξεπαρθενευτεί **β.** (για γυναίκα στη φρ. (me ~) ενδίδω, δέχομαι να συνουσιαστώ **27.** (Íi u dáu) κοντράρω, έναντιώνομαι **28.** (ευχές ή κατάρες) λέω, απευθύνω **29.** καταπιάνομαι με κτ., έχω βαλθεί να κάνω κτ. **30.** (σε εκδηλώσεις) σερβίρω **31.** έχω ομοιότητα, συνάφεια, σχετίζομαι **32.** (me ~) υποκύπτω **33.** (για μαγειρικό σκεύος) συγκρατώ την λίγδα, δεν καθαρίζομαι εύκολα από το μαγειρικό λίπος **34.** αλείφω κτ. **35.** (για πράξη, ενέργεια) συνεχίζω **36.** θέλω, επιθυμώ να κάνω κάτι **37.** προσφέρω, ωφελώ **38.** προσφέρω, φι-

λεύω **49**. ο τύπος του γερουνδίου *dāndale* μεταξὺ άλλων αποδίδει και το επίρρημα βίαια/βιαίως.

dávanu (πληθ. *dánañi*) ντάβανος.

davadjǐ' - davadjoáne (πληθ. *davadjádzi* - *davadjoáne*) άνδρας - γυναίκα κατήγορος ή συνήγορος.

davadjǐliche (πληθ. *davadjǐlichi*) **1.** καταγγελία, αγωγή, μήνυση **2.** (μτφ.) προξενió.

davandjǐ' (πληθ. *davandjádzi*) μαραγκός.

davérnā (πληθ. *davérne*) ταβέρνα.

daverńáru - daverńárǎ (πληθ. *daverńáreañi* - *daverńáre*) ταβερνιάρης - ταβερνιάρισσα.

dădănǎ (χωρ. πληθ.) **1.** ντόρος **2.** διάδοση, διατυμπάνιση, δημοσίευση.

dăeáche (πληθ. *dăeáchi*) κάτι που χρησιμοποιείται ως αντέρεισμα, αντιστήριγμα ή υποστύλωμα.

dăhănescu → *adăhănescu*.

dăhănescu → *adăhănescu*.

dăhănire → *adăhănire*.

dăhănire → *adăhănire*.

dăicusescu (*dăicus/-ire,-i,-ită*) υποστυλώω, υποστηρίζω, στηρίζω (κτ.) από κάτω.

dăicusire (πληθ. *dăicusiri*) υποστήλωση, η τοποθέτηση στηρίγματος.

dălăúrǎ (χωρ. πληθ.) **1.** πλήθος ανθρώπων **2.** (συνεκδ.) οχλοβοή, φωνές από συγκεντρωμένο πλήθος **3.** αναταραχή.

dămărǎ (πληθ. *dămări*) **1.** νταμάρι **2.** (για ζώα) ράτσα, φυλή **3.** (για ανθρώπους) γένος, καταγωγή, σόι.

dămărdjǐ' (πληθ. *dămărdjádzi*) νταμαρτζής.

dămblǎ (πληθ. *dămbládzi*) νταμπλάς, σοκ.

dămblărǎ - dămblăroáñe (πληθ. *dămblărádzi* - *dămblăroáñe*) αργοκίνητος, δυσκίνητος άνδρας - αργοκίνητη, δυσκίνητη γυναίκα

dămblărócănǎ (χωρ. πληθ.) εργαλείο για τη κατασκευή ταμπλάδων.

dămcuescu (*dămcu/-ire,-i,-ită*) **1.** (για ζώα) σημαδεύω **2.** (για έγγραφα) σφραγίζω **3.** (μτφ.) λερώνομαι.

dămcuire (πληθ. *dămcuiri*) **1.** (για ζώα) σημάδεμα **2.** (για έγγραφα) σφράγισμα **3.** (μτφ.) λέρωμα.

dăngălǎ - dăngăloáñe (πληθ. *dăngăládzi* - *dăngăloáñe*) νταγλαράς- νταγλαρού.

dăngănescu → *adăhănescu*.

dăngănire → *adăhănire*.

dănglănescu (*dănglăn/-ire,-i,-ită*) αντηχώ, αντιλαλώ.

dănglănire (πληθ. *dănglăniri*) αντήχηση, αντίλαλος.

dăngoáñe (πληθ. *dăngoáñe*) (παλαιότ.) γυναίκα που ντύνονταν μοντέρνα, που δεν φορούσε την παραδοσιακή φορεσιά

dănguescu (*dăngu/-ire,-i,-ită*) αποβλακώομαι.

dănguire (πληθ. *dănguiri*) αποβλακώση.

dăñisescu (*dăñis/-ire,-i,-ită*) **1.** υπομένω, κάνω υπομονή **2.** υπομένω, ανέχομαι (κτ./ κπ.) **3.** αντέχω σε μία αντιξοότητα **4** (για τροφή) συντηρώ, διατηρώ/-ρούμαι (αναλλοίωτη, φρέσκια) **5.** (για λουλούδια) αντέχω, δεν έχω ξεραθεί **6.** (για χρονικό διάστημα) διαρκώ, κρατώ.

dăñisire (πληθ. *dăñisiri*) **1.** υπομονή **2.** υπομονή, ανοχή **3.** αντοχή, ανθεκτικότητα.

dărdăvisescu & dărdăñisescu (*dărdănis & dărdăñis/-ire,-i,-ită*) **1.** διασκεδάζω, γλεντώ **2.** ευθυμώ.

dărdănisire & dărdăñisire (πληθ. *dărdănisiri & dărdăñisiri*) κέφι, ευθυμία.

dărlăcusescu (*dărlăcus/-ire,-i,-ită*) ντερλικώνω.

dărlăcusire (πληθ. *dărlăcusiri*) το να ντερλικώσω.

dăváne (πληθ. *dăváni*) ταβάνι.

dăvănliche (χωρ. πληθ.) το επιτήδευμα του μαραγκού.

dăvănescu (*dăvănu/-ire,-i,-ită*) ταβανώνω, κατασκευάζω ταβάνι.

dăvănisire (πληθ. *dăvănisiri*) ταβάνωμα, κατασκευή ταβανιού,

dăvântură (πληθ. *dăvânture*) νταβαντούρι, φασαρία.

dăvărǐ'tu - dăvărǐ'tǎ (πληθ. *dăvărǐ'tsi* - *dăvărǐ'te*), (μειωτ.-σκωπτ.) χαρακτηρισμός που αποδίδονταν προς τους κατοίκους του (όμορου προς το Μέτσοβο) χωριού Μηλιά.

dăvrăndisescu (*dăvrăndis/-ire,-i,-ită*) **1.** ακακάμπτω, αποκτώ ξανά τις δυνάμεις μου, το σφρίγος μου **2.** αντέχω (μία κοπιαστική κατάσταση) χωρίς να χάσω το σφρίγος μου, την ζωτικότητα μου.

dăvrăndisire (πληθ. *dăvrăndisiri*) **1.** η ανάκτηση των σωματικών δυνάμεων, του σφρίγους **2.** (σε μία κοπιαστική κατάσταση) το να αντέξω χωρίς να χάσω την ζωτικότητα.

deápiru (*depir/-áre,-ái,-átǎ*) **1.** (για φτερά ή φύλλα) μαδάω, ξεριζώνω **2.** απομακρύνω ανεπιθύμητες τρίχες (από χτένι, ρούχα, κ. λπ.) **3.** (για φαγητό) τσιμπολογώ, τσιμπώ **4.** σπαράζω

5. (για ρούχο) φθείρω 6. (μτφ. με ~) δέρνομαι, χτυπιέμαι με κάποιον.

décă(πληθ. déce) το άλογο στην γλώσσα των νηπίων.

delbedéru & delbidéru - delbederă & delbideră(πληθ. delbedéri & delbidéri – delbedére & delbidére) αλήτης, αλάτι - αλήτισσα, αλανιέρα.

delbidéru & delbideră → delbedéru.

délfe(χωρ. πληθ.) ντέφι.

dénghe(πληθ. dénghi) φορτίο υποζυγίων, μπόγος που μεταφέρεται με υποζύγια.

depiráre(πληθ. depirári) 1. (για φυτά ή φύλλα) μάδηση, ξερίζωμα 2. καθάρισμα, απομάκρυνση ανεπιθύμητων τριχών από χτένι, ρούχα κ.τ.ό. 3. τσίμπημα, τσιμπολόγημα φαγητού 4. σπάραγμα 5. (για ρούχο) φθορά 6. (μτφ.) συμπλοκή με χτυπήματα.

depirátúrá(πληθ. depirátúre) 1. τσιμπολόγημα φαγητού 2. ίχνος από τσιμπολόγημα φαγητού 3. γρατσουνιά.

deréche(πληθ. deréchi) 1. ξύλινη κολόνα η οποία χρησιμοποιείται ως υποστάτης. 2. (μτφ.) ντερέκι, δυνατός, γερός και ψηλός άνθρωπος 3. (μτφ.) μεγάλο και σιτητό πέος.

dérte(πληθ. dértși) 1. μεράκι, ενδιαφέρον για κτ. 2. ντέρτι, καμηός

dervénağa(πληθ. dervénayi) δερβέναγας.

dervéne(πληθ. dervéni) δερβένι.

(πληθ)

dervísu - dervísă(πληθ. dervíși - dervíse) ξηγημένος, ντόμπρος άνδρας - ξηγημένη, ντόμπρα γυναίκα.

desdzî cu(desdzî ʃu) ξελέω, αναιρώ.

destupáre(πληθ. destupári) 1. ξεβούλωμα, απόφραξη 2. εκπωμάτιση, αφαίρεση πώματος 3. αφαίρεση (από το σώμα) περιττών ρούχων 4. ξε-βρόμισμα, αφαίρεση ακαθαρσιών.

destúpu(destup/-áre,-ái,-átă) 1. ξεβουλώνω 2. εκπωματίζω, αφαιρώ πώμα 3. αποφράζω 4. (για χώρους) εκκενώνω, αδειάζω 5. απαλλάσσομαι από κτ. 6. αφαιρώ από πάνω μου περιττά ρούχα 6. καθαρίζω, ξεβρομίζω (κπ./κτ.).

deșălăre(πληθ. deșălái) καταπόνηση των μυών (λόγω φυσικής δραστηριότητας).

deșălédzu(deșăl/-áre,-ái,-átă) προκαλώ καταπόνηση των μυών (λόγω φυσικής δραστηριότητας).

deșteptáre & dișteptáre(πληθ. deșteptári & dișteptári) ξύπνημα 2. από τον ύπνο 3. το να γίνω ευφωέστερος.

detunáre & ditunáre(πληθ. detunári & ditunári) 1. δόνηση, ταρακούνημα 2. (μτφ.) ξε-

τίναγμα, το να καταστρέψω κάποιον οικονομικά 3. κτύπημα, ξυλοφόρτωμα 4. ξεπάτωμα, σωματική εξάντληση 5. σπασμός.

detúnu & ditúnu(detun & ditun/-áre,-ái,-átă) 1. 2. α. σείω, ταρακουνώ, δονώ 3. (με ~) σείομαι, ταρακουνιέμαι, δονούμαι 2. (μτφ.) καταστρέφω (κπ.) οικονομικά, τον ξετινάζω 3. (με ~) εξαντλούμαι σωματικά, ξεπατώνομαι.

dévră(πληθ. dévre) γύρα, βόλτα.

dháfnă→ adháfnă.

dhahtilíthră(πληθ. dhahtilí-thre) δακτυλήθρα.

dhálă(πληθ. dháluri & dháli) ξινόγαλο.

dhamáschină(πληθ. dhamáschine) δαμάσκηνο, καρπός δαμασκηλιάς.

dháscalu - dhascálă(πληθ. dháscáli - dhascále) δάσκαλος - δασκάλα.

dhăscălice(χωρ. πληθ.) δασκαλίκι

dhăscălipsescu(dhăscălips/-ire,-í,-ită) εκπαιδεύω, δασκαλεύω, συμβουλεύω.

dhăscălipsire(πληθ. dhăscăleipsiri) εκπαίδευση, δασκάλεμα.

dhecără(πληθ. dhecári) (παιαίότ.) δεκάρα, νόμισμα αξίας δέκα λεπτών.

dhecatisescu(dhecatis/-ire,-í,-ită) 1. φορολογώ, χαρατσώνω 2. (μτφ. για καρπούς) σουφρώνω, κλέβω.

dhecatisire(πληθ. dhecatisiri) 1. φορολόγηση, χαράτσωμα 2. (μτφ. για καρπούς) κλέψιμο, σουφρωμα

dhecátu(πληθ. dhécate) 1. τέλος, δασμός 2. (συνεκδ.) φόρος.

dhefterádhă(πληθ. dhefterádzi) δευτερογενές βλάστημα, αυτό που φυτρώνει ξανά μετά την κοπή του.

dheftére(πληθ. dheftéri) 1. δεφτέρι 2. (μτφ.) πλήρης γνώση των πράξεων κάποιου.

dhemonipsescu(dhemonips/-ire,-í,-ită) δαιμονίζομαι, παραφέρομαι, εξοργίζομαι.

dhemonipsire(πληθ. dhemonipsiri) το να δαιμονιστώ, το να εξοργιστώ και να παραφερθώ.

dhemonlice(χωρ. πληθ.) διαβολιά, κακή πράξη.

dhémonu - dhémonă(πληθ. dhémoñi - dhémone) 1 (αρσ.) σατανάς δαίμονας 2. άνδρας που κάνει διαβολιές - διαβόλισσα, διαβολογυναίκα.

dhémonuómu(πληθ. dhemonuoámeñi) διαβολάνθρωπος.

dhermóne(πληθ. dhermóne) είδος κόσκινου με τενεκεδένιο πάτο (χρησιμοποιείται στον καθαρισμό του σιταρόσπορου και του τραχα-

νά).

dhése(πληθ. dhése) δέση, κατασκευή που αποσκοπεί στην συγκέντρωση και εκτροπή του νερού από τη φυσική του ροή προς ένα τεχνητό κανάλι.

dhespóti(πληθ. dhespotádzī) δεσπότης.

dhicană(πληθ. dhicane) δίκαννο.

dhicăsésu(dhicăs/-íre,-í,-ítă) καταδικάζω, επιβάλω ποινή.

dhicăsire(πληθ. dhicăsiri) καταδική επιβολή δικαστικής ποινής.

dhiche(χωρ. πληθ.) **1.** δίκιο **α.** για γνώμη ή για ενέργεια που χαρακτηρίζεται ως ορθή **β.** το δικαίωμα που είναι σύμφωνα με το δίκαιο **2.** δίκη, η δικαστική διαδικασία.

dhichéle(πληθ. dhichéli) δικέλλι.

dhichiu(χωρ. πληθ.) βλ. λ. dhiche στη σημ. 1.

dhichigóru(πληθ. dhichigóri) δικηγόρος.

dhiconie(χωρ. πληθ.) διακονία.

dhicońáru & **dhicońáră**(πληθ. dhicońá-ri & dhicońéare) διακονιάρης - διακονιάρα.

dhihálă(πληθ. dhihále) **1.** τα δύο σκέλη σε ένα δίχαλο εργαλείο **2.** (σε κλαδί) η διχάλα που σχηματίζεται στο σημείο που αυτό διακλαδίζεται **3.** σφεντόνα **4.** (μτφ.) το αιδοίο

dhimntă(πληθ. dhimnte) **1.** ρούχο κατασκευασμένο από δίμιτο (τύπος μάλλινου υφάσματος) **2.** (συνεκδ.) η επίσημη παραδοσιακή ανδρική φορεσιά.

dhimteáí(πληθ. dhimteáeańi) **1.** ο φορών τη dhimntă (βλ. λ.) **2.** (συνεκδ.) αυτός που έχει την ευχέρεια να φορά συνεχώς τη dhimntă συνεχώς να μην εργάζεται.

dhimntu(πληθ. dhimnturi) δίμιτο, μάλλινο ύφασμα κατασκευασμένο από δύο ζεύγη μιταριών (χρησιμοποιούνταν κυρίως στην κατασκευή επίσημων ρούχων).

dhiótu(πληθ. dhiótsi) πουλάρι δύο ετών.

dhiplomă(πληθ. dhiplómate) δίπλωμα, πτυχίο.

dhixésu(dhix/-íre,-í,-ítă) **1.** ζυγίζω **2.** ζυγιάζω, σταθμίζω, υπολογίζω.

dhixire(πληθ. dhixiri). **1.** ζύγιση, ζύγισμα **2.** ζύγιασμα, υπολογισμός.

dhoáră(πληθ. dhoáre) δώρο, δώρημα

dhóhe & **dóhe** (πληθ. dhóhi & dóhi) τα μυστικά, τα προσωπικά ζητήματα.

dhóxă(χωρ. πληθ.) δόξα.

dhoxologyie(πληθ. dhoxologyii) δοξολογία, η εκκλησιαστική λειτουργία που γίνεται σε σημαντικές θρησκευτικές εορτές ή περιστάσεις.

dhoxusésu(dhoxus/-íre,-í,-ítă) **1.** δοξάζω **2.** τιμώ (κάποιον) **3.** εκτιμώ, αναγνωρίζω (κπ.).

dhoxusire(πληθ. dhoxusiri) δόξασμα, εξύμνηση, τίμηση.

dhráme(πληθ. dhřáni) (παλαιότ.) δράμι, υποδιαίρεση της οκάς **2.** (μτφ.) η πολύ μικρή ποσότητα, σταλιά, σταγόνα **3.** (μτφ.) η λεπτομέρεια.

dhululátru - **dhululátră**(πληθ. dhululátsrî - dhululátre) **1.** ειδωλολάτρης - ειδωλολάτρισσα **2.** (μτφ.) άνδρας - γυναίκα που δεν πηγαίνει στην εκκλησία.

dhyácu(πληθ. dhyáci) διάκονος.

dhyaforáo(πληθ. dhyaforéi) διαφορά, έλλειψη ομοιότητας.

dhyáforu(πληθ. dhyáfore) διάφορο, αυτό που καρπώνεται κανείς ως κέρδος.

dhyamánde(πληθ. dhyamándzi) διαμάντι.

dhyavátu(πληθ. dhyavátsi) περαστικός, αυτός που περνά από κάπου χωρίς να εγκαθίσταται.

dhyavaşáo(πληθ. dhyăvăşéi) είδος φίμωτρου για την τιθάσευση ζώου (αποτελείται από δύο ξύλα τοποθετημένα παράλληλα και δεμένα στο ρύγχος του ζώου).

dhyávă(πληθ. dhyáne) **1.** διάβαση, διέλευση από περιοχή σε περιοχή **2.** πέραςμα, σημείο όπου λαμβάνει χώρα η διέλευση αν-θρώπων ή ζώων **3.** διάδρομος, δίοδος που διευκολύνει στην πρόσβαση στους διάφορους χώ-ρους ενός κτιρίου.

dhyivăsésu(dhyivăs/-íre,-í,-ítă) διαβάζω **α.** αναγιγνώσκω **β.** μελετώ **γ.** (για ιερέα) απαγγέλλω ευχές, ευλογώ.

dhyivăsire(πληθ. dhyivăsiri) διάβασμα **α.** ανάγνωση **β.** μελέτη **3.** ανάγνωση ευχής από ιερέα **δ.** ψάλσιμο νεκρώσιμης ακολουθίας.

dicofónu(χωρ. πληθ.) έκφραση έντονης διαμαρτυρίας ή απειλής εναντίον κάποιου.

dideáre → dáre.

dihále(χωρ. πληθ.) **1.** συμμόρφωση, πειθάρχηση **2.** χαλιναγώγηση, έλεγχος **3.** Τακτοποίηση, κανόνισμα.

dijáye(πληθ. dijăyi) είδος ραφιού ή μπάγκου.

dilálu(πληθ. dilálańi) τελάλης.

dimăndáre(πληθ. dimăndári) **1.** ειδοποίηση, μήνυμα **2.** υπόδειξη, σύσταση **3.** παράγγελμα **4.** ανακοίνωση, γνωστοποίηση.

dimăndu(dimănd/-áre,-ái,-átă) **1.** κάνω σύσταση, υποδεικνύω **2.** προειδοποιώ **3.** γνωστοποιώ, ανακοινώνω **4.** παραγγέλλω διαμηνύω, μηνύω **5.** διατάζω, προστάζω.

dimneátsă(πληθ. dimnétsî & dimnétsuri) **1.** πρωί **2.** πρωινό, αυγή.

dincăre(πληθ. dincări) **1.** κομμάτιασμα, δι-αμέλιση με τα χέρια **2.** βίαιη σύγκρουση, μακε-λειό **3.** ξέσκισμα, κατασπάραξη από ζώο **4.** σφαδασμός, αίσθηση έντονου πόνου.

dincătúra(πληθ. dincătúre) **1.** φαγητό δια-μελισμένο σε μικρά κομμάτια ώστε να καταπί-νεται εύκολα **2.** (ειδικότ.) παπάρα.

dindáne(πληθ. dindáni) ράμφος.

dinde(πληθ. dindzi) **1.** δόντι **2.** αιχμηρή προε-ξοχή σκεύους ή εργαλείου **3.** (για βουνά, υψώματα, λόφους) ράχη, κορυφογραμμή, κορυφή **4.** (για βρά-χο, τείχος, τοίχος) κορυφή, το ανώτερο σημείο **5.** (μτφ.) μέσο, δυνατότητα αντιμετώπισης (κάποιου) **6.** μονάδα μέτρησης ποσότητας σπόρου ισοδύναμη με ένα φλιτζάνι του καφέ

dinícu(dinc/-áre,-ái,-átă) **1.** κόβω κτ. σε μικρά κομμάτια, κατατεμαχίζω. **2.** (για ζώα) ξεσκίζω, κατασπαράζω **3.** αισθάνομαι έντονο πόνο, σφαδάζω **4.** συγκρούομαι βίαια (με κπ.)

diocléare(πληθ. diocléri) μάτιασμα.

dioclédzu(diocí/-áre,-ái,-átă) ματιάζω, βα-σκαίνω.

dipuneáre(πληθ. dipunéri) **1.** κατέβασμα, **α.** το να πηγαίνω από ένα ψηλότερο σημείο σε χαμηλότερο **β.** κατηφόρισμα, κατάβαση **γ.** (συ-νεκδ.) κατάβαση, μέρος από όπου κατεβαίνει κανείς **δ.** το να φέρνω κτ. από ψηλότερο ση-μείο σε χαμηλότερο **2.** (για υδάτινη ροή) φού-σκωμα, άνοδος της στάθμης των υδάτων **3.** γκρέμισμα, κατεδάφιση **4.** (για τιμές προϊό-ντων) κατέβασμα, μείωση.

dipúnu(dip/-uneáre,-úșu,-úsă) **1.** κατεβαί-νω, κατέρχομαι **2.** κατεβάζω **3.** (για ποτάμια, χείμαρρους κ.τ.ό.) φουσκώνω, ανεβάζω τη στάθμη των υδάτων **4.** κατηφορίζω **5.** Κατεδα-φίζω, γκρεμίζω **6.** (για τιμές αγαθών) μειώνω, χαμηλώνω **7.** (me ~) αποβιβάζομαι (από μετα-φορικό μέσο) **8.** πληρώνω, δίνω χρήματα, τα στάζω.

dipuprândzu(χωρ. πληθ.) απόγευμα.

díră(πληθ. dire) **1.** δίοδος, μονοπάτι, το με-ρος από όπου μπορεί κανείς να περάσει από ένα τόπο σε άλλον **2.** στενή διάβαση, μονοπάτι που ανοίγεται από το πέρασμα ανθρώπων η ζώων **3.** (συνεκδ.) γραμμή με πατημασιές που σχηματίζεται από το πέρασμα ανθρώπων ή ζώ-ων **4.** (συνεκδ.) το ίχνος που διαγράφεται στο έδαφος όταν σέρνουμε κτ. **4.** διέξοδος, δίοδος, πέρασμα.

dírlă(χωρ. πληθ.) στη φρ. dáu dírlă! **α.** ξε-κάνω κτ., το πετάω **β.** διώχνω, απομακρύνω κτ. **γ.** αποδεσμεύω, απελευθερώνω, αφήνω να φύ-γει **δ.** (για τροφή) καταναλώνω **ε.** (για εργασία)

επισπεύδω, επιταχύνω, αυξάνω την ένταση της προσπάθειας προκειμένου να τελειώσω γρηγο-ρότερα

diságă(πληθ. disági) **1.** δισάκι **2.** (μτφ. στον πληθ.) όρχεις.

discăcuru(discăcăr/-áre,-ái,-átă) ανοίγω τα σκέλια.

discălicu(discălic/-áre,-ái,-átă) αφιππεύω.

discăltu(discălts/-áre,-ái,-átă) **1.** βγάζω τα παπούτσια **2.** (για υποζύγια) αφαιρώ τα πέταλα.

discărcu(discărc/-áre,-ái,-átă) **1.** ξεφορτώ-νω, αφαιρώ το φορτίο **2.** (me ~) ξεφορτώνομαι, απαλλάσσομαι από το φορτίο μου, μου αφαι-ρούν το φορτίο μου **3.** (μτφ. για πρόσ., me ~) ξεκολλάω (από κάπου), φεύγω, ξεκουμπίζομαι **4.** (μτφ.) πυροβολώ **5.** ξεμπλέκω, απαλλάσσω/-σομαι (από κπ./κτ.) **6.** (me ~) αφοδεύω **7.** (me ~) ξεθυμαίνω, ξεσπάω σε κπ. (με λόγια).

discăre(πληθ. discări) **1.** το να σχίζεται κτ. στα δύο **2.** (ειδικότ. για ξύλα) σχίσιμο ή πριόνι-σμα **3.** (ειδικότ. για δέρμα) βαθύ γδάρισμα **4.** (ειδικότ. για επιφάνεια) ρωγμή **5.** (για ζώο) ξέ-σκισμα, κατασπάραξη **6.** (μτφ.) πονοκεφάλια-σμα, έντονη σκέψη για κάτι **7.** (μτφ.) έντονη προσπάθεια **8.** (μτφ.) βίαιος τσακωμός **9.** (μτφ.) ξέσκισμα, σεξουαλική πράξη με έντονο ή βίαιο τρόπο.

discătă(χωρ. πληθ.) τύπος σημαδέματος στο αυτί προβάτων(χρησίμευε ως σημάδι ανα-γνώρισής του από τον ιδιοκτήτη του).

discătșu(discătș/-áre,-ái,-átă) **1.** (για μαλ-λιά) ξεπλέκω. **2.** (me ~) συμφιλιώνομαι, φιλιώ-νω με κάποιον.

discăcărare & **discăcărătúra**(πληθ. discăcărări & discăcărătúre) το άνοιγμα των σκελών.

discăcărătúra → discăcărare.

discălicăre(πληθ. discălicări) ξεκαβαλίκε-μα, αφίππευση

discăltsăre(πληθ. discăltsári) **1.** η αφαίρε-ση των παπουτσιών **2.** η αφαίρεση των πετά-λων ενός υποζυγίου.

discărcăre(πληθ. discărcări) **1.** ξεφορτώ-μα, αφαίρεση φορτίου **2.** (για πράγμ., ανθρώ-πους που βρίσκονται σε εσωτερικό χώρο) εκκέ-νωση, άδειασμα **3.** απαλλαγή από κπ./κτ. **4.** (μτφ.) αφοδευση **5.** ξέσπασμα, ξεθύμασμα ο-ργής (με λόγια).

discărcătóru - discărcătóroará(πληθ. discărcătóri - discărcătóare) εκφορτωτής, αυτός που ξεφορτώνει - αυτή που ξεφορτώνει.

discărcătúra(πληθ. discărcătúre) **1.** εκφό-ρτωση, αφαίρεση φορτίου **2.** φορτίο που το έχουν ξεφορτώσει.

discărfusécu(discărfus/-íre,-í,-ítă) ξεκαρφώνω.

discărfusíre (πληθ. discărfusíri) ξεκάρφωμα, αφαίρεση καρφιού.

discătsăre(πληθ. discătsări) 1. φίλιωμα, συμφιλίωση 2. (για μαλλιά) ξέπλεγμα.

discătsătúră(πληθ. discătsătú-re) βλ. λ. discătsăre στη σημ. 2.

discătsóru(πληθ. discătsóri) χτένα (με αραιά δόντια) για το ξέπλεγμα των μαλλιών.

discătúră(πληθ. discătúre) 1. σχισμή, ρωγμή 2 (συνεκδ. για την επιφάνεια της γης) φυσικό άνοιγμα κάθε μεγέθους (χαντάκι, βάραθρο, φαράγγι κ.ά).

dischedhícu(dischedhic/-áre,-ái,-átă) 1. απεμπλέκω κτ. από κτ. που τον εμποδίζει να κινηθεί 2. (me ~) απεμπλέκομαι από κτ. που με εμποδίζει να κινηθώ.

dischedhicăre(πληθ. dischedhicări) απεμπλοκή από κτ. που με εμποδίζει να κινηθώ.

disclotșoăre(πληθ. disclotșări) διακοπή της επώασης των αυγών.

disclótșu(disclotș/-oăre/-ái,-átă) διακόπτω την επώαση αυγών.

disclăre(πληθ. disclări) 1. ξεκλειδώμα 2. ξεκούμπωμα 3. εξάρθρωση οστών.

disclău(disclă/-áre,-ái,-átă) 1. ξεκλειδώνω 2. α. ξεκουμπώνω β. (me ~) ξεκουμπώνομαι 3. (για επιφάνειες) εμφανίζω ρωγμή, σκάσιμο, άνοιγμα 4. (για οστά) παθαίνω εξάρθρωση 5. (μτφ.) διαλύομαι, εξουθενώνομαι .

disclídeăre(πληθ. disclídeři) 1. άνοιγμα (πόρτας, παράθυρου κ.τ.ό.) 2. άνοιγμα, αφαίρεση καλύμματος, πώματος 3. ξάνοιγμα, επέκταση μίας οικονομικής δραστηριότητας 4. πλάτεμα, αύξηση του εύρους 5. άνοιγμα χρώματος, το να γίνει λιγότερο σκούρο.

disclídu(disclă/-ideăre,-ísu,-ísă) 1. ανοίγω (πόρτα, παράθυρο κ.τ.ό.) 2. ανοίγω, αφαιρώ κάλυμμα, σκέπασμα, πώμα 3. (μτφ. για σχολείο, επιχείρηση κ.τ.ό.) ανοίγω, κάνω έναρξη 4. (για πέρασμα) ανοίγω, δημιουργώ 5. (για τον καιρό) αιθριάζω, γίνομαι αίθριος 6. (για φυτά, δένδρα) ανθίζω 7. (για οικονομική δραστηριότητα, me ~) ξανοίγομαι, επεκτείνομαι 8. πλαταίνω (κτ.), αυξάνω το εύρος του 9. (για ποτάμι, δρόμο) πλαταίνω, γίνομαι πλατύτερος 10. (για χορό) ανοίγω, απλώνω 11. (για χέρι) απλώνω, τεντώνω 12. (για χρώμα) ανοίγω, το καθιστώ λιγότερο σκούρο 13. (me ~) αποκτώ σχέσεις με κτ.

disclínăre & disclínătúră & dizglínăre & dizglínătúră(πληθ. disclínări & disclínătúre & dizglínări & dizglínătúre) καταπόνηση

του σώματος(λόγω φυσικής δραστηριότητας).

disclínătúră(πληθ.) → disclínăre.

disclínédzu & dizglínédzu(disclín & dizglín /-áre,-ái,-átă) προκαλώ καταπόνηση του σώματος (λόγω φυσικής δραστηριότητας).

disclítúră(πληθ. disclítúre) 1. (για λουλούδι) άνθισμα 2. (για επιφάνεια εδάφους) ρήγμα 3. (για τοίχος) ρωγμή 4. (σε δάσος) πέρασμα, διέξοδος διαφυγής.

discoseăre(πληθ. discosėri) ξήλωμα μίας ραφής.

discosătúră(πληθ. discosotúre) ραφή που έχει ξηλωθεί.

discosu(discos/-eăre,-úii,-útă) ξηλώνω, αποσυνδέω τις ραφές που ενώνουν τα κομμάτια ενός ραμμένου ρούχου.

discréu(discr/-eăre,-eái,-eătă) 1. ξεγράφω, διαγράφω 2. σκαλίζω, σκάβω ελαφρά το χώμα για να ανανεωθεί (κυρ. σε φυτευτικούς αύλακες).

discríre(πληθ. discríri) 1. διαγραφή 2. (κυρ. σε φυτευτικούς αύλακες) ελαφρό σκάλισμα, σκάψιμο του χώματος για να ανανεωθεί.

discultsăre(πληθ. discultsări) 1. η αφαίρεση των καλτσών 2. ανάκριση 3. ομολογία, απόκάλυψη μυστικού.

discultsu(discults/-áre,-ái,-átă) 1. βγάζω τι κάλτσες μου 2. ανακρίνω (κτ.) 3. ομολογώ, ξερνώ, φανερώνω μυστικό.

discumbărare(πληθ. discumbăřari) μεταπόληση.

discumburu(discumbur/-áre,-ái,-átă) πωλώ, εκποιώ.

disdiuclăre(πληθ. disdiuclări) ξεμάτιασμα.

disdiuclédzu(disdiuclă/-áre,-ái,-átă) ξεματιάζω.

disdjugăre(πληθ. disdjugări) η αφαίρεση του ζυγού.

disdjughédzu & disdjúgu(disdjug/-áre,-ái,-átă) ξεζεύω.

disdjúgu → disdjughédzu

disfăcu(disf/-ăceăre,-étșu,-ăptă) 1. ανοίγω (πόρτα, παράθυρο κ.τ.ό.) 2. ανοίγω, αφαιρώ κάλυμμα, σκέπασμα, πώμα 3. α. ξεκουμπώνω β. ξεκουμπώνομαι 4. λύνω, ξεδένω 5. εμφανίζω σχίσμο, ρωγμή, οπή 6. (για χρώμα) ανοίγω, το καθιστώ λιγότερο σκούρο 7. (για ρούχο που έχει πιαστεί) ξεσκαλώνω, ξεμπλέκω 8. ξεκόβω, παύω να έχω σχέσεις με κτ. 9. κόβω μία συνήθεια 10. παύω, διακόπτω κτ. από μία δραστηριότητα 11. (για ζώα) λύνω, απελευθερώνω 12. (me ~) απαλλάσσομαι (από κτ. ή από κτ. πρόβλημα) 13. (για επιχειρηματική δραστηριότητα) θέτω τέρμα, την διαλύω 14. (για χορό)

διαλύω **15.** (για υπόθεση) ξεμπλέκω, ξεδιαλύω **16.** (τριτοπρόσ. για κοπάδι, se ~) απλώνεται, σκορπάει σταδιακά κατά την διάρκεια της βόσκησης.

disfășu(disfăș/-eäre,-eái,-eátă) αφαιρώ τις φασκίες του μωρού.

disfaceäre(πληθ. disfaceäri) **1.** άνοιγμα (πόρτας, παράθυρου κ.τ.ό.) **2.** άνοιγμα, αφαίρεση καλύμματος, πόματος **2.** ξεκούμπωμα **3.** λύσιμο **4.** δημιουργία σχισμής, ρωγμής, οπής **6.** άνοιγμα χρώματος, το να γίνει λιγότερο σκούρο **7.** διακοπή, παύση μίας σχέσης **8.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα) διάλυση, τερματισμός **9.** σταδιακό άπλωμα, σκόρπισμα, ενός κοπαδιού κατά την διάρκεια της βόσκησης **10.** (για εδαφική έκταση) προετοιμασία (κυρ. σκάψιμο) για να μετατραπεί σε αγρό.

disfășäre & disfășătüră(πληθ. disfășäri & disfășătüre) αφαίρεση των φασκιών από ένα μωρό..

disfășătüră → disfășäre.

disfingeäre(πληθ. disfingäri) η μετάπλαση της ζύμης, η απόσπαση κομματιών ζύμης προκειμένου να ζυμωθούν εκ νέου.

disfingu(disf/-ingeäre-ímșu,-ímtă) μεταπλάσσω, αποσπώ κομμάτια ζύμης για να τα πλάσω εκ νέου.

disfondédu & disfúndu (disfund/-äre,-ái,-átă) **1.** (για δοχείο κατασκευασμένο με συνάρμοση σανίδων) χαλαρώνω, λασκάρω στους αρμούς και ανοίγω **2.** (me ~) ανακουφίζομαι αποβάλλοντας ούρα.

disfundäre(πληθ. disfundäri) χαλάρωση και άνοιγμα των αρμών σε δοχείο που έχει κατασκευαστεί με συνάρμοση σανίδων (βαρέλι κ.ά.)

disfúndu → disfondédu.

disícu(disc/-äre,-ái,-átă) **1.** σχίζω (κτ.) στα δύο **2.** γδέρνομαι βαθιά, παθαίνω εκδορές **3.** (για επιφάνεια) ανοίγω στην μέση, εμφανίζω ρωγμή, σχισμή. **4.** (για ζώο) κατασπαράζω, ξεσκίζω **5.** πονοκεφαλιάζω (για κτ.), στύβω το μυαλό μου, σκέφτομαι έντονα. **6.** καταβάλω μεγάλες προσπάθειες **7.** δείχνω μεγάλη προθυμία (να εξυπηρετήσω κάποιον) **8.** (για τόπο) διασχίζω **9.** τσακόνωμαι (με κπ.) έντονα **10.** **α.** χτυπάω βίαια (κπ.) **β.** χτυπιέμαι βίαια (με κπ.) **11.** εκτελώ σεξουαλική πράξη με έντονο η βίαιο τρόπο **12.** εξουθενώνωμαι, κουράζομαι υπερβολικά **13.** (για ποτάμι) διαχωρίζομαι, σχηματίζω διπλή κοίτη **14.** (για ξύλο) πριονίζω ή σχίζω.

dislăsu(dislăs/-äre,-ái,-átă), **1.** (me~) ξεσυνηθίζω **α.** εγκαταλείπω μία συνήθεια **β.** (για επάγγελμα, τέχνη κ.λπ.) ξεμαθαίνω **2.** (me~)

πέφτω σε μεγάλη ατονία **3.** (me~)χαλαρώνω ριλαξάρω **4.** (για ζώνη, τριχιά κ.τ.ό.) ξεσφίγγω, χαλαρώνω **5.** (τριτοπρόσ. για πράγμ., se ~) ξεχαρβάλωσε, λασκαρε.

dislăchescu(dislăch/-îre,-î,-îtä) **1.** ξεκολλώ, **α.** αποκολλώ (κτ.) **β. i.** (από κάπου), παύω να επισκέπτομαι ή να συχνάζω σε κπ. τόπο. **ii.** (από κπ.) παύω να έχω σχέσεις μαζί του. **γ.** παύω να είμαι κοντά ή να αγγίζω κάποιον **2.** (για σκυλί) παύω να συνουσιάζομαι

dislăchire(πληθ. dislăkiri) **1.** αποκόλληση, ξεκόλλημα **2.** ξεκολλημός **α.** παύση των σχέσεων με κπ. πρόσωπο **β.** το να παύσω να επισκέπτομαι ή να συχνάζω κάπου.

dislăchitüră & dizlăchitüră(πληθ. dislăchitüre & dizlăchitüre) σημείο όπου έχει αποκολληθεί κάτι.

dislăsäre(πληθ. dislăsäri) **1.** χαλάρωμα, μείωση του άγχους και της έντασης που αισθάνομαι **2.** (για ζώνη, τριχιά κ.τ.ό) χαλάρωση **3.** (για πράγμ.) λασκάρισμα, έλλειψη σύνδεσης, συνοχής των μερών.

dislăsătüră(πληθ. dislăsătüre) το να παρουσιάζει ένα αντικείμενο, χαλάρωση, λασκάρισμα.

dislăxescu(dislăx/-îre,-î,-îtä) **1.** ξεντύνομαι, βγάζω τα ρούχα μου **2.** (ειδικότ.) αφαιρώ από πάνω μου βγάζω τα επίσημα ρούχα

dislăxire(πληθ. dislăxiri) **1.** έκδυση, ξέντυμα, **2.** (ειδικότ.) η αφαίρεση από πάνω μου των επίσημων ρούχων.

dislegäre(πληθ. dislegäri) **1.** λύσιμο κόμπων, νημάτων κ.τ.ό **2.** λύση, επίλυση θέματος, υπόθεσης.

dislegătüră(πληθ. dislegătüre) **1.** αυτό που λύνουμε για ξεδεθεί κάτι **2.** βλ. λ. dislegäre στη σμμ. 2.

dislégu(disleg/-äre,-ái,-átă) **1.** λύνω, ξεδένω (κόμπους, νήματα κ.τ.ό.) **2.** επιλύω, δίνω λύση (σε κτ.) **3.** σταματάω οριστικά (να κάνω κτ.) **4.** (me ~) αποδεσμεύομαι από μία υπόθεση που έχω δώσει **5.** (me ~) ξεκόβω από κπ., παύω να έχω σχέσεις **6.** (για επαγγελματική σχέση, συνεργασία, εταιρεία) λύω.

dismurtsăscu(dismurts/-î're,-î'i,-î'tă) ξεμουδιάζω.

dismurtsî're(πληθ. dismurtsî'ri) ξεμουδιάσμαι.

dispärtu(dispärts/-î're,-î'i,-î'tă) **1.** χωρίζω, απομακρύνω κπ./κτ. από κπ./κτ. **2.** ξεχωρίζω **α.** διαχωρίζω **β.** διακρίνω **3.** (me ~) ξεκόβω, απομακρύνωμαι από κπ. ή από κάπου **5.** (me ~) παίρνω διαζύγιο ή διακόπτω συναισθηματική σχέση **6.** μοιράζω, διαμοιράζω, κατανέμω **7.**

(για επιχειρηματική δραστηριότητα) διασπώ/-ομαι.

dispältéscu(dispält/- íre,-í,-ítă) ξεπλέκω.

dispältíre(πληθ. dispältíri) ξήλωμα πλεγμένου ρούχου.

dispältitúră(πληθ. dispältitú-re) σημείο του ρούχου που έχει ξεπλεχτεί.

dispândicáre(πληθ. dispândicári) ξεκοιλιασμός.

dispândichédzu & **dispândicu**(dispândic/- áre,-ái,-átă) ξεκοιλιάζω.

dispândicu → dispândichédzu.

dispärlicháre(πληθ. dispärlicári), (για σχοινιά, νήματα, έντερα κ.τ.ό.) ξεμπέρδεμα, ξέμπλεγμα.

dispärlichédzu(dispärlic/-áre,-ái,-átă) **1.** (για σχοινιά, νήματα, έντερα κ.τ.ό.) ξεμπέρδεω, ξεμπλέκω **2.** (ειδικότ. για έντερα) γουργουρίζω. **3.** (για όρχεις) παθαίνω ορχεοκήλη.

dispärtsätúră(πληθ. dispärtsätúre) χωρισμός, απομάκρυνση μεταξύ προσώπων.

dispärtsí're(πληθ. dispärtsí'ri) **1.** ξεχώρισμα, διαχωρισμός **2.** χωρισμός **α.** διάκριση **β.** λήψη διαζυγίου **3.** λύση επαγγελματικής σχέσης **4.** μοιρασιά, κατανομή.

dispärtsítónu & **dispärtsítóru** – **dispärtsítóáne** & **dispärtsítóará**(πληθ. dispärtsítóni & dispärtsítóri – dispärtsítóáne & dispärtsítóáre) **1.** άνδρας - γυναίκα που χρησιμοποιεί ραδιουργίες για να διαλύσει τις σχέσεις των ανθρώπων **2.** (ειδικότ.) αυτός - αυτή που οδηγεί σε χωρισμό ένα ζευγάρι.

dispärtsítóru & **dispärtsítóará** → dispärtsítónu.

dispeáticu(dispetic/-áre,-ái,-átă) αφαιρώ μπαλώματα από ένα ρούχο.

dispeducíare(πληθ. dispeducíeri) ξεψείρισμα.

dispeducíédzu(dispeducí/-áre,-ái,-átă)

ξεψειριάζω.

dispeticáre(πληθ. dispeticári) αφαίρεση μπαλώματος.

dispeticătúră(πληθ. dispeticătúre) μπάλωμα που έχει αποκολληθεί.

dispeturáre(πληθ. dispeturári) **1.** η μεταφορά διαμορφωμένων φύλλων ζύμης από την πλασταριά στο ταψί **2.** (για σοβά) αποκόλληση ξεφλούδισμα.

dispéturu(dispetur/-áre,-ái,-átă) **1.** μεταφέρω διαμορφωμένα φύλλα ζύμης από την πλασταριά στο ταψί **2.** (τριτοπρόσ. για σοβά, se ~) αποκολλιέμαι, ξεφλουδίζω.

dispindzuráre(πληθ. dispindzurári) ξε-

κρέμασμα.

dispíndzuru(distindzur/-áre,-ái,-átă) ξεκρεμώ.

dispipejáre & **dispipijáre**(πληθ. dispipejári & dispipijári), (για δένδρο ή καρπό με σκληρό φλοιό.) ξεφλούδισμα

dispipejáscu & **dispipijáscu**(dispipej & dispipij/-áre,-ái,-átă) (για καρπό ή δένδρο με σκληρό φλοιό) **α.** αποφλοιώνω **β.** (τριτοπρόσ. se ~) ξεφλουδίζει.

dispipijáre → dispipejáre

dispipijáscu → dispipejáscu.

dispolédzu & **dispólú**(dispul/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) γδύνομαι **2.** (για εσωτερικό χώρο) απογυμνώ-νω, αφαιρώ τον εξοπλισμό του **3.** (για δένδρο) το απογυμνώνω από τους καρπούς, του αφαιρώ τους καρπούς **4.** (μτφ.) **α.** ξεπαραδιάζω (κπ.) **β.** (me ~) ξεπαραδιάζομαι **5.** (μτφ.) ληστεύω (κπ./ κτ.) **6.** ξεσκεπάζω κπ., τον κάνω να αποκαλύψει τα μυστικά του **7.** φτωχαίνω.

dispoletúră(πληθ. dispoletúre) **1.** (για εσωτερικό χώρο) γυμνότητα, έλλειψη εξοπλισμού **2.** φτώχεια, απορία, ανέχεια.

dispólú → dispolédzu

dispuláre(πληθ. dispuléri) **1.** ξεγύμνωμα **2.** φτώχεια.

dispumáre(πληθ. dispumári) ξάφρισμα, αφαίρεση αφρού από κάποιο υγρό που βράζει.

dispumédzu(dispum/-áre,-ái,-átă) ξαφρίζω, αφαιρώ τον αφρό από κάποιο υγρό που βράζει.

disputsáscu & **dispútu**(disputs/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** ξεβρομίζω, αφαιρώ τη βρομιά **2.** (me ~) ξεβρομίζομαι, καθαρίζομαι.

disputsí're(πληθ. disputsí'ri) ξεβρόμισμα, αφαίρεση βρομιάς.

dispútu → disputsáscu.

disteláre(χωρ. πληθ.), (για προσ. που θεωρώ ενοχλητικό) απομάκρυνση, αποπομπή.

distélu(distel/-áre,-ái,-átă) **1.** (για προσ. που θεωρώ ενοχλητικό) κάνω πέρα, απομακρύνω, ξαποστέλνω **2.** (me ~) ξεκουμπίζομαι, απομακρύνομαι από κάπου (όταν αισθάνομαι ότι γίνομαι βάρος).

distíngéare(πληθ. distíngéri) εξάλειψη, αφανισμός.

distíngu(dist/-íngéare,-éşu,-eásă) εξαλείφω, αφανίζω.

distórcu(dist/-ortsí're,-urceái & -órşu,-oársă), (για αδράχτι ή τσικρίκι) αναστρέφω, στρέφω προς αντίθετη φορά.

distornáre(πληθ. distornári) αναποδογύ-

ρισμα, αναστροφή.

distórnū(dist/-ornáre,-ornái & urnái,-orná-tā) αναποδογυρίζω, αναστρέφω.

distortsí're (πληθ. distortsí'ri), (για αδρά-χτι ή τσικρίκι) αναστρέφω, το στρέφω προς αντίθετη φορά.

distringeáre(πληθ. distringéeri), (για ζώνη, μάντα κ.τ.ό) χαλάρωμα, λασκάρισμα.

distríngu(distr/-ingéare,-éřu,-eásā), (για ζώνη, μάντα κ.τ.ό.) ξεσφίγγω, χαλαρώνω, λασκάρω.

disufláre(πληθ. disuflári) **1.** ξεφουσκώμα **2.** (όταν προχωρώ ή τρέχω) ξαπόσταμα, παύση για να πάρω ανάσα.

disúflu(disufl/-áre,-ái,-átā) **1.** ξεφουσκώνω **2.** παίρνω ανάσα, ξαποσταίνω.

diřártáre(πληθ. diřártári) **1.** άδειασμα, εκκένωση **2.** (για χώρο, τόπο) εκκένωση, ερήμωση, ερημιά **3.** ξαλάφρωμα, ανακούφιση από ψυχολογικό βάρος **4.** αφόδευση **5.** (για βρύση) εκσφενδόνιση μεγάλης ποσότητας νερού **6.** (για υδάτινη επιφάνεια) υπερχειλίση.

diřártu(diřárt/-áre,-ái,-átā) **1.** αδειάζω, εκκενώνω **2.** (τριτοπρόσ. για χώρο, τόπο, se ~) εκκενώνομαι, ερημώνω **3.** (me ~) ξελαφρώνω, ανακουφίζομαι (από ψυχολογικό βάρος) **4.** (me ~) κενώνω, αφοδεύω **5.** (για ουρανό) ρίχνω μεγάλο όγκο βροχής **6.** (για βρύση) εκσφενδονίζω μεγάλη ποσότητα νερού **7.** (για υδάτινη ροή ή υδάτινη επιφάνεια) υπερχειλίζω, χύνομαι έξω **8.** (μτφ.) ξεστομίζω λόγια εναντίον κάποιου **9.** (μτφ.) (me ~) φεύγω από κάπου, την κοπανάω.

diřteptáre→ deřteptáre.

diřteptu(diřtept/-áre,-ái,-átā) ξυπνώ **α.** κπ. που κοιμάται **β.** παύω να κοιμάμαι **γ.** γίνομαι ευφύεστερος.

diřternātúrá(πληθ. diřternátúre) η αφαίρεση στρωμάτων, υφαντών και καλυμμάτων από έναν εσωτερικό χώρο για να γίνουν εργασίες.

diřterneáre(πληθ. diřternéeri) ξέστρωμα.

diřtéřnu(diřtern/-eáre,-úi,-útā) ξεστρώνω.

diřutsí're(πληθ. diřutsí'ri) **1.** αναστροφή, γύρισμα ανάποδα **2.** αναποδογύρισμα, ανατροπή, τουμπάρισμα **3.** (για νήματα, τριχιές κ.τ.ό.) αναστροφή, αντιστροφή (για να ξεμπερδευτούν) **4.** (για βίδα) ξεβιδώμα **5.** (για προσ. που έχει ξαπλώσει) γύρισμα του κορμιού σε αντίθετη φορά από την προηγούμενη θέση του **6.** αναγούλιασμα, τάση για εμετό **7.** το να διαφθείρω κάποιον..

diřutsítóru & **diřutsítóará**(πληθ. diřutsítóri & diřutsító-áre) άνδρας - γυναίκα που μιλά με περιστροφές.

diřutsítúrá(πληθ. diřutsítúre) περιστροφή, η απομάκρυνση από το κυρίως θέμα μίας συζήτησης.

diřútsu(diřuts/-í're,-í'i,-í'tā) **1.** αναστρέφω, γυρίζω ανάποδα (κτ.) **2.** (me ~) αναποδογυρίζω, ανατρέπομαι, τουμπάρω **3.** (για νήματα, τριχιές κ.τ.ό.) αναστρέφω, αντιστρέφω για να το ξεμπερδέσω **4.** (για βίδες) ξεβιδώνω **5.** (όταν είμαι ξαπλωμένος, me ~) γυρίζω το κορμί μου σε αντίθετη φορά από την προηγούμενη θέση του **6.** (στη φρ. hí si diřutsí' briclu) **α.** αναγυλιάζω, έχω τάση για εμετό **β.** αφιδιάζω, αισθάνομαι απέχθεια **8.** διαφθείρω (κπ.) **9.** μιλάω με περιστροφές **10.** (για λόγο) αθετώ.

ditunáre → detunáre

ditúnu → detúnu.

dizbáiru(dizbir/-áre,-ái,-átā) **1.** ζηλώνω **2.** βγαίνω έξω από γραμμή, σειρά, φάλαγγα **3.** ξεκόβω από μία ομάδα ανθρώπων.

dizbetáre(πληθ. dizbetári) το να έχει ξεμεθύσει κάποιος.

dizbétu(dizbet/-áre,-ái,-átā) ξεμεθώ.

dizbiráre(πληθ. dizbirári) **1.** ζηλώμα **2.** Έξοδος από μία γραμμή, σειρά ή φάλαγγα.

dizbirātúrá(πληθ. dizbirátúre) σημείο πλεχτού ή υφαντού που έχει ξηλωθεί.

dizgárdire(πληθ. dizgárdiri) **1.** ξέφραγμα, αφαίρεση περίφραξης **2.** (μτφ.) φανέρωση, αποκάλυψη.

dizgárdéřcu(dizgárd/-íre,-í,-ítā) **1.** ξεφράζω, βγάζω την περίφραξη **2.** **α.** φανερώνω, αποκαλύπτω κπ./κτ. **β.** (me ~) φανερώνω, αποκαλύπτω, μαρτυρώ κπ. μυστικό.

dizgárditúrá(πληθ. dizgárdi-túre) σημείο φράχτη/περιφράγματος/καλύβας που έχει ανοίξει ή έχει χαλάσει.

dizgārligáre(πληθ. dizgārligári), (για νήμα, σύρμα, τριχιά κ.τ.ό) ξετύλιγμα.

dizgārlighédzu(dizgārlig/-áre,-ái,-átā)

(για νήμα, σύρμα, τριχιά κ.τ.ό) ξετυλίγω.

dizgārlimáre(πληθ. dizgārlimári) **1.** ξεκρέμασμα **2.** ξεσκάλωμα, απελευθέρωση αντικειμένου που έχει πιαστεί κάπου **3.** ξεκόλλημα, απαγκίστρωση από για ανεπιθύμητο πρόσωπο.

dizgārlímu(dizgārlim/-áre,-ái,-átā) **1.** ξεκρεμάω (κτ. που έχει αναρτηθεί) **2.** ξεσκαλώνω, απελευθερώνω (κτ. που έχει πιαστεί). **3.** (για ανεπιθύμητο προσ.) ξεκολλάω, απαγκιστρώνω, απομακρύνω **4.**(me ~) ξεμπλέκω (από μία δύσκολη κατάσταση).

dizgārnédzu(dizgārn/-íre,-í,-ítā) **1.** (για ρούχο, ζώνη κ.τ.ό.) ξεκουμπώνω, ξεσφίγγω, χαλαρώνω **2.** **α.** φανερώνω, αποκαλύπτω κπ. μυστικό **β.** (me ~) φανερώνομαι, αποκαλύπτο-

μαι.

dizgǎrníre(πληθ. dizgǎrníri) **1.** (για ρούχο, ζώνη κ.τ.ό.) ξεκούμπωμα, χαλάρωμα **2.** φανέρωση, αποκάλυψη.

dizgǎrnítúrǎ(πληθ. dizgǎrnítúre) βλ. λ. dizgǎrníre στη σημ. 1

dizgíetsáre(πληθ. dizgíetsári) **1.** ξεπάγωμα, απόψυξη **2.** λιώσιμο πάγου ή ξυγκιού **3.** (για πρόσ.) επαναφορά σε στην κανονική θερμοκρασία του περιβάλλοντος, το να είμαι παγωμένος και να ζεσταθώ.

dizgíetsu(dizgíets/-áre,-ái,-átǎ) **1.** απόψυχο, ξεπαγώνω (κτ.) **2.** (για πάγο, ξύγκι) λειώνω **3.** (για προσ., me ~) επανέρχομαι στην κανονική θερμοκρασία του περιβάλλοντος, είμαι παγωμένος και ζεσταίνομαι.

dizgíináre → disclínáre.

dizgíiná túrǎ → disclínátúrǎ.

dizgíiné dzu → disclínédzu.

dizgolítúrǎ(πληθ. dizgolítúre) **1.** (για χώρο, δοχείο, σκεύος κ. λπ.) η απουσία περιεχομένου **2.** (για εσωτερικό χώρο) η ανυπαρξία εξοπλισμού **3.** απενταρία.

dizgrupáre & dizgrupáre(πληθ. dizgrupári & dizgrupári) **1.** ξέθαμα **2.** (ειδικότ. για νεκρό) ξέθαμα, εκταφή **3.** σκάψιμο, εκχωμάτωση, αφαίρεση χώματος (για να ανοίξω λακκούβα, τάφο κ.τ.ό.) **5** η επαναφορά στην επιφάνεια ζητήματος που έχει ξεχαστεί.

dizgrupătúrǎ & dizgrupătúrǎ(πληθ. dizgrupătúre & dizgrupătúre) ίχνος από εκσκαφή, εκχωμάτωση.

dizgrópu(dizgrup & dizgrup/-áre,-ái,-átǎ) **1.** ξεθάβω **2.** (ειδικότ. για νεκρό) ξεθάβω, κάνω εκταφή **3.** σκάβω, εκχωμάτων, αφαιρώ χώμα (προκειμένου να ανοίξω λακκούβα, τάφο κ.τ.ό.) **4.** φέρνω στην επιφάνεια κτ. λησμονημένο.

dizgrupáre → dizgrupáre.

dizgrupătúrǎ → dizgrupătúrǎ.

dizgruțsuláre(πληθ. dizgruțsulári) **1.** (για κλαδιά, νήματα κ.ά.) ξέμπλεγμα, ξεμπέρδεμα **2.** (ειδικότ. για σταυρωμένα χέρια) ξέμπλεγμα, άνοιγμα.

dizgruțsulédzu(dizgruțsul/-áre,-ái,-átǎ) **1.** (για κλαδιά, νήματα κ.ά.) ξέμπλέκω, ξεμπέρδεω **2.** (ειδικότ. για σταυρωμένα χέρια) ξέμπλέκω, ανοίγω.

dizguléscu(dizgul/-íre,-í,-ítǎ) **1.** (για χώρο, δοχείο, σκεύος κ. λπ.) εκκενώνω, αδειάζω εντελώς από το περιεχόμενο **2.** (για χώρο γεμάτο σκουπίδια) καθαρίζω **3.** (μτφ.) μένω απένταρος **4.** (μτφ.) αποκαλύπτω, φανερώω (μυστικά).

dizgulíre(πληθ. dizgulíri) **1.** (για χώρο, δοχείο, σκεύος κ. λπ.) πλήρες άδειασμα του περιεχομένου του **2.** (για χώρο γεμάτο σκουπίδια) καθάρισμα **3.** (μτφ.) το να μείνω απένταρος.

dizlăchítúrǎ → dislăchítúrǎ.

diznăuráre(πληθ. diznăurári) **1.** Ξεσυννέφιασμα **2.** (μτφ. για πρόσ.) η παύση του θυμού, το να ξεθυμώσω.

diznăurédzu(diznăur/-áre,-ái,-átǎ) **1.** (για τον ουρανό) ξεσυννεφιάζω, γίνομαι αίθριος **2.** (μτφ. για πρόσ.) ξεθυμώνω.

diznodáre (πληθ. diznodári) η λύση ενός κόμπου.

diznodédzu & diznódu(diznod/-áre,-ái,-átǎ) λύνω κόμπο.

diznódu → diznodédzu.

dizvăléscu(dizvăl/-íre,-í,-ítǎ) **1.** Ξεσκεπάζω, αφαιρώ σκέπασμα ή κάλυμμα **2.** ανακαλύπτω, βρίσκω (κπ.) που είναι κρυμμένος **3** (μτφ.) αποκαλύπτω, φανερώω.

dizvălíre(πληθ. dizvălíri) **1.** ξεσκεπασμα, αφαίρεση σκεπασμάτων ή καλυμμάτων **2.** (μτφ. για πρόσ.) αποκάλυψη, φανέρωση.

dizvălítóru - dizvălítóará(πληθ. dizvălítóri - dizvălítóáre) **1.** αυτός - αυτή που ξεσκεπάζεται εύκολα στον ύπνο **2.** (ως επίθ.) μαρτυριάρης - μαρτυριάρα..

dizvălítúrǎ(πληθ. dizvălítúri) **1.** αφαίρεση στέγης **2.** (συνεκδ.) ακάλυπτο σημείο μίας στέγης.

dizvărligáre(πληθ. dizvărligári) **1.** ξετύλιγμα (νήματος, μαντηλιού, κουβαριού κ.τ.ό.) **2.** (για κλαδιά) ξέμπλεγμα **3.** (για φράχτη) αφαίρεση, βγάλσιμο. .

dizvărligătúrǎ(πληθ. dizvărligătúre) (για νήμα, σχοινί, τριχιά κ.τ.ό.) ξετύλιγμα

dizvărlighédzu(dizvărlig/-áre,-ái,-átǎ) **1.** ξετυλίγω, ανοίγω οτιδήποτε τυλιγμένο (μαντήλι, κουβάρι, λωρίδα κ.τ.ό.) **2.** (για κλαδιά) ξεμπλέκω **3.** (για φράχτη) βγάζω, αφαιρώ.

dizvărtéscu(dizvărt/-íre,-í,-ítǎ) **1.** (για περιτύλιγμα) ξετυλίγω, το αφαιρώ **2.** (για νήμα που έχει μπλεχτεί) ξεμπέρδεω **3.** (τριτοπρόσ. για κτίσμα, se ~) χάνει τη στέγη του (κυρ. εξαιτίας σφοδρού φυσικού φαινομένου) **4.** (για σκέπασμα, me ~)ξεσκεπάζομαι, το μετακινώ από πάνω μου.

dizvărtíre(πληθ. dizvărtíri) **1.** για περιτύλιγμα) ξετύλιγμα, η αφαίρεση του **2.** (για νήμα που έχει μπλεχτεί) ξεμπέρδεμα **3.** (για στέγη) η απώλεια της (κυρ. εξαιτίας σφοδρού φυσικού φαινομένου) **4.** (για σκέπασμα) το να το μετακινήσω από πάνω μου.

dizvéscu(dizv/-eșteare,-escúí,-escútă) **1.** ξεντύνω κτ., του βγάζω τα ρούχα **2.** (me ~) ξεντύνομαι, βγάζω τα ρούχα μου **3.** (μτφ.) απογυμνώνω (χώρο ή άνθρωπο) δια της κλοπής, καταληστεύω.

dizveșteare(πληθ. dizveștəri) **1.** έκδυση, ξέντυμα **2.** (για εσωτερικό χώρο) η αφαίρεση των καλυμμάτων του.

dizvetsáre(πληθ. dizvetsári) **1.** το να λησμονήσω κτ, που έχω μάθει **2.** ξεσυνήθισμα.

dizvétsu(dizvets/-áre,-ái,-átă) **1.** ξεμαθαίνω **2.** ξεσυνηθίζω.

dizvocáre(πληθ. dizvocári) **1.** έντονη σωματική καταπόνηση, ξεπάτωμα, συμπαράλιση, ξεθέωμα, **2.** (ειδικότ. σε θρήνο) εξουθένωση (λόγω του έντονου οδυρμού).

dizvocătúrá(πληθ. dizvocătúre) **1.** (για ύφασμα ή ρούχο) φθορά, διάλυση, κουρέλιασμα **2.** (για πλεκτό ή ραφή) ξήλωμα.

dizvócu(dizv/-ocáre,-ocái,-ocătă) **1.** **α.** (για έμψ.) ξεσκίζω, ξεπατώνω, ξεθεώνω, διαλύω, καταπονώ υπερβολικά (λόγω επιβολής έντονης σωματικής δραστηριότητας) **β.** (me ~) ξεσκίζομαι, ξεπατώνομαι, ξεθεώνομαι, διαλύομαι, συμπαραιλιάζω, καταπονούμαι υπερβολικά (λόγω έντονης σωματικής δραστηριότητας) **γ.** (ειδικότ. σε θρήνο, me ~) διαλύομαι, εξουθενώνομαι (λόγω του έντονου οδυρμού) **δ.** (ειδικότ., τριτοπρόσ. για σκυλί, se ~) ξεσκίστηκε, εξουθενώθηκε (λόγω του έντονου γαυγίσματος) **2.** **α.** (σε ξυλοδαρμό) χτυπάω κτ με σφοδρότητα **β.** (me ~) χτυπιέμαι (με κπ.) με σφοδρότητα **3.** (για σκυλί) γαβγίζω έντονα **4.** (για ύφασμα, ρούχο) **α.** φθείρω, διαλύω, κουρελιάζω **β.** (τριτοπρόσ. se ~) φθάρθηκε, διαλύθηκε, κουρελιάστηκε **5.** (για πλεκτό, ραφή) ξηλώνω **6.** (τριτοπρόσ. για τρίχωμα/μαλλί ζώου κ.τ.ό., se ~) αποσπάται, κόβεται βίαια (συνήθ. όταν πε-ρνάει μέσα από βάτα).

dizvruséscu(dizvrus/-íre,-í,-ítă) ξεκουράζομαι, αναπαύομαι.

dizvrusíre(πληθ. dizvrusíri) ξεκούραση, ανάπαυση.

dizgrăpséscu(dizgrăps/-íre,-í,-ítă) ξεγράφω, διαγράφω.

dizgrăpsíre & **dizgrăpsitúrá**(πληθ. dizgrăpsíri & dizgrăpsitúre) διαγραφή.

dizgrăpsitúrá → dizgrăpsíre.

dí'ngă(χωρ. πληθ.) στη φρ. u áu dí'ngă lúmea tútă! "το έμαθαν όλοι", "έχει γίνει παντού γνωστό".

díngăéscu(dîngă/-íre,-í,-ítă) φουλάρω, τιγκάρω.

díngăire(πληθ. dîngăíri) φουλάρισμα.

djadé(πληθ. djeadádzî) δημοσιά, κεντρικός δρόμος.

djádju - djádjă(πληθ. djádjañi - djádje) γέρος - γριά.

djáe(πληθ. djái) **1.** πτηνό που ανήκει στην οικογένεια των κεφαλάδων (πιθανόν το είδος αετομάχος;) **2.** (μτφ.) γυναίκα με όμορφο παράστημα.

djáhte(ακλ.) άχτι **α.** έντονη επιθυμία, λαχτάρα για κάτι **β.** μανία εκδίκησης.

djamío(πληθ. djamiúri) τζαμί..

djanabétu - djanabétă(πληθ. djanabetsî - djanabéte) τζαναμπέτης δύστροπος και ανυπότακτος άνδρας - τζαναμπέτισσα, δύστροπη και ανυπότακτη γυναίκα.

djáră(χωρ. πληθ.) φλόγα, μεγάλη πυρά.

djavéli(χωρ. πληθ.) ονομασία σκύλου με εναλλαγές στο τρίχωμα από άσπρες και μαύρες βούλες.

djălátu(πληθ. djălâtsî) **1.** δήμιος **2.** (μτφ.) άνθρωπος που επιβάλλεται με φωνές ή απειλές.

djărămătepséscu(djărămătips/-íre,-í,-ítă)

1. (σε δικαστήριο) επιβάλω χρηματική ποινή, πρόστιμο **2.** (μτφ.) αναγκάζω κτ. να ξοδέψει χρήματα.

djărămătipsíre(πληθ. djărămă-tipsíri) **1.** σε δικαστήριο) επιβολή χρηματικής ποινής, προστίμου **2.** (μτφ.) ανεπιθύμητη πληρωμή.

djărămoáne(πληθ. djărămoáne) άχρηστη γυναίκα, χαραμοφάισσα.

djărămé(πληθ. djărămádzî) **1.** χρηματική ποινή, πρόστιμο **2.** αδικαιολόγητη οικονομική επιβάρυνση ή ζημιά **3.** (μτφ.) άχρηστος άνδρας, χαραμοφάης.

djárdjăfé(πληθ. djárdjăfádzî) **1.** πλαισιο τζαμαρίας **2.** ο σκελετός των γυαλιών που φοράμε στα μάτια **3.** παραθυρόφυλλο **4.** τζαμαρία **5.** (συνεκδ.) παράθυρο

djárdjăficu(πληθ. djárdjăfici) μικρό παραθυρόφυλλο ή μικρή τζαμαρία (υποκ. του djárdjăfé)

djî'fă & dzî'fă & dzuf & dzúfu(χωρ. πληθ.) **1.** υπεξαίρεση, κλοπή ενός αντικειμένου **2.** εξαφάνιση, απώλεια ανθρώπου ή πράγματος **3.** αποσιώπηση μίας υπόθεσης.

djî'fuéscu(djî'fu/-íre,-í,-ítă) κλέβω (κυρ. πράγματα).

djî'fuire(πληθ. djî'fuiri) κλοπή (κυρ. αντικειμένων).

djî'pe(πληθ. djî'chi) τσέπη.

djî'dja(χωρ. πληθ.) η φωτιά στην γλώσσα των νηπίων.

djocáre(πληθ. djocári) **1.** παίξιμο, παιχνίδι

2. πλάκα, φάρσα 3. εκμετάλλευση 4. εμπαιγμός, κοροϊδία.

djócu¹(dj/-ocáre,-ocái & ucái, -ocátã) 1. παίζω 2. (μτφ.) χαζεύω 3. εκμεταλλεύομαι (κπ.) 4. κοροϊδεύω, εμπαιζώ 5. παιδεύω ταλαιπωρώ 6. απολαμβάνω κπ. σεξουαλικά.

djócu²(πληθ. djócuri) 1. παιχνίδι α. αντικείμενο που προορίζεται για ψυχαγωγία ή διασκέδαση β. δραστηριότητα που σκοπεύει στην ψυχαγωγία και στη διασκέδαση 2. πλάκα, λαχτάρα, ζημιά 3. πλάκα, φάρσα αστείο.

djõe & djói(πληθ. djõe) Πέμπτη, η πέμπτη κατά σειρά (αρχίζοντας από την Κυριακή) ημέρα της εβδομάδας

djogíe(πληθ. djogii) ζεύγος, ζευγάρι, δύο όμοια ή ταιριαστά πράγματα.

djógu(πληθ. djióguri) σφάχτης, σουβλιά, έντονος και οξύς πόνος σε κάποιο σημείο του σώματος.

djói → djõe.

djõne - djõne(πληθ. djõni - djõne) νέος, παλληκάρι, λεβέντης - νέα, λεβέντισσα, αυτή που φέρει όλα τα χαρακτηριστικά της νεαρής ηλικίας.

djudicáre & djudicătúrã(πληθ. djudicári & djudicătúre) φιλονικία, αντιδικία.

djudicătúrã → djudicáre

djúdicu(djudic/-áre,-ái,-átã) 1. (me ~) φιλονικώ, ερίζω, αντιδικώ 2. εμπλέκω, παρασύρω κπ. (σε δυσάρεστη υπόθεση) 3. αγγαρεύω, επιφορτίζω (κπ.) με ανεπιθύμητη εργασία. 4. (μτφ.) αρραβωνιάζω.

djueápe(χωρ. πληθ.) 1. απάντηση 2. απόλογια

djugáre(πληθ. djugári) 1. (για ζώο) ζέψιμο η προσαρμογή του σε ζυγό 2. (μτφ.) υποταγή, πειθάρχηση.

djugástru(πληθ. djugástre) σφεντάμι

djugã(πληθ. djjugádzi) καματερό, βόδι που χρησιμοποιείται για το όργωμα.

djugãreále & djugureále(χωρ. ενικ.) αστερισμός αποτελούμενος από έξι αστέρια;

djughédzu(djug/-áre,-ái,-átã) 1. (για ζώο) ζεύω 2. (μτφ.) αγγαρεύω, υποχρεώνω (κπ.) να δουλέψει 3. (μτφ.) παντρεύω.

djuggleáre(πληθ. djugléri) αίσθηση έντονου και οξέος πόνου σε κπ. σημείο του σώματος.

djugalédzu(djugl/-eáre,-eái,-eátã) νιώθω έντονο και οξύ πόνο σε κάποιο σημείο του σωματός μου.

djúgu(πληθ. djúguri) 1. ζυγός ζώου 2. αυχενοδιάβαση, πέρασμα πάνω από τον αυχένα ενός βουνού 3. το παλλόμενο τμήμα μίας ζυγα-

ριάς, τα εξαρτήματα που ανεβοκατεβαίνουν 4. (ειδικότ.) ο σιδηρούς κανόνας του κανταριού 5. θύελλα 6. σωρευμένη μάζα χιονιού 7. (συνεκδ.) χιονοστιβάδα 7. ονομασία του ανατολικού ανέμου 8. (παλαιότ. στον μηχανισμό του νεροπρίονου.) ξύλινη λαβίδα που συγκρατούσε την λεπίδα και τον κατακόρυφο διωστήρα του.

djugureále → djugãreále.

djumuhúre(πληθ. djumuhúguri) οχλοβοή, οχλαγωγία.

djuneáme(χωρ. πληθ.) 1. πλήθος νεαρών, νεολαία 2. νεότητα, νιάτα, η νεαρή ηλικία.

djuneápinu(πληθ. djuneápiíni) κέδρος

djuneátsã(χωρ. πληθ.) 1. γενναιότητα, παλικαροσύνη, λεβεντιά 2. δύναμη, ρωμαλεότητα 3. ικανότητα.

djungã(jungádzi) ζευγάς.

doágã(πληθ. doáge) βαρελοσάνιδο.

dóhe → dhóhe .

Doátã → Dótu

domátã(πληθ. domátsi) ώριμη τομάτα.

dóminã(πληθ. dómine) ντόμινο (το παιχνίδι.)

dómnu - doámnã(πληθ. dómni - doámne) κύρης, αυθέντης - κυρά, αφέντρα 2. (αρσ.) προσωνομία του Χριστού 3. (θηλ.) προσωνομία της Παναγίας.

Domnidzã & Dumnidzã(πληθ. Domnidzádzi & Dumnidzádzi) Θεός.

domúzu - domúzã(πληθ. domújî - domúze) σκυθρωπός άνδρας - σκυθρωπή γυναίκα.

doreáre(πληθ. doréri) πόνος (σωματικός).

dórmu(dorí/-íre,-í,-ítã) 1. κοιμάμαι 2. αποκοιμίζω, κοιμίζω α. κάνω κάποιον κοιμηθεί β. 3. (μτφ.) εμποδίζω (κπ.) να σκέφτεται 4. (μτφ. για κατάσταση ή υπόθεση) βρίσκεται σε αδράνεια, δεν εξελίσσεται.

dorńire & durńire(πληθ. dorńiri & durńiri) 1. ύπνος 2. αποκοίμιση, α. το να βάλω κπ. να κοιμηθεί β. το να εμποδίσω κπ. να σκέφτεται.

dóru¹(dor/-eáre,-úí,-útã) 1. πονώ, αισθάνομαι σωματικό πόνο, υποφέρω 2. αγαπάω 3. Νοσταλγώ, αποθυμώ 4. νοιάζομαι, ενδιαφέρομαι 5. συμπαθώ, συμπονώ, συμπάσχω.

dóru²(πληθ. dóguri) 1. επιθυμία 2. αγάπη, λατρεία 3. αποθυμία, νοσταλγία 4. πάθος

dósã(χωρ. πληθ.) 1. θάρρος 2 πυγμή

dósu - dósã(πληθ. dósi - dose) πόρνος, ανήθικος άνδρας - πόρνη, ανήθικη γυναίκα.

doşiliche(πληθ. doşilichi) πορνεία, ανηθικότητα.

doteáme(χωρ. πληθ.) πλήθος από Dótsí (Αβανιτόβλαχοι), βλ. λ. Dótu.

Dótu - Doátă(πληθ. Dótsí - Doáte) Αρβανιτόβλαχος – Αρβανιτόβλαχα, άνδρας – γυναίκα που ανήκει στην εθνοπολιτισμική ομάδα των Αρανιτοβλάχων (Βλάχοι που κατάγονται ή ζουν στον Αλβανικό χώρο).

donóricu - donórică(πληθ. donórici - donórice) **1.** (κτην.) **α.** αρσενικό - θηλυκό ζώο που βόσκει χωριστά από το κοπάδι **β.** αρσενικό - θηλυκό ζώο που ξεμένει πίσω από το κοπάδι **2.** μονήρης άνδρας – μονή-ρης γυναίκα, αυτός – αυτή που δεν συναναστρέφεται άλλους ανθρώπους

drácu(πληθ. dráci) **1.** διάβολος, δαίμονας, σατανάς **2.** (συνεκδ.) ο τόπος που βρίσκεται ο διάβολος **3.** κακός άνθρωπος **4.** κακή πράξη **5.** (πληθ.) τα διαόλια, η οργή **6.** (μτφ.) μπελάς, μπλέξιμο **6.** (όταν τρώω) περιδρομος, μεγάλη ποσότητα φαγητού

dracuésucu(dracu/-íre,-í,-ită) καταβροχθίζω, καταπίνω λαίμαργα.

dracuíre(πληθ. dracuíri) καταβρόχθισμα, το να καταπιώ κτ. λαίμαργα.

draġumánu - draġumánă(πληθ. draġumáni - draġumáne) άνδρας - γυναίκα που μεταφέρει σε τρίτους όσα ακούει σε συζητήσεις.

drávalu(πληθ. drávale) πρόβλημα, μπελάς, ντράβαλα.

drăcuésucu(drăcu/-íre,-í,-ită) δαιμονίζομαι, παραφέρομαι, εξοργίζομαι.

drăcuíre(πληθ. drăcuíri) το να δαιμονιστώ, το να εξοργιστώ και να παραφερθώ.

drămălisésucu(drămălis/-íre,-í), τραμπαλίζομαι, παίζω με την τραμπάλα.

drămălisíre(πληθ. drămălisíri) τραμπάλισμα.

drijălă(πληθ. drijáli) φασαρία **α.** έντονος θόρυβος **β.** θορυβώδες επεισόδιο, αναστάτωση.

drí'mă(πληθ. drí'me) μικρό και λεπτό κλαδί.

drîșteálă(πληθ. drîșteíli) **1.** νεροτριβή, η εγκατάσταση και κατ' επέκτ. ο τόπος όπου υπάρχει νεροτριβή **2.** (μτφ.) μούσκεμα, πολύ βρεγμένος.

drîștiláru - drîștiláră(πληθ. drîștilári - drîștiláre) **1.** χειριστής - χειρίστρια της νεροτριβής της νεροτριβής **2.** ιδιοκτήτης - ιδιοκτήτρια νεροτριβής. **3.** (θηλ.) η σύζυγος του χειριστή της νεροτριβής.

dróbole(πληθ. dróbolí) (για πρόσ.) πτώμα, κατάκοπος πολύ κουρασμένος, εξαντλημένος σωματικά.

drúgă(πληθ. drúge) ηλακάτη χωρίς διχάλα.

drumălă(πληθ. drumále) τραμπάλα.

dublónă(πληθ. dublone), (παλαιότ.) μενταγιόν αποτελούμενο από καδένα από την οποία κρέμονταν δουβλόνη (είδος παλιού νομίσματος).

duceáre → ceáre.

duchéscu(duch/-íre,-í,-ită) **1.** καταλαβαίνω, εννοώ, μπαίνω στο νόημα **2.** κατανοώ, συναισθάνομαι (κπ.) **3.** αντιλαμβάνομαι, παίρνω ειδηση **4.** (για σωματικό πόνο) αισθάνομαι, νιώθω.

duchíre(πληθ. duchíri) **1.** κατανόηση, πλήρης σαφής και σε βάθος αντίληψη **2.** αντιληπτικότητα.

duchitóru - duchitoára(πληθ. duchitóri - duchitoáre) άνδρας - γυναίκα με αντιληπτική ικανότητα.

dúcu(ceáre & duceáre/dúșu/dúsă) **1.** (me ~) πηγαίνω, διανύω μιαν απόσταση για να φτάσω κάπου, ακολουθώ μια διαδρομή, μια πορεία **2.** τελειώνω, παρέρχομαι **3.** χάνομαι **4.** (me ~) βρίσκομαι σε ορισμένη κατάσταση ή έχω συγκεκριμένη εξέλιξη ή κατάληξη **5.** πεθαίνω.

dufáne(πληθ. dufáni) θύελλα, άνεμος με βροχή.

duguríre(πληθ. duguríri) **1.** κανάλισμα **2.** τυράκτωση.

dugurésucu(dugur/-íre,-í,-ită) **1. α.** καψαλίζω **β.** (me ~) καψαλίζομαι **2.** τυρακτώνω.

dulámă(πληθ. dulamádzí) είδος υφάσματος.

dulbú(πληθ. dulbie) κιάλι

dulceáme(πληθ. dulcéni) **1.** γλύκισμα, γλυκό **2.** (μτφ.) γλύκα, αβρότητα, τρυφερότητα **3.** (ως χαρακτηρισμός για προσ.) γλύκα, χαριτωμένος, αυτός που γεννά αισθήματα τρυφερότητας και συμπάθειας.

Dumínică(πληθ. dumínice & dumínici) Κυριακή, η πρώτη ημέρα της εβδομάδας.

Dumnidzá → Domnidzá.

dumușliche(πληθ. dumușlichi) επιβήτορας, αρσενικό ζώο που χρησιμοποιείται για την αναπαραγωγή.

duńáo(χωρ. πληθ.) **1.** ντουινιάς, κόσμος, η ανθρωπότητα **2.** (συνεκδ.) **α.** (για ανθρώπους και πράγμ.) πλήθος, πληθώρα **β.** (για υλικά) μεγάλη ποσότητα **3.** (ως επίρρ.) πολύ, σε μεγάλο βαθμό.

dúphe(πληθ. dúphe) **1.** είδος παλιού νομίσματος **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός όμορφης γυναίκας.

durdúfă(πληθ. durdúfe) πατάτα.

durdufeáme(πληθ. durdufěhi) φυτεία με πατάτες.

durlápe(πληθ. durláchi) δρολόπι, καταγιόδα.

durníre → dorńire.

duséche(πληθ. duséchi) στέκι, λημέρι, το μέρος στο οποίο συχνάζει κανείς.

(πληθ.) γυναί-κα εχθρός.

dušmánu - dušmánã(πληθ. dušmáni - dušmáne) ο-η εχθρός.

dunaéhe(πληθ. dunaéhi) κομμάτι υφάσματος με το οποίο περιτυλίγουν, τυλίγουν ή καλύπτουν σκευή με τροφές, εδέσματα ή γλυκά.

dunleácu - dunleácã(πληθ. dunleáceahi - dunleáce) πλατυκέφαλος άνδρας - πλατυκέφαλη γυναίκα.

dunléte(πληθ. dunléhuri) ντοβλέτι, κράτος, κυβέρνηση.

duġrãmã(πληθ. duġrãmãdži) καθρόνι.

duzínã(πληθ. duzine) **1.** ο ζυγός αριθμός **2.** ντουζίνα, η δωδεκάδα **3.** (ως επίρρ.) εφαρμοστά, ταιριαστά

dzádã(πληθ. dzáduri) **1.** δαδί **2.** (μτφ.) λιώμα από μεθύσι.

dzámã(πληθ. dzáhi) **1.** ζουμί, χυμός, φυσικό υγρό που περιέχεται ή παράγεται από ζωντανό οργανισμό, κυρ. φυτικό **2.** ζωμός, ζουμί από βρασμένο φαγητό **3.** (συνεκδ. στον πληθ.) βραστό φαγητό **4.** είδος φαγητού αποτελούμενη από νερό, τριμμένο ψωμί, τυρί και βούτυρο **5.** (μτφ.) ουσία, νόημα, ενδιαφέρον, το σημαντικό περιεχόμενο ενός πράγματος.

dzãdíca(πληθ. dzãdíce) δαδάκι (υποκ. του dzãdá).

dzãmícã(πληθ. dzãmíci) ζουμάκι (υποκ. του dzãmã)

dzãmárã(πληθ. dzãmáre) τζαμάρα, είδος μακριάς φλογέρας.

dzãmãtúrã(πληθ. dzãmãtúre) **1.** φαγητό που έχει πολύ ζουμί **2.** βραστό φαγητό.

dzãmuéscu(dzãmu/-ire,-í,-itã) ξεζουμίζω, βγάζω το ζουμί, τον χυμό (από κτ.).

dzãmuíre(πληθ. dzãmuíri) **1.** ξεζουμίσμα, η αφαίρεση ζουμιού, χυμού **2.** (μτφ. για πρόσ.) πίεση, βασανισμός για να αποκαλύψει κάτι.

dzíceáre → ceáre².

dzí'cu(ceáre & dzíceáre/dzí'su/dzí'sã) **1.** λέω, διατυπώνω κτ. σε προφορικό λόγο, εκφράζομαι προφορικά, μιλώ **2.** μεταβιβάζω μήνυμα **3.** συζητώ **4.** εξηγώ **5.** παρατηρώ, ελέγχω κτ. λεκτικά **6.** πιστεύω, νομίζω **7.** διατείνομαι, ισχυρίζομαι **8.** αναφέρω, μιλώ για κτ. **9.** αναφέρομαι (από κάποιους) **10.** σημαίνω, δηλώνω, εννοώ **11.** (στη φρ. hí u dzí'ce) έχω θάρρος, μου βαστάει

dzí'fã → djí'fã

dzilãmúrdhã(πληθ. dzilãmúrdhe) **1.** τυρόγαλο που περιέχει μίγμα λιωμένου τυριού **2.** (μτφ.) νερούλη, χυλωμένη ουσία.

dzí'ru(πληθ. dzí'ruri) τυρόγαλο.

dzí'zã(ακλ.) σκασίλα, δυσανασχέτηση

dzuf → djí'fã.

dzúfu → djí'fã.

dzúo(πληθ. dzí'le) **1.** ημέρα **α.** το χρονικό διάστημα που διαρκεί από την ανατολή ως την δύση του ηλίου **β.** (συνεκδ.) η ηλιοφάνεια, το φως του ηλίου κατά την διάρκεια αυτού του χρονικού διαστήματος **γ.** το σύνολο των καιρικών συνθηκών που επικρατούν κατά την διάρκεια ενός εικοσιτετραώρου **δ.** το εικοσιτετράωρο **ε.** χρονικό διάστημα επαγγελματικής απασχόλησης ίσο με ένα ημερομίσθιο **στ.** εικοσιτετράωρο που αφιερώνεται σε συγκεκριμένο ειδικό σκοπό (δραστηριότητα, εορτασμός, λατρεία) **2.** (ως επίρρ.) κατά την διάρκεια της ημέρας **3.** ημερομηνία που ορίστηκε να γίνει κάτι.

E

eáju(πληθ. eáje) ο υποδόριος ιστός.

Eánă (τα) Γιάννινα στο βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου.

eápă(πληθ. eápe) **1.** φοράδα **2.** (μτφ.) ζωηρή γυναίκα

eárbă(πληθ. érgħi) **1.** χορτάρι, χλόη, πρασινάδα **2.** (συνεκδ.) το μέρος που καλύπτεται από χόρτο, το γκαζόν **3.** η χαμηλή βλάστηση που χρησιμοποιείται για τροφή ζώων **4.** σανός **5.** βότανο **6.** (μτφ.) άνοστο φαγητό.

eárnă(πληθ. érnuri) **1.** χειμώνας **α.** μία από τις τέσσερις εποχές του έτους **β.** η επικράτηση άσχημων καιρικών συνθηκών **2.** (μτφ.) άνθρωπος με δύστροπο χαρακτήρα **3.** (μτφ.) άσχημη γυναίκα.

ească(πληθ. éschī) **1.** ίσκα **2.** (μτφ.) ισχνός άνθρωπος **3.** (μτφ.) ξεραμένη και άνοστη τροφή.

(πληθ. κατσικάκι

edítșu - edítșă(πληθ. edítși - edítșă) αρσενικό - θηλυκό κατσικάκι(υποκ. του édu - eádă).

édu - eádă (πληθ. édzi - eáde) αρσενικό - θηλυκό κατσίκι.

efharístise(χωρ. πληθ.) ευχαρίστηση, ικανοποίηση, ευαρέσκεια.

efhéliu(πληθ. efheále) ευχέλαιο.

efhíe(πληθ. efhíe) ευχή.

efhiséscu(efhis/-íre,-í,-ítă) εύχομαι, δίνω ευχές.

efhisíre(πληθ. erfhisíri) το να δίνω ευχές.

eftinătáte(πληθ. eftinătátsi) φτήνια, η κατάσταση κατά την οποία οι τιμές είναι χαμηλές.

ehtró - ehtroáñe(πληθ. ehtrádzi - ehtroáñe) **1.** (αρσ.) εχθρός, αυτός που τρέφει κακές διαθέσεις εναντίον άλλου **2.** άνδρας - γυναίκα που επιδεικνύει εχθρική διάθεση.

eléfandu(πληθ. eléfandzi) ελέφαντας.

eléne(πληθ. eléñi) λεκάνη.

embóriu & emborlíche(χωρ. πληθ.) εμπόριο.

emborlíche → embóriu.

émboru(πληθ. émbori) έμπορος.

epícă(πληθ. epíce & epíci) φοραδίτσα (υποκ. του eápă).

epistátu(πληθ. epistátsi) επιστάτης.

epitáfii(πληθ. epitáfii) επιτάφιος.

epitropíe(πληθ. epitropii) επιτροπή.

epítropu(πληθ. epitropádzi) επίτροπος.

eplíche(πληθ. epliche) δυστυχία, τα δεινά.

erimnáo(πληθ. erimnéi) ερημιά **α.** ερημότητος **β.** (ειδικότ.) ερημιά, απουσία ανθρώπων.

érize & érze(χωρ. πληθ.) αξιοπρέπεια **α.** το αίσθημα της τιμής (κάποιου) **β.** ευγένεια ήθους.

ermotáte(χωρ. πληθ.) βλ. λ. erimnáo.

ermuxéscu(ermux/-íre,-í,-ítă) ερημώνω.

ermuxíre(πληθ. emuxíri) **1.** ερήμωση, το να κάνω κάτι έρημο **2.** το να μείνω μόνος **3.** (συνεκδ.) ερημιά, απουσία ανθρώπων

érze → érizze.

ésu(es/-í' re,-í' i,-í' tā) **1.** βγαίνω, εξέρχομαι **2.** εμφανίζομαι **3.** (ειδικότ. για τον ήλιο) ανατέλλω **4.** καταλήγω **5.** τελειώνω ή διακόπτω κτ. που κάνω. **6.** γίνομαι, αποκτώ ένα χαρακτηριστικό ή μία ιδιότητα **7.** αποτραβιέμαι **8.** αποδew **9.** (για υπόσχεση) αθετώ, παραβιάζω **10.** (όταν μιλώ) βγαίνω εκτός νοήματος **11.** (για ποτάμι) ξεχειλίζω. **12.** αντεπεξέρχομαι οικονομικά, τα καταφέρνω **13.** ζυγίζω, δείχνω (στην ζυγαριά) ορισμένο βάρος **14.** παθαίνω εξάρθρωση **15.** φανερόνομαι, παρουσιάζομαι **16.** (για φυτά, φύλλα, χόρτα) φυτρώνω **17.** Προκύπτω **18.** (για ύφασμα) ξεβάφω **19.** (όταν χαρτοπαίζω) νικώ.

esí're(πληθ. esí'ri) **1.** έξοδος **α.** η κίνηση από μέσα προς τα έξω **β.** έξοδος, το να βγει κανείς από το σπίτι του για ψυχαγωγία **2.** αφόδευση.

esí'tă(χωρ. πληθ.) **1.** τέλος, τέρμα, το χρονικό ή τοπικό σημείο στο οποίο κτ. τελειώνει, ολοκληρώνεται **2.** (ειδικότ. για το φεγγάρι) η χάση **3.** (ειδικότ. για τον ήλιο) η δύση **4.** (σε οικοδομή) έξοδος, η πόρτα από την οποία μπορεί κανείς να βγει έξω.

étă(πληθ. éte) **1.** ζωή **α.** η ανθρώπινη ζωή (ως χρονική διάρκεια), ο του βίου χρόνος **β.** ο τρόπος με τον οποίο ζει κανείς, οι συνθήκες στις οποίες ζει **2.** (εν.) χρονιά (ως χρονικό διάστημα όπου συνέβη ή θα συμβεί κάτι).

éxarhu(πληθ. exarhádzi) έξαρχος, αντιπρόσωπος πατριαρχείου σε εκκλησιαστική περιφέρεια με ειδική (εκκλησιαστική και διοικητική) αποστολή

évnă(πληθ. éne) (μτφ.) η γυναίκα

F

fábricǎ(πληθ. fábrici) φάμπρικα, εργοστάσιο.

fáchelu(πληθ. fáchele) φάκελος.

fachióle(πληθ. fachióli) φακίολι.

fácu¹(făceáre/fétșu/fáptǎ) **1.** κάνω **α.** πράττω **β.** διαπράττω **γ.** κατασκευάζω **δ.** πραγματοποιώ **5.** (τριτοπρόσ.) γίνεται, συμβαίνει, λαμβάνει χώρα **6.** μετακινώ, μετατοπίζω κτ. από την θέση του **7.** (για χρονικό διάστημα) διανύω **8.** μπορώ, είναι επιτρεπτό (να κάνω κάτι) **9.** (me ~) γίνομαι **10.** φέρομαι, συμπεριφέρομαι **11.** (me ~) **α.** ενεργούμαι αφοδεύω **β.** χέζομαι, τα κάνω πάνω μου **12.** (για τόπο, φυτά) παράγω **13.** κοστίζω **14.** προσπαθώ, δοκιμάζω, αποπειρώμαι **15.** δημιουργώ **16.** κανονίζω, τακτοποιώ **17.** (για οικογένεια) αποκτώ, δημιουργώ **18.** πείθω **19.** (me ~) λερώνομαι **20.** **α.** γεννάω **β.** (me ~) γεννιέμαι **21.** (τριτοπρόσ., για καρπό) ωριμάζει **22.** **α.** λέγω **β.** αποκρίνομαι, απαντώ **23.** κατευθύνομαι **24.** μένω (για κάποιο χρονικό διάστημα) κάπου **25.** σχετίζομαι, συνδέομαι **26.** (me ~) έχω σχέση (με κπ./κτ.) **27.** παριστάνω **28.** (τριτοπρόσ. για ρούχα, ή ~) εφαρμόζει, ταιριάζει **29.** είμαι χρήσιμος, κατάλληλος **30.** (για φαγητό) προετοιμάζω **31.** (για αγροτική έκταση) καλλιεργώ **32.** λέω, ισχυρίζομαι.

fácu²(făceáre/féřșu/fáptǎ) βάφω.

fágǎ(πληθ. fáge) καρπός οξιάς.

fágicu(πληθ. fágici) μικρή οξιά (υποκ. του fágu).

fágu(πληθ. fági) οξιά.

fálagu(χωρ. πληθ.), (παλαιότ.) είδος ζυγού (αποτελούσε τμήμα σκευής που προσάρμοζαν σε άλογα για την έλξη υλοτομημένων υλοτομημένων κούτσουρων).

falaméntu & **faliméntu**(πληθ. falaménte & faliménte) **1.** φαλιμέντο, πτώχευση, χρεοκοπία **2.** ξέκαμα, ξεπούλημα περιουσιακού στοιχείου **3.** κατατρόπωση, ήττα **4.** επιχειρηματική αποτυχία.

fálcǎ(πληθ. fálci) **1.** γνάθος, σιαγόνα **2.** το μπροστινό τμήμα της πατούσας.

falcétǎ(πληθ. falcéte) φάλτσέτα.

faliméntu → falaméntu

fanatizmó(πληθ. fanatizmadzǐ) φανατισμός.

fanó(χωρ. πληθ.) εμφάνιση, παρουσιαστικό,

η εξωτερική εικόνα που παρουσιάζει κπ./κτ. **2.** (στη φρ. dáu ~) εμφάνιση, παρουσίαση, το να εμφανιστώ κάπου.

fáó(πληθ. fále) **1.** κουκί, κύαμος **2.** κόκκινο στίγμα αναφυλαξίας.

faraó - **faraoáíe**(πληθ. faraóíi - faraoáíe) προσωνομία γύφτου - γύφτισσας..

fárǎ(πληθ. fári) **1.** έθνος, φυλή **2.** η ομάδα, το σινάφι.

fármacu¹(fármăc/-áre,-ái,-átǎ) **1.** δηλητηριάζω **2.** πικραίνω, πικάρω **3.** περιδρομιάζω **4.** (μτφ. για χρήματα) αρπάζω, βάζω χέρι.

fármacu²(πληθ. fármace) **1.** φάρμακο, φαρμακευτική ουσία **2.** φαρμάκι, δηλητήριο **3.** (μτφ.) πικρία, θλίψη.

fářǎ(πληθ. fǎřǐ) **1.** υφασμάτινη ταινία ή λουρίδα. **2.** επίδεσμος **3.** φασκία, σπάργανο **4.** σημάδι, αποτύπωμα στο σώμα από βουρδουλιά, κνησμό ή χτύπημα.

fátsǎ(πληθ. fǎtsǐ) **1.** φάτσα, πρόσωπο **2.** όψη **α.** το ανθρώπινο πρόσωπο και ιδίως η έκφρασή του **β.** φυσιολογία **γ.** το εξωτερικό μέρος πράγματος **δ.** (σε επιφάνεια) αυτό που φαίνεται **3.** μάγουλο **4.** (για τη πίσω περιοχή της λεκάνης) γλουτός, κωλομέρι **5.** (για οικοδομή) πρόσοψη **6.** σελίδα **7.** (ως επίρρ.) ακριβώς απέναντι, αντικριστά.

fáǧusa(χωρ. πληθ.) στη φρ. scótu fǎǧusa! "δυσφυμώ, λέω άσχημα λόγια για κάποιον".

făceáre¹(πληθ. făcéri) **1.** πράξη **2.** πραγματοποίηση **3.** φτιάξιμο, κατασκευή **4.** δημιουργία **5.** (πληθ.) δουλειές, ασχολίες, δραστηριότητες **6.** σχέση, επαφή **7.** (για πρόσ.) φύση, χαρακτηρισ **8.** φέρσιμο συμπεριφορά **9.** (για αγρό) καλλιέργεια.

făceáre²(πληθ. făcéri) βάνιμο.

făéscu(fă/-íre,-í,-ítǎ) ακούω

făíre(πληθ. făíri) ικανότητα ακοής, το να μπορεί να ακούει κανείς.

făǧétu(χωρ. πληθ.) δάσος με οξιές. .

făíe(πληθ. făíe) φαγί, φαγητό.

fălcáre(πληθ. fălcári) τσελιγκάτο.

fămelítu(πληθ. fămelítsǐ) οικογενειάρχης, φαμελίτης, αρχηγός πολυμελούς οικογένειας με χαμηλό συνήθ. εισόδημα.

fănáre(πληθ. fănári) φανάρι.

fănářúřǎ(πληθ. fănăřúře) φαναράκι (υποκ.

του fānāre).

fānătésucu(fānăt/-îre,-î,-îtă) **1.** γεμίζω κτ. πλήρως, φυσκάρω, τιγκάρω **2.** μπουκώνω, φουσκώνω (από φαγητό ή ποτό).

fānătîre(πληθ. fānătîri) **1.** πλήρες γέμισμα, φουλάρισμα **2.** μπουκωμα, φούσκωμα (από φαγητό ή ποτό).

fāndănă & fāntănă(πληθ. fāndăni & fāntăni) **1.** φυσική πηγή νερού **2.** βρύση **α.** κρήνη **β.** κατασκευάσμα που προσαρτάται ως εξάρτημα εγκατάστασης παροχής νερού **3.** (ως επίρρ. για υγρά) σε μεγάλη ποσότητα, αφθονία.

fāntănă(πληθ. fāntăni) → fāndăni.

fāntănică & fāntăniță(πληθ. fāntănițe) **1.** πηγούλα **2.** βρυσούλα (υποκ. του fāntănă)

fāntăniță → fāntănică.

fāntăsitură(πληθ. fāntăsiture) φαντασία.

făptură(πληθ. făpture) γεννητούρια, γεννήσεις, τεκνοποίηση.

fărășanu(πληθ.fărășane) **1.** φάρασι **2.** (μτφ.) κούτελο, μέτωπο **3.** (μτφ.) κεφάλι, μυαλό **4** (μτφ.) κοντή γυναίκα.

fărfălaru & fărfălosu & fărfără - fărfălără & fărfăloasă & fărfăroâne(πληθ. fărfălări & fărfăloși & fărfărōni - fărfălăre & fărfăloāse & fărfăroāne) φαφλατάς, φλύαρος - φαφλατού, φλύαρη .

fărfălosu & fărfăloasă→fărfălăru.

fărfără & fărfăroâne → fărfălăru.

fărfăredzu(fărfăr/-îre,-î,-îtă) φλυαρώ.

fărfărire(πληθ. fărfăriri) φλυαρία.

fărfurie (πληθ. fărfurii) πορσελάνη.

fărină(πληθ. fărinuri) **1.** αλεύρι **2.** κάθε υλικό που έχει υφή αλευριού, σαν λεπτή σκόνη.

fărmăcare(πληθ. fărmăcări) φαρμάκωμα, **α.** δηλητηρίαση **β.** (μτφ.) η πρόκληση μεγάλης πίκρας.

fărmăzōnu - fărmăzōnă(πληθ. fărmăzōni - fărmăzōne) **1.** (αψ.)μασόνος **2.** (μτφ.) αντικοι-νωνικός άνδρας - αντικοινωνική γυναίκα

fărtātu & frătātu(πληθ. fărtătși & frătătși) **1.** βλάμης, πρόσωπο με επιτελικό ρόλο στην τελετή του γάμου **2.** (μτφ.) εραστής **3.** (μτφ.) ανεπιθύμητος άνθρωπος **4.** (μτφ.) συνεταίρος, συμμέτοχος.

fășulă(πληθ. fășulă) **1.** φασόλι **2.** φασολιά.

fășulénuri(χωρ. εν.) φυτεία με φασολιές.

fătărlicu(πληθ. fătărlice) κλειτορίδα.

feárică(πληθ. fêrici) φτέρη.

feátă(πληθ. feáte) **1.** κορίτσι, κοπέλα **2.** (ειδικότ.) τέκνο θηλυκού γένους, κατ' αντιδιαστολή προς το αρσενικό, το αγόρι **3.** ανύπαντρη γυναίκα. **4.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

fêlură(πληθ.fêlure) (παλαιότ.) τύπος σημαδιού στο αυτί προβάτου που γίνονταν κόβοντας γωνιακά την άκρη του (χρησίμευε ως σημάδι αναγνώρισής του από τον ιδιοκτήτη του).

fênu(πληθ. fêni & fêhuri) κουνούπι.

ferestrōnu(πληθ. ferestrōni), (παλαιότ.) κάθε μία από τις πελεκητές διακοσμητικές πέτρες που πλαισίωνε περιφερειακά το παράθυρο μίας οικίας.

feregé(πληθ. feredjádzi) φερετζές.

ferimídhă(πληθ. ferimídzî) εφημερίδα.

ferticó & ferticoáne(πληθ. feticádzi & feticooáne) αλλοδαπός,- αλλοδαπή, αυτός -αυτή που έχει έρθει από άλλο/ξένο τόπο.

fése(πληθ. fêsuri) **1.** φέσι **2.** (μτφ.) ανεξόφλητο χρέος.

festareáo(πληθ. festarêi) φωταγία, φωταγώγηση, φωτοχυσία.

féstă(πληθ. fêste) φιάστα, γιορτή, πανηγυρική εκδήλωση που γίνεται για τον εορτασμό γεγονότος.

fetálu(χωρ. πληθ.) **1.** (κτην. για κοπάδι ζώων) γεννητούρια **2.** γέννημα ζώου.

fetare(πληθ. fetări) γέννηση (το λήμμα χρησιμοποιείται μόνο για έμβρυο ανθρώπου).

fetătură(πληθ. fetătire) **1.** γέννα, τοκετός (το λήμμα χρησιμοποιείται μόνο για έμβρυο ανθρώπου) **2.** γέννημα, γόνος, κάτι που μόλις έχει γεννηθεί.

feteái & fiteái (πληθ. feteáeahi & fiteáeahi) θηλυπρεπής, γυναικωτός.

fetică & fetiță & fitică & fitiță(πληθ. fetice & fetici & fitice)κοριτσάκι, κορίτσι σε παιδική ηλικία (υποκ. του feátă) **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

fetiță→ fetică.

fetoriuri(χωρ. εν.) σύνολο κοριτσιών.

fetotóru - fetotoáră(πληθ. fetotóri - fetotoáre) αρσενικού γένους νεογνό ανθρώπου - θηλυκού γένους νεογνό. ανθρώπου.

fétu(fet/-áre,-ái,-ătă) **1. α.** γενώ **β.** (me ~) γεννιέμαι, έρχομαι στον κόσμο **2.** (για οικονομική δραστηριότητα) αποδίδω, φέρνω κέρδη **3.** (μτφ. για χρήματα) αποδίδω τόκο **4.** (για μυαλό) επινοώ, παράγω με την σκέψη **5.** (μτφ. για τοίχο) είναι ετοιμόρροπος.

féxe(πληθ. fêxuri) φως **α.** φέγγος **β.** φωτι-

σμός, το σύνολο των φωτεινών αχτίνων που εκπέμπονται από τεχνητή φωτεινή πηγή γ. (συνεκδ.) κάθε τεχνητή φωτεινή πηγή.

fexéscu(fex/-íre,-í,-ítă) φωτίζω, φέγγω.

fexíre(πληθ. fexíri) φώτισμα, φωτισμός, η παροχή φωτός

fhionghítsu(πληθ. fhionghíce) φιογκάκι (υποκ. του fhióngu).

fhióngu(πληθ. fhióange & fhiónguri) **1.** φιόγκος **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

fidáne(πληθ. fidáni) φουντάκι.

filidíșu(χωρ. πληθ.) φύλντισι.

filíe(πληθ. filii) **1.** κομμάτι από στερεά τροφή ή γλυκό **2.** (διπλό, ~ - ~) κομμάτια.

filihále(χωρ. πληθ.) στη φρ. sti filihále di oară! σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα, πολύ γρήγορα, αμέσως.

filipséscu(fillips/-íre,-í,-ítă) φιλεύω.

filipsíre(πληθ. filipsíri) φίλημα, τρατάρισμα.

filótímíe(πληθ. filotimii) φιλοτιμία, προθυμία για εκτέλεση εντολής, καθήκοντος.

filurídă(πληθ. filurídhe) **1.** λωρίδα γης **2.** κομμάτι πίτας **3.** (μτφ.) κτ. που έχει μικρές διαστάσεις.

filusufiă(πληθ. filusufie) φιλοσοφία, ασαφής περίπλοκος και αρκετά γενικόλογος συλλογισμός.

filóru(πληθ. filioáre) **1.** λωρίδα, ταινία πανιού ή υφάσματος **2.** νήμα που κρέμεται από ρούχο **3.** τσουλούφι, τούφα μαλλιών **4.** δέσμη χόρτων ή δημητριακών.

findjáne(πληθ. findjáni) φλιτζάνι του καφέ.

fínu(χωρίς πληθ.) μεγάλου μήκους ξάσμα από μαλλί προβάτου κατάλληλο για την παραγωγή στημονιού.

fíră(πληθ. fire) φύρα, μείωση του όγκου ή του βάρους προϊόντος.

firmáne(πληθ. firmáni) **1.** φιρμάνι **2.** (σκωπτ.) κλήση, κλήτευση.

fírmă(πληθ. firme) **1.** φίρμα, επωνυμία επιχειρήσεως **2.** (μτφ.) πονηρός, έξυπνος, καταφερτζής.

físe(χωρίς πληθ.) **1.** φύση, το φυσικό η ιδιοσυγκρασία του κάθε ανθρώπου **2.** χαρακτήρας, ο άνθρωπος αναφορικά με την συμπεριφορά του **3.** το γενετικό όργανο του άνδρα.

fistóne(πληθ. fistóne) φεστόκι

fiteái → feteái.

fitică → fetică.

fitíliu(πληθ. fitíle) **1.** φτιλί **2.** φτιλιά, κακόβουλη διασπορά πληροφοριών.

fitítsă → fetică.

fítsă(πληθ. fítse) αιδοίο.

fítșără(πληθ. fítșăre) είδος πουλιού;

fítșu(πληθ. fítși) **1.** στερεό αντικείμενο (πέτρα, κάλυκας σφαίρας ή αστράγαλος ζώου) που χρησιμοποιείται σε παιδικό παιχνίδι **2.** (μτφ.) ο στρογγυλοπρόσωπος.

fiğúră(πληθ. fiğúre) φιγούρα, επίδειξη που αποσκοπεί στον εντυπωσιασμό.

flámpură(πληθ. flámburi) **1.** φλάμπουρο **2.** στη φρ. flámbură di năđri! "ζώνη νεφών".

Fleváru(χωρ. πληθ.) Φλεβάρης.

fliscuésecu(fliscu/-íre,-í,-ítă) **1.** βιτσιζω **2.** μαστιγώνω **3.** (me ~) γδέρνομαι, γρατζουνιέμαι (από φυτά, αγκάθια κ.τ.ο.).

fliscuíre (πληθ. fliscuiri) **1.** βίτσισμα **2.** μαστίγωμα **3.** γρατσούνισμα, γδάρισμα (από φυτά, αγκάθια κ.τ.ο.).

fliscuitúră(πληθ. fliscuitúre), **1.** σημάδι στο δέρμα που προκλήθηκε από βίτσισμα ή μαστίγωμα **2.** σημάδι στο δέρμα που προκλήθηκε από γρατσούνισμα ή γδάρισμα (από φυτά, αγκάθια κ.τ.ο.)

flítu(πληθ. flítúre & flíturi) φύτρο.

flituráre(πληθ. fliturári) **1.** χαρά **2.** μτφ. για την καρδιά) σκίρτημα. .

flitură(πληθ. flítúre) πεταλούδα.

fliturédzu & **flíturu**(flitur/-áre,-ái,-átă) **1.** χαιρόμαι, είμαι χαρούμενος **2.** (μτφ. για την καρδιά) σκιρτώ.

flíturu → fliturédzu

floáră(πληθ. flóri) **1.** λουλούδι, άνθος **2.** (συνεκδ.) το ποώδες φυτό που ξεχωρίζει από το άνθος του (π.χ. κρίνος, μενεξές, μαργαρίτα κ.λπ.) **3.** (μτφ.) ωραίο πρόσωπο **4.** (μτφ.) άνθρωπος με ευάλωτη υγεία.

flocátă(πληθ. flocáte) πιθαμή, η απόσταση από την άκρη του αντίχειρα του χεριού ως το άκρο του μικρού δακτύλου, όταν η παλάμη είναι ανοικτή.

flócu(πληθ. floáce) **1.** τούφα από υπόλειμμα ποκαριού μετά το κούρεμα ενός πρόβατου **2.** χνούδι ή ίνα από ξάσμα ή υφάδι **3.** φλόκι **4.** τούφα χόρτου.

flocutină(πληθ. flocutine) φλοκάτη, κλινοσκέπασμα με φλόκια.

floráme(πληθ. floráni) πλήθος λουλουδιών,

florăcănută(χωρ. πληθ) γίδα με γκριζόασπρο τρίχωμα.

florică & **florítsă**(πληθ. floríce) λουλουδάκι (υποκ. του floără).

florítšă → florícă.

Flóru η βλαχική ονομασία του (όμορου με το Μέτσοβο) χωριού Φλαμπουράρι.

flueáră(πληθ. fluéeri) **1.** φλογέρα **2.** (μτφ. για προσ.) βλάκας, ηλίθιος.

flúminu(πληθ. flúmiíni) **1.** πυρκαγιά, δυνατή φωτιά **2** (για φως) έντονο, δυνατό **3.** (για νερό) όγκος **4.** (μτφ. για πρόσ.) οργισμένος **4.** πληθώρα, πλήθος **5.** πλειοψηφία, πλειονότητα **6.** σύνολο.

fluríe(πληθ. fluríi) **1.** φλουρί **2.** νόμισμα αξίας που χρησιμοποιείται ως κόσμημα.

flurícă & flurítšă(πληθ. fluríce & flurítše) φλουράκι (υποκ. του. fluríe)

flurítšă → flurícă.

foále(πληθ. fólí) **1.** ασκί, τουλούμι **2.** (μτφ.) παχύς άνθρωπος **3.** (μτφ.) κοιλιά που έχει παχύνει.

foáme(χωρ. πληθ.) πείνα, το αίσθημα που μας πληροφορεί ότι ο οργανισμός μας έχει ανάγκη από τροφή και μας παρακινεί να φάμε.

foártică(πληθ. foártice) ψαλίδι.

fóche(πληθ. fochi) φύλο καλαμποκιού.

fócu(πληθ. fócuri) **1.** φωτιά **2.** (συνεκδ.) η γλώσσα του πυρός, η φλόγα **3.** (κατ' επέκτ.) πυρκαγιά που ανάβεται τυχαία ή σκόπιμα και προξενεί καταστροφές **4.** (μτφ.) καυτερή τροφή **5.** (μτφ.) έντονη ζέση **6.** (μτφ.) πάθος, έντονη προσπάθεια για μάθηση **7.** (μτφ.) οργή, θυμός **8** (μτφ.) αναστάτωση **9.** (μτφ.) υψηλός πυρετός **10.** (μτφ.) φλόγωση **11** (μτφ.) πρόβλημα, στενοχώρια.

focurínă(πληθ. focuríne) **1.** εστία, ο χώρος όπου ανάβουμε φωτιά για θέρμανση ή για μαγείρεμα **2.** (ειδικότ.) το τμήμα του τζακιού, του φούρνου ή ο χώρος κάτω από σκεύη μαγειρικής και θέρμανσης όπου καίει η φωτιά που τα θερμαίνει. **3.** εστία φωτιάς, σημείο όπου είχε αναφτεί ή καίει ακόμη μία φωτιά.

fólă(πληθ. fóle) **1.** κουμπί ρούχου **2.** (σε παπούτσι) μπάλωμα, μικρό κομμάτι δέρματος που ράβεται πάνω σε φθαρμένο μέρος υποδήματος.

folícu(πληθ. folíci) μικρό ασκί (υποκ. του foále).

fólină(πληθ. fólíne) **1.** (παλαιότ.) δερμάτινη τσάντα (σε σχήμα μεγάλου πουγκιού) για τη μεταφορά μικροαντικειμένων **2.** φθαρμένο ασκί που έχει χαλαρώσει και μυρίζει άσχημα **3.** (μτφ.) κάτι που μυρίζει άσχημα **4.** (μτφ.) ρούχο η παπούτσι που έχει ξεχειλώσει.

fólu(πληθ. fólí) (παλαιότ.) φυσητήρας, φουσερό καμινιού

fońé(πληθ. fońiádzí) φονιάς, δολοφόνος.

forfuráre(πληθ. forfurári) κνησμός, φαγούρα.

forfurédzu(forfur/-áre,-ái,-átă) αισθάνομαι φαγούρα, κνησμό.

fórtomă¹ & fórtumă(πληθ. fortómate), (παλαιότ.) φορτίο ενός υποζυγίου ισοδύναμο με 80 οκάδες **2.** (συνεκδ.) μονάδα μέτρησης βάρους ισοδύναμη με 80 οκάδες.

fórtomă² & fórtumă(πληθ. fórtume) **1.** μεγάλου μήκους τριχιά ειδική για το δέσιμο ογκωδών φορτίων στα υποζύγια **4.** (συνεκδ.) μεγάλου μήκους τριχιά που χρησιμοποιούνταν ως μονάδα μέτρησης μήκους και ισοδυναμούσε με 12 οργιές (χρησιμοποιούνταν κυρ. στη μέτρηση εδαφικών εκτάσεων.)

fortotíre & furtutíre(πληθ. fortotíre & furtutíre) ξύλο που διχαλώνει στην άκρη του και χρησιμοποιείται για το φόρτωμα υποζυγίων.

fórtsă(χωρ. πληθ.) **1.** φόρα **2.** ορμή **3.** δύναμη.

fórtumă¹ → fórtomă¹

fórtumă² → fórtomă²

fósfuru(χωρ. πληθ.) φώσφορος.

fotă(πληθ. fotádzí) είδος ποδιάς

frángă(πληθ. fránge) φράουλα.

frangoméru(πληθ. frangomeáre) άγουρη ντομάτα.

frangoráftu(πληθ. frangoráftsi) φραγκοράφτης.

frángu(πληθ. frángi) δραχμή.

frápsimu(πληθ. frápsíni) φράξος, μελιά.

fráte(πληθ. frátsi) **1.** αδελφός **2.** ο άνδρας με τον οποίο συνδέεται κανείς με βαθιά σχέση φιλίας **3.** πρόσωπο (αρσενικού γένους) με το οποίο έχει κανείς ισχυρούς κοινούς δεσμούς **4.** ως οικεία προσφώνηση προς ενήλικο άνδρα **5.** μίσχος λουλουδιού.

frămintăre(πληθ. frimintári) **1.** πλάσιμο της ζύμης **2.** ενεργοποίηση, δραστηριοποίηση **3.** μετακίνηση ανθρώπου ή ζώου από σημείο, μέρος ή τόπο που έχει μείνει για ορισμένο χρονικό διάστημα **4.** (για το μυαλό) στύψιμο **5.** ψαχούλεμα, ψάξιμο στο εσωτερικό τσέπης.

frămptu(πληθ. frămpte) (σε πρόβατο) το τμήμα της μετωπιαίας χώρας που βρίσκεται πάνω από την οφθαλμική κόγχη.

frămptătúră & frămptúră(πληθ. frămptătúre & frămptúre) **1.** ράγισμα σε γυαλί **2.** (πληθ.) θραύσματα **3.** (πληθ.) σπασμένα κλαδιά.

frămptúră → frămptătúră.

frândză(πληθ. frândzi) **1.** φύλλο **α.** φυτού

β. χαρτιού **2.** παραθυρόφυλλο **3.** (για τσίγκο) κομμάτι **4.** εφημερίδα **5.** (μτφ. για προσ.) α. ανάλαφρος, ευκίνητος β. (ειδικότ. σε εργασία) γρήγορος και αποτελεσματικός. **6.** (μτφ. στη φρ. *tórnũ frãndzã*) αλλάζω γνώμη, άποψη.

frãndzãscu(frãndz/-î're,-î'i,-î'tã) **1.** φυλοφορώ, σχηματίζω φύλλωμα, βγάζω φύλλα **2.** (για νήματα) τα βάζω στο χρώμα των φύλλων.

frãndzãtúrã(πληθ. frãndzãtũ-re) σωρός από πεσμένα φύλλα

frãndzĩ're(πληθ. frãndzĩ'ri) σχηματισμός φυλλώματος

frãngeáme(πληθ. frãngéiuri) **1.** φύλλωμα, φυλλωσιά **2.** πλήθος πεσμένων φύλων.

frãngeáre(πληθ. frãngéeri) **1.** σπάσιμο, θραύση **2.** κάταγμα **3.** (για νερό) το να γίνει χλιαρό **4.** λήψη ποσότητας τροφής ικανής να μετριάσει την πείνα.

frãngere(χωρ. πληθ) (υβριστ.) στη φρ. "la frãngere!" που αντιστοιχεί στις ελληνικές φρ. "στα τσακίδια!", στο διάολο!, στα κομμάτια! "

frãngu(frãngeáre/frãdju & frãmpũ/frãmpĩtã) **1.** σπάω, θραύω, κομματιάζω (κτ.) **2.** (me ~) παθαίνω κάταγμα **3.** (τριτοπρόσ. για νερό, se ~) γίνεται χλιαρό, παύει να είναι κρύο **4.** (τριτοπρόσ. για ζέστη ή ψύχος, se ~) πέφτει, παύει να είναι έντονο **5.** αλλάζω κατεύθυνση, στρίβω **6.** (μτφ. τριτοπρόσ. για καρποφόρο δένδρο, se ~) παράγει πολλούς καρπούς **7.** (me ~) φεύγω, ξεκουμπίζομαι **8.** διώχνω (κτ.) **9.** (me ~) κάμπτομαι, λυγίζω, χάνω την ζωτικότητα μου **10.** (για όψη, me ~) βγάζω ρυτίδες **11.** (τριτοπρόσ. για νύχτα, se ~) έχει καλύψει το μεγαλύτερο τμήμα της, απομένει μικρότερο χρονικό διάστημα για να ξημερώσει. **12.** (μτφ. στη φρ. frãngu ínima) α. στενοχωρώ, πικραίνω κτ. β. (ní si frãnge ínima) στενοχωριέμαι, πικραίνομαι **13.** (για πείνα) την μετριάζω, τρώω όσο να μην πεινάω **14.** κοιμάμαι για λίγο **15.** (me ~) εξαντλούμαι, καταβάλλομαι από την κόυραση **16.** (τριτοπρόσ. για το σώμα, ní si~) σκεβρώνει, καμπουριάζει **17.** (me ~) τσακίζομαι, κατάβਾਲω έντονη προσπάθεια για να πάω ή να έρθω από κάπου **18.** (me ~) τσακίζομαι, δείχνω μεγάλη προθυμία, γίνομαι θυσία **19.** (για μουσικό όργανο) παίζω μελωδικά, με εναλλαγές, δεν παίζω μονότονα **20.** (τριτοπρόσ. για κρουστό μουσικό όργανο, se ~) χτυπά δυνατά και με διάρκεια **21.** (για χρήματα) χαλώ, κάνω ψιλά, λια-νά.

frãtátu → fãrtátu.

frãtĩcu(πληθ. frãtĩci) αδελφούλης (πληθ. του frãte).

frécu(fric/-ãre,-ái,-ãtã) **1.** τρίβω **2.** καθαρί-

ζω με τρίψιμο **2.** α. χαϊδολογώ β. (me ~) χαϊδολογιέμαι **3.** (μτφ.) δραπετεύω, το σκάω **4.** (τριτοπρόσ. για πράγματα, εδάφη) φθειρομαι, λειώνω (από τριβή ή χρήση) **5.** (μτφ. me ~) αποκτώ πείρα.

fremĩntu & **frimĩntu**(fr/-ãmintãre,-emintãi &-imintãi,-ãmintã-tã) **1.** (για ζύμη) πλάθω, δίνω σχήμα **2.** (για έμψ.) α. κινώ, μετακινώ κτ. (από σημείο, μέρος ή τόπο που έχω μείνει για πολύ χρόνο) β. (me ~) κινούμαι, μετακινούμαι (από σημείο, μέρος ή τόπο που έχω μείνει για πολύ χρόνο) **3.** (για εργασία) διώχνω, απολύω (κτ.) **4.** (για μυαλό) το στύβω, το πιάζω να σκεφτεί **5.** (όταν είμαι ξαπλωμένος, me ~) στριφογυρνώ **6.** (για τσέπη) ψαχουλεύω με το χέρι μου να βρω κάτι.

fricãre(πληθ. fricãri) **1.** τρίψιμο **2.** καθάρισμα με τρίψιμο **3.** χαϊδολόγημα **4.** σκάσιμο, δραπέτευση.

fricãtúrã(πληθ. fricãtũre) **1.** φθαρμένο έδαφος, χωρίς χόρτο ή χώμα **2.** φθαρμένο ύφασμα, τσόλι, κουρέλι.

frigeáre(πληθ. frigéeri) **1.** ψήσιμο κρεάτων **2.** κάψιμο, το να εκπέμπω έντονη θερμότητα.

frighĩtsu(χωρ. πληθ.) ελαφρό κρύο (υποκ. του frĩgu).

frĩgu¹(fr/-igeáre,-rĩpsu,-ĩptã) **1.** (για κρέας) ψήνω **2.** ζεσταίνω πάρα πολύ, υπερθεμαίνω **3.** καίω, εκπέμπω μεγάλη θερμότητα **4.** (για πρόσ. me ~) ωριμάζω, αποκτώ πείρα **5.** (για ψύχος) εμφανίζω δριμύτητα.

frĩgu²(πληθ. frĩguri) **1.** κρύο, ψύχος **2.** κρυολόγημα **3.** ψύξη.

frigurãre(πληθ. figurãri) **1.** κρύωμα, η αίσθηση του κρύου **2.** (συνεκδ.) κρύωμα, κρυολόγημα

friguredzu(frigur/-ãre,-ái,-ãtã) κρυώνω, ψύχομαι.

frimĩntu → fremĩntu.

frĩptãlu(πληθ. frĩptãle) **1.** μέρος όπου ψήνεται κρέας **2.** (συνεκδ.) ψησταριά, σκεύος όπου ψήνεται κρέας **3.** (συνεκδ.) η ανάληψη του ψησίματος των κρεάτων σε μία εκδήλωση.

frĩptúrã(πληθ. frĩptũre) **1.** ψητό κρέας **2.** δριμύ ψύχος.

frĩngu(πληθ. frĩngi) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

frósalã & **frúsalã**(πληθ. frósale & frúsale) ροκανίδι.

frúsalã → frósalã.

ftexescu(ftex/-ire,-i,-itã) φταίω.

ftexĩmu(χωρ. πληθ.) **1.** φταιξιμο, υπαιτιότητα **2.** σφάλμα, παράπτωμα.

fterotíră & fterotíre(πληθ. fterotíre) φτερωτή, πτερυγοφόρος τροχός που στρέφεται με την πίεση του νερού και θέτει σε κίνηση έναν μηχανισμό.

fterotíre → fterotíră

ftohíle(πληθ. ftohíhuri) φτώχεια, πενία, ένδεια.

ftșorácu(πληθ. ftșoráci) μεγάλο αγόρι, στα όρια της εφηβικής ηλικίας.

ftșoreáame & ftșureáame(χωρ. πληθ.) **1.** πλήθος αγοριών **2.** παιδομάνι, πλήθος παιδιών.

ftșoreátsă(χωρ. πληθ.) βλ. λ. ftșoreáame στη σημ. 1..

ftșoricu(πληθ. ftșoricí) αγοράκι (υποκ. του ftșóru).

ftșóru(πληθ. ftșóri) **1.** αγόρι, αρσενικό τέκνο **2.** κάθε νεαρής ηλικίας άτομο ανδρικού φύλου **3.** παιδί **4.** (πληθ.) τέκνα, παιδιά **5.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

ftșureáame → ftșoreáame.

ftșuriuri(χωρ. εν.) **1.** ομάδες, σύνολα αγοριών **2.** ομάδες, σύνολα παιδιών.

fturáre(πληθ. fturári) **1.** το να είμαι αρκετός, να φτάνω (και να περισσεύω) **2.** (για οικονομική δραστηριότητα) το να έχω απόδοση, παραγωγικότητα

fturédzu & ftúru(ftur/-áre,-ái,-átă) **1.** παράγω πάνω από το κανονικό, έχω υπερπαραγωγή **2.** (για οικονομική δραστηριότητα) αποδίδω, αποφέρω (κέρδος) **3.** είμαι παραγωγικός, βγάζω δουλειά **4.** είμαι αρκετός, φτάνω και περισσεύω **5.** μένω αναλλοίωτος, δεν έχω φθαρεί από την χρήση **6.** κρατώ, διαρκώ.

ftúru → fturédzu.

fucără & fucăroáine(πληθ. fucărádzi & fucăroáine φτωχός) φτωχή.

fúgă(πληθ. fúge & fúgi) **1.** φυγή, αναχώρηση **2.** (μτφ.) ο θάνατος **3.** φευγάλα, βιαστική φυγή **4.** τρεχάλα, τρέξιμο.

fugíre(πληθ. fugíri) **1.** φυγή **α.** αναχώρηση **β.** απομάκρυνση από έναν τόπο για μεγάλο χρονικό διάστημα **3.** τρέξιμο, τρεχάλα.

fúgu(fug/-íre,-í,-ítă) **1.** φεύγω **2.** αναχωρώ **3.** αποδρώ, το σκάω **4.** ξεφεύγω, διαφεύγω. **5.** (για χώρο εργασίας) αποχωρώ, εγκαταλείπω **6.** (μτφ.) παρέρχομαι, περνώ (χρονικά) **7.** (εμφημ.) πεθαίνω **8.** τρέχω **9.** (για υγρά) τρέχω, ρέω **10.** απομακρύνω, διώχνω (κπ.) **11.** απολύω (κπ. από την μία δουλειά του) **12.** διαφέρω **13.** καταπονούμαι, εξαντλούμαι, (μερικώς ή ολικώς) **14.** (για πόδια) παραπατώ, δεν πατώ σωστά. **15.** (για χέρια) διαθέτω ευκινησία.

fultáche(πληθ. fultăchi) φουσκάλα, φλύ-

κταινα με νερό.

fumeáile(πληθ. fumeíli) οικογένεια **α.** ομάδα ατόμων που συνδέονται μεταξύ τους με δεσμούς αίματος, γάμου ή υιοθεσίας και διαμένουν κάτω από την ίδια στέγη **β.** σύνολο ατόμων που έχουν κοινή καταγωγή, το σύνολο των συγγενών.

fumelítsu(πληθ. fumelítsuri) νήπιο.

fumélu(πληθ. fuméli) **1.** παιδί **2.** (γενικότε.) το μικρής ηλικίας άτομο, του οποίου η σωματική και πνευματική ανάπτυξη δεν έχει ολοκληρωθεί.

fúmu(πληθ. fúhuri) **1.** καπνός **2.** καπνιά, αιθάλη **3.** καπνιά, η μουντζούρα που σχηματίζεται πάνω σε διάφορες επιφάνειες από τον καπνό **4.** κάπνισμα, τσιγάρο **5.** (μτφ. για πρόσ.) οργισμένος, θυμωμένος **6.** (μτφ. για έδαφος) πολύ στεγνό, ξεραμένο.

fundáre(πληθ. fundári) **1.** βύθιση, φουντάρισμα **2.** η τοποθέτηση πάτων σε βαρέλι.

fúndă(πληθ. fúnde) **1.** φούντα, σύνολο κλωστών ίσου μήκους, δεμένες μαζί **2.** ο θύσανος του καλαμποκιού **3.** τσουλούφι που αφήνουμε σε ζώο για ομορφιά **4.** ο σφαιρικός καρπός του πλάτανου.

fundédzu & fúndu(fund/-áre,-ái,-átă) **1.** βυθίζω (κτ./κπ. σε υγρό) **2.** (me ~) βυθίζομαι, βουτάω (σε υγρό) **3.** (μτφ.) φυλακίζω, χώνω στην φυ-λακή (κπ.) **4.** (μτφ. για άνδρα) τον χώνω, συν-ουσιάζομαι **5.** (για ούρα, me ~) πιέζομαι να τα αποβάλω **6.** (για βαρέλι) τοποθετώ πάτους **7.** (για τοίχο) φουσκώνω λόγω υγρασίας.

fundică & fundítsă(πληθ. fundíce) φουντίτσα (υποκ. του fúndă).

fundítsă → fundică.

fúndu¹ → fundédzu.

fúndu²(πληθ. fúnduri) πυθμένας δοχείου κυρ. του βαρελιού

fúne(πληθ. fúne) τριχιά.

funică & funítsă(πληθ. fuńice) λεπτή και μι-κρή σε μέγεθος τριχιά (υποκ. του fúne).

funítsă → funică.

funipsescu(funips/-íre,-í,-ítă) χτυπιέμαι πολύ, τραυματίζομαι (σε κάποιο σημείο του σώματος).

funipsíre(πληθ. funipsíri) το να χτυπήσω πολύ (σε κάποιο σημείο του σώματος).

furáre(πληθ. furári) **1.** κλεψιά, κλέψιμο, κλοπή **2.** η απαγωγή γυναίκας με σκοπό τον γάμο

fúrca(πληθ. fúrce) **1.** δικράνι **2.** ρόκα με διχαλωτή απόληξη **3.** ξύλο με διχαλωτή άκρη

που χρησιμοποιείται για το φόρτωμα των υποζυγίων **4.** (παλαιότ. στον μηχανισμό του νεροπρίονου) ο κατακόρυφος και ο οριζόντιος διαστήρας **5.** (παλαιότ. στον μηχανισμό του μαντανιού) κάθε μία από τις διχαλωτές βάσεις στις οποίες εδράζονται οι άξονες που διαπερνούν εγκάρσια τις κορυφές των κοπάνων **6.** (κτην.) τύπος σημαδιού που γινόταν στο αυτί προβάτου (χρησίμευε ως σημάδι αναγνώρισής του από τον ιδιοκτήτη του).

furchiséscu(furchis/-îre,-î,-îtä) **α.** φουρκίζω εξοργίζω **β.** (me ~) φουρκίζομαι, εξορκίζομαι.

furchisîre(πληθ. furchisîri) εξόργιση.

furchîtsă(πληθ. furchîce) υποκ. του fîrcă (βλ. λ.).

furdhómánică(πληθ. furdhómánice) φαρδομάνικο, τύπος φαρδιού μανικιού στη παραδοσιακή ενδυμασία των ανδρών.

furfúlu(πληθ. furfúle) **1.** πολύ λεπτό κλαδί, σχίζα ή αγκίδα **2.** απομεινάρει από ξύλο που κόπηκε **3.** προσάναμμα

furicáre¹(πληθ. furicári) **1.** τρόχισμα, ακόνισμα **2.** χάραξη μυλόπετρας.

furicáre²(πληθ. furicári) ξεγλιστρημα, το να φύγω κρυφά από κάπου.

furicătúra(πληθ. furicătúre) υπόλειμμα πέτρας που περιέχεται σε αλεύρι που είχε αλεστεί αμέσως μετά τη χάραξη των μυλόπετρων.

furicheáme(χωρ. πληθ.) πλήθος κλεφτών.

furichédzu(furch/-áre,-ái,-átă) **1.** τροχίζω, ακονίζω **2.** (ειδικότ. για μυλόπετρα) χαράσσω.

furícu(furch/-áre,-ái,-átă) ξεγλιστρώ, ξεφεύγω, φεύγω κρυφά από κάπου.

furícu - **furícă**(πληθ. furíci - furíce) κλεφτάκος, άνδρας που κλέβει μικροαντικείμενα - γυναίκα που κλέβει μικροαντικείμενα (υποκ. του fúru²).

fúrnu & **furnedjî** - **fúrnu** & **furnedjoáne**(πληθ. fúrnu & furnedjádzi - fúnare & furnedjoáne) φούρναρης - φουρνάρισα.

furnedjoáne → fúrnu.

furnedjî → fúrnu.

furnélă(πληθ. furnéle) φουρνέλο.

furnicélu(πληθ. furnicéli & furniceále) δοθήνας, καλόγερος, φλεγμονώδες πυώδες εξάνθημα του δέρματος

furnicheáme(χωρ. πληθ.) πλήθος μυρμηγκιών.

furnígă(πληθ. furnígi) **1.** μυρμήγκι **2.** μυρμηγκιασμα, αίσθηση ελαφρού τσιμπήματος ή μουδιάσματος σε περιοχή του σώματός μου.

fúrnu(πληθ. fúrnu) **1.** (παλαιότ.) φούρνος, κτιστή κατασκευή, μέσα στην οποία γίνονταν το ψήσιμο του ψωμιού, φαγητών και γλυκών **2.** φούρνος, αρτοποιείο.

fúrta¹ - **fúrta**(πληθ. fúrta & fúrte) κλεφταράς -. κλεφταρού.

fúrta²(πληθ. fúrta) κλέψιμο, κλοπή

furtúnă(πληθ. furtúne) **1.** χιονοθύελλα **2.** κακοτυχία **3.** μπελάς, σκοτούρα **4.** (ως επίρρ.) με ορμή, με φόρα, με δύναμη, με σφοδρότητα.

furtutíre → fortotíre

(πληθ.) **α.**

fúru¹(furch/-áre,-ái,-átă) **1.** κλέβω **2.** (για προσ.) απάγω **3.** **α.** (για γυναίκα) απάγω για να τη νυμφευθώ **β.** (me ~) κλέβομαι (για ερωτευμένους που φεύγουν κρυφά) **4.** εκμαιεύω, απόσπώ (από κτ.) πληροφορίες **5.** αναπαράγω λέξη ή φράση που διατυπώθηκε από άλλον **6.** αποκοιμάμαι **7.** ξεφεύγω, ξεγλιστρώ φεύγω κρυφά (από κάπου).

fúru² - **fúră**(πληθ. fúri - fúre) **1.** κλέφτης - κλέφτρα, πρόσωπο που διαπράττει κλοπή **2.** (παλαιότ., αρσ.) ληστής, μέλος συμμορίας που δρούσε στην ύπαιθρο κυρ. στις ορεινές περιοχές και λήστευαν περαστικούς ή τους απήγαγαν για να ζητήσουν λύτρα **3.** (αρσ., πληθ.) είδος ομαδικού παιχνιδιού.

furúsu(πληθ. furúsi) φουρούσι.

fúscă(πληθ. fúste & fústi) φούσκα, μπαλόκι.

fustáne(πληθ. fustáni) **1.** το κύριο κομμάτι της παραδοσιακής γυναικείας φορεσιάς του Μετσόβου **2.** (συνεκδ.) η επίσημη παραδοσιακή φορεσιά των γυναικών του Μετσόβου.

fustanelă(πληθ. fustánele) φουστανέλα.

fústă(πληθ. fúste) **1.** φούστα **2.** (παλαιότ.) κομμάτι της καθημερινής φορεσιάς των γυναικών του Μετσόβου.

fúsu(πληθ. fúse) **1.** αδράχτι, κυλινδρικό εργαλείο για το γνέσιμο του υφαντικού υλικού **2.** (συνεκδ.) το ρομβοειδές κουβάρι που σχηματίζεται από το τύλιγμα του νήματος πάνω στο αδράχτι **3.** (παλαιότ. στο μηχανισμό του νερόμυλου) η κατακόρυφη περιστρεφόμενη άτρακτος που συνδέει την φτερωτή με την επάνω μυλόπετρα **4.** (παλαιότ. στο μηχανισμό του νεροπρίονου) διαφόρων ειδών άξονες **5.** (παλαιότ. στο μηχανισμό του μαντανιού) περιστρεφόμενος άξονας που φέρει έκκεντρα.

fúșáche(πληθ. fúșáchi) **1.** φουσέκι, φουσίγγι **2.** (μτφ.) σώμα ή τμήμα του σώματος που είναι στρουμπουλό και σφιχτό **3.** κοιλιά που έχει διογκωθεί μετά από πολύ φαγητό.

fúșăclíche(πληθ. fúșăclíchi) φουσεκλίκι, φουσιγγιοθήκη.

fúštã(πληθ. fúšte) βίτσα (κυρ. από κλαδί πεύκου) που έφερε στην άκρη φούντα από πευκοβελόνες.

fúštãre(πληθ. fuštãri) σεξουαλική διέγερση, φούντωμα **2.** (ειδικότ. για το πέος) στύση, σήκωμα.

fúšte(πληθ. fúšte) λεπτό και υγρό ξύλο που καίγεται δύσκολα

fúštédzu(fušt/-ãre,-ãi,-ãtä) **1.** φουντώνω, διεγείρομαι σεξουαλικά **2.** (ειδικότ. για το πέος) έχω στύση **3.** (μτφ.) μου έρχεται ξαφνική επιθυμία να κάνω κάτι.

futeãre(πληθ. futëri) **1.** συνουσία **2.** (μτφ. για πρόσ.) εξόντωση, καταστροφή.

fútu(fut/-eãre,-úi,- útä) **1. α.** γαμώ **β.** (me ~) γαμιέμαι **2.** (μτφ.) εξαπατώ, κοροϊδεύω **3.** (μτφ.) καταστρέφω (κπ.) **4.** (μτφ.) καταπονώ, κουράζω, ξεπατώνω (κπν) **5.** (μτφ. για εργασία) καθυστερώ, αργοπορώ **6.** (μτφ.) διακόπτω κάποιον που μιλάει.

(πληθ.).

fututóru - fututoãrã(πληθ. fututóri fututoãre) γαμιάς.- γαμιόλα

fututúrá(πληθ. fututúre) βρομοδουλειά, ατιμία.

futuĝráfú(πληθ. futuĝráfãi) φωτογράφος.

fúzmã(πληθ. fúzme) φόρα, ορμή, ταχύτητα.

G

gáe(πληθ. gáí) **1.** κάργια, καλιακούδα **2.** (μτφ.) χήρος **3.** (μτφ. για πρόσ.) **α.** ξερακιανός **β.** αυτός που έχει μελαψό δέρμα

gágă(πληθ. gágeańi) χαζός, βλάκας, ανήτοχος.

gáidă(πληθ. gáide) γκάντα.

gajdélú - gajdelă(πληθ. gajdéleańi- gajdele) προσωνυμία άνδρα γύφτου - γυναίκας γύφτισσας.

gálbină(πληθ. gálbine) χρυσό νόμισμα (κυρ. η λίρα).

gálbinu(πληθ. gálbińi) το πουλί συκοφάρος.

gárdú(πληθ. gárduri) φράχτης.

garífală(πληθ. gárifale) γαρύφαλλο (το φυτό).

garifăláo(πληθ. garifálei) γαρυφαλλιά. .

garúfală(πληθ. garúfale) γαρύφαλλο (το μπαχαρικό), μοσχοκάρφι.

gavéțu(πληθ. gavéțși) είδος πουλιού ; .

gavomáitu - gavomáită(πληθ. gavomaitsi - gavomaite), (μειωτ.- σκωπτ.) χαρακτηρισμός που αποδίδονταν από τους μετσοβίτες προς τους κατοίκους του Ανηλίου (όμορος προς το Μέτσοβο οικισμός).

gazoteneché(πληθ. gazotenecheadzı) **1.** γκαζοτενεκές, ο τενεκές που περιέχει πετρέλαιο **2.** (μτφ.) τενεκές, βλάκας.

gázu(χωρ. πληθ.) πετρέλαιο.

gazucándilă(πληθ. gazucándile) λυχνάρι πετρελαίου.

gădăife(πληθ. gădăife) κανταΐφι.

gădăligăre(πληθ. gădăligări) **1.** γαργάλημα **2.** ενόχληση, φαγούρα από ρούχο που αγγίζει το σώμα μου **3.** χαϊδολόγημα, ερωτικό χάδι **4.** καλόπιασμα, κανάκεμα.

gădăligu(gădălig/-ăre,-ăi,-ătă) **1. α.** γαργαλώ **β.** (me ~) γαργαλιέμαι **2.** (me ~) νιώθω φαγούρα, ενόχληση, ερεθίζομαι (από κτ. που αγγίζει το σώμα μου) **3.** (me ~) συμπεριφερόμαι κατά τρόπο προκλητικό, πάω γυρεύοντας **4.** (me ~) επιδίδομαι σε ερωτικές θωπείες, χαϊδολογιέμαι (με κπ.) **5.** παραχαϊδεύω, κακομαθαίνω (κάποιον).

gădjánu - gădjănă(πληθ. gădjáni - gădjáne), (ο,-η) κάτοικος του Μετσόβου που δεν ανήκει στην πληθυσμική ομάδα των γύφτων.

găgí'le(πληθ. găgí'li) χαρακτηρισμός προσώπου με ωραία εμφάνιση.

găilă(ακλ.) πλήθος από κάργιες.

gălbădză(πληθ. gălbădzı & gălbădzuri) κλαπάτσα, διστομίαση (μία από τις ασθένειες των προβάτων) **2.** (μτφ.) η αρρώστια.

gălbinăre & îngălbenire(πληθ. gălbinări & îngălbeniri) **1.** (ιατρ.) χρυσή, ίκτερος **2.** ο κρόκος του αυγού.

gălbinăteatsă & gălbineatsă(πληθ. gălbinăteatsi & gălbineatsi) κιτρινάδα, η κίτρινη απόχρωση.

gălbinătúră(πληθ. gălbinătúre) φλέμα, πτύελο, απόχρεμμα ή υγρά εμετού που έχουν κίτρινη απόχρωση.

gălbineatsă(πληθ. gălbineatsi) **1.** βλ. λ. gălbinăteatsă **2.** χλομάδα, ωχρότητα **3.** πράγματα/ αντικείμενα κίτρινου χρώματος.

gălbinédzu & gălbinéscu & îngălbinédzu & îngălbinéscu(gălben & gălbin & îngălben & îngălbin/-ire,-i,-ită) **1.** κιτρινίζω **α.** δίνω σε κτ. κίτρινη απόχρωση **β.** αποκτώ κίτρινο χρώμα **2.** χλομιάζω **3.** (για έδαφος) ξεραίνομαι.

gălbinéscu → gălbinédzu.

gălbinire & îngălbinire (πληθ. gălbiniri & îngălbiniri) **1.** κιτρίνισμα **2.** χλόμισμα.

găldurime(πληθ. găldurimi) καλντερίμι.

găleată(πληθ. gălétsi) **1.** καρδάρι, το δοχείο όπου αρμέγουν το γάλα **2.** (μτφ., cu ~) κάτι που παρέχεται ή καταναλώνεται σε μεγάλη ποσότητα, με αφθονία, πλουσιοπάροχα.

gălimódhu(πληθ. gălimódzi), (για περίττωμα ανθρώπου) αυτό που είναι μακρουλό και έχει συμπαγή υφή.

gălėscu(găl/-ire,-i,-ită), (για τον ουρανό) αιθριάζω.

gălire(πληθ. găliri), (για τον ουρανό) άνοιγμα, ξεσυννέφιασμα.

gălitúră(πληθ. gălitúre) τμήμα του ουρανού που είναι καθαρό, ανέφελο.

gălvănie(πληθ. gălvăniuri) γκλαβανή, καταπακτή.

gălinăme(πληθ. gălinėni) πλήθος από κότες.

gălinăru - gălinără(πληθ. gălinări. - gălinăre) **1.** άνδρας - γυναίκα που έχει την ευθύ-

νη της εκτροφής των πουλερικών ενός σπιτιού **2.** (μτφ.) άνδρας - γυναίκα που μαζεύεται το βράδυ νωρίς στο σπίτι του/της.

gălínă¹(πληθ. gălîne) **1.** κότα **2.** (μτφ.) ο ρόγχος των πνευμόνων.

gălínă²(πληθ. gălîne) **1.** στενοχώρια **2.** αγωνία, ανησυχία, άγχος.

gălinúșă(πληθ. gălinúșe) κοτούλα (υποκ. του gălínă).

gămilă(πληθ. gămile) **1.** γκαμήλα **2.** (μτφ.) κρυψίνους άνθρωπος.

gămoáie(πληθ. gămóii) μακρουλή πέτρα με ακανόνιστη επιφάνεια.

găngăniú(χωρ. πληθ.) στη φρ. "petrecu la găngăniú!", "εξορίζω, εκτοπίζω κάποιον".

gărâte(πληθ. gărătsi) **1.** (κτην.) ξύλινο (τετραγωνικής διατομής) πλαίσιο που περικλείει πλέγμα από βέργες (χρησιμοποιείται στην κατασκευή κτηνοτροφικών περιφραγμάτων) **2.** (συνεκδ.) πόρτα σε κτηνοτροφικό περίφραγμα κατασκευασμένη κατά τον ανωτέρω τρόπο.

gărăguneáme(χωρ. πληθ.) πλήθος από gărăgúni (βλ. λ.).

gărăgúnu - gărăgúnă(πληθ. gărăgúni - gărăgúne) **1.** καραγκούνης - καραγκούνα, (ο,η) ελληνόφωνος αγρότης - αγρότισσα του θεσσαλικού κάμπου **2.** (αρσ. στον πληθ.) η πληθυσμιακή ομάδα των gărăgúni.

gărăvélu(πληθ. gărăvéli) το πουλί ψαρόνι, το μαυροπούλι.

gărbólu - grobólu(πληθ. gărboáie -groboáie) **1.** γρόμπος, ο σβώλος, που σχηματίζεται από κπ. υλικό **2.** γρουμπούλι, εξόγκωμα στην επιφάνεια του σώματος **3.** (ειδικότ.) καρούμπαλο.

gărbińóru(πληθ. gărbińóri) εργαλείο των σιδηρουργών (είδος σιδερένιας λαβίδας).

gărdeláru(πληθ. gărdeléári) πρόσωπο που έχει αναλάβει την βοσκή ενός gărdélu (βλ. λ.).

gărdélu(πληθ. gărdeáie) **1.** (κτην.) ολιγάριθμο κοπάδι (συνήθ. από 10 έως 40 κεφάλια) **2.** (μτφ. για τα τέκνα που έχει αποκτήσει ένας γονέας) τσούρμο, πλήθος, μεγάλος αριθμός.

gărdícu(πληθ. gărdíci) μικρός φράχτης (υποκ. του gărdu).

gărdináme & gărdineáme(πληθ. gărdinéni) πλήθος κήπων.

gărdínă(πληθ. gărdíne) κήπος (κυρ. ο λαχανόκηπος).

gărdineáme → gărdináme.

gărdinétu(πληθ. gărdinéturi) τοποθεσία με κήπους.

gărdinícă(πληθ. gărdiníce) κηπάκος (υποκ. του. gărdínă).

gărdióțșu(πληθ. gărdióțși) μικρή μάντρα, μικρής έκτασης περίφραγμα.

gărnucícu(πληθ. gărnucíci) **1.** σπυράκι **α.** μικρό εξάνθημα **β.** μικρός σπόρος φυτού **2.** μικρή ρώγα σταφυλιού (υποκ. του gărnútsu).

gărnútsáre & îngărnútsáre(πληθ. gărnútsári & îngărnútsári) σπύριασμα **α.** το να γεμίσω σπυριά, εξανθήματα **β.** (για σι-τηρά) καρποφορία.

gărnútsăscu & îngărnútsăscu(gărnúts & îngărnúts/-áre,-ái,-átă) **1.** σπυ-ριάζω, βγάζω σπυριά, εξανθήματα **2.** (για δημητριακό) καρποφορώ, γεμίζω σπόρους.

gărnútsu(πληθ. gărnútsă) **1.** σπυρί **α.** εξάνθημα **β.** κόκκος, ο σπόρος των φυτών **2.** ρώγα σταφυλιού

gărțșăliú → cărțșăliú.

găvălină(πληθ. găvăline) κόπρανα προβάτου.

găvójdu & găvójdrú & gínójdrú(πληθ. găvójdri. & găvójdri & gínójdri) πεταλόκαρφο, καρφί που μπαίνει για στερεωθεί το πέταλο του αλόγου.

găvuéscu(găvu/-íre,-í,-ítă) τυφλώνομαι, δεν βλέπω καλά.

găvojdélu(πληθ. găvojdéli), (ιατρ.) εξάνθημα ανεμοβλογιάς.

găvójdrú → găvódju.

găvrămă(πληθ. găvrămădzí) πικάντικο παρασκεύασμα που γινόταν με τη μίξη ρίγανης, κόκκινου πιπεριού, τριμμένων καρυδιών, σκόρδου και αλατιού.

găvuíre(πληθ. găvuíri) τύφλωση.

geáditu(πληθ. geáдите) **1.** δάχτυλο **2.** (συνεκδ.) **α.** ποσότητα με ύψος όσο το πάχος ενός δάχτυλου **β.** ύψος όσο το πάχος ενός δάχτυλου.

geágíru & gegirédzu(gegir/-áre,-ái,-átă) παγώνω, αισθάνομαι έντονο ψύχος.

geánă¹(πληθ. geáne) φρύδι.

geánă²(πληθ. génuři) **1.** ράχη βουνού, κορυφογραμμή **2.** βουνοκορφή, ακρώρεια.

gegiráre(πληθ. gegiráři) πάγωμα, το να αισθάνομαι έντονο κρύο.

gegirédzu → geágíru.

gegitícu(πληθ. gegitíci) δαχτυλάκι **α.** μικρό δάχτυλο **β.** το πιο μικρό από τα πέντε δάχτυλα (υποκ. του geáditu).

genósu - genoásă(πληθ. genóșí - genoásé) φρυδάς -.φρυδού, αυτός - αυτή που έχει μεγάλη, πυκνά φρύδια.

genică(πληθ. genice) **1.** ραχούλα **2.** βουναλάκι, υψωματάκι (υποκ. του. geánă²)

genuclăre & îngenuclăre(πληθ. genucləri & îngenucləri) **1.** γονάτισμα, γονυκλισία **2.** (συνεκδ.) προσκύνημα **3.** η εορτή της Πεντηκοστής

genúclú & ginúclú(πληθ. genúclé & ginúclé) **1.** γόνατο **2.** μονάδα μέτρησης του ύψους του χιονιού.

ghélă(πληθ. ghéle) **1.** φαγητό **2.** (συνεκδ.) γαστρονομική συνέντευξη.

ghéldu - ghéldă(πληθ. ghéldańi - ghélde) **1.** αριστοκράτης - αριστοκράτισσα **2.** (συνεκδ.) πρόσωπο που έχει ακριβά και εξεζητημένα γούστα **3.** (συνεκδ.) σπάταλος άνθρωπος.

ghéslnă & ghésnă(πληθ. ghésline & ghésne) **1.** κορίτσι ζωηρό, απείθαρχο **2.** γυναίκα ζόρικη, ανυπότακτη και επιθετική.

ghésnă → géslnă.

ghésu - ghésă(πληθ. ghésí - ghése) ονομασία αρσενικού - θηλυκού ζώου που φέρει τρίχωμα με μαύρες και καφέ αποχρώσεις

ghesúli(χωρ. πληθ.) ονομασία σκυλιού με μαύρο τρίχωμα.

ghétă(πληθ. ghéte & ghétsi) γκέτα.

ghidére(πληθ. ghidéri) **1.** συμφορά **2.** Θλίψη, στενοχώρια **3.** δυστυχία.

ghideripsescu(ghiderips/-ire,-í,-ítă) δυστυχώ.

ghideripsíre(πληθ. ghiderepsi) δυστυχία.

ghíde(ακλ.) όρος που συνοδεύει φράσεις και προσδίδει μειωτική, αρνητική σημασία σε αυτό που εκφράζει.

ghigóru(πληθ. ghigoáre) **1.** πωρόλιθος **2.** πουρί, το ασβεστούχο υπόλειμμα που επικάθεται σε δοχείο με τον βρασμό ή σε σωλήνες **3.** έδαφος γεμάτο μικροσκοπικά πετραδάκια **4** σκότι που παρουσιάζει λιθίαση.

ghinătáte(πληθ. ghinătátsi) **1.** ευτυχία **2.** ευημερία **3.** ευζωία, καλοπέραση, ευδαιμονία.

ghióle(χωρ.πληθ.) **1.** λίμνη **2.** (μτφ.) δοχείο υγρού έχει κατακλυστεί, πλημμυρίσει, υπερκαλυφτεί.

ghióni(πληθ. ghióni) γκιόνης.

ghioşanítu - ghioşanítă → ghióşanu.

ghióşanu & ghioşanítu - ghióşană & ghioşanítă(πληθ. ghióşańi & ghióşanítŝi - ghióşane & ghióşaníte) **1.** (ο,-η) κάτοικος των ανατολικών συνοικιών του Μετσόβου **2.** άνδρας -γυναίκα μέλος της κοινωνικής ομάδας των ghióşańi **3.** (ο πληθ. ghióşańi) οι ανατολικές συνοικίες του Μετσόβου **4.** (ο πληθ. ghióşańi) οι κάτοικοι των ανατολικών συνοικιών

των του Μετσόβου ως ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα.

ghiríze(πληθ. ghirize & ghirizuri) υδραγωγείο

ghiuldáne(πληθ. ghiuldáni) **1.** γιορντάνι **2.** (μτφ.) προγούλι.

ghiulémi(πληθ. ghiulémeańi) χαρακτηρισμός χοντροκέφαλου ανθρώπου.

ghiulé(πληθ.·) (παλαιότ.) σφαιρικό βλήμα κανονιού

ghiúlse(χωρ.πληθ.) ροδόνηρο.

ghiúme(πληθ. ghiúńi), **1.** μεταλλικό δοχείο μεταφοράς γάλατος **2.** (συνεκδ.) δοχείο μέτρησης ποσοτήτων γάλατος **3.** μεγάλο χάλκινο δοχείο που χρησιμοποιείται ως βραστήρας νερού **4.** (μτφ.) χοντροκέφαλος, αυτός που δύσκολα μαθαίνει ή καταλαβαίνει.

ghiumícă & ghiumítşă (πληθ. ghiumítŝi) μικρό ghiúme (βλ. λ.), (υποκ. του. ghiúme).

ghiumítşă → ghiumícă.

ghiuздáne(πληθ. giuздáńi) **1.** φυλακή **2.** δεσμά, η αλυσίδα της φυλακής

ghivétşu(πληθ. givétŝi) **1.** γιουβέτσι, πλατό και χαμηλό μαγειρικό σκεύος **2.** (μτφ.) φαρδύ μάγουλο.

ghiză(πληθ. ghize) μυσήθρα.

ghizáru & ghizáră(πληθ. ghizári & ghizáre) **1.** (μειωτ.) άνδρας - γυναίκα μέλος της κοινωνικής ομάδας των κτηνοτρόφων **2.** (μτφ.) άντρας - γυναίκα πονηρός/-ή και άξεστος/-η **3.** (αρσ. στον πληθ.) το κοινωνικό στρώμα των κτηνοτρόφων

ghizărínă(πληθ. ghizărine), (μειωτ.) γυναίκα μέλος της κοινωνικής ομάδας των κτηνοτρόφων.

ghizdă(πληθ. ghizde) αιδοίο.

ghizdoásă & ghizdónă(πληθ. ghizdoáse & ghizdóne) γυναίκα με ελκυστικό αιδοίο.

ghizdónă → ghizdoásă.

ghizirsescu(ghizirs/-ire,-í,-ítă) χαζεύω, χασομερώ.

ghizirsíre(πληθ. ghizirsíri) χάζεμα.

gifră(πληθ. gifre) τζίφρα.

gigéru(χωρίς πληθ.) **1.** ψύχος, παγωνιά **2.** κρουπάγημα.

gimánu - gimánă(πληθ. gimáńi - gimáne) άνδρας - γυναίκα τζιμάνι, ευφύες άτομο, δαιμόνιος/-α.

gínere(πληθ. ginirádzŝi) γαμπρός (το λήμμα δηλώνει τη συγγενική σχέση άνδρα που έχει παντρευτεί και όχι τον μελλοντικό ή νεόνυμφο άνδρα).

gíngere(πληθ. gingire) τζίτζικας.

gingíe(πληθ. gingíe) ούλο.

ginirácu(πληθ. giniráci) ο νεότερος των γαμπρών σε ένα συγγενολόι (υποκ. του gínere).

ginúclú → genúclú.

gî'lă(πληθ. gîle) χαρακτηρισμός ψηλόλιγνης γυναίκας που δεν έχει χάρη.

gîrdelănu & **gîrdilănu**(πληθ. gîrdelâne & gîrdilâne) λάρυγγας.

gîrdilănu → gîrdelănu.

gî'rdú(πληθ. gî'rde & gî'rduri) το μπροστινό τμήμα του λαιμού.

gîróiu(χωρ. πληθ.) στη φρ. óclí di gîróiu!, "πρησμένα η πεταγμένα μάτια .

gî'stă(πληθ. ghî'ste) **1.** πνεύμα, φάντασμα, ξωτικό **2.** (μτφ. για γυναίκα) ανεπιθύμητη, γρουσουζιά.

gî'tí'nú → gutí'nú.

gî'nójdrú → gănójdu.

glávă(πληθ. glăve) γκλάβα, το κεφάλι

glăreátsă(πληθ. glăreátsi) κουταμάρα, ανοησία, βλακεία.

glăréscu(glăr/-ire,-í,-ítă) αποβλακώνομαι, αποκουτταίνω, ανοηταίνω.

glărire(πληθ. glărirí) αποβλάκωση, ξεκούττασμα.

glétă(πληθ. gléte) (παλαιότ.) εργαλείο με το οποίο γινόταν η μετατόπιση του κούτσουρου που τοποθετούνταν στο βαγονέτο του νεροπρίονου.

glingótsu(πληθ. glingoátsă) ξύλο γεμάτο ρόζους.

glému(πληθ. gléame) κουβάρι.

glétsu(πληθ. gléatsă & glétsuri) **1.** πάγος **2.** η παγωμένη επιφάνεια υδάτινου όγκου **3.** μάζα πάγου **4.** (μτφ.) οτιδήποτε γίνεται αισθητό ως εξαιρετικά κρύο ή προκαλεί ψύξη **5.** παγωνιά, έντονο ψύχος **6.** κρύσταλλο, κομμάτι από διαφανή και καθαρό πάγο.

glínăre(πληθ. glínări) **1.** κουτσούλημα **2** (μτφ.) υποτίμηση, το να δείξω περιφρόνηση σε κπ.

glínătu(πληθ. glínătsi) κουτσοουλιά, περίττωμα πτηνού.

glінде(πληθ glінде & glínduri) βελανίδι.

glíndură & **ínglíndură** (πληθ. glíndure & ínglíndure) **1.** αδένας **2.** αμυγδαλή, λεμφοειδής αδένας στη βάση του ουρανίσκου.

glínédzu(glín/-ăre,-ái,-átă) **1.** (για πτηνό) κουτσουλιά **2.** (μτφ.) υποτιμώ, δείχνω περιφρόνηση για κάποιον.

glítsu(πληθ. glítsuri) **1.** η λάσπη που σχηματίζεται στην επιφάνεια του εδάφους μετά α-

πό βροχή ή υπερβολικό πότισμα **2.** φαγητό που έχει γίνει παχύρρευστο, σαν λεπτή λάσπη **3.** η παχύρρευστη σίελος του σαλιγκαριού.

goárdză(πληθ. goárge) γκόρτσο, ο καρπός της αγρίας αχλαδιάς.

gófu(πληθ. gófuri) γοφός, ισχίο.

góngolă(πληθ. góngole) **1.** ήρα, ζιζάνιο των σιτηρών **2.** στρογγυλή πέτρα με ακανόνιστη επιφάνεια.

górdzu(πληθ. górdzi) γκορτζιά, η άγρια αχλαδιά.

gorovíză & **gurovíză**(πληθ. gorovíze & gurovíze) **1.** (κτην.) ζώο με μεγάλους μαστούς **2.** γυναίκα με μεγάλα στήθη.

gótă(χωρ. πληθ.) **1.** κόπος, μόχθος **2.** (συνεκδ.) δυσκολία, δυσχέρεια, ζόρι.

grăfe(πληθ. grăhi) μπουκάλι.

grăiu(πληθ. grăie) **1.** φωνή, λαλιά **2.** λόγος, ομιλία, η προφορική έκφραση **3.** λόγος, κουβέντα, οτιδήποτε λέγεται.

grándzală(πληθ. grándzale) **1.** άγουρη, καχεκτική και ξινή ρώγα σταφυλιού **2.** (συνεκδ.) μικρή ρώγα σταφυλιού.

grătă & **gráte**(πληθ. gráte), (παλαιότ. σε υδροκίνητο ξυλουργείο) ξύλινη ή μεταλλική σκάρα που εμπόδιζε να εισέλθουν στον υδραγωγό τα παρασυρμένα από το νερό υλικά.

gráte → grătă.

gră(πληθ. grădzi) γκρας.

grănu(πληθ. grănuri) **1.** σιτάρι **2.** (συνεκδ.) ο καρπός του παραπάνω φυτού **3.** (συνεκδ.) σιτάρι, τα κόλλυβα.

grăseăme(πληθ. grăseăni) πάχος, ξίγκι, λίπος υπέρβαρου σώματος.

greăo(πληθ. greăle) έγκυος, κυοφορούσα, εγκυμονούσα.

greátsă(πληθ. grétsi & greétsi) βάρος **α.** κάθε βαρύ σώμα **β.** το δυσάρεστο συναίσθημα που έχει κάποιος. σε μέρος του σώματός του **γ.** πρόσωπο πράγμα ή υποχρέωση που προκαλεί πρόβλημα **2.** βαρεμάρα, τεμπελιά **3.** δυσχέρεια, δυσκολία **4.** κακοκαιρία.

Grébene, (τα) Γρεβενά στο βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου.

Grebenítsli, η βλαχική ονομασία του (όμορου με το Μέτσοβο) χωριό Γρεβενίτι.

grebenítsănu - **grebenítsănă**(πληθ. grebenítsăni - grebenítsăne), (ο,-η) κάτοικος του χωριού Grebenítsli(βλ. λ).

grébu(πληθ. greăbe) τοίχος, ντουβάρι.

grebuéscu(grebu/-ire,-í,-ítă) τοιχίζω, περιτοιχίζω.

grebuire(πληθ. grebuiri) τοίχιση, περιτοι-

χισμός.

greburíúu(πληθ. greburííni) **1.** τοίχιο, τοιχάκι **2.** γκρεμισμένος τοίχος.

Grécu - Greacă(πληθ. Gréci - Ggreáce) Έλληνας -Ελληνίδα.

gréușu(πληθ. gréuși) φυλίκι, είδος ήμερου πρίνου.

gremúră(πληθ. gremúre) γκρεμός.

gréscu(gr/-íre,-í,-ítă) **1.** φωνάζω **2.** καλώ **3.** προσκαλώ **4.** κρένω, απευθύνω τον λόγο **5.** μιλώ **6.** προξενεύω **7.** κάνω σύσταση **8.** επιπλήττω, μαλώνω **9.** λέω, αποκαλώ, ονομάζω **10.** ανακοινώνω, αναγγέλλω.

gribuéscu(gribu/-íre,-í,-ítă) (για προσ.) κυρτώνω, καμπουριάζω.

gribuíre(πληθ. gribuíri), (για προσ.) κύρτωμα, καμπούριασμα).

gríju(πληθ. gríjuri) **1.** (πληθ.) βράχια, βραχώδεις σχηματισμοί **2.** βραχώδες έδαφος **3.** (μτφ. για κεφάλι) δυνατό, σκληρό.

gríre(πληθ. gríri) **1.** φωνή, λαλιά **2.** δυνατή φωνή, φώναγμα **3.** (πληθ.) φωνές, θόρυβος από φωνασκίες **4.** μίλημα, το να απευθύνω τον λόγο σε κάποιον **5.** σύσταση (σε προσ.) **6.** επίπληξη, μάλωμα **7.** προξενίο **8.** ονομασία, προσαγόρευση, προσφώνηση.

grítu(χωρίς πληθ.) **1.** φωνή, λαλιά **2.** λόγος, ομιλία, τρόπος έκφρασης.

grí'ndenă(πληθ. grí'ndene) χαλάζι.

grí'pă(χωρ. πληθ) στη φρ. ní eși'/sări grí'ra! "έχω εξαντληθεί πολύ, μου βγήκε η ψυχή".

groápă¹(πληθ. groápe) τάφος.

groápă²(πληθ. gróchi) **1.** λάκκος, λακκούβα, γούβα **2.** λάκκα, λάκκωμα.

grobóiu → gărbóiu.

gróhtu(πληθ. gróhte) εδαφικό εξόγκωμα.

gropică **gropítșă**(πληθ. gropítșe) **1.** Λαγκουβίτσα, μικρός λάκκος **2.** λακκάκι, πτύχωση ή βαθούλωμα που σχηματίζεται σε διάφορα σημεία του σώματος (υποκ. του groápă).

gropítșă → gropică.

grópure & **grópuri**(χωρ. εν.) αποπλύματα που επαναχρησιμοποιούνται για το πλύσιμο πολύ βρώμικων ρούχων.

grópuri → grópure.

grúnde(πληθ. grúndzi) **1.** κυβοειδές κομμάτι στερεάς τροφής (κυρ. τυριού) **2.** Κρυσταλλώδης κύβος αλατιού ή ξινού.

grundică & **grundítșă**(πληθ. grundítșă) κομματάκι τυριού (υποκ. του grúnde).

grundítșă → grundică.

grúndzi(χωρίς εν.) πίτυρα.

grúúu(πληθ. grúúe) **1.** πρόσωπο, όψη, μούτρα **2.** θρόμβος, γρόμπος που σχηματίζεται στην επιφάνεια ενός υφαντού λόγω ελαττωματικής ύφανσης.

grúpatu(πληθ. grúpate) βαθούλωμα, μεγάλο εδαφικό κοίλωμα.

gudábă(χωρ.πληθ.) ποικιλία κόκκινου σταφυλιού.

gudiliséscu(gudilis/-íre,-í,-ítă) **1.** κολακεύω, καλοπιάνω, θωπεύω **2.** παίρνω κπ. με το καλό.

gudilisíre(πληθ. gudilisíri) **1.** κολακεία, θωπεία **2.** καλόπιασμα, το να πάρω κπ. με το καλό..

(πληθ.) κόλακας ,

gudilitóru & **gudilitoáră**(πληθ. gudilitóri & gudilitoáre) άνδρας - γυναίκα κόλακας.

gudío(πληθ. gudíe) (για γυναίκα) κουτή, αφελής, αγαθή.

gudjábă(πληθ. gudjábăni) **1.** κοτζαμπάσης **2.** (μτφ.) πρόσωπο που ζει άνετα **3.** (μτφ.) άτομο που επιβάλλεται.

gudúmbă & **guldúmbă**(πληθ. gudúmbăni & guldúmbăni) μπουμπούνας.

gugútă(πληθ. gugúte) **1.** κόνειο (το φυτό) **2.** (μτφ.) ισχνός και χωρίς χάρη άνθρωπος **3.** (μτφ.) άνθρωπος που δεν διαθέτει σωματική δύναμη.

gugútsă(πληθ. gugútsă) **1.** νάρκισσος (το φυτό) **2.** (μτφ.-ειρων.) αρνητικός χαρακτήρας, μπουμπούκι.

guldúmbă → gudúmbă.

gulédzu & **guléscu**(gul/-íre,-í,-ítă) **1.** αδειάζω, εκκενώνω **2.** (me ~) κενώνω, αποδεύω **3.** απογυμνώνω, καταληστεύω **4.** (για χώρους) απογυμνώνω, αφαιρώ τα πράγματα που βρίσκονται μέσα τους **5.** (για δένδρα, καλλιέργειες) απογυμνώνω, αφαιρώ τους καρπούς **6.** (τριτοπρόσ. για δάσος, se ~) απογυμνώθηκε, ξυ-λεύτηκε εις βάθος **7.** (για χρήματα) μένω ρέ-στος **8.** (μτφ. me ~) φεύγω, ξεκουμπίζομαι.

guléscu → gulédzu

gulíre(πληθ. gulíri) **1.** άδειασμα, εκκένωση **2.** αφόδευση **3.** απογύμνωση, αφαίρεση των αντικειμένων από έναν χώρο **4.** το να μείνω απένταρος.

gulitúra(πληθ. gulitúre) **1.** περιεχόμενο δοχείου ή σκεύους το οποίο κοντεύει να αδειάσει, βρίσκεται στο τέλος **2.** δοχείο ή σκεύος που είναι κενό, έχει αδειάσει από το περιεχόμενό του **3.** δάσος που δεν προσφέρει υλικό για ξύλευση.

gulátsă(πληθ. gulétsi) **1.** ερημιά, απουσία ανθρώπων **2.** κενό, μερική ή παντελής έλλειψη

περιεχομένου σε δοχείο, σκεύος, έπιπλο, τσέπη κ.λ.π. **3.** άδειασμα, κένωση, το να έχει αδειάσει κτ. **4.** (για έδαφος) γυμνότητα, έλλειψη βλάστησης

gúpsă(πληθ. gúpse) ξύλινη γαβάθα (σαν σαλατιέρα)

gúră(πληθ. gúre) **1.** στόμα **2.** ο τρόπος που μιλά κανείς **3** (ειδικότ.) ο άσχημος, ο χυδαίος τρόπος ομιλίας **4.** (στη γεν.) φαγώσιμο **5.** φωνή, μιλιά, **6.** (μτφ.) στόμιο, μπουκά, οτιδήποτε μοιάζει με στόμα **6.** η οπή από όπου εκρέει το υγρό από ένα κλειστό δοχείο **7.** γλώσσα, κώδικας επικοινωνίας, ο τρόπος αντίληψης και προ-σέγγισης των πραγμάτων.

gurbádju(πληθ. gurbádjuri) καμτσίκι.

gurgulédzu & **gurlédzu**(gurgulidz/-áre,-ái,-átă & gurl/-edzăre & -idzăre,-í,-edzátă & idzátă), (για στομάχι, έντερα) γουργουρίζω.

gurgulidzăre gurlédzăre gurlidzăre (πληθ. gurgulidzări & gurlédzări & gurlidzări) γουργουρίσμο στο στομάχι ή τα έντερα.

gurgúlu(πληθ. gurgúle) **1.** σβώλος, γρόμπος **2.** το μήλο του αδάμ, η προεξοχή του θυροειδούς χόνδρου στον λάρυγγα **3.** αντικείμενο με σφαιροειδές σχήμα.

gurlédzu → gurgulédzu.

gurlédzăre → gurgulidzăre..

gurlidzăre → gurgulidzăre.

gurlítsă(χωρ. πληθ.) ξαφνικός και έντονος ξερόβηχας.

gurică & **gurítsă**(πληθ. gurítsă) **1.** Στοματάκι. **2.** στομίδιο (υποκ. του gúra)

gurítsă → gurică.

gurmádzu & **gurmátsu**(πληθ. gurmádzuri & gurmátsuri) **1.** το εμπρόσθιο τμήμα του λαιμού **2.** (ειδικότ.) το εσωτερικό μέρος του εμπρόσθιου τμήματος του λαιμού που περιλαμβάνει τον φάρυγγα, τον λάρυγγα, τις αμυγδαλές, τις φωνητικές χορδές.

gurmátsu → gurmádzu.

gurovíză → goroviză

gúsă(πληθ. gúse) **1.** λαιμός, το μέρος του σώματος των ανθρώπων ή των ζώων που ενώνει τον κορμό με το κεφάλι **2.** το στενό τμήμα δοχείου ή φιάλης από το οποίο βγαίνει το υγρό **3.** η κνήμη **4.** το τμήμα της κάλτσας που περιβάλλει την κνήμη **5.** οπή μεταλλικής λεπίδας (τσεκουριού, σφυριού κ. λπ.) εντός της οποίας στεριώνεται το στείλιारी **6.** επιμήκης αυχένιας βουνού **7.** αμβλεία και καμαροειδής εσοχή στο σημείο όπου η δοκός του ζυγού αγγίζει τον αυχένα του ζώου.

gușterítă(πληθ. gușteríce) γουστερίτσα, πράσινη σαύρα, **2.** (μτφ.) ευκίνητος άνθρωπος.

gutí'ne (πληθ. gutí'ne) **1.** κυδώνι **2.** (μτφ.) ζόρι, δυσκολία.

gutí'nu & **gítí'nu**(πληθ. gutí'ni & gítí'ni) κυδωνιά.

gúvanělă & **guvică** & **guvítsă**(πληθ. guvanéle & guvítse) τρυπούλα (υποκ. του gúvă).

gúvă(πληθ. gúve) **1.** τρύπα, οπή **2.** σπηλιά.

guvăstóru(πληθ. guvăstóri) τύπος σκεπαρνούι κατάλληλο για την επεξεργασία κοίλων επιφανειών.

guvică → guvanélă,

guvítsă → guvanélă

guzgunédzu & **guzgunipsésu** (guzgunidz/-áre,-ái,-átă & guzgunips/-íre,-í,-ítă) **1.** ψάχνω το εσωτερικό (κουτιού, τσέπης κ.τ.ό.) **2.** (μτφ. για υποθέσεις) ανασκαλεύω, ανακινώ, σκαλίζω, αναμοχλεύω.

guzgunidzăre & **guzgunipsíre**(πληθ. guzgunidzări & guzgunipsíri) **1.** ψάξιμο στο εσωτερικό κουτιού, τσέπης κ.τ.ο **2.** (μτφ. για υπόθεση) αναμόχλευση.

guzgunipsésu → guzgunédzu.

guzgunipsíre → guzgunidzăre

H

háche(χωρ. πληθ.) δίκιο, δικαίωση

hadúmu - hadúmă(πληθ. hadúni - hadúme) **1.** χαρακτηρισμός άνδρα - γυναίκας με βλοσυρό ύφος **2.** (αρσ.) κριάρι που δεν γονιμοποιεί τις προβατίνες.

hahámu(πληθ. hahameani & haháni) χαχάμης.

háhă(πληθ. háhani & háhane) άνδρας - γυναίκα *χάχας*

halcomătă(πληθ. halcomatádzi) χαλκωμάτας, χαλκουργός.

hálcomă(πληθ. halchómate) **1.** χαλκός **2.** (συνεκδ..) χάλκινο σκεύος.

halcustúche(πληθ. halcustúche) σαράβαλο, αντικείμενο που έχει αχρηστευτεί.

haldúpu - haldúpă(πληθ. haldúpeani - haldúpe) χαρακτηρισμός) άνδρας - γυναίκα που τρώει λαίμαργα. που καταβροχθίζει το φαγητό με απληστία.

hále(πληθ. háli & háluri) **1.** χάλι **α.** ζημιά, συμφορά **β.** δυστυχία **γ.** κατόντημα **δ.** (για εμφάνιση) άσχημος **2.** (πληθ.) ανηθικότητες, ανήθικες πράξεις **3.** (πληθ.) χυδαία λόγια.

halé & havalé(χωρ. πληθ.) μπάζα.

hamómilu(πληθ. hamómile) χαμόμηλο.

hándaca(χωρ. πληθ.) **1.** (σε υδάτινη επιφάνεια) πυθμένας **2.** το τρίσβαθο, το πιο βαθύ σημείο.

handáche(πληθ. handăki) **1.** τάφος, χαντάκι **2.** αυλάκι,

handăcusésucu(handăcus/-íre,-í,-ítă) **1.** (me ~) βυθίζομαι, καταποντίζομαι (σε υδάτινη επιφάνεια) **2.** (me ~) χώνομαι, βυθίζομαι (σε λασπερό έδαφος) **3.** (για σκάμμα, έδαφος) βαθαίνω **4.** (μτφ.) **α.** προκαλώ την καταστροφή κάποιου. **β.** (me ~) καταστρέφομαι.

háne(πληθ. háni) χάνι.

hanúmsă(πληθ. hanumse) χανούμισσα.

hańáticu(πληθ. hańátici), (παλαιότ.) χανιάτικο, αντίτιμο διαμονής σε χάνι.

háphe(πληθ. háphi) χάπι.

hăpsă(πληθ. hăpse) εθιμικό παιχνίδι της αποκριάς.

hăracă(πληθ. hărace) σχολικός χάρακας.

haráme(πληθ. haráni) **1.** κάτι που έχει αποκτηθεί χωρίς κόπο, χωρίς προσπάθεια **2.** άνθρω-

πος που αποτελεί άχρηστο βάρος, που δεν προσφέρει κτ.

haráo(πληθ. haréi) **1.** χαρά **2.** (πληθ.) χάρες, γάμος, κοινωνική εκδήλωση.

háre(πληθ. hári) **1.** χάρη, ομορφιά, ευχαρίστηση **2.** η χάρη της παναγιάς ή ενός αγίου.

haréme(πληθ. haréni) **1.** χαρέμι **2.** (μτφ.) το σύνολο των ατόμων με τα οποία σχετίζεται κάποιος ερωτικά.

hártu(πληθ. hárturi) **1.** γεωγραφικός χάρτης **2.** (μτφ. πληθ.) αποτυπώματα βρωμιάς σε εσώρουχο.

hárvală -hárvalu(πληθ. hárvale - hárváli) χάρβαλο.

háru(πληθ. háruri) χάρος, ο θάνατος

hasaparió(πληθ. hasapariádzi) χασάπικο (πληθ.)

háscu¹(hásc/-áre,-ái,-átă) χασμουριέμαι.

háscu² - háscă(πληθ. hásci hásche) χασομέρης-χασομέρισα, τεμπέλης - τεμπέλα.

hasé(χωρ. πληθ.) είδος υφάσματος.

hăşă(ακλ.) στη φρ. acătsu hăşă! "αρνούμαι να κάνω κάτι".

háu(χωρ. πληθ.) χαράδρα, μεγάλο εδαφικό χάσμα.

havalé¹ → halé

havalé² μπελάς, βάρος, πρόβλημα.

háze(πληθ. házi), **1.** ευχάριστο θέαμα **2.** φραστικό αστείο.

házmă¹ & hăsmăliche & hăsmăliche (πληθ. hăsmălichici & hăsmălichiiuri & hăsmălichiiuri) εχθρότητα, αντιπαλότητα.

házmă²(χωρ. πληθ.) εδαφικό χάσμα.

hăbăre(πληθ. hăbări) **1.** είδηση, νέο **2.** πληροφορία **3.** (πληθ.) λόγια, θεωρίες.

hăbrăsésucu(hăbrăs/-íre,-í,-ítă), (με αρνητ. μόριο) δεν υπολογίζω, δεν λαμβάνω υπόψη, δεν σέβομαι (κπ.).

hăbrăşire(πληθ. hăbrăşiri) το να υπολογίζω, να σέβομαι κπ.

hăeătă(πληθ. hăeţsi) **1.** υπόστεγο **2.** δευτερεύον κτίσμα κοντά στην κύρια κατοικία που χρησιμοποιείται ως κουζίνα, πλυσταριό ή αποθήκη.

hăhăescu(hăhă/-íre,-í,-ítă) χαχανίζω, χασκογελώ.

hähäire(πληθ. hähäiri) χαχάνισμα.
hailike(χωρ. πληθ.) κατσιό, τεμπελιά, καλοπέραση
hāire(πληθ. hāiri) **1.** όφελος **2.** προκοπή, πρόοδος.
hāiripsescu(hāirips/-ire,-i,-itā) προκό-βω, προοδεύω
hāiripsire(πληθ. hāiripsiri) προκοπή, πρόοδος.
hālvā(πληθ. hālvādzī) χαλβάς.
hālāescu(hālā/-ire,-i,-itā) ουρλιάζω, φωνάζω δυνατά.
hālāire(πληθ. hālāiri) φώναγμα, δυνατή φωνή.
hāiosu - hāioasă(πληθ. hāioase - hāioși) άνδρας - γυναίκα που χυδαιολογεί.
hāmálu - hāmālā (πληθ. hāmáli - hāmále) χαμάλης - γυναίκα που δουλεύει σκληρά, σαν χαμάλης.
hāmáme(πληθ. hāmáme) χαμάμ.
hāmāliche(πληθ. hāmālichiri) χαμαλίκι.
hāndācusire(πληθ. hāndācusiri) **1.** βύθισμα, πόντισμα **2.** βάθεμα **3.** το να καταστρέψω κπ.
hāndjāru(πληθ. hāndjāri) **1.** χαντζάρι **2.** χαντζάρα, το χασαπομάχαιρο **3.** είδος μπαλάτ με τον οποίο έκοβαν ξύλα.
(πληθ.)
hāndjī' - hāndjoáne(πληθ. hāndjādzi - hāndjoáne) χαντζής.- ιδιοκτήτρια ή διαχειρίστρια χανιού.
hārāche(πληθ. hārācki) χαρακιά, η ευθεία γραμμή που τραβά κανείς με τον χάρακα. .
hārāre(πληθ. hārāri), (παλαιότ.) μεγάλος σάκος που χρησιμοποιούνταν για τη μεταφορά (με υποζύγιο) του μαλλιού κατά την κουρά των προβάτων (χωρούσε μαλλί 50 προβάτων).
hārāmidjī' - hārāmidjoáne(πληθ. hārāmidjādzi - hārāmidjoáne) χαραμοφάης - χαραμοφάισσα.
hārbālā(πληθ. hārbāli) φλέγμα, ροχάλα
hārbālōsu - hārbālōasă(πληθ. hārbālōși - hārbālōase) αυτός - αυτή που βγάζει συχνά φλέματα.
hārchescu(hārch/-ire,-i,-itā) ροχαλίζω.
hārchire(πληθ. hārchiri) **1.** ροχαλητό **2.** ρόγχος των πνευμόνων.
hārdjiliche(πληθ. hārdjilichi) χαρτζιλίκι.
hārhārusescu(hārhārus/-ire,-i,-itā) **1.** ξεχαρβαλώνω, σαραβαλιάζω. **2.** (για ρούχο) ξεχειλώνω **3.** (σε ώρα εργασίας) χαλαρώνω, λασκάρω, δουλεύω χαλαρά.

hārhārusire(πληθ. hārhārusiri) **1.** ξεχαρβά-λωμα, σαραβάλιασμα **2.** (για ρούχο) ξεχειλώ-μα **3.** (σε ώρα εργασίας) χαλάρωμα, λασκάρισμα.

hārnescu(hārn/-ire,-i,-itā) **1. a.** τρέφω, ταΐζω, εκτρέφω β. (me ~) τρέφομαι **2.** φροντίζω, επιμελούμαι (κπ.) **3.** διατηρώ, συντηρώ **4. a.** φυλάω, προφυλάσσω, προσέχω κπ./κτ. **β.** (me ~) προφυλάσσομαι (από κπ./κτ.) **5.** φυλάω, φρουρώ **6.** παραφυλώ, καρτερώ, περιμένω **7.** κρατώ, δεσμεύω τον χρόνο (κάποιου) καθιστώντας υποχρεωτική την παρουσία του **8.** κρατώ, δεσμεύω κπ.

hārnire(πληθ. hārniri) **1.** τάισμα **2.** φύλαγμα, προφύλαξη, προσοχή **3.** φροντίδα **4.** διατήρηση, συντήρηση **5.** φύλαγμα, φρούρηση.

hārsescu(hārs/-ire,-i,-itā) **1.** χαίρομαι, απόλαμβάνω κτ. **2.** (ως ευχετήρια έκφραση, me ~) (χαίρομαι, να χαίρεται κπ. (για κτ. που απέκτησε) **3.** (σε ανταλλαγή χαιρετισμού, me ~) χαίρομαι, χάρηκα.

hārsire(πληθ. hārsiri) χαρά, το να χαίρομαι.

hārtusescu(hārtus/-ire,-i,-itā) στερεοποιώ μία αχυρένια κατασκευή πλέκοντας την με ξύλινες βέργες.

hārtusire(πληθ. hārtusiri) στερεοποίηση μίας αχυρένιας κατασκευής με πλεγμένες βέργες.

hārvālusescu(hārvālus/-ire,-i,-itā) **1.** (για οικοδομή) ερειπώνω, σαραβαλιάζω (μερικώς ή ολικώς) **2.** (σε ώρα εργασίας) λασκάρω, δουλεύω χαλαρά.

hārvālusire(πληθ. hārvālusiri) **1.** (για οικοδομή) μερική ή ολική ερειπίωση **2.** (σε ώρα εργασίας) λασκάρισμα, χαλάρωμα.

hāryie(χωρ. πληθ.) χαραυγή, χάραμα.

hārzescu(hārz/-ire,-i,-itā) δωρίζω, δίνω (κτ.) ως δώρο.

hārzire(πληθ. hārziri) χάρισμα, δώρημα.

hāsáne(πληθ. hāsáni) μεγάλο και βαθύ πιάτο, σαν σουπιέρα.

hāsápu(πληθ. hāsáchi) χασάπη.

hāsāpliche(πληθ. hāsāplichi) το επάγγελμα του χασάπη.

hāscáre(πληθ. hāscári) χασμουρητό.

hāsmāliche → hāzmā

hāsmāliche → hāzmā

hātí'rá(πληθ. hātí're) χατίρι, χάρη, εξυπηρέτηση.

hāvádhe(πληθ. hāvādzī) είδος μεταξωτού υφάσματος.

hāváne(πληθ. hāváni) γουδί.

hǎvǎ(χωρ. πληθ.) **1.** καιρός, η κατάσταση της ατμόσφαιρας **2.** κλίμα, οι κλιματολογικές συνθήκες **3.** (συνεκδ.) εποχή, χρονική περίοδος που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερες καιρικές συνθήκες **4.** (μτφ.) κλίμα, η περιρρέουσα ατμόσφαιρα, το σύνολο των συνθηκών που επικρατούν σε έναν χώρο, τομέα δράσης.

hǎvyáre(χωρ. πληθ.) χαβιάρι.

hǎznǎ(πληθ. hǎznǎdzi) εγκοπή στην εσωτερική πλευρά σαμαριού.

hǎzuéscu(hǎzu/-íre,-í,-ítǎ) **1.** χαζεύω, κοιτάζω κτ. για να περάσει η ώρα **2.** αφαιρούμαι **3.** χαζεύω, ξεκουτιαίνω.

hǎzuíre(πληθ. hǎzuíri) **1.** χάζεμα, το να κοιτάζω κτ. ασήμαντο αλλά ευχάριστο για να περάσει η ώρα **2.** χάζεμα, το να αφαιρούμαι.

heárǎ¹(χωρ. πληθ.) δεσμά, όργανα που περι-ορίζουν τη ελευθερία κάποιου.

heárǎ²(πληθ. heáre), χολή, η χοληδόχος κύστη.

heárhicǎ(πληθ. heárhice) ροδάκινο.

heárhicu(πληθ. hearhici) ροδακινιά.

heávrǎ¹(πληθ. hénri) **1.** πυρετός **2.** (μτφ. για πρόσ.) βάρος, μπελάς.

heávrǎ²(πληθ. hénri) πεταλούδα.

hédi - hédǎ(πληθ. hédéańi - héde) **1.** (για αρσ. - θηλ. προσ.) ζωηρό, ανάποδο, ανυπάκουο **2.** κακοντυμένος άντρας - κακοντυμένη γυναίκα.

helidhónǎ(πληθ. helidhóne), (παλαιότ.) σιδερένιο έλασμα που στερέωνε και περιέστρεφε την επάνω μυλόπετρα του νερόμυλου.

) ελαφρός πυρετός (υποκ. του heávrǎ¹).

herbǎtúrǎ(πληθ. herbǎtúre) ζεστό ρόφημα, αφέψημα ή βραστό φαγητό που καταναλώνεται ως θερμαντικό.

herbeáre(πληθ. herbéri) **1.** βράσιμο, βρασμός **2.** (συνεκδ.) μεγάλη ζέστη, έντονη θερμότητα **3.** (συνεκδ.) το να καίω, να ζεματάω.

hérbu(herbeáre, hérşu, heártǎ) **1.** βράζω, θερμαίνω σε σημείο βρασμού (κυρ. για υγρά) **2.** μαγειρεύω κτ. θερμαίνοντας το μέσα σε νερό **3.** (συνεκδ.- εκφραστ., me ~) ζεσταίνομαι πολύ **4.** (συνεκδ.- εκφραστ.) έχω μεγάλη θερμοκρασία, καίω, ζεματάω **5.** βρίθω **6.** (μτφ.) παράγω ρόγχο **7.** (μτφ.) καθυστερώ, αργώ, αργοπορώ **8.** (μτφ.- εκφραστ.) είμαι έξαλλος, βράζω από θυμό **9.** δεν εξωτερικεύω (κτ.), το κρατώ μέσα μου **10.** κάθομαι, τεμπελιάζω **11.** (για ποτάμι) αφρίζω, φουσκώνω.

herburío(πληθ. herburíuri) **1.** κάθε μεταλλικό μαγειρικό σκεύος που χρησιμοποιείται για το βράσιμο φαγητού **2.** βραστό φαγητό.

herhécǎ(πληθ. herhéci) **1.**(μτφ.) το αιδόιο

2. (σκωπτ. στο πληθ.) το φαγητό.

hericéscu(heric/-íre,-í,-ítǎ) **1.** χαιρετώ (διά χειραγίας) **2.** (μτφ.) ξυλοφορτώνω.

hericíre(πληθ. hericíri) **1.** χαιρετισμός δια χειραγίας **2.** (μτφ.) ξυλιά, ξυλοφόρτωμα.

heriséscu(heris/-íre,-í,-ítǎ) **1.** (για φαγητό) χάνω το ζουμί (λόγω βρασμού) **2.** (μτφ. για πρόσ.) (me ~) μαζεύω, αδυνατίζω **3.** (τριτοπρ. για εφόδια, προμήθειες, se ~) έφθισαν, λιγόστεψαν **4.** (τριτοπρ. για σύνολο ανθρώπων, se ~) λιγόστεψε, μειώθηκε **5.** (τριτοπρ. για χιόνι, se ~) λιγοστεύω, λιώνω **6.** **α.** φεύγω, απομακρύνομαι (από κάπου) **β.** (ειδικότ. για μέλος οικογένειας) απομακρύνομαι, διακόπτω τις επαφές με τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας.

herisíre(πληθ. herisíri) **1.** η απώλεια του ζωμού ενός φαγητού λόγω υπερβολικού βρασμού **2.** (μτφ. για προσ.) αδυνάτισμα.

héromǎ(πληθ.;) φυσικό καταφύγιο, τοπος που προσφέρεται για προφύλαξη από δυσμενείς καιρικές συνθήκες.

héru(πληθ. heáre) **1.** σίδηρο **2.** (συνεκδ.) κάθε όργανο, σκεύος, εργαλείο ή άλλο αντικείμενο που έχει κατασκευαστεί από σίδηρο **3.** (πληθ.) τα σιδερένια κάγκελα του κελιού της φυλακής και συνεκδ. η φυλακή **4.** (πληθ.) σιδερένια εργαλεία **5.** σίδηρο σιδερώματος **6.** σιδερένιος σύρτης.

hevrícǎ(πληθ. hevríci) **hicátu**(πληθ. hícáte) **1.** συκώτι, ήπαρ **2.** το αντίστοιχο όργανο ζώου παρασκευασμένο ως φαγητό **3.** (συνεκδ. στον πληθ.) σπλάχνα, κυρ. τα όργανα του πεπτικού και του αναπνευστικού συστήματος.

hícǎ(πληθ. híce) **1.** σύκο **2.** (μτφ.) το αιδόιο **3.** (μτφ.) επιφάνεια που έχει ζαρώσει, μαζέψει **4.** (μτφ.) πρόσωπο που έχει ζαρώσει, σουφρώσει.

hícu(πληθ. híci) συκιά.

higeáre(πληθ. higéri) **1.** χώσιμο, μπήξιμο **2.** χώσιμο, παράχωμα, θάψιμο **3.** (μτφ.) κρύψιμο, καταχώνιασμα **4.** διείσδυση.

hígu(higeáre/hípşu/híptǎ) **1.** χώνω, μπήγω **2.** βάζω (κτ.) μέσα σε κάτι άλλο **3.** χώνω, παραχώνω, θάβω **4.** (μτφ.) κρύβω, καταχώνω, κατάχωνιάζω **5.** εισέρχομαι (κάπου), εισδύω **6.** εντάσσομαι, καταφέρνω να εισαχθώ (σε δουλειά) **7.** εξαπατώ, ρίχνω (κτ.), του δίνω σκάρτα πράγματα **8.** μαθαίνω, εξοικειώνομαι (με κτ.).

hílástru - hílástrǎ(πληθ. hílástrí - hílástre) θετός γιος, ψυχογιός - θετή κόρη, ψυχοκόρη.

híle(πληθ. híle) κόρη.

hílicǎ(πληθ. hílice) κορούλα (υποκ. του híle).

hílicu & hílítşu (πληθ. hílici) υποκ. του hí-

Íu (β.λ.).

hiłítsu → hiłícu.

hiłórtă(πληθ. hiłórtși) γάντι.

hiú(πληθ. hií) γιος.

himonícu(πληθ. himoníci) καρπούζι.

hináră & **hiunáră**(πληθ. hinári & hiunári)
αγριόχηννα.

hióle(πληθ. hióli) χέλι.

hirícu(πληθ. hiríci) **1.** κλωστούλα (υποκ. του híru) **2.** (ως επίρρ.) λιγάκι, λιγουλάκι, σε μικρή ποσότητα.

hirotoniséscu(hirotonis/-íre,-í,-ítă) χειροτονώ.

hirotonisére(πληθ. hirtonisíri) χειροτόνηση.

híru(πληθ. híre) **1.** κλωστή, νήμα **2.** (ως επίρρ.) **α.** λίγο, σε μικρή ποσότητα, σε μικρό βαθμό **β.** (διπλό στη φρ. cu/de híru-híru!) "λίγο-λίγο, με το σταγονόμετρο, στάλα-στάλα" **3.** (ως επίρρ.) λίγο, για σύντομο χρονικό διάστημα, για μια στιγμή **4.** (ως επίρρ. διπλό στη φρ. de híru-híru!) "κάνω κτ. με σχολαστικότητα, με κάθε λεπτομέρεια, αναλυτικά" **5.** (διπλό ~ - ~, στον πληθ.) ρίγος, ανατρίχιασμα.

hítu(πληθ. hítu) **1.** καμπούρα **2** (μτφ. για τοίχο) κοιλιά, εξόγκωμα.

hiú(fúí, fútă) **1.** είμαι **2.** βρίσκομαι (σε μία κατάσταση) **3.** βρίσκομαι (σε συγκεκριμένη θέση) **4.** υπάρχω **5.** εκφράζω εκδηλώνω (συγκεκριμένη συμπεριφορά για κτ.) **6.** ανήκω **7.** οι τύποι του γερονδίου fúndale & híndale απόδίδουν την μετοχή "όντας".

hiulică & **hiulítsă**(πληθ. hiulíce) μικρό χέλι (υποκ. του. hióle).

hiulítsă → hiulică.

hiunáră → hináră.

hívră(πληθ. hívre) **1.** χαράδρα, φαράγγι **2.** (μτφ.) αιδοίο.

hlăpuéscu(hlăpu/-íre,-í,-ítă) καταβροχθίζω, χλαπακίζω.

hlăpuíre(πληθ. hlăpuíri) καταβρόχθισμα, χλαπάκισμα.

hoáră(πληθ. hoáre) **1.** οικισμός (ανεξαρτήτου μεγέθους, χωριό ή πόλη) ως σύνολο οικισμένου χώρου **2.** οικισμός (ως σύνολο εδαφικών εκτάσεων οικημένων και μη) με ενιαία διοικητική και πολιτική υπόσταση **4.** οικισμός ως νομικό πρόσωπο **5.** οικισμός ως πατρίδα, γενέτειρα, τόπος καταγωγής.

holivă - **holivoáne**(πληθ. holivádzi holivoáne) ασουλούπωτος άνδρας - ασουλούπωτη γυναίκα.

hónemă(χωρ. πληθ.) είδος καταπλάσματος

αποτελούμενο από ένα πάνινο σακουλάκι γεμάτο με ζεματιστά πίτουρα από στάρι.

horică - **horítsă**(πληθ. horítsi) χωριουδάκι (υποκ. του hoáră).

horítsă → horică

hrámu(πληθ. hrámuri) πριονίδι.

hránă(χωρ. πληθ.) τροφή, φαγητό.

hráspă(πληθ. hráspe) χαντάκι, φυσική τάφρος.

hráspu & **hrí'spu** - **hráspă** & **hrí'spă** (πληθ. hráschi & hrí'schi - hráspe & hrí'spe) αρπακτικός και άπληστος άνδρας - αρπακτική και άπληστη γυναίκα.

hreáo(πληθ. hreále) χρέος, ηθική υποχρέωση, καθήκον.

hrie(χωρ. πληθ.) σωματική ανάγκη.

hrisáfe(πληθ. hrisáhi) χρυσάφι.

hrisó(πληθ. hrisádzi) χρυσός.

Hristó, (ο) Χριστός.

Hristúo(πληθ. Hristúuri) **1.** Χριστούγεννα, η ημέρα της γέννησης του χριστού **2.** οι ημέρες των εορτών των Χριστουγέννων.

hrisuséscu(hrisus/-íre,-í,-ítă) **1.** χρυσώνω, δίνω σε (κπ.) πολλά χρήματα **2.** επιχρυσώνω.

hrisusíre(πληθ. hrisusíri) **1.** χρύσωμα, το να δώσω (σε κπ.) πολλά χρήματα **2.** επιχρυσώμα.

hrí'spă(πληθ) → hráspu.

hrí'spu(πληθ.) → hráspu

hrízuéscu(hrízu/-íre,-í,-ítă) **1.** χρειάζομαι **2.** χρησιμεύω, ωφελώ.

hrómă(πληθ. hrómate) χρώμα.

hrúscu(πληθ. hrúscheańi) χρυσικός, χρυσοχός.

húchi & **húchimă**(πληθ. húche & húchime) προσπάθεια, απόπειρα.

húchimă → húchi.

hudjăré(πληθ. hudjăradzi) **1.** δωμάτιο με ανέσεις, κατάλληλο για ανάπαυση και απόλαυση **2.** (συνεκδ.) το επίσημο δωμάτιο του σπιτιού.

hudjătă & **hudjéte**(χωρ. πληθ.) **1.** το επίσημο δωμάτιο του σπιτιού **2.** (μτφ.) βραβείο, επιβράβευση.

hudjéte → hudjătă.

hudjúne & **hudjúre**(πληθ. hudjúni & hudjúri) **1.** άνεση, ευκολία **2.** άνεση, ανάπαυση, καθισό **3.** ρεπό, ξεκούραση ανάπαυση **4.** (συνεκδ.) απόλαυση, καλοπέραση **5.** χάρη, διευκόλυνση, εξυπηρέτηση.

hudjúre → hudjúne.

hudjuripséscu(hudjurips/-íre,-í,-ítă) **1.**

χουζουρεύω **2.** αναπαύομαι, αργώ, κάθομαι.

hudjuripsíre(πληθ. hudjuripsíri) **1.** χουζούρεμα **2.** ανάπαυση, καθισιό.

húe(πληθ. húi) **1.** χούι, συνήθεια **2.** συμπάθεια, αδυναμία για κτ. **3.** χαρακτήρας.

huhludzǎscu(huhludz/-í're,-í'i,-í'tǎ) **1.** (για νερά) κοχλάζω **2.** (για φωτιά) σιγοκαίω **3.** (μτφ.) προετοιμάζω κάτι με μηχανορραφίες, με μυστικό τρόπο, τα μαγειρεύω **4.** (απρόσ. για τον καιρό) είναι έτοιμος να βρέξει ή να χιονίσει.

huhludzí're(πληθ. huhludzí'ri) **1.** κόχλασμα **2.** (μτφ.) μαγείρεμα, μηχανορραφία.

huhutésucu(huhut/-í're,-í,-í'tǎ) **1.** αλαλάζω (από ενθουσιασμό ή έκσταση) **2.** (μτφ. για άνδρα) τον/τη χώνω, συνουσιάζομαι **3.** (μτφ.) εξεπατώ κπ., του δίνω άχρηστο πράγμα.

huhutíre(πληθ. huhutíri) **1.** αλαλαγμός από ενθουσιασμό ή έκσταση **2.** (μτφ.) συνουσία **3.** (μτφ.) ζόρι, δυσκολία.

hulérǎ(πληθ. hulére) **1.** χολέρα **2.** (μτφ. για πρόσ.) μεπιάς, συμφορά **3.** (μτφ. για παιδί) άτακτο, ζωηρό, ανάποδο.

hulíe(πληθ. hulíi) **1.** θλίψη, στενοχώρια **2.** θλίψη, μελαγχολία.

hulísésucu(hulís/-í're,-í,-í'tǎ) θλίβομαι, στενοχωριέμαι.

hulísíre(πληθ. hulísíri) στενοχώρια, το να θλίβομαι, να μελαγχολώ.

humaíu(χωρ. πληθ.) είδος υφάσματος.

hunére(πληθ. hunéri) **1.** χουνέρι, πάθημα,

ζημιά **2.** κόλπο, κοροϊδία, δούλεμα.

huníe(πληθ. huniuri) χωνί.

hunipsésucu(hunips/-í're,-í,-í'tǎ) **1.** (για τροφές) χωνεύω **2.** (για έδαφος) απορροφώ (κυρ. νερό) **3.** (τριτοπρόσ. για νερό, se ~) απορροφιέμαι από το έδαφος **3.** (τριτοπρόσ. για κοπριά, se ~) έχω αποσυντεθεί και είμαι κατάλληλη για λίπασμα. **4.** (μτφ. με αρνητ. μόριο) δεν χωνεύω, αντιπαθώ κπ.

hunipsíre(πληθ. hunipsíri) **1.** (για τροφή) χώνεμα **2.** (για νερό) απορρόφηση του από το έδαφος **3.** η αποσύνθεση της κοπριάς ώστε να χρησιμοποιηθεί ως λίπασμα.

(χωρ. πληθ. huhoáñe) η, στην ορολογία του παιχνιδιού horhóñu cu hu-rhoáñe.

hurhóñu & **hurhoáñe**(πληθ. hurhóñi & hurhoáñe) ο οικοδεσπότης/σύζυγος - η οικοδέσποινα/σύζυγος στην ορολογία του παιχνιδιού horhóñu cu hurhoáñe.

hurmǎ(πληθ. hurmǎdži) χουρμάς.

hursésucu(hurs/-í're,-í,-í'tǎ) **1.** χρωστώ, οφείλω **2.** έχω υποχρέωση, ηθική οφειλή (σε κάποιον).

hursíre(πληθ. hursíri) οφειλή, το να χρωστώ.

huşméte(πληθ. huşmétsi) **1.** εξυπηρέτηση, εκδούλευση **2.** υπηρεσία, εκτέλεση εργασίας **3.** (συνεκδ.) εργασία, ασχολία.

huşmicheáru & **huşmicheárǎ**(πληθ. huşmicheári & huşmicheá-re) **1.** υπηρέτης υπηρέτρια **2.** (συνεκδ.) άνδρας - γυναίκα που ξενοδουλεύει.

I

ibréte(πληθ. ibrétsi) απελπισία, απογοήτευση, αγανάκτηση.

icoánă(πληθ. icoáne) **1.** εικόνισμα, πίνακας ζωγραφικής με θρησκευτικό θέμα **2.** (συνεκδ.) εικονοστάσι σπιτιού **3.** φαντασία, εικόνα μυαλού.

iconomie(χωρ. πληθ.) οικονομία, συγκράτηση των δαπανών.

idhiómă(χωρ. πληθ.) χαρακτηριστικό, ιδιότητα.

ihrame(πληθ. ihráni) **1.** υφαντό ολόσωμο σάλι **2.** υφαντό στρωσίδι για σοφά.

ihea(πληθ. ihe) στις φρ. hí luási ihea! & hí le māngási ihele! "με πέθανες, μου έβγαλες την ψυχή".

ihó(χωρ. πληθ.) σκοπός, ρυθμός, μελωδία

ilotu - ílotă(πληθ. ílotsi - ílote) **1.** δούλος - δούλα **3.** (μτφ.) άνδρας γυναίκα που δουλεύει σκληρά.

ílátsă & látsă(πληθ. ílétsi & létsi) **1.** θεραπεία, γιάτρεμα **2.** γιατρικό, φάρμακο.

íle(πληθ. íli) **1.** πλευρό, η περιοχή των νεφρών **2.** (συνεκδ. στον πληθ.) η μέση **3.** (μτφ. για φαγητό) ελάχιστη, πολύ μικρή ποσότητα.

imáne(χωρ. πληθ.) **1.** πίστη, το να πιστεύω κτ./κτ. **2.** εμπιστοσύνη, το να εμπιστεύομαι κτ.

imerádhe(χωρ. πληθ.) βοσκότοπος με καλής ποιότητας χόρτο.

imereátsă & imeretáte(χωρ. πληθ.) ημερότητα, πραότητα ηπιότητα.

imeretáte → imereátsă.

imeripsésucu(imerips/-íre,-í,-ítă) ημερεύω, τιθασεύω.

imeripsire(πληθ. imeripsiri) εξημέρωση, τιθάσευση.

imésu(πληθ. imési) υνί.

innáre(πληθ. innári) **1.** περπάτημα, βάδισμα **2.** (συνεκδ.) οδοιπορία **3.** (για οικονομική δραστηριότητα) προώθηση, εξέλιξη.

innátu(χωρ. πληθ.) βήμα, βηματισμός, βάδισμα

innu(imn/-áre,-ái,-átă) **1.** περπατώ, προχωρώ **2.** πηγαίνω **3.** βαδίζω, πορεύομαι **4.** (για οικονομική δραστηριότητα) προωθώ, εξελίσσω.

imoru(πληθ. imori) **1.** γέωμορο **2.** (μτφ.) φόρος.

ináte(πληθ. inátsi) ινάτι.

inde & indere(χωρ. πληθ.) στις φρ. la inde! & la indere!, "στον αγύριστο".

indere → inde.

indráre & intráre(πληθ. indrári & intrári) **1.** είσοδος, η κίνηση από εξωτερικό σε εσωτερικό χώρο **2.** (συνεκδ.) το άνοιγμα ή το πέρασμα από το οποίο εισέρχεται κανείς κάπου **3.** εισχώρηση, διείσδυση **4.** (για ρούχο που πλύθηκε) συρρίκνωση, μάζεμα **5.** πύληση, το αποτέλεσμα της επεξεργασίας των υφαντών στο μαντάι ή την νεροτριβή.

indráta & intráta(χωρίς πληθ.) **1.** Είσοδος, το άνοιγμα ή το πέρασμα από το οποίο εισέρχεται κανείς κάπου **2.** η αρχή μίας χρονικής περιόδου, του μήνα, της εποχής, του έτους.

indrú & intrú(indr & intr /-áre,-ái,-átă) **1.** μπαίνω, εισέρχομαι **2.** (για ηλικία) αρχίζω νέο χρόνο **3.** (για εποχή ή μήνα) μπαίνω, έρχομαι **4.** εμφανίζομαι **5.** εισχωρώ (σε κτ.) μπηγγομαι **6.** εισβάλλω **7.** χώνομαι (σε κτ.) του επιθέμαι φραστικά ή με σκοπό να χτυπήσω **8.** (τριτοπρόσ. για ρούχο που πλύθηκε) συρρικνώθηκε, μάζεψε **9.** καταλαβαίνω, αντιλαμβάνομαι, πιάνω (ότι μου λένε) **10.** συμμετέχω (σε μία δραστηριότητα).

inimă(πληθ. inime) **1.** καρδιά **2.** (συνεκδ.) κάθε τι που έχει το σχήμα της καρδιάς **3.** (μτφ.) η έδρα των παρορμήσεων των συναισθημάτων, των συγκινησιακών αντιδράσεων, της συμπεριφοράς του ανθρώπου **5.** (μτφ.) κουράγιο, υπομονή **6.** διάθεση, επιθυμία για κάτι.

iniíni(χωρ. εν.) στη φρ. di doáo iniíni! ο ετεροθαλής αδελφός/αδελφή.

ínsu & ínsă(πληθ. ínsi & ínse) αρσενικού - θηλυκού γένους άτομο, πρόσωπο **2** (αρσ. στον πληθ.) άτομα, σύνολο ατόμων.

intráre → indráre.

intráta → indráta

intrú → indru.

ípiryu(πληθ. ípiryi) εργαλείο, σύνεργα.

ípsomă(πληθ. ípsómate) ιεροτελεστία που τελείται από τον ιερέα στο σπίτι προσώπου που έχει την ονομαστική του εορτή.

iridjă(πληθ. iridjádzi) **1.** μεσολαβητής **2.** (συνεκδ.) μέσο, δόντι **3.** (συνεκδ.) προξενητής, μεσολαβητής σε συνοικέσιο **4.** (μτφ.-πληθ.) βο-

ηθοί, υποστηρικτές

irinātáte(πληθ. irinātátsi) **1.** ειρήνη, απουσία ταραχών ή πολέμων **2.** ειρήνευση, ο τερματισμός των εχθροπραξιών.

isihāsésucu(isihās/-íre,-í,-ítă) **1.** ησυχάζω, ηρεμώ **2.** ειρηνεύω

isihāsíre(πληθ. isihāsíri) το να ησυχάζω, να ηρεμώ

istoríe(πληθ. istoríe) ιστορία, η αφήγηση πραγματικών ή φανταστικών γεγονότων.

isáne(πληθ. isáni) **1.** παράδοξο, παράξενο, κτ. το ανεξήγητο **2.** θαύμα, υπερφυσικό φαινόμενο **3.** θαύμα, κάτι που είναι θαυμάσιο, υπέρο-

χο, εξάισιο **4.** απορία, αδυναμία εξήγησης με πειστικό τρόπο.

isédzu & **isusésucu**(isus/-íre,-í,-ítă) **1.** ισιώνω **2.** ισοπεδώνω.

ísu(χωρ. πληθ.) ίσο, ισοκράτημα.

ísumă(πληθ. isómate) **1.** ίσιωμα, επίπεδος μέρος **2.** ομαλός, στρωτός δρόμος.

isusésucu → isédzu.

isusíre(πληθ. isusíri) **1.** ίσιωμα, το να κάνω κάτι ίσιο **2.** ισοπέδωση.

ízbă(πληθ. ízbe) υπόγειο, κατώγι.

ízvuru(πληθ. ízvure) πηγή, κεφαλάρι.

Î

îmbáiru(îmbir/-áre,-ái,-átă) **1.** αρχίζω, ξεκινώ, βάζω μπρος **2.** κάνω την αρχή (πράξης, δραστηριότητας) **3.** παρατάσσω, βάζω στη σειρά, γραμμή **4.** (για χάντρες) περνώ σε νήμα. **5.** οργανώνω, ρυθμίζω **6.** τοποθετώ, στοιβάζω **7.** (για παιδί) μεγαλώνω, αναθρέφω.

îmbárdhă στη φρ. le adrăși lúcrele úrdhă îmbárdhă! "τα έκανες θάλασσα".

îmbártu & împártu(îmbarts & împarts/-íre,-í'i,-í'tă) **1.** μοιράζω, διανέμω **2.** (για χώρο) διαιρώ, διαχωρίζω, χωρίζω **3.** (για περιουσία) διαμοιράζω **4.** συνορεύω. **5.** (στα μαθηματικά) διαιρώ, εκτελώ την πράξη της διαιρέσης.

îmbăirătúra(πληθ. îmbăirătúre) αρχή, έναρξη, ξεκίνημα (έργου, διαδικασίας κ.λπ.)

îmbăltescu & împăltescu(îmbălt & împălt/-íre,-í,-ítă) πλέκω.

îmbăltire & împăltire(πληθ. îmbăltiri & împăltiri) πλέξιμο.

îmbăltitoără & împăltitoără(πληθ. îmbăltitoáre & împăltitoáre) γυναίκα που είναι επιδέξια στο πλέξιμο.

îmbăltitúra & împăltitúra(πληθ. îmbăltitúre & împăltitúre) πλεκτό.

îmbărluésu(îmbărlu/-íre,-í,-ítă) **1.** (όταν μιλώ) μπερδεύομαι, λέω άλλα αντί άλλων **2.** (όταν τραγουδώ) μπερδεύομαι **3.** (για νήματα) περιπλέκω, μπλέκω **4.** (me ~) ανακατεύομαι, μπερδεύομαι (με το πλήθος) **5.** (me ~) πιάνομαι, συγκρούομαι με κτ. **6.** (για καταστάσεις ή υποθέσεις) τα μπαλώνω, δίνω πρόχειρες λύσεις.

îmbărluire(πληθ. îmbărluiri) **1.** μπερδεμα, το να λέω άλλα αντί άλλων όταν μιλώ ή τραγουδώ **2.** (για νήματα) περιπλοκή, μπλέξιμο.

îmbărtsátu & îmbrătsátu & împărtsátu(πληθ. îmbărtsáte & îmbrătsáturi & îmbrătsáte & îmbrătsáturi & împărtsáte) αγκαλιά, η ποσότητα των πραγμάτων που μπορεί να κρατήσει κανείς με τα χέρια, το περιεχόμενο μιας αγκαλιάς.

îmbărtsătúra & împărtsătúra(πληθ. îmbărtsătúre & împărtsătúre) **1.** μερίδιο, μέρος, κομμάτι από ένα σύνολο **2.** μερίδα, η ποσότητα φαγητού που αναλογεί σε ένα άτομο **3.** μοιρασιά, μερισμός **4.** (στα μαθηματικά) η πράξη της διαίρεσης **5.** σύνορο.

îmbărtsí're & împărtsí're(πληθ. îmbărtsí'ri & împărtsí'ri) **1.** μοίρασμα, διανομή **2.** βλ. λ. îmbărtsătúra στη σημ. **4.**

îmbeáticu & împeáticu(îmbetic & împetic/-áre,-ái,-átă) **1.** μπαλώνω **2.** επιδιορθώνω, επισκευάζω **3.** (μτφ) διορθώνω πρόχειρα δυσάρεστη η ανεπιθύμητη κατάσταση, τα μπαλώνω.

îmbetáre & îmbetătúra(πληθ. îmbetári & îmbetătúre) μέθη, μεθύσι **2.** νάρκωση.

îmbetătóru & îmbétu - îmbetătóará & îmbétă(πληθ. îmbetătóri & îmbétsi - îmbetă-toáre & îmbéte) μεθύστακας, μέθυσος, μπεκρής - μπεκρού, αυτή που πίνει συχνά οινοπνευματώδη ποτά.

îmbetătúra → îmbetáre.

îmbeticáre & împeticáre(πληθ. îmbeticári & împeticári) **1.** μπάλωμα, η τοποθέτηση μπαλώματος **2.** (μτφ.) επιδιόρθωση, επισκευή.

îmbeticătóru & împeticătóru - îmbeticătóará & împeticătóará(πληθ. îmbeticătóri & împeticătóri - îmbeticătóare & împeticătóare) **1.** μπαλωματής μπαλωματού **2.** διπλωμάτης- διπλωμάτισσα, άνδρας - γυναίκα που ξέρει μπαλώνει δυσάρεστες ή ανεπιθύμητες καταστάσεις.

îmbeticătúra & împeticătúra(πληθ. îmbeticătúre & împeticătúre) **1.** μπάλωμα, κομμάτι υφάσματος που ράβεται πάνω σε σκισμένο η φθαρμένο σημείο ρούχου, παπουτσιού κ.λπ. **2.** σημείο που έχει επιδιορθωθεί με μπάλωμα.

îmbétu¹(îmbet/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) μεθώ **2.** α. ναρκώνω β. (me ~) ναρκώνομαι **3.** (μτφ.) α. φανατίζω β. (me ~) φανατίζομαι **4.** (μτφ.) είμαι πνιγμένος, γεμάτος από προβλήματα, στενοχώριες κ. λπ. **5.** (για καλλιεργήσιμες εκτάσεις) πλημμυρίζω, γεμίζω (με νερά, κοπριά ή λίπασμα).

îmbétu² - îmbétă → îmbetătóru

îmbiráre(πληθ. îmbirári) **1.** αρχίνημα, έναρξη, ξεκίνημα (έργου διαδικασίας κ. λπ.) **2.** παράταξη ανθρώπων ή ζώων σε σειρά, γραμμή.

îmbirátă(πληθ. îmbiráte) αρχή, αφετηρία, το πρώτο σημείο, από το οποίο ξεκινά πράξη, ενέργεια, κατάσταση ή γεγονός.

îmbláhtu(μτφ. îmbláhturi) έμπλαστρο, κατάπλασμα.

îmblăxescu(îmblăx/-îre,-î,-îță) μπλέκω, α-
μειγνύομαι (σε μία άσχημη κατάσταση).

îmblăxire(πληθ. îmblăxiri) μπλέξιμο, ανά-
μειξη σε μία άσχημη κατάσταση.

îmboiăre & împoiăre(πληθ. îmboiəri &
împoiəri) **1.** μούσκεμα, το να βυθίσω κτ. σε υ-
γρά **2.** (μτφ. για άνδρα) το να εισδύσω το πέος
μου.

îmboletură & împoletură(πληθ. Îmbo-
leture & împoleture) **1.** ζουμερό φαγητό **2.**
μούσκεμα, το να έχω μουσκευτεί επειδή έπεσα
ή βούτηξα σε υδάτινη επιφάνεια.

îmbolisescu → ambolisescu.

îmbolisire → ambolisire.

îmbolitură → ambolitură.

îmbolu¹ & împolu(îmboi & împoi/-ăre,-
ăi,-ătă) **1.** βουτώ, μουσκεύω (κτ.) **2.** βουτώ,
κολυμπώ **3.** λερώνομαι (από σκόνη, αλεύρι
κ.τ.ό.) **4.** (μτφ.) ποτίζω, βρέχω, καταβρέχω **5.**
(μτφ. για άνδρα) τον/τη χώνω, συνουσιάζομαι.

îmbolu² → ambolu.

îmbrătsātu → îmbărtsātu

îmbrătsălăre(πληθ. îmbrătsă-ări) αγκά-
λιασμα, το σφίξιμο κάποιου στην αγκαλιά.

îmbrătsălédzu(îmbrătsăl/-ăre,-ăi,-ătă) **1.**
(me ~) αγκαλιάζομαι (με κπ.) **2.** (me ~) έχω
καταπιαστεί με κάτι, είμαι απασχολημένος με
κτ. **3.** (me ~) συναντώ (κπ.) τυχαία, πέφτω τυ-
χαία πάνω σε κάποιον.

îmbrihirăre(πληθ. îmbrihirări) **1.** το παι-
σίωμα (του περιγράμματος ενός υφαντού ή ε-
νός μοτίβου υφαντού) με νήμα διαφορετικού
χρώματος ώστε να δημιουργηθεί χρωματική
αντίθεση **2.** παισίωμα, κορνιζάρισμα κομμα-
τιού υφάσματος με υφασμάτινη ταινία δαντέλα,
στολίδια ή οτιδήποτε άλλο.

îmbrihirătura(πληθ. îmbrihirătura) περι-
γραμμα υφαντού ή μοτίβου υφαντού δημιου-
ργημένο από νήμα διαφορετικού χρώματος ώ-
στε να υπάρχει χρωματική αντίθεση **2.** πλαίσιο
υφάσματος δημιουργημένο με υφασμάτινη ται-
νία, δαντέλα, στολίδια ή οτιδήποτε άλλο.

îmbrihirédzu(îmbrihir/-ăre,-ăi,-ătă) **1.**
πλαισιώνω, περιβάλλω (το περίγραμμα υφαντού
ή μοτίβου υφαντού) με νήμα διαφορετικού
χρώματος (ώστε να δημιουργηθεί χρωματική
αντίθεση) **2.** πλαισιώνω, κορνιζάρω κομμάτι
υφάσματος με (υφασμάτινη) ταινία, δαντέλα,
στολίδια ή οτιδήποτε άλλο **3.** (για φυτό) αναρ-
ριχώμαι **4.** (για αναρριχόμενο φυτό) περιελί-
σσομαι γύρω από κτ., περιβάλλω, τυλίγω κτ.
(σπίτι, φράχτη κ.τ.ό.).

îmbrostăre(πληθ. îmbrostări) **1.** στήσιμο,
η τοποθέτηση σε όρθια στάση **2.** το στέριωμα

σε όρθια στάση αντικειμένου ή τοίχου **3.** πρω-
τοβουλία.

îmbrostăru(πληθ. îmbrostări), **1.** κομμάτι
από βελούδο που ράβεται στο πρόσθιο τμήμα
του clistó (βλ.λ.) **2.** το πρόσθιο τμήμα του γιλέ-
κου της παραδοσιακής φορεσιάς των ανδρών
του Μετσόβου.

îmbrostédzu(îmbrost/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** (me
~) σηκώνομαι όρθιος **2.** ορθώνω, στήνω (κτ.)
όρθιο **3.** στεριώνω (κτ.) σε όρθια στάση **4.** (για
κτίσμα, τοίχος) υψώνω, κτίζω **5.** (για οικισμό)
δημιουργώ, ιδρύω **6.** (για φυτό) φυτεύω **7.** (για
μωρό, με ~) στήνομαι, στέκομαι όρθιος και
περπατώ **8.** (me ~) καταπιάνομαι (με κτ.), αρχί-
ζω να κάνω κτ. **9.** (me ~) εντάσσομαι (σε μία
δουλειά) **10.** (me ~) αντιστέκομαι, αντιτάσ-
σομαι **11.** άγω, κατευθύνω (κπ.) **12.** α. κατευ-
θνω κπ. (προς συγκεκριμένο μέρος) β. (me ~)
κατευθύνομαι, πηγαίνω (προς συγκεκριμένο
μέρος) **13.** (me~) ενεργοποιούμαι **14.** (me ~)
παίρνω πρωτοβουλία **15.** (me ~) απευθύνομαι
(σε κπ. ανώτερό μου) **16.** στήνω (κπ.) τον κάνω
να περιμένει **17.** (τριτοπρόσ. για οικονομική
δραστηριότητα, se ~) ορθοποδεί, βελτιώνεται
18. (για ασθένεια, me ~) αναρρώνω.

îmbrostelă(πληθ. împrostele) **1.** δερμάτι-
νος μίαντας που χρησιμοποιείται για να συγ-
κρατεί το σαμάρι ενός υποζυγίου σε ανηφορική
πορεία (τοποθετείται στον λαιμό του ζώου) **2.**
(παλαιότ.) είδος νηπιακού γιλέκου που κού-
μπωνε από πίσω, στην πλάτη (χρησιμοποιού-
νταν ως σαλιάρα για να μην λερώνονται τα
νήπια καθώς τρώνε) **3.** η αρχή, η κεφαλή μίας
φάλαγγας, μίας μακράς σειράς ανθρώπων ή
ζώων, που προχωρούν προς μία κατεύθυνση.

îmbrostelără(πληθ. îmbroste-lăre) (κτην.)
προβατίνα που προπορεύεται και οδηγεί το
κοπάδι.

îmbudzărare(πληθ. îmbudzărări) σκυ-
θρόπιασμα, μούτρωμα.

îmbudzărédzu(îmbudzăr/-ăre,-ăi,-ătă) **1.**
σκυθροπιάζω, μούτρώνω **2.** (μτφ. για τον
καιρό) χαλάω **3.** (μτφ. για βουνό) καλύπτομαι
από σύννεφα.

îmferescu & îmfirescu(îmfer/-îre,-î,-îță)
1. φυλάσσω, προσέχω (κπ./κτ.) **2.** (me ~) φυλά-
γομαι, προσέχω τον εαυτό μου **3.** (me ~) προ-
φυλάσσομαι, αποφεύγω (κτ./κπ.).

îmferire(πληθ. îmferiri) **1.** προφύλαξη, η
προστασία από κτ. επικίνδυνο ή δυσάρεστο **2.**
προφύλαξη, προσοχή, επαγρύπνηση για επίφο-
βη, ανεπιθύμητη εξέλιξη.

îmferitură(πληθ. îmferituri) προφύλαξη.

îmfirescu → îmferescu.

împartu → îmbartu.

împăltéscu → îmbă-téscu

împăltîre → îmbăltîre.

împăltitoără → îmbăltitoără

împăltitură → îmbăltitură.

împărtsátu → îmbărtsátu.

împărtsătúrá → împărtsătúrá

împărtsî're → îmbărtsî're

împeáticu → îmeáticu.

împercláre(πληθ. împercléri) **1.** ζευγάρι **2.** (ειδικότ.) αρραβόνιασμα ή πάντρεμα **3.** (για πανομοιότυπα αντικείμενα) ταίριασμα, συνάρμωση σε ζεύγος.

împerclédzu(împercl/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) ζευγαρώνω, γίνομαι ζευγάρι με κπ.**2.** (ειδικότ.) **α.** αρραβωνιάζω ή παντρεύω **β.** (me ~) αρραβωνιάζομαι ή παντρεύομαι **3.** έχω αποκτήσει ένα θηλυκό και ένα αρσενικό παιδί **4.** (για πανομοιότυπα αντικείμενα) ταιριάζω, συναρμώζω σε ζεύγος **5.** (για υφάσματα) συρράπτω **6.** (για δομικά υλικά) συνδέω, ενώνω **7.** (για υποζύγια) τα βάζω στη σειρά δένοντάς τα το ένα πίσω από το άλλο.

împerculáre(πληθ. împerculári) ανατρίχιασμα λόγω τρόμου ψύξης ή άλλης αιτίας.

împerculédzu(împercul/-áre,-ái,-átă) **1.** ανατριχιάζω, μου σηκώνεται η τρίχα (λόγω τρόμου, ψύχους ή άλλης αιτίας) **2.** (για βλαστάρι) βγαίνω από το χώμα για πρώτη φορά.

împeruşáre(πληθ. împeruşári) **1.** ανατρίχιασμα, αίσθηση φρίκης για κτ. που είδα ή άκουσα **2.** το να αισθάνομαι ρίγος λόγω ψύχους ή πυρετού **3.** ταραχή, αναστάτωση λόγω ενοχής **4.** ανασκίρτηση αναστάτωση λόγω ερωτικής έλξης.

împeruşádzu(împeruş/-áre,-ái,-átă) **1.** ανατριχιάζω, αισθάνομαι φρίκη (για κτ. που είδα ή άκουσα) **2.** τρέμω, ριγώ (λόγω ψύχους, πονηρού) **3.** ταράζομαι, αναστατώνομαι (λόγω ενοχής) **4.** αναριγώ, αναστατώνομαι (λόγω ερωτικής έλξης) **5.** (για ψύχους) εμφανίζω αυξημένη δριμύτητα.

împeticáre → îmbeticáre.

împeticătóru & **împeticătórá** → îmbeticătóru.

împeticătúrá → îmbeticătúrá.

împionáre(πληθ. împionári) **1.** αναγέννηση **2.** (για ετοιμοθάνατο) ζωντάνεμα, επαναφορά στη ζωή **3.** (για ασθενή) ανάρρωση **4.** Ευτρεπισμός, καλλωπισμός.

împionédzu(împion/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) αναγεννώμαι **2.** (για ετοιμοθάνατο) (me ~) ζωντανεύω, επανέρχομαι στην ζωή **3.** (τριτοπρόσ. για τη φύση, se ~) αναγεννάται, θάλει,

ανθοφορεί **4.** (τριτοπρόσ. για τρίχες που έχουν πέσει, se ~) ξαναβγαίνουν, φυτρώνουν ξανά **5.** (για ασθενή me ~) επανέρχομαι, αναρρώνω **6.** (για παιδί, me ~) ξεπετάγομαι, αποκτώ σωματική διάπλαση ενήλικα **7.** (τριτοπρόσ. για φυτό, δένδρο, se ~) σχηματίζεται, βγάζει φύλλα και καρπούς **8.** (τριτοπρόσ. για μωρό, νεοσσό, se ~) στήθηκε, κινείται μόνο (χωρίς βοήθεια ενήλικα) **9.** (για προσ., me ~) ευπρεπίζομαι, καλλωπίζομαι.

împlínă(χωρ. πληθ.) στη φρ. împlină a lú-năle! "πανσέληνος".

împoláre → îmboláre.

împoletúrá → îmboletúrá

împólu¹ → îmbólu.

împrimutáre(πληθ. împrimutári) δανεισμός.

împrimutédzu & **împrimútu**(împrimut/-áre,-ái,-átă) **α.** δανείζω **β.** (me ~) δανείζομαι.

împrimútu → împrimutédzu.

împutsînáre(πληθ. împutsînári) μείωση, ελάττωση, περιορισμός

împutsînédzu(împutsîn/-áre,-ái,-átă) **1.** μειώνω, λιγοστεύω, ελαττώνω, μικραίνω, περιορίζω **2.** (για φαγητό) δεν έχω όρεξη **4.** (για σώμα, me ~) **α.** αδυνατιζώ **β.** συρρικνώνομαι, μαζεύω.

încálicu & **îngálicu**(încălic & îngălic/-áre,-ái,-átă) **1.** καβαλικεύω, ιππεύω **2.** έχω καταληφθεί, κυριευτεί από κτ. (ύπνο, τεμπελιά κ.τ.ό.) που με καθιστά α-δρανή **3.** (για βουνό) διασχίζω την κορυφή του **4.** (για γη, κτήμα) καταπατώ **5.** υποτάσσω (κπ.) **6.** (για χώρα, περιοχή, οικισμό) κυριεύω, κατά-λαμβάνω **7.** (μτφ.) γαμώ, πηδώ.

încáltsu & **îngáltsu**(încălts & îngălts/-áre,-ái,-átă) **1.** πεταλώνω **2.** ποδένω, παπουτσώνω **3.** (για εδαφική επιφάνεια) καλύπτω με πλάκες ή πέτρες.

încápu & **îngápu**(încăp & îngăp/-eáre,-úi,-útă) χωρώ **α.** συμπεριλαμβάνω, εμπερικλείω **β.** περιέχομαι, περιλαμβάνομαι.

încárcu & **îngárcu**(încărc & îngărc /-áre,-ái,-átă) **1. α.** φορτώνω **β.** (me ~) φορτώνομαι, παίρνω πάνω μου κάτι βαρύ **3.** (κυρ. για οχήματα) παίρνω φορτίο **4.** αναλαμβάνω (κτ. δυσάρεστο) **5.** (me ~) λερώνομαι **6.** (εκφραστ.) δίνω (σε κπ.) κάτι σε αφθονία **7.** (για νέματα) λέω υπερβολικά **8.** (για χώρους) γεμίζω υπερβολικά (με πράγμ.) **9.** (τριτοπρόσ. για δένδρο, s'~) έχει μεγάλη καρποφορία **10.** (για ψυχή) αμαρταίνω.

încălicáre & **îngălicáre**(πληθ. încălicári & îngălicári) **1.** ίππευση, καβαλίκεμα **2.** κατά-

πάτηση γης, κτήματος **2.** (μτφ.) πήδημα, συνουσία **3.** υπόταξη, το να υποταχθεί κτ.

încălicătură & **îngălicătură** (πληθ. încălicătüre & îngălicătüre) **1.** πέρασμα εμποδίου με καβαλίκεμα, πήδημα **2.** εμπόδιο που πρέπει να περάσουμε με καβαλίκεμα **3.** (μτφ.) πήδημα, συνουσία.

încăltsăre & **îngăltsăre** (πληθ. încăltări & îngăltsări) **1.** πόδεμα, παπούτσωμα **2.** πετάλωμα **3.** (μτφ.) κάλυψη των αναγκών των μελών της οικογένειας.

încălurăre & **îngălurăre** (πληθ. încălurări & îngălurări) **1.** ζεσταμα, το να ζεσταίνομαι **2.** (για το κλίμα) θέρμανση, άνοδος της θερμοκρασίας.

încălurăre & **îngălurăre** (πληθ. încălurăre & îngălurăre) **1.** ζεσταμα, το να ζεσταίνομαι **2.** (για το κλίμα) ζεσταίνω, ανεβάζω θερμοκρασία.

încăpătura & **îngăpătura** (πληθ. încăpătüre & îngăpătüre) **1.** ευρυχωρία **2.** χωρητικότητα **3.** το να διαθέτω χωρητικότητα.

încăpeare & **îngăpeare** (πληθ. încăpëri & îngăpëri) **1.** χωρητικότητα, το σύνολο του όγκου, των πραγμάτων που μπορεί να περιλάβει ένα κοίλο σώμα **2.** το να έχει (ένας χώρος) χωρητικότητα.

încărcare & **îngărcare** (πληθ. încărcări & îngărcări) **1.** φόρτωση, η πράξη του φορτώματος **2.** φόρτωμα, αυτό που φορτώνω **3.** λέρωμα **4.** το φόρτωμα ενός χώρου με πολλά πράγματα **5.** (για δένδρο) το να έχει μεγάλη καποφορία.

încărcătóru & **îngărcătóru** - **încărcătórá** & **îngărcătórá** (πληθ. încărcătóri & îngărcătóri - încărcătóare & îngărcătóare) φορτωτής, άνδρας- γυναίκα που αναλαμβάνει τη φόρτωση ενός φορτίου.

încărcătura & **îngărcătura** (πληθ. încărcătüre & îngărcătüre) φορτίο υποζυγίου, οχήματος.

începare & **întsăpare** (πληθ. incepări & întsăpări) αρχίνημα, το να ξεκινήσω να κάνω κτ. **2.** (για φαγητό) ξίνισμα

încercăre (πληθ. încercări) **1.** περικύκλωση **2.** πολιορκία, το να περιτριγυρίζω κτ. για κτ. σκοπό **3.** εγκλωβισμός, το να παγιδεύω κτ. ή να παγιδευτώ κάπου **4.** (σε χορό) κύκλω-ση, το να σχηματίσω κύκλο.

încercădzu (încercă/-ăre, -ăi, -ătă) **1.** περικυκλώνω **2.** πολιορκώ, περιτριγυρίζω κτ. **3.** (για χορό) κυκλώνω, σχηματίζω κύκλο **4.** (για ασθένεια) εμφανίζω συμπτώματα **5.** (me ~) πιάνομαι χέρι με χέρι (για να μην χαθώ ή για

να ξεπεράσω φυσικό εμπόδιο) **6.** εγκλωβίζω, παγιδεύω (κτ.) για να τον πιάσω **7.** (me ~) εγκλωβίζομαι, παγιδεύομαι (κάπου).

încerneare (πληθ. încerneri) **1.** κοσκίνισμα **2.** εξέταση, διερεύνηση προσώπου ή υπόθεσης **3.** (όταν μιλώ) μελέτη αυτών που λέω, σκέψη πριν πω κάτι

încernitúra (πληθ. încernitüre) **1.** μελέτη υπόθεσης ή εγγράφου **2.** (για πρόσ.) εξέταση, ανάκριση **3.** έρευνα, ψάξιμο για να βρω κτ. **4.** υπόλειμμα υλικού (κυρ. σε μορφή σκόνης) **5.** (για ξάσμα μαλλιού) υπόλειμμα

încernu (încern/-eare, -úi, -útă) **1.** κοσκινίζω **2.** ψάχνω, ερευνώ (να βρω κτ.) **3.** εξετάσω διερευνώ (κτ./κτ.) **4.** (όταν μιλώ) μελετώ τα λόγια μου, σκέφτομαι πριν μιλήσω **5.** (για σκεύη, σάκου, δοχεία κ.τ.ό.) διαχέω, σκορπίζω τριγύρω το περιεχόμενο (επειδή έχω τρύπα) **6.** (για λόγια, μυστικά) διαδίδω, μεταδίδω **7.** (μτφ. απρόσ.) ψιλοβρέχει ή ψιλοχιονίζει (αρχίζει να βρέχει ή να χιονίζει).

înceădhică & **înceădhicu** (πληθ. înceădhice & înceădhici) εμπόδιο **α.** κάθε πράγμα που εμποδίζει, δυσκολεύει ή απαγορεύει μία πορεία, μία κίνηση **β.** ότι δυσκολεύει ή δεν επιτρέπει, απαγορεύει να γίνει κτ. ή να κάνει κτ. κάτι.

înceădhicu¹ (încedhic-ăre, -ăi, -ătă) **1.** (me ~) πεδικλώνομαι, σκοντάφτω **2.** πεδικλώνω, βάζω πέδικλο (ειδικό δεσμό στα πόδια ζώου για να μην απομακρυνθεί) **3.** εμποδίζω, φράζω, τοποθετώ εμπόδιο **4.** παρεμποδίζω, παρακωλύω **5.** (me ~) βρίσκω, κόλλημα, μπλέκω **6.** (μτφ. για υπόθεση, me ~) συναντώ εμπόδια, μένω στάσιμη **7.** (me ~) συναντάω, ανταμώνω (κτ.) τυχαία **8.** επιμένω, πιάζω να γίνει κτ. (από κτ.) **9.** (τριτοπρόσ. για γλώσσα, s' ~) πιάνεται, μερδεύεται (όταν μιλώ).

înceădhicu² → înceădhică

încedhicăre & **încidhicăre** (πληθ. încedhicări & încidhicări) **1.** οτιδήποτε με εμποδίζει **2.** πεδίκλωμα, σκόνταμμα

încedhicătóru & **încedhicătórá** (πληθ. încedhicătóri & încedhicătóare) ανδρας - γυναίκα που κολλάει για εξυπηρέτηση.

încedhicătura (πληθ. încedhicătüre) εμπόδιο, οτιδήποτε εμποδίζει παρακωλύει.

încerdhăsescu → cherdhăsescu.

încerdhăsire → cherdhăsire.

încicutăre (πληθ. încicutări) το να ψιλοβρέχομαι, το να βρέχομαι ελαφρώς.

încicutédzu (încicut/-ăre, -ăi, -ătă), (me ~) ψιλοβρέχομαι, βρέχομαι ελαφρώς.

încidhicăre → încedhicăre

încłáre(πληθ. încłéři) **1.** (για πόρτα) κλείδωμα με κλειδί, σύρτη ή άλλο μηχανισμό **2.** (για ένδυμα) κούμπωμα, **3.** (για συμφωνία) κλείσιμο, οριστικοποίηση

încłégáre & îngłégáre(πληθ. încłégári & îngłégári) **1.** πήξη, μεταβολή υγρού ή ρευστού υλικού σε στερεό **2.** συμφωνία, οριστικοποίηση διαπραγματεύσεως.

încłégu & îngłégu(încłég & îngłég/-áre,-ái,-átă) **1.** πήζω, μεταβάλλω (κτ.) από υγρό ή ρευστό σε στερεό η παχύρρευστο **2.** (για το μυαλό) **α.** (τριτοπρόσ. se ~) ωριμάζει διανοητικά **β.** κατανοώ, αποτυπώνω, πιάνω με το μυαλό μου (κτ. που μου λένε ή μου διδάσκουν) **4.** συμφωνώ, κλείνω συμφωνία **5.** (για άνθρωπο ή φυτό) μεγαλώνω, σχηματίζομαι, αποκτώ κανονική μορφή **6.** (για οικογένεια) ολοκληρώνω (τον σχηματισμό της), δεν σκοπεύω να αποκτήσω άλλα παιδιά **7.** (τριτοπρόσ. για βλάστηση, s') καλύπτω, γεμίζω (έναν τόπο) **8.** (απρόσ. για χιονόπτωση) προετοιμάζεται, κυφορείται **9.** αποκοιμιέμαι, με παίρνει ο ύπνος.

încłétúră & încłeítúră(πληθ. încłétúre & încłeítúre) αγκύλη, η κλείδωση του αγκώνα ή του γονάτου.

încłeítúră → încłétúră.

încłéu(încł/-áre,-ái,-átă) **1.** (για πόρτα) κλείδωνω (με κλειδί, σύρτη ή άλλο μηχανισμό) **2.** (για ένδυμα) κουμπώνω, κλείνω **3.** (για συμφωνία) οριστικοποιώ **4.** καθιλώνομαι σε κλειστό χώρο (λόγω εργασιακού φόρτου, αρρώστιας κ.λ.π.).

încłideáre(πληθ. încłidéri) **1.** κλείσιμο πόρτας, παράθυρου κ.τ.ό. **2.** κλείσιμο συρταριού, επίπλου, συσκευής κ.τ.ό. **3.** φυλάκιση **5.** οριστικοποίηση συμφωνίας **6.** κακή κατάσταση, κακές συνθήκες.

încłiditúră(πληθ. încłiditúre) **1.** μηχανισμός ή σύστημα που κλειδώνει κτ. **2.** (ειδικότ. για πόρτες, επίπλα κ.τ.ό.) κλειδαριά.

încłídu(încł/-ideáre,-ísu,-ísă) **1.** κλείνω (πόρτες, παράθυρα, κ.τ.ό.) **2.** κλείνω (συρτάρια, επίπλα, συσκευές κ.τ.ό.) **3.** (για χιόνια) αποκλείω, διακόπτω την συγκοινωνία **4.** (για ηλικία, χρόνια) συμπληρώνω **5.** περιορίζω την ελευθερία κάποιου **6.** φυλακίζω **7.** συμφωνώ, ομογνωμά (με κτ. σε κτ.) **8.** (για οικονομική συμφωνία) οριστικοποιώ **9.** τείνω, ρέπω **10.** αποφασίζω **11.** (τριτοπρόσ. για τον ήλιο, se ~) σκοτεινιάζει, δεν ακτινοβολεί **12.** (me~) κλείνομαι, μένω μέσα (στο σπίτι) **13.** κλείνομαι (στον εαυτό μου) **14.** (me ~) εκδηλώνω εσωστρέφεια **15.** (me ~) απομονώνομαι, παύω να είμαι κοινωνικός **16.** (για επιχείρηση) παρουσιάζω μειωμένη κίνηση ή κερδοφορία **17.**

(me~) εγκλωβίζομαι, κλείνομαι (από φυσικό εμπόδιο) **18.** (me ~) φτάνω, βρίσκομαι σε αδιέξοδο.

încłínáre(πληθ. încłínári) **1.** προσκύνηση **α.** ιερών συμβόλων β. υπόκλιση μπροστά σε κτ. **2.** (μτφ.) κολακεία, καλόπιασμα **3.** παρακάλεσμα **4.** νύστα, το να νυστάζω **5.** κλίση, γέριση.

încłínătúră(πληθ. încłínătúre) βλ. λ. încłínáre στις σημ. 1β. & 3.

încłínu(încłín/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) προσκυνώ **α.** εικόνες, ιερά σύμβολα **β.** υποκλίνομαι (μπροστά σε κτ.) **3.** υποκύπτω, ενδίδω, υποχωρώ **4.** (me ~) υποτάσσομαι, δηλώνω υποτέλεια **5.** παρακαλώ **6.** ικετεύω **7.** νυστάζω **8.** (me ~) κλίνω, έχω ροπή (προς κτ.) **9.** κλίνω, γέρνω **10.** (me ~) προσεύχομαι **11.** εβόμαι (κάποιον) **12.** (me αρνητ. μορ., me ~) δεν προσκυνώ κανένα, είμαι περήφανος.

încłísúră(χωρ. πληθ.) **1.** στενότητα χώρου **2.** στενότητα τόπου.

încłítúră(πληθ. încłítúre) **1.** μηχανισμός ή σύστημα που κλειδώνει κτ. **2.** (ειδικότ.) κλειδαριά, μηχανισμός κλειδώματος **3.** (για δοχείο, σκευός) καπάκι, τάπα **4.** κλείσιμο, ο βαθμός κλεισίματος πόρτας, σκεύους, επίπλου κ.λ.π. **5.** εμπόδιο, αδιέξοδο.

încocotáre(πληθ. încocotári) **1.** (για παιδί) το να συμπεριφέρεται ως μεγάλος **2.** η εκδήλωση υπεροπτικής συμπεριφοράς.

încocotédzu(încocot/-áre,-ái,-átă) **1.** (για παιδί, me ~) συμπεριφέρομαι σαν μεγάλος, μαγκεύω **2.** (me ~) σηκώνω μύτη, αλαζονεύομαι **3.** (για ασθενή, me ~) αναρρώνω.

încorpułáre(πληθ. încorpułéri) συγκέντρωση, μάζεμα προσώπων ή πραγμάτων.

încorpułédzu(încorpuł/-áre,-ái,-átă) **1.** συγκεντρώνω, μαζεύω (πρόσωπα ή πράγμα.) σε συγκεκριμένο σημείο **2.** (me ~) συσσωματώνω, ενώνω σώμα με σώμα (για να αντιμετωπίσω επίθεση).

încrunáre(πληθ. încrunári) **1.** στέψη, στεφάνωμα **2.** (συνεκδ.) πάντρεμα.

încrunătúră(πληθ. încrunătúre) βλ. λ. încrunáre στη σημ. 1.

încrúnu(încrun/-áre,-ái,-átă) **1.** **α.** στεφανώνω **β.** (me ~) στεφανώνομαι **2.** (συνεκδ.) **α.** παντρεύω **β.** (me ~) παντρεύομαι **3.** στη φρ. le încrúnu lúcrele "συνεννοούμαι, τα βρίσκω, καταλήγω σε συμφωνία (με κτ.)" **4.** (μτφ., me ~) προσκολλώμαι έντονα σε κτ.· ειδικότ. **α.** σε μία ιδέα **β.** (για εργασία) πέφτω με τα μούτρα.

încułésáre & încułíšáre(πληθ. încułésári & încułíšári) **1.** (κυρ. για υλικό, φαγητό) το να

καταστεί παχύρρευστο, πηχτό **2.** (για τη γλώσσα) **α.** στέγνωμα (μετά από πολύ μίλημα) **β.** το να βρίσκεται σε παθολογική κατάσταση που δεν επιτρέπει στον ομιλούντα να εκφέρεται καθαρά, καταληπτά (κυρ. για πρόσωπο που πεθαίνει ή έχει υποστεί εγκεφαλικό επεισόδιο).

încuîşédzu & încuîşédzu (încuîş & încuîş/-âre, -âi, -âtă), **1.** (κυρ. για υλικό, φαγητό) **α.** καθιστώ παχύρρευστο, πηχτό **β.** (τριτοπρόσ. se ~) γίνεται παχύρρευστο, πηχτό **2.** (τριτοπρόσ. για τη γλώσσα, se ~) **α.** ξεραίνεται (κυρ. από το πολύ μίλημα) **β.** βρίσκεται σε παθολογική κατάσταση που δεν επιτρέπει στον ομιλούντα να εκφέρεται καθαρά, καταληπτά (κυρ. για προσ. που πεθαίνει ή έχει υποστεί εγκεφαλικό επεισόδιο) **4.** (τριτοπρόσ. για τα μάτια, se ~) γυρίζουν, θολώνουν (κυρ. για τον ετοιμοθάνατο).

încuîşâre → încuîşâre.

încuîşédzu → încuîşédzu.

încuîăre (πληθ. încuîări) **1.** κάπνισμα, το να αναδίδω καπνό **2.** το να γεμίζει ένας χώρος με νέφος καπνού.

încuîédzu & încuînu (încuî/-âre, -âi, -âtă) **1. α.** καπνίζω, αναδίδω καπνό **β.** (me ~) καπνίζομαι, γεμίζω με αιθάλη, επικάθεται η καπνιά πάνω μου **2.** (τριτοπρόσ. για χώρο, se ~) γεμίζει με νέφος καπνού, φλομώνεται με καπνό **3.** (μτφ.) χτυπώ (κπ.).

încuînu → încuîédzu.

încupăăre (πληθ. încupăări) **1.** κύρτωμα, καμπουριάσμα **2.** (για ξύλο ή κατασκευή από ξύλο) σκέβρωμα **3.** (για τοίχο) κύρτωμα, καμπύλωμα.

încupăăédzu (încupăă/-âre, -âi, -âtă) **1.** (me ~) σκεβρώνω, κυρτώνω, καμπουριάζω **2.** (τριτοπρόσ. για ξύλο ή κατασκευή από ξύλο, se ~) σκεβρώνει **3.** (τριτοπρόσ. για τοίχο se ~) κυρτώνει, καμπυλώνει **4.** (για ρούχα ή αντικείμενα) τα παρατάω (εντός ενός χώρου) ατακτοποίητα, χωρίς τάξη.

încurîăre (πληθ. încurîări) κούρνιασμα, φώλιασμα.

încurîédzu (încurî/-âre, -âi, -âtă) κουρνιάζω, φωλιάζω.

încuscrăre (πληθ. încuscrări) το να συμπεθεριάζω με κπ.

încuscrédzu (încuscr/-âre, -âi, -âtă) **1.** (me ~) συμπεθεριάζω **2.** (μτφ. me ~) κλείνω συμφωνία (με κπ.) για να εκτελέσει ένα έργο.

încusurăre (πληθ. încusurări) κύρτωμα, το να έχω καμπυλώσει.

încusurédzu (încusur/-âre, -âi, -âtă) **1.** (me ~) κυρτώνω, καμπουριάζω **2.** λυγίζω, γέρνω **3.**

καμπυλώνω, δίνω καμπύλο σχήμα.

îndesăre & îndisăre (πληθ. îndesări & îndisări) **1.** στρίμωγμα, τοποθέτηση προσώπων ή πραγμάτων σε περιορισμένο χώρο **2.** σύμπτυξη πύκνωση, μείωση της απόστασης μεταξύ προσώπων ή πραγμάτων **3.** το να χωθώ κάπου (σε ποτάμι, λάσπη, χιόνι, βάτα).

îndesédzu & îndésu & îndisédzu (îndes & îndis/-âre, -âi, -âtă) **1.** στριμώχνω, τοποθετώ (προσ. ή πράγμ.) σε περιορισμένο χώρο **2.** (συνεκδ.) βάζω, χώνω (κάπου) μία ποσότητα πραγμάτων ή ύλης **3.** συμπτύσσω, πυκνώνω, μειώνω την απόσταση μεταξύ προσώπων ή πραγμάτων **4.** (me ~) πυκνώνω, γίνομαι πυκνός, αδιαπέραστος **5.** (me ~) χώνομαι, μπαίνω μέσα (σε ποτάμι, λάσπες, χιόνια) **6.** (me ~) χώνομαι, μπλέκω (σε βάτα) **7.** φουλάρω, τγκάρω **8.** (μτφ.) ρίχνω σφαλιέρα **9.** (μτφ. για άνδρα) τον/τη χώνω, συνουσιάζομαι **10.** (τριτοπρόσ. για χιόνι) βάζει, στρώνει **11.** (μτφ. για φαγητό) καταβροχθίζω, κατεβάζω, ρίχνω (στο στομάχι) **12.** επιβαρύνω, επιφορτίζω (κπ.) με βάρη, δυσκολίες, ευθύνες.

îndesésu (înd/-esire, -esi & isi, -esită & isită) μπλέκω, αναμειγνύομαι (σε μία άσχημη κατάσταση).

îndésimu & îndesire (πληθ. îndésime îndesiri) **1.** μπλέξιμο **α.** η ταλαιπωρία που υφίσταμαι εξαιτίας περίπλοκης υπόθεσης ή επαφής με κπ. πρόσωπο **β.** μπερδεμα, σύγχυση που προκαλείται όταν πολλοί άνθρωποι προσπαθούν να κάνουν κτ. **2.** μπλεξίματα, μεπλάς ανάμειξη σε μία δυσάρεστη κατάσταση.

îndesire → îndésimu.

îndésu → îndesédzu

îndirégu & îndrégu (îndr/-egeare, -épsu, -eăptă) **1.** τακτοποιώ, κανονίζω **α.** βάζω σε τάξη (πράγματα, αντικείμενα, κ.λπ.) **β.** ρυθμίζω **γ.** αναγκάζω κπ. να συμμορφωθεί **2.** (me ~) τακτοποιούμαι **α.** εγκαθίσταμαι (σε έναν χώρο) **β.** αποκαθίσταμαι, εξασφαλίζομαι (οικονομικά, επαγγελματικά) **3. α.** ετοιμάζω **β.** προετοιμάζω (κτ.), οργανώνω **γ.** (me ~) ετοιμάζομαι **4.** (le ~) τα κανονίζω, έρχομαι σε συμφωνία (με κπ.) **5.** (le ~) τα φτιάχνω, συνάπτω ερωτική σχέση **6.** διορθώνω **7.** (μτφ.) γαμάω (κπ.) **8.** (για έμφ.) μεστώνω, βάζω κρέας, παύω να είμαι ισχνός **13.** (me ~) προσλαμβάνομαι (σε μία εργασία) **14.** (τριτοπρόσ. για τον καιρό, se ~) βελτιώνομαι.

îndirse & îndirsire (πληθ. îndirsi & îndirsiri) **1.** διστακτικότητα, αιδημοσύνη **2.** ντροπή, συστολή.

îndirsésu (îndirse/ îndersi & îndirsi/îndirsită & îndirsită) **1.** διστάζω **2.** ντρέπομαι.

îndirsíre → îndirse.

îndisáre → îndesáre.

îndisédzu → îndesédzu.

îndjugáre(πληθ. îndjugári) **1.** (για ζώο) ζεύξη, ζέψιμο **2.** (για προσ.) πάντρεμα **3.** το να ξεκινήσω, να θέσω τις βάσεις για κάτι **4.** δύσκολο, επίπονο εγχείρημα.

îndjughédzu & **îndjúgu**(îndjug/-áre,-ái,-átă) **1.** (για ζώο) ζεύω **2.** υποτάσσω, σκλαβώνω **3.** (μτφ.) δεσμεύω, αγγαρεύω, υποχρεώνω (κπ.) να κάνει κτ. **4.** (μτφ., me ~) δεσμεύομαι, καθιλώνομαι (σε μία εργασία) **5.** (μτφ) συζευγνύω, παντρεύω **6.** (me ~) ξεκινώ, επιχειρώ, καταπιάνομαι (με δύσκολο ή επίπονο εγχείρημα) **7.** καταφέρνω, φέρω εις πέρας, αποπερατώνω (δύσκολο ή κουραστικό εγχείρημα) **8.** ζορίζομαι, δυσκολεύομαι, (να κάνω κτ.).

îndjúgu → îndjughédzu.

îndjupáre(πληθ. îndjupári) **1.** γράψωμα, άρπαγμα, το να πιάσω κπ./κτ. σφιχτά **2.** τσάκωμα, σύλληψη προσώπου την ώρα που κάνει (κτ.) κακό **3.** ξάφρισμα, άρπαγμα, κλοπή **4.** τσακωμός, συμπλοκή.

îndjupătúra(πληθ. îndjupătúre) βλ. λ. îndjupáre στη σημ. 3. & 4.

îndjúpu(îndjup/-áre,-ái,-átă) **1.** πιάνω σφιχτά και απότομα, γραπώνω, αρπάζω (κτ./κπ.) **2.** τσακώνω, συλλαμβάνω (κπ.) να κάνει (κτ.) κακό **3.** πετυχαίνω, βρίσκω (κπ.) **4.** (για ασθένεια) εμφανίζω συμπτώματα, με καταλαμβάνει, με πιάνει **5.** ξαφρίζω, αρπάζω, κλέβω **6.** τσακώνομαι, έρχομαι στα χέρια, συμπλέκομαι.

îndjuráre(πληθ. îndjurári) βρίσιμο.

îndjúru(îndjur/-áre,-ái,-átă) βρίζω.

îndrăştédzu & **îndrîştédzu**(îndrăşt & îndrîşt/-íre,-í,-ítă) **1.** (για υφαντό) το κατεργάζομαι στην νεροτριβή **2.** (για ρούχο) μπάζω, μαζεύω, συρρικνώνομαι (μετά από πλύσιμο).

îndrăştíre & **îndrîştíre**(πληθ. îndrăştíri & îndrîştíri) **1.** (για υφαντό) **α.** η επεξεργασία του στη νεροτριβή **β.** το αποτέλεσμα της επεξεργασίας του στη νεροτριβή **3.** μάζεμα, συρρίκνωση ρούχου μετά από πλύσιμο.

îndrăştítúrá & **îndrîştítúrá**(πληθ. îndrăştítúre & îndrîştítúre) βλ λ. îndrăştíre στη σημ. 1β..

îndrebáre & **întrebáre**(πληθ. îndrebári & întrebári) **1.** ερώτηση **2.** (συνεκδ. στον πληθ.) προφορική ανάκριση, εξέταση.

îndrebătóru & **întrebătóru** – **îndrebătoáră** & **întrebătoáră**(πληθ. îndrebătóri & întrebătóri - îndrebătoáre & întrebătoáre) περίεργος - περίεργη, άνδρας - γυναίκα που ρωτά-

ει ασκόπως.

îndrébu & **întrébu**(îndreb & întreb/-áre,-ái,-átă) **1.** ρωτώ **2.** (me ~) αναρωτιέμαι, διερωτώμαι.

îndregeáre & **îndrigeáre**(πληθ. îndregéri & îndrigéri) **1.** τακτοποίηση, κανόνισμα **α.** το να βάλω σε τάξη πράγματα, αντικείμενα κ.λπ. **β.** ρύθμιση υποθέσεων **γ.** συμμόρφωση, το να κανονίσω κάποιον **2.** **α.** ετοιμασία **β.** προετοιμασία **γ.** το να οργανώσω κτ. **3.** (για έμφ.) σίτεμα, μέστωμα, πάχυνση.

îndrégú → îndirégú.

îndrigeáre → îndregeáre.

îndrîştédzu → îndrăştédzu.

îndrîştíre → îndrăştíre.

îndrîştítúrá → îndrăştítúrá.

îndrupáre(πληθ. îndrupári.) τρύπωμα, κατάρωνισμα.

îndrupédzu(îndrup/-áre,-ái,-átă) **1.** κατάρωνιάζω, τρυπώνω (κτ.) **2.** (me ~) τρυπώνω, χώνομαι κάπου

îndúhu(πληθ. îndúhe) **1.** φθόνος **2.** χολή, οργή συνδυασμένη με κακία.

îndulcéscu(îndulc/-íre,-í,-ítă) **1.** γλυκαίνω, κάνω (κτ.) γλυκό **2.** (me ~) γεύομαι (κτ.) γλυκό **3.** (me ~) γλυκαίνομαι, συνηθίζω (σε κτ. ευχάριστο), καλομαθαίνω **4.** (me ~) λιγώνομαι.

îndulcíre(πληθ. îndulcíri) καλόπιασμα, το να πιάνω κάποιον με το καλό.

îndulcítúrá(πληθ. îndulcítúre) **1.** η γλυκιά γεύση **2.** γλύκισμα, έδεσμα με γλυκιά γεύση.

înduplicáre(πληθ. înduplicári) **1.** δίπλωμα, το να λυγίσω κάτι **2.** δίπλωμα, μάζεμα στα δύο **3.** δίπλωμα ρούχων **4.** σκύψιμο **5.** (για φαγητό) κατάποση, κατέβασμα, φάγωμα **6.** Ιδιοποίηση, το να κάνω κτ. δικό μου **7.** υποταγή, το να υποτάξω κάποιον.

înduplicătúrá(πληθ. înduplicătúre) δίπλα, πτυχή υφάσματος.

îndúplicu(înduplic/-áre,-ái,-átă) **1.** διπλώνω, λυγίζω (κτ.) **2.** υποτάσσω (κπ.) **3.** (για ρούχο) διπλώνω **4.** (me ~) διπλώνομαι, μαζεύομαι στα δύο **5.** (me ~) σκύβω **6.** (τριτοπρόσ. για πράγμ. se ~) γέρνει, λυγίζει, κάμπτεται (λόγω βάρους) **7.** (για φαγητό) καταπίνω, κατεβάζω, τρώω **8.** ιδιοποιούμαι, κάνω (κτ.) δικό μου **6.** (για χρήματα) σπαταλώ, ξοδεύω.

îndzácu(îndzác/-eáre,-úí,-útă) **1.** κείτομαι, είμαι ξαπλωμένος **2.** (me ~) ξαπλώνω, κατάρκλινομαι **3.** είμαι κατάκοιτος (λόγω αρρώστιας ή γηρατειών) **4.** (για κλωνάρι δένδρου) λυγίζω προς τα κάτω **5.** (για πόνο) ηρεμώ, παύω να είμαι οξής.

îndzāpu(îndzāp/-āre,-āi,-ātā) **1. α.** τσιμπώ, αγγίζω ή τρυπώ με αιχμηρό όργανο **β.** (me ~) τρυπιέμαι από αιχμηρό όργανο **2.** κεντρίζω, κεντώ (με αιχμηρό όργανο) **3.** (για φαγητό) τσιμπώ, τσιμπολογάω **4.** παρακινώ (κπ. να κάνει κτ.) **5.** προκαλώ καταστάσεις, κάνω ίντριγκες **6.** (όταν μιλώ) κάνω υπαινιγμούς, πετάω σπόντες **7.** ενοχλώ (κπ.) **8.** (τριτοπρόσ., me ~) νιώθω τσίμπημα, απότομο ελαφρό πόνο **9.** (για δημητριακό) βγάζω φυτό, βλασταίνω.

îndzāceāre(πληθ. îndzācēri) κατάκλιση, ξάπλωμα.

îndzāmāre(πληθ. îndzāmāri) **1.** (για δοχείο) το να έχει διαρροή **2.** (για φρούτο) το να βγάζει χυμό ένα **3.** (για πληγή ή σπυρί) το να βγάζει αίμα ή πύον.

îndzāmātūrā(πληθ. îndzāmātūre) **1.** βλ. λ. îndzāmāre στη σημ. (1.) **2.** προϊόν διαρροής, το υγρό που διαρρέει από ένα δοχείο.

îndzāmédzu(îndzām/-āre,-āi,-ātā) **1.** (για δοχείο υγρών) έχω διαρροή **2.** (για φρούτο, καρπό) βγάζω χυμό **3.** (για ξύλο, σανίδα) εκχυλίζω κάποια ουσία (ρετσίνι κ. λπ.) **4.** (για τοίχος) υγραίνομαι, εμφανίζω υγρασία **5.** (για πληγή, σπυρί) βγάζω αίμα ή πύον **6.** (για έδαφος) βγάζω νερό, πηγάζω.

îndzāpāre(πληθ. îndzāpāri) **1.** τσίμπημα, άγγιγμα με μυτερό αντικείμενο και το αίσθημα που αυτό προκαλεί **2.** παρακίνηση κάποιου να κάνει κτ. **3.** (για φαγητό) τσιμπολόγημα **4.** (μτφ.) απότομος ελαφρός πόνος ή ενόχληση σε μέρος του σώματος.

îndzāpātóru - îndzāpātoārā(πληθ. îndzāpātóri - îndzāpā-toāre) δηκτικός άνδρας. - δηκτική γυναίκα.

îndzāpātūrā(πληθ. îndzāpātūre & îndzāpātūri) **1.** σημάδι από τσιμπιά **2.** ίχνος από τσιμπολόγημα σε φαγητό **3.** το να κάνω υπαινιγμούς, το να πετάω σπόντες όταν μιλώ **5.** η πρόκληση καταστάσεων, το να κάνω ίντριγκες.

înfāşu & înfāşédzu(înfāş/-āre,-āi,-ātā) **1.** φασκιώνω **2.** περιδένω (κάτι με τριχιά, ταινία κ.τ.ό) **3.** περικυκλώνω (κπ.) για να τον πιάσω.

înfāmilāre(πληθ. înfāmilāri) η απόκτηση οικογένειας, το να γίνω οικογενειάρχης.

înfāmilédzu(înfāmil/-āre,-āi,-ātā), (me ~) αποκτώ οικογένεια, γίνομαι οικογενειάρχης.

înfārināre(πληθ. înfārināri) **1.** αλεύρωμα **2.** λέρωμα από αλεύρι.

înfārinédzu(înfārin/-āre,-āi,-ātā) **1.** αλευρώνω, πασπαλίζω με αλεύρι **2.** (me ~) λερώνομαι από αλεύρι.

înfāşāre(πληθ. înfāşāri) **1.** φάσκιομα **2.** περιδεση αντικειμένου με τριχιά ή ταινία **2.** περι-

κύκλωση για την σύληψη ατόμου ή ζώου.

înfāşātūrā(πληθ. înfāşātūre) βλ.λ. înfāşāre στη σημ.1.

înfāşédzu → înfāşu

înflurāre(πληθ. înflurāri), (για φυτό) άνθισμα.

înflurédzu(înflur/-āre,-āi,-ātā), (για φυτό) ανθίζω

îngālicu → încālicu.

îngāltu → încāltu.

îngāpu → încāpu.

îngārcu → încārcu.

îngātsu(îngāts/-āre,-āi,-ātā) **1.** (me ~) τσακόνομαι, φιλονικώ **2.** επιπλήττω, μαλώνω (κπ.) **3.** (τριτοπρος. για μαλλιά, se ~) μπλέκουν, γίνονται πυκνά.

îngālbādjāscu(îgnālbādj/-ī're,-ī'i,-ī'tā) **1.** (για αιγοπρόβατα) αρρωσταίνω από διστομίαση, κλαπάτσα **2.** (μτφ. για άνθρωπο) αρρωσταίνω.

îngālbādji're(πληθ. îngālbā-dji'ri), (για ζώο) το να αρρωστήσει από διστομίαση, κλαπάτσα

îngālbenire → gālbinire.

îngālbinédzu → gālbinédzu.

îngālbinéscu → gālbinédzu.

îngālbinire → gālbinire.

îngāldzāscu(îngāldz/-ī're,-ī'i,-ī'tā) **1.** ζεσταίνω, θερμαίνω (κπ.) **2.** γίνομαι ζεστός **3.** (me ~) ζεσταίνομαι, θερμαίνομαι, αισθάνομαι ζέστη **4.** (μτφ. για χρήματα) εξασφαλίζω (σημαντικό ποσό) **5.** (μτφ.) αρχίζω ξανά (σχέση ή επαφή) που είχε διακοπεί.

îngāldzī're(πληθ. îngāldzi'ri) ζέσταμα, το να θερμανθώ ή να θερμάνω κάτι.

îngālicāre → încālicāre

îngālicātūrā → încālicātūrā

îngāltsāre → încāltsāre.

îngālurāre → încālurāre.

îngālurédzu → încālurédzu.

îngānéscu(îngān/-īre,-ī,-ītā) βογκώ, γογγύζω.

îngānīre(πληθ. îngānīri) βογκητό, γογγυσμός.

îngāpātūrā → încāpātūrā

îngāpeāre → încāpeāre

îngārcāre → încārcāre.

îngārcātóru & îngārcātoārā → încārcātóru

îngārcātūrā → încārcātūrā.

îngārdéscu(îngārd/-īre,-ī,-ītā) **1.** περιφράσω **2.** φράζω, εμποδίζω, αποκλείω.

îngărdîre(πληθ. îngărdîri) → περίφραξη, φράξιμο.

îngărditură(πληθ. îngărditûre) περίφραξη, περιφραγμα.

îngărdzu(îngăr/-îre,-î,-îtä) **1.** γκαρίζω **2.** (μτφ.) κραυγάζω, βγάζω αγριοφωνάρα.

îngărfusescu(îngărfus/-îre,-î,-îtä) **1.** Καρφώνω, στερεώνω κάτι μπήγοντας καρφί **2.** καρφώνω, καταδίδω **3.** (μτφ. για το χρήμα) τσιγκουνεύομαι **4.** (μτφ., με ~) προσκολλώμαι (σε κπ.) για να με εξυπηρετήσει **5.** (μτφ., με ~) καθηλώνομαι, ακινητοποιούμαι (σε ένα μέρος) **6.** (για το κρύο, με ~) μου προκαλεί κρυολόγημα.

îngărfusîre(πληθ. îngărfusîri) **1.** κάρφωμα **2.** (συνεκδ.) ήχος καρφώματος.

îngărfăsitură(πληθ. îngărfă-sitûre) **1.** βλ. λ. îngărfusîre στη σημ. (1.) **2.** πλήθος καρφιών που έχουν καρφωθεί.

îngărire(πληθ. îngăriri) **1.** γκάρισμα **2.** (μτφ.) κραυγή, αγριοφωνάρα.

îngărjâscu(îngărj/-î're,-î'i,-î'tă) **1.** μαλώνω, επιπλήττω, βάζω τις φωνές (σε κπ.) **2.** γκρινιάζω, μεμψιμοιρώ, φωνάζω συνεχώς εκφράζοντας δυσαρέσκεια **3.** (για ζώο) βρυχώμαι (πριν επιτεθώ).

îngărjî're & îngărjîtură(πληθ. îngărjî'ri & îngărjîtûre) επίπληξη, μάλωμα, το να βάζω σε κπ. τις φωνές.

îngărjîtură → îngărjî're.

îngărligăre(πληθ. îngărligări) **1.** (για νήμα, σύρμα κ.τ.ό) περιέλιξη, περιτύλιξη, περιδεδση **2.**(για φυτό) περιέλιξη, αναρρίχηση.

îngărligătura(πληθ. îngărligătûre) πλέγμα (κυρ. από ξύλα) που χρησιμοποιείται ως περίφραξη..

îngărlighédzu(îngărlig/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** (για νήμα, σύρμα κ. λπ.) περιελίσσω, περιδένω, περιτυλίγω **2.** (για νήμα, μαλλιά κ. λπ.) περιπλέκω, πλέκω **3.** (για μαλλιά) κατσαρώνω, σγουραίνω **4.** (τριτοπρόσ. για φυτό se ~) περιελίσσεται, αναρριχάται.

îngărlimăre(πληθ. îngărlimări) **1.** σκαρφάλωμα, αναρρίχηση **2.** ανάρτηση, κρέμασμα από κρεμάστρα **3.** πρόσδεση, προσκόλληση, εξάρτηση από κτ./κπ.

îngărlîmu(îngărlim/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** (me ~) σκαρφαλώνω, αναρριχώμαι **2.** (me ~) γαντζώνομαι, γραπώνομαι, πιάνομαι από κάπου **3.** Αναρτώ, κρεμώ(κτ.) σε κρεμάστρα. **4.** (τριτοπρόσ. για νήμα, se ~) σκαλώνομαι, πιάνομαι από κάτι **5.** (me ~) βασίζομαι, στηρίζομαι (σε κπ.).

îngărnutsăre → gărnutsăre.

îngărnutsăscu → gărnutsăscu.

îngărtşăliu → cărtşăliu

îngăstrusescu(îngăstrus/-îre,-î,-îtä), (κτην.ν.) διαχωρίζω τα εγκυμονούντα πρόβατα από το υπόλοιπο κοπάδι.

îngăstrusîre(πληθ. îngăstrusî), (κτην.) ο διαχωρισμός των εγκυμονούντων προβάτων από το υπόλοιπο κοπάδι.

îngătsătóru & îngîtsătóru - îngătsătoără & îngîtsătoără(πληθ. îngătsătóri & îngîtsătóri - îngătsătoäre & îngîtsătoäre) άνδρας - γυναίκα που πετάει σπόντες για να προκαλέσει μία συζήτηση

îngătsuésucu(îngătsu/-îre,-î,-îtä) **1.** προτρέπω, παρακινώ **2.** επηρεάζω **3.** τσακώνομαι.

îngătsuîre(πληθ. îngătsuîri) **1.** παρακίνηση, προτροπή **2.** επηρεασμός, το να επηρεάζω κπ. **3.** τσακωμός.

îngătsuitură(πληθ. îngătsuitûre) βλ. λ. îngătsuîre στη σημ. 1.

îngătsăre(πληθ. îngătsări) **1.** τσακωμός, φιλονικία **2.** επίπληξη, το να μαλώσω κάποιον **3.** μπλέξιμο, πύκνωση των μαλλιών.

îngătsătura(πληθ. îngătsătûre) τσακωμός, μάλωμα, καυγάς.

îngemăre(πληθ. îngemări) **1.** στεναγμός, γογγυσμός **2.**(συνεκδ.) το να υποφέρω

îngeminăre(πληθ. îngeminăre) προβατίνα που βυζαίνει δίδυμα αρνιά.

îngému(îngem/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** στενάζω **2.** (συνεκδ.) υποφέρω.

îngenedzu(îngin/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** διασχίζω ένα βουνό περνώντας από την κορυφή του, περνώ από την μία στην άλλη πλευρά του βουνού **2.** κινούμαι ώσπου γίνομαι αθέατος, χάνομαι από τον οπτικό ορίζοντα.

îngenuclăre→ genuclăre

îngenuclédzu(îngenucl/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** γονατίζω **2.** υποκλίνομαι **3.** προσκυνώ **4.** α. υποτάσσω β. (me ~) υποτάσσομαι **5.** λυγίζω, κατάβάλλομαι.

înghidhăre(πληθ. înghidhări) **1.** τρύπημα από αγκίδα **2.** τσακωμός.

înghidhă(πληθ.înghidzi). αγκίδα, σχίζα, αγκάθι.

înghidhédzu(înghidh/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** (me ~) τρυπιέμαι από αγκίδα **2.** (me ~) τσακώνομαι.

îngheăre(πληθ. îngheări) **1.** ανάσταση, επάνοδος στη ζωή **2.** (για έμψ.) μεγάλομα, ξεπέταγμα.

înghiédzu(înghi/-eăre,-eăi,-eătă) **1.** (me ~) ανασταίνομαι, ζωντανεύω, επανέρχομαι στην ζωή **2.** ξαναζωντανεύω, ξαναγεννιέμαι **3.** εμφα-

νίζω ένταση των λειτουργιών μου, αποκτώ ζω-
ντάνια **4.** (για έμφ. me ~) μεγαλώνω, ξεπετά-
γομαι.

îngihoráre(πληθ. îngihorári) βρέξιμο,
το να βραχώ.

îngihorédzu(îngihor/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) βρέχομαι **2.** (τριτοπρόσ. για τον καιρό) γίνεται νοτερός, θερμός και υγρός **3.** (τριτοπρόσ. για ρούχο, τοίχο, se ~) νοτίζει, υγραίνει.

înghilítşáre & **înghilítşî're**(πληθ. îngilítşári & înglítşî'ri) γυάλισμα **α.** το να κάνω κάτι γυαλιστερό **β.** το να αστράφτω.

înghilítşáscu & **înghilítşu**(îngilítş/-áre & î're,-ái,-átă) **1.** γυαλίζω **α.** κάνω κτ. γυαλιστερό **β.** λάμπω, αστράφτω **2.** (για ξύλο, σα-
νίδα) λειαίνω, εξομαλύνω.

înghilítşătúrá(πληθ. îngihlítşătúre) **1.** βλ. λ. îngihlítşáre στη σημ. 1α. **2.** γυαλάδα, στι-
λπνότητα.

înghilítşî're → îngihlítşáre.

înghilítşu → îngihlítşáscu.

îngináre(πληθ. înginári) το να διασχίσω
ένα βουνό περνώντας από την κορυφή του, το
να περάσω από την μία στην άλλη πλευρά του
βουνού.

îngisáre(πληθ. îngisári) **1.** ονειρέμα, το
να ονειρεύομαι **2.** ονειροπόληση, φαντασιοκο-
πία.

îngisédzu(îngis/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~)
ονειρεύομαι **2.** (μτφ. me ~) φαντάζομαι, ονει-
ροπολώ **3.** (μτφ. me ~) επιθυμώ, λαχταρώ.

îngisésucu(îngis/-áre,-ái,-átă) ξεκινώ **α.** α-
ναχωρώ από έναν τόπο **β.** αρχίζω (κτ.).

îngisire(πληθ. îngisiri) ξεκίνηση **α.** ανα-
χώρηση από έναν τόπο **β.** το να αρχίσω κάτι.

îngisáre(πληθ. îngisári) **1** (για φαγητό)
ξίνισμα **2.** πτωμαϊνή, μυρωδιά σήψης.

îngisătúrá(πληθ. îngisătúre) βλ. λ. îngisá-
re στη σημ. 1.

îngisédzu(îngis/-áre,-ái,-átă) **1.** (για φαγη-
τό) ξινίζω, αποκτώ ξινή γεύση **2.** (για πράγμ.)
μουχλιάζω, αναδίδω μυρωδιά μούχλας **3.** (για
νεκρό) εμφανίζω σήψη **4.** (για φρούτο) σέπο-
μαι, σαπίζω **5.** (μτφ.) μένω αδρανής, νοθρός,
μουχλιάζω.

îngî'ftu & **îngî'ftă**(πληθ. îngî'ftsî & îngî'-
fte) **1.** γύφτος - γύφτισσα **2.** (μτφ.) ζητιάνος. -
ζητιάνα.

îngî'fu & **îngî'fă**(πληθ. îngî'feanî & îngî'-
fe) άνδρας - γυναίκα με ακοινώνητη συμπε-
ριφορά

îngîfuésucu(îngîfu/-áre,-ái,-átă), **1.** απομονώ-
νομαι, κλείνομαι (κάπου) **2.** κολλάω, πλησιάζω
πολύ (σε κτ.).

îngîfuire(πληθ. îngîfuiri) το να απομονω-
θώ, να σταματήσω να έχω επαφές.

îngîtsătóru & **îngîtsătóará** → îngâtsă-
tóru.

înglăpuésucu & **înglătsuésucu** (înglăpu &
înglătsu/-áre,-ái,-átă) **1.** χλαπακίζω, καταβροχθί-
ζω **2.** (μτφ.) βουτάω, κλέβω.

înglăpuire & **înglătsuire**(πληθ. înglăpu-
iri & înglătsuiri) **1.** καταβρόχθισμα, χλαπάκια-
σμα **2.** (μτφ.) βούτηγμα, κλέψιμο.

înglătsuésucu → înglăpuésucu.

înglătsuire → înglăpuire.

înglistíru → anglistíru.

înglégáre → înclégáre.

înglégu → înclégu.

înglêtsáre(πληθ. înglêtsári) **1.** πάγωμα, ξε-
πάγιασμα, αίσθηση έντονου κρύου **2.** (για υλι-
κό) πάγωμα, ψύξη.

înglêtsătóru - **înglêtsătóará**(πληθ. îng-
hlêtsătóri - înghlêtsătóare) άνδρας γυναίκα
που κρυώνει συνεχώς.

înglêtsătúrá(πληθ. înghlêtsătúre) παγω-
νιά, ψύχος, κρύος καιρός.

înglêtsu(înglêts/-áre,-ái,-átă) **1.** παγώνω,
ξεπαγιάζω, αισθάνομαι έντονο κρύο **2.** παγω-
νω, ψύχω (κτ.).

înglideáre & **înglitsî're**(πληθ. înglidéri &
înglitsî'ri) κατάποση, κατάπιομα.

înglídu & **înglitsu**(înglí/-ideáre,-itsî'i,-isă &
înglits/-áre,-ái,-átă) **1.** καταπίνω, κατεβάζω
(τροφή ή ποτό) από το στόμα και μέσω του φά-
ρυγγα στο στομάχι **2.** καταπίνω, κατεβάζω (κτ.)
στο στομάχι από το στόμα και το φάρυγγα.

înglíndură → glíndură.

înglitsî're → înglideáre.

înglitsu¹ → înglídu.

înglitsu²(înglits/-áre,-ái,-átă) οικειοποιού-
μαι, ιδιοποιούμαι (κτ.).

înglitsî're²(πληθ. înglitsî'ri) οικειοποίηση,
ιδιοποίηση.

înglitsîtúrá(πληθ. înglitsîtúre) **1.** χασιά **2.**
(μτφ.) το να φάω μικρή ποσότητα φαγητού

îngrăşu(îngrăş/-áre,-ái,-átă) **1.** παχαίνω,
κάνω (κτ.) πιο παχύ **2.** (me ~) παχαίνω, γίνομαι
πιο παχύς.

îngrămuésucu & **îngrîmuésucu**(îngrămu &
îngrîmu/-áre,-ái,-átă) **1.** γκρινιάζω, μεμψιμοι-
ρώ **2.** (κυρ. για μωρό) γκρινιάζω.

îngrămuire & **îngrîmuire**(πληθ. îngră-
muiri & îngrîmuiri) γκρινία, το να γκρινιάζω.

îngrăşáre(πληθ. îngrăşári) πάχυνση

îngrecáre(πληθ. îngrecári) **1.** επιβάρυνση

με πρόσθετο βάρος **2.** τοποθέτηση υπερβολικού βάρους **3.** βαρυστομάχιασμα **4.** βαρεμάρα **5.** το να γίνομαι πιεστικός, φορτικός σε κπ.

îngrecătūră(πληθ. îngrecătūre) **1.** φορτίο **2.** βάρος, πρόβλημα, στενοχώρια **3.** Βαριεστημάρα, έλλειψη διάθεσης, όρεξης. **4.** βαριά νέφωση **4.** βάρη, υποχρέωση, ευθύνη, δυσκολία.

îngrêcu(îngrec/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** παραφορτώνω, επιβαρύνω (κπ./κτ.) με πρόσθετο βάρος **2.** τοποθετώ υπερβολικό βάρος **3.** βαρυστομαχιάζω **4.** (για τον καιρό) χαλάω **5.** επιβαρύνω, επιφορτίζω, αγγαρεύω (κπ.) να κάνει κτ. **6.** βαραίνω, γίνομαι λιγότερο ευκίνητος **7.** βαριέμαι **8.** γίνομαι πιεστικός, φορτικός (σε κπ.).

îngrî'jă(πληθ. îngrî'je) γκρίνια, μεμψιμοιρία **2.** (για μωρό) γκρίνια.

îngrîjăscu(îngrîj-î're,-î'i,-î'tă) **1.** γκρινιάζω, μεμψιμοιρώ **2.** (κυρ. για μωρό) γκρινιάζω.

îngrîjî're & îngrîjî'tură(πληθ. îngrîjî'ri. & îngrîjî'ture) βλ. λ. îngrî'jă στη σημ. 1.

îngrîjî'tură → îngrîjî're

îngrîmuéscu → îngrămuéscu.

îngrîmuire → îngrămuire.

îngrî'pșă(πληθ. îngrî'pșe) **1.** δρυοκολάτης **2.** φορτικός άνθρωπος **2.** απότομος πόνος στην κοιλιακή χώρα.

îngrîpuécu(îngrîpu/-îre,-î,-î'tă) **1.** αρπάζω, γραπώνω **2.** (κατ' επέκτ.) κλέβω.

îngrîpuire(πληθ. îngrîpuiri) **1.** αρπαγή, γράπωμα **2.** (κατ' επέκτ.) κλοπή.

îngrî'ne(χωρ. πληθ.) γκρίνια.

îngropătūră(πληθ. îngropătū-re) οι πολλές ταφές και συνεκδ. ο θάνατος.

îngropu(îngr/-orăre & upăre,-upăi,-orătă & upătă) **1.** θάβω, ενταφιάζω **2.** χώνω, τοποθετώ μέσα στην γη **3.** προκαλώ ζημιά σε κάποιον.

îngroșăre(πληθ. îngroșări) **1.** χόντρεμα, το να βάλω βάρος **2.** το να κάνω κτ. πιο παχύ **3.** το να καταστήσω ένα ρευστό υλικό παχύρρευστο **4.** η ενίσχυση της γονιμότητας κήπου με χόμα και λίπασμα.

îngroșu(îngroș/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** (me ~) χοντραίνω, παίρνω βάρος **2.** (τριτοπρόσ. για υγρή ουσία, se ~) γίνεται παχύρρευστη **3.** παχαίνω, κάνω (κτ.) πιο παχύ. **4.** (τριτοπρόσ. για λαχανικό, σπαρτό, se ~) παχαίνει, αυξάνει την μάζα του **5.** (μτφ.) στη φρ. le îngroșu lúcrele!" κάνω πολυτελή ζωή".

îngrupăre(πληθ. îngrupări) **1.** θάψιμο, ταφή **2.** θάψιμο, το να θάψω κάτι στο χόμα.

îngrutsulédzu(îngrutsul/-îre,-î,-î'tă) **1.** (για χέρια) τα σταυρώνω, τα δένω **2.** α. αγκαλιάζω, πιάνω (κτ./κπ.) με τα δύο μου χέρια β. (me ~) αγκαλιάζομαι, πιάνομαι με κπ. με τα δύο μου

χέρια **3.** (τριτοπρόσ. se ~) σκαλώνω, πιάνομαι (σε κλαριά, θάμνους, βάτους κ.τ.ό.) **4.** (για νήμα, δένδρο, κλαρί) περιπλέκομαι, μπλέκω **5.** (για αναρριχητικό φυτό) περιπλέκομαι γύρω από κτ. **6.** (για τριχιά, σχοινί) δένω σταυρωτά.

îngrutsulîre(πληθ. îngrutsulî-ri) μπλέξιμο νημάτων, κλαδιών κ. λπ.

îngúsă(πληθ. îngúse) **1.** δύσπνοια **2.** άγχος **3.** οικονομική δυσχέρεια **4.** βάρος, δυσφορία **5.** δυσκολία, κόπος **5.** στενότητα έλλειψη χώρου.

îngusédzu(îngus/-îre,-î,-î'tă) **1.** ασθμαίνω, αναπνέω δύσκολα, λαχανιάζω **2.** μπαφιάζω **3.** (me ~) φουσκώνω, πρήζομαι(από το πολύ φαγητό) **4.** φουλάρω, τιγκάρω **5.** χώνω, καταχωνιάζω.

îngusîre(πληθ. îngusîri) φούσκωμα, πρήξιμο από το πολύ φαγητό.

îngustăre(πληθ. îngustări) στένεμα.

îngusteâtsă(πληθ. îngustétsi) στενότητα.

îngustédzu(îngust/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** στενεύω, κάνω κτ. στενό **2.** (συνεκδ.) προκαλώ ενόχληση ή πόνο (σε κπ.) λόγω στενότητας **3.** (me ~) γίνομαι στενός **4.** (μτφ., τριτοπρόσ. για κατάσταση, se ~) δυσκολεύει, γίνεται πιεστική.

îngustutūră(πληθ. îngustutūre) **1.** στενότητα **2.** (πληθ.) στενά ρούχα.

înguvăre(πληθ. înguvări) τρύπωμα, κατάχώνιασμα.

înguvédzu(înguv/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** καταχωνιάζω (πράγματα) σε έναν χώρο **2.** (me ~) τρυπώνω, χώνομαι κάπου **3.** (μτφ. me ~) κολλλάω, καθηλώνομαι (σε μία δουλειά) **5.** (για σκεύη) χωρώ, εμπερικλείω.

înhêvréscu & înhivréscu(înhêvr & înhiv/-îre,-î,-î'tă) έχω πυρετό.

înhêvrîre & înhivîrîre(πληθ. înhêvrîri & înhivîrîri) το να έχω πυρετό

înhivréscu → înhêvréscu.

înhivîrîre → înhêvrîre.

înlăéscu(înlă/-îre,-î,-î'tă) **1.** μαυρίζω, κάνω (κτ.) μαύρο **2.** δίνω (σε κπ.) μαυριδερό χρώμα **3.** (me ~) γίνομαι μαύρος, αποκτώ μαύρο, σκούρο χρώμα **4.** α. μελανιάζω. μολωπίζω β. (me ~) μολωπίζομαι **5.** (για πένθος, me ~) φορώ μαύρα ρούχα **6.** (για χρώμα/βαφή) σκουραίνω **7.** (μτφ.- εκφραστ. για την καρδιά) γεμίζω δυστυχία **8.** αμαυρώνω, βλάπτω την φήμη, το όνομα κάποιου.

înlăire(πληθ. înlăiri) **1.** μαύρισμα **2.** μελάνιασμα, μολώπιση **3.** αμαύρωση, το να βλάψω την φήμη, το όνομα κάποιου.

înlătăre(πληθ. înlătări) διεύρυνση, διαπλάτυνση

înlătédzu(înlăt/-áre,-ái,-átă) **1.** διευρύνω, διαπλατύνω (κτ.) **2.** (me ~) διευρύνομαι, φαρδαίνω **3.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα) επεκτείνω **4.** (τριτοπρόσ. για δάσος, se ~) μεγαλώνω, επεκτείνομαι **5** (για φράχτη) μετατοπίζω.

înlătsăscu(înlăts/-î're,-ái & î'i,-î'tă) **1. α.** διευρύνω, επεκτείνω, μεγαλώνω (κτ.) **β.** (me ~) διευρύνομαι, επεκτείνομαι **2.** (τριτοπρόσ. για δένδρο, se ~) πλαταίνω, χοντραίνω **3.** (για πρόσ. me ~) χοντραίνω, παχαίνω.

înlătsătúră(πληθ. înlătsătúre) ευρυχωρία.

înlătsî're(πληθ. înlătsî'ri) **1.** διεύρυνση, επέκταση, μεγάλωμα **2.** (για δένδρο) πλάτεμα, χόντρεμα **3.** (για πρόσ.) χόντρεμα, πάχυνση.

însărcinu & însărcinédzu(însărcin/-áre,-ái,-átă) **1.** (για γυναίκα, me ~) μένω έγκυος **2.** (me ~) φορτώνομαι (με κτ) **3.** (μτφ.) λέω (σε κτ.) υπερβολικά ψέματα ή λόγια.

însăru(însăr/-áre,-ái,-átă) **1.** αλατίζω **2.** (μτφ. για το μυαλό) πηζώ, ωριμάζω. **3.** (μτφ για αγαθά) ακριβαίνω, ανεβάζω την τιμή πώλησης.

însănăre(πληθ. însănări) η ανάκτηση της σωματικής υγείας μετά από ασθένεια.

însănédzu(însăn/-áre,-ái,-átă) **1.** θεραπεύω, γιατρεύω (κτ.) **2.** γερεύω, γίνομαι καλά.

însărăre(πληθ. însărări) αλάτισμα

însărătúră(πληθ. însărătúre) **1.** άλμη, αλμύρα, σαλαμούρα **2.** αλμυρή τροφή.

însărcinăre(πληθ. însărcinări) το να εγκυμονήσω. .

însărcinătúră & însărcinîle & însărtsăñile(πληθ. însărcinătúre & însărcinîli & însărtsăñili) εγκυμοσύνη, κυφορία.

însărcinédzu → însărcinu.

însărcinîle → însărcinătúră

însărtsăñile → însărcinătúră

însărcumăre & scumăre(πληθ. însărcumări & scumări) **1.** καψάλισμα **2.** (για φαγητό ή ρούχο) ελαφρό κάψιμο **3.** (μτφ.) αίσθηση έντονης δίψας, το να έχω αφυδατωθεί.

însărcumu(însărcum/-áre,-ái,-átă) **1. α.** καψαλίζω (κτ.) **β.** (me ~) καψαλίζομαι **2.** (τριτοπρόσ για φαγητό ή ρούχο, se ~) καίγεται **3.** (μτφ.) νιώθω έντονη δίψα.

însărăre(πληθ. însărări) βράδιασμα, νύχτωμα.

însărătă(χωρ. πληθ.) δειλι, δειλινό, σούρουπο, η ώρα που αρχίζει να βραδιάζει.

însărédzu(însăr/-áre,-ái,-átă)**1.** (απρόσ.) βραδιάζει, πέφτει το βράδυ **2.** βραδιάζω, νυχτώνω, με βρίσκει βράδυ **3.**(κτην.) κάνω νυχτερινή βόσκηση.

însorăre(πληθ. însorări), (για άνδρα) νύμφευση, το να πάρω γυναίκα.

însorinăre(πληθ. însorinări) λιάσιμο, το να εκτεθεί κτ./κτ. στις ηλιακές ακτίνες

însorinédzu(însorin/-áre,-ái,-átă) **1.** λιάζω, εκθέτω (κτ.) στις ηλιακές ακτίνες **2.** (me ~) λιάζομαι, κάθομαι στον ήλιο **3.** (για τον ήλιο) βγαίνω, προβάλλω.

însóru(însor/-áre,-ái,-átă), (για άνδρα, me ~) νυμφεύομαι, παίρνω γυναίκα.

întirédzu & întirésu(întir/-íre,-í,-ítă) **1.** (γενικότ.) καθιστώ κτ. επίπεδο, ίσιο **2.** (ειδικότ. για επιφάνεια) ισιώνω, εξομαλύνω **2.** (ειδικότ. για κτίσμα) ισοπεδώνω **3.** (ειδικότ. για ρούχο) **α.** ξετσαλακώνω, ξεζαρώνω **β.** (όταν σιδερώνω) πατώ, σιδερώνω.

întirésu → întirédzu.

întiréire(πληθ. întiréiri) **1.** (γενικότ.) το να καταστήσω κτ. επίπεδο, ίσιο **2.** (ειδικότ. για επιφάνεια) ίσιωμα, εξομάλυνση **3.** (ειδικότ. για κτίσμα) ισοπέδωση **2.** (ειδικότ. για ρούχο) **α.** ξετσαλάκωμα, ξεζάρωμα **β.** (όταν σιδερώνω) πάτημα, σιδέρωμα.

întrebăre → îndrebăre.

întrebătóru & întrebătóară → îndrebătóru.

întrebu → îndrebu

întsăpu(încep & întsăp/ áre, -úii, -útă) **1.** (me ~) αρχίζω, ξεκινώ (να κάνω κτ.) **2.** (τριτοπρόσ.) αρχίζει, ξεκινά να γίνεται κτ.(κυρ. για φυσικές διαδικασίες που απαιτούν χρόνο, που ολοκληρώνονται σταδιακά)· ειδικότ **α.** (για δημητριακά, χλόη) φυτρώνει για πρώτη φορά, εμφανίζει το πρώτο βλαστάρι **β.** (για δένδρο) ανοίγει, ανοίγει, βγάζει τα πρώτα φύλλα **γ.** (για λουλούδι) μπουμπουκιάζει **δ.** (για στήθη) αρχίζουν να σχηματίζονται, να διαμορφώνονται **3.** πειράζω, αγγίζω, παίρνω κτ. που δεν πρέπει ή δεν μου ανήκει ειδικότ. **α.** (για φαγητό.) πειράζω, δοκιμάζω, τσιμπάω (πριν σερβιριστεί) **β.** (για καρπούς που δεν έχει γίνει η συγκομιδή τους) πειράζω, παίρνω, βάζω χέρι **4. α.** (για παρθένα γυναίκα) ξεπαρθενεύω **β.** (για παρθένο άνδρα) συνουσιάζομαι για πρώτη φορά **5.** (για φαγητό) ξινίζω

întsăpăre → începăre.

întsălédzu → antsălédzu.

întsălî're → antsălî're.

întsănuşăre(πληθ. întsănuşări) **1.** επάλειψη ή ράντισμα με στάχτη **2.** λέρωμα από στάχτη **3.** στάχτωμα, το να πάρω το χρώμα της στάχτης.

întsănuşédzu(întsănuş/-áre,-ái,-átă) **1.** αλείφω ή ραντίζω (κτ.) με στάχτη **2.** (me ~) λερώνομαι από στάχτη **3.** (me ~) σταχτώνω, παί-

ρνω το χρώμα της στάχτης **4.** (για μαλλιά, με ~) γκριζάρω, ασπρίζω.

întunicăre(πληθ. întunicări) **1.** νύχτωμα, **α.** το να νυχτώσει **β.** το να με βρει η νύχτα, το σκοτάδι **2.** η ώρα που νυχτώνει, σκοτεινιάζει.

întunicătă(χωρ. πληθ.) το χρονικό διάστημα που έχει πλέον σκοτεινιάσει, που έχει πλέον επικρατήσει η νύχτα.

întunicătura(πληθ. întunicături) **1.** σκοτεινιάσμα η ώρα που νυχτώνει **2.** σκοτάδι, η απουσία φωτός.

întuneáricu(întunic/-ăre,-ái,-ătă) **1.** νυχτώνω, με βρίσκει η νύχτα **2.** (απρόσ.) νυχτώνει, πέφτει η νύχτα **3.** (τριτοπρόσ. για τον ουρανό) σκοτεινιάζει, γίνεται σκοτεινός **4.** (μτφ. τριτοπρόσ. για μάτια, se ~) σκοτεινιάζουν, θολώνουν.

învărligăre(πληθ. învărligări) **1.** πολιορκία **2.** περικύκλωση, περίζωση **3.** περιφραξη **4.** σκάλωμα, πιάσιμο (σε βάτα κ.τ.ο.) **5.** Περιτύλιξη.

învărligătura(πληθ. învărligături) **1** (για νήμα) η περιτύλιξη του (γύρω από κτ.) για μια φορά **2.** (για οικισμό) η περίμετρος.

învărlighédzu(învărlig/-ăre,-ái,-ătă) **1.** περικυκλώνω, περιζώνω **2.** περιβάλλω, περικλείω **3.** περιβάλλω, περιφράσσω **4.** τριγυρίζω, γυροφέρνω κπ. (επιδιώκοντας ερωτική επαφή) **5.** (τριτοπρόσ. για ασθένεια, me ~) τριγυρίζει, εμφανίζει τα αρχικά συμπτώματα **6.** περιδένω, περισφίγγω **7.** (για οικοδομή) κτίζω, ανυψώνω τους τοίχους **8.** (me ~) σκαλώνω, πιάνομαι (σε βάτα κ.τ.ο.) **9.** περιτυλίγω **10.** συμπλέκομαι, έρχομαι στα χέρια **11.** (me ~) μπλέκομαι, μπδεύομαι.

înveástă(πληθ. înveáste) **1.** νύφη **α.** η γυναίκα που πρόκειται να παντρευτεί **β.** η γυναίκα που παντρεύεται, κυρ. κατά την ημέρα του γάμου της) **γ.** η έγγαμη γυναίκα ως προς τους συγγενείς του άνδρα της **2.** (συνεκδ.) ο γάμος, η τελετή και η γιορτή του γάμου

înveclédzu & învecléscu (învecl/-îre,-î,-ită) **1.** παλιώνω, φθείρομαι με το πέρασμα του χρόνου και τη χρήση **2.** (για πρόσ.) γεράζω.

învecléscu → înceclédzu.

înceclîre(πληθ. înceclîri) **1.** πάλιωμα, παλαιώση **2.** (για πρόσ.) γέρασμα.

înverăre(πληθ. înverări) ξεκαλοκαίριασμα, παραθέριση..

înverdžăscu(înverdž/-î're,-î'i,-î'tă), (τριτοπρόσ., se ~) **1.** (για έδαφος) πρασινίζει χλωαίνει, χορταριάζει **2.** (για δένδρο) πρασινίζει, βγάζει φύλλα **3.** (για φυτό) βγάζει χλωρό βλαστάρι.

înverdžî're(πληθ. înverdžî'ri) **1.** (για έδαφος) πρασίνισμα, χορτάριασμα **2.** (για δένδρο) πρασίνισμα, το να βγάλω φύλλα **3.** (για φυτό) το να βγάλω χλωρό βλαστάρι.

înverédzu(înver/-ăre,-ái,-ătă) ξεκαλοκαιριάζω, παραθερίζω.

înveridzăre(πληθ. înveridzări) πίκρα, θλίψη, στενοχώρια.

înveridzăscu(înveridž/-ăre,-ái,-ătă) **1. α.** πικραίνω, θλίβω στενοχωρώ (κπ.) **β.** (me ~) πικραίνομαι, θλίβομαι, στενοχωριέμαι **2.** (me ~) καταβάλλομαι, νιώθω σωματική και ψυχική ταλαιπωρία,

învéscu(înv/-išteăre,-escúî,-escútă) **1.** ντύνω, φορώ (σε κπ.) ρούχα **2.** (me ~) ντύνομαι, φορώ τα ρούχα μου **3.** επιμελούμαι τον ρουχισμό (κάποιου), ετοιμάζω τον ρουχισμό του **4.** επενδύω, περιβάλλω (κτ.) με προστατευτικό κάλυμμα **5.** (μτφ. τριτοπρόσ. se ~) **α.** (για έδαφος) χορταριάζει, καλύπτεται με χλόη **6.** (για δένδρο) βγάζει φύλλα, φυλλοφορεί **7.** (για έδαφος ή δάσος) γεμίζει με αγριόχορτα ή άγρια βλάστηση **8.** (μτφ., τριτοπρόσ. για εδάφη/βουνά κ. λπ. όταν χιονίζει, se ~) καλύπτονται (με χιόνια) **9.** (τριτοπρόσ. για ρούχο ή υφαντό όταν πλένεται, se ~) μαζεύει **10. α.** εφοδιάζω εξοπλίζω **β.** (me ~). εφοδιάζομαι, εξοπλίζομαι **γ.** (ειδικότερα για κατάσταση) το εφοδιάζω με αγαθά.

învesteáme(χωρ. πληθ.), (συνεκδ.) πλήθος γάμων.

învestică(πληθ. învestici) νυφούλα (υποκ. του înceástă).

învestidjăscu(învestidj/-î're,-î'i,-î'tă) **1.** σουφρώνω, ζαρώνω, χάνω την σφριγηλότητα μου (λόγω ασθένειας ή γήρατος)

învestidjî're(πληθ. învestidjî'ri) σούφρωμα λόγω ασθένειας ή γήρανσης..

învestitúra(πληθ. învestitúre) ρουχισμός, ματισμός.

învetsăre(πληθ. învetsări) **1.** μάθηση **α.** η απόκτηση ή η μετάδοση γνώσεων ή δεξιοτήτων **β.** μελέτη **2.** μάθημα, η διδακτική διαδικασία **3.** συνήθεια **α.** το να αποκτήσω συγκεκριμένη συνήθεια, τρόπο συμπεριφοράς **β.** εξοικείωση με κτ.

învetsătura(πληθ. învetsătúre) **1.** μάθηση, η απόκτηση ή η μετάδοση γνώσεων ή δεξιοτήτων **2.** μάθημα **α.** η ύλη που διδάσκεται στο πλαίσιο συγκεκριμένου γνωστικού αντικείμενου **β.** (ειδικότ.) ενότητα που δίνεται στους μαθητές σε συγκεκριμένη μέρα για μελέτη **γ.** η διδακτική διαδικασία.

învétsu¹(învets/-ăre,-ái,-ătă) **1.** μαθαίνω **α.**

διδάσκομαι, αποκτώ γνώσεις ή δεξιότητες **β.** διδάσκω, κάνω κπ. να αποκτήσει γνώσεις ή δεξιότητες **γ.** εκπαιδεύομαι, σπουδάζω (πάνω σε συγκεκριμένο αντικείμενο) **δ.** απομνημονεύω (συγκεκριμένη γνώση) **ε.** μελετώ, διαβάζω (για το σχολείο, πανεπιστήμιο κ. λπ.) **2.** πληροφορούμαι, παίρνω πληροφορίες (για κπ./κτ.) **3** εκπαιδεύω (κπ.) να φέρεται με συγκεκριμένο τρόπο **4.** (me ~) αποκτώ συγκεκριμένη συνήθεια, τρόπο συμπεριφοράς **5.** (me ~) συνηθίζω, εξοικειώνομαι με κάτι.

învétsu²(πληθ. învétsuri) **1.** ικανότητα μάθησης **2.** χούι **3.** μάθημα, εμπειρική γνώση, ή δεξιότητα.

învinetsăscu(învinets/-î're,-î'i,-î'tă) **1.** (me ~) μελανιάζω (από χτύπημα ή ασθένεια) **2.** βιάζω (κτ.) μπλε σκούρο **3.** (τριτοπρόσ. για πράγμα, se ~) αποκτάει μπλε σκούρα απόχρωση.

învinetsî're(πληθ. învinetsî'ri) **1.** μελάνιασμα (από χτύπημα ή ασθένεια) **2.** το να αποκτήσω μπλε σκούρα απόχρωση.

învisteáre(πληθ. învistéri) **1.** ένδυση, ντύσιμο **2.** επένδυση μίας επιφάνειας με κάλυμμα.

învlăpsescu(învlăps/-îre,-î,-î'tă) **1.** (για πρόσ.) βλάπτω, του προξενώ κακό **2.** (τριτοπρόσ. για φαγητό, ποτό) βλάπτει, προξενεί πρόβλημα υγείας.

învlăpsire(πληθ. învlăpsiri) **1.** βλάβιμο α. το να βλάγω κπ. **β.** (για φαγητό) το να με βλάβει.

învlăpsitură(πληθ. învlăpsitú-re) χρόνια πάθηση.

învlăsescu(învlăs/-îre,-î,-î'tă), **1.** (τριτοπρόσ. ή ~) **α.** ευκαιρώ, έχω διαθέσιμο χρόνο **β.** μπορώ, έχω την ευκαιρία (να κάνω κτ.) **γ.** μπορώ, είμαι σε θέση, με παίρνει (να μιλήσω ή να αναφερθώ σε κτ.) **δ.** δύναμαι, μου επιτρέπουν οι συνθήκες (να κάνω κτ.).**2.** (για χώρο) **α.** κινούμαι άνετα εντός του, χωρίς δυσκολία **β.** (τριτοπρόσ.) διαθέτει άνεση, ευρυχωρία

învlăsire(πληθ. învlăsiri) ευκαιρία, διαθέσιμος χρόνος.

J

jácã(πληθ. jáci) κανναβένιος σάκος.

jahméte(πληθ. jahmétsi) ευεργεσία, φιλό-
νθρωπη πράξη.

jále(πληθ. jáli) **1.** πένθος, το χρονικό διά-
στημα κατά το οποίο θρηνεί κανείς για τον θα-
νατο προσφιλούς προσώπου σύμφωνα με τα
ήθη και τα έθιμα της κοινωνίας **2.** (μτφ.) βαθιά
θλίψη.

jáyinã(πληθ. jáyini) βρύα που αναπτύσ-
ονται μέσα σε νερά.

jámeárã(πληθ. jámeáre) βρώσιμη τσου-
κνίδα (έμπαινε στις πίτες).

jãpuéscu(jãpu/-íre,-í,-itã) **1.** οικειοποιού-
μαι, σφετερίζομαι, αρπάζω **2.** παίρνω (κτ.) χω-
ρίς να με καταλάβουν, κλέβω **3.** τιμωρώ, επιβά-
λλω ποινή **4.** χτυπώ, βαρώ (κτ.).

jãpuíre(πληθ. jãpuíri) **1.** οικειοποίηση,
σφετερισμός, άρπαγμα **2.** ξυλοφόρτωμα.

jbãrnicu(πληθ. jbãrnici) **1.** (παλαιότ.) μι-
κρό δερμάτινο ασκί στο οποίο φυλάγονταν το
κολατσιό (κυρ. το τυρί) **2.** (μτφ.) μικροσκο-
πικός άνθρωπος.

jdãvárã & jdívárã(πληθ. jdãváre & jdíváre)
χοντρό και ακατέργαστο ξύλινο ραβδί .

jdívárã → jdãvárã.

lgolovãru(πληθ. lgólovári) (κτην.) αυτός
που έχει αναλάβει την βόσκηση κοπαδιού που
αποτελείται από lgóllove (βλ. λ.)

lgólou - lgólouvã(πληθ. lgólouí & lgólou-
ve), (κτην.) **1.** κριάρι - προβατίνα που βρίσκε-
ται εκτός της παραγωγικής διαδικασίας (είναι
νεογέννητο/η, άρρωστο/η ή ανάπηρο/η) **2.**
(αρσ. στον πληθ.) κοπάδι σχηματισμένο από
κριάρια ή προβατίνες που βρίσκονται εκτός της
παραγωγικής διαδικασίας (αποτελείται από νε-
ογέννητα, άρρωστα ή ανάπηρα ζώα).

jlé(πληθ. jlédzi) γλέκο.

ji'mbu & ji'mbã(πληθ. ji'ngghi & ji'mbe)
φαφούτης - φαφούτα.

ji'reáye(πληθ. jiréyi) τμήμα των νημάτων
ενός στιμμονιού συγκροτημένα σε δέσμη .

ji'ráscu & jirnédzu(ji'rá & jirn/-í're,-í'i,-
itã) ανασκαλεύω τη φωτιά, αραιώνω πυρακτώ-

μένα ξύλα ή κάρβουνα για να αναζωπυρωθεί ή
να απλωθεί η φωτιά.

ji'ráre & jirnáre(πληθ. ji'rári & jirnári)
σκάλισμα της φωτιάς

jirnáre → ji'ráre.

jirnédzu → jirráscu.

ji'rnuru(πληθ. ji'rnure & ji'rnuri) **1.** ανθρα-
κιά, θράκα **2.** (μτφ.) κάθε τι που έχει θερμοανθεί
πολύ.

ji'nuéscu(ji'nu/-íre,-í,-itã) **1.** κουτσαίνω **2.**
(me ~) διστάζω **α.** έχω ενδοιασμούς **β.** επιφυ-
λάσσομαι (να ξεκινήσω μία οικονομική δρα-
στηριότητα ή να αναμιχθώ σε μία υπόθεση) **3.**
(όταν βαδίζω) στρίβω, αλλάζω κατεύθυνση.

ji'nuíre(πληθ. jinuíri) κούτσαμα.

ji'glã(πληθ. ji'gle) **1.** ζεύγλα **2.** σκέλος, κα-
θένα από τα κάτω άκρα του ανθρώπου **3.**
(συνεκδ.) δρασκελιά, διασκελισμός **4.**(συνεκδ.)
δρασκελιά, βήμα, η απόσταση του ανοίγματος
των ποδιών ως μονάδα μήκους

jónđu(πληθ. jónđu) το δόντι στην νηπιακή
γλώσσα.

jógu(πληθ. jóguri) ξύλινη λαβίδα ειδική για
το σκάλισμα της φωτιάς

juléscu¹(jul/-íre,-í,-itã) (me ~) γρατζουνιέ-
μαι, γδέρνομαι, πληγιάζω.

juléscu²(jul/-íre,-í,-itã) **1.** πενθώ, βρίσκομαι
σε κατάσταση πένθους **2.** πενθώ, φέρω τα εξω-
τερικά σημάδια του πένθους.

julíre¹(πληθ. julíri) γρατσουνισμα, γδάρσι-
μο, πλήγιασμα .

julíre²(πληθ. julíri) πένθος, το να βρίσκο-
μαι σε κατάσταση πένθους.

julíu(χωρ. πληθ.) περιτόναιο.

julitúrã(πληθ. julitúre) αμυχή, γδάρσιμο,
εκδορά, πλήγιασμα.

jupuléscu(jupul/-íre,-í,-itã & eátã) **1.** (me
~) υποψιάζομαι **α.** θεωρώ (κτ./κτ.) ύποπτο **β.**
πονηρεύομαι, έχω υποψίες, μπαίνω σε υποψίες
(για κτ./ κτ.).

jupulíre(πληθ. jupulíri) το να μπαίνω σε
υποψίες για κάποιον ή κάτι.

L

lăcu(πληθ. lăcuri) **1.** εδαφική κοιλότητα η οποία περιέχει νερό **2** (μτφ.) οτιδήποτε έχει κατακλυστεί, πλημμυρίσει, υπερκαλυφτεί από νερά **2.** (μτφ.) το να γίνω μούσκεμα

lăcrămă(πληθ. lăcriîni) **1.** δάκρυ **2.** (μτφ.) καθαρός, διαυγής, διαφανής, λαμπικός

ladhicó(πληθ. ladhicádzí) λαδικό.

lăiu -lăe(πληθ. lăi - lăe) αυτός - αυτή που ανήκει στη μαύρη φυλή

lălă(πληθ. lălăîni) **1.** θεός **2.** άνδρας σε προχωρημένη ηλικία.

lamarínă(πληθ. lamarine) λαμαρίνα.

lámă(πληθ. lăme) λάμα, λεπίδα.

lămbă(πληθ. lămbe) **1.** λάμπα **2.** λυχνάρι .

lămne(πληθ. lămni) **1.** στη φρ. gră de lămne! "πρόσωπο που κραυγάζει συνεχώς **2.** απραχτική γυναίκα".

lângută(πληθ. lăngute) στάλα, σταλαγματιά, σταγόνα **2.** (ως επίρρ.) σταλιά, λίγο, λιγάκι, μικρή ποσότητα.

lapórtu(χωρίς πληθ.) **1.** ιατρική γνωμάτευση **2.** στη φρ. dău lapórtu! "απολύω".

lăpte(πληθ. lăpturi) **1.** γάλα **2.** ο γαλακτώδης χυμός του φντού γαλατσίδα.

lăre(πληθ. lări) πλύσιμο, λούσιμο, νήψιμο.

lăspe(πληθ. lăschii) λάσπη **α.** πηλός **β.** χαρμάνι.

lăstihă(πληθ. lăstihe) λάστιχο.

lătsu(πληθ. lătsă) **1.** λάσο **2.** θηλιά, βρόχος **3.** (συνεκδ.) αγχόνη **4.** βρόχι, παγίδα **5.** (μτφ.) καταναγκασμός, ασφυκτική πίεση **6.** θηλιά πλέξης, βελονιά **3.** θηλύκι, κουμπότρυπα που σχηματίζει πλέγμα από το οποίο περνά το κουμπί **7.** ομφάλιος λώρος **8.** βουβόνας.

lăsu(πληθ. lăse) κληροδότημα.

lăvă(χωρ. πληθ.) βουητό **α.** υπόκωφος ήχος **β.** μακρινός θόρυβος.

lău(lăre/lăi/lătă) **1.** πλένω (κάποιον/κάτι) **2.** (me ~) πλένομαι, λούζομαι, νίβομαι **3.** (μτφ.) κλέβω, ξαφρίζω **4.** (μτφ. για φαγητό) το τρώω όλο, το καθαρίζω.

lăvdu → alăvdu.

lăgareáo(πληθ. lăgaréi) ο βουβόνας των πίσω ποδιών των αλόγων, το άνω τμήμα των μηρών των πίσω ποδιών των αλόγων.

lăzenă(πληθ. lăzene) **1.** δασικό ξέφωτο **2.**

(συνεκδ.) βοσκοτόπι σε ξέφωτο του δάσους.

lăcărđie(πληθ. lăcărđii & lăcărđiuri) συνομιλία, κουβεντολόι.

lăcăsă(πληθ. lăcăsádzí) σκεύος σερβιρισματος ή παρασκευής φαγητού (είναι σαν λεκανάκι ή σουπιέρα)

lăcrămăre & lăcrimăre(πληθ. lăcrămări & lăcrimări) δάκρυσμα

lăcrămédzu & lăcrimédzu(lăcrăm & lăcrim/-ăre,-ái,-átă) **1.** δακρύζω **2.** (συνεκδ.) συγκινούμαι.

lăcrimăre→ lăcrămăre.

lăcrimédzu→ lăcrămédzu.

lăcúme(πληθ. lăcúni) λουκούμι.

lăeátsă(πληθ. lăétsi) **1.** μαυρίλα, η ιδιότητα του μαύρου **2.** μαυρίλα, σκοτεινιά **2.** μαυράδι, μαύρο σημάδι ή μελανή κηλίδα **3.** (μτφ.) θυμός, οργή **5.** (μτφ.) δυστυχία, δεινά, κακουχία.

lăftúrá(πληθ. lăftúre) το νερό που ρίχνεται από τον σιδηρουργό στο πυρακτωμένο μέταλλο για να σβήσει.

lăhi(χωρ. εν.) λόγια χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο, αερολογίες.

lăhtársescu(lăhtárs/-ire,-í,-ită) **1.** φρίτω, νιώθω αποτροπιασμό **2.** τρομάζω.

lăhtársire(πληθ. lăhtársiri) **1.** φρίκη, αποτροπιασμός **2.** τρομάρα.

lăhumusescu(lăhumus/-ire,-í,-ită) λαχανιάζω.

lăhumusire(πληθ. lăhumusiri) λαχάνιασμα.

lăitúrá(πληθ. lăitúre) **1.** μελάνιασμα **2.** μαυρίλα, σκοτάδι.

lălisescu(lălis/-ire,-í,-ită) εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι, κάνω αισθητή την ύπαρξή μου.

lălitsă(πληθ. lălitsă) ο ανθός της αφοξυλιάς.

lămbícă & lămbítsă(πληθ. lămbítsi) **1.** λαμπίτσα **2.** λυχναράκι (υποκ.του lămbă).

lămbie(πληθ. lămbii) λάμψη, φέγγος.

lămbisescu(lămbis/-ire,-í,-ită) **1.** λάμπω **α.** φεγγοβολώ **β.** αντανακλώ το φως, αστράφτω **2.** (μτφ. για καθαριότητα.) λαμποκοπώ, γυαλίζω.

lămbisire(πληθ. lămbisiri) **1.** φεγγοβόλημα **2.** λαμποκόπημα.

lămbítsă → lămbícă.

lǎnǎ(πληθ. lǎnuri) **1.** μαλλί, το τρίχωμα των ζώων **2.** μούχλα, νηματομύκητες που αναπτύσσονται στις αλλοιωμένες οργανικές ουσίες.

lǎndurǎ(πληθ. lǎndure) χελιδόνι **2.** (μτφ.) χαρούμενος, ευδιάθετος άνθρωπος.

lǎndurică & **lǎndurítșă** (πληθ. lǎndurítșe) **1.** χελιδονάκι **2.** (μτφ.) ζωντανό, ζωηρό παιδί (υποκ.του. lǎndurǎ).

lǎndurítșă → lǎndurică.

lǎnghéru(πληθ. lǎngheáre) μεγάλη μεταλλική πιατέλια.

lǎngoáre(πληθ. lǎngóri) ασθένεια.

lǎpúdhǎ(πληθ. lǎpúdzǐ) **1.** το κάτω οριζόντιο τμήμα της κάλτσας **2.** πλεκτό κάλυμμα παπουτσιού που φοριέται για να μειωθεί η ολισθηρότητά του στο χιόνι.

lǎptúrá(πληθ. lǎptúre) **1.** (εν.) η γαλακτοπαραγωγή **2.** (εν.) η ποσότητα του παραγόμενου γάλατος **3.** προϊόντα του γάλακτος **4.** η παραγωγή γαλακτοκομικών.

lǎpsána - **lǎpsána**(πληθ. lǎpsáni - lǎpsáne) **1.** άνδρας - γυναίκα φαγάνας, αδηφάγος - αδηφάγα **2.** (μτφ.) άνδρας - γυναίκα φαταούλας, αδηφάγος - αδηφάγα, άπληστος - άπληστη.

lǎpúșu(πληθ. lǎpúșă) το φυτό φλόμος.

lǎrgeáme(χωρ. πληθ.) **1.** απόσταση, το διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ δύο τοπικών σημείων **2.** το μήκος του παραπάνω διαστήματος **3.** το να απέχω από κπ., να υπάρχει απόσταση μεταξύ μας **4.** το να είμαι μακρινός συγγενής με κπ. **5.** το μάκρος, το μήκος.

lǎrgéscu(lǎrg/-ire,-í,-ítă) **1.** απομακρύνομαι, πηγαίνω μακριά **2.** (me ~) ξεμακραίνω, απόξενώνομαι, διακόπτω τις επαφές.

lǎrgíre(πληθ. lǎrgíri) **1.** απομάκρυνση, το να πάω μακριά **2.** αποξένωση, διακοπή επαφών.

lǎrgítúrá(πληθ. lǎrgítúre) η απόσταση από ένα σημείο αναφοράς.

lǎrgítáte(χωρ. πληθ.) η απομάκρυνση, η αποστασιοποίηση, η αποκοπή των επαφών με ένα πρόσωπο.

lǎspuséscu(lǎspus/-ire,-í,-ítă) **1.** λασπώνω, αλείφω (κτ.) με λάσπες. **2.** (me ~) λερώνομαι από λάσπη.

lǎspusíre(πληθ. lǎspusíri) λάσπωμα.

lǎtsátúrá & **lǎtsátúrá** → alǎtsátúrá.θ

lǎtúrá(πληθ. lǎtúre) λέρα, βρώμα, ακαθαρσία.

lǎvdáre → alǎvdáre

lǎvitúrá(πληθ. lǎvitúre) λοβιτούρα.

lǎvlátoare(πληθ. lǎvlátóri) η καθημερινή,

εργάσιμη μέρα σε αντιδιαστολή προς την Κυριακή ή την αργία

lǎvráche(πληθ. lǎvráchi) (μτφ.) λαβράκι, μεγάλη επιτυχία.

lǎvrí'scǎ(πληθ. lǎvrí'scǎ & lǎvrí'sche) **1.** σταφύλι κατώτερης ποιότητας (άγουρο, καχεκτικό και με ξινή γεύση) το οποίο δεν μαζεύεται στον τρύγο **2.** (συνεκδ.) κακής ποιότητας βρώσιμη ρώγα σταφυλιού

lǎvuéscu¹(lǎvu/-ire,-í,-ítă) λαβώνομαι, τραυματίζομαι, πληγώνομαι.

lǎvuéscu²(lǎvu/-ire,-í,-ítă) λαμβάνω.

lǎvuíre¹ (πληθ. lǎvuíri) λάβωμα, το να πληγωθεί, να τραυματιστώ.

lǎvuíre²(πληθ. lǎvuíri) λήψη.

lǎvuítúrá(πληθ. lǎvuítúre) λαβωματιά, τραύμα.

lǎvútu(πληθ. lǎvúte) λαούτο.

lǎgǎrséscu(lǎgǎrs/-ire,-í,-ítă) **1.** (για καιρό) γίνομαι αίθριος **2.** (για υγρό) γίνομαι διαυγές, φιλτράρομαι, λαμπικάρω **3.** (για τζάμι) καθαρίζω, γυαλίζω.

lǎgǎrsíre(πληθ. lǎgǎrsíri) **1.** (για τον καιρό) το να γίνει αίθριος **2.** (για υγρό) φιλτράρισμα, το να γίνει διαυγές.

lǎgúme(πληθ. lǎgúmi) λαγούμι, υπόνομος, οχετός **2.** (μτφ.) βρώμα.

lǎyenícu & **lǎyenítșu**(πληθ. lǎyenítși) μικρό λαγίμι, κανατάκι (υποκ.του lǎyínu).

lǎyenítșu → lǎyenícu.

lǎyínu(πληθ. lǎyíne) **1.** λαγήμι, πορσελάνινο ή πήλινο κανάτι **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

leágunu¹ (legǎn/-áre,-ái,-átă) **1.** λικνίζω, κουνώ απαλά και ρυθμικά **2.** (me ~) ταλαντεύομαι, λικνίζομαι **3.** (me ~) περπατώ καμαρωτά **4.** (μτφ., me ~) καμαρώνω, υπερηφανεύομαι **5.** (κτην.) μετακινώ το κοπάδι σε διάφορα σημεία για να βοσκήσει.

leágunu²(πληθ. leágáne) κούνια, αιώρα.

leáne(χωρ. πληθ.) τεμπελιά, ανία, βαρεμάρα.

léfcǎ(πληθ. léfci) λεύκα.

legáre(πληθ. legári) **1.** δέσιμο, η πράξη του δεσίματος **2.** (για πρόσ.) δέσμευση, περιορισμός της ελευθερίας **4.** σχέση, το να συνδέομαι με κάποιον **5.** οριστικοποίηση συμφωνίας.

legǎnǎre(πληθ. legǎnári) **1.** λίκνισμα, απαλό και ρυθμικό κούνημα **2.** λίκνισμα, ταλάντευση **3.** καμαρωτό περπάτημα.

legătúrá(πληθ. legătúre) **1.** δέσιμο, το αποτέλεσμα του δεσίματος **2.** συμφωνία, η σύναψη συμφωνίας **3.** σχέση, συνάφεια, η μεταξύ

δύο ή περισσότερων υπάρχουσα αναλογία ή ομοιότητα. **4.** υποχρέωση, δέσμευση που απορρέει από επαγγελματική ή κοινωνική σχέση **5.** (για λόγια) σοβαρά, αξιόπιστα **6.** σχέση, το να συνδέομαι με κπ. **7.** επαφή, αλισβερίσι **8.** φαγητό που ικανοποιεί πληρέστερα το αίσθημα της πείνας.

legātūru(πληθ. ;) αρνί ή κατσικάκι, κυρ. ορφανό, που δίνεται σε ξένη προβατίνα ή γίδα για θηλασμό.

légu(leg/-āre,-ái,-ātā) **1.** δένω **α.** περιβάλλω (κπ./κτ.) με σχοινί, λουρί, κ. λπ. **β.** στερεώνω αντικείμενο (με σχοινί, ταινία κ. λπ.), συσκευάζω, δεματιάζω, πακετάρω **γ.** προσαρμόζω (κτ.) σε σταθερό και ακίνητο σημείο, προσδένω **δ.** (για τραύμα ή κάταγμα) περιτυλίγω με επίδεσμο, επιδένω **2.** υποχρεώνω (κπ. να κάνει κτ.) **6.** (τριτοπρόσ., se ~) **α.** (για άνθος ή φυτό) σχηματίζει καρπό ή μεταβάλλεται σε καρπό **β.** (ειδικότ. για καρπό δημητριακού) σχηματίζεται **7.** (για κατασκευή, κτίσμα) δομώ, κατασκευάζω, κτίζω **8.** στεριώνω, καθιστώ (κτ.) στέρεο **9.** (για συμφωνία, me ~) οριστικοποιώ **10.** (me ~) βασίζομαι, στηρίζομαι (σε κπ.) **11.** (για πρόσ.) δεσμεύω, περιορίζω την ελευθερία του **12.** Δεσμεύω, αρραβωνιάζω (κπ.) **13.** δένω με μάγια, ασκώ (σε κπ.) μαγική επιρροή **14.** (τριτοπρόσ. για σώμα ανθρώπου, se ~) μεγαλώνει και δένει **15.** (me ~) σφιχτοδένομαι, γίνομαι σφριγηλός, καλογυμνασμένος **16.** (για στέγη) συναρμόζω (πλάκες, κεραμίδια, κ.τ.ό.) **17.** (me ~) σχετίζομαι, συνδέομαι (με κπ.) **18.** αρθρώνω, προφέρω, λέγω (κτ.) **19.** γράφω (επιστολή, φράση κ. λπ.) **20.** συσχετίζω, εξετάζω μεθοδικά **21.** (για νόμο) νομοθετώ

lehoānā(πληθ. lehoāne) λεχώνα.

lehoníle & **lihoñile**(πληθ. lehoníli) λοχεία, η χρονική περίοδος κατά την οποία η γυναίκα είναι λεχώνα.

lehúrá & **lihúrá**(πληθ. lehúre & lihúre), (παλαιότ.) είδος υφάσματος που χρησιμοποιούνταν **α.** ως κάλυμμα της κεφαλής των γυναικών **β.** σε επίσημες εκδηλώσεις ως κάλυμμα δίσκων με εδέσματα **γ.** ως τελετουργική ζώνη του γαμπρού και του βλάμη

léle(χωρ. πληθ.) **1.** συμφορά, κακό συμβάν **2.** μπόρα, παροδικό κακό.

lélecu(πληθ. léleci) **1.** λελέκι **2.** (μτφ.) άνθρωπος ψηλός και αδύνατος.

lemareáo(πληθ. lemaréi) **1.** λαιμαργιά, περιλαίμιο ζώνων **2.** περιλαίμιο, κασκόλ, και ότιδήποτε δένεται στον λαιμό για το κρύο ή ως διακοσμητικό στοιχείο.

lemāryíe(χωρ.πληθ.)λαιμαργία.

lemneáme(χωρ.πληθ.) ξυλεία, ποσότητα

ξύλων.

lemnétu(πληθ. lemneturi) **1.** η ξυλεία ως πρώτη ύλη **2.** ποσότητα ξύλων.

lémmu(πληθ. leámne) **1.** ξύλο. **2.** (πληθ.) ξυλεία **3.** (μτφ.) ξύλο, δαρμός **3.** (πληθ.) πάγωμα, ξύλιασμα **4.** (μτφ.) άνθρωπος που στέκεται ακίνητος και απαθής **5.** (μτφ.) σύζυλος, άφωνος.

lemoñáo(πληθ. lemoñéi) λεμονιά.

lemóne(πληθ. lemóni) λεμόνι.

lemúrā & **limúrā**(πληθ. lemúre & limúre) πλιάτσικο, λεηλασία.

lendúrā & **lentúrā**(πληθ. lendúre & lentúre), (για έδαφος) επικλινές και γεμάτο πέτρες.

lentúrā → lendúrā.

leondáru(πληθ. leondári) λιοντάρι.

lepídhā(πληθ. lepidhe) λεπίδα.

léprā(χωρ. πληθ.) **1.** λέπρα **2.** (μτφ.) φορτικός, ανεπιθύμητος άνθρωπος.

lepuráru(πληθ. lepurári) αετός.

léšā(πληθ. léšī) **1.** καταβεβλημένος, άνθρωπος που αισθάνεται μειωμένες ή ανύπαρκτες τις σωματικές του δυνάμεις **2.** πτώμα, κατάκοπος, πολύ κουρασμένος **3.** αναισθητός, λιπόθυμος **4.** κατάκοιτος, ξαπλωμένος κυρ. λόγω ασθένειας **5.** (μτφ.) το να πέφτω με τα μούτρα, να επιδίδομαι με ζήλο και αφοσίωση σε κτ.

leşānāre & **leşināre**(πληθ. lešānāri & lešināri) **1.** ξελίγωμα, λιγούρα, πείνα **2.** ξελίγωμα, εξάντληση **3.** (για φαγητό) λίγωμα.

leşānātúrā & **leşinātúrā**(πληθ. lešānātúre & lešinātúre) **1.** άνοστο, άγευστο, ανούσιο φαγητό **2.** λιγούρα.

leşānédzu & **leşinédzu** (leşān & lešin/-āre,-ái,-ātā) **1.** (me ~) ξελιγώνομαι, αισθάνομαι λιγούρα, πείνα **2.** (me ~) ξελιγώνομαι, κάνω ή παθαίνω κάτι στον υπέρτατο βαθμό **3.** (για φαγητό me ~) λιγώνομαι.

leşināre → lešānāre.

leşinātúrā → lešānātúrā.

leşinédzu → lešānédzu.

levándu(πληθ. levánduri) **1.** λεβάντα, αρωματικό φυτό **2.** (συνεκδ.) το άρωμα που παρασκευάζεται από λεβάντα **3.** (συνεκδ.) άρωμα, μυρωδικό.

levéndu - **levéndā**(πληθ. levéndzi - levénde) λεβέντης - λεβέντισσα.

légrā(χωρ.πληθ.) ευφράδεια, ευγλωττία

libésu - **libésā**(πληθ. libésī - libése) **1.** άνθρωπος του δρόμου **2.** άντρας - γυναίκα κακοντυμένος/-η.

lichiséscu(lichis/-íre,-í,-ítă) **1.** κολλώ **α.** αδυνατώ να φέρω κάτι εις πέρας, μπλοκάρω **β.** (me ~) παγιδεύομαι, αδυνατώ να μετακινηθώ **γ.** επικεντρώνω το ερωτικό μου ενδιαφέρον σε συγκεκριμένο άτομο **2.** (για σκυλί) συνουσιάζομαι.

lichisíre(πληθ. lichisíri) **1.** κόλλημα, μπλοκάρισμα, αδυναμία να φέρω κάτι εις πέρας **2.** (για σκυλί) συνουσία.

lícu¹(χωρ. πληθ.) μανία, έντονη επιθυμία.

lícu²(πληθ. líci) **1.** πυγολαμπίδα **2.** πολύ λίγο φως, πολύ μικρή λάμψη.

licuníe(πληθ. licuníuri) **1.** αγέλη λύκων **2.** (μτφ.) ομάδα, μπουλούκι παιδιών.

lihúrá → lehúrá

lihoneáricu - **lihoneárică**(πληθ. lihoneárici - lihoneárice) νεογέννητο αρσενικό - θηλυκό βρέφος.

lihonipsíre(πληθ. lihonipsíri) η περιποίηση της λεχώνας.

lihońíle → lehońíle.

lihunipséscu(lihunips/-íre,-í,-ítă) **1.** διάγω περίοδο λοχείας **2.** περιποιούμαι λεχώνα.

líma(χωρ. πληθ.) λίμα, υπερβολικά μεγάλη πείνα

límbă(πληθ. límbe) **1.** γλώσσα **α.** το όργανο της στοματικής κοιλότητας **β.** το σύνολο των λέξεων και φράσεων που χρησιμοποιεί ένας λαός ή μία ομάδα ανθρώπων για να συνεννοείται **γ.** (κατ' επέκτ.) ο κατά ομάδες, κυρ. έθνη, καθιερωμένος κώδικας επικοινωνίας **δ.** κάθε επιμέρους διάλεκτος ή μορφή αυτού του κώδικα **ε.** λόγος, ομιλία **στ.** ο τρόπος και το ύφος με το οποίο εκφράζεται κτ. **η.** (κατ' επέκτ.) ο λόγος που διέπεται από θρασύτητα, έλλειψη λεπτότητας ή ευγένειας **θ.** οτιδήποτε έχει σχήμα παρόμοιο με τη γλώσσα αποτελώντας ανεξάρτητο, επίμηκες τμήμα του κυρ. σώματος ή όγκου κάθε επιμήκης προέκταση, προεξοχή **ι.** γλωσσίδι, κάθε όργανο ή αντικείμενο που έχει σχήμα γλώσσας. **2.** μικρή λωρίδα γης, μικρό τεμάχιο εδάφους **3.** μικρό κομμάτι **α.** στερεάς τροφής **β.** ξύλου **5.** φύλλο λαχανικού.

limbardhúsu - **limbardhúsă**(πληθ. limbardhúsi - limbardhúse) λογάς, φλύαρος - λογού, φλύαρη.

limbéu(πληθ. limbéi) **1.** όρχις ζώου **2.** (μτφ.) όρχις άνδρα.

limbică & **limbítsă** & **limbúsă**(πληθ. limbice & limbúse) γλωσσίτσα (υποκ. του límbă).

limbícú(πληθ. limbítsi) **1.** όρχις μικρού ζώου **2.** (μτφ.) όρχις νηπίου (υποκ. του limbéu).

limbiséscu(limbis/-íre,-í,-ítă) **1.** (για υγρό) γίνομαι διαυγές, φιλτράρομαι λαμπικάρω **2.** (για τον καιρό) αιθριάζω, γίνομαι αίθριος **3.** γυαλίζω (κτ.) το κάνω να αστράφτει από καθαριότητα.

limbisíre(πληθ. limbisíri) γυάλισμα, το να κάνω κάτι να αστράφτει από καθαριότητα.

limbisitúră(πληθ. limbisitúre) **1.** βλ.λ. limbisíre **2.** λάμψη, φεγγοβόλημα.

limbítsă → limbică

limbúsă → limbică

limudhétă(πληθ. limudhète) κάθε τι που δένεται στο λαιμό ως διακοσμητικό στοιχείο (μαντήλι, παπιγιόν, φουλάρι, γραβάτα).

limtúră → alimtúră.

limúră → lemúră.

limuxéscu(limux/-íre,-í,-ítă) λιμοκτονώ.

limuxíre(πληθ. limuxíri) λιμοκτονία.

línde(χωρ. πληθ.) **1.** φακή (το φυτό) **2.** ο καρπός του παραπάνω φυτού **3.** φακές (το φαγητό).

línđenă(πληθ. línde & líndene) κόνιδα.

lingeáre → alingeáre.

lingitúră → alingitúră

língu → alíngu.

linguráru(πληθ. lingurári) σκευός εντός του οποίου τοποθετούνται τα μαχαιροπίρουνα.

lingură(πληθ. lingure) **1.** κουτάλι, κοχλιαίο **2.** (συνεκδ.) κουταλιά, η ποσότητα που χωρά στην κοιλότητα του κουταλιού **3.** (συνεκδ.) φαγητό που τρώγεται με κουτάλι **4.** (παλαιότ.) κάθε ένα από τα πτερύγια που έφερε η φτερωτή του μύλου ή του μαντανιού **5.** (παλαιότ.) κάθε ένα από τα έκκεντρα που έφερε ή άτρακτος του μαντανιού.

lingureáme(χωρ. πληθ.) **1.** πλήθος κουταλιών **2.** (συνεκδ.) τα μαχαιροπίρουνα.

lingurítsă(πληθ. lingurítsi) **1.** κουταλάκι (υποκ. του lingură) **2.** στομάχι.

lipiscánică(πληθ. lipiscánice) **1.** είδος μαντιλιού της κεφαλής **2.** εξάρτημα της cățșúlă (βλ. λ.).

lipisáo(χωρ. πληθ.) λίγδα.

lipsádhă(χωρ. πληθ.) ανεπαρκής παραγωγή.

lipsane(χωρ. εν.) λείψανα.

lipsă(χωρ. πληθ.) ανεπάρκεια έλλειψη επαρκούς αριθμού ή ποσότητας.

lipséscu(lips/-íre,-í,-ítă) **1.** λείπω, απουσιάζω **2.** υπολείπομαι, θέλω λίγο ακόμη **3.** (τριτοπρος.) μου λείπει, στερούμαι. **4.** (τριτοπρος.)

χρειάζομαι, είναι αναγκαίο, απαραίτητο **5.** νοσταλγώ κπ. επιθυμώ να δω.

lipsíre(πληθ. lipsíri) **1.** έλλειψη, στέρηση **2.** έλλειψη, απουσία.

lipsonévatu - lipsonévată(πληθ. lipsonévată- lipsonévată) **1.** χαρακτηρισμός προσώπου που τρώει λίγο **2.** χαρακτηρισμός προσώπου που αποφεύγει κάθε κοπιαστική εργασία **3.** χαρακτηρισμός ατόμου με μέτρια σωματική διέπλωση.

lipurdhónticu(πληθ. lipurdhóntici) δόντι που παρουσιάζει υπερέκφυση, βρίσκεται πέραν του μασητικού πεδίου.

liră(πληθ. lire) λίρα.

lisă(πληθ.) **1.** λύσσα, μανία, παράφορη οργή **2.** χαρακτηρισμός για υπερβολικά αλμυρό φαγητό.

lischetóru & lischitóru(πληθ. lischetóru & lischitóru) **1.** ειδικό όργανο για την μέτρηση του στημονιού **2.** σκέλος, καθένα από τα κάτω άκρα του ανθρώπου **3.** λεπτό ξύλο

lişăxéscu(lişăx/-í're,-í'i,-í'tă) λυσσώ, έχω εντονότατη επιθυμία για (κπ./ κτ.).

lişăxí're(πληθ. lişăxí'ri) έντονη επιθυμία για κπ./ κτ..

lişáo(πληθ. lişéi), (παλαιότ.) ξύλινο πλαίσιο που έφερε πλέγμα από χοντρές βέργες συχνά καλυμμένο με άχυρα βρίζας (χρησιμοποιούνταν στην κατασκευή των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων)

lişchitóru → lischetóru.

lişorédzu(lişur/-áre,-ái,-átă) **1.** ελαφρώνω, απαλλάσσω (κπ.) από ένα βάρος **2.** αδειάζω (από κτ.) μένω κενός **3.** (me ~) ξελαφρώνω, ανακουφίζομαι **4.** (μτφ., me ~) κατουρώ **5.** (me ~) αδυνατίζω, χάνω κιλά **6.** διευκολύνω, βοηθώ (κπ.) **7.** (me ~) διευκολύνομαι, μπορώ να ενεργήσω με μεγαλύτερη άνεση **8.** χαζεύω, απόβλακώνομαι **9.** (τριτοπρόσ. για περιεχόμενο, se ~) μειώθηκε, λιγότεψε **10.** (μτφ.) κλέβω **11.** (για καιρό) βελτιώνομαι.

lişuráre(πληθ. lişurári) **1.** ελάφρυνση από μεταφερόμενο βάρος **2.** ξελάφρωμα, ανακούφιση **3.** ευκολία, άνεση.

lişureáme **1.** ευκολία **2.** επιπολαιότητα, αλαφρομυαλία.

lişureátsă(πληθ. lişurétsi) ευκολία, άνεση, ευχέρεια.

litáre(πληθ. litári) μικρό κομμάτι από σχοινί.

liváde(πληθ. livádzi) λιβάδι, χορτολιβαδική έκταση η οποία χρησιμοποιείται για την απόληψη χόρτου ή ως βοσκοτόπι.

lívă & línu (χωρ. πληθ.) ξεροβόρι, βοριάς

livídhe & livídhu & livídu(πληθ. livídzi) (για δένδρο) αυτό που έχει ευθυτενή και πολύ ψηλό κορμό.

livídhu→ livídhe.

livídu→ livídhe.

línu → lívă.

livuşésucu(livuş/-í're,-í'i,-í'tă), (όταν φυσάει βοριάς) παγώνω, ψύχομαι.

livuşí're(πληθ. livuşí'ri) ξεπάγιασμα που προκαλείται από το φύσημα του βοριά.

liǵdhă(πληθ. liǵdži) **1.** λίγδα, λιπόδης ουσία **2.** φυσικό λίπασμα

liǵdhusésucu(liǵdhus/-í're,-í,-í'tă) **1.** (για φαγητό) λιγδώνω **2.** (για μαλλιά) λιγδιάζω.

liǵdhusí're(πληθ. liǵdhusí'ri) λιγδωμα, λιγδιασμα

liǵdhutámburu - liǵdhutámbură (-πληθ. liǵdhutámbur - liǵdhutámbure) χαρακτηρισμός άπορου προσώπου που παριστάνει το σπουδαίο.

liǵonícu - liǵonícă(πληθ. liǵoníci - liǵoníce) μικρό λαγωνικό αρσενικού - θηλυκού γένους. (υποκ.του liǵónu- liǵónă).

liǵónu - liǵónă(πληθ. liǵóni - liǵóné) **1.** λαγωνικό, κυνηγόσκυλο, αρσενικού θηλυκού γένους **2.** (μτφ.) άνδρας - γυναίκα σπαθάτος/-η, λυγρόκορμος/-η.

liǵusésucu(liǵus/-í're,-í,-í'tă) **1.** ξελιγώνομαι, αισθάνομαι λιγούρα, πείνα **2.** ξελιγώνομαι, κάνω ή παθαίνω κάτι στον υπέρτατο βαθμό **3.** (για φαγητό) λιγώνομαι.

liǵusí're(πληθ. liǵusí'ri) **1.** ξελιγώμα, λιγούρα, πείνα **2.** ξελιγώμα, εξάντληση

liǵusitúră(πληθ. liǵusitúre) λιγούρα :

lîndzâscu(lîndz/-í're,-í'i,-í'tă) αρρωσταίνω.

lîndzî're(πληθ. lîndzî'ri) αρρώστια, το να αρρωστήσω.

lîngitúră(πληθ. lîngitúre) επιδημία (αρρώστιας)

loáre(πληθ. lóri) **1.** πάρσιμο, λήψη **2.** παραλαβή **3.** (για χρήμα) ανάληψη **3.** απομάκρυνση, μετακίνηση **4.** έσοδα, κέρδος **5.** αμοιβή **6.** Συμφέρον, όφελος.

lobudă(πληθ. lóbude) χρυσολάχανο.

lócu(πληθ. lócuri) **1.** μέρος, τόπος **α.** τοποθεσία **β.** περιοχή **γ.** το μέρος από όπου κατάγεται κανείς **2.** θέση **α.** ο χώρος που καταλαμβάνει ένα αντικείμενο **β.** πόστο **3.** γη **α.** χώμα **β.** η επιφάνεια της γης **γ.** οικουμένη **δ.** ανθρωπότητα **4.** σημείο **α.** καθορισμένο μέρος **β.** όριο, βαθμός κατάστασης ή ενέργειας **5.** στη

φρ. *yínu la lócu!*" επανέρχομαι σε κανονική, φυσιολογική κατάσταση".

lójju(πληθ. lójǎ) **1.** (για θηλαστικά) φωλιά **2.** (μτφ.) το κρεβάτι, ο προσωπικός χώρος όπου κοιμάται κανείς **3.** στέκι, λημέρι, μέρος όπου συχνάζουν άνθρωποι.

lóndjǎ(χωρ. πληθ.) συνέλευση, δημόσια διαβούλευση

lopudhítu - lopudhítǎ(πληθ. lopudhítsi - lopudhíte) λωποδύτης, - λωποδίτισσα.

lósturu(πληθ. loástre) **1.** λοστός, λοστάρι **2.** είδος σύρτη (ξύλινο δοκάρι που σύρεται σε μία οπή του τοίχου).

lóthrá(πληθ. lóthre), **1.** οδοντική ρίζα **2.** η άκρη του πεταλόκαρφου όταν προεξέχει από την οπλή του ζώου.

lóturu(πληθ. lóture) λαχνός.

loǎuríe(πληθ. loǎurii & loǎuríuri) **1.** θέμα, ζήτημα, υπόθεση, πρόβλημα **2.** υπόθεση, ασχολία, εργασία, δόσοληψία **3.** ζήτημα, θέμα διαπραγματεύσεως, συζήτησης, διερεύνησης **4.** ζήτημα, πρόβλημα, οτιδήποτε προκαλεί ή αποτελεί λόγο διένεξης, αντιπαράθεσης **5.** λόγος, αιτία.

loǎursésu(loǎurs/-íre,-í,-ítǎ) **1.** λογαριάζω, κάνω υπολογισμούς. **2.** υπολογίζω, εκτιμώ κατά προσέγγιση **3.** υπολογίζω, λαμβάνω υπόψη **4.** εσέβομαι, φοβάμαι (κτ.) **5.** συμπεριλαμβάνω, συνυπολογίζω. **6.** (me ~) αναμετρούμαι, λύνω τις διαφορές μου με καβγά.

loǎursíre & loǎursitúra(πληθ. loǎursíri & loǎursitúre) **1.** λογαριασμός, αριθμητικός υπολογισμός **2.** υπολογισμός, εκτίμηση **3.** το να υπολογίζω, να λαμβάνω υπόψη.

loǎursitúra→ loǎursíre.

loyíe(πληθ. loyíi), (παλαιότ.) είδος παραδοσιακής φούστας που φορούσαν τις καθημερινές οι γυναίκες του Μετσόβου.

luceáfirǎ & luceáfere(πληθ. luceáfire) εωσφόρος, ο αυγερινός.

luceáfere → luceáfirǎ

lucéche(πληθ. lucéchi) μέτρο χωρητικότητας των σιτηρών.

lucráre(πληθ. lucrári) **1.** εργασία, το να δουλεύω **2.** επεξεργασία, κατεργασία **3.** (για μηχανή) το να βρίσκομαι σε κίνηση, να λειτουργώ

lucródzu(lucr/-áre,-ái,-átǎ) **1.** δουλεύω, εργάζομαι **2.** (τριτοπρόσ. για μηχανή) βρίσκεται σε κίνηση, σε λειτουργία **3.** (τριτοπρόσ. για μαγαζί) λειτουργεί, είναι ανοιχτό **4.** χρησιμοποιώ, μεταχειρίζομαι (κτ.) **5.** (ειδικότ. για εργαλείο) χειρίζομαι **6.** κοροϊδεύω **7.** κατεργάζομαι, επεξεργάζομαι (κτ.) **8.** (τριτοπρόσ. για τη γη) από-

δίδει, είναι γόνιμη, εύφορη.

lúcreu(πληθ. lúcre) **1.** δουλειά, εργασία **2.** (ειδικότ.) η εργατικότητα **3.** έργο, κάτι που πρέπει να γίνει **4.** πράξη **5.** (συνεκδ.) το αποτέλεσμα της δουλειάς **6.** (συνεκδ.) ο χώρος και ο χρόνος της επαγγελματικής απασχόλησης **7.** (συνεκδ.) απασχόληση ασχολία **8.** η επαγγελματική ενασχόληση, η άσκηση επαγγέλματος **9.** (συνεκδ.) η κοπιαστική προσπάθεια **10.** η αγοροπωλησία, οι συναλλαγές, η εμπορική κίνηση **11.** η αρμοδιότητα, ο χώρος ευθύνης **12.** σχέση, αναφορά **13.** πράγμα, αντικείμενο **14.** πράγμα, οτιδήποτε υπαρκτό και συνηθ. άψυχο, (είτε από είτε αφηρημένη έννοια) το οποίο δεν καθορίζεται σαφώς στον λόγο **15.** τα δεδομένα, το αντικείμενο που μας απασχολεί **16.** υπόθεση, ζήτημα **17.** η γενική κατάσταση, η πραγματικότητα, τα δεδομένα **18.** εξυπηρέτηση, εκδούλευση **19.** λόγος, αιτία **20.** (πληθ.) αγαθά, εμπορεύματα.

lucrutóinu - lucrutoáine(πληθ. lucrutóini - lucrutoáine) δουλευταράς - δουλευταρού.

luláche(πληθ. luláchi) λουλάκι.

lúle(χωρ. εν.) χρήμα.

lumáchiu(πληθ. lumáchi) κλαδί, κλωνάρι **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

lumáchitsu(πληθ. lumachitsi) κλαδάκι (υποκ. του lumáchiu).

lumbádhǎ(πληθ. lumbádzǐ) λαμπάδα.

lumbátu(πληθ. lumbáturi) τύχη, τυχερό

lumbá(πληθ. lumbádzǐ) ξύλινο πρέκι που τοποθετείται στο πάνω μέρος της πόρτας, του παραθύρου και στους εξωτερικούς τοίχους μίας οικοδομής.

lumbrícu(πληθ. lumbríci) **1.** έλμινθα, σκουλήκι που ζει παρασιτικά στο έντερο ανθρώπων ή ζώων **2.** (μτφ.) πολύ αδύνατος άνθρωπος.

lúme(χωρ. πληθ) κόσμος **α.** πλάση, κτίση **β.** οικουμένη ανθρωπότητα **γ.** ο κοινωνικός περίγυρος, η κοινή γνώμη **δ.** η ζωή, οι ανθρώπινες σχέσεις και δραστηριότητες, η καθημερινότητα **ε.** πλήθος ανθρώπων **στ.** (περιληπτ.) οι πελάτες, η κίνηση σε ένα μαγαζί.

lumíiu → alumíiu.

lúnǎ(πληθ. lúne) **1.** φεγγάρι, η σελήνη **2.** (συνεκδ.) το φως της σελήνης **3.** (συνεκδ.) ο σεληνιακός μήνας **4.** προσφώνηση τρυφερότητας, στοργής προς παιδί.

lúne(πληθ. lúne) δευτέρα, η δεύτερη ημέρα της εβδομάδας. αρχίζοντας από την Κυριακή.

lungádhǎ(πληθ. lungádzǐ) **1.** λουρίδα γης, στενόμακρη έκταση εδάφους **2.** κάθε επίμηκες

γεωμορφολογικό στοιχείο (βουνοσειρά, λοφοσειρά, κ. λπ.) **3.** γραμμή δένδρων, δενδροστοιχία.

lungáre & lunghíre(πληθ. lungãri & lunghíri) επιμήκυνση, το να κάνω κάτι πιο μακρύ.

lungáme & lungeáme(πληθ. lungãni & lunghéni) μήκος, μάκρος.

lungátzu & rungátzu(πληθ. lungátzi & rungátzi) **1.** (για άνδρα) **α.** ο μονόρχις **β.** άγονος, στείρος **2.** (για κριάρι). **α.** μερικώς ευνουχισμένο **β.** άγονο, στείρο.

lungã(χωρ. πληθ.) πάθηση κατά την οποία ερεθίζεται κάποιος αδένας στον βουβώνα.

lungeáme → lungáme.

lunghédzu(lung/-áre & híre,-ái & hí,-átã & hitã) **1.** μακραίνω, επιμηκύνω, κάνω (κτ.) πιο μακρύ **2.** (για έκταση, κτίσμα, οικισμό) επεκτείνω/-νομαι **3.** (τριτοπρόσ. για μέρα, se ~) μεγαλώνει, επιμηκύνεται **3.** (για πρόσ., me ~) ψηλώνω.

lunghíre → lungáre.

luñédzu(luñ/-ináre,-ái,-átã) **1.** φωτίζω **α.** φέγγω, ρίχνω φως **β.** φέγγω, εκπέμπω φως **γ.** λάμπω **4.** (τριτοπρόσ.) φωτίζει, ξημερώνει, γίνεται μέρα.

luñínã(χωρ. πληθ.) **1.** φως **α.** φέγγος **β.** το σύνολο των φωτεινών ακτινών που εκπέμπονται από τεχνική φωτεινή πηγή **γ.** (συνεκδ.) το να βλέπει κανείς, η αίσθηση της όρασης **2.** (μτφ.) κάτι που γυαλίζει από καθαριότητα.

luñináre(πληθ. luñinári) **1.** φωτισμός, η παροχή φωτός **2.** φώτισμα, φεγγοβόλημα η εκπομπή φωτός.

lupátã(πληθ. lupãtsi) **1.** φτυάρι, γενική ονομασία για διάφορα είδη φτυαριών **2.** διάφορα εργαλεία ή εξαρτήματα μηχανισμών που έχουν σχήμα φτυαριού.

lupãtícã(πληθ. lupãtíce) φτυαράκι (υποκ. του lupãtã).

lupeáme(χωρ. πληθ.) πλήθος λύκων.

lupícu & lupítzu(πληθ. lupítzi) **1.** μικρός λύκος (υποκ. του lúpu) **2.** (μτφ.) ζωηρό και βίαιο παιδί.

lupítzu → lupícu.

lúpoáne(πληθ. lupoáne) **1.** λύκαινα **2.** (για γυναίκα) ανήθικη παλιογυναίκα, γυναίκα πόρνη **β.** (μτφ.) σκληρή, βίαιη **γ.** (μτφ.) αρπακτική.

lupónu(πληθ. lupóni) αρπακτικός άνδρας.

lupópu(πληθ. lupópu) λυκόπουλο, το

νεογέννητο λύκου.

lúpu(πληθ. lúchi) **1.** λύκος **2.** (μτφ. για άνδρα) σκληρός, βίαιος

lúrã(πληθ. lúre) **1.** μακρύ ξύλινο ραβδί κατάλληλο για το ράβδισμα των καρποφόρων δένδρων **2.** ξύλινες βέργες (διαφόρων μηκών και διατομών) οι οποίες χρησιμοποιούνται στην κατασκευή πλεγμάτων.

luricáre(πληθ. luricári) γλίστρημα **α.** το χάσιμο της ισορροπίας λόγω ολισθηρότητας **β.** το να γλιστρώ σε ολισθηρή επιφάνεια **γ.** (για επιφάνεια) το να έχω ολισθηρότητα.

luricãtúrã(πληθ. luricãtúre) **1.** ολισθηρότητα **2.** βλ. λ. lúricu² στη σημ. 2 .

lúricu¹(luric/-áre,-ái,-átã) **1.** (me ~) ολισθαίνω, χάνω την ισορροπία μου λόγω ολισθηρότητας **2.** (me ~) γλιστρώ, κινούμαι σε ολισθηρή επιφάνεια **3.** (τριτοπρόσ. για επιφάνεια) γλιστράει, είναι ολισθηρή **4.** (me ~) σέρνω το σώμα μου, σβαρνίζομαι, κυλιέμαι **5.** (me ~) μετακινούμαι χωρίς να γίνω αντιληπτός **6.** (για κτ. που κρατάω με το χέρι, se ~) γλιστράει, ξεφεύγει **7.** καταπίνω, τρώω **8.** (μτφ. για άνδρα) τον/τη χώνω, συνουσιάζομαι **9.** (για έδαφος, se ~) κατολισθαίνει **10.** (μτφ.) στη φρ. ní si lúricã tsoár'le!"περπατώ **11.** (μτφ.) αρπάζω, κλέβω **12.** κυλώ, κατακυλώ.

lúricu²(πληθ. lúrici) **1.** τσουλήθρα **2.** (συνεκδ.) ολισθηρή επιφάνεια

luschidã(πληθ. luschidzi) **1** αγκίδα ή σχίζα ξύλου **2.** άγανο σιτηρού **3.** παρωνυχίδα, ακρωνυχίδα **4.** κάθε μυτερό σκουπιδάκι που περιέχεται σε σπόρους δημητριακών ή στα όσπρια και καθαρίζεται με το χέρι.

lustrínã(πληθ. lustrine) λουστρίνι, γυαλιστερό βερνικωμένο δέρμα πολυτελείας.

lustruséscu(lustrus/-íre,-í,-ítã) λουστράρο.

lustrusíre(πληθ. lustrusíri) λουστράρισμα.

lústru(χωρ. πληθ.) λούστρο, βερνίκι.

lúsu(πληθ. lúse) **1.** λούσο **2.** χλιδή, πολύ-τέλεια.

lútsã(χωρ. πληθ.) λούτσα, καταμουσκεμένος

lútu(πληθ. lúturi) **1.** (παλαιοτ.) ορυκτός πηλός με τον οποίο επιχρίονταν οι τοίχοι (κυρ. οι εσωτερικοί) των οικοδομών **2.** (μτφ.). κάτι που μετά από πλύσιμο έχει γίνει πολύ καθαρό **3.** (μτφ. για την όψη.) άσπρη, χλομή

Lutsúnu(χωρ. πληθ.) **1.** η ημέρα της εορτής του Αγίου Λουκά, του ευαγγελιστή **2.** πάνδημο μνημόσυνο των νεκρών που τελείται την ημέρα της γιορτής του Αγίου Λουκά.

Í

Íanómate(χωρ. εν.) εντόσθια ζώων, κυρτα έντερα.

Íanúrá(πληθ. Íanúri) ξύλο με λεπτή διατομή.

Íápi(χωρ. πλθ.) ονομασία σκυλιού.

Íápu(πληθ. Íápeahi) **1.** φωνακλάς άνθρωπος **2.** (ειδικότ.) ζωηρό και φωνακλάδικο παιδί

Íátā(πληθ. Íáte) υλοτομικό τσεκούρι με πλατιά λέπίδα.

Íátsā→ íátsā.

Íáu(lo/-áre,-ái,-átā) **1.** παίρνω, πιάνω και το φέρνω κοντά μου **2.** φέρνω (σε κάποιον κάτι) **3.** (σε εργασία) προσλαμβάνω **4.** αποδέχομαι (κπ.) να τον κάνω παρέα **5.** δέχομαι, παραλαμβάνω (κτ.) **6.** παντρεύομαι **7.** (για τόπο ή οικισμό) καταλαμβάνω, κυριεύω **8.** (για ευθύνη, φροντίδα) αναλαμβάνω **9.** νικάω **10.** Αρχίζω, ξεκινώ να κάνω κτ. **11.** σκαμπάζω, αντιλαμβάνομαι **12.** (για συγκεκριμένη πορεία) παίρνω, ακολουθώ **13.** (τριτοπρόσ. για νύχτα ή μέρα κ.τ.ό, με ~) με βρίσκει, με προλαβαίνει **14.** (τριτοπρόσ. με ~) λαβώνομαι, χτυπιέμαι (από βλήμα, πέτρα κ.λ.π.) **15.** (με ~) παραλύω (μερικώς ή ολικώς) **16.** (για υγεία) παθαίνω κάτι **17.** πιστεύω (τα λεγόμενα κάποιου) **18.** (τριτοπρόσ. για τρόφιμα, se ~) αλλοιώνομαι **19.** (για πράξη, ενέργεια) συνεχίζω. **20.** δοκιμάζω, προσπαθώ (να κάνω κτ.).

Íepureáme(πληθ. Íepuréi) πλήθος λαγών.

Íepurícu(πληθ. Íepuríci) **1.** λαγουδάκι (υποκ. του Íepuru) **2.** (μτφ. στη συνθηματική γλώσσα των οικοδόμων) παιδί με καθήκοντα βοηθού σε συνεργείο οικοδόμων.

Íepuru(πληθ. Íepuri) **1.** λαγός **2.** φαγητό με κρέας του παραπάνω ζώου.

Íertāre(πληθ. Íertāri) **1.** συγχώρεση **2.** απελευθέρωση, απαλλαγή.

Íertu(íert/-áre,-ái,-átā) **1.** συγχωρώ, λαμβάνω ή δίνω συγχώρηση **2.** (για πεθαμένο) δίνω άφεση αμαρτιών **3. α.** απαλλάσσω απελευθερώνω **β.** (me ~) απαλλάσσομαι, απελευθερώνομαι **3.** όταν το ρήμα χρησιμοποιείται ως τυπική έκφραση ευγενείας που εκφράζει μεταμέλεια, απαίτηση, παράκληση και άλλα αντιστοιχεί στις ελληνικές εκφράσεις «συγγνώμη, με συγχωρείς, παρακαλώ».

Íítsā(πληθ. Íítsā) μιτάρι.

Íórdhā(χωρ. πληθ.) λόρδα, υπερβολική πείνα.

Íórdhu(πληθ. Íórdhaí) **1.** λόρδος **2.** (μτφ.-ειρων.) πρόσωπο που παριστάνει τον αριστοκράτη.

Íúfe(χωρ. πληθ.) **1.** αμοιβή, πληρωμή, αντιμισθία **2.** (συνεκδ.) χρήματα.

M

macaróne(χωρ. εν.) μακαρόνια.

machedhoníse(πληθ. machedhonísuri) μακεδονήσι, ο μαϊντανός

machelepséscu(macheleps/-íre,-í,-itã) μακελεύω.

machelepsíre(πληθ. machelepsíri) μακέλεμα.

macheló(χωρ. πληθ.) μακελειό.

máchenã & **máchinã** (πληθ. máchene & machine) **1.** μηχανή **2.** (ειδικότ.) γενική ονομασία των μηχανών ή των εργαλείων που χρησιμοποιούνται στην τυροκομία

máchinã → máchenã

mácinu(măcin/-ăre,-ái,-átã) **1.** αλέθω, μετατρέπω δημητριακά σε αλεύρι **2.** (μτφ.) μασώ **3.** (μτφ. για φαγητό) χωνεύω, αφομοιώνω **4.** (μτφ. κυρ. ως απειλή σε πρόσωπο) διαλύω, συνθλίβω **5.** (τριτοπρόσ. για σάκο) έχει διαρροή, του διαφεύγει το περιεχόμενο (από τρύπα ή άνοιγμα).

mácrã(πληθ. mácre) **1.** ψαχνό **2.** τα πιασίματα, οι καμπύλες του σώματος.

mácu(πληθ. mácuri) **1.** όπιο που παράγεται από παπαρούνα **2.** (συνεκδ.) ναρκωτικό

madámã(πληθ. madáme), (ειρων.) γυναίκα που παριστάνει την αριστοκράτισσα.

máe & **máie** (πληθ. măi) **1.** γριά, γερόντισσα **2.** γιαγιά, ηλικιωμένη γυναίκα με την οποία έχω συγγενική σχέση **3.** (πληθ.) γιαγιά και προγιαγιά, οι θηλυκού γένους πρόγονοι **4.** κάθε μία από τις τρεις μοίρες.

maeáo(πληθ. maéi) προζύμι.

mahmútu - **mahmútã**(πληθ. mahmútsi - mahmúte) **1.** δυναστικός, τυραννικός άνδρας - δυναστική, τυραννική γυναίκα **2.** βλοσυρός, αγέλαστος άνδρας - βλοσυρή, αγέλαστη γυναίκα.

máie → máe.

maimú - **maimúã**(πληθ. maimúii - maimúe) αρσενική - θηλυκή μαϊμού.

máiu¹(χωρ. πληθ) **1.** το μαγιόξυλο (στο Μέτσοβο είναι ένα ανθισμένο κλαδί οξιάς) **2.** (ευφημ.) το πέος

máiu²(πληθ. máie) κόπανος, ξύλο με το οποίο χτυπούν τα ρούχα της μπουγάδας για να καθαρίσουν.

Máiu(πληθ. Máiuiri) Μάιος, ο πέμπτος μη-

νας του χρόνου.

Malacási η βλαχική ονομασία του (όμορου με το Μέτσοβο) χωριού Μαλακάσι.

málamã(πληθ. **1.** μάλαμα, χρυσάφι **2.** (μτφ. για πρόσ.) πολύτιμος

malapérdhã(πληθ. malapérdhañi), (μειωτ.) ασήμαντο πρόσωπο που επιδεικνύεται.

málathru(πληθ. málathre) άνθηος.

málã(χωρ. πληθ.) πλήθος, πληθώρα **2.** Πολύς, άφθονος **3.** (ως επίρρ.) πολύ, σε μεγάλο βαθμό.

málcinã(πληθ. málcine) ελιά, ο καρπός του ελαιόδεντρου.

málcinu(πληθ. málcini) ελαιόδεντρο.

máltã(χωρίς πληθ.) πλούτος, τα πλούτη

maltáta(πληθ. maltáte) **1.** γιαγιά **2.** (ειδικότ.) γιαγιά από την πλευρά του πατέρα, η μάνα του πατέρα **2.** (συνεκδ.) γριά.

maltézu - **maltézã** (πληθ. maltéji - maltéze) **1.** ράτσα τράγου - γίδας με μεγάλα αυτιά **2.** (μτφ.) άνδρας - γυναίκα μεγάλα αυτιά **3.** (μτφ., θηλ.) γυναίκα με μεγάλα στήθη.

mamalingã(πληθ. mamalinge) **1.** κουρκούτι, χυλός από αλεύρι **2.** (μτφ.) φαγητό που έχει χυλώσει..

mámã(πληθ. máme) **1.** (γενικότ.) κάθε πτώση που σχηματίζεται στην επιφάνεια του σώματος λόγω χαλάρωσης των μυών ή συγκέντρωσης λίπους **2.** (ειδικότ.) προκοίλι **3.** (ειδικότ.) προγούλι **4.** ο λοβός του αυτιού **5.** το κάτω λειρί της κότας, η σαρκώδης προεξοχή κάτω από το ράμφος **6.** τα χείλη του αιδοίου.

mamío(πληθ. mamii) μαμή, μαία.

mámu(πληθ. mámuire) **1.** το φαγητό στη γλώσσα των νηπίων **2.** αλεσμένη τροφή όπως αυτή που τρώνε τα παιδιά **3.** (σκωπτ.) φαγητό.

manavélã(πληθ. manavéle) μανιβέλα.

mándalu(πληθ. mándale) **1.** (παλαιότ.) εξάρτημα μηχανισμού που έκλινει την πόρτα (άνοιγε με το πάτημα μεταλλικού ελάσματος που το σήκωνε προς τα πάνω) **2.** (παλαιότ.) εξάρτημα του μηχανισμού του μύλου που ρύθμιζε τη ροή του καρπού στις μύλοπετρες.

mandé(χωρ. πληθ.) **1.** υπόθεση, γεγονός, συμβάν **2.** στη φρ. dáu mandé! "αναφέρω, γνωστοποιώ, ανακοινώνω".

mandéca(χωρ. πληθ.) μαντέκα.

mandíe & mandío(πληθ. mandíe & mandíuri) στρατιωτικός μανδύας, η χλαίνη.

mandío → mandíe.

mándră(πληθ. mǎndzrî) **1.** χειμερινή κτηνοτροφική εγκατάσταση **2.** (συνεκδ.) τα χειμαδιά

mandzuránă(πληθ. mandzuráne) μαντζουράνα.

mandzúri(χωρ. πληθ.) ονομασία σκυλιού με σκούρο σταχτί τρίχωμα.

manélă(πληθ. manéle) ξύλινη δοκός η οποία χρησιμοποιείται ως λοστός για την μετακίνηση αντικειμένων

manghióru - manghióřă(πληθ. manghióri - manghióre) χαρακτηρισμός προσώπου που επιδεικνύεται με έπαρση.

manichétă(πληθ. manichéte) μανικετόκουμπο.

manihéră(πληθ. manihére), (παλαιότ.) μάνλιχερ.

mantínă(πληθ. mantíne) μεταξωτό ύφασμα (διαφόρων χρωμάτων) με το οποίο κατασκευάζεται το φουστάνι της επίσημης παραδοσιακής φορεσιάς των γυναικών του Μετσόβου

mánu(χωρ. πληθ.) το κολατσιό στη συνθηματική γλώσσα των οικοδόμων.

maraménă(πληθ. maraméne) το λαδί χρώμα.

máră(ακλ) στη φρ. țără mǎrǎ! "άνω κάτω, ανάκατα, χωρίς σειρά, τάξη".

máre(πληθ. ;) θάλασσα.

márgine(πληθ. mǎrgini) **1.** άκρη, άκρο, το αρχικό ή τελευταίο σημείο αντικειμένου ή έκτασης **2.** (ειδικότ. για υδάτινες επιφάνειες) ακροθαλασσιά, ακροποταμιά **3.** παρυφή, άκρο, όριο **4.** όριο, σύνορο μίας γαιοκτησίας **5.** απόμερος τόπος, γωνιά **6.** περιθώριο, κάθε σημείο που δεν ανήκει στον κύριο χώρο, στο κέντρο της κίνησης, δραστηριότητας **7.** ακατέργαστες σανίδες προερχόμενες από την εξωτερική καμπυλωτή επιφάνεια του κούτσουρου **8.** τμήμα, κομμάτι κτήματος **9.** κάτι που είναι μικρό σε μέγεθος **10.** τέρμα, τέλος, πέρασ **11.** (μτφ. για πρόσ.) αυτός που είναι ασταθής, που μεταβάλλει εύκολα αρχές ή ιδέες **12.** (μτφ.) το οριακό σημείο, η υπερβολή, η ακρότητα.

mărgitúră(πληθ. mărgitúre) **1. a.** οι άκρες μίας στερεάς τροφής **β.** (κατ' επέκτ.) φαγητό κατώτερης ποιότητας **2. a.** σανίδα που προέρχεται από την εξωτερική επιφάνεια ενός κούτσουρου **β.** (κατ' επέκτ.) σανίδα κατώτερης ποιότητας.

marmángă(χωρίς πληθ.) μαρμάγκα.

marmáră(πληθ. marmáre) **1.** νεκρό έμβρυο που παραμένει στην μήτρα της προβατίνας μετά από αποτυχημένη εγκυμοσύνη **2.** αντισυλληπτική σκόνη παρασκευασμένη από νεκρό έμβρυο προβατίνας **3.** προβατίνα που αποφεύγει την γονιμοποιηθεί.

marmaríce & marmarítsă(εν. ;) μαρμαράκια (υποκ. του mǎrmare).

mármaru(πληθ. mǎrmare) μάρμαρο.

marmarítsă → marmaríce.

mártiru & mártiră(πληθ. mártiri & mártire) **1.** άνδρας - γυναίκα που υφίσταται μαρτύρια, ταλαιπωρίες **2.** άνδρας - γυναίκα μάρτυρας σε δικαστήριο.

Mártsă(πληθ. Mártsă) Τρίτη, η τρίτη μέρα της εβδομάδας αρχίζοντας από την Κυριακή.

Mártsu(χωρ. πληθ.) Μάρτιος, ο τρίτος μήνας του έτους.

mártsu(πληθ. mǎrtsă) μαρτίτσι.

maryólu - maryólă(πληθ. maryóli - maryóle) μαργιόλης - μαργιόλα, πονηρός - πονηρή, μαλαγάνας - μαλαγάνα.

mascanthínă(πληθ. mascanthí-ne) είδος λουλουδιού με μωβ άνθη;

mascureáme & măscureáme (χωρ. πληθ.) **1.** πλήθος προσώπων αρσενικού γένους **2.** πρόσωπο που ανήκει στο αρσενικό φύλο.

máscuru(πληθ. máscuri) **1.** αρσενικός, αυτός που έχει τα γεννητικά χαρακτηριστικά του ανδρικού φύλλου, κατ' αντιδιαστολή προς το γυναικείο **2.** αρσενικό, ο άνδρας ή ζώο αρσενικού γένους.

mascurutheámină(πληθ. mascurutheámińi) αρσενικοθήλυκος, ερμαφρόδιτος.

máste(χωρ. πληθ) **1.** όψη, το πώς φαίνεται κάποιος **2.** κπ./κτ. που είναι ευπαρουσίαστο, έχει ωραία εμφάνιση **3.** δύναμη, ανθεκτικότητα, αντοχή.

mastélă(πληθ. mastéle) μαστέλο

másticu(măstic/-áre,-ái,-átă) μασώ.

mástihă(πληθ. mástihe) **1.** μαστίχα, τσίχλα **2.** μαστίχα, αρωματική ρητινώδης ουσία που χρησιμοποιείται στην ποτοποιία.

mastoripséscu(mastorips/íre,-í,-ítă) μαστορεύω, κατασκευάζω.

mastorepsíre(πληθ. mastorepsí-ri) μαστόρεμα, η επισκευή η κατασκευή πράγματος.

másturu(πληθ. másturi) **1.** μάστορας, τεχνίτης **2.** κτίστης **3.** δεξιότηχης, **4.** Οργανοπαίκτης.

mășă(πληθ. măși) μασιά, τσιμπίδα.

maștaflécă(πληθ. maștafléce), (μτφ.) το αιδόιο.

máta(χωρ. πληθ.) ονομασία μουλαριού με κοκκινωπό τρίχωμα.

mategónitsă(πληθ. mategónice) **1.** γυναίκα που προκαλεί τους άνδρες, που κουνάει την ουρά της **2.** σκύλα που προκαλεί αρσενικό σκυλί για να γονιμοποιηθεί

máthimă(πληθ. mathímate) μάθημα, η διδακτική διαδικασία.

maticápe(πληθ. maticápurí) είδος τρυπανιού.

mátsu(πληθ. mátsă) **1.** έντερο, το τελευταίο τμήμα του πεπτικού σωλήνα **2.** (πληθ.) έντερα, τα εντόσθια, το σύνολο των εσωτερικών οργάνων που βρίσκονται στην κοιλιακή χώρα.

mátsa(ακλ.) στη φρ tsátsa-mátsa! "άνω κάτω, ανάκατα, χωρίς σειρά, τάξη".

matsólă(πληθ. matsóle) είδος σφυριού.

matúfu - matúfă(πληθ. matúfani - matúfe) χαρακτηρισμός προσώπου που δεν εκδηλώνεται, που παραμένει αμέτοχο και σιωπηλό στις κοινωνικές συναναστροφές.

maxuńáricu - maxuńárică(πληθ. maxuńárici - maxuńárice) αρσενικό - θηλυκό μωρό ηλικίας έως δύο ετών.

maġnítu(πληθ. maġníte & maġníturi) μαγήτης.

máye(πληθ. máyi) μαγεία, μάγια.

mayiryó & mayuryó(πληθ. mayiryádzí & mayuryádzí) μαγειρείο, κουζίνα.

mayirdjî - mayirdjoáne(πληθ. mayirdjádzí - mayirdjoáne) μάγειρας - μαγειρίτσα.

mayirítsă(πληθ. mayiríce) μαγειρίτσα.

mayuryó → mayiryó

máză(πληθ. măzi) **1.** σωρός, σωρεία, σύνολο πραγμάτων που έχουν μαζευτεί άτακτα σε έναν χώρο **2.** ένα σωρό, πάρα πολλά, μεγάλη ποσότητα, πλήθος πραγμάτων.

măcátsă(πληθ. măcátsi) καλοκαιρινό κάλυμμα από στόφα για καναπέδες και σοφάδες **2.** (συνεκδ.) στόφα.

măcănescu(măcăn/-ire,-í,-ítă) **1.** μετέχω, συμμετέχω, παίρνω μέρος **2.** ανακατεύομαι εμπλέκομαι (σε ξένη ή δυσάρεστη υπόθεση) **3.** ανακατεύομαι, δραστηριοποιούμαι (κυρ. σε επιλήψιμη υπόθεση) **4.** επιχειρώ, προσπαθώ **5.** μετακινούμαι, κουνιέμαι **6.** (κυρίως ως τύπος ευγενείας) συνουσιάζομαι.

măcănire(πληθ. măcăniri) **1.** συμμετοχή, εμπλοκή **2.** δραστηριοποίηση.

măcinăre(πληθ. măcinări) άλεσμα, άλεση.

măcinătúră(πληθ. măcinătúre) **1.** άλεση, άλεσμα **2.** (συνεκδ.) άλεσμα, η ποσότητα των δημητριακών που μεταφέρεται στον μύλο, για

να αλεστεί.

măeáme(πληθ. măeáni) πλήθος γριών.

măescu(mă/-ire,-í,-ítă) γίνομαι γριά.

măhălă(πληθ. măhăládzí) μαχαλάς, συνοικία.

măhălítşu(πληθ. măhălítşí) μικρή συνοικία (υποκ.του măhălă)

măhălótu - măhălóată(πληθ. măhălótsi - măhălóate) άνδρας - γυναίκα που κατοικεί στην ίδια συνοικία.

măică(πληθ. măice) γριούλα, μικρόσωμη γριά (υποκ.του măe).

măire(πληθ. măiri) το να γίνω γριά.

mălă(πληθ. ;) μυστήρι.

mălăcăşanu - mălăcăşană(πληθ. mălăcăşane - mălăcăşane), (ο,-η) κάτοικος του χωριού Malacási (βλ. λ.).

mălăfătúră(πληθ. mălăfătúre) **1.** Κακοτεχνία **2.** κακή πράξη, βρομοδουλειά, ατιμία.

mălăfătúru - mălăfătúră(πληθ. mălăfătúri - mălăfătúre) **1.** άνδρας - γυναίκα που κάνει επιλήψιμες πράξεις **2.** αδέξιος άνδρας - αδέξια γυναίκα, αυτός - αυτή που κάνει κακοτεχνίες.

mălăfrándză(πληθ. mălăfrándză) **1.** σύφιλη **2.** (συνεκδ.) κάθε αφροδίσιο νόσημα.

mălămusescu(mălămus/-ire,-í,-ítă) **1.** χρυσώνω, δίνω (σε κπ.) πολλά χρήματα **2.** επιχρυσώνω.

mălămusire(πληθ. mălămusiri) **1.** χρύσωμα, το να δώσω (σε κπ.) πολλά χρήματα **2.** επιχρύσωμα.

mălăxescu(mălăx/-ire,-í,-ítă) προσαρμύζομαι, εγκλιματίζομαι.

mălăxire(πληθ. mălăxiri) προσαρμογή, εγκλιμάτιση.

mălăġáru - mălăġără(πληθ. mălăġári - mălăġăre) μαλαγάνας - μαλαγάνα.

mălăġărie(πληθ. mălăġării) μαλαγανιά, πονηριά.

mălăyie(πληθ. mălăyii & mălăyiuri) **1.** βοσκότοπος με άφθονο και ποιοτικό χόρτο **2.** (μτφ.) τέρψη, απόλαυση

mălceándză(πληθ. mălcéndzi) ευλογία.

măldzare(πληθ. măldzări) ξύλινο δοχείο γιαουρτιού.

măldzărúşă(πληθ. măldzărúşe) υποκ.του μικρή măldzare(βλ. λ.).

măltşătúră & măţşáltúră(πληθ. măltşătúre & măltşătúri măţşáltúre & măţşáltúri) **1.** ανόητος λόγος ή ενέργεια, βλακεία, μαλακία **2.** (για αγαθό, προϊόν, φαγητό, εμφάνιση) αυτό που προκαλεί αηδία, το κακόγουστο.

māmālēdzu(māmāl/-īre,-í,-ītā) μονολογώ, μουρμουρίζω μόνος μου.

māmālíre(πληθ. mālālíri) το να μονολογώ, να μουρμουρίζω μόνος μου.

māmānā(πληθ. māmānādzí), (μτφ.) χρήμα.

mānāle(πληθ. mānāli) **1.** μανουάλι **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

mānāru¹(πληθ. mānāre) **1.** κομμάτι χάλυβα το οποίο χρησιμοποιείται: **α.** ως τσακμάκι για το άναμμα φωτιάς (με την τριβή πάνω σε πυρόλιθο παράγει σπινθήρες) **β.** ως ακονιστήρι λεπίδων **2.** (μτφ.) στη φράση dáu de mānāru! "δίνω σημασία, υπολογίζω, λαμβάνω υπόψη κτ. ή τα λεγόμενα κάποιου".

mānāru² - **mānārā**(πληθ. mānāre & mānāri - mānāre) **1.** αρσενικό - θηλυκό μανάρι, αρσενικό - θηλυκό αρνί που το ταΐζει ο βοσκός: **α.** επειδή ψόφησε ή το επέρριψε η φυσική του μάνα **β.** με σκοπό να ακολουθεί τα κελύσματα του και να παρασέρνει έτσι ολόκληρο το κοπάδι **2.** (συνεκδ., αρσ.) κατοικίδιο ζώο **3.** (μτφ., αρσ.) μωρό που ταΐζεται από κτ. **4.** (μτφ. αρσ.). πρόσωπο που το τρέφω, το συντηρώ.

mānātā(mānātsi) **1.** χούφτα **α.** το εσωτερικό της παλάμης **β.** χεριά, η ποσότητα που χωρά στο εσωτερικό της παλάμης **2.** μάτσο, δεσμη **3.** (ειδικ. για σπαρτά) χερόβολο.

mānā(πληθ. māne) **1.** χέρι, το ένα από τα δύο άνω άκρα του ανθρώπου **2.** (συνεκδ.) η αγκαλιά **3.** (ειδικότ.) το τμήμα των άνω άκρων από το καρπό ως τις άκρες των δακτύλων **4.** (συνεκδ.) το ίδιο το άτομο **5.** (ειδικότ. στον πληθ.) οι χειρώνακτες, οι εργάτες που δουλεύουν με τα χέρια **6.** τα άνω άκρα ως μέσο ή όργανο που χρησιμοποιεί κανείς για να κάνει κτ. **7.** ο έλεγχος, η άμεση εποπτεία που ασκεί κάποιος **8.** (συνεκδ.) ο τρόπος ή η σειρά με την οποία κάτι μεταφέρεται από το ένα άτομο στο άλλο **9.** δόση, κάθε ξεχωριστή φορά κατά την οποία συνηθ. επαναλαμβάνεται κάτι, ώσπου να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα **10.** βοήθεια, επικουρία **11.** (μτφ.) εξάρτημα από το οποίο μπορεί κανείς να πιάσει εργαλείο, μηχανήμα ή όργανο **12.** μάτσο, δέσμη.

mānāstīru(πληθ. mānāstīre) μοναστήρι.

māncāre - **māngāre**(πληθ. māncāri - māngāri) **1.** βρώση, φάγωμα, το να φάει κανείς κάτι **2.** φαγητό, τροφή που παρασκευάζει ή καταναλώνει κανείς **3.** τροφή, προμήθεια σε τροφές **4.** (συνεκδ.) γεύμα, δείπνο, η ώρα κατά την οποία γευματίζει κανείς **5.** φαγωμάρα, αντιπαλότητα.

māncātūrā - **māngātūrā**(πληθ. māncātūre - māngātūre) **1.** φαγούρα, κνησμός **2.** υπο-

λείμματα τροφής που έχει καταναλωθεί **3.** (σε λιβάδι) μέρος που έχει φαγωθεί από ζώο. **4.** βλ. λ. māncāre στις σημ. 2 & 5.

māncu & **māngu**(mānc & māng/-āre,-ái,-ātā) **1.** τρώω **2.** κάθομαι για φαγητό, γευματίζω ή δειπνώ **3.** (μτφ., με ~) τρώγομαι, καυγαδίζω (με κτ.) **4.** (μτφ., με αρνητ. μόρ., nu le ~) δεν ταιριάζω, δεν τα πάω καλά (με κτ) **5.** (μτφ.) δεν υποφέρω, δεν χωνεύω (κτ.) **6.** ξεπαστρεύω, σκοτώνω **7.** (τριτοπρόσ. με ~) έχω φαγούρα, κνησμό **8.** (μτφ.) προκαλώ ή υφίσταμαι φθορά από τριβή ή διάβρωση **9.** (με ~) στενοχωριέμαι, αγχώνομαι (για κτ./κτ.) **10.** ενοχλώ, πιέζω, ζητάω (κτ.) φορτικά.

māndāne(πληθ. māndāni), (παλαιότ.) **1.** μαντάνι, υδροκίνητος μηχανισμός για την επεξεργασία μάλλινων υφασμάτων **2.** (κατ' επέκτ.) ο τόπος όπου υπάρχει εγκατάσταση μαντανιού.

māndātā(πληθ. māndātsi) **1.** μαντάτο, νέο, χαμπέρι **2.** ειδοποίηση **3.** (πληθ.) χαιρετίσματα, η αποστολή ή διαβίβαση χαιρετισμού.

māndāneāru - **māndāneārā**(πληθ. māndāneāri - māndāneāre), (παλαιότ.) **1.** χειριστής - χειρίστρια μαντανιού **2.** ιδιοκτήτης - ιδιοκτήτρια μαντανιού **3.** (θηλ.) η σύζυγος του χειριστή του μαντανιού.

māndēme(πληθ. māndēni) **1.** ορυχείο **2.** (συνεκδ.) μεγάλη ποσότητα ορυκτών.

māndzātu¹(πληθ. māndzātsi) δαμάλι ηλικίας ενός έως δύο ετών.

māndzātu²(πληθ. māndzāturi) περίφραγμα, σε υπόγειο αγροτικού σπιτιού, εντός του οποίου απομόνωναν τα νεαρά ζώα που ήθελαν να τα αποκόψουν από το θηλασμό.

māndzā(πληθ. māndzi) **1.** μούντζα, φάσκελο **2.** (μτφ.-εκφρ.) η επιδεικτική περιφρόνηση, η απόρριψη **3.** (διπλό ~ - ~, στον πληθ.) **α.** μουτζούρες, σημάδια, δαχτυλιές που έχουν αποτυπωθεί σε μία επιφάνεια **β.** ανομοιόμορφο βάψιμο, με διαφορετικής εντάσεως αποχρώσεις επειδή δεν πέτυχε καλά.

māndzī'nā(πληθ. māndzī'ne) το φυτό λαδανιά ή κουνούκλα

māndzu - **māndzā**(πληθ. māndzi - mānge) αρσενικό - θηλυκό πουλάρι ηλικίας έως ενός έτους.

māneāre(πληθ. mānēri) λαβή μαχαιριού, εγχειριδίου, σπαθιού κ.τ.ο.

māngāre → māncāre.

māngātūrā → māncātūrā.

māngīcu - **māngīcā**(πληθ. māngīci - māngīce) νεογέννητο αρσενικό - θηλυκό πουλάρι ηλικίας έως ενός μηνός (υποκ. του māndzu - māndzā)

mǎngu → mǎncu.

mǎnicǎrǎ(πληθ. mǎnicǎri) περιχειρίδα που καλύπτει το τμήμα του χεριού από την παλάμη ως τον αγκώνα (φοριόταν παλαιότ. με τη παραδοσιακή ανδρική ενδυμασία).

mǎnicǎ(πληθ. mǎnici) **1.** μανίκι: **2.** υδάτινο ρεύμα.

mǎnócupǎ & nócupǎ (πληθ.:) σκεπάρνι.

mǎnuclǎre(πληθ. mǎnuclǎri) δεμάτιασμα.

mǎnúcie(πληθ. mǎnúci) το πίσω πεπλατυσμένο μέρος της λεπίδας του τσεκουριού

mǎnuclédzu(mǎnuclǎ/-ǎre,-ái,-átǎ) δεματιάζω

mǎnúclu(πληθ. mǎnúcie) δεμάτι.

mǎnúre(πληθ. mǎnúri & mǎnúri) μανούρι.

mǎnurocǎlivǎ(πληθ. mǎnurocǎlive) (κτην.) υπόγεια καλύβα, στη στάνη, η οποία συνιστούσε φυσικό ψυγείο όπου αποθηκεύονταν τα προς διαμετακόμιση κεφαλοτύρια.

mǎnúšǎ(πληθ. mǎnúši) **1.** χεράκι (υποκ. του mǎnǎ) **2.** χερούλι, λαβή **3.** μάτσο, δέσμη **4.** Υφαντικό σύνεργο που χρησιμοποιείται κατά την διαδικασία του διασίματος του στημονιού **5.** (παλαιότ.) ξύλινος μοχλός που λειτουργούσε ως διακόπτης του συστήματος ώσης του τροχού του ξυλοπριστικού μηχανισμού του νεροπρίονου **5.** κλήρος, η τύχη του ανθρώπου **6.** (μτφ.) κακή φήμη **7.** (μτφ.) κατηγορία, ενοχοποίηση.

mǎnúšicǎ(πληθ. mǎnúšice) βλ. λ. mǎnúšǎ στη σημ. 1.

mǎrǎcinu(πληθ. mǎrǎcini) κράταιγος (είδος φυτού).

mǎrǎnǎre(πληθ. mǎrǎnǎri) μαράζωμα, κατάθλιψη.

mǎrǎnédzu(mǎrǎn/-ǎre,-ái,-átǎ) **1.** μαραζώνω **α.** κυριεύομαι από κατάθλιψη **β.** Προκαλώ (σε κπ.) κατάθλιψη.

mǎrcátu(πληθ. mǎrcáturi) γιαούρτι.

mǎreáme(χωρ. πληθ.) πλήθος ηλικιωμένων ανθρώπων.

mǎreátsǎ(χωρ. πληθ.) μεγαλοσύνη, μεγαλοπρέπεια.

mǎréscu(mǎr/-íre,-í,-ítǎ) **1.** μεγαλώνω, κάνω (κτ.) μεγαλύτερο, αυξάνω ή επεκτείνω (κτ.) **2.** (για ηλικία) μεγαλώνω, γίνομαι πιο μεγάλος **3.** γίνομαι σπουδαίος, ανέρχομαι κοινωνικά και οικονομικά. **4.** (για φυτό) μεγαλώνω, μεγαθύνομαι ως προς τις διαστάσεις.

mǎrgeáo(πληθ. mǎrgeále) **1.** χάνδρα **2.** ίριδα οφθαλμού.

mǎridhǎ(χωρ. πληθ.), (σκωπτ.) πλήθος μι-

κρών παιδιών.

mǎrǎre(πληθ. mǎrǎri) **1.** το να μεγαλώσει, αυξήσει η επεκταθεί κάτι **2.** το να γίνω σπουδαίος.

mǎrǎitu(mǎrt/-ǎre,-ái,-átǎ) **1.** (για γυναίκα) παντρεύομαι, παίρνω άνδρα **2.** (μτφ. για πράγμ.) χάνω **3.** (μτφ. για χρήματα) χάνω ή σπαταλώ.

mǎrǎjǎscu(mǎrǎj/-í're,-í'í,-í'tǎ) αρρωσταίνω, νοσώ (το ρήμα αφορά μόνο ζώα ωστόσο χρησιμοποιείται μεταφορικά και για ανθρώπους).

mǎrǎjǎre(πληθ. mǎrǎjǎri) ασθένεια, αρρώστια (το λήμμα αφορά μόνο τα ζώα ωστόσο χρησιμοποιείται μεταφορικά και για ανθρώπους).

mǎrléscu(mǎrl/-íre,-í,-ítǎ) **1.** (για κριάρι) μαρκαρίζω, βατεύω **2.** (μτφ. για ανθρώπους) συνουσιάζομαι.

mǎrlǎre(πληθ. mǎrlǎri) **1.** (για κριάρι) βάτεμα **2.** (μτφ.) συνουσία.

mǎrlitúrǎ(πληθ. mǎrlitúre) η περίοδος του βατέματος των προβατινών.

mǎrózu & morózu - mǎrózǎ & moró-zǎ(πληθ. mǎrózi & morózi -mǎróze & moróze) **1.** ζωντοχήρος - ζωντοχήρα **2.** (θηλ.) γυναίκα που διατηρεί σχέση με κτ. χωρίς να τον έχει παντρευτεί, ερωμένη, παλλακίδα **3.** (συνεκδ., θηλ.) γυναίκα που παρέμεινε άγαμη, ανύπαντρη.

mǎrtǎre(πληθ. mǎrtǎri), (για γυναίκα) παντρεία, το να πάρω άνδρα.

mǎrtiriséscu(mǎrtiris/-íre,-í,-ítǎ) μαρτυρώ, υφίσταμαι βασανιστήρια, ταλαιπωρίες, δοκιμασίες.

mǎrtirisire(πληθ. mǎrtirisiri) το να υποστώ μαρτύριο, ταλαιπωρία, δοκιμασία.

mǎrtíriu - mǎrtíryu(πληθ. mǎrtírie - mǎrtíryie) μαρτύριο, σκληρή δοκιμασία, κακουχία.

mǎrtíryu → mǎrtíriu.

mǎrúnǎ(πληθ. mǎrúne) **1.** τρόπος χτενίσματος κατά τον οποίο τραβώ τις τρίχες προς τα πίσω **2.** τσουλούφι ζώου που κρέμεται στο μέτωπο **3.** συστάδα δένδρων ή θάμνων.

mǎrgǎritǎre(πληθ. mǎrgǎritǎri) μαργαριτάρι.

mǎsátu(πληθ. mǎsáte) ακόνι που χρησιμοποιούν οι τσαγκάρηδες για το ακόνισμα της φαλτσέτας.

mǎsǎlate(πληθ. mǎsǎlátsi) αστείο, χωρατό

mǎscǎrǎ - mǎscǎroáne(πληθ. mǎscǎrǎdǎzi - mǎscǎroáne) χυδαίος άνδρας - χυδαία γυναίκα

măscărlîche(πληθ. măscărlîchi) **1.** άσε-
μνη, χυδαία πράξη **2.** προστυχόλογα, χυδαία
λόγια.

măscureáme → mascureáme.

măseáo(πληθ. măseái) τραπεζίτης, γομφίος.

măsticăre & **măsticătúră**(πληθ. măsti-
cári & măsticătúre), (για τροφή) μάσημα

măsticătúră → măsticăre.

măstrăpă(πληθ. măstrăpádzi) **1.** πήλινο
κανάτι για νερό ή κρασί **2.** ονομασία διακο-
σμητικού μοτίβου υφαντού.

măsturícu & **măsturítșu**(πληθ. măsturi-
tși) μαστοράκος (υποκ.του másturu)

măsturíe(πληθ. măsturíuri) πλήθος οικοδό-
μων.

măsturítșu → măsturícu

măsturlîche(πληθ. măsturlîchi) το επιτή-
δευμα του κτίστη.

mășălă(πληθ. mășăládzi) **1.** αναμμένο δαδί
που χρησιμοποιείται ως πυρσός **2.** φλόγα, με-
γάλη φωτιά

mătăsă(πληθ. mătăsî) μεταξοκλωστή

mătăse(χωρ. πληθ.) μεταξωτό ύφασμα ή
ρούχο από μετάξι.

mătără(πληθ. mătărádzi) ασθένεια των αι-
γοπροβάτων

mătére(πληθ. mătéri) μαδέρι.

mătrăcu(πληθ. mătráci) κυρ. στη φρ. me
bășă mătrăclu! "δοκιμάζω για πρώτη φορά κτ.
νέο, έρχομαι για πρώτη φορά σε επαφή με μία
νέα πραγματικότητα".

mătrătsă(χωρ. πληθ) πιτυρίδα.

mătricăru(πληθ. mătricári) αυτός που έχει
αναλάβει την βόσκηση κοπαδιού με γαλάρια.

mătrícă(πληθ. mătríce & mătríci), (κτην.)
1. γαλάρα, προβατίνα η κατσικά που κατεβάζει
άφθονο γάλα και αρμέγεται **2.** (πληθ.) κοπάδι
με γαλάρια.

mătsălédzu(mătsăl/-íre,-í,-ítă) μασουλώ,
μασώ αργά και για πολλή ώρα.

mătsălíre(πληθ. mătsălíri) μασούλημα.

mătsălítúră → măltsălítúră

mătséásă(πληθ. mătséase) καρπός του φυ-
τού mătséșu (βλ. λ.)

mătséșu(πληθ. mătséși) είδος του φυτού
κράταιγος

mătuyále(πληθ. mătuyéli) ματογούλια,
γυαλιά.

măxúle(χωρ. πληθ.) **1.** η ετήσια παραγωγή
μίας κτηνοτροφικής μονάδας **2.** αμοιβή βοσκού
σε είδος.

măxúnu(πληθ. măxúme) νήπιο..

măğăjăru - **măğăjără**(πληθ. măğăjărea-
ní - măğăjăre) μαγαζάτορας, καταστηματάρχης.
- καταστηματάρχισσα, γυναίκα μαγαζάτορας.

măğăzîe(πληθ. măğăzîi) μαγαζί, κατά-
στημα.

măyipsésu(măyips/-íre,-í,-ítă) **1.** μαγεύω,
μαγγανεύω, γητεύω **2.** γοητεύω, σαγηνεύω.

măyipsíre(πληθ. măyipsíri) μάγεμα.

măyistráni(χωρ. εν.) μάγια, μαγανείες.

măyístru - **măyístră**(πληθ. măyístrî -
măyístre) μάγος - μάγισσα, άντρας - γυναίκα
που ασκεί μαγεία. **2.** (θηλ.) σατανίστρια.

măzgăle(πληθ. măzgáli) **1.** πολεμίστρα **2.**
(συνεκδ.) πολύ μικρό παράθυρο (κυρ. στις πα-
λαιότερες οικοδομές).

meándru(χωρ. πληθ) μαιάνδρος, διακο-
σμητικό μοτίβο των υφαντών

meánu(πληθ. meánuri) **1.** γυμνός όχτος με
πετρώδες και σαθρό έδαφος **2.** γυμνή πλαγιά με
πετρώδες και σαθρό έδαφος.

meásă(πληθ. meáse) **1.** τραπέζι για το φα-
γητό **2.** (συνεκδ.) το γεύμα ή το δείπνο.

meásticu(mestic/-áre,-ái,-ătă) **1.** Αναμι-
γνώω, ανακατεύω, συμφύρω (πράγμα. ή υλικά)
2. (για πλήθος εμψ., me ~) ανακατεύομαι, μπε-
ρδεύομαι **3.** (για λόγια) τα μασάω, αποφεύγω
να μιλήσω ξεκάθαρα **4.** ανακατεύω, εμπλέκω
(κτ. σε κτ.) **5.** (me ~) αναμιγνύομαι, μπλέκο-
μαι, συμμετέχω (σε μία ξένη υπόθεση) **6.** (τρι-
τοπρόσ. για ποτάμι, ρέμα κ.τ.ό., se ~) σμί-γει,
ενώνεται..

meástire(πληθ. méstiri) φιλοδώρημα,
πουρμπουάρ.

medu(πληθ. méduri) τρόφιμο ή ποτό με
πολύ γλυκιά γεύση.

medúo(πληθ. medúore & medúori) **1.** με-
δούλι, ο μυελός των οστών **2.** εγκέφαλος, μυα-
λό **3.** ο νους, η διανοητική συγκρότηση κά-
ποιου, ο τρόπος σκέψης.

meduláru(πληθ. meduláre) **1.** η κρανιακή
κάψα, το πάνω μέρος του κρανίου που περι-
κλείει τον εγκέφαλο **2.** (ειδικότ.) ο εγκέφαλος,
το μυαλό.

meláne(πληθ. meláni) μελάνι.

meldjánă(πληθ. meldjáni) μελι-τζάνα.

melenghítu(χωρ. πληθ.) μηνιγγίτιδα

melinde(ακλ.) στη φρ. colinde-melinde!
που αποτελεί τον πρώτο στίχο από τα βλαχικά
κάλαντα του Μετσόβου

melisésu(melis/-íre,-í,-ítă) ενδιαφέρομαι,
νοιάζομαι, με μέλει (για κπ./κτ.).

meleúne(πληθ. meleúni) εκατομμύριο.

mélu(πληθ. méluṛi) **1.** κεχρί **2.** κάθε ακαθαρσία που βρίσκουμε στο ρύζι ή το στάρι όταν το καθαρίζουμε.

mémsă(χωρ. πληθ), κολλιτσίδα, φορτικός και ενοχλητικός άνθρωπος.

méndă¹(χωρ. πληθ) τρέλα, παλαβομάρα, ψώνισμα **2.** στη φρ. Io méndă! **α.** "τιν ψώνισε, τρελάθηκε" (κάποιος) **β.** (για φαγητό ή κρασί) "χάλασε, ξίνισε".

méndă²(πληθ. ménde) **1.** μέντα, το φυτό **2.** μέντα ηδύποτο με άρωμα

ménghină(χωρ. πληθ) μέγγενη.

meńuríńu(πληθ. meńuríńe) εδαφική έκταση που έχει την μορφολογία και τη σύσταση ενός meánu (βλ. λ.).

meráche(πληθ. meráchi) **1.** μεράκι **α.** πάθος για κτ. **β.** καημός από απραγματοποίητη έντονη επιθυμία **γ.** όρεξη, διάθεση **2.** κάτι το όμορφο, το εξεζητημένο, το καλαίσθητο.

meraclí' - meracloáńe(πληθ. meracládzi - meracloáńe) **1.** άνδρας - γυναίκα που του/της αρέσει το ωραίο, το εξεζητημένο, το καλαίσθητο **2.** άνδρας - γυναίκα που κάνει κτ. με καλαισθησία, με γούστο **3.** (αρσ.) άνδρας που του αρέσουν οι γυναίκες, γυναικάς.

merádu(πληθ. merádzí) όστρυα (είδος φυτού)..

méranu - mérană(πληθ. mérańi - mérańe) (ο, η) κάτοικος του (όμορου με το Μέτσοβο) χωριού Améru (βλ. λ.).

mérdza(χωρ. πληθ.) ονομασία θηλυκού μουλαριού.

mereáme(χωρ. πληθ) **1.** πλήθος μηλιών **2.** πλήθος, μεγάλη ποσότητα μήλων.

mereáo(πληθ. meréi) εδαφική ζώνη στην οποία ασκείται συγκεκριμένη αγροτική χρήση, (μπορεί να είναι βοσκότοπος, κηπότοπος, χωραφότοπος κ. λπ.)

mereméte(πληθ. meremétsi) μερεμέτι, επιδιόρθωση.

meremetipsésu(merematips/-íre,-í,-ită) μερεμετίζω, επιδιορθώνω.

meremetipsíre(πληθ. meremetipsíri) μερεμέτισμα.

meréte(πληθ. merétsi) κληρονομιά.

merícu & merítşu(πληθ. merítşí) μηλίτσα (υποκ.του méru²)

merinde & merínte(χωρ. πληθ) απόγευμα

merídzu → amerídzu.

merínte →merinde.

merítşu → merícu.

mertícu(πληθ. mertíce) κλήρος, το μερίδιο

που παίρνει κάποιος από μία κληρονομιά.

méru¹(πληθ. meáre) **1.** μήλο **2.** κάθε ένα από τα μήλα του προσώπου

méru²(πληθ. méri) μηλιά.

méruşu(πληθ. merúşă) μηλαράκι (υποκ. του. méru²)

meryárică(πληθ. meryéřici), (παλαιότ.) κά-θε μία από τις σανίδες που παράγονταν στα νεροπρίονα και μεταφέρονταν με υποζύγια.

mesále(πληθ. mesáli) **1.** τραπεζομάντηλο **2.** πανί με το οποίο καλύπτεται ταψί που περιέχει φαγητό.

mesareáo(πληθ. mesăreí) άσπαρτος τόπος

mesăndăřă - mesăndră(πληθ. mesăndărădzí - mesăndrădzí) μεγάλη εντοιχισμένη ντουλάπα στην οποία φυλάσσονται κλινοσκεπάσματα.

mesăndră → mesăndăřă.

mésu(me/-şteáre,-scúi,-scútă) **1.** κερνώ **2.** φιλεύω.

mése(χωρ. πληθ) **1.** μέση, το σημείο πράγματος ή έκτασης, που απέχει εξίσου από τα δύο άκρα **2.** η μέση, η περιοχή του ανθρωπίνου σώματος που βρίσκεται μεταξύ των λαγόνων και του θώρακα

mesítu(πληθ. mesítsi) μεσίτης.

mesícă(πληθ. mesíce) **1.** τραπεζάκι φαγητού **2.** (συνεκδ.) παράθεση μικρού (ελαφρού) γεύματος ή δείπνου (υποκ.του meásă).

mesticăre(πληθ. mesticări) **1.** ανάμιξη, ανακάτεμα, συμφυρμός (εμφυώνων, πραγμάτων ή υλικών) **2.** ανακάτεμα, εμπλοκή, μπερδεμα.

mesticătoru - mesticătoără(πληθ. mesticători - mesticătoáre) φιλοπερίεργος - φιλοπερίεργη, άνδρας - γυναίκα που ανακατεύεται σε όλα.

mesticătúra(πληθ. mesticăture)**1.** σύμμιξη, σύνθεση **2.** μίξη, ανάμιξη **3.** κάτι που είναι αποτέλεσμα μίξης, το ανάμικτο, το μικτό **4.** σύμφυρμα, συνονθύλευμα **5.** χαρμάνι **6.** μπερδεψοδουλειά.

mésu(πληθ. mési) μήνας **α.** κάθε μία από τις δώδεκα υποδιαρέσεις του έτους **β.** χρονικό διάστημα που διαρκεί τριάντα κατά σειρά ημέρες ή τέσσερις εβδομάδες.

ανάμεσα από καλλεργημένες εκτάσεις

mesuráre(πληθ. mesurári) **1.** μέτρηση, μέτρηση **2.** θεραπεία με ξόρκια.

mesúra(πληθ. mesúre) βαθουλό πιάτο, σουπιέρα.

mesúru(mesur/-áre,-ái,-átă) **1.** μετρώ, αριθμώ **2.** (me ~) αναμετρούμαι, συναγωνίζομαι **3.** εκτιμώ, λογαριάζω **4.** παραβάλλω, συγκρίνω

6. θεραπεία με ζόρκια.

meșî nă(πληθ. meșî'ne) κατεργασμένο δέρμα το οποίο χρησιμοποιείται στην κατασκευή δερμάτων ειδών.

méște & méști(χωρ. πληθ), 1. λεπτό κατεργασμένο δέρμα (χρησιμοποιείται στην κατασκευή κυρ. παπουτσιών 2. παπούτσι κατασκευασμένο με το παραπάνω υλικό 3. (μτφ. για άνθρωπο) λεπτεπίλεπτος ο μη σκληραγωγημένος.

meșteare(πληθ. meștéri) 1. κέρασμα 2. φίλημα.

méști → méște.

metáche(πληθ. metáchì) είδος τεχνητού βόστρυχου (δημιουργείται από τις γυναίκες όταν φορούν τη επίσημη παραδοσιακή φορεσιά).

metopúla(χωρ. πληθ) ονομασία διακοσμητικού σχεδίου που έφερε η επίσημη φορεσιά των γυναικών του Μετσόβου.

métru(πληθ. meátre) 1. μέτρηση, υπολογισμός, το να παίρνω τα μέτρα 2. (πληθ.) μέτρα, προετοιμασία που αποσκοπεί στην αντιμετώπιση επερχόμενης δυσάρεστης κατάστασης 3. (πληθ.) οριοθετημένα πλαίσια, όρια, τάξη, οργάνωση 4. στη φρ. ámu tu métru! "έχω υπόψη (κπ.), τον υπολογίζω, δεν τον ξεχνώ".

métură(πληθ. méture) σκούπα.

meturică & meturítșă(πληθ. meturítși) σκουπάκι (υποκ.του métru)

meturítșă → meturică.

mezé(πληθ. mezádzi) μεζές.

midjî tu(πληθ. midjîtsi) παλιό οθωμανικό νόμισμα.

mígdáne & mígdáne(πληθ. migdáni & mígdáni) 1. ανοικτός χώρος εντός οικισμού, πλατεία 2. (συνεκδ.) χώρος εντός οικισμού που παρέχει δυνατότητα ελεύθερης θέας 3. στη φρ. ész/scótu tu mígdáne! "βγαίνω/βγάζω στη φόρα, αποκαλύπτω, δημοσιοποιώ."

mihănie(πληθ. mihănie) μηχανή.

miléte(πληθ. milétsi) έθνος, γένος.

míloru - mílóará(πληθ. mílori - mílóáre) 1. ζυγούρι, διετές τραγί ή κριάρι - διετής γίδα ή προβατίνα 2. (θηλ.) διετής προβατίνα ή γίδα που βρίσκεται στην πρώτη της εγκυμοσύνη 3. (συνεκδ., αρσ.) νεαρό τραγί ή κριάρι.

míloricu - mílorică & mílorítsă (πληθ. mílorici - míloríce) κριάρι - προβατίνα που δεν έχει αναπτυχθεί, που έχει μικροσκοπικό σώμα.

minăre(πληθ. minări) μπουγάδα.

mínde(πληθ. míndzi) 1. μυαλό, νους, το σύνολο των νοητικών λειτουργιών του ανθρώ-

που 2. νους, το σύνολο των πνευματικών δυνάμεων του ανθρώπου, η ικανότητα να σκέφτεται και να παράγει λογικές σκέψεις 3. νοητική ικανότητα, η εξυπνάδα 4. φαντασία 5. σκέψη, ιδέα 6. άποψη, γνώμη 7. λογική, σύνεση, σωφροσύνη 8. σκοπός, πρόθεση 9. νόημα, συμπέρασμα 10. στις φρ. tsí'nu (tu) mínde! "θυμάμαι", bágu/ínvétsu mínde! "φρονηματίζομαι", bágu mínde! "προσέχω, επιτηρώ κπ.", ámu (tu) mínde! "σκοπεύω, προτίθεμαι", ámu mínde! "προσέχω, φυλάω, έχω τον νου μου", ámu tu mínde! "σκέφτομαι", ní da tu mínde! "αρχίζω να θυμάμαι, νομίζω, μου φαίνεται", díru'nu mínde! "σκέφτομαι, κατεβάζω ιδέες", dáu mínde! "προτείνω, λέω την γνώμη μου", íh dáu mínde! "συσκέφτομαι, συνεννοούμαι", dáu tu mínde! "συσκέφτομαι", cu áltă mínde! "αλλιώς, διαφορετικά, με διαφορετική γνώμη", fără mínte! "χωρίς νόημα, ακατανόητο", cu fără mínte! "αλόγιστα".

mindéscu & mintéscu(mind & mint/-íre,-í,-ítă) 1. ανακατεύω, αναδεύω, ανακινώ 2. (me ~) αναμιγνύομαι, μπλέκομαι, συμμετέχω (σε μία ξένη υπόθεση) 3. (me ~) ανακατεύομαι, ασχολούμαι (με κτ.) 4. (me ~) μεπρδεύομαι, παθαίνω διανοητική δι-αταραχή 5. μεπρδεύω, περιπλέκω τα πράγματα 6. (me ~) ανακατεύομαι, νιώθω ναυτία 7. (τρι-τοπρός. για μάτια, se ~) θολώνω, δεν βλέπω 8. (μτφ., τριτοπρός. για τον καιρό) χαλάει, συννεφιάζει.

mindíre & mintíre(πληθ. mindíri & mintíri) 1. ανάδεμα, ανακάτεμα 2. μπέρδεμα, διανοητική διαταραχή 3. μπέρδεμα, περιπλοκή.

míndjanu - míndjană(πληθ. mindjane - mindjani) μετσοβίτης - μετσοβίτησα (στη βλαχική γλώσσα), αυτός - αυτή που κατοικεί ή κατάγεται από το Μέτσοβο.

mindjâneáme(χωρ. πληθ.) οι κάτοικοι του Μετσόβου ή οι καταγόμενοι από το Μετσοβο..

mindjișé(πληθ. mindjișádzi) μεντεσές.

mindjișólă(πληθ. mindjișóle) το τμήμα της σόλας του παπουτσιού χωρίς το τακούνι.

mindjúnă(πληθ. mindjune) ψέμα.

mindjunósu - mindjunoásă(πληθ. mindjunósi - mindjunoáse) ψεύτης. ψεύτρα.

minduéscu(mindu/-íre,-í,-ítă) 1. (me ~) σκέφτομαι 2. (me ~) παθαίνω διανοητική σύγχυση, κουρκουτιάζω (από την πολλή σκέψη).

minduíre(πληθ. minduíri) 1. σκέψη, το να σκέφτομαι 2. διανοητική σύγχυση, το να κουρκουτιάσω από την πολλή σκέψη.

míndzî(χωρ. εν.) ζαλάδα, ζάλη

mintéscu → mindéscu.

mintíre → mindíre.

mintitóru(χωρ. πληθ) ξύλινο ραβδί με το οποίο αναδεύουν διάφορα υλικά (κυρ. σε καζά-νι).

mintitúra(πληθ. mintitúre) **1.** μίξη υλικών, χαρμάνι **2.** ανακατωσούρα, μπερδεψοδουλειά **3.** ζάλη **4.** ταραχή, αναστάτωση, φασαρία **5.** ταραχές.

mintși' șáme(χωρ. πληθ) πλήθος από νύμφες ψείρας(νεογέννητες ψείρες).

mintși' șă(πληθ. mintși' șe) **1.** νύμφη ψείρας, η ψείρα μόλις βγαίνει από το αυγό της **2.** (μτφ.) άνθρωπος που δεν έχει αναπτυχθεί σωματικά, που έχει ελλιπή σωματική διάπλαση.

minú(min/-áre,-ái,-átă) κάνω μπουγάδα.

minutédzu → zminutédzu

minutáre → zminutáre

minutsáme(πληθ. minutsáni) ευτελές πράγμα, κατώτερης ποιότητας.

minútsi(χωρ. εν.) **1.** ψιλά, κέρματα **2.** (γε-νικόντ.) χαρτονομίσματα μικρότερης αξίας α-πό ένα μεγαλύτερο **3.** (συνεκδ.) ρέστα.

minutsi' íu(πληθ. minutsi' íe) **1.** κέρμα **2.** κάθε λεπτό ξύλο που χρησιμοποιείται στο άναμμα της φωτιάς **3.** λεπτό και ξερό ξύλο **4.** ψιλοπράγματα, τα ασήμαντα σε ποσότητα ή ποιότητα πράγματα **5.** εντόσθια ζώων.

minútu(πληθ. minúte) λεπτό, το ένα εξηκοστό της ώρας.

míră(πληθ. mire) **1.** μοίρα, πεπρωμένο, τύχη **2.** σχολαστική γυναίκα (κυρ. σε εργασία) **3.** γυναίκα που στέκεται συνεχώς δίπλα από κάποιον και εποπτεύει ή καθορίζει τις πράξεις του.

míru(χωρ.πληθ.) μύρο, το αρωματικό υγρό που εκλύεται από ιερό πρόσωπο ή πράγμα.

mirumíne(χωρ. εν.) μερομήνια.

mistiryipsescu(mistiryips/-íre,-í,-ítă) **1.** εκμυστηρεύομαι, λέω ένα μυστικό (σε κπ.) **2.** έχω μυστικά, ανταλλάσσω μυστικά (με κπ.).

mistiryipsíre(πληθ. mistiryi-psíri) το να έχω μυστικά, το να ανταλλάσσω μυστικά με κπ.

mistíryu(πληθ. mistírye) **1.** μυστικό, απόκρυφο **2.** εχεμύθεια.

mistríe(πληθ. mistríi) μυστήρι.

mísuru(χωρ. πληθ.) καλαμπόκι.

mítică(πληθ. mítice) **1.** μύτη, ακίδα, αιχμή **2.** μύτη των δάχτυλων **3.** άκρα, κορυφή βουνού **4.** γωνιά, γωνιακό σημείο οικοδομής ή κτήμα-ματος.

mitrópule(χωρ. πληθ.) μητροπολιτικός ναός.

mitropolítu(πληθ. mitropolítși) μητροπολίτης.

míxă(πληθ. míxe) μύξα.

mígă(χωρ. πληθ.) ένα από τα διακοσμητικά σχέδια που έφερε η επίσημη φορεσιά των γυναικών του Μετσόβου.

mígdhală & amígdhală(πληθ. mígdhale & amígdhale) αμύγδαλο, ο καρπός της αμυγδαλιάς.

mígdhalu(πληθ. mígdhalí) αμυγδαλιά.

mígdáne → migdáne.

miyáo(πληθ. miyále).ψείρα που βρίσκεται στο προτελευταίο στάδιο της εξέλιξής της, μεταξύ νύμφης και ενήλικης ψείρας.

mizáte(χωρ.πληθ.) **1.** δημοπρασία, πλειστηριασμός **2.** (μτφ.) στις φράσ. éșu tu mizáte /scótu la mizáte!" βγαίνω/βγάζω στη φόρα, αποκαλύπτω, δημοσιοποιώ".

mizilíze(πληθ. mizilízi) μάζωξη που συμπεριλαμβάνει συζήτηση και ελαφρό συμπόσιο

mí' rșă(πληθ. mí' rșe) **1.** ψοφίμι, πτώμα ζώου **2.** (μτφ.) τζάμπα φαγητό **3.** (μτφ.) συνουσία, σεξ.

moáră(πληθ. moáre) μύλος **α.** το αλεστικό μηχανήμα του μύλου **β.** (συνεκδ.) μύλος, το κτήριο που είναι εγκατεστημένο το αλεστικό μηχανήμα **γ.** (συνεκδ.) ο χώρος που περιβάλλει το ανωτέρω κτίσμα.

moárte(χωρ. πληθ.) **1.** θάνατος **2** (μτφ.) χαμός, καταστροφή.

móhălă(πληθ. móhale) **1.** πέτρα με ακανόνιστη επιφάνεια, ακατέργαστη πέτρα **2.** (μτφ) ψέμα.

moloeátsă(πληθ. moloétsi) σπόπετρα.

molíve(πληθ. molíyi) βόλι, σφαίρα, βλήμα πυροβόλου.

molívu(πληθ. molíyi) **1.** σχολικό μολύβι **2.** μολυβένιες σφαίρες κρεμασμένες από το πέδικλο του ζώου.

mólú(mul/-áre,-ái,-átă) **1.** μουσκεύω **2.** (μτφ.) ποτίζω **3.** (me ~) βουτάω (στο νερό), κολυμπάω **4.** μαλακώνω (κτ.) μέσα σε υγρό **5.** (τριτοπρόσ. για τον καιρό) μαλακώνει, παρουσιάζει ύφεση **6.** μαλακώνω, καταπραΰνω, καλμάρω (κπ.).

monédhă(πληθ. monédzi) μονέδα, το χρήμα.

monovíză(χωρ. πληθ.) προβατίνα ή κατσίκα με ατροφικό, μικρό μαστάρι.

moráru - moráră(πληθ. morári -moráre) μυλωνάς(χειριστής ή ιδιοκτήτης μύλου) – μυλωνού (χειρίστρια μύλου ή σύζυγος του μυλωνά).

mórcă(πληθ. mórci) μωβ, το ιώδες, το βιολετί χρώμα

moríre¹(πληθ. moríri) **1.** πεθαμός, θάνατος **2.** (συνεκδ.) πένθος **3.** (συνεκδ.) σκότωμα **4.** (μτφ.) λατρεία, υπερβολικό πάθος για κάτι.

moríre²(πληθ. moríri) η ανάμιξη λαχανικών με διάφορα υλικά (λάδι, αλάτι, ξύδι) προκειμένου να τα μετατρέψω σε σαλάτα ή σε συστατικά για την παρασκευή πίτας.

morózu - **moróză** → mărózu.

mórşu(πληθ. mórşuri) τórμος, προεξοχή στο άκρο σανίδας για την προσαρμογή σε αυτή αντίστοιχης εσοχής άλλης σανίδας.

mórtăcină(πληθ. mortăcine) **1.** ψοφίμι, πτώμα ζώου **2.** (μτφ.) έντονη βρώμα

móru¹(mor/-ire,-i,-ită) **1.** πεθαίνω **2.** (συνεκδ.) σκοτώνω, φονεύω, οδηγώ στον θάνατο. **3.** (συνεκδ.) χάνομαι, αφανίζομαι, σβήνω. **4.** (μτφ.) επιθυμώ σφόδρα, λαχταρώ πολύ. **5.** (μτφ. για μουσικό όργανο) παίζω επιδέξια.

móru²(mor/-ire,-i,-ită) **1.** τοποθετώ λαχανικά ή ελιές σε άλμη ή ξύδι για να τα συντηρήσω **2.** αναμιγνύω λαχανικά με διάφορα υλικά (λάδι, αλάτι, ξύδι) προκειμένου να τα μετατρέψω σε σαλάτα ή σε συστατικά για την παρασκευή πίτας **3.** (για φυτό) μαραγκιάζω λόγω ψύχους.

moscluvuséscu & **moscovuséscu** & **moscuvuséscu**(moscluvus & moscovus & moscuvus /-ire,-i,-ită) μοσχοβολώ, ευωδιάζω.

moscluvusíre & **moscovusíre** & **moscuvusíre**(πληθ. moscluvusíri & moscovusíri & moscuvusíri) μοσχοβόλημα.

moscluvusítúră & **moscovusítúră** & **moscuvusítúră**(πληθ. moscluvusítúre & moscovusítúre & moscuvusítúră) **1.** μοσχοβόλημα **2.** άρωμα, μυρωδικό.

moscocáridhu(πληθ. moscocáridhe) μοσχοκάρυδο.

moscovuséscu → moscluvusescu.

moscovusíre → moscluvusíre.

moscovusítúră → moscluvusítúră.

moscuvuséscu → moscluvuséscu

moscuvusíre → moscluvusíre.

moscuvusítúră → moscluvusítúră.

moshostáfilă(χωρ. πληθ.) μοσχοστάφυλο.

móstră(πληθ. móstre) **1.** βιτρίνα **2.** πρόσωπη(κυρ. Κτίσιματος) **3.** πρόσωπο, μούρη, μούτρο **4.** μόστρα επίδειξη, φηγούρα **5.** κρεμάστρα.

móşu - **moáşă**(πληθ. móşî - moáşe) **1.** γέρος - γριά. **2.** (μτφ. αρσ.) πέος που βρίσκεται σε

συστολή, που δεν έχει στύση **3.** (αρσ.) σουφρωμένος καρπός

móţşu(πληθ. móţşi) **1.** προνούμφη εντόμου **2.** (συνεκδ.) το σκουλήκι.

muabéte & **muhabéte**(πληθ. muabétsî & muhabétsî) κουβέντα, συζήτηση.

mucaíte & **mucatăliche**(χωρ. πληθ.) στη φρ. fácu mucaíte/mucatăliche! "μου προκαλείται το ενδιαφέρον να κάνω κτ., έχω κίνητρο, αφορμή, αιτία για να ενεργήσω".

mucatăliche → mucaíte.

mucoáre(πληθ. mucóri) **1.** βλέννα που βγαίνει κατά τον τοκετό **2.** εκκρίματα στο τελευταίο στάδιο της εμμηνόρροιας

mucuvă(πληθ. mucuvádzi) χαρτόνι

muftí(πληθ. muftádzi) μουφτής.

muhabéte → muabéte.

muhládă(πληθ. muhládzi) υγρό και ζεστό κλίμα

múhlă(πληθ. múhle) **1.** μούχλα **2.** υγρός, μαλακός καιρός

muhlidzáme(πληθ. muhlidzáni) νοτισμένο ή μουχλιασμένο σημείο.

muhlidzáscu(muhlidz/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** μουχλιάζω, πιάνω μούχλα **2.** (μτφ.-εκφραστ.) μένω αδρανής, νωθρός.

muhlidzí're(πληθ. muhlidzí'ri) μούχλιασμα

muhlíşte(χωρ. πληθ.) επιφάνεια υγρή και μαυρισμένη από την μούχλα

muhtáru(πληθ. muhtári & muhtáreañi) εισπράκτορας.

muhúsă(χωρ. πληθ.) η νοικοκυρά στην συντεχνιακή διάλεκτο των κτιστάδων.

mulgeáre(πληθ. mulgéri) άρμεγμα, η πράξη του αρμέγματος **2.** (μτφ.) οικονομική αφαίμαξη.

mulgetúră(πληθ. mulgetúre) το άρμεγμα, ως διαδικασία του κτηνοτρο-φικού κύκλου.

múlgu(mulgeáre/múlşu/múlsă) **1.** αρμέγω **2.** (μτφ.) απομυζώ (κπ.) οικονομικά.

mulícu & **mulítşu** - **mulícă** & **mulítşă**(πληθ. mulítşî - mulítşe) αρσενικό - θηλυκό μουλάρaki (υποκ. του múlu- múlă).

mulítşu & **mulítşă** → mulícu.

muloáhă(πληθ. mulóhi) μολόχα.

múlu - **múlă**(πληθ. múli - múle) αρσενικό μουλári - μουλára, θηλυκό μουλári.

muluyíe(πληθ. muluyii) χρεόγραφο.

muláre¹(πληθ. muléeri) **1.** το να μουσκέψω κάτι **2.** το να μαλακώσω κτ. μέσα σε υγρό **3.** (για πρόσ.) μαλάκωμα, ημέρωμα, καλμάρισμα.

muláre²(πληθ. muléri) **1.** γυναίκα, πρόσωπο θηλυκού φύλου κατ' αντιδιαστολή προς τον άνδρα **2.** γυναίκα, ενήλικο πρόσωπο κατ' αντιδιαστολή προς το κορίτσι και την έφηβο **3.** σύζυγος.

mularónă(πληθ.:) **1.** γυναίκα, όμορφη γυναίκα **2.** γενναία, δυνατή, ικανή γυναίκα: .

mulérame(πληθ. mulégréhi) γυναικομάνι, γυναικολόι.

muléretu(πληθ. muléretsí) **1.** γυναικάς **2.** άνδρας που καταπιάνεται με γυναικείες δουλειές.

mulétúră(πληθ. mulétúre) **1.** κάθε ζαχαρωτό ή έδεσμα που λειώνει στο στόμα με πιπίλισμα **2.** μαλακτικό **α.** φαγητό που τρώγεται με κουτάλι ως καταπραϊντικό για τον πόνο **β.** φάρμακο που απαλύνει τις πληγές, (κυρ. του λαιμού) **3.** μαλακός, ήπιος καιρός,.

mulicédzu(mulíts/-áre,-ái,-átă) γεμίζω με σκόρο.

mulítsáre(πληθ. mulítsári) σκοροφάγωμα

mulítsă(πληθ. mulítsă) σκόρος.

mulítsu(πληθ. mulíci) **1.** (παλαιότ.) μωρό φασκιωμένο σαν κουκούλι **2.** (μτφ.) σώμα μαζεμένο από αρρώστια ή γηρατειά.

múmă(πληθ. mumăne & mumáni & mumăni) **1.** μητέρα, μάνα, μαμά **2.** (εν.) η αφετηρία μίας υδάτινης ροής, η πηγή **3.** (εν.) αγάπη, στοργή, τρυφερότητα **4.** προσφώνηση ευγενείας της νύφης προς τις ηλικιωμένες γυναίκες του σογιού της **5.** κομμάτι υφάσματος που συνάπτεται για να σχηματιστεί ένα ρούχο **6.** (múmă + βαφτιστικό όνομα) η γιαγιά από την πλευρά της μητέρας, η μητέρα της μητέρας **8.** (μτφ.) στη φρ. de la măsă! "από τη μάνα του, από την κατασκευή του, από την αρχή"

múmne(πληθ. múnne) μούμια

múnde & **munte** (πληθ. múnđzi & múnđsi) **1.** βουνό **2.** (συνεκδ.) ορεινή περιοχή **3.** (μτφ.) οτιδήποτε θεωρείται πολύ δύσκολο ή ανυπέβλητο.

mundzuéscu(mundzu/-íre,-í,-ítă) **1.** Μουντζώνω, φασκελώνω **2.** (μτφ.) κάνω ή κατασκευάζω (κτ.) με αδέξιο, ακαλαίσθητο ή ελαττωματικό τρόπο **3.** (μτφ.) εγκαταλείπω **α.** τα παρατάω, τα βροντάω **β.** παρατάω κπ., τον κάνω πέρα.

mundzuíre(πληθ. mundzuíri) μούντζωμα.

munícíu(πληθ. munícíi) ρόμπολο, η λευκό-δερμη πεύκη.

munteáme(χωρ. πληθ.) πλήθος βουνών

munte → munde

munuhipséscu(munuhips/-íre,-í,-ítă) ευνουχίζω.

munuhipsíre(πληθ. munuhipsíri) ευνουχισμός.

munúhu(πληθ. munúhi) ευνουχισμένο ζώο.

muraféte(πληθ. muraféte & murafétsi) **1.** ευρεσιτεχνία, πατέντα. **2.** επινόηση, εφεύρημα **múra**¹ → amúra.

múra²(πληθ. múre) τμήμα του πεπτικού συστήματος του στομαχιού των ζώων.

múrgu(χωρ. πληθ.) **1.** σκοτάδι **2.** η ώρα που σκοτεινιάζει, το δειλινό.

múrgu - múrgă(πληθ. múrgi -múrge) ονομασία μουλαριού - μουλάρας ή σκύλου - σκύλας με γκριζόμαυρο τρίχωμα.

murgueátsă(πληθ. murgueátsi) σκοτάδι

murguéscu(murgu/-íre,-í,-ítă) **1.** σκοτεινιάζω, συσκοτίζω (έναν χώρο) **2.** καλύπτομαι από σκοτάδι **3.** (απρόσ.) σκοτεινιάζει, νυχτώνει **4.** νυχτώνω, με βρίσκει η νύχτα **5.** (για χρώμα) σκουραίνω **6.** γίνομαι μαύρος από καπνιά..

murguíre(πληθ. murguíri) **1.** σκοτεινίασμα **2.** το να κάνω ένα χρώμα πιο σκούρο.

muróhu(πληθ. muróhi) **1.** γάτος, αρσενική γάτα **2.** (μτφ.) ο άντρας, που είναι γυναικάς.

murdáru - murdără(πληθ. murdári - murdăre) μουντάρης - μουντάρια.

murmúra(πληθ. murmúre) μουρμουρητό, ψίθυρος.

murmuráre & **murmuridzáre**(πληθ. murmărári & murmuridzári) ψιθύρισμα.

murmurédzu(murmuridz/-áre,-ái,-átă) ψιθυρίζω.

murmuridzáre → murmuráre.

murtahái(πληθ. murtaháeahi) χαρακτηρισμός απολυταρχικού και ιδιοτελούς προσώπου.

múru(πληθ. múri & múruri) **1.** τείχος **2.** σωρός από πέτρες ή χόμα **3.** τεχνητός λιθοσωρός μέσα σε χωράφι (βοηθάει στη συγκράτηση του χόματος και την ενίσχυση της αποδοτικότητάς του) **4.** (μτφ.) άνθρωπος κατηφής, αμίλητος.

musaférliche(πληθ. musăferlíchi & musăferlíchiuri) μουσαφιρλίκι, φιλοξενία.

musafíru - musafiră(πληθ. musafírahi - musafire) μουσαφίρης - μουσαφίρισσα.

muscáme & **muscheáme** (χωρ. πληθ.) πλήθος μυγών.

múscă(πληθ. múște & múști) **1.** μύγα. **2.** (μτφ.) οτιδήποτε είναι πολύ μικρό, μικροσκοπικό **3.** (μτφ. στον πληθ.) ψέματα.

muscheáme → muscáme

muschícă & **muschítsă** (πληθ. muschíce) μυγάκι (υποκ. του múscă).

muschítsă → muschícă

mustachică & **mustachítsă** (πληθ. mustachíce) μουστακάκι

mustachítsă → mustachică.

mustaclî (πληθ. mustacládzi) μουστακαλής.

mustátsă (πληθ. mustátsi) μουστάκι

mustruséscu (mustrus/-íre,-í,-ítă) γλυκαίνομαι, συνηθίζω (σε κτ.) ευχάριστο, καλομαθαίνω.

mustrusíre (πληθ. mustrusíri) το να καλομάθω, το να γλυκαθώ, το να συνηθίσω (σε κάτι) ευχάριστο.

mústu (πληθ. músturi) μούστος.

musúre (χωρ. πληθ.), (παλαιότ.) κούτσουρο μεγάλης διαμέτρου σκαμμένο εσωτερικά και προσαρμοσμένο στην κάτω άκρη του υδραγωγού του υδροκίνητου ξυλουργείου

mușcáre (πληθ. mușcári) δάγκωμα.

mușcătúrá (πληθ. mușcătúre) **1.** δαγκωματιά, δαγκωνιά **2.** (συνεκδ.) χαμιά, μπουκιά

múșclu¹ (πληθ. múșcli) μυς, μύονας, ποντίκι.

múșclu² (πληθ. múșcli) βρύο.

mușáo (πληθ. mușéi) κοινόχρηστη γη, αγροτική περιοχή που την νέμονται από κοινού οι κάτοικοι ενός οικισμού.

múșcru - **múșcră** (πληθ. múșcri - χωρ. πληθ.) ονομασία τράγου - γίδας που έχει άσπρα στίγματα γύρω από τα χείλη.

múșcu (mușc/-áre,-ái,-átă) **1.** δαγκώνω, πιάνω δυνατά με τα δόντια **2.** δαγκώνω, πληγώνω, τραυματίζω αρπάζοντας με τα δόντια **3.** (μτφ) νιώθω πόνο (σε κάποιο σημείο του σώματος).

mușóntră (πληθ. mușóntre), (σκωπτ.) το αιδούι

mușumă (πληθ. mușumádzi) μουσαμάς.

mușutáre (πληθ. mușutári) **1.** το να ομορφύνω **2.** καλλώπισμα, η περιποίηση του εαυτού μου.

mușuteátsă (πληθ. mușutétsi) **1.** ομορφιά, ωραιότητα **2.** (συνεκδ.) οτιδήποτε διαθέτει κάλλος **3.** αγαθό, προϊόν που ικανοποιεί την ανθρώπινη ανάγκη.

mușutédzu (mușut/-áre,-ái,-átă) **1.** Ομορφαίνω **α.** γίνομαι ομορφότερος **β.** καλλωπίζω, κάνω (κτ./κτ.) όμορφο ή ομορφότερο **γ.** (me ~) καλλωπίζομαι, περιποιούμαι τον εαυτό μου **2.** (τριτοπρόσ. για πληγή, se ~) θεραπεύεται, κλείνει **3.** (τριτοπρόσ. για τη γη, se ~) αναζωογονείται (κυρ. μετά από βροχή) **4.** (για φαγητό) νοστιμεύω.

muși'tsă (πληθ. muși'ce) **1.** μυγάκι που αφήνουν τα έντομα στα φαγώσιμα και αλλού

2. (μτφ.) φορτικός άνθρωπος.

mușteríe (χωρ. πληθ.) πελατεία, το σύνολο των αγοραστών των προϊόντων ενός καταστήματος.

mușterí - **mușteroáñe** (πληθ. mușterádzi - mușteroáñe) **1.** πελάτης, αγοραστής - πελάτισσα, αγοράστρια **2.** (μτφ.) άνδρας - γυναίκα που αγγίζει ή ανασκαλεύει ξένα πράγματα **3.** (αρσ.) ανεπιθύμητος άνθρωπος.

mușturácu (πληθ. mușturáci) **1.** Αποχωρητήριο, τουαλέτα **2.** (μτφ.) πρόσωπο που κάνει βρομοδουλειές.

mútă (πληθ. múte) **1.** υπόγεια κρύπτη **2.** (μτφ.) σκοτεινός χώρος **3.** (μτφ.) άσχημη γυναίκα.

mutáre (πληθ. mutári) **1.** μετακίνηση, μετατόπιση **2.** εκτόπιση, διώξιμο **3.** αλλαγή, μεταβολή.

muteáme (χωρ. πληθ.) σιωπή, σιγή, βουβαμάρα.

mutopáche (πληθ. mutopáchi) θέση, πόστο **mutrésicu** (mutr/-íre,-í,-ítă) **1.** κοιτάζω. **2.** ψάχνω με το βλέμμα **3.** εξετάζω, ερευνώ, ελέγγω **4.** μεριμνώ, νοιάζομαι, φροντίζω (κτ./κτ.) **5.** δίνω προσοχή, σημασία **6.** (για ασθένεια) **α.** εξετάζω **β.** (me ~) εξετάζομαι **7.** (για ματογύαλια) έχω οπτική δυνατότητα, δείχνω **8.** αγναντεύω.

mutríre (πληθ. mutríri) **1.** κοίταγμα **2.** Φροντίδα, μέριμνα **3.** ιατρική εξέταση.

mutrítu (πληθ. mutríte) βλέμμα, ο τρόπος που κοιτάει κανείς

mutsáscu (muts/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** βουβαίνομαι **2.** μένω άναυδος, άφωνος (λόγω έκπληξης) **3.** (μτφ. για οικογένεια, σπιτικό) ρημάζω, μένω μόνος.

mutsătúrá → mutsí're.

mutsí're & **mutsătúrá** (πληθ. mutsí'ri & mutsătúre) βουβαμάρα, μουγκαμάρα, σιγή.

mútsu (πληθ. mútsuri) **1.** ρύγχος, μουσουδά ζώων **2.** (μτφ. για ανθρώπους) μούρη, μούτρο.

mutșáră (πληθ. mutșári) **1.** υγρότοπος **2.** (στο πληθ.) μουσκίδι, πολύ βρεγμένος

mútsă (χωρ. πληθ.) μούσκεμα, κάτι που είναι βρεγμένο.

mutșuléscu (mutșul/-íre,-í,-ítă) **1.** (για φαγητό) το ανακατεύω καθιστώντας το αποκρουστικό **2.** (για καταστάσεις) μερδεύω, περιπλέκω, ανακατεύω **3.** κάνω (κτ.) βιαστικά και πρόχειρα **4.** (όταν μιλώ) τα μασάω, αποφεύγω να μιλήσω ξεκάθαρα **5.** σχολιάζω, λέω λόγια (για κτ.) **6.** αρθρώνω, λέω κάτι (συνήθως μη αποδεκτό από τον συνομιλητή) **7.** **α.** λεκιάζω **β.** (me ~) λεκιάζομαι (με πιτσιλιές από υγρή ή ρευστή

ουσία) **8.** (me ~) ασχολούμαι, καταπιάνομαι με κάτι **9.** μασουλώ, μασώ αργά και επί πολλή ώρα.

mutšulíre(πληθ. mutšulíri) **1.** το να κάνω κάτι βιαστικά και πρόχειρα **2.** λέκιασμα από υγρή ή ρευστή ουσία **2.** ανακάτεμα του φαγητού ώσπου να καταστεί αποκρουστικό.

mútsu - mútsǎ & mútšubáfǎ(πληθ. mútší - mútše & mutšubáfe), (μειωτ.) χαρακτηρισμός άνδρα - γυναίκας που στέκεται συνεχώς βουβός και βλοσυρός.

mútsubáfǎ→ mútsu

mútu(mut/-áre,-ái,-átǎ) **1.** κινώ, μετακινώ, μετατοπίζω (κπ./κτ.) **2.** (me ~) μετακινούμαι, φεύγω (από κάπου) **3.** (me ~) κινούμαι (να κάνω κάτι) δραστηριοποιούμαι, ενεργώ **4.** (για χορό me ~) μπαίνω, λαμβάνω μέρος **5.** (τριτοπρόσ. για τον ήλιο, se ~) αλλάζει πορεία **6.**

(για ρούχα) αλλάζω, αντικαθιστώ τα φορεμένα με αφόρετα **7.** (για άποψη, γνώμη) αλλάζω, μεταβάλλω **8.** (τριτοπρόσ. για κατάσταση, se ~) αλλάζει, μεταβάλλεται **9.** (για πρόσ. me ~) αλλάζω, γίνομαι διαφορετικός **10.** (για προσωπικό) αλλάζω, αντικαθιστώ **11.** εκτοπίζω, διώχνω (κπ. από ένα τόπο ή χώρο) **12.** (σε εργασία) απολύω (κπ.) **13.** αρπάζω, ληλατώ **14.** (μτφ. για χρόνια, se ~) έχω ζήσει τα περισσότερα, έχω γεράσει **15.** (τριτοπρόσ. για μαλλιά τρίχες, se ~) αραιώνουν, λιγοστεύουν.

muzdráche(πληθ. muzdráchi), **1.** μόστρα, επίδειξη χωρίς νόημα και σκοπό **2.** γυναίκα άχρηστη, που είναι μόνο για μόστρα, επίδειξη.

múzgǎ(πληθ. múzguri) λάσπη, η ιλύς που σχηματίζεται στην επιφάνεια του εδάφους.

muzghínǎ(χωρ. πληθ.) έδαφος με λασπώδη υφή.

N

nájǎ(πληθ. nǎji) νάτσι
náhte(χωρ. πληθ.) **1.** μετρητά **2.** εγγύηση, ενέχυρο.
name → anáme.
nánǎ(πληθ. nǎni) είδος εδώδιμου χορταρικού
nanelúșu - nanelúșǎ(χωρ. πληθ.), (χαϊδ.) προσφώνηση αρσενικού - θηλυκού μωρού την ώρα που το νανουρίζουν
nanghió(πληθ. nangheádzi) αποχωρητήριο, τουαλέτα.
napoleóne(πληθ. napoleóne) ναπολεόνι, παλαιό γαλλικό νόμισμα.
nárche(χωρ. πληθ.) **1.** διατίμηση **2.** εγκράτεια, μέτρο, περιορισμός.
náre(πληθ. nǎri) **1.** μύτη **2.** (πληθ.) ρουθούνια **3.** (πληθ.) πρόσωπο, μούτρα **4.** στη φρ. Íau náre! "μυρίζω άσχημα" **5.** στη φρ. "dáu náre! εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι"
naricǎ & narítsǎ & narúsǎ (πληθ. nǎrítse & nǎrúse) μυτούλα(υποκ. του náre).
narítsǎ → nǎricǎ.
narúsǎ → nǎricǎ.
nǎscu(nǎ/-șteáre,-scúí,-scútǎ) **1.** φυτεύω **2.** φυτρώνω, βλαστάνω **3.** (μτφ.) ξεφυτρώνω, εμφανίζομαι (κάπου) ξαφνικά **4.** (μτφ. για μωρό ή παιδί) μεγαλώνω.
nǎstu(χωρ. πληθ.) οτιδήποτε έχει αιχμηρό σχήμα.
nǎsturu¹(πληθ. nǎsture) κουμπί ρούχου.
nǎsturu² - **nǎsturǎ**(πληθ. nǎsturi - nǎsture) χαρακτηρισμός όμορφου αγοριού - κοριτσιού.
nǎsturúșu - nǎsturúșǎ(πληθ. nǎsturúși - nǎsturúșe) χαρακτηρισμός όμορφου αγοριού - κοριτσιού νηπιακής ηλικίας.
natí'm(ακλ.) στη φρ. ináte natí'm! "πείσμα, πεισματική επιμονή".
nǎlséscu(nǎls/-íre,-í,-ítǎ) λειώνω **α.** μεταβάλλω στερεό σε υγρό, ρευστοποιώ, υγροποιώ **β.** διαλύω ένα στερεό μέσα σε υγρό **γ.** αδυνατίζω πολύ, χάνω πολύ βάρος (από αρρώστια, καταπόνηση κ. λπ.) **δ.** (για νεκρό) αποσυντίθεται.
nǎlsíre(πληθ. nǎlsíri) λιώσιμο, ρευστοποίηση, η μεταβολή στερεού σε υγρό.
nǎmáľu(πληθ. nǎmáľi) **1.** ζώο (κυρ. τα οι-

κόσιτα και τα της κτηνοτροφίας) **2.** σφάγιο, ζώο που προορίζεται να σφαχτεί.

nǎóru & nuóru(πληθ. nǎóri & nuóri) **1.** σύν-νεφο **2.** (μτφ. για τα μάτια) θολούρα, θαμπάδα **3.** στη φρ. dirúnu nǎóri! "μουτρώνω, κατσουφιάζω".

nǎpǎdéscu & anǎpǎdéscu(nǎpǎd & anǎpǎd/-íre,-í,-ítǎ) **1.** πετυχαίνω **α.** συναντώ (κπ.) τυχαία, συντυχαίνω, συνανπντώ **β.** βρίσκω, ανακαλύπτω (κτ./κπ.) κατά τύχη **2.** εντοπίζω, ανακαλύπτω, βρίσκω (κτ./κπ.) ύστερα από αναζήτηση **2.** τσακώνω **α.** γραπώνω, αρπάζω, πιάνω κπ. σφιχτά με απότομη κίνηση **β.** πιάνω κπ., τον συλλαμβάνω **γ.** συλλαμβάνω κπ. να κάνει κάτι κακό **3.** (κυρ. για μικροπράγματα) σουφρώνω, κλέβω κτ., υπεξαίρω, παίρνω κρυφά **4.** επιτίθεμαι, χυμάω, ορμώ εναντίον κάποιου.

nǎpǎdíre & anǎpǎdíre(πληθ. nǎpǎdíri & anǎpǎdíri) **1.** **α.** συνάντηση κατά τύχη, συναπάντημα **β.** εύρεση, ανακάλυψη κατά τύχη **2.** σύλληψη, τσάκωμα, πιάσιμο **3.** επίθεση.

nǎrétu - nǎrétǎ(πληθ. nǎrétsi - nǎréte) μυταράς, - μυταρού.

nǎscăcuráre(πληθ. nǎscăcurǎ-ri) **1.** φλόγωση, άναμμα (όταν είμαι κοντά/δίπλα από φωτιά ή θερμαντικό σώμα) **2.** ταραχή, σύγχυση, αναστάτωση **3.** (για φυτό) ξεπέταγμα, ζωντάνεμα.

nǎscăcurédzu(nǎscăcur/-áre,-ái,-átǎ) **1.** φλογίζομαι, ανάβω (όταν είμαι δίπλα από φωτιά ή θερμαντικό σώμα) **2.** (για πυρετό) φλογίζομαι, ανεβάζω θερμοκρασία **3.** (me ~) ταραζομαι, αναστατώνομαι, συγχύζομαι **4.** (me ~) αναζωογονούμαι, ανανεώνομαι (ως προς την εμφάνιση) **5.** (για παιδί, έφηβο, me ~) μεγαλώνω, ξεπετάγομαι, εμφανίζω σημάδια (πνευματικής ή σωματικής) ωρίμανσης **6.** (τριτοπρόσ. για δάσος, φυτό, se ~) ζωντανεύει, αναγεννιέται.

nǎscărséscu & nescărséscu(nǎscărs & nescărs/-íre,-í,-ítǎ) **1.** (για χώρο) συγυρίζω, τακτοποιώ **2.** (μτφ., me ~) φεύγω, εξαφανίζομαι.

nǎscărsíre & nescărsíre (πληθ. nǎscărsíri & nescărsíri), (για χώρο) συγύρισμα, τακτοποίηση.

nǎscărsitúrǎ & nescărsitúrǎ(πληθ. nǎscărsitúre & nescărsitúre) **1.** (μτφ.) ψάξιμο ενός

χώρου **2.** βλ. λ. *născărsire*.

născătúra(πληθ. *născătúre*) **1.** φυτό **2.** χλωρίδα, το σύνολο των φυτών που συναντά κανείς σε μία περιοχή.

născumbusescu & **scumbusescu**(*născumbus* & *scumbus/-ire,-í,-ítă*) ανασκουμπώνομαι **α.** ανασηκώνω τα μανίκια **β.** (μτφ.) ετοιμάζομαι για δράση.

născumbusire & **scumbusire**(πληθ. *născumbusiri* & *scumbusiri*) ανασκουμπώμα.

năspusescu(*năspus/-ire,-í,-ítă*) ασπάζομαι.

năspusire(πληθ. *năspusiri*) ασπασμός.

nășteare(πληθ. *năștəri*) **1.** φύτρωμα, βλάστηση, εκβλάστηση **2.** (μτφ. για μωρό ή παιδί) ανάπτυξη, μεγάλωμα.

năuráre & **nuuráre**(πληθ. *năuráři* & *nuuráři*) **1.** συνέφιασμα **2.** (μτφ.) κατσούφιασμα.

năureátsă & **nuureátsă**(χωρ. πληθ.) **1.** συνεφιά **2.** (μτφ.) κατήφεια.

năurédzu & **nuorédzu**(*năur* & *nuur/-áre,-ái,-átă*) **1.** γεμίζω από σύννεφα **2.** (απρόσ.) συννεφιάζει **3.** (μτφ.) θυμώνω, αγριεύω.

năvădescu(*năvăd/-ire,-í,-ítă*) μιταρώνω, στημονιάζω (νήματα στον αργαλειό).

năvădire(πληθ. *năvădiri*) μιτάρωμα των νημάτων σε αργαλειό.

neáo(πληθ. *néuri*) χιόνι **α.** το καιρικό φαινόμενο **β.** (συνεκδ.) οι ίδιες οι νιφάδες αλλά και το στρώμα που σχηματίζουν πάνω στην γη.

neárcă(πληθ. *nérci*) μητριά.

necáre(πληθ. *necári*) **1.** πνίξιμο σε νερό **2.** πλημμύρισμα.

necătúra(πληθ. *necătúre*) **1.** πνιγμός σε νερό **2.** υπερβολική νύστα **3.** πλημμύρα **4.** φερτή ύλη που απομένει στην επιφάνεια της γης ως αποτέλεσμα πλημμύρας **3.** (μτφ.) απελπισία, απόγνωση.

nécu(*nec/-áre,-ái,-átă*) **1.** πνίγω (κπ.) σε νερό **2.** (me ~) πνίγομαι (σε νερό) **3.** (me ~) πλημμυρίζω **4.** (μτφ. me ~) πνίγομαι, είμαι απασχολημένος (με κτ.) δεν έχω καθόλου ελεύθερο χρόνο **5.** (για λεφτά, me ~) διαθέτω πολλά **6.** (για λόγια) λέω πολλά, υπερβολικά **7.** (τριτοπρόσ., για τον ύπνο, me ~) νυστάζω πολύ **8.** (μτφ., me ~) θολώνω, απελπίζομαι (λόγω σοβαρών προβλημάτων) **9.** (μτφ., me ~) πανικοβάλλομαι, τα χάνω.

nédu(πληθ. *néduri* & *nédzi*) **1.** κάλος, ρόζος **2.** μυρμηγκιά.

negălínă(πληθ. *negălínuri*) **1.** άργιλος **2.** (συνεκδ.) αργιλόχωμα.

negueátă(πληθ. *neguetsi*) απόστημα κυρτών δακτύλων.

negură(πληθ. *néguri* & *néguri*) καταχνιά, ομίχλη.

neguráre(πληθ. *negurári*) το να καταχνιάζει, να πέφτει ομίχλη.

negurédzu(*negur/-áre,-ái,-átă*) **1.** (απρόσ.) καταχνιάζει, πέφτει ομίχλη **2.** (μτφ. για μυαλό, me ~) θολώνω.

néfte(χωρ. πληθ.) νέφτι.

neítsă & **neúșă**(πληθ. *neítsi* & *neúșe*) χιονάκι (υποκ. του *neáo*).

nelu(πληθ. *neále*) **1** δαχτυλίδι **2.** μπούκλα, βόστρυχος.

nepoteáme(χωρ. πληθ.) επιδημία (αρρώστιας)

népoteáre¹(πληθ. *népoteri*) αδυναμία **α.** έλ-λειψη σφρίγγους, η εξασθένηση των σωματικών δυνάμεων **β.** έλλειψη οικονομικής ή κοινω-νικής ισχύος.

nepoteáre²(πληθ. *nepotéri*) αρρώστια, ασθένεια.

nepotédzu(*nepot/-eáre,-úi,-útă*) αρρωσταίνω.

nepótu - nepoátă(πληθ. *nepótsi* - *nepoáte*) **1.** ανιψιός -ανιψιά **2.** εγγονός - εγγονή

neráidhă(πληθ. *neráidhe*) χαρακτηρισμός όμορφης γυναίκας.

nerándjă(χωρ. πληθ.) το πορτοκαλί χρώμα.

nerándjă(πληθ. *nerándji*) νεράντζι.

nerándju(πληθ. *nerándji*) νεραντζιά.

neropíroma(πληθ. *neropirome*) ανεμοπύρωμα.

nerodhichíu(πληθ. *nerodichíuri*) ειρηνοδικείο.

nerodhícu(πληθ. *nerodhícheańi*) ειρηνοδίκης.

neruhídhă(πληθ. *neruhídzi*) **1.** νεροχύτης **2.** (μτφ.) το αιδούιο .

nescărsescu → *născărsescu*.

nescărsire → *născărsire*.

nescărsitúra → *născărsitúra*.

nescrăstónu - nescrăstoáne(πληθ. *nescrăstóni* - *nescrăstoáne*) πρόσωπο που θέλει να αγγίξει και να ψάχνει καθετί.

netreceáre(πληθ. *netrecéri*) ξεπέραςμα, προσπέραςμα, το να προηγούμαι.

netrécu(*netrec/-eáre,-úi,-útă*) **1.** ξεπερνάω, προηγούμαι, προσπερνάω (κπ.) **2.** παραβγαίνω, αναμετρούμαι (με κπ.) **3.** (για φυσικό εμπόδιο) ξεπερνάω **4.** (για δύσκολη κατάσταση) ξεπερνάω, την αντιμετωπίζω με επιτυχία.

neúșă → *neítsă*.

nevestúle(πληθ. nevestúle) νυφίτσα.

névre(χωρ. εν.) νεύρα, εκνευρισμός, θυμός.

nevruséscu(nevrus/-íre,-í,-ítă) διαπερνά με νήμα διαφορετικά σημεία μίας κατασκευής προκειμένου να στερεοποιηθεί.

nevrusíre(χωρ. πληθ.) το να διαπερνά με νήματα διαφορετικά σημεία μίας κατασκευής προκειμένου να στερεοποιηθεί.

nicochirepséscu(nikochirips/-íre,-í,-ítă) νοικοκυρεύομαι

nicochiripsíre(πληθ. nichochiripsíri) νοικοκύρεμα.

nicochirosíne(χωρ. πληθ.) νοικοκυροσύνη.

nicochíru - nichochiráo(πληθ. nichochirí - nichochirále) νοικοκύρης - νοικοκυρά **α.** αυτός - αυτή που είναι αυτεξούσιος/-α στον χώρο του/της **β.** ο ιδιοκτήτης - η ιδιοκτήτρια του σπιτιού **γ.** οικοδεσπότης - οικοδέσποινα **δ.** αυτός - αυτή που εργάζεται με προθυμία, μεθοδικότητα και τάξη **ε.** αυτός -. αυτή που χειρίζεται τα οικονομικά με σύνεση.

nicuríșă(πληθ. nicuríșî) ψίχουλο.

nisáfe(ακλ.) **1.** κάτι το που προκαλεί πλήξη ή σε κάνει να υποφέρεις, που δεν είναι πλέον ανεκτό **2.** (για πράγματα που αγοράζω ή καταναλώνω) φειδώ, μέτρο **3.** (για πρόσ.) περιορισμός, το να θέσω όρια στη δράση του **4** (ως επιφών.) αρκετά, φτάνει.

nisíu(πληθ. nisíuri) νησί.

nizámu(πληθ. nizámeańi) στρατιώτης.

noáo(πληθ. noáo) **1.** νέο, είδηση **2.** νέα, ειδήσεις

noápte(πληθ. nóptsi) **1.** νύχτα **2.** (συνεκδ.) σκοτάδι **3.** (μτφ.) άσχημη γυναίκα **4.** (συνεκδ.) καθετί που κάνει κανείς την νύχτα **5.** το διάστημα στο οποίο συνηθ. κοιμούνται οι άνθρωποι **6.** (ως επιρρ.) **α.** λίγο πριν ξημερώσει **β.** κατά τις νυχτερινές ώρες

noátinu - noátină(πληθ. noátini - noátine) **1.** αρσενικό - θηλυκό αρνί μέχρι ενός έτους **2.** (αρσ. στον πληθ.) κοπάδι που αποτελείται από noátini.

nócupă(πληθ.:) → mănócupă.

nodăre(πληθ. nodări) **1.** κομπόδεση, το να κάνω κόμπο **2.** (για εκβλάστημα) η εμφάνιση του πρώτου φυτόντιου.

nodédzu(nod/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** κομποδένω, κάνω κόμπο **2.** (για εκβλάστημα) βγάζω το πρώτο φυτόντι.

noditúra(πληθ. noditúre) δέσιμο σχοινού, νήματος ή άλλου μακρόστενου αντικειμένου κατά τρόπο που σχηματίζει κόμπο.

nódu(πληθ. noáde) **1.** κόμπος **2.** (συνεκδ.) κάθε παρόμοιο δέσιμο μακρόστενου αντικειμένου **3.** (μτφ.) σφίξιμο, στρες που προκαλείται από μία αγχώδη κατάσταση ή από στενοχώρια **3.** δυσκολία στην κατάποση τροφής **4.** οφθαλμός φυτών και κατ' επέκταση η παραφυάδα **5.** ρόζος, εξόγκωμα στην επιφάνεια του ξύλου **6.** σπόνδυλος της σπονδυλικής στήλης.

nómu(πληθ. nómuri) νόμος.

nomíe(πληθ. nomii & nomíuri) **1.** νομή, βοσκότοπος **2.** κτήση, κάτι που ανήκει σε κπ. **3.** (κατ' επέκταση) κτήμα, ιδιοκτησία κτηματική περιουσία **4.** δικαίωμα κτήσης η χρήσης επί κτηματικής περιουσίας **5.** (μτφ.) ο προσωπικός χώρος **6.** (για υδάτινο ρεύμα) ρεύμα, ρους, ροή **7.** η συγκεκριμένη χρονική στιγμή (ώρα, μέρα, ημερομηνία), προσδιορισμένη ως προς το χρονικό κύκλο που ανήκει (εικοσιτετράωρο, εβδομάδα, μήνας) **8** προσανατολισμός, η θέση σε σχέση με τα σημεία του ορίζοντα.

noníle(πληθ. noníli) κουμπαριά.

noră(πληθ. norări) **1.** νύφη (το λήμμα δηλώνει τη συγγενική σχέση γυναίκας που είναι παντρεμένη και όχι τη μελλοννυμφη ή νεόνυμφη γυναίκα **2.** συννυφάδα.

nostimăre(πληθ. nostimări) το να νοστιμίσω ένα φαγητό.

nostimédzu(nostim-ăre,-ăi,-ătă) (για φαγητό) νοστιμεύω.

nóte(χωρ. πληθ.), (σε εδαφική επιφάνεια) υγρασία, υγρότητα

notíe(χωρ. notíuri) **1.** νοτιάς, όστρια **2.** σχετικά θερμός και υγρός καιρός.

notináru(πληθ. notinári) πρόσωπο που έχει αναλάβει την φροντίδα και βόσκηση κοπαδιού με noátini (βλ. λ.)

notineáme(χωρ. πληθ.) το σύνολο των noátini (βλ. λ.).

notiséscu(notis/-íre,-í,-ítă) **1.** νοτίζω, υγραίνω **2.** (για καιρό) γίνομαι υγρός, μαλακός.

notisíre(πληθ. notisiri) **1.** νότισμα, ύγρανση **2.** (για τον καιρό) το να γίνει μαλακός και υγρός.

nótu(πληθ. nóhuri) βλ. λ. notie στη σημ. 1.

nubétu(πληθ. nubétsi) άσμα που εκτελείται από μία φωνή με ή χωρίς την συνοδεία βιολιού.

núcă(πληθ. núci) **1.** καρδιά **2.** καρύδι.

númă(πληθ. núme) **1.** όνομα **α.** ονομασία, η λέξη με την οποία δηλώνεται κτ. **β.** η λέξη με την οποία είναι γνωστός ένας άνθρωπος, το βαπτιστικό **γ.** η φήμη, η υπόληψη **2.** η ονομαστική εορτή **3.** ο συνονόματος.

númeru(πληθ. númere) **1.** νούμερο, ο αριθμός **2.** (για αντικείμενα) το μέγεθος **3.**

σκοπία **4.** (πληθ.) νούμερα, κόλπα **5.** (μτφ. για οικογένεια ή οργανωμένη ομάδα) ο ιδιαίτερος ρόλος του καθενός, τα ιδιαίτερα καθήκοντά του **6.** (μτφ.) στη φρ. cu númeru! " με το δελτίο, με φειδώ, πολύ μετρημένα "

númpťā(πληθ. númpťe & númpťsi) **1.** Γάμος, η τελετή του γάμου καθώς και η γιορτή που ακολουθεί **2.** (συνεκδ.) τα πρόσωπα που συμμετέχουν σε ένα γάμο **3.** (μτφ.) τσακωμός.

numptáru - numptárā(πληθ. numptári - numptáre) **1.** άνδρας - γυναίκα καλεσμένος/-η σε γάμο **2.** άνδρας - γυναίκα που βοηθάει στην προετοιμασία του γάμου.

nunáme(πληθ. nunáñi) το σύνολο των κουμπάρων και των νονών.

núnu - núnā(πληθ. núni - núne) **1.** (σε γάμο) κουμπάρος - κουμπάρα **2.** (σε βάφτιση) νονός - νονά, άνδρας -γυναίκα ανάδοχος **3.** (μτφ., αρσ.) πρόσωπο που προστάζει.

nuorédzu → năurédzu

nuóru → năógu.

nuría(πληθ. nuríe) **1.** ενορία **2.** (συνεκδ.) γειτονιά, συνοικία

nuuráre → năuráre.

nuureátsā → năureátsā.

Ń

ńádžă(χωρ. πληθ.) **1.** τυφοειδής πυρετός **2.** (συνεκδ.) κάθε ασθένεια που σε κρεβατώνει.

ńágire(πληθ.) στη στερεότυπη φρ. dúte la frăngere ș' la ńágire ș' la netornărea " πήγαινε στα τσακίδια, άντε στον αγύριστο κ. λπ." πιθανόν το λήμμα ńágire αποτελεί το ουσιαστικοποιημένο απαρέμφατο (αγνώστου) ρήματος από το οποίο προήλθε και το επόμενο λήμμα ńágite (βλ. λ.).

ńágite, ο τύπος ńágite επιβιώνει μόνο στην φράση. ńágite de míne! " φύγε, ξεκουμπίσου, χάσου από μένα " και αποτελεί την προστακτική ρήματος η μορφή του οποίου αγνοείται.

ńáre(πληθ. ńéguri) **1.** μέλι **2.** (μτφ.) γλυκός λόγος

ńáte(χωρ. εν.), (για πρόσ.) κάλλος, ομορφιά.

ńáură(πληθ. ńáure) σμέουρο.

ńédzu¹ (ńedz/-ăre,-ăi & uí,-ătă) **1.** αποχωνώνομαι (από τον ήλιο, τη ζέστη, το πολύ φαί, την αρρώστια κ.λπ.) **2.** περιέρχομαι σε υποτονική κατάσταση, χαυνώνομαι ή κοιμάμαι για να ξεκουραστώ (κυρ. κατά τις μεσημεριανές ώρες) **3.** (για πρόβατο μετά το μεσημεριανό τάισμα) περιέρχομαι σε χαύνωση ή κοιμάμαι.

ńédzu²(ńedz/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** μένω, κατοικώ, διαμένω **2.** αράζω, σταθμεύω, κάθομαι.

ńédzu³ & **ńégédzu**(ńedz/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** νυχτώνω, με βρίσκει η νύχτα **2.** (απρόσ.) νυχτώνει, πέφτει η νύχτα.

ńédzu⁴(πληθ. ńédzuri) **1.** η ψίχα του ψωμιού **2.** η ψίχα κορμού ή βλαστού διαφόρων φυτών **3.** ο μυελός των οστών **4.** (συνεκδ.) το μαλακό μέρος μίας τροφής **5.** ουσία, νόημα, βάθος **5.** (μτφ. για αγροτική και επιχειρηματική δραστηριότητα) παραγωγικότητα, απόδοση

ńedzăre¹(πληθ. ńégéri) χαύνωση.

ńedzăre²(πληθ. ńedzări) διαμονή, κατοίκηση.

ńégédzu → ńédzu³.

ńeláru(πληθ. ńelári) βλ.λ. notináru.

ńelícu & **ńelúșu** - **ńelícă** & **ńelúșă** (πληθ. ńelíci & ńelúși - ńelíce & ńelúșe) νεογέννητο αρσενικό - θηλυκό αρνάκι, μέχρι τριών μηνών.

ńélu - **ńeáo**(πληθ. ńéli - ńeále) αρσενικό - θηλυκό αρνί.

ńelúșu & **ńelúșă** → ńelícu

ńécuri(πληθ. ńécuri) Τετάρτη, η τέταρτη ημέρα της εβδομάδας αρχίζοντας από την Κυριακή.

ńercurúșă(χωρ. πληθ.) υποκ. του ńécuri

ńícueáme(χωρ. πληθ.) παιδομάνι.

ńícuéscu(ńícu/-íre,-í,-ítă), **1.** μικραίνω, κάνω (κτ.) μικρότερο ως προς τις διαστάσεις **2.** γίνομαι μικρότερος, μαζεύω, συρρικνώνομαι **3.** (τριτοπρόσ. για χρόνια) λιγοστεύουν, απομένουν ελάχιστα (για να πεθάνω) **4.** (για όγκο) συστέλλομαι **5.** (για πόνο) ελαττώνομαι **6.** (ευφημ.) μεγαλώνω, γεράζω

ńícuíre(πληθ. ńícuíri) **1.** μίκρεμα, σμίκρυνση **2.** μάζεμα, συρρίκνωση.

ńícuríu(πληθ. ńícuríuri) παιδί.

ńíjuéscu(ńíju/-íre,-í,-ítă) **1.** απασχολούμαι με κτ. για να περάσει η ώρα **2.** (για νήπιο) το απασχολώ με κτ. (παιχνίδια κ.λπ.) **3.** σπαταλώ τον χρόνο μου χαζεύοντας.

ńíjuíre(πληθ. ńíjuíri) **1.** απασχόληση (με κτ.) για να περάσει η ώρα **2.** χάζεμα, σπατάλη χρόνου.

ńílă(πληθ. ńíle), **1.** έλεος, ευσπλαχνία, οίκτος **2.** κρίμα **α.** λύπηση συμπόνια **β.** αδικία, άδικο **4.** (ως επίρρ.) απογοητευτικά **5.** στη φρ. fără ńílă, " ανελέητα, αλύπητα ".

ńíluéscu(ńílu/-íre,-í,-ítă) **1.** ελεώ, σπλαχνίζομαι **2.** λυπάμαι, συμπονώ **3.** υπολογίζω πολύ (κτ.), νοιάζομαι για αυτό.

ńíluíre(πληθ. ńíluíri) **1.** ελέηση, το να σπλαχνιστώ κτ. **2.** ελεημοσύνη.

ńírăre(πληθ. ńírări) **1.** χάζεμα, σπατάλη χρόνου **2.** θαυμασμός για κτ./κτ.

ńírătúrá(πληθ. ńírătúre) χάζεμα, σπατάλη χρόνου.

ńíru¹(ńír/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** χαζεύω, σπαταλώ τον χρόνο μου άσκοπα **2.** **α.** απασχολώ κτ. για να περάσει η ώρα **β.** (me ~) ή απασχολούμαι με κτ. για να περάσει η ώρα **3.** **α.** θαυμάζω (κτ./κτ.) **β.** (για προσ. μπροστά σε καθρέπτη, me ~) αυτοθαυμάζομαι. **4.** χαζεύω, εντυπωσιάζομαι πολύ (από κτ./κτ.). **5.**

ńíru²(πληθ. ńíruri) ρινική καταρροή, μύξες.

ńiscáre(πληθ. ńiscári) **1.** κίνηση, κυκλοφορία ανθρώπων **2.** ταραχή, κινητοποίηση, κίνηση **3.** απασχόληση με κτ. από χόμπι ή για περάσει η ώρα **3.** δραστηριοποίηση.

ńiscu(ńisc/-áre,-ái,-átă) **1.** (για έμψ.) **α.** κινώ, μετακινώ **β.** (me ~)κινούμαι, μετακινούμαι **2.** (τριτοπρόσ. για πλήθος ανθρώπων) **α.** κυκλοφορεί, βρίσκεται σε κίνηση **β.** βρίσκεται σε κινητοποίηση (εξ αιτίας κάποιου γεγονότος) **3.** (για μάτια) **α.** στρέφω ή προσηλώνω το βλέμμα μου σε κτ. /κτ. **β.** κοιτάζω, παρακολουθώ **4.** (για μυαλό) επιστρατεύω τις νοητικές

μου ικανότητες, το βάζω να δουλέψει **5.** κινούμαι δραστήρια, δραστηριοποιούμαι **6.** (me ~) απασχολούμαι με κάτι για χόμπι ή για να περάσει η ώρα **7.** στη φρ. ńi ńiscu oára! " περνώ τον καιρό μου, σκοτώνω την ώρα μου" **8.** (για υπόθεση) ανακινώ, αναμοχλεύω.

ńítsă(πληθ. ńítsuri) μαλλί αρνιού.

ńúrismă(πληθ. ńurisme) **1.** μυρωδιά, οσμή **2.** (ειδικότ.) ευωδιά, η ευχάριστη οσμή που αναδίδεται από κάπου.

O

oácã(ακλ.) τζάμπα, χωρίς πληρωμή.

oácãrnu & **oácrinu** - **oácãrnã** & **oácrinã**(πληθ. oácãrîni & oacriîni – oácãrne & oácrine) κριάρι - προβατίνα που το ρύγχος του/της φέρει κόκκινο-καφετί τρίχωμα..

oácrinu & **oácrinã** → oácãrnu.

obóru(πληθ. oboárgã) αυλή, περίβολος.

ofaló(πληθ. ofaládzi) καντηλήθρα.

oáie(πληθ. oi) πρόβατο, προβατίνα.

oálã(πληθ. oále) χύτρα

oále(χωρ. πληθ.) οικογένεια με ανήλικα τέκνα

oámã(πληθ. oáme) **1.** μάνα **2.** ηλικιωμένη γυναίκα.

oárgã¹(πληθ. oárgẽ) **1.** ρολόι, συσκευή μετρήσεως του χρόνου **2.** ρολόι, κάθε είδους **3.** (συνεκδ.) ψηλό κτήριο στο οποίο βρίσκεται τοποθετημένο μηχανικό ρολόι **4.** συσκευή που δείχνει την κατανάλωση (ηλεκτρικού ρεύματος, νερού).

oárgã²(πληθ. órgi) **1.** ώρα **α.** μονάδα μέτρησης του χρόνου που αντιστοιχεί στο 1/24 του ημερονυκτίου **β.** κάθε χρονική μονάδα βάσει της οποίας υπολογίζεται λ.χ. ένα έργο, μια απασχόληση **γ.** ο χρόνος, το χρονικό διάστημα που απαιτείται ή διατίθεται για κάτι **δ.** συγκεκριμένο σημείο της ημέρας, το οποίο προσδιορίζεται με την βοήθεια ενδείξεων του ρολογιού **ε.** ορισμένο τμήμα ή σημείο του ημερονυκτίου, στο οποίο αναφέρεται κανείς **στ.** χρονική στιγμή κατά την οποία συντελείται κτ., κατά την οποία συμβαίνει κτ. ή η οποία θεωρείται η καταλληλότερη για κτ. **2.** φορά **α.** χρονικό σημείο, περίπτωση, στιγμή **β.** με αριθμητικό ή ποσοτικό επιθ. για την δήλωση συχνότητας, του πόσο συχνά συμβαίνει κάτι **γ.** ακολουθούμενο από συγκεκριμένη χρονική ενότητα, δηλώνει την συχνότητα κατά την διάρκεια ορισμένης χρονικής περιόδου **δ.** μετά από απόλυτο αριθμητικό και ακολουθούμενο από συγκριτικό, δηλώνει τον βαθμό σπουδαιότητας, μεγέθους, ποιότητας, μίας πράξης, ενέργειας, αντικειμένου κ. λπ.)

oáre(πληθ. oárgi) ωοτοκία.

oáspe - **oáspetã** (πληθ. oáspetsi - oáspete)

1. φίλος-φίλη, γνωστός - γνωστή, πρόσωπο με το οποίο υπάρχει σχέση γνωριμίας **2.** επισκέ-

πτης - επισκέπτρια, πρόσωπο που πηγαίνει σε σπίτι στα πλαίσια φιλικών ή γενικότερ. Κοινωνικών σχέσεων **3.** φιλοξενούμενος – φιλοξενούμενη.

oáspetu(πληθ. oáspetsi) φιλοξενούμενος (βλ. λ. ospétu).

ocáo(πληθ. ocále) **1.** οκά, παλαιότερη μονάδα βάρους **2.** (συνεκδ.) η ποσότητα που ισοδυναμεί με την παραπάνω μονάδα βάρους **3.** (συνεκδ.) σκεύος μέτρησης του βάρους των υγρών ισοδύναμο με μία οκά **4.** (μτφ.) μυαλό, μνήμη.

ócanã(πληθ. ócane) κινητή ή συρταρωτή πλάκα από ξύλο ή μέταλλο η οποία ασφαλίζει τις θυρίδες που υπάρχουν σε διάφορες κατασκευές.

oclítsu(πληθ. óclitsi) ματάκι (υποκ. του ócliu).

ócliu(πληθ. ócli) **1.** μάτι, το αισθητήριο όργανο της όρασης **2.** (συνεκδ.) η αίσθηση της όρασης **3.** ο τρόπος που αντιμετωπίζει κανείς κπ./κτ., η ιδέα, η εικόνα που σχηματίζει **4.** η δια του βλέμματος κακή επίδραση, η βυσκανία **5.** το μέρος του φυτού από το οποίο σχηματίζονται νέα κλαδιά, άνθη ή φύλλα **6.** μόσχευμα, μπουμπούκι, βλαστάρι **7.** ηλιαχτίδα **8.** το ένα κομμάτι από την δυάδα ενός ζεύγους αντικειμένων **9.** ελάχιστος ύπνος, το να κοιμηθώ λίγο **10.** εμφάνιση, χάρη **11.** κάθε οπή αποθηκευτικού σκεύους ή δοχείου από την οποία εξέρχεται ή ρέουν οι σπόροι των δημητριακών **7.** (παλαιότ.) ο μηχανισμός του αλευρόμυλου.

odã(πληθ. odádzi) δωμάτιο.

odítsu(πληθ. oditsi) δωματιάκι (υποκ. του odã).

oéame(πληθ. oéani) **1.** η προβατοτροφία **2.** πλήθος προβάτων

oédzu & **óu**(oáre/oedzai & oái/oatã) **1.** (για κότα) ωοτοκώ, γεννώ αυγό **2.** (μτφ. για πρόσ.) κάθομαι (κάπου) χωρίς να κάνω τίποτα.

ohtapódhe(πληθ. ohtapódzi) οχταπόδι.

ohtáre & **uhtáre**(πληθ. ohtãri & uhtãri) αναστεναγμός.

ohtédzu & **uhtédzu**(oht & uht/-áre,-ái,-atã) **1.** αναστενάζω **2.** (συνεκδ.) υποφέρω.

óhticã(χωρ. πληθ.) χτικιό, η φυματίωση **2.** (μτφ.) συνεχής και πολύ δυσάρεστη ενόχληση, βάσανο.

ohtichisédzu & ohtichiséscu(ohtichis/-íre,-í,-ítă) **1.** χτικιάζω, προσβάλλομαι από φυματίωση **2.** (μτφ.) βασανίζομαι, ταλαιπωρούμαι.

ohtichiséscu → ohtichisédzu.

ohtichisíre(πληθ. ohtichisíri) προσβολή από φυματίωση.

óhtu(πληθ. oáhte) όχτος.

oícă(πληθ. oítsi) προβατάκι (υποκ. του oáie).

oícu & oítsu(πληθ. oítsi) αβγουλάκι (υποκ. του ou).

oítsu → oícu

oílă(χωρ. πληθ.) προβατίλα.

oíle(πληθ. oíli) πλήθος προβάτων.

ólmu(πληθ. ólmuri) φτελιά.

ómu(πληθ. oámeñi) άνθρωπος **α.** κάθε άτομο ανεξαρτήτως φύλλου και ηλικίας **β.** άνθρωπος, ως δημιουργός και φορέας πολιτισμού **γ.** ο άνθρωπος, με τι φυσικές αδυναμίες και τα πάθη του **δ.** ο άνθρωπος, ως πολιτισμένο ον, που συμπεριφέρεται με καλούς τρόπους και ευγένεια, που έχει λάβει σωστή κοινωνική αγωγή **ε.** (πληθ.) η ανθρωπότητα, η κοινωνία **στ.** αυτός που βρίσκεται στην υπηρεσία άλλου, το έμπιστο, το οικείο πρόσωπο **ζ.** για την δήλωση της ιδιότητας κάποιου, του χώρου στον οποίο ανήκει

onvéscu(πληθ. onvéscuri) ιξός, το γκι.

óplă(πληθ. óple) **1.** τεμάχιο υφάσματος **2.** (ειδικότ.) τεμάχιο υφάσματος που συρράβεται με άλλα για να κατασκευαστεί κάλυμμα, σκέπασμα, ή ρούχο **3.** φύλλο πόρτας ή παράθυρου **4.** φύλλο από τσίγκο **5.** πλευρά στέγης.

ópse(χωρ. πληθ.) **1.** στη φρ.. Íáu ópse! **α.** (τριτοπρόσ. για σοβατισμένη επιφάνεια ή υλικό που χρησιμοποιείται για επίχριση, βάνιμο κ.λπ.) αποκτά την σωστή απόχρωση **β.** (τριτοπρόσ. για φαγητό, γλυκό) αρχίζει να ψήνεται, να ροδίζει **γ.** (για πρόσ.) σκουραίνω, κοκκινίζω το δέρμα μου μετά από έκθεση στον ήλιο **2.** η διατομή κομμένου κούτσουρου.

opurésucu(opur/-íre,-í,-ítă) **1.** ζεματίζω **α.** περιχύνω (κτ.) με ζεματιστό υγρό ή το βυθίζω μέσα σε βραστό υγρό **β. i.** προκαλώ εγκαύματα ή έντονο αίσθημα από κάψιμο **ii.** (me ~) ζεματιέμαι **3.** ζεματάω **α.** είμαι πάρα πολύ καυτός, καίω πολύ **β.** (για πρόσ.) έχω πυρετό, καίω **5.** συγκαίωμα **6.** (μτφ.) προκαλώ (σε κπ.) ζημιά, κακό.

opuríre(πληθ. opuríri) **1.** ζεμάτισμα **2.** το να καίω στο μέτωπο, να έχω πυρετό **3.** το να συγκαώ.

opurítură(πληθ. opurítúre) έγκαυμα, κυρ. από ζεμάτισμα με καυτό νερό.

oráre(πληθ. orári) ευχή, κυρ. στους γάμους από τους καλεσμένους προς τους νεόνυμφους.

orătsúne(πληθ. orătsúni) **1.** ευλογία, ευχή που δίνουν συνήθ. τα ηλικιωμένα άτομα στα νεότερα **2.** η θεϊκή ευλογία.

orbeátsă(πληθ. orbétsi) τύφλωση, τυφλαμάρα, στραβωμάρα.

órbu & orghédzu(orgh/-íre,-í,-ítă) τυφλώνομαι **α.** χάνω την όρασή μου **β.** αδυνατώ να δω.

órcu(πληθ. órcuri) όρκος.

ordzătură & urdzătură(πληθ. ordzătúre & urdzătúre) η διαδικασία του διασίματος του στημονιού..

ordzî're(πληθ. ordzî'ri) διάσιμο, στημόνιασμα.

ordzáscu & órdzu(ordz/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** (για υφαντικό στημόνι) το υποβάλω στη διαδικασία του διασίματος **2.** (μτφ. για έκταση) περιβάλλω (με κτ.) για να την φράξω **3.** (μτφ.) πηγαينوέρχομαι συνέχεια.

órdzu¹ → ordzáscu.

órdzu²(πληθ. oárdză) **1.** κριθάρι **2.** τόπος που φυτεύονται κριθάρια

oreácie(πληθ. oreáci) **1.** αυτί **2.** (συνεκδ.) η ακοή **3.** (πληθ.) οι πρόβολοι του αρότρου **4.** θηλύκι στο επάνω άκρο της περισκελίδας της παραδοσιακής φορεσιάς των ανδρών **5.** κομμάτι από τσαμπί σταφυλιού ή μικρό τσαμπί σταφυλιού.

orédzu(or/-í're,-í'i,-í'tă) αγριεύω, θυμώνω.

orghédzu → órbu.

orghíre(πληθ. orbári & orghíri) τύφλωση, το να χάσω την όραση.

orghitúră(πληθ. orghitúre) σφάλμα, λάθος λόγω απροσεξίας.

orchiséscu(orchis/-íre,-í,-ítă) ορκίζομαι

orchisíre(πληθ. orchisíri) όρκιση.

orfáni(χωρ. εν.) ορφάνια.

orixésucu(orex/-íre,-í,-ítă) ορέγομαι, γουστάρω να κάνω κτ.

órixe(χωρ. πληθ.) όρεξη, επιθυμία ή διάθεση για μία ενέργεια.

orí're(πληθ. orí'ri) αγρίεμα, θυμόμα.

ormíne(πληθ. ormiñi) ορμήνια συμβολή, καθοδήγηση.

órne(πληθ. orñi), όρνιο, ο γύπας

orhédzu → urhédzu

orsésucu & ursésucu(ors & urs/-íre,-í,-ítă)

1. ορίζω **α.** εξουσιάζω **β.** διατάζω **2.** διορίζω **3.**

εξουσιοδοτώ **4.** καθορίζω, προσδιορίζω **5.** (τρι-

τοπρός. για εργαλείο, ζώο, se ~) **α.** είναι εύκολο στον χειρισμό **β.** (με αρνητ. μόρ.) είναι δύσκολο στον χειρισμό **6.** (για προσ.) ελέγχω, χειρίζομαι **7.** προορίζω (κπ.) για κάτι.

orsíre & ursíre(πληθ. orsíri & ursíri) **1.** το να ορίζω, να εξουσιάζω **2.** ορισμός, διαταγή **3.** καθορισμός, προσδιορισμός.

ospétu & ospéťa(πληθ. ospétsí & ospéte) φιλοξενούμενος - φιλοξενούμενη.

orónu & rónu(πληθ. roáne.) ρόβι.

óru(πληθ. óruri) **1.** όριο, ο ανώτατος δυνατός βαθμός **2.** όρια, φραγμοί, περιορισμός **3.** παρεκτροπή, ακρότητες.

ortulíche(πληθ. ortulíchi) **1.** (για πρόσ.) **α.** συμπεριφορά, φέρσιμο, στάση **β.** διάθεση **2.** (για το κλίμα) η «διάθεση» του καιρού, οι καιρικές συνθήκες που επικρατούν σε συγκεκριμένη εποχή **3.** (για αγρό) η αποδοτικότητα του σε μία συγκεκριμένη χρονική περίοδο

oryíe(πληθ. oryíe) οργιά, μονάδα μήκους ίση με την απόσταση των χεριών τεντωμένων στα πλάγια

osícu(πληθ. osíci) κοκαλάκι, μικρό οστό (υποκ. του ósu)

ospetilíche(πληθ. ospetilíchi & ospetilíchiuri) **1.** φιλία, γνωριμία, κοινωνική σχέση **2.** (συνεκδ.) αλισβερίσι **3.** φιλοξενία, το να φιλοξενώ κόσμο **4.** (συνεκδ.) οι φιλοξενούμενοι **5.** επίσκεψη, βίζιτα στα πλαίσια φιλικών ή γενικότ. κοινωνικών σχέσεων.

ósu(πληθ. oáse) **1.** κόκαλο, οστό **2.** (συνεκδ. στον πληθ.) **α** σκελετός **β.** λείψανα **3.** (μτφ. για προσ.) στη φρ. ósu véclú! "παλιά караβάνα" ως χαρακτηρισμός προσώπου με μακροχρόνια πεί-ρα. **4.** (μτφ.) έντονο ξεπάγιασμα **5.** (μτφ. για φαγητό) αυτό που ψήθηκε πολύ και ξεράθηκε **6.** κουκούτσι, πυρήνας καρπού **7.** κόκαλο παπουτσιού.

ótu - óta & óťa(πληθ. óteańi - óte) άνδρας χαζός, βλάκας, ανόητος - γυναίκα χαζή, ανόητη.

óu¹ → oédzu.

óu²(πληθ. oáo) **1.** αυγό **2** (μτφ.) βουνό καλυμμένο από χιόνι **3.** μήτρα (γυναίκας)

outárá(πληθ. outáre) (για κότα) ωοτόκος αυτή που γεννάει αυγά

onésu(πληθ. onésuri) βρώμη.

ovréu & uvréu - ovreáo & uvréao(πληθ. onréi & unréi - ovreále & unreále) εβραίος - εβραία.

P

páde¹(πληθ. pádzî) **1.** σιάδι, ίσιωμα, επίπεδη έκταση **2.** οροπέδιο, κάθε μικρό η μεγάλο πλάτωμα στο ανάγλυφο της ορεινής γεωμορφολογίας **3.** (ως επιθ. για εδαφική έκταση) επίπεδη **4.** (μτφ. για σπίτι) αυτό που έχει καταστεί κέντρο διερχομένων.

páde²(πληθ. pádzî) χορταριασμένο και λασπερό κομμάτι εδάφους το οποίο έχει αποσπαστεί τεχνητά για να χρησιμοποιηθεί στην κατάσκευή αναχωμάτων ή τοιχωμάτων.

pádină(πληθ. pádine) βλ. λ. páde¹ στη σημ. 1.

pahapécă(χωρ. πληθ.) ποικιλία σταφυλιού.

pahasécă(πληθ. pahaséci) εργαλείο μαραγκού.

pahómenu - pahómenă(πληθ. pahóme-nî - pahómenne) κακεντρεχές και εκδικητικό πρόσωπο

páfilu(πληθ. páfile) πάφιλας, λεπτό μεταλλικό έλασμα.

pălă¹(πληθ. pále) **1.** ξάσμα, η μάζα του μαλλιού που βγαίνει από την λανάρα **2.** σωρός κομμένου χόρτου (στην επιφάνεια ενός λιβαδιού) που προορίζεται να μετατραπεί σε μπάλα.

pălă²(πληθ. pále) **1.** μικρό τεμάχιο επίπεδης έκτασης **2.** τεμάχιο υφάσματος **3.** κόλα χαρτιού

pălă³(πληθ. pále & páli), (παλαιότ.) πάλα, είδος σπαθιού.

pălmă(πληθ. pălîni) **1.** παλάμη. **2.** παλάμη, μονάδα μέτρησης υφασμάτων **3.** (μτφ.) χαστούκι **4.** ξυλουργικό εργαλείο που χρησιμοποιείται στη κατασκευή βαρελιών **5.** στη φρ. dău pălîni! "χτυπά παλαμάκια, χειροκροτώ".

pălmică(πληθ. pălmîți) μικρή παλάμη (υποκ. του. pălmă).

paltaménte(χωρ. εν.) διάκοσμος οικίας, (συνήθ. η πολυτελής επίπλωση).

paltó(πληθ. paltádzî) παλτό ή σακάκι.

paltosúcu(πληθ. paltosúce) επανοφόρι

palátşu - palátşă(πληθ. palátşî, - palátşe), (μειωτ.) παλιάτσος, χαρακτηρισμός γελοίου και ανάξιου προσώπου.

palícu(πληθ. palíci) μικρό άχυρο (υποκ. του. pálu).

pálu(πληθ. pále) άχυρο.

páluágru(πληθ. páluágrî) χωράφι που δεν δίνει ικανοποιητική παραγωγή.

pálucálu(πληθ. pálucaáli) **1.** γερασμένο άλογο **2.** ψωράλογο, άχρηστο άλογο.

pálucî'ne(πληθ. pálučí'ni) κακό, επιθετικό σκυλί.

pálucópri(χωρ. εν.) η αποξηραμένη κοπριά που υπάρχει συσσωρευμένη σε κάποιο μέρος (κυρ. σε τοποθεσία που υπήρξε στάνη).

páluéarbă(πληθ. páluérgî) σανός κακής ποιότητας.

páluftşóru - páluftéată(πληθ. páluftşóri - páluftéate) ανάποδο αγόρι - ανάποδο κορίτσι.

páluğărdínă(πληθ. páluğărdîne) κήπος που δεν δίνει ικανοποιητική παραγωγή.

páluiváde(πληθ. páluivădzî) χορτολίβαδο που δεν δίνει ικανοποιητική παραγωγή.

pálu múlu - pálu múlă(πληθ. pálu múli - pálu múle) **1.** γερασμένο μουλάρι - γερασμένη μουλάρα **2.** άχρηστο, μη αποδοτικό μουλάρι. - άχρηστη, μη αποδοτική μουλάρα

pálu tárú - pálu táră(πληθ. pálu tárî - pálu táré) **1.** γερασμένος γαίδαρος - γερασμένη γαϊδάρα **2.** άχρηστος, μη αποδοτικός γαίδαρος - άχρηστη, μη αποδοτική γαϊδάρα **3.** (μτφ.) χαρακτηρισμός ανήθικου ή αναίσθητου άνδρα - χαρακτηρισμός ανήθικης ή αναίσθητης γυναίκας.

páluoáie(πληθ. páluoái) γερασμένο πρόβατο.

pálu yísu(πληθ. pálu yíse) κακό όνειρο, εφίαλτης.

pampóre(πληθ. pampóri) βαπόρι.

pánă(πληθ. páne) **1.** (ιατρ.) καταρράκτης, η πάθηση του ματιού **2.** πάνα, αμνιακός σάκος, η μεμβράνη που περιέχει το έμβρυο **3.** (παλαιότ.) πάνινο περιλαίμιο που τοποθετούνταν στο λαιμό του μωρού για να μην ερεθιστεί από τις φασκιές.

pandalóne(πληθ. pandalóne) παντελόνι.

pandispáne(χωρ. πληθ.) παντεσπάνι

pándză(πληθ. pándzî) το σημείο της εστίας του τζακιού όπου αναμειγνύεται η χόβολη με το χώμα (παλαιά ορισμένα τζάκια διέθεταν βάση από σκληρό χώμα το οποίο απορροφούσε τα κάρβουνα).

pángu(πληθ. pánguri) **1.** αράχνη **2.** (συνεκδ.) ιστός αράχνης

panopáidhă(πληθ. panopáidhe) είδος κο-

πιδιού με το οποίο άνοιγαν τρύπες στα σαμαρόξυλα.

panoǵóme(πληθ. panoǵóhí) **1.** το επιπλέον φορτίο που μεταφέρει ένα ζώο **2.** πρόσθετο βάρος **3.** (μτφ.) βάρος, υποχρέωση δυσκολία.

paradhácu(πληθ. paradháci) (παλαιότ.) είδος αναδευτήρα του γάλατος ή των φαγητών που γινόταν στη χύτρα.

parahigeási(πληθ. parahigeáeahí) χαρακτηρισμός προσώπου με υποκριτική ευσέβεια προς τα θεία.

parárá(πληθ. părărá) **1.** παπάρα με γάλα **2.** (μτφ.) ξυλοκόπημα.

paraúsu(πληθ. paraúsi) **1.** γεροντάκι, παππούλης **2.** (ειρων.) προσφώνηση προς ηλικιωμένο συγγενή.

pără(χωρ. πληθ.) το ψωμί στην γλώσσα των νηπίων.

páphe(πληθ. páphi) πάπια

páplomă(πληθ. parlómate) πάπλωμα.

parláci(πληθ. parláci), (παλαιότ.) το σύστημα ώσης του τροχού του ξυλοπριστικού μηχανισμού του νεροπρίνου.

páru(πληθ. părăpí & ráreaí) **1.** γέρος, γέροντας, ηλικιωμένος άνδρας **2.** παππούς, ηλικιωμένος άνδρας **3.** (στο πληθ.) παππούδες, ο παππούς και η γιαγιά **4.** (στο πληθ.) οι πρόγονοι.

paruštécu & **paruštécă**(πληθ. paruštécí & paruštéce) καλοδιατηρημένος γέρος - καλοδιατηρημένη γριά **2.** γέρος που νεανίζει - γριά που νεανίζει.

paruští(πληθ. paruštádzi) παπουτσής, τσαγκάρης.

paruští tícú(πληθ. paruští tice) παπουτσίδικο, τσαγκάρικο.

paraadáru(paraadr/-áre,-ái,-átă) παρακάτω.

páraadjúngu(paraadj/ungeáre,-úmşu, -úmtă) κυρ. στη φρ. adjúngu şí paraadjúngu " φτάνω και παραφτάνω "

páraalégu(paraal/-egeáre,-érşu,-eáptă) κάτω υπερβολικό διάλεγμα.

páraalegeáre(πληθ. paraalegéri) υπερβολικό διάλεγμα.

páraascútu(paraascult/-áre,-ái,-átă) **1.** Υπακούω πολύ **2.** αφουγκράζομαι προσεχτικά, ακούω με πολύ προσοχή.

páraascultáre(πληθ. páraascultári) υπερβολική υπακοή.

páraávdú(paraavdz-í re,-í i,-í tă) ακούω καλά.

páraavdzí re(πληθ. paraavdzí ri) το να ακούω καλά.

parabátu(parabăt/-eáre,-úí,-útă) (συνήθ. με αρν. μόρ.) δεν κινούμαι, δεν δραστηριοποιούμαι πολύ.

parabeáu(parab/-ieáre,-eú,-eútă) πίνω πολύ

párabieáre(πληθ. parabiéri) το να πίνω υπερβολικά.

páraceáre(πληθ. paracocéri) υπερβολικό ψήσιμο (στον φούρνο).

paracócu(parac/-oceáre,-órşu,-oáptă) παραψηνώ (στον φούρνο).

paracunóscu(paracun/-oşteáre,-uscúí,-uscútă) **1.** γνωρίζω (κτ.) πολύ καλά **2.** παραγνωρίζομαι, αποκτώ με (κτ.) υπερβολική οικειότητα.

páracunoşteáre(πληθ. paracunoştéri) το να έχω παραγνωριστεί με κάποιον, να έχω αποκτήσει υπερβολική οικειότητα.

paracúte(πληθ. paracúte), (παλαιότ.) κουτάκι κατασκευασμένο σε μία από τις εσωτερικές γωνιές ενός σεντουκιού (προορίζονταν για τη φύλαξη μικροαντικειμένων).

paradáre(πληθ. paradári) παράδοση, μεταβίβαση.

paradáu(parad/-áre,-ái,-átă) **1.** παραδίδω, α. δίνω (κτ.) στα χέρια (κάποιου) β. εκχωρώ η μεταβιβάζω την κυριότητα πράγματος γ. μεταβιβάζω (αξίωμα, αρχή, διαχείριση) δ. παραδίδω (κτ.) στις αρχές **2.** (me ~) παραδίδομαι α. παύω κάθε αντίσταση β. είμαι εξουθενωμένος, πεθαμένος από κούραση.

parafácu(paraf/-ăceáre,-étşu,-áptă) **1.** παρακάνω, υπερβάλω (σε κτ.) **2.** (για καρπό) παραωριμάζω, παραγίνομαι.

párafăceáre(πληθ. parafăcéri) υπερβολική ωρίμανση των καρπών.

páraherbeáre(πληθ. paraherbéri) υπερβολικό βράσιμο.

parahérbu(parah/-erbeáre,-érşu,-eártă) βράζω (κτ.) υπερβολικά.

páralucrăre(πληθ. páralucrári) υπερβολική εργασία

paralucrédzu(paralucr/-áre,-ái,-átă) δουλεύω υπερβολικά.

paraláu(paralo/-áre,-ái,-átă) λαμβάνω (κτ.) με μεγάλη ευχαρίστηση.

paramánă(πληθ. paramáne) παραμάνω, είδος καρφίτσας.

páramăngáre(πληθ. páramăngári) υπερβολικό φάγωμα.

paramǎngu(paramǎng/-áre,-ái,-átǎ) **1.** πατρώνω, τρώνω υπερβολικά **2.** (με αρνητ. μορ.) δεν τρώνω πολύ.

paramínǎ(χωρ. πληθ.) παραμίνα

parancárcu(parancǎrc/-áre,-ái,-átǎ) παραφορτώνω.

parancǎrcǎre(πληθ. párancǎrcǎri) παραφόρτωμα

párangrecǎre(πληθ. pára-ngrecǎri) **1.** υπερβολική βαρεμάρα **2.** η επιφόρτιση κάποιου με πολλές εργασίες **3.** υπερβολική επιβάρυνση του στομαχιού.

parangrécu(parangrec/-áre,-ái,-átǎ) **1.** Βαριέμαι υπερβολικά. **2.** επιφορτίζω (κπ.) με πάρα πολλές εργασίες **3.** (για στομάχι) βαρύνω υπερβολικά.

parasáru(parasǎr/-íre,-í,-ítǎ) **1.** χορεύω πολύ **2.** (συνηθ. με αρνητ. μόρ.) δεν με ευχαριστεί, δεν επιθυμώ πολύ να χορεύω.

párasǎríre(πληθ. párasǎriri) το να χορεύω υπερβολικά.

párascoteáre(πληθ. parasco-téri) (για εισοδήματα) το να βγάζω, να κερδίζω πολλά.

parascótu(parasc/-oteáre,-ózu,-oásǎ), (για εισοδήματα) βγάζω, κερδίζω πολλά.

parastrímbu(parastrímb/-áre,-ái,-átǎ) κουτσαίνω υπερβολικά.

párastrímbéare(πληθ. párastrímbári) το να κουτσαίνω υπερβολικά.

paraşǎdu(paraşǎd/-eáre,-zúí,-zútǎ) κάθομαι, αδρανώς υπερβολικά.

páraşǎdeáre(πληθ. páraşǎdéri) το να κάθομαι, αδρανώς υπερβολικά.

parátǎ(χωρίς πληθ.) **1.** παράταξη η τοποθέτηση προσώπων σε κανονική μία σειρά. **2.** παρέλαση **3.** διέλευση ανθρώπων σε παράταξη.

paratírise(πληθ. paratírise) παρατήρηση, υπόδειξη, επισήμανση

páraumbleáre(πληθ. paraumbléri) παραγέμισμα, το υπερβολικό γέμισμα.

paraúmbu(paraumb/-eáre,-úí,-útǎ) γεμίζω (κτ.) υπερβολικά.

paravóí(paraví/-eáre,-úí,-útǎ) **1.** ποθώ, επιθυμώ κτ. υπερβολικά **2.** υπεραγαπώ (κτ.).

paravreáre(πληθ. paravréri) **1.** υπερβολικός πόθος, επιθυμία για κτ. **2.** (για πρόσ.) υπερβολική αγάπη.

párazburíre(πληθ. parazburíri) υπερβολικό μίλημα.

parazburóscu(parazbur/-íre,-úí,-útǎ) μιλάω υπερβολικά.

páre(pǎr/-ú,-útǎ) με τις προσωπικές αντω-

νυμίες *ihí/hí, tsí, íl/í/le, nǎ, vǎ, lǎ* (μου, σου, του/της, μας, σας, τους), και μόνο στη φρ. *páre ráu!* "κακοφαίνεται" (*pǎrú ráu / páreá ráu /áre pǎrúitǎ ráu!* "κακοφάνηκε / κακοφάνονταν / έχει κακοφανεί").

parigúrsésucu(parigúrs/-íre,-í,-ítǎ) παρηγορώ.

parigúrsíre(πληθ. parigúrsíri) παρηγόρηση.

parlaménta(πληθ. parlaménte) **1.** σύσκεψη, διαβούλευση **2.** μακρά, ατέρμονη συζήτηση.

parláne(χωρ. εν.) **1.** παραλαπίπες, ανόητα λόγια, σαχλαμάρες **2.** (ως επίθ.) σαχλά, ανόητα (λόγια).

parlánu & parlánǎ(πληθ. parláni. & parláne) *σάχλας, σαχλαμάρας -σαχλή* γυναίκα.

párlǎ(χωρ. πληθ.) *πάρλα, ακατάσχετη φλυαρία.*

párte(πληθ. pǎrtsi) **1.** πλευρά **α.** κάθε μία από τις εξωτερικές επιφάνειες ενός αντικειμένου **β.** κάθε μία από τις δύο πλατιές επιφάνειες ενός λεπτού επιπέδου αντικειμένου **γ.** κάθε περιοχή, κατεύθυνση ή θέση που προσδιορίζεται ως προς ένα κεντρικό άξονα **δ.** (συνεκδ.) οι άνθρωποι που βρίσκονται παραταγμένοι ή τοποθετημένοι (κυρ.) με συγκεκριμένο τρόπο σε κάθε τέτοια περιοχή, κατεύθυνση ή θέση **ε.** ο χώρος σε πολύ κοντινή απόσταση γύρω από κπ. **στ.** κάθε μία από δύο ή περισσότερες ανταγωνιζόμενες ομάδες, παρατάξεις **ζ.** (μτφ.) η θέση κάποιου, η στάση που τηρεί εκφράζοντας κάποιον, παίρνοντας το μέρος του, ή βάση μία αρχής, κυρ. αντιπαρatiθέμενος με κπ. άλλον **η.** η οικογένεια από την οποία κατάγεται ο γονέας κάποιου **2.** μέρος **α.** τμήμα, κομμάτι **β.** το μερίδιο που αναλογεί σε κπ. ή συγκεκριμένο ποσοστό αναλογίας **γ.** κάθε πρόσωπο σε σχέση με άλλα και ειδικότ. κάθε πλευρά που συμμετέχει σε μία διαπραγμάτευση, συμφωνία, σύμβαση ή δίκη **δ.** τόπος **3.** μεριά **α.** η θέση, το μέρος **β.** το συγκεκριμένο μέρος ενός τόπου **γ.** κατεύθυνση **δ.** η πάρτη, τα προσωπικά συμφέροντα **4.** (ως επίρρ.) *πλαγίως, από την πλαϊνή πλευρά* **5.** στις φρ. **α.** *di párt!* "παράμερα, στην άκρη" **β.** *de pǎrtsile túte!* "παντού" **γ.** *de únǎ párt!* "κάπου". **6.** **α.** το φορτίο που μπορεί να μεταφέρει ένα υποζύγιο από την μία πλευρά του **β.** (συνεκδ.) αυτό το φορτίο ως τυποποιημένη μονάδα βάρους **7.** (στο πληθ.) μεταφερόμενα τεμάχια ξύλου προερχόμενα από την διάσχιση ενός κούτσουρου.

páru(πληθ. pári) *παλούκι, πάσσαλος.*

páscu(pǎ/-șteáre,-scúí,-scútǎ) **1.** βόσκω, οδηγώ κοπάδι σε βοσκότοπο και το επιτηρώ **2.** (για χορτοφάγο ζώο) βόσκω, περιφέρομαι σε βοσκοτόπι και τρώω χορτάρι **3.** (μτφ. για προσ.) περιφέρομαι, δεν στέκομαι σε έναν τόπο **4.** (μτφ., τριτοπρόσ. για το μυαλό) πετάει, δεν είναι συγκεντρωμένο **5.** (για υπόθεση) διερευνώ, εξετάζω, ψάχνω **6.** βολιδοσκοπώ (κπ.) **7.** παρακολουθώ, παρατηρώ, κοιτάζω (κπ./ κτ.) **8.** επιβλέπω, εποπτεύω (κπ.).

pastrángalu(πληθ. ;) σύνεργο βαρελοποιού

pasétu(πληθ. paséte) σύνεργο, κυρ. των τεχνιτών, για την μέτρηση διαστάσεων.

pásu(πληθ. pásuri) μπάσο, ο χαμηλός μελωδικός τόνο.

Páște(πληθ. pǎști) **1.** Πάσχα **2.** η μέρα του Πάσχα, η Κυριακή του Πάσχα.

patareáo(πληθ. pataréi) **1.** μπαταριά **2.** (μτφ.) ζημιά, συμφορά.

patriárhú(πληθ. patriárheáni) πατριάρχης.

patriótu - patrioátǎ(πληθ. patriótsi - patrioáte) συμπατριώτης, - συμπατριώτισσα.

patrinó(χωρ. πληθ.) ο νοτιοανατολικός άνεμος

paterítsǎ(πληθ. pateríce) πατερίτσα.

patíche(πληθ. patíche) παντόφλα.

pátomǎ(πληθ. rátome) **1.** πάτωμα, δάπεδο **2.** πάτωμα, ο όροφος κτηρίου **3.** γυμνό ορεινό πλάτωμα που προεξέχει στο χώρο.

patșacustécǎ(πληθ. patșacustéce & patșacustéche) **1.** ζημιά, καταστροφή **2.** νίλα, πανωλεθρία.

pátu¹(pǎts/-í're,-í'i,-í'tǎ) **1.** παθαίνω, υφίσταμαι κάτι αρνητικό **2.** πάσχω, υποφέρω **3.** αποκτώ πρόβλημα (κυρ. υγείας).

pátu²(πληθ. ráturi) **1.** πάτος, υπόστρωμα στο εσωτερικό του παπουτσιού **2.** πατούσα, πέλημα ποδιού.

paximádhe(πληθ. pǎximǎdzí) παξιμάδι.

paġaneáo(πληθ. paġaneále) καλικάντζαρος.

pazardjî' - pazardjoáhe(πληθ. pazardjǎdzí - pazardjoáhe) παζαρευτής - παζαρεύτρια, άνδρας - γυναίκα που παζαρεύει όταν αγοράζει κάτι.

pázu(πληθ. pásuri) **1.** προσοχή προφύλαξη, για να μην συμβεί κάτι δυσάρεστο **2.** φειδώ **3.** στις φρ. **α.** dáu pázu! "προσέχω, δίνω σημασία" **β.** lí ámu pázu! "φυλάω, φρουρώ κτ. "

pǎdicǎ(πληθ. pǎdici) **1.** μικρό σιάδι **2.** μικρό οροπέδιο(υποκ. του. páde¹).

pǎduráre(πληθ. pǎdurári) αναδάσωση, η τεχνητή δημιουργία δάσους.

pǎdúre(πληθ. pǎdúri & pǎdúruri) δάσος **2.** (κατ' επέκτ.) έκταση πυκνοφυτεμένη με δέντρα, άγρια ή ήμερα.

pǎdureáme(πληθ. pǎdureáni) δασότοπος.

pǎdurédzu(pǎdur/-áre,-ái,-átǎ) **1.** δασώνω, φυτεύω (κάπου) δένδρα ώστε να σχηματιστεί δάσος **2.** (τριτοπρόσ. για τόπο, se ~) δασώνεται, γίνεται δασώδης.

pǎdurícǎ(πληθ. pǎduríce & pǎduríci) δασύλλιο (υποκ. του pǎdúre).

pǎhǎnie(πληθ. pǎhǎnie & pǎhǎniuri) **1.** παχνί, φάτνη. **2.** (συνεκδ.) ο χώρος στον οποίο τρώει ένα ζώο.

pǎlándzǎ(πληθ. pǎlándzǐ) παλάντζα, φορητή ζυγαριά.

pǎláte(πληθ. pǎlátsi) **1.** παλάτι **2.** (μτφ.-εκφραστ.) μεγαλοπρεπές οικοδόμημα, πολυτελής οικία.

pǎlámídhǎ(πληθ.) το φυτό ανωνίδα.

pǎlǎngétu(πληθ. pǎlǎngéturi) ζυγαριά

pǎlǎrie(πληθ. pǎlǎrii) **1.** μεταλλικός δίσκος ελλειπτικού σχήματος για την προσφορά εδεσμάτων **2.** (συνεκδ.) το φίλημα **3.** (παλαιότ.) δίσκος πάνω στον οποίο τοποθετούνταν το δώρο που προσέφερε ο καλεσμένος σε ένα γάμο **4.** (συνεκδ.) το δώρο του γάμου.

pǎléscu → apǎléscu.

pǎlire → apǎlire.

pǎlitúrǎ → apǎlitúrǎ.

pǎltáre → plǎtare

pǎltéscu & plǎtéscu(pǎlt & plǎt/-íre,-í,-ítǎ) **1.** πληρώνω **2.** ξεπληρώνω, ανταποδίδω **3.** εξαγοράζω κπ.

pǎltíre & plǎltíre(πληθ. pǎltíri & plǎltíri) **1.** πληρωμή **2.** εξαγορά.

pǎltitúrǎ(πληθ. pǎltitúre) έξοδα

pǎlúru(πληθ. pǎlúri) παλιούρι.

pǎlurétu(πληθ. pǎluréturi) τόπος γεμάτος παλιούρια.

pǎlúșu(πληθ. pǎlíúșǎ) αμάραντος.

pǎnǎre(πληθ. pǎnǎri) το εξωτερικό καμπυλωτό τμήμα του κούτσουρου.

pǎndáru(πληθ. pǎndári) **1.** αγροφύλακας **2.** (παλαιότ.) πρόσωπο επιφορτισμένο με τη φύλαξη των αγροτικών περιουσιών αλλά και των κοινόχρηστων εδαφών και δασών μίας κοινότητας από καταπατητές.

pǎndicǎ(πληθ. pǎndice & pǎndici) **1.** κουλιά ανθρώπου ή ζώου **2.** (συνεκδ.) στομάχι **3.** το κύρτωμα που δημιουργείται σε μία επιφάνεια

4. στίγμα, πανάδα.

pândza(πληθ. pândzuri) πανί, λεπτό ύφασμα **2.** ιστός αράχνης **3.** (μτφ.) στη φρ. pândza scúrta! "ο θάνατος".

pâne(πληθ. pâne & pâniuri) **1.** ψωμί, άρτος **2.** (εκφραστ.) το ετήσιο δημητριακό απόθεμα ενός νοικοκυριού, τα γεννήματα με τα οποία εφοδιάζεται **3.** ο καρπός του δημητριακού κατά το πρώτο στάδιο του σχηματισμού του **4** ψίχα, το εσωτερικό μέρος καρπών με ξυλώδες περίβλημα **5.** (μτφ.) τα απολύτως αναγκαία για την διαβίωση του ανθρώπου **6.** (μτφ.) όφελος, κέρδος **7.** (μτφ.) δουλειά, εργασία **8.** στη φρ. măngu pâne! "γευματίζω ή δειπνώ".

pângáru(πληθ. pângári) παγκάρι (εκκλησίας).

pângănésu(pângân/-ire,-í,-itã) **1.** μαγαρίζω **α.** μαϊνώνω, μολύνω ηθικά **β.** βεβηλώνω **γ.** (για νερό ή τροφή) **ι.** βρομίζω **ii.** (se ~) βρομίζεται **2.** (me ~) ασεβώ, ιεροσυλώ **3.** κάνω ή υπόκειμαι σε μαγγανείες **4.** (me ~) μοιχεύω **5.** (me ~) λερώνομαι, βρωμίζω **5.** (ιατρ., me ~) μολύνομαι **6.** (me ~) χέζομαι, λερώνομαι καθώς αποβάλω τα περιττώματά μου **7.** (για φαγητό, me ~) δοκιμάζω, αγγίζω **8.** (για πράγμ., me ~) πειράζω, βάζω χέρι, κλέβω **9.** διαφθείρομαι **10.** (τριτοπρόσ. για κριάρι, se ~) βατεύει ανεξέλεγκτα, βατεύει ζώα που δεν συμμετέχουν στην αναπαραγωγική διαδικασία.

pângănire(πληθ. pângăniri) **1.** λέρωμα, το να έχω βρωμίσει **2.** (ιατρ.) το να έχω μολυνθεί.

pângănitáte¹ & **pângănitateásă** & **pângănitúră**(πληθ. pângănitátsi & pângănitúre) περίττωμα, αποπάτημα **2.** βρωμιά, ακαθαρσία **3.** (ιατρ.) μόλυνση

pângănitáte²(πληθ. pângănitátsi) ασέβεια, αμαρτία, πράξη που παραβιάζει τους εκκλησιαστικούς ή θρησκευτικούς κανόνες.

pângănitateásă¹ → pângănitáte¹.

pângănitateásă²(πληθ. pângănitátsi) **1.** μαγγανεία, βλάβη προερχόμενη από μαγεία **2.** υλικά μαγγανείας, υλικά που χρησιμοποιούνται για την άσκηση μαγείας.

pângănitúra¹ → pângănitáte¹

pângănitúra²(πληθ. pângănitúre) ανοσιούρηγμα, βέβηλη, μιαιφή πράξη.

pânică(πληθ. pânice) ψωμάκι (υποκ. του. pâne).

pâniyíru(πληθ. pâniyíre) **1.** πανηγύρι, ο εορτασμός θρησκευτικής επετείου με τις ανάλογες εθιμικές εκδηλώσεις **2.** (γενικότ.) γλέντι, ομαδική ζωννή διασκέδαση **3.** εθιμική ή τελετουργική εκδήλωση που χαρακτηρίζεται από αταξία **4.** (ειρ.) για θορυβώδες επεισόδιο

(καβγά, κ.λπ.)

pânticúșă(πληθ. pânticúșe) κοιλίτσα, χαϊ-δευτ. για την κοιλιά των νηπίων (υποκ. του pândicã).

păpărândză(πληθ. păpărândzi) κόπος, δυσκολία, ζόρι

păpărună(πληθ. păpărúne) παπαρούνα.

păpeáme(χωρ. πληθ.) πλήθος γερόντων.

păpuéscu(păpu/-ire,-í,-itã) γίνομαι γέρος.

păpuire(πληθ. păpuiri) γέρασμα, το να γίνω γέρος.

părúșă(πληθ. părúșe) **1.** κούκλα **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός όμορφης γυναίκας **3.** η καρυδόψιχα όταν είναι ή βγαίνει ακέραια από τους κοτυληδόνες, όταν δεν έχει διαλυθεί.

păpușică(πληθ. părúșice) κουκλάκι, κουκλίτσα (υποκ. του părúșă).

părútsă(πληθ. părútsă) παπούτσι.

părázínă(πληθ. părázine & părázini) πώδες φυτό;

părã(πληθ. părãdzî) **1.** λεφτά, τα χρήματα **2.** νόμισμα, το χρήμα που κυκλοφορεί με την μορφή κέρματος ή χαρτονομίσματος.

părãmíe(πληθ. părãmíi) παροιμία.

părãmíthu(πληθ. părãmíthe) **1.** παραμύθι **2.** (μτφ.) ψευτιά, ψευδολογία.

părãngoáme(πληθ. părãngópi) παρωνύμιο, παρατσούκλι.

părãvândză(πληθ. părãvândzi) κενολογία, λόγος χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο.

părãvolíe(πληθ. părãvolii) **1.** παραβολή **2.** διήγηση παλιών γεγονότων.

părcíe(πληθ. părcíe) **1.** προίκα **α.** τα περιουσιακά στοιχεία που προσφέρονται από τη νύφη στο γαμπρό με τον γάμο **β.** η κινητή και ακίνητη περιουσία που συνεισφέρει η νύφη στη νέα οικογένεια **γ.** τα προσωπικά είδη της νύφης, το κινητό μέρος της προίκας **2.** κληρονομιά, μερίδιο κληρονομιάς.

părdhálă(πληθ. părdhále) προβατίνα ή γίδα με άσπρες και μαύρες βούλες στο τρίχωμα.

păreácie & **preácie**(πληθ. păreáci & preáci) ζευγάρι **α.** δύο όμοια ή συμμετρικά πράγματα που χρησιμοποιούνται μαζί **β.** δύο ζώα που είναι δεμένα μαζί **γ.** δύο πρόσωπα, άνδρας και γυναίκα, που έχουν ερωτική ή συζυγική σχέση **δ.** (σε οικογένεια) ζεύγος παιδιών διαφορετικού φύλλου, κορίτσι και αγόρι.

păreásine & **preásine**(πληθ. păreásine & preásine) **1.** αποκριά, το τριώδιο **2.** σαρακοστή **3.** (συνεκδ.) νηστεία.

păricu(πληθ. părici) παλουκάκι, πασαλάκι (υποκ. του. păru).

păriġurie(χωρ. πληθ.) **1.** παρηγοριά, ο μετριασμός του ψυχικού πόνου που προκαλείται από κάτι **2.** κέρασμα που φέρνει κτ. στους οικείους νεκρού προσώπου κατά τις ημέρες που ακολουθούν μετά τον ενταφιασμό του.

părinde & părinte(πληθ. părindzî & părintsî) γονέας.

părinte → părinde

părijî nă & prăjî nă(πληθ. părijî ne & prăjî ne) ξυλοδαρμός, ξυλοκόπημα.

părijî năre & prăjî năre(πληθ. părijî năre & prăjî năre) ξυλοκόπημα, η ενέργεια του δαρμού.

părijî nedzu & prăjî nedzu(părijî & prăjî /-ăre,-ái,-ătă) ξυλοφορτώνω.

părmăra(πληθ. părmări) ασθένεια των αιγοπροβάτων.

părnăre(πληθ. părnări) πουρνάρι.

părpărî nă(πληθ. părpărî ne), **1.** (παλαιότ.) έθιμο που τελούνταν σε περιόδους μεγάλης ξηρασίας. (ένα παιδί καλυμμένο με κλαριά επισκέπτονταν, με συνοδεία άλλων, τα νοικοκυριά όπου η κάθε νοικοκυρά το έβρεχε συμβολικά προφέροντας ταυτόχρονα ευχές· πίστευαν ότι με αυτό τον τρόπο θα προκληθεί βροχή **2.** (μτφ.) μούσκεμα.

părpărî(πληθ. părpărî) κάλτσα.

părpărî nă & părpărî năre(πληθ. părpărî nă & părpărî năre) το αγόρι – το κορίτσι που κατείχε τον κεντρικό ρόλο στο έθιμο της părpărî nă (βλ. λ.).

părteárice(πληθ. părteárice) κατσικά ή προβατίνα με ατροφικό, μικρό μαστάρι.

părteárice -părteárice(πληθ. părteárice -părteárice), (κτην.) αρσενικό - θηλυκό ζώο που βόσκει χωριστά από το κοπάδι.

părthîre(πληθ. părthîre & părthîri) παράθυρο.

părtsăle(πληθ. părtsăli) **1.** ρούχο ή αντικείμενο σκισμένο ή διαλυμένο σε πολλά κομμάτια **2.** αγρόκτημα που αποτελείται από πολλά και σκόρπια τμήματα **3.** θρύψαλο **4.** (μτφ. όταν πέφτω) τσάκισμα, υπερβολικό χτύπημα **5.** (μτφ. για την καρδιά) αίσθημα υπερβολική θλίψης.

părtsăscu(părtsă/-î re,-î i,-î tă) **1.** (για τράγο) μαρκαρίζω, βατεύω **2.** (τριτοπρόσ. για γίδα, se ~) βατεύεται.

părtsî re(πληθ. părtsî ri,) (για τράγο, γίδα) βάτεμα.

părîngu(πληθ. părîngi) φάσα, αγριοπερίστερο.

păscătúra(πληθ. păscătúra) βοσκή, βοσκότοπος

păstrămă(πληθ. păstrămădzî) είδος καπνι-

στού κρέατος

păstăle(πληθ. păstăli). **1.** κοτυληδόνας φασολιού **2.** πράσινο φασολάκι.

pășă - pășoáie(πληθ. pășădzî - pășoáie)

1. πασάς - πασσίνα **2.** (μτφ.) άντρας - γυναίκα που ζει άνετα, με πολυτέλεια, που απολαμβάνει τις υπηρεσίες άλλων **3.** (παλαιότ. ειρων., αρσ.) αγωγιάτης που προσκολλούνταν σε ένα κτηνοτροφικό τσελιγκάτο κατά την διάρκεια του χειμώνα (με αυτόν τον τρόπο εξασφάλιζε ανέξοδη διατροφή των ζώων τους στο χειμερινό βοσκοτόπι)..

pășteáre(πληθ. pășteári) **1.** βόσκηση **2.** παρακολούθηση, παρατήρηση των κινήσεων κάποιου **3.** διερεύνηση, εξέταση, ψάξιμο.

pășteoară & peșteoară(πληθ. pășteoári & peșteoári) εκλεκτό ψωμί που παρασκευάζεται για να χρησιμοποιηθεί ως δώρημα σε εθιμοτυπικές διαδικασίες

pătăreí(εν.ι;), (παλαιότ.) τα έκκεντρα που έφερε ο μηχανισμός του μαντανιού.

pătăúdhă(χωρ. πληθ.) **1.** οτιδήποτε είναι πολύ παγωμένο και δεν μπορούμε να το επεξεργαστούμε **2.** (για πρόσ.) παγωμένος, αυτός έχει παγώσει από το πολύ κρύο **3.** (ως επίρρ.) τύφλα, πάρα πολύ μεθυσμένος.

pătșăúra(πληθ. pătșăúre) **1.** πατσαβούρα, κουρέλι που χρησιμοποιείται για καθάρισμα, ξεσκόνισμα **2.** (κατ' επέκτ.) κάθε βρώμικο, ζαρωμένο ή κουρελιασμένο ρούχο.

pătșă(πληθ. pătșădzî) **1.** πατσάς, το φαγητό **2.** στομάχι ζώου **3.** (μτφ.) στομάχι ανθρώπου **4.** κάτι που έχει παχυλή, πηχτή υφή **5.** (μτφ. στον πληθ.) ψέματα.

pătșădjoáne(χωρ. πληθ.) ψευταρού.

pătúlu(πληθ. pătúli) λόχη.

pătúna(πληθ. pătúne) πατούσα, πέλημα ποδιού.

pătúra(πληθ. pătúre) πατούρα.

pătșî re(πληθ. pătșî ri) **1.** πάθημα, άσχημο συμβάν **2.** βάσανο, δεινοπάθημα.

păvrîșăscu & puvrîșăscu(păvrîșă & puvrîșă/-î re,-î i,-î tă) **1.** φοβίζω, τρομάζω κτ. **2.** (me ~) φοβάμαι, τρομάζω.

păvrîșîre & puvrîșî re(πληθ. păvrîșîri & puvrîșî ri) τρόμαγμα.

păvrîe & puvrîe & puvrîe(πληθ. păvrîi & puvrîi) **1.** φόβος **2.** τρόμος **3.** δέος **4.** οτιδήποτε φοβάται κανείς **5.** κίνδυνος, επίφοβη, επικίνδυνη κατάσταση.

păgădhă(πληθ. păgădzî) **1.** γαλήνη **a.** ησυχία, έλλειψη θορύβων **b.** ηρεμία, έλλειψη ταραχής αναστατώσεων, εντάσεων **2.** (ειδικότ. για τον καιρό) νηνεμία, μπουνάτσα.

păḡānă(πληθ. păḡāni) ενέδρα, καρτέρι.

păḡădhisescu & păḡădhusescu(păḡădhis & păḡădhus/-îre,-î,-îtă) **1.** γαληνεύω **α.** (για πρόσ.) ηρεμώ, καλμάρω (μετά από ένταση ή ταραχή) **β.** (για τον καιρό) καλμάρω **3.** (τριτοπρόσ. για κρύο ή πόνο) μειώνεται, βρίσκεται σε ύφεση **4.** (τριτοπρόσ. για επιχειρηματική δραστηριότητα) βρίσκεται σε κάμψη.

păḡădhisîre & păḡădhusîre(πληθ. păḡădhisîri & păḡădhusîri) **1.** γαλήνεμα **α.** η παύση κάποιας ταραχής, έντασης **β.** (για τον καιρό) ύφεση, η παύση των έντονων καιρικών φαινομένων **2.** (για κρύο ή πόνο) ύφεση, η μείωση της έντασης,

păḡădhusescu → păḡădhisescu.

păḡădhisîre → păḡădhisîre.

păḡăuru(πληθ. păḡăure) παγούρι.

păyîdhă(πληθ. păyîdzi) **1.** παίδι **2.** πλευρική σανίδα σαμαριού.

păzăre(πληθ. păzări) παζάρι.

păzăripsescu(păzărips/-îre,-î,-îtă) παζαρεύω.

păzăripsîre(πληθ. păzăripsîri) παζάρεμα, το να παζαρεύει κανείς μία αγορά.

păzărliche(πληθ. păzărli'chi) παζάρεμα, διαπραγματεύσεις.

păzăryótu & păzăryoátă(πληθ. păzăryótsî & păzăryoáte) άνδρας - γυναίκα που συνάξει σε παζάρι

păzescu(păz/-îre,-î,-îtă) **1.** φυλάσσω, δείχνω προσοχή (σε κτ.) ώστε να διατηρηθεί, να μην χαλάσει **2.** (me ~) φυλάγομαι, προσέχω τον εαυτό μου.

păzîre(πληθ. păzîri) προφύλαξη, το να προσέχω κτ. ώστε να διατηρηθεί, να μην χαλάσει **2.** προφύλαξη, προφύλαγμα, το να προσέχει κτ. να μην πάθει κτ.

păzitură(πληθ. păzîtúre) βλ. λ. păzîre στη σημ. 2.

peájă(πληθ. péji) **1.** πέτσα, πετσί **2.** φλούδα καρπού με μαλακό περίβλημα.

peánă(πληθ. peáne) **1.** φτερό **2.** γραφίδα, πένα, στυλό, μολύβι κ.τ.ό. **3.** (μτφ.) οτιδήποτε είναι ελαφρό, δεν έχει βάρος **4.** ματοτσίνωρο, βλεφαρίδα **5.** μεγάλη νιφάδα χιονιού **6.** στερεοποιημένο κομμάτι κάπνας που έχει επικαθίσει σε μία επιφάνεια.

peápinu¹(pepin/-áre,-ái,-átă) **1. α.** κτενίζω **β.** κτενίζομαι **2.** (για μαλλί προβάτων) το ανασκαλεύω με τα χέρια.

peápinu²(πληθ. peápîne) πεπόνι.

peáste(πληθ. péști) ψάρι.

peátică(πληθ. peátice) **1.** λωρίδα ή κομμάτι

πανιού **2.** ξεσκονόπανο ή κομμάτι υφάσματος για καθάρισμα **3.** (για χιόνι) λωρίδα **4.** (για έδαφος, γη) λωρίδα.

peáticu(πληθ. peátici) μπάλωμα, κομμάτι υφάσματος που ράβεται πάνω σε φθαρμένο ή σκισμένο σημείο **2.** (παλαιότ.) πάνα μωρού, κωλόπανο **3.** (παλαιότ.) μάλλινο κομμάτι υφάσματος που χρησιμοποιούνταν στο λούσιμο ως σφουγγάρι **4.** (για βαμμένη επιφάνεια, διπλό ~ - ~, στο πληθ.) βαφή/χρώμα που παρουσιάζει πολλαπλούς τόνους (επειδή δε βάφτηκε καλά) **5.** δέρμα για το πέτσωμα παπουτσιού.

pécănă & pécnă (πληθ. pécâne & pécne) πανάδα, υποκίτρινη κηλίδα του ανθρώπινου δέρματος.

pécnă → pécănă.

pecoráru & pecuráru & picoráru picuráru - pecorără & pecurără & picorără & picurără(πληθ. pecorári & pecurári & picorári & picurári - pecorăre & pecurăre & picorăre & picurăre) **1.** (αρσ.) βοσκός, τσομπάνης **2.** (συνεκδ., αρσ.) κτηνοτρόφος **3.** άνδρας - γυναίκα που ανήκει στο κοινωνικό στρώμα των κτηνοτρόφων **4.** (μτφ.) άξεστος άνδρας - άξεστη γυναίκα.

pecorărlîche & pecurărlîche & picorărlîche & picurărlîche(πληθ. pecorărlîche & pecurărlîche & picorărlîche & picurărlîche) κτηνοτροφία.

pecorăroáne & pecurăroáne & picorăroáne & picurăroáne(πληθ. pecorăroáne & pecurăroáne & picorăroáne & picurăroáne) σύζυγος κτηνοτρόφου.

pecúlu(πληθ. pecúle) χρήμα από αποταμίευση, οικονομίες, κομπόδεμα.

pecúlu¹(πληθ. pecúle) χρήμα.

pecúlu²(πληθ. pecúle) ο προσωπικός χώρος ύπνου, η γωνιά του κάθετός.

pecuráru & pecurără → pecoráru.

pecurăreáme(πληθ. pecurărăáni) το κοινωνικό στρώμα των κτηνοτρόφων.

pecurărlîche → pecorărlîche

pecurăroáne → pecorăroáne.

pecurarúșu - pecurarúșă(πληθ. pecurarúși - pecurarúșe) τσοπανόπουλο - κορίτσι που βόσκει, συνήθ. οικόσιτα(υποκ. του pecuráru - pecurără)

peducláme(πληθ. peducléni) πλήθος ψειρών.

peducláre(πληθ. peducléri) ψείριασμα.

peducládzu(peducí/-áre,-ái,-átă) ψειριάζω.

peducúlu(πληθ. peducúli) ψείρα.

pehlivánu - pehlivánã → behlivánu.
pélã(πληθ. péle) ύφασμα.
pelecánu(πληθ. pelecáñi) πελεκάνος.
peléche(πληθ. peléchi) **1.** είδος υλοτομικού τσεκουριού **2.** τσεκούρι κατεργασίας των ξύλων.
pelechiséscu(pelichis/-ire,-í,-itã) πελεκώ.
pelechisitúrã(πληθ. pelechisi-túre) **1.** τσεκουριά **2.** υπολείμματα από κατεργασία ξύλου με τσεκούρι, πελεκούδια, σχίζες κ.λπ.
pelecúdhã & pelicúdhã (πληθ. pelecúdzî & pelicúdzî) πελεκούδι, σχίζα.
pelichisíre(πληθ. pelichisíri) πελέκημα.
pelicúdhã→ pelecúdhã.
pelifidjî' - pelifidjoáñe(πληθ. pelifidjãdzî - pelifidjoáñe) καλοφαγός - καλοφαγού..
pelíáo(πληθ. peléi) **1.** μικρό κομμάτι ξύλου με φάλτσες γωνίες το οποίο εκσφενδονίζονταν με ένα είδος ξύλινης ρακέτας στα πλαίσια σχετικού παιχνιδιού **2.** (συνεκδ.) η ονομασία του προαναφερμένου παιχνιδιού
penicã & penítsã(πληθ. penítsã) πούπουλο(υποκ. του. peánã).
penítsã → penicã.
pendáne(πληθ. pendáñi) πεντάνευρο, είδος φυτού.
pendárã(πληθ. pendáre), (παλαιότ.) πεντάρα, υποδιαίρεση της δραχμής.
pendáricã(πληθ. pendárice), (παλαιότ.) τάλιρο, πεντάδραχμο.
pendólrã(πληθ. pendólire) πεντόλιρο.
pendurã & penurã(πληθ. péndure & pé-nure & pénduri & pénuri) καρφί, ήλος.
pentšie(χωρ. πληθ.) εργαλείο μαραγκού.
penurã → péndurã.
penuricã & penurítsã(πληθ. penurítse) καρφάκι, μικρό καρφί (υποκ. του. pénurã).
penurítsã → penuricã.
peñiséscu(peñis/-ire,-í,-itã) **1.** παινεύω **2.** (me ~) παινεύομαι, περιαντολογώ.
peñisíre(πληθ. peñisíri) παίνεμα.
péñu(πληθ. péñe) έπαινος.
pepináre(πληθ. pepinári) χτένισμα.
pepinghiu(πληθ. peringhe) **1.** γλωσσίδι μουσικού οργάνου **2.** σταφυλή **3.** (μτφ.) κλειτορίδα..
pepóñu(πληθ. pepóñi) βλ. λ. peápinu.
pérdhicã(χωρ. πληθ.) χαρακτηρισμός γυναίκας με όμορφο παράστημα.
perehindé & perechindoáñe(πληθ. perehindãdzî & perechindoáñe) **1.** (αρσ.) άνδρας χωρίς σταθερή εργασία, αυτός που εργάζεται

περιστασιακά. **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός περιφερόμενου προσώπου, αυτός - αυτή που δεν στρώνεται στην δουλειά.

perícu¹ & perítsu(πληθ. perítsã) αχλαδάκι (υποκ. του réru¹).

perícu²(πληθ. perítsi) μικρή ή νεαρή αχλαδιά (υποκ. του réru²).

perícu³ & perúsu(πληθ. perítsã & perúsi) **1.** τριχούλα **2.** (πληθ.) μαλάκια. (υποκ. του réru³).

peridháre(πληθ. peridhári) **1.** κελάδημα **2.** (μτφ.) ακατάπαντο στόμα, αυτός που μιλάει πολύ.

peristéřã(πληθ. peristére) περιστέρι.

perítsu → perícu¹.

periváze & perváze(πληθ. perivãzi & pervãzi) **1.** περβάζι παράθυρου **2.** (παλαιότ.) σανίδες τοποθετημένες στις πλάγιες στενές πλευρές της φέρουσας κατασκευής του μαντανιού πάνω στις οποίες εδράζονταν η σκάφη

perlãcușãscu(perlãcuș/-í're,-í'i,-í'tã) **1.** ταραζομαι, σαστίζω **2.** περιλαβαίνω, κπ. στο ξύλο.

perlãcușire(πληθ. perlãcușíri) **1.** ταραχή, σάστισμα **2.** το να περιλάβω κάποιον στο ξύλο.

peróñe & piróñe(πληθ. peróñi & piróñi) πηρούνι.

pérpíru(χωρ. πληθ.) στη φρ. míntea u ái în pérpíru! " το μυαλό σου πετάει, είσαι αλλού "

perúsu→ perícu²

perú¹ (πληθ. peáre) αχλάδι.

perú²(πληθ. péri) αχλαδιά.

perú³(πληθ. péri) **1.** τρίχα **2.** τρίχωμα **3.** (πληθ.) μαλλιά, το σύνολο των τριχών στο ανθρώπινο κεφάλι.

perlepe(χωρ. πληθ.) **1.** για πρόσ.) σάχλας, σαχλαμάρας. **2.** στις φρ. **a.** din perlepe! "από τον περλεπέ" η οποία αποτελεί απαξιωτική απάντηση σε ενοχλητική ερώτηση **β.** zboárã din perlepe! "λόγια από τον περλεπέ" ασυναρτησίες, σάχλας, ψέματα.

perúcle(πληθ. perúcle) είδος τεχνητής κόμης αποτελούμενη από κοτσίδες γυρισμένες σαν στέμμα η perúcle αποτελούσε τμήμα της cãtsulã (βλ. λ.)

perváze → perivãzi.

pésã(πληθ. pése) **1.** (παλαιότ.) πεντάρα **2.** (μτφ.) ασήμαντο χρηματικό ποσό.

peschése(πληθ. peschése & peschésuri) πεσκέσι, δώρο, φίλημα **2.** (μτφ.) κληρονομιά

peschíre(πληθ. peschíri) **1.** μεταξωτό μαντήλι που χρησιμοποιούνταν **a.** ως κάλυμμα δίσκων σε τελετές **β.** ως σάρπα από τις γυναίκες

όταν φορούσαν την επίσημη παραδοσιακή φορεσιά γ. ως τελετουργική ζώνη του γαμπρού και του βλάμη κατά την τελετή του γάμου.

pescúre(πληθ. pescúri) **1.** πρόσφορο, λειτουργιά **2.** (μτφ. στο πληθ.) τα γυναικεία στήθη.

pestráfe(πληθ. pestáhi) επίπληξη που συνοδεύεται από βρισίδι.

péstruvă(πληθ. péstruve) πέστροφα.

peşilío(πληθ. peşilie) είδος γιλέκου που φοριέται με την επίσημη παραδοσιακή ανδρική ενδυμασία.

peştareáo & piştareáo(πληθ. peştaréi & piştaréi) βραχώδης κρημνός.

peşteoară(πληθ. peşteóri) → răşteoară. **peáşte**

peştícu(πληθ. peştíci & peştítsi) ψαράκι (υποκ. του peáşte)

pétălă(πληθ. pétale) **1.** πέταλο που προσαρμόζεται στην οπλή ζώου **2.** (κατ' επέκτ.) μεταλλικό έλασμα σε σχήμα μισοφέγγαρου που καρφώνεται στην μύτη ή το τακούνι του παπουτσιού **3.** κομμάτι της επιδερμίδας που αποκόλλεται από σημείο που έχει καεί.

petălícă & petălítşă(πληθ. petalítsi) πεταλάκι, μικρό πέταλο(υποκ. του pétălă) .

petălítşă → petalícă.

peté(πληθ. peté) **1.** μικρό και αβαθές σκουφί, από σκληρό ύφασμα κεντημένο με χρυσοκλωστή, που τοποθετείται στην κορυφή της κεφαλής των γυναικών, όταν φορούν την căşúilă (βλ. λ.) **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού **3.** (παλαιότ.) ρομβοειδές κομμάτι υφάσματος που ράβονταν πάνω σε ρούχο ως διακοσμητικό στοιχείο.

petidhiusíne(χωρ. πληθ.) επιδεξιότητα

petichítşu(πληθ. petichítsi) μπαλωματάκι (υποκ. του. peáticu)

petiméju(πληθ. petiméjuri) **1.** πετιμέζι **2.** (μτφ.) καθετί που είναι πάρα πολύ γλυκό.

petrahíle(πληθ. petrahíle) πετραχήλι.

petiringă(χωρ. πληθ.) ονομασία σκύλας με άσπρες και μαύρες βούλες στο τρίχωμα.

petreceáre(πληθ. petrecéri) στάλισμο.

petrécu(petrec/-eáre,-úi,-útă) **1.** στέλνω α. αποστέλλω, πέμπω β. κάνω ή βοηθώ (κπ.) να μεταβεί κάπου για συγκεκριμένο σκοπό γ. κάνω (κπ.) να φθάσει κάπου **4.** συνοδεύω (κπ.).

petrîşí' nă & petrîşí' nu(πληθ. petrîşí' ne & petrîşí' ní) ράκος, τσόλι, κάθε ύφασμα ή ρούχο που έχει φθαρεί, έχει γίνει κουρέλι.

petrîşí' nu → petrîşí' nă

petróladhu(χωρ. πληθ.) πετρέλαιο.

petrundeáre(πληθ. petrundéri) **1.** τρύπημα, διάτρηση **2.** άσκηση πίεσης, σε κπ. για να κάνει κτ.

petrúndu(petr/-undeáre,-úmşu,-úmpřă) **1.** τρυπώ α. ανοίγω τρύπα β. πληγώνω με αιχμηρό όργανο γ. (me ~) τρυπιέμαι, πληγώνομαι από κτ. αιχμηρό (αγκάθια, πέτρες κ.λπ.) **4.** (μτφ) χώνω (κπ.) μέσα, τον φυλακίζω **5.** (μτφ) πιέζω έντονα (κπ.) να κάνει κτ. **6.** διαπερνάω, διασχίζω (δάσος, βουνό) **7.** εισβάλλω, διεισδύω, εισχωρώ **8.** (μτφ. για μάχη/πόλεμο) ξεσκίζω, κατατροπώνω, κατανικώ **9.** (μτφ.) καταξεσκίζω, διαιλύω (κπ.) **10.** μπήγω, χώνω (κπ.) στο έδαφος **11.** (τριτοπρόσ. για κρύο ή βροχή) διαπερνάει και καταπονεί (κπ.).

petrunícíe(πληθ. petrunícíi) **1.** πέрдика **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός όμορφης γυναίκας.

petulídă(πληθ. petulidzi) προϊόν ξεφλουδίσματος.

péturu(πληθ. péturi) **1.** φύλλο πίτας **2.** χυλοπίτα

pheátu & piheátu(πληθ. pheáte & piheáte) πιάτο.

pheátsă(πληθ. phiétsuri) **1.** πλατεία **2.** (συνεκδ.) τόπος συναλλαγών, αγορά.

pheticu(πληθ. phetici) πιατάκι (υποκ. του pheátu) .

phióne & pióne(χωρ. πληθ.) φαγώσιμο που έχει πολύ ξινή γεύση.

picărlídă(πληθ. picărlidzi) **1.** πικραλίδα, πικροράδικο **2.** (μτφ.) το αιδούι.

piché(χωρ. πληθ.) βαμβακερό ύφασμα με ανάγλυφα σχήματα ή σχέδια στην ύφανσή του.

picoráru & picuráru - picorără & picurără → pecoráru.

picorăroáne & picurăroáne → pecorăroáne.

picorărlíche → pecorărlíche

picurărlíche → pecorărlíche

pihă(πληθ. pihe) **1.** πήχης, μονάδα μετρήσεως μήκους που ισούται με 0,648 μ. **2.** (κατ' επέκτ.) ο πήχης,, σανίδα επιμήκης, λεπτή και μικτού πλάτους.

piheátu(πληθ. piheáte) → piheátu.

pihítsă(πληθ. pihíce) **1.** μαντήλι που φοριέται από τις γυναίκες ως κάλυμμα της κεφαλής ή από γυναίκες και άνδρες γύρω από τον λαιμό **2.** μαντήλι για το σκούπισμα του προσώπου (των ματιών, της μύτης κ. λπ.) **3.** πετσέτα.

píjulínă(πληθ. pijulíne) **1.** μεμβράνη, λεπτό δέρμα ζώου που χρησιμοποιείται ως υλικό κατασκευής αντικειμένων **2.** (μτφ.) κρέας χωρίς ψαχνό, που είναι όλο πέτσες **3.** (μτφ.) άν-

θρωπος ή ζώο που δεν έχει καθόλου ψαχνό πάνω του **3.** (μτφ.) λεπτό (σε πάχος) αντικείμενο.

pílafu(πληθ. pílafuri) πιλάφι.

pílonu(πληθ. pílonuri) **1.** αψιθιά **2.** (μτφ.) κάτι που έχει πολύ πικρή γεύση.

pínacã(πληθ. pínace) ο σχολικός πίνακας.

píngã¹(πληθ. píngẽ) **1.** σπρωξιά, σκουντιά **2.** (μτφ.) απόρριψη, η μη αποδοχή κάποιου **3.** (μτφ.) απόλυση.

píngã²(πληθ. píngẽ),παλαιότ.) υπόδημα από μαλακό δέρμα που το φορούσαν τα φτωχά στρώματα του πληθυσμού.

píngẽare(πληθ. píngẽri) **1.** σπρώξιμο **2.** ώηση, παρακίνηση, άσκηση πίεσης (σε κπ.) να ενεργήσει κατά συγκεκριμένο τρόπο **3.** απόρριψη (κάποιου).

píngu(píngẽare/pímψu/pímtã) **1.** σπρώχνω, απωθώ (κπ./κτ.) **2.** ωθώ, παρακινώ (κπ.) να ενεργήσει (κατά συγκεκριμένο τρόπο) **3.** προωθώ (προσωπική υπόθεση) **4.** (για προσ.) απορρίπτω **5.** (μτφ.) καταπίνω, τρώω. **6.** (μτφ.) περνάω τον χρόνο μου **7.** πορεύομαι, την βγάζω.

píone → pñiõne.

píperãre(πληθ. píperãri) πιτέρωμα.

píperedzãre(πληθ. píperedzãri) το να τρέμω από φόβο ή κρύο.

píperedzu¹(píper/-ãre,-ãi,-ãtã) **1.** πιπερώνω, βάζω πιπέρι **2.** (όταν τρώω πιπερωμένο φαγητό) καίγομαι.

píperedzu²(píperedz/-ãre,-ãi,-ãtã) **1.** τρέμω (από φόβο ή κρύο) **2.** ανατριχιάζω, τaráσσομαι.

píperíngu(πληθ. píperíngi) είδος πουλιού, πιθανών ο φασιανός;

píperítsã(χωρ. πληθ.) παρασκευάσμα που γινόταν με τη μίξη αλατιού πιπεριού και ρίγανης.

píperócã(πληθ. píperócí) πιπίλα.

píperu(πληθ. píperuri) **1.** πιπέρι **2.** (μτφ.) καυτερό φαγητό **3.** κρύο που σε κάνει να τρέμεις.

píperyão(πληθ. píperyãi) πιπεριά.

píru(πληθ. píruři) **1.** στολίδι **a.** μικρό φορητό αντικείμενο που χρησιμοποιείται ως διακοσμητικό στοιχείο **b.** (ειδικότ.) στολίδι, πλουμίδι, ξόμπλι, χρυσαφικό **2.** φυτό, βλάστημα, το πολύ νεαρό φυτό που μόλις έχει βλαστήσει **4.** κηλίδα μούχλας **5.** οποιαδήποτε στίγμα εμφανίζεται στην επιδερμίδα **6.** (διπλό, ~ - ~) λίγο-λίγο, με το σταγονόμετρο, στάλα-στάλα

píruescu(píru/-íre,-í,-ítã), (για έδαφος) **a.** βγάζω τα πρώτα βλαστήματα, χορταριάζω **b.** φυτρώνω, είμαι γόνιμος.

píruire(πληθ. píruiri) η εμφάνιση φύτρων, χόρτου ή φυτών, στην επιφάνεια του εδάφους.

pírlã(πληθ. pírlẽ) **1.** μεγάλη φλόγα **2.** (μτφ.) έντονος θυμός.

píróne → peróne.

pírostie(πληθ. pírostie) πυροστιά.

písa(χωρ. πληθ.) **1.** πίσσα **2.** (μτφ.) βαθύ σκοτάδι **3.** (μτφ.) κάτι που έχει έντονα μαύρη απόχρωση.

písu - **písã**(πληθ. písi & píse) γάτος - γάτα.

písicu - **písicã**(πληθ. písicí & písicẽ) αρσενικό - θηλυκό γατάκι.

píspidhúlu & **píspidhúle**(πληθ. píspidhúli & píspidhúle) **1** (αρσ.) ο αίλουρος, ο αγριόγατος **2.** (μτφ.) αυτός - αυτή που κινείται με μεγάλη ευκινησία.

píspilẽscu(píspil/-íre,-í,-ítã) **1.** πασπαλίζω, ραντίζω (κτ.) με ένα υλικό **2.** (me) πιτσιλίζομαι (από κτ.)

píspilire(πληθ. píspiliri) πασπάλισμα.

píspilítã(πληθ. píspilíte) **1.** είδος καλαμποκόπιτας **2.** (μειωτ.) χαρακτηρισμός ατόμων θηλυκού γένους.

píspiricu & **píspiricã**(πληθ. píspiricí & píspirícẽ) **1.** χαρακτηρισμός χαριτωμένου αγοριού - κοριτσιού. **2.** (αρσ.) κάποιο άστρο;.

pístãru(πληθ. pístãre) η πίσω πλευρά του σαμαριού.

píste(χωρ. πληθ.) πίστη, η αποδοχή ύπαρξης και της παρουσίας του θεού, η θρησκεία, το θρησκευτικό δόγμα.

pístipsescu(pístips/-íre,-í,-ítã) **1.** πιστεύω (κπ.) **2.** (ειδικότ.) έχω θρησκευτική πίστη.

pístipsire(χωρ. pístipsiri) η ύπαρξη θρησκευτικής πίστης.

písupídhã(πληθ. písupídzí) μασκαράς, πρόσωπο που μεταμφιέζεται κατά την περίοδο του καρναβαλιού.

písurúdhã(πληθ. písurúdzí) **1.** είδος χυλοπιτών σφαιρικού σχήματος **2.** χυλός ή γάλα που έχει σβολιάσει

pístareão → peștareão.

pístole(πληθ. pístóli) **1.** πιστόλι **2.** (μτφ.) αίσθηση πρηξίματος λόγω υπερβολικής καταναλώσεως τροφής.

pístulicã(πληθ. pístulíce) πιστολάκι (υποκ. του pístole).

písu(πληθ. písurı) **1.** κάτουρο, ούρα **2.** (συνεκδ.) κατούρημα, η ούρηση **3.** (μτφ.) μικρή ποσότητα ρέοντος νερού.

pítã(πληθ. píte) **1.** πίτα **2.** (μτφ.) κάτι που πατήθηκε και πατικώθηκε.

pitécǎ(χωρ. πληθ.) **1.** φυλακή **2.** (μτφ.) ο περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας.

pitropiē(πληθ. pitropii & pitropiuri) επιτροπή.

pítropu(πληθ. pítropádzi) επίτροπος (κυρ. ο εκκλησιαστικός).

pitucélu(πληθ. pitucéli) είδος του φυτού κράταιγος.

pítsǎ(πληθ. pítse) αιδούο.

pítsu¹(πληθ. pítzi) **1.** καρβελάκι, μικρό και στρογγυλό ψωμί **2.** (εδικότ.) μικρό και στρογγυλό ψωμί το οποίο προορίζεται για την διατροφή των τσομπανόσκυλων (παρασκευάζεται από πίτουρα και καλαμποκίσιο αλεύρι).

pítsu²- pítsǎ(πληθ. pítzi & pítse) **1.** νεογέννητο αρσενικό - θηλυκό πουλάρι **2.** (χαϊδευτ.) μικρό αγόρι - κορίτσι.**3.** (αρσ.) οτιδήποτε έχει μικρό μέγεθος, το μικροκαμωμένο **4.** (αρσ. για πρόσ.) ευφυής, έξυπνος.

pítsuru(πληθ. pítzuri) λαναρισμένη μάζα μαλλιού που προορίζεται για γνέσιμο με το τσικρίκι.

pírǎu(πληθ. pírǎuri) **1.** πύργος **2.** κατάσκευή ιδίως οικοδόμημα με πολύ μεγάλο ύψος **3.** τεχνητός λιθοσωρός, σε ράχη βουνού ή υψώματος, ως ένδειξη των ορίων ενός βοσκοτόπου.

piryítsǎ(πληθ. piryíce) τα επιστρόφια του γάμου.

pixáre(πληθ. pixári) πυξάρι.

pírjilésu & prǐjilésu & purjilésu (pírjil & prǐjil & purjil/-ire,-í,-ítǎ) **1. α.** καψαλίζω, τσουρουφλίζω **β.** (me ~) καψαλίζομαι, τσουρουφλίζομαι **2.** (τριτοπρόσ. για τον ήλιο) καίει πολύ **3.** (μτφ.) προκαλώ δυσάρεστο συναίσθημα **4.** (μτφ., τριτοπρόσ. για έδαφος, se ~) στεγνώνει (από τη ξηρασία) **5.** (μτφ., τριτοπρόσ. για δένδρο, se ~) χάνει την φυλλωσιά του (λόγω κρύου, παγωνιάς).

pírjilire & prǐjilire & purjilire(πληθ. pírjiliri & prǐjiliri & purjiliri) καψάλισμα, τσουρούφλισμα.

pírjilitúra & prǐjilitúra & purjilitúra & purjilitúra(πληθ. pírjilitúre & prǐjilitúre & purjilitúre & purjilitúre) **1.** μυρωδιά από κάτι που καψαλίστηκε **2.** έγκλημα.

pír'rlǎ(πληθ. pír'le) **1.** φλόγος λόγος **2.** παρλαπίπα, σάχλα.

plácǎ(πληθ. pláci) **1.** στήλη φακού, μπαταρία **2.** (παλαιότ.) σχολική πλάκα, αβάκιο.

pláhtǎ(πληθ. pláhtsi) μεγάλη νιφάδα χιονιού

pláiu(πληθ. pláiuiri) πλαγιά.

planéstru - planéstrǎ(πληθ. planéstrí -

planéstre) πλανευτής - πλανεύτρα.

plánu¹(πληθ. plánuiri) πλάνο, προγραμματισμός, σχέδιο

plánu²(πληθ. plánuiri) **1.** παγίδα, κατασκευή ή μηχανισμός για την σύλληψη ζώου **2.** παγίδα, κάθε είδος τέχνασμα με το οποίο κτ. εξαπατά κτ. άλλο.

pláse(χωρ. πληθ.) πλάση, κτίση, ο κόσμος.

plásmǎ(χωρ. πληθ) **1.** πλάσμα, δημιούργημα, ον **2.** (ειδικότ.) κάθε άνθρωπος **3.** (ειδικότ.) άνθρωπος εξαιρετικής ομορφιάς και χάρης **4.** κάτι που είναι υπέροχο.

plátanu(πληθ. plátáni) πλάτανος.

platotzócanu(πληθ. platotzócanu) είδος κουδουνιού που κρέμεται από το λαιμό αλόγων, φοράδων και αγελάδων.

plándáre & plántáre(πληθ. plándári & plántári) φύτεμα, το να φυτέψω κάτι.

plándátúra & plántátúra(πληθ. plándátúre & plántátúre) **1.** φυτεία, έκταση γης όπου έχω φυτέψει κάτι **2.** φύτεμα, η διαδικασία της φύτευσης.

plándu & plántu(plánd & plánt/-áre,-ái,-átǎ) **1.** φυτεύω **2.** (μτφ., me ~) ριζώνω, κολλώ (κάπου), μένω κάπου μόνιμα ή για πολύ καιρό, χωρίς να φεύγω ή να μετακινούμαι **3.** (μτφ.) μπήγω, στεριώνω (κτ.) στο έδαφος **4.** (μτφ., le ~) τα κακαρώνω, πεθαίνω **5.** εξουθενώνομαι, τα φτύνω **6.** υποτάσσω (κτ.) **7.** (me ámu plándátǎ) προορίζομαι, γεννιέμαι, είμαι πλασμένος (για κτ.) **8.** (μτφ. για το πέος) το χώνω, δεισιδύω στο γυναικείο όργανο.

plănesésu(plănes/-ire,-í,-ítǎ) **1. α.** πλανεύω, παραπλανώ, ξεγελώ **β.** (me ~) πλανεύομαι, παραπλανιέμαι, ξεγελιέμαι **2.** (me ~) μαγεύομαι, εντυπωσιάζομαι πολύ.

plănesíre(πληθ. plănisíri) πλάνεμα, εξαπάτηση.

plăngeáre(πληθ. plăngéri) **1.** κλάμα, κλάψιμο **2.** (για νεκρό) θρηνηλόγημα, κλαυθμός **3.** παράπονο, διαμαρτυρία χωρίς βίαιες αντιδράσεις.

plăngitúra(πληθ. plăngitúre) **1.** ή έκφραση παραπόνου, διαμαρτυρίας. **2.** βλ. λ. plăngeáre στη σημ. 1.

plángu(pl/-ăngeáre,-âmpșu,-âmpǎ) **1.** κλαίω **2.** (me ~) παραπονούμαι, διαμαρτύρομαι, κλαίγομαι **3.** (για νεκρό) θρηνώ **4.** (μτφ., τριτοπρόσ. για δένδρο όταν το κλαδεύουν) βγάζει ζουμιά, υγρά **5.** (μτφ., τριτοπρόσ.) ψιχαλίζει, αρχίζει να βρέχει.

plántáre → plándáre

plántátúra → plándátúra

plántu → plándu.

plāsāre¹(πληθ. plāsāri) πατίκωμα **2.** (για ρούχο) στύψιμο **3.**(για καρπό) ζούπισμα.

plāsāre²(πληθ. plāsāri) **1.** πλάσιμο **2.** το να αποκτήσω, δημιουργήσω κτ. **3.** το να αναπτύξω κτ.

plāsātūrā¹(πληθ. plāsātūre) είδος πίτας (παρασκευάζεται από καλαμποκάλευρο).

plāsātūrā²(πληθ. plāsātūre) φύση **α.** οι χαρακτηριστικές ιδιότητες ενός πράγματος **β.** (ειδικότ.) το φυσικό, ο χαρακτήρας, το σύνολο των έμφυτων, χαρακτηριστικών ιδιοτήτων ενός ανθρώπου.

plāscānēscu(plāscān/-īre,-ī,-ītā) **1.** (me ~) σκάω **α.** εκρήγνυμαι, ανατινάσσομαι **β.** σπάω με θόρυβο και σκορπίζεται το περιεχόμενό μου **γ.** (μτφ.) στενοχωριέμαι, πλαντάζω **δ.** (μτφ. me ~) εκρήγνυμαι, αφήνω θυμό, οργή ή καταπιεσμένα συναισθήματα να ξεσπάσουν **2. α.** εκτινάσσω, εκτοξεύω (κτ.) **β.** (me ~) ρίχνομαι, βουτώ (σε υδάτινη επιφάνεια) **3.** (μτφ.) ξεστομίζω **4.** (me ~) ορμώ, χιμώ (εναντίον κάποιου) **5.** κοπανάω (κπ.) με κτ., τον χτυπώ με κτ. **6.** (για αέρια) αμολάω **7.** αφήνω ή τοποθετώ (κτ. κάπου) με τρόπο που δημιουργεί άσχημη εντύπωση **8.** (για όπλο) ρίχνω, πυροβολώ **9. α.** βγάζω έντονη λάμψη, αστράφτω, αστραποβολώ **β.** (μτφ. για καθαριότητα) λάμπω, αστράφτω **γ.** (μτφ. για ομορφιά) αστράφτω, εντυπωσιάζω **10.** (μτφ. για το πέος) το χώνω, διεισδύω στο γυναικείο όργανο.

plāscānīre(πληθ. plāscānīri) **1.** πάταγος **2.** εκτίναξη, εκτόξευση **3.** πυροβολισμός όπλου **4.** (για φωτιά) το να βγάζω έντονη λάμψη, να αστράφτω.

plāscuēscu(plāscu/-īre,-ī,-ītā) **1.** πιτσιλίζω (κπ.) με σταγόνες υγρής ή ρευστής ουσίας **2.** (me ~) πιτσιλίζομαι, λεκιάζομαι **3.** (τριτοπρόσ.για υγρό που βράζει) πετάγεται έξω, χύνεται.

plāscuīre(πληθ. plāscuīri) πιτσιλισμα.

plāśēdzu¹(plās/-āre,-āi,-ātā) **1.** πατικώνω, πιέζω (κτ.) προς τα κάτω μειώνοντας τον όγκο του **2.** (τριτοπρόσ. για έδαφος, se ~) πατιέται πηγαίνει η επιφάνειά του πιο κάτω **3.** πατιέμαι, πιέζομαι (σε σημείο του σώματος) από κπ. **4.** (για ρούχο) στύβω **5.** (για καρπό) ζουλάω, ζουπάω **6.** (me ~) κάθομαι κάπου ακίνητος και ήσυχος.

plāśēdzu²(plās/-āre,-āi,-ātā), **1.** πλάθω, δημιουργώ, δίνω μορφή σε κάτι **2.** (για εργασία, ή οικογένεια) αποκτώ, δημιουργώ **3.** (μτφ.) αφοδεύω.

plāstāre & plāstūrā(πληθ. plāstāri & plāstūre) **1.** ημίρρευστα κόπρανα **2.** (ειδικότ.) κόπρανα μεγάλων θηλαστικών με παχύρρευστη υφή (αγελάδας, αρκούδας κ. λπ.) **3.** η πολτο-

ποιημένη μάζα τροφής που περιέχεται στο στομάχι και τα έντερα κατά την διάρκεια της πεπτικής διαδικασίας.

plāstūrā → plāstare

plātāre & pālāre(πληθ. plātāri & pālāri) **1.** πλάτη, **2.** (ειδικότ.) ωμοπλάτη **3.** (για σφάγιο) η σπάλα **4.** πλαγιά βουνού **5.** (παλαιότ. στον πληθ.) ξύλινη κατασκευή, που περιέκλειε τις μυλόπετρες του μηχανισμού του νερόμυλου **6** (παλαιότ.) κάθε ένα από τα δύο επιμήκη δοκάρια που πλαισιώναν από τα πλάγια τις ράγες κύλισης του βαγονέτου του ξυλοπριστικού μηχανισμού του νεροπρίονου **7.** (μτφ.) υποστήριξη, αρωγή.

plātānīcu(πληθ. plātānītsī) μικρός ή νεαρός πλάτανος.

plātānītsu(πληθ. plātānītsī) → plātānīcu.

plātēscu → pālēscu.

plātīre → pālīre.

plātšāre(πληθ. plātšāri) πεταχτή ριζιά λάσπης ή σοβά πάνω σε μία επιφάνεια.

plātšāscu(plātš/-āre,-ī,-ītā) **1.** πιάζω (κτ.) για να αποκτήσει πλακοειδές σχήμα **2.** Πατικώνω.

plātšātūrā(πληθ. plātšātūre) **1.** πεταχτή ριζιά λάσπης ή σοβά σε ένα τοίχο **2.** (κυρ. για κτίσμα) κοντή κατασκευή.

plāyīe(πληθ. plāyīi) **1.** πληγή, το τραύμα που προκαλείται στο σώμα (κάποιου) **2.** δεινό, πρόβλημα **3.** κρυφή πληγή, οδοντηρή εμπειρία που δεν μοιράζεται.

pleāmsā(πληθ. please) **1.** αχυρώνας **2.** (ειδικότ.) διώροφο κτίσμα που χρησιμοποιείται ως αχυρώνας και στάβλος μαζί **3.** (μτφ.) κακοφτιαγμένη οικοδομή.

pleātšīcā(πληθ. pleātšīche) πλιατσικο, λεηλασία, αρπαγή.

pleātšīcu(pletšīc/-āre,-āi,-ātā) πλιατσικολογώ, λαφυραγωγώ, λεηλατώ.

plecāre(πληθ. plecāri) **1.** σκύψιμο **2.** λύγισμα, γέρσιμο **3.** υπόταξη (κάποιου) **4.** (για αντικείμενα) μετακίνηση, μετατόπιση **5.** πηγαιμός, μετάβαση **6.** αναχώρηση **7.** (για τροφή) φάγωμα.

plecātōru & plicātōru - plecātoārā & plicātoārā(πληθ. plecātōri & plicātōri) **1.** Αρσενικού - θηλυκού γένους ορφανό αρνί ή κατσικάκι που δίνεται για θήλασμα σε ξένη προβατίνα ή κατσικά **2.** βυζασταρούδι, βρέφος που βυζαίνει ακόμα.

plēcu(plec/-āre,-āi,-ātā) **1.** (me ~) σκύβω **2.** (μτφ. me ~) προσκυνώ **3.** (τριτοπρόσ. για δένδρο, κτίσμα, se ~) λυγίζει, γέρνει **4.** (για

μεταλλική ράβδος, σύρμα) κάμπτω, λυγίζω **5.** υποτάσσω (κπ.) **6.** (me ~) λυγίζω, κατάβάλλομαι, κάμπτομαι **7.** αναχωρώ, φεύγω **8.** πηγαίνω, μεταβαίνω **9.** πηγαίνω, τραβάω, κατευθύνομαι **10.** (ειδικότ., τριτοπρόσ. για ποτάμι) ρέει **11.** απομακρύνω, ξαποστέλνω (κπ.) **12.** (για πράγμ.) μετακινώ, μετατοπίζω. **13.** (για φαγητό) τρώω **12.** (μτφ. για το πέος) το χώνω, διεισδύω στο γυναικείο όργανο.

plemúnă (πληθ. plemúne) πνευμόνι.

pletșícăre (πληθ. pletșícări) πλαστικολόγημα, λαφυραγώγηση.

plevítu (πληθ. plevíturi) πλευρίτιδα.

plevitușăscu (plevituș/-í' re, -í' i, -í' tã) αρπάζω κρύωμα, παθαίνω κρυολόγημα.

plevitușîre (πληθ. plevitușî' ri) το να πλευριτωθεί (κπ.), να αρπάξει δυνατό κρύωμα.

plicătoáre → aplicătoáre.

plicătoáră → plecătoáră.

plicătóru → plecătóru.

plíhtră (πληθ. plíhtré) πλήθος, μεγάλη ποσότητα,

pliscătúrá & **plíscută** (πληθ. pliscătúre & pliscute) **1.** πιτσιλιά **2.** στάλαγμα.

plíscu (πληθ. plíscuri) χνούδι **α.** οι λεπτές ίνες που εξέχουν στην επιφάνεια υφάσματος και την κάνουν απαλή **β.** οι κόμποι και τα ξέφτια που σχηματίζονται στην επιφάνεια ρούχου, συνήθ. πλεκτού, από την πολύχρονη χρήση και ανάλογα με την ποιότητά τους **γ.** λεπτές και κοντές τρίχες που αρχίζουν να εμφανίζονται στο πρόσωπο των εφήβων **δ.** το πολύ λεπτό και άχρωμο τρίχωμα; των εμβρύων και των νεογέννητων.

plíscută → pliscătúrá.

plíște¹ (χωρ. πληθ.) ταμπλάς, η αποπληξία.

plíște² (χωρ. πληθ.) πληθώρα, μεγάλος αριθμός, πλήθος πραγμάτων .

plítșícáru (πληθ. plítșícári & plítșícăreañi) (παλαιότ. ειρων.) χαρακτηρισμός κτηνοτρόφου, κατόχου μικρού κοπαδιού, που κατά την χειμερινή περίοδο προσκολλούνταν σε κάποιο τσελιγκάτο όπου εργάζονταν και ως έμμισθος βοσκός.

plíthíu (πληθ. plíthiuri) πλίνθος.

ploáe (πληθ. plói & plóeri) **1.** βροχή **2.** (πληθ.) η εποχιακή βροχόπτωση, η περίοδος των βροχών.

ploátșă (πληθ. plótsi) **1.** πλάκα, επίπεδο στερεό σώμα από σκληρό υλικό, με μικρό πάχος **2.** λεπτό κομμάτι πέτρας που χρησιμοποιείται για την επίστρωση επιφανειών **3.** (παλαι-

ότ.) επίπεδη θερμαινόμενη επιφάνεια στα τζάκια και στους κτιστούς φούρνους **4.** (παλαιότ.) θύρα, καπάκι που ασφάλιζε την το είσοδο κτιστού φούρνου **5.** ταφόπλακα **6.** σχιστόλιθος **7.** κομμάτι από σχιστόλιθο που χρησιμοποιείται για την κάλυψη στεγών **9.** πεπλατυσμένες σανίδες που παράγονται μετά την πρίση ενός κούτσουρου.

ploeádžă & **ploereádžă** (ploé & ploerá), (απρόσ.) βρέχει.

ploereádžă → ploeádžă.

plóscă (πληθ. plóști) **1.** (παλαιότ.) ξύλινο φλασκι για κρασί **2.** (ειδικότ.) ξύλινο φλασκι γεμάτο κρασί και στολισμένο με λουλούδια ως συμβολικό στοιχείο της γαμικής εθιμοτυπίας.

plóștină (πληθ. plóștine) επιφανειακό στρώμα ψαμμιτικού πετρώματος.

plóțșî (χωρ. εν.) η ασημεία ή χρυσή ζώνη της επίσημης παραδοσιακής φορεσιάς των γυναικών του Μετσόβου.

plotsícă (πληθ. plóțșitsi) πλακίτσα, μικρή πλάκα (υποκ. του. ploátșă).

plotșoáră (πληθ. plóțșári) μεγάλη πλάκα από σχιστόλιθο που χρησιμοποιείται για την κάλυψη στεγών.

pluerică & **pluerítșă** (πληθ. pluerítși) βροχούλα (υποκ. του ploáe)..

pluerítșă → pluerică.

poáhă¹ (πληθ. róhi) χοντρό κατεργασμένο δέρμα από το οποίο κατασκευάζονται παπούτσια, ζώνες κ.τ.ο.

poáhă² (πληθ. róhi) δίχτυ ψαρέματος.

poálă (πληθ. poále) **1.** ποδιά **2.** (ειδικότ.) το μπροστινό μέρος του παραδοσιακού ενδύματος των γυναικών, το οποίο φέρει κεντητά ή υφαντά σχέδια **3.** (για βουνό, δάσος, αγρό κ. λπ.) παρυφή, άκρο, όριο **4.** (για δένδρο) παρυφή, τα χαμηλότερα κλαδιά ενός δένδρου **5.** (σε οικοδομή) **α.** το σημείο ένωσης του εξωτερικού τοίχους με την στέγη **β.** η αρχή του τοίχους, το σημείο μετά τα θεμέλια **6.** η ούγια, το τέλειωμα υφάσματος ή ενδύματος.

poámă (πληθ. poáme) καρπός, οπώρα, φρούτο.

poártă (πληθ. pórtsi) **1.** πύλη **2.** αυλόπορτα **3.** (συνεκδ.) η αυλή του σπιτιού **4.** (ως έκφραση ευγενείας) αιδού

podhonáru & **podhunáru** (πληθ. podhonáre) μπατζάκι.

podhunáru → podhonáru.

pogoráre (πληθ. pogorári) κατηφόρισμα.

pogoreáme (πληθ. pogoréni) κατηφορία, κατηφόρα.

pogorédzu(pogor/-áre,-ái,-átã) κατηφορίζω, κατεβαίνω.

pogóru(πληθ. pogóru) κατηφόρι.

pohóndrã(πληθ. pohóndre) **1.** έμμομη ιδέα. **2.** φανταστική υποψία.

pólca¹(πληθ. pólc) χωρίστρα.

pólca²(πληθ. pólc) πόλκα (είδος χορού).

pólemu(πληθ. polémate) πόλεμος.

poléuru(πληθ. poléuri) πολυέλεος.

politichío(πληθ. politichiuri) πολιτική, επιτήδειοι χειρισμοί, διπλωματικότητα.

politie(πληθ. politiuri) πόλη.

poltócu & potócu(πληθ. poltoáce & potóace) **1.** λιμνούλα που σχηματίζεται κατά μήκος της κοίτης ποταμού που ρέει σε πεδινό έδαφος **2.** τεχνητή λιμνούλα που δημιουργείται δίπλα από πηγή ως ποτίστρα ζώων.

pomeánu(πληθ. pomeáne) κυβοειδές κομμάτι ψωμιού που προσφέρεται κατά την τέλεση ενός μνημόσυνου προς μακαρισμό του νεκρού (παρασκευάζεται από ρεβίθι).

pomícu & pomítşu(πληθ. pomítş) δεντράκι (υποκ. του rómu).

pomítşu → pomícu.

pómu(πληθ. póni) **1.** δένδρο **2.** (ειδικότ.) σπορωφόρο δένδρο.

pónu(πληθ. póni) απόστημα, φλεγμονή που χαρακτηρίζεται από πρήξιμο και συσσώρευση πυώδους υγρού.

pondjã(πληθ. rónjã) πόντσι:

pongulítsã(πληθ. pongulítsi) ο όρχις (κυρ. μικρού παιδιού).

pópa(πληθ. pópe) σοσόνι.

porcáme(πληθ. porcáni) πλήθος, ομάδα γουρουνιών

porcáru & porcárã(πληθ. porcári & porcáre) χοιροβοσκός - γυναίκα χοιροβοσκός

porcelícu & porcelúşu & porhícu & porchítşu - porcelicã & porcelúşã & porchicã & porchítşã(πληθ. porcelítsi & porcelúşi & porchítsi - porcelíce & porcelúşe & porchíce) αρσενικό - θηλυκό γουρουνάκι (υποκ. του pórcu & poárcã).

porcelúşu & porcelúşã → porcelícu.

porcélu(πληθ. porcéli) νεαρό γουρούνι.

porhícu & porchítşu - porchicã & porchítşã → porcelícu.

porcínã(πληθ. porcine) **1.** χοιρινό κρέας **2.** (συνεκδ.) τηγανιά από χοιρινό κρέας (αποτελεί ένα από τα εθιμικά φαγητά της ημέρας των Χριστουγέννων).

porcínu(χωρ. πληθ.) στη φρ. ní intrã péru porcínu! "έχω έντονη αγωνία/ανησυχία για κτ.."

pórcu & poárcã(πληθ. pórci & poárcce) **1.** χοίρος, αρσενικό γουρούνι - γουρούνα, θηλυκό γουρούνι **2.** (μτφ.) βρώμικος, ακάθαρτος άνδρας - βρώμικη, ακάθαρτη γυναίκα **3.** (μτφ.) παχύς άνδρας - παχιά γυναίκα.

pordhocále(πληθ. pordhocáli) πορτοκάλι.

pordhuséscu & prodhuséscu(pordhus & prodhus/-íre,-í,-ítã)βλασφημώ, βρίζω τα θεία.

pordhusire & prodhusire(πληθ. pordhusíri & prodhusíri) το να βλασφημώ, να βρίζω τα θεία.

poreáo & pureáo(πληθ. poréi & puréi) πέρασμα, σημείο εισόδου ή εξόδου σε περιφραγμένο χώρο.

pórepsc(χωρ. πληθ.) πρόχειρο φαγητό.

poricó(πληθ. poricádzi) ζαχαρωτό.

pórnicu(πληθ. pórnice) **1.** κομμάτι επεξεργασμένου δέρματος **2.** (ειδικότ.) δερμάτινο μάλωμα για παπούτσι.

portáre(πληθ. portári) **1.** κουβάλημα **2.** η επαγγελματική ενασχόληση με τις μεταφορές **3.** φόρεμα, το να φοράει κανείς κάτι.

portareáo(πληθ. portarei) κάθε θυρίδα που υπάρχει σε συστήματα διοχέτευσης ή αποταμίευσης υδάτων μέσω της οποίας επιτυγχάνεται διαφυγή ή εκτροπή του νερού.

porticã & portítşã(πληθ. portítsi) μικρή πύλη/αυλόπορτα (υποκ. του poártã).

portítşã → porticã.

portotóru & portotoárá(πληθ. portotóri & portotoáre) **1.** άνδρας - γυναίκα μεταφορέας, που εκτελεί μεταφορικές υπηρεσίες ή εργασίες **2.** (αρσ.) κουβαλητής, άνδρας που φροντίζει την οικογένειά του και το σπιτικό του, φέρνοντας πλούσια αγαθά

pórtu(port/-áre,-ái,-átã) **1.** μεταφέρω, κουβαλώ **2.** φέρω **3.** κουβαλιέμαι, πηγαίνω κάπου χωρίς να με έχουν καλέσει ή χωρίς να είμαι επιθυμητός **4.** (τριτοπρόσ., se ~) υποφέρεται (κπ./κτ.), είναι ανεκτός **5.** (για ρούχο) φορώ **6.** (για πράγμ. ή ζώα) κάνω χρήση, χρησιμοποιώ **7.** (για προσ.) φροντίζω, έχω την ευθύνη.

póru(πληθ. póru) πόρος, πέρασμα.

pósta(ακλ.) στις φρ. **α.** bágu pósta!" επιπλήτω (κπ.)" **β.** híu tu póstã! "βρίσκομαι σε κατάσταση εγρήγορσης, επιφυλακής".

póstu(πληθ. póste & pósturi) πόστο, η θέση στην οποία εργάζεται κπ.

poteáre(πληθ. potéri) **1.** δύναμη, σωματική ρώμη **2.** εξουσία, δύναμη, δυνατότητα επιρ-

ροής ή επιβολής **3.** κατόρθωμα, επίτευγμα **4.** ανοχή, ανεκτικότητα.

potedzǎre & putedzǎre (πληθ. potedzǎri & putedzǎri) **1.** βάπτισμα **2.** (μτφ.) ύγρανση, το να μουσκευτεί κάτι.

potedzǎtoru - potedzǎtoárǎ (πληθ. potedzǎtorí - potedzǎtoáre) βαφτιστικός, αναδεκτός - βαφτιστικά, αναδεχτή.

potédzu & putédzu (potedz & putedz/-áre, -ái, -átǎ) **1.** βαπτίζω **2.** (μτφ.) υγραίνω, μουσκεύω **3.** φανατίζω **4.** (μτφ.) είμαι προορισμένος, ταγμένος να κάνω κτ. μονίμως.

potócu → poltócu.

pótomu (πληθ. pótome) **1.** οροφή, ταβάνι **2.** (μτφ.) πολύ ψηλό σημείο, τα ύψη.

pótsu (πληθ. poátǎ) **1.** βραστήρας νερού **2.** τσαγερό.

pótu (pot/-eáre, -úí, -útǎ) **1.** μπορώ **α.** διαθέτω την δύναμη (σωματική και ψυχική) να κάνω κάτι **β.** έχω την ικανότητα **γ.** μου είναι εύκολο, δυνατό **δ.** (με αρνητ. μορ.) δεν μπορώ, δεν είμαι καλά στην υγεία μου **ε.** δύναμαι, έχω ισχύ, εξουσία **2.** (li ~) υπερισχύω, κατισχύω, νικώ (κπ.) **3.** κατορθώνω, καταφέρνω **4.** ανέχομαι (κπ.) **5.** (li ~) είναι υποφερτός, είναι ανεκτός (κπ./κτ.) **6.** (τριτοπρόσ.) είναι ενδεχόμενο, ενδέχεται, μπορεί **7.** (τριτοπρόσ. σε θέση επιρρηματος) μπορεί, ίσως.

povrié → pǎvrié.

povriší're → pǎvri'ší're.

prágu (πληθ. práguri) **1.** κατώφλι **2.** Πεζούλι, μικρός χαμηλός τοίχος που χτίζεται ακριβώς δίπλα στον εξωτερικό τοίχο κτιρίου, ώστε να εφάπτεται σε αυτόν **3.** χαμηλός τοίχος.

prahuyítsǎ (πληθ. prahuyitsǎ) ιλαρά.

pramandónǎ (πληθ. pramandóne) **1.** Πριμαντόνα **2.** (μτφ.) γυναίκα που συμπεριφέρεται ως κάτι το ιδιαίτερο **3.** (μτφ.) κομψά ντυμένη γυναίκα

prásu (πληθ. práǎsi) πράσο.

právdǎ (πληθ. právdzǎ) **1.** ζώο **2.** (ειδικότ.) το εκτρεφόμενο ζώο **2.** (για άνθρωπο). αγαθός, αφελής.

práxe (πληθ. práxi) **1.** τρόπος, διαγωγή, φέρεση **2.** αγωγή, ανατροφή.

prăcăzónu (πληθ. prăcăzoáne) βρακοζώνα.

prădǎre (πληθ. prădǎri) το να έχω ερωτευτεί.

prădáu (prăd/-áre, -ái, -átǎ) **1. α.** προδίδω **β.** (me ~) προδίδομαι **2.** (me ~) αισθάνομαι ερωτευμένος, έχω ερωτευθεί (κπ.) **3.** (me ~) έχω πάθος (για κτ.).

prăjínǎre → pǎjínǎre.

prăjǎ'nǎ → pǎjǎ'nǎ

prăjínédzu → pǎjínédzu.

prămătéftu (πληθ. prămătéftsǎ)πραματευτής, έμπορος.

prămătie (πληθ. prămătiuri) **1.**πραμάτεια, εμπόρευμα **2.** εμπορία, η άσκηση εμπορίου **3.** διαπραγματεύση.

prămătiliche (πληθ. prămătilichi) διαπραγματεύση.

prămătipsescu (prămătips/-íre, -í, -ítǎ) **1.** (me ~) εμπορεύομαι **2.** (me ~) διαπραγματεύομαι.

prămătipsíre (πληθ. prămătipsíri) **1.** εμπορική εκμετάλλευση ενός προϊόντος **2.** διαπραγματεύση.

prăndzu (πληθ. prăndzuri) **1.** μεσημέρι η ώρα κατά την οποία η μεσουραίνει ο ήλιος **2.** (συνεκδ.) το τμήμα της ημέρας μεταξύ πρωινού και απογεύματος **3.** η ώρα του γεύματος, του μεσημεριανού φαγητού.

prăstisescu (prăstis/-íre, -í, -ítǎ) πρήζομαι, φουσκώνω (από το πολύ φαγητό).

prăstisíre (πληθ. prăstisíri) πρήξιμο, φούσκωμα από το πολύ φαγητό.

prășǎscu (prăș/-í're, -í'i, -í'tǎ) **1.** βοτανίζω (χωράφι ή αμπέλι) **2.** (για δάσος) το αραιώνω ώστε να βοηθηθεί η ανάπτυξη του **3.** (για φυτεμένα λαχανικά) αφαιρώ τα άχρηστα φύλλα τους για να αναπτυχθούν.

prășeáme (πληθ. prășǎni) φυτεία με πράσα.

prășí're (πληθ. prășí'ri) βοτάνισμα.

prăvdeátsǎ (πληθ. prăvdeátsǎ) αγαθοσύνη, αφέλεια.

prăxescu (prăx/-íre, -í, -ítǎ) φέρομαι, δείχνω συγκεκριμένη συμπεριφορά

prăxíre (πληθ. prăxíri) φέρσιμο, η συγκεκριμένη συμπεριφορά.

preácíe → pǎreácíe.

preadunǎre (πληθ. preadunǎri) **1.** τακτοποίηση, συγκύρισμα χώρου **2.** (για πρόσ.) συμμάζεμα, περιορισμός.

preadunǎtúrǎ (πληθ. preadu-nǎtúri) **1.** μάζωμα, συνάθροιση, σύναξη **2.** ποσότητα, υλικών ή πραγμάτων, συγκεντρωμένη σε ενιαίο σύνολο **3.** (για πρόσ.) συμμάζεμα, περιορισμός.

preadúnu & predúnu (pr/-eadunǎre, -edunǎi, -eadunǎtǎ) **1.** μαζεύω, συγκεντρώνω **2. α.** μειώνω, περιορίζω **β.** (me ~) μειώνομαι, περιορίζομαι **3. α.** συμμαζεύω, περιορίζω **β.** (me ~) συμμαζεύομαι, περιορίζομαι **4.** (για χώρο) τακτοποιώ, συγκυρίζω **5.** (me ~) μαζεύομαι, γυρίζω στο σπίτι μου **6.** (me ~) νοικοκυρεύομαι.

preásine → pǎreásine.

predáre(πληθ. predári) παράδοση, διαβίβαση της κατοχής.

predáu(pred/-áre,-ái,-átă) **1.** παραδίδω, διαβιβάζω την κατοχή **2.** μεταβιβάζω (αξίωμα, αρχή, διαχείριση).

prédhă(πληθ. prédhe) **1.** πέρασμα, διάβαση, το σημείο από όπου μπορεί να κανείς να περάσει, να διασχίσει μία έκταση **2.** (ειδικότ.) το μέρος από το οποίο συνηθίζει να περνά κανείς **3.** (συνεκδ.) το μέρος όπου συχνάζει ή πηγαίνει συχνά κανείς.

predúnu → preadúnu.

prefteáme(χωρ. πληθ.) πλήθος ιερέων.

prefteásă(πληθ. prefteáse) παπαδιά.

prefticu(πληθ. preftítsi) παπαδάκι, νεαρός στην ηλικία παπás (υποκ. του préftu).

preftothiche(πληθ. preftothíchi) στην υβριστ. φρ. futuńítsi preftothichea! "θα σου γαμήσω το;"

preftu(πληθ. préftsi) **1.** ιερέας, παπás **2.** κάθετο δοκάρι στο κέντρο του ξύλινου σκελετού της σκεπής **3.** (μτφ.) χρέος, οφειλή χρηματικού ποσού **4.** (μτφ. στον πληθ.) ψέματα.

preloáre(πληθ. prelóri) **1.** μπέρδεμα, σύγχυση, λάθημα **2.** επιτίμηση, κατσάδιασμα, το να αποπάρω κάποιον.

preláu & **priláu**(pr/-eloáre,-eloái & iloái,-eloátă) **1.** μπερδεύομαι, συγχέω **2.** παρεξηγώ (μία κατάσταση), δεν την αντιλαμβάνομαι σωστά **3.** αποπαίρνω, κατσαδιάζω, επιτιμώ (κπ.).

pretóriu(πληθ. pretórie) **1.** κτήριο που στεγάζει τις αρχές ενός τόπου, διοικητήριο **2.** (συνεκδ.) η αρχή ενός τόπου **3.** κάθε θεσμοθετημένη αρχή που εκδικάζει υποθέσεις και κατ' επέκτ. το δικαστήριο.

priláu → preláu.

primnáre(πληθ. primnári) περίπατος, βόλτα.

prímnu(primn/-áre,-ái,-átă) **1.** κάνω περίπατο βολτάρω **2.** περιηγούμαι, περιοδεύω.

primuveáră & **prímuveáră**(πληθ. primunéri & prímunéri) **1.** άνοιξη **2.** (μτφ.) νέος σε ηλικία άθροπος.

primuveráre(πληθ. primuverá-ri) το να περνώ το χρονικό διάστημα της ανοίξεως

primuvereáme(χωρ. πληθ.) η χρονική περίοδο της ανοίξεως.

primuverédzu(primuver/-áre,-ái,-átă) περνώ το χρονικό διάστημα της ανοίξεως.

primuveríu(πληθ. primuveríuri) ανοιξιάτικο βοσκοτόπι (συγκεκριμένη τοποθεσία στα

χειμαδιά η οποία διαφυλάσσεται για την βόσκηση των αρνιών μετά τα μέσα Απριλίου).

prindeáre(πληθ. prindéri) **1.** (για αντικείμενο) εφαρμογή, στέριωμα **2.** (για ρούχο) εφαρμογή, ταιρίασμα.

príndu(pr/-indeáre,-ímşu,-prímtă) **1.** στερεώνω, σταθεροποιώ (κτ.) **2.** (για ρούχο) ταιριάζει, αρμόζει **3.** (για συμπεριφορά) αρμόζει, είναι σωστό (να κάνω κτ.) **4.** (απρόσ. prinde) πρέπει, αρμόζει, ταιριάζει (κτ. σε κπ.) **5.** (απρόσ. prinde) πρέπει, υπάρχει υποχρέωση, ηθικό χρέος **6.** (απρόσ. prinde) πρέπει, είναι επιβεβλημένο, υποχρεωτικό.

príone(πληθ. príone) **1.** πρίονι **2.** (παλαιότ.) α. νεροπρίονο, ο μηχανισμός του νεροπρίονου β. η λεπίδα του νεροπρίονου γ. (συνεκδ.) η τοποθεσία που βρίσκεται το νεροπρίονο δ. (συνεκδ.) πριονιστήριο ή άλλου τύπου ξυλουργείο που χρησιμοποιεί υδραυλική ενέργεια για την κίνηση των μηχανημάτων του.

prisine(πληθ. prisine) **1.** σφοντύλι **2.** (μτφ. στο πληθ.) πρωτόβγαλτα στήθη νεαρής κοπέλας.

príte(ακλ.) στη φρ. príte-cuforíte! που αποτελεί την ονομασία ομαδικού παιδικού παιχνιδιού ανοιχτού χώρου παρόμοιο με την αμπάριζα.

prítsă(πληθ. prítse) **1.** άγριο θηλυκό **2.** ζωντρό, ζωντανό θηλυκό **3.** θηλυκό με παράξενη, ασυνήθιστη, εξωτική, εμφάνιση.

prítşu & **prítşă** (πληθ. prítşi) **1.** κάθε άγριο αρσενικό - θηλυκό πλάσμα του ζωικού βασιλείου (εκτός των μεγαλόσωμων θηλαστικών) **2.** (αρσ. για φυτό) ασυνήθιστο, παράξενο

privedeáre(πληθ. privedéri) **1.** επίδειξη, εμφάνιση **2.** μέρος όπου πηγαίνει κάποιος για να επιδειχτεί (κυρ. ως προς την αμφίεση) **3.** (για άνωπαντρο κορίτσι) εθμική διαδικασία επίδειξης προκειμένου να αξιολογηθεί ως υποψήφια νύφη.

privedú(prive/-deáre,-dzúi,-dzútă) **1.** επιδεικνύω, δείχνω κάτι για να εκτιμηθεί **2.** (me ~) επιδεικνύομαι **3.** α. αναδεικνύω β. (me ~) αναδεικνύομαι **4.** (me ~) αυτοθαυμάζομαι (στον καθρέπτη).

príjilésu → ríjilésu.

príjilire → ríjilire.

príjilitură → ríjilitură

prímuveáră → primuveáră.

prí'tşu(πληθ. prítşi) **1.** τράγος επιβήτορας, που χρησιμοποιείται ειδικά για την αναπαραγωγή **2.** τραγίλα, η δυσάρεστη μυρωδιά που βγάζει το σώμα του τράγου.

prodhusésu → pordhusésu.

prodhusíre → pordhusíre.

prófase(πληθ. profasismaste) δικαιολογία, πρόφραση, πρόσχημα.

profitíe(πληθ. profitíi) προφητεία, μαντεία.

profitu - **profită**(πληθ. profitsî - profíte) μάντης - μάντισσα.

prógunu(πληθ. próguñi) **1** (σε χωράφι) αύλακας άρδευσης ή αποστράγγισης των υδάτων **2**. (σε κήπο) βραγιά, φυτεμένο τμήμα που περιβάλλεται από ποτιστικό αυλάκι **3**. (σε λιβάδι) χόρτο κομμένο και απλωμένο σε επιμήκη διάταξη, για να στεγνώσει ευκολότερα **4**. (σε αμπέλι) λακκούβα που διανοίγεται γύρω από τη ρίζα του κλήματος (αποσκοπεί στην συγκέντρωση του νερού της βροχής) **5**. ελαφρό σκάμμα στην επιφάνεια του εδάφους όπου τοποθετούνται και διαφυλάσσονται (κατά την περίοδο του χειμώνα) τα βγαλμένα από τους κήπους πράσα.

próñu(πληθ. próñi) πύον

propáru(πληθ. prorári) ξύλινο κοντάρι ή χοντρό ραβδί που φέρει μυτερή άκρη (χρησιμοποιείται για τη διάνοιξη τρυπών στο έδαφος εντός των οποίων θα στερεωθούν πάσσαλοι).

(πληθ.)

prosfáiu(πληθ. profáiuri) η διατροφή έμμισθου βοσκού ως στοιχείο της αμοιβής του.

prospáhu(πληθ. prospáhuri) **1**. πολύ λεπτό στρώμα από χιόνι ή χαλάζι (που έχει σχηματιστεί πάνω στην επιφάνεια της γης) **2**. πολύ λεπτή στρώση από υλικό που το ρίχνουμε κάπου.

prostacheáo(πληθ. prostachéi) **1**. κουφάρι (κυρ. αυτό που έχει φαγωθεί από αγρίμια ή έχει αποσυντεθεί) **2**. άτακτη σωρός από υλικά ή αντικείμενα.

proteáră(χωρ. πληθ.) γίδα που γεννά για πρώτη φορά.

prónă(πληθ.) στη φρ. făcu prónă! **α**. "δοκιμάζω κτ." (ρούχο, φαγητό κ.λπ.) **β**. "υποβάλλω κάποιον σε δοκιμασία".

proxeníe & **proxenáó**(πληθ. proxeníi & proxeñei) προξενιό.

proxenítu - **proxenítă**(πληθ. proxenítsî - proxeníte) προξενιτής - προξενήτρα.

proxenáó→ proxeníe.

prucónă(πληθ. prucóne) βελέντζα.

prúnă(πληθ. prune) κορόμηλο.

prunícu(πληθ. pruníci) μικρή κορομηλιά (υποκ. του. prínu).

prínu(πληθ. prúñi) κορομηλιά.

pruscădzî(χωρ. εν.) μαγουλάδες, η παρωτίτιδα.

psánthă(πληθ. psánthi) ψάθινο στρώμα.

psáltu(πληθ. psáltî) ψάλτης.

psaróladhu(χωρ. πληθ.) ψαρόλαδο, ιχθυέλαιο.

psăltisescu(psăltis/-ire,-î,-ită) ψάλλω.

psăltisire(πληθ. psăltisiri) ψάλσιμο.

psémă(πληθ. psémate) ψέμα

pseftî **île**(πληθ. pseftî'îi) ψευδολόγηση, ψεύδος, ψευτιά.

psusescu(psus/-ire,-î,-ită) **1**. ψοφός **2**. (μτφ.) δέρνω υπερβολικά (κπ.) **3**. (μτφ.) επιθυμώ έντονα, λαχταρώ (κπ./κτ.) **4**. εξουθενώνω/-νομαι.

psusire(πληθ. psusiri), (για ζώο) το να ψοφήσει.

ptrî'şă(πληθ. ptrî'se) πρόβατο.

rucícu(πληθ. rucíci) πηγούλα (υποκ. του. rútsu).

rúhu(πληθ. rúhuri) **1**. σκύβαλο, σανού ή δημητριακών **2** ή σκόνη που δημιουργείται από αυτά.

pulară(πληθ. pularădzî) **1**. πουτσαράς, ο άνδρας που έχει μεγάλο πέος **2**. (μτφ.) ο ρωμάλεός άνδρας ή αυτός που κάνει επίδειξη ανδρισμού.

pularónă(πληθ. pularóne) μεγάλο πέος.

rúlă(πληθ. rúle) πέος.

pulicáru(πληθ. pulicáre) αντίχειρας.

pulică(πληθ. pulíci) μικρό πέος (υποκ. του. rúlă).

rúlmu(πληθ. rúlme & rúlñi) **1**. χούφτα, το εσωτερικό της παλάμης **2**. χούφτα, χεριά, η ποσότητα που χωρά στο εσωτερικό της παλάμης

pulpă(πληθ. rúlpe) γάμπα.

rúla(χωρ. πληθ.) πούλια, ο αστερισμός των πλειάδων.

rúlame(πληθ. ruléñi) πλήθος πτηνών.

rulănă & **rulănu**(πληθ. ruléane) γκλίτσα χωρίς λαβή, σαν ραβδί.

rulănu → rulănă.

rúle¹(πληθ. rúle) γραμματόσημο ή χαρτόσημο.

rúle²(πληθ. rúle) **1**. (μτφ.-χαϊδευτ.) κορίτσι **2**. προσφώνηση τρυφερότητας, στοργής προς κορίτσι ή γυναίκα.

rulícă(πληθ. rúlice) προσφώνηση τρυφερότητας, στοργής προς μικρό κορίτσι (υποκ. του rúle).

rulícu & **rulítsu**(πληθ. rulítsi) **1**. πουλάκι, μικρό πουλί **2**. νεοσσός κότας **3**. προσφώνηση τρυφερότητας, στοργής προς μικρό αγόρι

(υποκ. του *púlu*).

púlítșu → *púlicu*.

púlu(πληθ. *púli*) **1.** πουλί, πτηνό **2.** ο νεοσ-
σός κότας **3.** γενική ονομασία των διακοσμη-
τικών μοτίβων των υφαντών του Μετσόβου **4.**
(μτφ.- χαϊδευτ.) αγόρι **5.** προσφώνηση τρυφε-
ρότητας, στοργής προς αγόρι ή άνδρα.

pumoáră(πληθ. *pumoáre*) **1.** ατονία **2.** α-
ποχαύνωση.

pundă(χωρ. πληθ.) **1.** πούντα **2.** παγωμένο
ρεύμα αέρα ή υγρασίας

púnde & **púnte**(πληθ. *púndzî* & *púnți*) γε-
φύρι.

punduéscu(*pundu/-îre,-uí,-uíță*) πουντιά-
ζω.

punduîre(πληθ. *punduîri*) πούντιασμα.

pungă(πληθ. *pungi*) **1.** πουγκί **2.** πορτοφόλι
2. (συνεκδ.) το ταμείο, η οικονομική διαχείριση
3. (συνεκδ.) το χρηματικό απόθεμα.

punghică & **punghítsă**(πληθ. *punghítsi*)
μικρό πουγκί (υποκ. του. *pungă*).

punghie(πληθ. *punghii*) **1.** μυστικό, κρυφό,
απόρρητο **2.** κάθε τρόπος (ή μέθοδος) άγνω-
στος στους πολλούς, που εξασφαλίζει επιτυχία
ή γενικώς θετικά αποτελέσματα.

punghítsă → *punghică*.

púnte → *púnde*.

pureátșu(πληθ. *pureátșă*) βάτος, αγκα-
θωτός θάμνος **2.** (συνεκδ.) το αγκάθι του
βάτου.

púpiză(πληθ. *púpize*) **1.** τσαλαπετεινός **2.**
(μτφ.) κομπή γυναίκα **3.** (μτφ.) γυναίκα με α-
νάλαφρες, αέρινες κινήσεις.

púpizu(πληθ. *púpizi*) (μτφ.) άνδρας με α-
νάλαφρες, αέρινες κινήσεις.

pureáo → *poréáo*

púricu(πληθ. *púrici*) ψύλλος.

puricáme(χωρ. πληθ.) πλήθος ψύλλων.

purindăre & **purintăre**(πληθ. *purindări*
& *purintări*) **1.** το να αρτυθώ **2.** η κατανάλωση
θρεπτικής τροφής

purindeátsă & **purinteátsă** (πληθ. *purin-
detsi* & *purintetsi*) θρεπτική τροφή (κυρ. γα-
λακτοκομικά, κρέας κ.λπ.).

purintăre → *purindăre*.

purinteátsă → *purindeátsă*.

purintu(*purint/-ăre,-ái,-átă*) **1.** αρταίνομαι
2. (για φαγητό) γεύομαι **3.** τρώω (κυρ. καλή,
θρεπτική τροφή) **4.** (μτφ. για άνδρα) συνουσιάζομαι για πρώτη φορά.

purjîlescu → *pîrjîlescu*.

purjîlire → *pîrjîlire*.

purjîlitură → *pîrjîlitură*.

purjultură → *pîrjultură*.

purpulítsă(πληθ. *purpulíce*) **1** όμορφο κο-
ρίτσι **2.** το κορίτσι στην ορολογία του παι-
χνιδιού *horhópu cu hurhoánea*.

púscă(χωρ. πληθ.) **1.** ξύδι **2.** ξινίλα, ξινά
υγρά που ανεβαίνουν από το στομάχι προς τα
πάνω.

puscătură(πληθ. *puscăture*) καούρα, η κα-
ϊλα που προέρχεται από το στομάχι.

puscuéscu(*puscu/-îre,-í,-ítă*) **1.** ρίχνω ξύδι
2. (για φαγητό) ξινίζω.

puscuîre(πληθ. *puscuîri*) το να ρίξω ξίδι
(σε φαγητό).

púscu - **púscie**(πληθ. *púscii*, - *púscie*) **1.**
άνθρωπος με ελλιπή σωματική διάπλαση **2.**
μικροσκοπικός και τετραπέρατος άνθρωπος..

pușpăcu - **pușpăcă**(πληθ. *pușpăci*- *puș-
păce*) αρσενικό - θηλυκό μωρό

pușporicu & **pușpuricu** - **pușporică**
(πληθ. *pușpurici* & *pușpurici* - *pușporice*) α-
ρσενικό - θηλυκό μωρουδάκι (υποκ. του *pu-
șpăcu* - *pușpăcă*).

pușpurăre & **pușpurire**(πληθ. *pușpurări*
& *pușpuriri*) **1.** χαζολόγημα **2.** το να απασχο-
λούμαι με κτ. για να περάσει η ώρα.

pușpurédzu(*pușpur/-ăre,-ái,-átă*) **1.** ψελλί-
ζω **2.** (σε εργασία) χαζολογώ, δουλεύω ράθυμα
3. απασχολούμαι με κάτι για να περάσει η ώρα.

pușpurire → *pușpurăre*.

pușpurúcu → *pușpuricu*.

pușputédzu(*pușput/-îre,-í,-ítă*) **1.** ψιλο-
τρώω, δεν τρώω κανονικά **2.** ψαχουλεύω, ψά-
χνω.

pușputire(πληθ. *pușputiri*) **1.** το να ψιλο-
τρώω, το να μην τρώω κανονικά **2.** ψάξιμο,
ψαχούλευμα

pușteáscă(πληθ. *puștești*) ανήθικος λόγος.

puștícu - **puștícă**(πληθ. *puștici* - *puștice*)
παιδάκι, μικρό αγόρι.- παιδούλα, μικρό κορί-
τσι.

púștu(πληθ. *púști*) ανήθικος άνδρας, πό-
ρνος, ακόλαστος.

púșulă(πληθ. *púșule*) **1.** σημείωμα **2.** έγ-
γραφο σταλμένο από υπηρεσία.

putánă(πληθ. *putáne*) πουτάνα.

putanaryó(πληθ. *putanaryádzî*) **1.** πορνεί-
ο, οίκος ανοχής **2.** (μτφ.) χαμαιτυπείο, χώρος
όπου επικρατεί ανηθικότητα.

putanliche(πληθ. *putanlichii*) πορνεία.
(πληθ.).

putańáru - putańárǎ(πληθ. putańári – putańáre) άνδρας - γυναίκα που έχει άστατη και έντονη ερωτική ζωή.

putedzǎre → potedzǎre.

putédzu → potédzu.

putoáre(πληθ. putóri) **1.** βρόμα δυσωδία
2. ζημιά, καταστροφή

putóru(πληθ. putóri) ακαθαρσία, βρόμικο σκουπίδι.

putrîdzǎscu(putrîdz/-î're,-î'i,-î'tǎ) **1.** σαπίζω, κάνω (κτ.) σάπιο **2.** γίνομαι σάπιος **3.** (μτφ.) μένω αδρανής, νωθρός.

putrîdzî'ne(πληθ. putrîdzîni) σαπίλα, κατάσταση αποσύνθεσης οργανικής ουσίας, σήψη.

putrîdzî're(πληθ. putrîdzî'ri) σάπισμα
putsîname(χωρ. πληθ.) οτιδήποτε είναι λιγοστό.

pútsu(πληθ. pútsuri) ανάβρα.

punóni(χωρ. εν.) **1.** βρομόνερο, νερό γεμάτο ακαθαρσίες **2.** όγκος βρώμας, ακαθαρσίας που βγαίνει όταν πλένουμε ή καθαρίζουμε κτ.

punrişǎscu → rănrîşǎscu.

punrie → rănrîe.

puzúne(πληθ. puzúni) **1.** απόπλυμα, το ακάθαρτο νερό μετά από πλύση **2.** τα απόνερα που απομένουν μετά από βάψιμο νημάτων **3.** υδάτινες επιφάνειες με βρομόνερα **4.** λύματα **5.** υγρά γέννας.

R

racupotiră(πληθ. racupótire) ρακοπότηρο.
rádhiu(πληθ. rádhie) ραδιόφωνο.
ráfe(πληθ. ráhi) ράφι.
ráftu & **räfteoáine**(πληθ. ráftsî & räfteoáine) ράφτης, ράφτρα.
ránă(πληθ. ráni) **1.** πληγή, τραύμα, έλκος **2.** (μτφ.) κάτι που μετατρέπεται σε οδυνηρό και μακροχρόνιο πρόβλημα **3.** φορτικός άνθρωπος.
rásă¹(πληθ. rási) **1.** ράσο **2.** (συνεκδ.) ρούχο βαμμένο μαύρο.
rásă²(πληθ. rási) φθαρμένο, τριμένο ύφασμα ή ρούχο.
ráspă & **résă**(πληθ. ráspe & réspe) ράσπα.
ráste(χωρίς πληθ.) ανεξαρτησία, ελευθερία δράσης, ευκαιρία, ευνοϊκή περίσταση για την πραγματοποίηση ενός σκοπού.
rátsă(πληθ. rátsî) **1.** (για ανθρώπους) ράτσα, φυλή **2.** (για ζώα) ράτσα, είδος **3.** (για φυτό) είδος, ποικιλία **4.** (για πράγμ.) είδος, η ιδιαιτερότητα, η ξεχωριστή ποιότητα **5.** (μτφ.) πανέξυπνος άνθρωπος **6.** (διπλό, ~ - ~ στον πληθ.) ειδών-ειδών, λογίων-λογίων, κάθε λογής.,
rávdu(răvd/-áre,-ái,-átă) **1.** αντέχω, αποδεικνύομαι ανθεκτικός **2.** αντέχω, υπομένω, υποφέρω **3.** αντέχω, διαρκώ **4.** αντέχω, επιβιώνω.
rădhiche(πληθ. rădhiche) ραδίκι.
răé → arăé.
răeásă & **răuteásă**(πληθ. răétsî & răutétsî) **1.** κακία **2.** κακεντρέχεια.
răescu(ră/-íre,-í,-ítă) **1.** αγριεύω, θυμώνω **2.** (ειδικότ. για ζώα) αγριεύω.
răfticu & **răftică**(πληθ. răftíci & răftíce) ραφτάκος - μικρή ράφτρα (υποκ. του ráftu).
răgoájă & **rigoájă**(πληθ. răgoájă & rigoájă) είδος φυτού, πιθανών το ραγάζι ;.
răhătăliche(πληθ. răhătălichí & răhătălichíuri) **1.** ανάπαυση **2.** άνεση **3.** κατσιό, άραγμα.
răhătălí - **răhătăloáine**(πληθ. răhătălădzî - răhătăloáine) ραχατλής, καλοπερασάκιας - ραχατλού, γυναίκα που της αρέσει η καλοπέραση.
răicu & **răitsu**(πληθ. răitsî) ποταμάκι (υποκ. του. rău⁴)

răire(πληθ. răiri) **1.** αγρίεμα, θύμωμα **2.** (ειδικότ. για ζώο) αγρίεμα.
răjăscu(răj/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** χλιμιντρίζω **2.** (μτφ.) φωνασκώ, μιλώ ζωηρά, έντονα **3.** (για προσ.) αράζω, κάθομαι (κάπου) για πολύ ώρα. **4.** απαυδώ, μπουχτίζω, πήζω.
răjí re(πληθ. răjí ri) **1.** χλιμίντρισμα **2.** το να αράζει κάποιος σε ένα μέρος για μεγάλο χρονικό διάστημα.
rănie & **renie** & **rinie**(πληθ. rănií & renii & rinií) λίμα.
rănéscu(răń/-í're,-í,-ítă) **1.** συχνάζω **2.** αράζω, βρίσκομαι σε συγκεκριμένο σημείο **3.** περιφέρομαι σε συγκεκριμένη περιοχή **4.** (για μωρό) το απασχολώ περιφέροντας το.
răńire(πληθ. răńiri) το να περιφέρομαι ή να αράζω σε συγκεκριμένο μέρος.
rărescu → arărescu.
rărire → arărire
rău¹(χωρ. πληθ.) **1.** κακοκεφιά, βαριά διάθεση **2.** κακία **3.** έντονη επιθυμία **5.** (ως επίρρ.) έντονα.
rău²(χωρ. πληθ.) **1.** λιγοθυμία **2.** τάση προς εμετό **3.** ναυτία **2.** (για φαγητό) αναούλα.
rău³(χωρ. πληθ.) μάτι, η βασκανία, το μάτιασμα.
rău⁴(πληθ. răuri) ποτάμι.
răutăre(πληθ. răutări) νευρίασμα, εξόργιση.
răuteásă → răeásă.
răutédzu & **răutescu**(răut/-á're,-ái,-átă) νευριάζω, εξοργίζομαι
răutéscu → răutédzu.
răvdăre(πληθ. răvdări) **1.** υπομονή **2.** αντοχή, ανθεκτικότητα **3.** κουράγιο.
răvíthie(πληθ. răvíthie) ρεβίθι.
răzuescu(răzu/-í're,-í,-ítă) ρόζιαζω.
răzuire(πληθ. răzuiri) ρόζιασμα.
rebesché(πληθ. rebescheádzî) ρεμπεσκές, αργόσχολος, ανεπρόκοπος.
recină(πληθ. recine) είδος υφάσματος.
redife(χωρ. πληθ.) στη φρ. fâte redife! "ξεκουμπίσου".

réhă(χωρ. πληθ), **1.** ανάπαυση, κατσικό **2.** άνεση **3.** (ως επίρρ.) τζάμπα, δωρεάν, χωρίς πληρωμή **4.** (ως επίρρ.) ξεκούραστα, χωρίς κόπο.

rělă(πληθ. réle) **1.** μακρόστενο και ευθύγραμμο ξύλο συνηθ. κυλινδρικό σαν κοντάρι **2.** (ειδικότ.) μακρόστενο ξύλο που τοποθετούνταν οριζόντια στην εσωτερική πλευρά των ταβανόξυλων **3.** (ειδικότ.) ξύλο σαν κοντάρι που τοποθετείται κάτω από ένα κούτσουρο για να μετακινηθεί. .

rematicó(πληθ. rematicádzî) ρευματισμός

réndă(πληθ. rénde) **1.** (για τροχό) περιστροφή **2.** (για προσ.) βόλτα, γύρα

réngă(πληθ. rénge) ρέγκα.

renie → rănîe.

respă → răsra.

réuri(χωρ. εν.), **1.** περιποίηση, φροντίδα **2.** (ειδικότ. σε επισκέπη) περιποίηση, το να ενεργώ με φιλόξενο τρόπο.

revéne(πληθ. reveñi & revéñuri) ομαλή πλαγιά χωρίς βλάστηση.

revórvă(πληθ. revónve) ρεβόλβερ..

ricétă(πληθ. ricéte) συνταγή γιατρού.

ricinu(χωρ. πληθ.) ρετσινόλαδο.

rigoájă → răgoájă.

rinie → rănîe.

risădu(πληθ. risăde & risăduri) νεαρό λάχανο ή πράσο το οποίο προορίζεται για μεταφύτευση.

rizăre(πληθ. rizări) ριζάρι.

rizarío(πληθ. rizarîuri) το χρώμα του ριζαριού

rizbóiu(πληθ. rizboáie) **1.** αργαλειός **2.** (παλαιότ.) ξύλινη εξέδρα όπου τοποθετούνταν κούτσουρα για πρίση **3.** (παλαιότ. στο νεροπρίονο) **a.** ξύλινο πλαίσιο που έφερε στη μέση στερεωμένο το οδοντωτό έλασμα του πριονιού **b.** η φέρουσα κατασκευή του ξυλοπριστικού μηχανισμού **4.** (παλαιότ.) η φέρουσα κατασκευή του μηχανισμού του μαντανιού.

rizélu(πληθ. rizeále) μεντεσές πόρτας, παράθυρου.

rízu(πληθ. rîzuri) ρύζι.

rîjăscu(rîj/-î're,-î'tă) μετακινώ τα ξύλα ή τα κάρβουνα της φωτιάς για να αυξήσω ή να μειώσω την ένταση της.

rîjîre(πληθ. rîjî'ri) η μετακίνηση των ξύλων και των κάρβουνων της φωτιάς για να αυξηθεί ή να μειωθεί η έντασή της

rî'ndză(πληθ. rî'ndze) ουσία προερχόμενη από το στομάχι του αρνιού η οποία χρησιμοποιείται για την παρασκευή της πυτιάς.

rî'ne(χωρ. πληθ.) ψώρα

rînéscu(rîñ/-î're,-î,-î'tă) **1.** κολλώ **a.** προσεγγίζω (κπ.) συστηματικά για συγκεκριμένο σκοπό **b.** τριγυρίζω (γύρω από κτ. ή από κπ. μέρος) επειδή υπάρχει κτ. που με ενδιαφέρει **γ.** (για πρόσ.) κολλώ, φλερτάρω επίμονα. **2.** (για θηλυκό ζώο) προσεγγίζω αρσενικό ζώο επιδιώκοντας ερωτική επαφή.

rîñîre(πληθ. rîñîri) κόλλημα, συστηματική προσέγγιση κάποιου.

rî'pă(πληθ. rî'pe) **1.** ραβδί για χτύπημα **2.** (συνεκδ.) το ξυλοφόρτωμα.

rîpisescu → arîpisescu

rîpisire → arîpisire.

rî'să(πληθ. rî'se) **1.** ζωική ή φυτική ίνα. **2.** κρόσσι **3.** (μτφ. για ρούχο) κουρέλι **4.** ανθός καρυδιάς.

rî'zgă(πληθ. rî'zghe) **1.** ρίζα δένδρου, το ρίζωμα **2.** ρίζα, καταγωγή, οι γενεαλογικές κατάβολές κάποιου **4.** βάσεις, κάθε στοιχείο ή κατάσταση όπου μπορεί κάποιος να στηριχθεί για να εξελιχθεί, τα πνευματικά ή υλικά εφόδια κάποιου.

roáo¹(πληθ. roáori) **1.** πρωινή υγρασία, η δροσιά **2.** δροσοσταλίδα **3.** ψιχαλητό, ψιλοβρόχι.

roáo²(πληθ. roáori) τούφα μαλλιών η οποία καταβρέχεται για να διαμορφωθεί τεχνητή μπουκλα.

roátă(πληθ. roáte) **1.** τροχός **2.** (ειδικότ.) η μλλόπετρα

róbă(πληθ. róbe) ρόμπα.

ródhă(πληθ. ródhe) ρόδα.

ródhyu(πληθ. ródhyi) ροδιά.

róibu(πληθ. róibe) ερυθρόδανον, το φυτό από το οποίο βγαίνει το ριζάρι.

róidhă(πληθ. róidhe) ρόδι.

rómu - **rómă**(πληθ. rómeañi - róme) προσωμμία άνδρα γύφτου - γυναίκας γύφτισσας.

ropuráre & **rupuráre**(πληθ. ropurári & rupurári) σπύριασμα, το να βγάλω σπυριά, εξανθήματα.

ropurédzu & **rupurédzu**(ropur & rupur/-áre,-ái,-átă) σπυριάζω, βγάζω σπυριά, εξανθήματα.

ropurícu & **ropurítşu**(πληθ. ropurítşî) **1.** μικρό εξάνθημα **2.** (ειδικότ.) μπιπικάκι (υποκ. του róruǵu).

ropurítşu → ropurícu.

rópuru(πληθ. rópuri) **1.** σπυρί, εξάνθημα **2.** (ειδικότ.) μπιπικάκι.

roráre & **rouaráre**(πληθ. rorári) **1.** ράντισμα, ψέκασμα με σταγόνες νερού **2.** (ειδικότ.)

για κηπευτικά και λουλούδια) πότισμα με ραντιστήρι **3.** φρεσκάρισμα του χώματος, σε φυτευτικούς αύλακες ή ρίζες λουλουδιών, σκάβοντάς το ελαφρά.

rorédzu & rourédzu(ror & rour/-áre,-ái,-átã) **1.** ραντίζω ή ψεκάζω (κτ.) με σταγόνες νερού **2.** (για έδαφος) ψιλοβρέχομαι, μουσκεύομαι ελαφρά από την βροχή. **3.** (για κηπευτικά ή λουλούδια) ποτίζω με ραντιστήρι **4.** Φρεσκάρω το χώμα (σε φυτευτικούς αύλακες ή ρίζες λουλουδιών) σκάβοντάς το ελαφρά.

roşátsã(πληθ. roşátsi) **1.** κοκκινάδι, κοκκινίλα, μικρό κόκκινο στίγμα **2.** κοκκινάδι, φτιασίδι **3.** (σε γραπτό μαθητή) διόρθωση με κόκκινο στυλό **4.** κοκκινάδα, ερυθρότητα.

roşáscu(roş/-í're,-í'i,-í'tã) κοκκινίζω **α.** κάνω (κτ.) κόκκινο, του δίνω κόκκινο χρώμα **β.** (me ~) αποκτώ κοκκινωπή απόχρωση **γ.** (για πρόσωπο) παίρνω κόκκινο χρώμα (από ντροπή, θυμό) **4.** (για γραπτό μαθητή) γεμίζω με διορθώσεις με κόκκινο στυλό.

roşí're(πληθ. roşí'ri) κοκκίνισμα.

rouráre → roráre

rourédzu → rorédzu

rónvu → orónvu.

royáru & ruyáru - royárã & ruyárã (πληθ. royári & ruyári - royáre & ruyáre) σοκακιάρης - σοκακιάρα, άνδρας - γυναίκα που του/της αρέσει να περιφέρεται στους δρόμους.

rózu(πληθ. roáze) ρόζος.

rubéu(πληθ. rubéuri) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

rubítşu(χωρ. πληθ.) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού (υποκ. του rubéu).

rucáne(πληθ. rucání) ροκάνι

rucănică(πληθ. rucănítsi) μικρό ροκάνι (υποκ. του rucáne).

rufecáre(πληθ. rufecári) **1.** στρίφωμα, το να στριφώσω την άκρη υφάσματος **2.** σκάσιμο, το να φύγω κρυφά από κάπου.

rufécu(rufec/-áre,-ái,-átã) **1.** στριφώνω **2.** (μτφ.) φεύγω κρυφά, την κοπανάω (από κάπου).

rufélu(πληθ. rufeále) **1.** ξέφτι, ξεφτίδι **2.** (κατ. επέκτ.) νήμα υφάσματος που έχει ξηλωθεί

ruficătúra(πληθ. ruficătúre) στρίφωμα, αναδιπλωμένη άκρη υφάσματος που έχει ραφτεί η κορδέλα που ράβεται την άκρη υφάσματος

rufheanliche(πληθ. rufheaniliche) ρουφιανιά.

rufheánu & rufheánã(πληθ. rufheáni & rufheáne) ρουφιάνος. - ρουφιάνα..

rufinádħã(πληθ. rufinádħe) τσίπουρο με υψηλή περιεκτικότητα σε αλκοόλ που προορίζεται για γιατρικό. .

rúgã(πληθ. rúge) μισθός.

rugáre(πληθ. rugári) πρόσληψη σε μισθωτή εργασία.

rugáru - rugárã(πληθ. rugári - rugáre) άνδρας - γυναίκα που παρέχει μισθωτή εργασία.

rughédzu(rug/-áre,-ái,-átã) **1.** (me ~) προσλαμβάνομαι σε μισθωτή εργασία **2.** βάζω κπ. να εργαστεί σε μισθωτή εργασία.

rúgu(πληθ. rúgi) βατομουριά.

rúgunu(χωρ. πληθ.) ρίγανη.

rumeánu(πληθ. rumeánuri) κιτρινόχρωμο λουλούδι που έβγαίνε στα χορτολιβάδα;.

rungátşu → lungátşu.

rúngu(πληθ. rúnguri) **1.** τμήμα δάσους με πυκνή θαμνώδη βλάστηση, το οποίο απαιτεί καθαρισμό ώστε να καταστεί χρήσιμο **2.** εγκαταλειμμένο χωράφι που έχει γεμίσει βάτα.

rúpu(πληθ. rúchi) ρούπι, παλιά μονάδα μήκους, υποδιαίρεση του εμπορικού πήχη (το 1/8).

rupuráre → ropuráre.

rupurédzu → ropurédzu.

rusféte(πληθ. rufétsi) ρουσφέτι, εκδοούλευση.

Rusie(χωρ. πληθ.) (η) Ρωσία.

rustoácã(πληθ. rustoáce) **1.** φυσική αδιέξοδος, σημείο όπου εγκλωβίζεται κάποιος και αδυνατεί να συνεχίσει την πορεία του **2.** φυσική στενωπός στην οποία εγκλωβίζονται ένα ζώο για να το συλλάβουν ή (αν είναι κοπάδι) για να το μετρήσουν **3.** ημίκλειστο (με περίφραξη) τμήμα στο εσωτερικό της στρούγκας όπου εισέρχονταν τα πρόβατα πριν το άρμεγμα

ruténdzã(πληθ. ruténdzi) ίλλιγος.

ruvináre(πληθ. ruvinári) **1.** ράντισμα, το να περιβρέξω (κτ.) με σταγόνες νερού **2.** το να περιχύσω (κτ.) με υγρή ουσία **4.** (για κόκκους ή υλικά σε μορφή σκόνης) διάχυση.

ruvinédzu(ruvin/-áre,-ái,-átã) **1.** ραντίζω, περιβρέχω (κτ.) με σταγόνες νερού **2.** περιχύνω (κτ.) με υγρή ουσία. **3.** (τριτοπρόσ. για κόκκους ή υλικά σε μορφή σκόνης, se ~) διαχέεται, σκορπίζει τριγύρω **4.** διαχέω σκορπίζω τριγύρω (τρίμματα, κόκκους, η υλικά υπό την μορφή σκόνης).

ruyárã → royárã.

ruyáru → royáru.

S

sacaiáricu & sacaiú & sácáticu -sacaiárică & sacaíe & sácátică (πληθ. sacaiárici & sacaiúri & sácátici - sacaiárice & sacaiúre & sácátice) σακάτης - σακάτισσα, ανάπηρος - ανάπηρη.

sacaiú - sacaíe → sacaiáricu.

sácu (πληθ. sáci) σάκος, τσουβάλι

sacuráfă (πληθ. sacurafe) σακοράφα.

sádină (πληθ. sádine) στριβάδι, είδος φυτού.

sálce (πληθ. sálici) ιτιά.

salépu (πληθ. salépurí) σαλέπι.

salpidjî (πληθ. salpidjádzi) σαλπικτής.

sálpingă (πληθ. sálpinghe) σάλπιγγα.

saltamáca (πληθ. sáltamáci) είδος ρούχου για εργατική χρήση (είναι ένα πρόχειρα ραμμένο και μακρύ ως τα γόνατα γιλέκο χωρίς γιακά και φόδρα).

sáltu¹ (sált/-áre,-ái,-átă) **1.** πηδών, κάνω άλμα **2.** αναπηδών, χοροπηδών **3.** προοδεύω, προκόβω.

sáltu² (πληθ. sálturi) **1.** άλμα, πήδημα **2.** (συνεκδ.) ορμή, φορά **3.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα) ξάνοιγμα, επέκταση των δραστηριοτήτων.

samúri (χωρ. πληθ.) ονομασία σκυλιού με τρίχωμα μαύρου χρώματος.

sanóye (μτφ. sanóyi), **1.** (σε εκκλησία) γυναικωνίτης **2.** (μτφ.) γυναίκα ντυμένη άκομψα.

sápă (πληθ. sápe) τσάπα.

sápu (săp/-áre,-ái,-átă) σκάβω.

saráfi (πληθ. saráfeani) σαράφης.

sarandáru (πληθ. sărândári) η προσφορά στην εκκλησία σαράντα πρόσφορων και δύο λαμπάδων σε δύο δόσεις μέχρι να περάσουν σαράντα μέρες από τον θάνατο ενός προσώπου.

Sarándu (χωρ. πληθ.) η εορτή των Σαράντα Μαρτύρων.

sárcină (πληθ. sárcine) φορτίο.

sardhélă (πληθ. sardhéle) σαρδέλα.

sáre (πληθ. sáru) αλάτι.

sárică (πληθ. sárice) είδος μάλλινου μανδύα που φέρει η παραδοσιακή φορεσιά των γυναικών αλλά και των ανδρών παλαιότερα.

sárcă (χωρ. πληθ.) το στρώμα του χόρτου

που καλύπτει μία εδαφική επιφάνεια.

sáru (săr/-íre,-í,-ítă) **1.** χορεύω **2.** πηδών, κάνω άλμα **3.** χοροπηδών **4.** χιμώ, ορμώ **5.** εξέχω, προεξέχω **6.** πετάγομαι, εκτοξεύομαι με δύναμη, τινάζομαι με ορμή **7.** υπερέχω ως προς το ύψος, είμαι πιο ψηλός

sásma (πληθ. sásme) **1.** κάλυμμα αλόγου **2.** υφαντό στρωσίδι με απλή ριγωτή διακόσμηση **3.** (μτφ.) τσόλι, φθαρμένο υφαντό ή ρούχο.

sáte (πληθ. sátsi) ώρα, συγκεκριμένο σημείο της ημέρας, το οποίο προσδιορίζεται με την βοήθεια ενδείξεων του ρολογιού.

satén (χωρ. πληθ.) σατέν.

sáturu (sătur/-áre,-ái,-átă) **1.** χορταίνω **α.** ικανοποιώ την πείνα μου **β.** χορταίνω, τρώω κάτι σε μεγάλη ποσότητα **2.** (me ~) ικανοποιώ μία έλλειψη **3.** (me ~) απολαμβάνω ή υφίσταμαι (κπ./κτ.) σε μεγάλο βαθμό **4.** εξοικειώνομαι (me κτ./κπ.) σε μεγάλο βαθμό.

sávanu (πληθ. sávane) σάβανο.

sácáte (πληθ. sácátsi) **1.** εντόσθια, κάθε ένα από τα σπλάχνα ανθρώπου ή ζώου **2.** συκωταριά.

sácátică → sacaiárică

sácáticu → sacaiáricu.

săcătilíche (πληθ. săcătilíchiuri) αναπηρία.

săcătipsésucu (săcătips/-íre,-í,-ítă) **1.** σακατεύω, καθιστώ (κπ.) ανάπηρο ή τον τραυματίζω **2.** (me ~) σακατεύομαι, μένω ανάπηρος ή τραυματίζομαι.

săcătipsíre (πληθ. săcătipsíri) σακάτεμα.

săcópulu (πληθ. săcópuli) σακούλα.

săcúlă (πληθ. săcúle) μικρό σακί.

săítă (πληθ. săíte) **1.** σαΐτα, βέλος **2.** σαΐτα, είδος φιδιού.

sălătă (πληθ. sălătși) **1.** σαλάτα **2.** (ειδικότ.) μαρούλι.

sălăbímpsă (χωρ. πληθ.) κακουχία, δυστυχία, ανέχεια.

sălăbuésucu & sălăbusésucu (sălăbu/-íre,-í,-ítă & sălăbuș/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** (me ~) αδυνατίζω (από ασθένεια, κακουχία κ.λπ.) **2.** (me ~) χειροτερεύω, επιδεινώνομαι.

sălăbuíre & sălăbusí're (πληθ. sălăbuíri & sălăbusí'ri) αδυνάτισμα (από ασθένεια ή κακουχία).

sălăbusésucu → sălăbuésucu.

sălăbuși're → sālăbuire.

sălăbuteátsă(πληθ. sālăbuté-tsi) **1.** κακό, συμφορά. **2.** κακουργία, έγκλημα **3.** κακία **4.** ατιμία, βρωμιά, βρομοδουλειά.

sălăbătúra(πληθ. sālăbătúre) βλ λ. sālăbuteátsă στις σημ. 1 & 4.

Sălămbrie, ο Πηνειός στο βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου.

sălămúra(πληθ. sālămúre) σαλαμούρα, άλμη.

sălécetu(χωρ. πληθ.) τόπος με ιτιές.

sălćică(πληθ. sălćice) μικρή ιτιά (υποκ. του. sălce)

sălțare(πληθ. sălțári) πήδημα, το να πηδώ.

sălțáru(πληθ. sălțáre) (παλαιότ. στον μη-χανισμό του μαντανιού) αιωρούμενος (ξύλινος) βραχιόνας που φέρει στο κάτω άκρο του σφύρα με την οποία κοπανά το υφαντό.

sălțănáte(πληθ. sălțănátsi) υπερηφάνεια, αίσθηση ανωτερότητας.

sămáru(πληθ. sāmáre) **1.** σαμάρι: **2.** κέλυφος χελώνας **3.** (πληθ.) είδος παιδικού παιχνιδιού.

sămăricu(πληθ. sămărice) μικρό σαμάρι.

sămărdzî(πληθ. sămărdjádzî) σαμαράς.

sămărdzîliche(πληθ. sămărdjilichi) το επάγγελμα του σαγματοποιού.

sămăruséscu(sămărus/-ire,-í,-ítă) σαμαρώνω.

sămărusire(πληθ. sămărusiri) σαμάρωμα.

Sămbătă(πληθ. Sămbăte) Σάββατο, η έβδομη μέρα της εβδομάδας αρχίζοντας από την Κυριακή

sămíndză(πληθ. sāmíndză) **1.** σπόρος, το σπέρμα των καρπών **2.** σπόρισμα, οποιοδήποτε μέρος του φυτού μπορεί να τοποθετεί στην γη και να βλαστήσει **3.** ανδρικό σπέρμα **4.** γόνος, απόγονος κάποιου **5.** (μτφ.) φυλή, φάρα **6.** (για γιαιούρτι) πυτιά

sămúre(πληθ. sāmúri), (παλαιότ.) επενδύτης από σαμούρι (δέρμα νυφίτσας) που φοριόταν κυρ. από τα μέλη των ανωτέρων κοινωνικών στρωμάτων.

sănătáte(πληθ. sãnătátsi) **1.** υγεία **2.** ως ευχή στη φρ. sãnătáte si anétsi! "να έχετε υγεία" **3.** (ως ευχή που συνοδεύει το τσούγκρισμα των ποτηριών) "γεια!", στην υγεία μας! " **4.** (ως φρ. αποχαιρετισμού) "γεια! αντίο!" **5.** στη φρ. cu sãnătáte! "με γεια!" (ως ευχή για το καινούργιο πράγμα που απόκτησε κάποιος) **6.** (μτφ. για την αγροτική παραγωγή) η απόδοση.

sânge(πληθ. sângi) **1.** αίμα **2.** αίματα (για να δηλωθεί μεγάλη ποσότητα αίματος) **3.** αιμα-

τοχυσία **4.** φόνος, κυρ. αυτός που γίνεται για λόγους εκδικήσεως **5.** (συνεκδ.) ο συγγενής.

sângetúra(πληθ;) αιμάτωμα

săngináre(πληθ. sãnginári) μάτωμα.

sănginédzu(sãngin/-áre,-ái,-átă) **1.** Ματώσω, αιμορραγώ **2.** κάνω αφαιμάξη.

săpáre(πληθ. sãpári) σκάψιμο.

săpătóru - **săpătóará**(πληθ. sãpătóri - sãpătóare) σκαφτιάς- γυναίκα που αναλαμβάνει να σκάψει.

săpătúra(πληθ. sãpătúre) σκάμμα, μέρος που έχει σκαφτεί.

săplămíște(πληθ. sãplămíște) **1.** χαρακτηρισμός ανθρώπου ή ζώου που είναι καχεκτικό, ασθενικό ή αδύναμο **2.** (συνεκδ.) άνθρωπος ή ζώο που είναι άχρηστο.

săpúne(πληθ. sãpúne) σαπούνη.

săráche(πληθ. sãrăchi) **1.** σαράκι **2.** (μτφ.) σαράκι, κρυφή θλίψη **3.** (μτφ.) τύψη.

sărácumă(χωρ. πληθ.) **1.** σαράκι **2.** σαρακοφάγωμα.

săráye(πληθ. sãráyí) **1.** χολ **2.** (κυρ. στις παλιές οικοδομές) σαχνισί **3.** (πληθ.) μεγαλοπρεπής οικία, αρχοντικό.

Sărácățșánu - **Sărácățșaná**(πληθ. Sărácățșáni - Sărácățșáne) Σαρακατσάνος - Σαρακατσάνα.

sărăcuséscu(sărăcus/-ire,-í,-ítă), (me ~) ικανοποιούμαι, ευχαριστιέμαι.

sărăcusíre(πληθ. sărăcusíri) ικανοποίηση, ευχαρίστηση.

sărăcúșă & sărícă(πληθ. sărăcúșe & sărícce) υποκ. του sărícă (βλ. λ.).

sărbătóáre(πληθ. sãrbătóri) **1.** εορτή, συγκεκριμένη μέρα που η εκκλησία την έχει αφιερώσει στη λατρεία ενός αγίου ή τιμά ένα μεγάλο θρησκευτικό γεγονός **2.** αργία, χρόνος κατά τον οποίο διακόπτεται η εργασία συνήθ. εξαιτίας γιορτής ή σημαντικού γεγονότος.

sărghéscu(sãrgh/-ire,-í,-ítă) **1.** (me ~) ρίχνομαι, ορμώ, επιτίθεμαι με ορμή **2.** (me ~) πετάγομαι, πηγαίνω (κάπου) γρήγορα **3.** (me ~) σπεύδω, προθυμοποιούμαι να βοηθήσω (κπ.) **4.** διώχνω, απολύω (κπ. εργασία) **5.** αφήνω ελεύθερο (κπ.) από δεσμό, περιορισμό **6.** (για ζώο) αμολάω, το αφήνω ελεύθερο **7.** (για σκυλί) ξαμολώ, το αφήνω ελεύθερο να χιμήξει **8.** (για νερά) τα αφήνω να ρεύσουν ελεύθερα **9.** (για λιβάδι) επιτρέπω την ελεύθερη βόσκηση του **10.** (για αέρια) αμολάω **11.** δίνω χτύπημα (σε κπ.) **12.** (για βρύσης, κρουνό, σωλήνα) πετάω, εκσφενδονίζω όγκο νερού **13.** (για αρσενικό ζώο) τα αμολάω στο κοπάδι για αναπαραγωγή.

sārghīre(πληθ. sārghīri) **1.** το να επιτίθεται κτ. με ορμή **2.** (σε εργασία) απόλυση **3.** το να αφήνεται κτ. ελεύθερος από δεσμό, περιορισμό **4.** (παλαιότ. κατά το διάστημα του καλοκαιριού) η διαδικασία της καθοδήγησης και αμολήματος ενός υποζυγίου, στα περιφερειακά λιβάδια του οικισμού, προκειμένου να περάσει την νύχτα.

sāricā → sārācūšā.

sārire(πληθ. sāriři) χορός, το να χορεύω. **2.** πήδημα **3.** χοροπήδημα.

sārī mu(sārmāre/sīrmāi/sārmātā) **1.** τρίβω, διασπώ (κτ.) σε μικρότερα κομμάτια **2.** (τριτοπρόσ. για πέτρα, έδαφος, se ~) φθίρεται, φαγώνεται **3.** (για κοπάδι προβάτων) το διαχέω (στον χώρο) για να βοσκήσει **4.** (τριτοπρόσ. για συγκεντρωμένο πλήθος προσώπων se ~) διαλύεται, σκορπίζει **5.** (me ~) φεύγω, ξεκουμπίζομαι (από κάπου).

sārī ħe(πληθ. sāriři) **1.** τρίμμα, θρύμμα **2.** θρύψαλο, θραύσμα **3.** (πληθ.) μυριάδες, αναρίθμητο πλήθος, άπειρος αριθμός, προσώπων, πραγμάτων, αντικειμένων.

sārmāre(πληθ. sār māri) **1.** τρίψιμο, η διάσπαση σε μικρότερα κομμάτια **2.** (για πέτρα, έδαφος) φθορά, φάγωμα **3.** (για κοπάδι προβάτων) διάχυση, στον χώρο, για να βοσκήσει. **4.** (για συγκεντρωμένο πλήθος) διάλυση, σκόρπισμα

sārmānītsā(πληθ., sār mānice) **1.** λίκνο, κούνια μωρού **2.** βαθύπεδο, περικόλειστη λεκάνη ανάμεσα από βουνά.

sārmāturā(πληθ. sār māture) τρίμμα, θρύμμα.

sārvālusēscu(sārvālus/-īre,-ī,-ītā) **1.** σαραβαλιάζω **2.** φτωχαίνω.

sārvālusīre(πληθ. sār vālusīri) **1.** Σαραβάλιασμα **2.** φτώχεια, πτώχευση.

sāsī'che(πληθ. sāsī'chi & sāsī'che) **1.** χαρακτηρισμός ανίκανου, άχρηστου προσώπου **2.** χαρακτηρισμός άχρηστου, μη αποδοτικού ζώου

sātānā - sātānoāĥe(πληθ. sātānādzi - sātānoāĥe) σατανάς - δαιμόνισα.

sāturāre(πληθ. sāturāri) **1.** (για φαγητό) χόρτασμα, χορτασμός **2.** ικανοποίηση μίας έλλειψης **3.** εξοικείωση, με κτ./κτ., σε μεγάλο βαθμό.

sāūgu(πληθ. sāūgi) αφοξυλιά.

sāūle(χωρ. πληθ.) στάθμη, το νήμα που έχει στο κάτω άκρο του βαρίδι, με το οποίο βρίσκουμε την κατακόρυφο.

sāvānusēscu(sāvānus/-īre,-ī,-ītā) σαβανώνω.

sāvānusīre(πληθ. sāvānusīri) σαβάνωμα.

sāvūrā(πληθ. sāvūre) σαβούρα.

scāe(πληθ. scāi) σκάγι.

scādu(scā/-deāre,-dzūi,-dzūtā) **1.** ελαττώνω, μειώνω **2.** αφαιρώ **α.** κάνω (κτ.) μικρότερο ποσοτικά **β.** (στα μαθηματικά) εκτελώ την πράξη της αφαίρεσης **4.** (για προϊόν) φθηναίνω, μειώνω το κόστος **5.** (για προσ.) αδυνατίζω **6.** ξεπέφτω, παρακμάζω.

scāldu & scāldēdzu(scāld/-āre,-āi,-ātā) **1.** (me ~) πλένομαι, κάνω μπάνιο **2.** (μτφ. όταν κλαίω me ~) κολυμπώ στα δάκρυα, είμαι βυθισμένος στα δάκρυα **3.** (μτφ. me ~) εξαφανίζομαι, ξεκουμπίζομαι (από κάπου).

scālu(πληθ. scāle) **1.** ξηρό χόρτο, φύλλο ή αγκάθι που σκαλώνει σε ρούχο ανθρώπου ή σε τρίχωμα ζώου **2.** (μτφ.) κολλισίδα, φορτικός άνθρωπος **3.** άγανο.

scāmnu(πληθ. scāmne) **1.** σκαμνί, **2.** (συνεκδ.) κάθισμα, οτιδήποτε χρησιμοποιείται για να καθίσει κάποιος **3.** θρόνος **4.** (συνεκδ.) η εξουσία **5.** (συνεκδ.) η πρωτοκαθεδρία, η κατοχή κυρίαρχης ή πρωτεύουσας θέσης σε έναν χώρο, τομέα κ. λπ. **6.** (παλαιότ.) ατομικό γεύμα που παρατίθετο σε φιλοξενούμενο ή τιμώμενο πρόσωπο (πάνω σε ειδικό σκαμνί τοποθετούνταν δίσκος με φαγητά) **7.** (σε βουνό) **α.** κάθετη και βραχώδης πλαγιά **β.** πλαγιά που έχει υποστεί καθίζηση **8.** ονομασία διακοσμητικού μοτιβού υφαντού.

scāpiru(scāpir/-āre,-āi,-ātā) **1.** (απρόσ.) ρίχνει αστραπές, αστραποβολεί, αστράφτει **2.** (τριτοπρόσ. για φωτιά) ακτινοβολεί, βγάζω λάμψη **3.** (τριτοπρόσ. για μάτια) αστράφτουν, λάμπουν **4.** (τριτοπρόσ. για ρούχο ή ομορφιά) αστράφτει, εντυπωσιάζει.

scāpitu¹ & scāpitēdzu(scāpit/-āre,-āi,-ātā) **1.** κινούμαι ώσπου χάνομαι από τον οπτικό ορίζοντα, περνάω στην αθέατη πλευρά (κτίσματος, φυσικού όγκου κ.λπ.) **2.** (me ~) φεύγω, πηγαίνω κάπου μακριά **3.** εξαποστέλνω, εκτοπίζω (κτ.) **4.** ξεκάνω, κάνω πέρα, απαλλάσσομαι (από κτ. άχρηστο ή ανεπιθύμητο) **5.** (τριτοπρόσ. για τον ημερήσιο ή νυχτερινό κύκλο) τερματίζει, φθάνει στο τέλος **6.** (τριτοπρόσ. για τον ήλιο) δύει **7.** (τριτοπρόσ. για τα σύννεφα) εξαφανίζονται, διαλύονται.

scāpitu²(πληθ. scāpīte) **1.** τέρμα, τέλος, το χρονικό ή τοπικό σημείο όπου τελειώνει κτ. **2.** (συνεκδ.) η κορυφή ενός βουνού **3.** η πίσω πλευρά, η αθέατη πλευρά ενός βουνού σε σχέση με το σημείο όπου βρίσκόμαστε.

scāpu(scāp/-āre,-āi,-ātā) **1.** τελειώνω **α.** περατώνω, ολοκληρώνω **β.** φθάνω στο τέλος, λήγω. **2.** ξοδεύω (κτ.) μέχρι τέλους, καταναλώνω (κτ.) ολόκληρο χωρίς να αφήνω υπόλειμμα του

3. παύω, απολύω (κπ.) από την δουλειά **4.** γλυτώνω, ξεφεύγω από κίνδυνο ή δυσάρεστη κατάσταση **5.** γλυτώνω, σώζω (κπ.) **6.** τερματίζω τον βίο μου, πεθαίνω **7.** εξαντλούμαι σωματικά, λειώνω. **8.** σταματώ, τερματίζω.

scără(πληθ. scări) **1.** σκάλα **2.** σκαλί, σκαλοπάτι **3.** κάθε στάδιο στην εξελικτική πορεία προσώπων **4.** καθετί που μοιάζει με σειρά από σκαλιά **5.** σχάρα για ψήσιμο **6.** γενιά, οι άνθρωποι που έχουν γεννηθεί την ίδια χρονική περίοδο.

scărminu(scărmin/-ăre,-ái,-átă) **1.** (για το μαλλί των προβάτων) ξαίνω, λαναρίζω **2.** (για μαλλιά) ξεμπερδεύω, ξεμπλέκω **3.** (για έδαφος) σκαλίζω, σκάβω ελαφρά το χώμα και το αναστρέφω **4.** κάνω έλεγχο (σε κτ.) **5.** ψειρίζω, εξετάζω (κτ.) λεπτομερώς **6.** ανακρίνω (κπ.) **7.** ψαχουλεύω, ψάχνω με το χέρι **8.** ανασκαλεύω, αναμοχλεύω (καταστάσεις) **9.** ξεκουμπίζω, απομακρύνω(κτ./κπ.).

scarpelă(scarpéle) σκαρπέλο.

scădeăre(πληθ. scădeări) **1.** ελάττωση, μείωση **2.** (στα μαθηματικά) η πράξη της αφαιρέσης **3.** (για προϊόν) μείωση του κόστους **4.** (για πρόσ.) αδυνάτισμα

scăldédzu → scăldu.

scăldăre(πληθ. scăldări) μπανιάρισμα.

scălisescu(scălis/-ire,-í,-ită) σκαλίζω, λαξεύω.

scălisire(πληθ. scălisiri) σκάλισμα, λάξευμα.

scălisitu(χωρ. πληθ.) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

scămánghe(πληθ. scămánghe) **1.** νιφάδα χιονιού **2.** (μτφ.) καθετί που έχει λευκή απόχρωση **3.** (μτφ.) υφαντό ή υφαντική ύλη που έχει πλυθεί πολύ καλά.

scămnícu & **scămnítşu**(πληθ. scămníce) σκαμνάκι (υποκ.του scămnu).

scămnítşu(πληθ. scămníce) **1.** βλ. λ. scămnícu **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού.

scăndeáo(πληθ. scăndeáie) **1.** σπίθα, σπινθήρας **2.** (μτφ. για τα μάτια) η λάμψη, το σπινθήρισμα.

scăndilăre(πληθ. scăndilări) **1.** σπινθηροβόλημα **2.** (μτφ.) σπινθήρισμα, το να εκπέμπω λάμψη **3.** λαμπύρισμα.

scăndilédzu(scăndil/-ăre,-ái,-átă) **1.** λαμπυρίζω, εκπέμπω φως που παρουσιάζει αυξομειώσεις στην ένταση **2.** σπινθηρίζω, εκπέμπω λάμψη, λάμπω, αστράφτω.

scăndură(πληθ. scăndure) **1.** σανίδα **2.** κάθε σύνεργο από ξύλο που μοιάζει με σανίδα **3.**

(μτφ.) κάτι που είναι σκληρό και άκαμπτο **4.** (ειδικότ.) άνθρωπος που έμεινε ξερός, αναισθητος ή ξύλιασε από το κρύο. **5.** (μτφ.) σημείο του κορμιού που είναι επίπεδο, δεν σχηματίζει καμπύλη.

scăndurăni(χωρ. εν.) **1.** σύνολο συγκεντρωμένων σανίδων **2.** πλήθος σανίδων.

scăndurică & **scăndurítşă**(πληθ. scănduríce & scăndurítşi) σανιδούλα, μικρή σανίδα (υποκ.του scăndură).

scăndurítşă → scăndurică.

scăpăre(πληθ. scăpări) **1.** τελείωμα, η ολοκλήρωση ενός πράγματος ώστε να είναι τελειωμένο **2.** τελειωμός, αποπεράτωση, η λήξη, μίας διαδικασίας **3.** τέρμα, τέλος, το τοπικό ή χρονικό σημείο στο οποίο τελειώνει κτ. **4.** (για ομιλία) διακοπή, παύση **4.** (μτφ.) θάνατος. **5.** σωτηρία, γλιτωμός, λύτρωση.

scăpátu(χωρ. πληθ.) **1.** τέλος, τέρμα, πέρας, το χρονικό σημείο στο οποίο τελειώνει κτ. **2.** βλ. λ. scăpăre στις σημ .1. & 4.

scăpătúra(πληθ. scăpătúre) **1.** τέλος, τέρμα, το τοπικό σημείο στο οποίο τελειώνει κάτι **2.** (για τον ήλιο) ηλιοβασίλεμα, η ώρα κατά την οποία δύει **3.** βλ. λ. scăpăre στη σημ .2.

scăpirăre(πληθ. scăpirări) **1.** αστραποβόλημα **2.** (για φωτιά) το να ακτινοβολεί, να βγάζει λάμψη.

scăpităre(πληθ. scăpitări) **1.** (για τον ήλιο) δύση, η ώρα κατά την οποία δύει **2.** (για μέρα ή νύχτα) το τέλος, το χρονικό σημείο που τελειώνει **3.** το να χαθώ από τον οπτικό ορίζοντα, να περάσω στην αθέατη πλευρά κτίσματος, φυσικού όγκου κ. λπ. **4.** (για πρόσ.) εκτόπιση, το να ξαποστείλω κπ. **5.** το να ξεκάνω, να κάνω πέρα, να απαλλαχτώ από κάτι άχρηστο ή ανεπιθύμητο.

scăpitătă(χωρ. πληθ.) δύση **α.** βασίλεμα, λυκόφως **β.** (ειδικότ. για τον ήλιο) ηλιοβασίλεμα, η ώρα κατά την οποία δύει..

scăpitédzu → scăpitu.

scărbunăre(πληθ. scărbunări) το να διασπώ (κοπανώντας με κτ.) πυρακτωμένα ξύλα για να βγάλουν περισσότερη φλόγα.

scărbunédzu(scărbun/-ăre,-ái,-átă) **1.** Διασπώ (κοπανώντας με κτ.) πυρακτωμένα ξύλα για να βγάλουν περισσότερη φλόγα. **2.** Απομακρύνω (κπ.) με τρόπο **3.** (me ~) απομακρύνω(από κάπου) με τρόπο.

scărchinăre(πληθ. scărchinări) ξύσιμο με τα δάχτυλα.

scărchínu(scărchin/-ăre,-ái,-átă) **1.** **α.** ξύνω (με τα δάχτυλα) **β.** (me ~) ξύνομαι (με τα δάχτυλα) **2.** (συνεκδ. me ~) χαϊδολογιέμαι (με

κπ.) **3.** (me ~) ενεργώ, δραστηριοποιούμαι (για να κάνω κτ.) **4.** προωθώ (μία υπόθεση) **5.** ξετινάζω, απομυζώ (κπ.) οικονομικά.

scărică & scărîțșă(πληθ. scărice) σκαλίτσα (υποκ. του. scără)

scărîțșă → scărîcă.

scărminăre(πληθ. scărminări) **1.** (για μαλλί προβάτων) λανάρισμα **2.** (για μαλλιά) ξεμπέρισμα, ξέπλεγμα **3.** (για έδαφος) σκάλισμα, ελαφρό σκάψιμο και αναστροφή του χώματος **4.** το να ελέγξω κάτι **5.** διερεύνηση, εξέταση.

scărminătúra(πληθ. scărmi-nătúra) **1.** η διαδικασία του λαναρίσματος των μαλλιών **2.** η πράξη του λαναρίσματος των μαλλιών **3.** (για έδαφος) σκάλισμα, ίχνος από ελαφρό σκάψιμο **4.** ανάκριση

scărpîne(χωρ. πληθ.) σκαρπίνι.

schédhiu(πληθ. schédhie) σχέδιο.

shedhiséscu(shedhis/-ire,-í,-itã) σχεδιάζω.

shedhisire(πληθ. shedhisiri) σχεδίαση.

schepăre & schipăre(πληθ. schepări & schipări) **1.** σκεπάρνι **2.** σκαλιστήρι κήπου.

schepărică(πληθ. schepărice) **1.** μικρό σκεπάρνι **2.** μικρό σκαλιστήρι κήπου (υποκ. του. schepăre).

schépe(πληθ. schépi) **1.** πλακούντας εμβρύου ζώου **2.** στη φρ. *ni se agúipse schépea!* "έπαθα ομφαλοκήλη".

schértsă(πληθ. schértsuri) σκέρτσο

schicăre(πληθ. schicări) στάχουασμα.

schícu¹(schic/-ăre,-ái,-átã) **1.** σταχυάζω, βγάζω στάχυ **2.** (για στέλεχος χόρτου) μεγαλώνω.

schícu²(πληθ. schícuri) στάχυ.

schilipséscu(schilips/-ire,-í,-itã) **1.** (τριτοπρόσ. για σκυλί, se ~) συνουσιάζεται **2.** φρακάρω, κολλώ, βρίσκω εμπόδιο.

schilipsire(πληθ. schilipsiri) **1.** (για σκυλί) το να συνουσιάζεται **2.** κόλλημα, φρακάρισμα.

schináme(χωρ. πληθ.) μέρος με πολλά αγκάθια.

schináre¹(πληθ. schinári) ραχοκοκαλιά σπονδυλική στήλη, κυρ. των ζώων.

schináre²(πληθ. schinári) **1.** κέντρισμα, τρύπημα από κτ. αιχμηρό (αγκάθι, κεντρί, ψαροκόκαλο κ. λπ.) **2.** (για φωτιά) υποδαύλιση **3.** (για πράγματα, καταστάσεις) υποδαύλιση, υποκίνηση **4.** σπερμολογία, διάδοση φημών.

schinétu(πληθ. schinéture) αγκαθότοπος.

schinirátu(πληθ. schinirate) **1.** σπονδυλική στήλη **2.** ψαροκόκαλο, η ραχοκοκαλιά του ψαριού-**3.** καβαλάρης το οριζόντιο δοκάρι στην

κορυφή της στέγης.

schinișóru(πληθ. schinișóri) μπρόκολο.

schínu¹(schin/-ăre,-ái,-átã) **1.** (me ~) κεντρίζομαι, τρυπιέμαι από κάτι αιχμηρό (αγκάθι, κεντρί, ψαροκόκαλο κ. λπ.) **2.** (για φωτιά) υποδαυλίζω, συνδαυλίζω **3.** (για πράγματα, κατάστασεις) υποδαυλίζω, υποθάλλω, υποκινώ **4.** εξάπτω, αφυπνίζω αισθήματα (πάθος, θαυμασμό, εντυπωσιασμό) **5.** κεντρίζω το ενδιαφέρον (για κτ.) **6.** κάνω νύξη (για κτ.) **7.** ωθώ, παροτρύνω, παρακινώ (κπ.) **8.** διαδίδω, σπερμολογώ (μυστικά, ψέματα).

schínu²(πληθ. schíni) **1.** αγκάθι **2.** (συνεκδ.) κάθε αγκαθωτό φυτό **3.** το κεντρί των εντόμων **4.** ψαροκόκαλο, βελονοειδές οστό ψαριού **5.** ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού **6.** (μτφ.) αιχμή, μπηχτή.

schipăre → schepăre.

schívală(πληθ. schívale) σκύβαλο.

scîndjuéscu(scîndju/-ire,-í,-itã) **1.** (me ~) γίνομαι σκληρός, παύω να έχω ευαισθησίες **2.** (τριτοπρόσ. για ξύλο, δένδρο, se ~) σκληραίνει, αποβάλει τα υγρά μου και στεγνώνει **3.** (τριτοπρόσ. για έδαφος) ξηραίνεται, στεγνώνει (λόγω ανομβρίας).

scîndjuire(πληθ. scîndjuiri) **1.** (για ξύλο, δένδρο) σκλήρυνση, στέγνωμα (λόγω αποβολής των υγρών) **2.** (για έδαφος) σκλήρυνση, στέγνωμα (λόγω ανομβρίας).

scîrțșiéscu & scrîțșiéscu & scrîțșicu (scîrțși & scrîțși & scrîțșic/-ire,-í,-itã), (για τα δόντια) τρίζω.

scîrțșuire & scrîțșuire & scrîțșicare (πληθ. scîrțșuiri & scrîțșuiri & scrîțșicári), (για τα δόντια) τρίξιμο.

sclávu - sclávă(πληθ. sclávi -scláve) σκλάβος – σκλάβια.

sclăvuéscu(sclăvu/-ire,-í,-itã) **1.** (me ~) σκλαβόνομαι, αποκτώ την υποχρέωση να κάνω κτ. για πολύ καιρό χωρίς να μπορώ να απαλλαγώ **2.** κρατώ κπ. σε έναν χώρο, δεν τον αφήνω να φύγει **3.** (me ~) προσκολλώμαι σε ένα μέρος.

sclăvuire(πληθ. sclăvuiri) σκλάβωμα.

scoláre(πληθ. scolári) **1.** σήκωμα **a.** ύψωση προς τα πάνω **b.** έγερση από την θέση που κάθεται κπ. **2.** ξύπνημα, έγερση από τον ύπνο **3.** (για ζύμη) φούσκωμα **4.** (όταν ακουμπώ ή κάθομαι πάνω σε έδαφος, πέτρα ή τοίχο κ.τ.ό) πάγωμα, το κρύωμα που προκαλεί η επαφή **5.** εξέγερση, ξεσηκωμός **6.** (σε εσωτερικό χώρο) η μετακίνηση πραγμάτων για να συγυρίσω ένα.

scolu(scol/-ăre,-ái,-átã) **1.** σηκώνω **a.** υψώ-

νω, κινώ (κτ.) προς τα πάνω **β.** κάνω κτ. να αφήσει τη θέση που καθόταν **γ.** (με ~) σηκώνομαι, εγείρομαι από την θέση μου **2.** (με ~) εγείρομαι από τον ύπνο, ξυπνώ **3.** (τριτοπρόσ. για ζύμη, σε ~) φουσκώνει **4.** (τριτοπρόσ. για χιονοθύελλα) φυσάει **5.** (μτφ. με ~) συνέρχομαι, αποθεραπεύομαι **6.** (τριτοπρόσ. για πέτρα, τοίχο, έδαφος κ.τ.ο. που το ακουμπώ ή κάθομαι πάνω του) σε παγώνει, σε κρυώνει **7.** (με ~) ξεσηκώνομαι, εξεγείρομαι (εναντίον κάποιου) **8.** ξεσηκώνω, παρακινώ (κτ.) σε κάτι, προτρέπω **9.** ανεβάζω, εκθειάζω, εξυμνώ (κτ.) **10.** (με ~) κινούμαι (προς κτ.) για να του κάνω κτ. (να τον χτυπήσω, αγγίξω, φιλήσω κ.λπ.) **11.** (για εσωτερικό χώρο) μετακινώ τα πράγματά του για να τον συγυρίσω **12.** (με ~) νιώθω, αισθάνομαι (πυρετό, τρέμουλο, κρύο, ντροπή).

scóndu¹(πληθ. scónduri) **1.** εμπόδιο, ότιδήποτε εμποδίζει παρακαλώει την πορεία των πραγμάτων **2.** αντίρρηση, άρνηση.

scóndu²(πληθ. scónduri) σκόντο, έκπτωση στην τιμή προϊόντος ή σε ποσό που πρέπει να πληρωθεί.

scordháme(πληθ. scordháni) σκορδαλιά.

scoteáre(πληθ. scotéiri) **1.** βγάλσιμο **α.** αντικειμένου έξω από το εσωτερικό σημείο που βρίσκεται **β.** από εσωτερικό σε εξωτερικό χώρο **γ.** απόσπαση **δ.** από το σώμα ρούχων ή εξαρτημάτων **2.** απομάκρυνση, διώξιμο (κάποιου) από ένα χώρο **3.** το να πάρω κάτι από την θέση του **4.** (για λόγο) εκφώνηση **5.** η απόλυση (κάποιου) ή αλλαγή των καθηκόντων του **6.** (σε λαχανόκηπο) μάζεμα των λαχανικών που ωρίμασαν **7.** (για νεκρό) εκταφή **8.** ξέβαμμα.

scótu(sc/-oteáre,-ózu,-oásă) **1.** βγάζω **α.** τοποθετώ, μεταφέρω κτ. από μέσα από το εσωτερικό σημείο που βρίσκεται **β.** μεταφέρω, οδηγώ από εσωτερικό σε εξωτερικό χώρο **γ.** αποσπώ, αποχωρίζω **δ.** αφαιρώ από το σώμα **ι** ρούχα ή εξαρτήματα που φορώ **ii.** βρωμιές **2.** απομακρύνω, διώχνω (κτ.) από ένα χώρο **3.** απομακρύνω, παίρνω κτ. από την θέση του **4.** εξαρθρώνω, στραμπουλίζω **5.** οδηγώ, καταλήγω **6.** εκφράζω, αφήνω να εκδηλωθεί (κτ. που έχω μέσα μου) **7.** παράγω **8.** (για χωράφι) ευδοκιμώ, αποδίδω **9.** εμφανίζω (κτ.) βγαίνοντας από μέσα **10.** (για λόγο) εκφωνώ **11.** (για πρόσ.) βγάζω, αναδεικνύω **12.** εκλέγω **13.** αποδίδω (σε κτ.) μία ιδιότητα **14.** (όταν μετρώ) βγάζω αποτέλεσμα, υπολογίζω **15.** (για γράμματα, ψηφία) διακρίνω, μπορώ να διαβάσω. **16.** (για χρήματα) κερδίζω, εισπράττω **17.** προσφέρω φίλημα (σε επισκέπτη, φιλοξενούμενο) **18.** Διανύω, πορεύομαι, την βγάζω (με συγκεκριμένες προμήθειες) **19.** (για σχολή) τελειώνω τις σπου-

δές μου, αποφοιτώ **20.** (τριτοπρόσ. για υγρό) τρέχει, ρέει **21.** (τριτοπρόσ. για καπνό) εκπέμπεται, διαχέεται **22.** απολύω (κάποιον) ή του αλλάζω καθήκοντα **23.** καταφέρνω (κτ.) δύσκολο **24.** εφευρίσκω, βρίσκω **25.** (για ποίημα, άσμα) συνθέτω **26.** γίνεται παρουσίασή μου (ενώπιον κάποιου) **27.** (για λαχανόκηπο) κάνω συγκομιδή (των λαχανικών που ωρίμασαν) **28.** (για νεκρό) κάνω εκταφή **29.** (τριτοπρόσ. για ρούχο) ξεβάφει **30.** (για όπλο) προβάλλω **31.** (τριτοπρόσ. για σκεύος, δοχείο) έχει διαρροή **32.** ξεπροβοδίζω (κτ.) **33.** (για φωτιά) με ζεσταίνει υπερβολικά **34.** (για τη θεία λειτουργία) τελειώνω, αποπερατώνω..

scrápu(πληθ. scráchi) σκορπιός.

screáio(πληθ. screáile) υπογραφή.

screáire(πληθ. screáiri) **1.** γραφή **α.** ο γραφικός χαρακτήρας **β.** κτ. που έχει γραφεί **2.** χάραγμα, σκάλισμα με αιχμηρό αντικείμενο **3.** (σε φυτευτικό αύλακα) σκάλισμα, ελαφρό σκάψιμο του χώματος για να ανανεωθεί.

screú(scr/-eáire,-eái,-eátă) **1.** γράφω **2.** χαράσσω (με αιχμηρό αντικείμενο), σκαλίζω **3.** (σε φυτευτικός αύλακα) σκαλίζω, σκάβω ελαφρά το χώμα για να ανανεωθεί.

scrié(πληθ. scrii) **1.** (σε υποζύγιο) τριχιά που συγκρατεί το σαμάρι και παράλληλα χρησιμεύει στη τοποθέτηση των φορτίων **2.** (παλαιότ.) καθένα από τα κορδόνια που συγκρατούσαν τις περισκελίδες της dhimtä (βλ. λ.) από τον ανάσπαστο (βλ. λ. stringlă).

scrietúrá(πληθ. scrietúre) **1.** γραφή, κάτι που έχει γραφεί κάπου **2.** επιστολή, γραπτό μήνυμα **3.** χαραματιά, χαρακιά.

scrítșicare & **scrítșîire** → scirtșîire.

scrí'țșicu¹ & **scrítșîescu** → scirtșîescu.

scrí'țșicu²(πληθ. srcí'țșiche) χόνδρος.

scrumáre → înscrumáre.

scrumédzu & **scrúmu**(scrum/-áre,-ái,-átă) **1.** καψαλίζω **2.** (με ~) ξεραίνομαι από δίψα, αφυδατώνομαι **3.** (για φαγητό) καίγομαι ελαφρά (βλ. κ' λ. înscrúmu).

scrumutúrá(πληθ. scrumătúre) **1.** μυρωδιά καψαλίσματος **2.** φαγητό που έχει αρπάξει, έχει καεί.

scrúmu → scrumédzu.

scrúmu(χωρ. πληθ.) **1.** μυρωδιά καμένου **2.** καρβονιασμένο πράγμα **3.** (μτφ. για το έδαφος) υπερβολικά ξεραμένο **5.** (μτφ. για το στομα) πικρό, κατάπικρο **6.** (μτφ.) πρόσωπο ή πράγμα που έχει μαυρίσει πολύ.

scucheáre¹ → ascucheáre¹.

scucheáre² → ascucheáre².

scucheátu → ascucheátu.

scuchitúră → ascuchitúră.

scúchiu¹ → ascúchiu¹.

scúchiu² → ascúchiu².

scúlă(πληθ. scúle) το πίσω πεπλατυσμένο μέρος λεπίδας τσεκουριού, σφυριού κ.τ.ό. .

sculotóru(χωρ. πληθ.), (παλαιότ. στο μηχανισμό του νερόμυλου) ο μοχλός που ανεβοκατέβαζε την επάνω μυλόπετρα ώστε να παράγει ψηλότερο ή αντίστοιχα χοντρότερο αλεύρι.

scuíó(πληθ. scuíádzî) **1.** σχολείο **2.** σχολή.

scumbeádhe(πληθ. scumbédzî) ακρίβεια.

scumbédzu(scumbu/-íre,-í,-ítă) ακριβαίνω, αυξάνω την τιμή, το κόστος πώλησης.

scumbuíre(πληθ. scumbuíri) ανατίμηση της τιμής προϊόντος.

scumbuséscu → născumbuséscu.

scumbusíre → născumbusíre.

scúpă(πληθ. scúpe) ρείκι.

scútă(πληθ. scúte) **1.** (παλαιότ.) ύφασμα που τοποθετούνταν μπροστά από τους μηρούς του μωρού για να το ζεσταίνει και παράλληλα να εμποδίζει τα ούρα να βρέξουν τα ρούχα **2.** σαμαροσκοτύι, μάλλινο κάλυμμα υποζυγίου που τοποθετείται μεταξύ της ράχης και του σαμαριού

scúticu(πληθ. scútime) τύπος μάλλινου υφάσματος.

scuturáre(πληθ. scuturári) **1.** (για ρούχο κ.τ.ό.) τίναγμα **2.** (για εσωτερικό χώρο) καθάρισμα, σιγύρισμα **3.** (για δημητριακό που έχει μεστώσει) εκτίναξη, πέταγμα του καρπού **4.** (για καρποφόρο δένδρο) το ράβδισμα των κλαδιών του (για να πέσουν οι καρποί).

scúтуру(scutur/-áre,-ái,-átă) **1.** (για ρούχα κ.τ.ό..) τινάζω **2.** (me ~) τινάζομαι (για να φύγει κάτι από πάνω μου) **3.** (για χρήματα, me ~) ξετινάζομαι, μένω απένταρος **4.** (για εσωτερικό χώρο) καθαρίζω, συγυρίζω **5.** (τριτοπρόσ. για δημητριακό που έχει μεστώσει) εκτινάσσει, πετάει τους καρπούς μου **6.** (για καρποφόρο δένδρο) ραβδίζω τα κλαδιά του (για να πέσουν οι καρποί).

seáceră & **seáciră**(πληθ. seácere & seáci-re) **1.** δρεπάνι **2.** (συνεκδ.) θεριστής.

seáciră → seáceră

seáciru(secir/-áre,-ái,-átă) **1.** θερίζω **2.** (μτφ. τριτοπρόσ. για τον πόνο) με σπαράζει, με σφαδιάζει **3.** (μτφ. ως απειλή σε προσ.) κόβω, σφάζω **4.** (μτφ., τριτοπρόσ. για το κρύο) είναι έντονο, παγώνει πολύ.

seáminu(semin/-áre,-ái,-átă) **1.** σπέρνω, καλλιεργώ **2.** (μτφ) τεκνοποιώ, γεννώ παιδί **3.**

(για λόγια) διασπείρω, διαχέω, σπερμολογώ.

seáră(πληθ., séri) **1.** βράδυ, βραδιά **2.** (κατ' επέκτ.) βραδιά, νύχτα, ολόκληρο το χρονικό διάστημα από τη δύση του ηλίου ως την επόμενη ανατολή **3.** (ως επίρρ.) βράδυ, κατά το σούρουπο, τη νύχτα.

seáte(χωρ. πληθ.) **1.** δίψα **2.** (μτφ.) όρεξη, διάθεση για μία ενέργεια **3.** (ειδικότ.) όρεξη, επιθυμία για φαγητό **4.** ζήλος, θέρμη για κάτι **5.** μανία.

secáre(πληθ. secári) **1.** (για φυτό) μαράγκιασμα **2.** (για σώμα) μερική ή ολική παράλυση **3.** (για έδαφος) ξήρανση **4.** πάγωμα, ξεπάγισμα, αίσθηση έντονου κρύου.

secătúră(πληθ. secătúre) **1.** ξηρασία, ανομβρία **2.** ξεράδι, ξερόκλαδο.

seciráre(πληθ. secirári) **1.** θέρισμα, θερισμός, το να θερίζει κανείς **2.** (συνεκδ.) θέρος, η χρονική περίοδος του θερισμού **3.** (μτφ.) παγωνιά, έντονο κρύο.

secléte(πληθ. seclétsî & secléturi) **1.** σεκλέτι, καημός **2.** θλίψη.

seclétisescu(seclétis/-íre,-í,-ítă), (me ~) σεκλετίζομαι.

seclétisire(πληθ. seclétisiri) στενοχώρια, το να στενοχωρηθώ.

secu¹(sec/-áre,-ái,-átă) **1.** (για φυτό) ξεραίνομαι, μαραίνομαι **2.** (για σώμα) παραλύω (μερικώς ή ολικώς) **3.** παραλύω, μένω ξερός (από φόβο) **4.** (για ψύχος) παγώνω (μερικώς ή ολικώς).

secu²(χωρ. πληθ.) παγωνιά, δριμύ ψύχος.

sefculă(πληθ. sefcule) σέσκουλο.

sefté(πληθ. seftádzî) σεφτές.

sehtîrlíche & **sehtîrsíre**(πληθ. sehtîrlíchi & sehtîrsíri) σιχτίρισμα.

sehtî're(χωρ. πληθ.) σιχτίρ.

sehtîrséscu(sehtîrs/-íre,-í,-ítă) σιχτιρίζω.

sehtîrsíre → sehtîrlíche.

seleméndră(πληθ. seleméndre) σαλαμάνδρα

sélfă(πληθ. sélfe) ξύλο, κτύπημα, βάρεμα

seluséscu(selus/-íre,-í,-ítă) σελώνω.

selusíre(πληθ. selusíri) σέλωμα.

sélină(πληθ. séline) σέλινω.

selté(πληθ. seltádzî) στρώμα, η στρωμνή.

seláméte(πληθ. selámétsî & seláméturi) **1.** βοήθημα, βοήθεια που συμβάλει στην αντιμετώπιση βιοτικών αναγκών **2.** οικονομική βοήθεια **3.** εξυπηρέτηση, εκδούλευση.

semasíe(χωρ. πληθ.) στη φρ. dáu semasíe! "δίνω σημασία".

sémbre & **sembríre** (χωρ. πληθ.), (παλαιότ.) μορφή σύμπραξης μεταξύ δύο ζευγιάδων (συμμετέχοντας ο καθένας με το βόδι του αναλαμβάναν να οργώσουν τόσο τα δικά τους, όσο και τα ξένα χωράφια).

sembríre → sébre.

semenătúră & **seminătúră** (πληθ. seme-nătúre & seminătú-re) **1.** καλλιέργεια, το φυτό ή τα φυτά που καλλιεργούνται σε μία έκταση **2.** (συνεκδ.) φυτεία **3.** σποριάς, το κάθε ένα από τα τμήματα στα οποία χωρίζεται ο αγρός κατά την διαδικασία της σποράς (η κατά τμήμα σπορά του αγρού επιτρέπει μία αποτελεσματικότερη κατανομή του σπόρου).

seminăre (πληθ. seminări) **1.** σπάρσιμο, σπορά, η ενέργεια του σπέρνω **2.** η διαδικασία της σποράς.

seminătúră → seminătură.

semiġdále (πληθ. semiġdháli) σιμιγδάλι.

semnăre (πληθ. semnări) **1.** σημάδεμα, μαρκάρισμα **2.** οριοθέτηση **3.** σημείωση, το να γράψω κάτι.

semnătúră (πληθ. semnătúre) βλ. λ. sé-mnu² στις σημ. 1. & 3.

semnícu (πληθ. semníce) σημαδάκι (υποκ. του sémn²).

sémn¹ (semn/-ăre,-ái,-átă) **1.** (για στόχο) σημαδεύω **2.** οροθετώ, τοποθετώ οροθετικά σημεία **3.** σημειώνω, γράφω **4.** υπογράφω **5.** σημαδεύω, μαρκάρω (κτ.) **6.** (για ζώο) εγκυμονώ, μένω έγκυος.

sémn² (πληθ. seamne) **1.** σημάδι **α.** οτιδήποτε ξεχωρίζει (λόγω διαφορετικής υφής, χρώματος κ.λπ.) μέσα σε μία μεγάλη ομοειδή ομάδα **β.** (ειδικότ. στο δέρμα) στίγμα ή σπίλος **γ.** ίχνος, οτιδήποτε απομένει στο σημείο από όπου πέρασε, όπου έγινε ή υπήρξε κτ. **δ.** (ειδικότ.) ίχνος από χτύπημα ή τραύμα **ε.** (ειδικότ.) χνάρι, πατημασιά **στ.** οτιδήποτε αποτελεί ένδειξη για κάτι **2.** οροθετικό σημείο, διακριτικό ορίων κτήματος ή εδαφικών συνόρων **3.** (συνεκδ.) το σύνορο **4.** διακριτικό γνώρισμα που γίνεται σε αντί προβάτου ως ένδειξη κατοχής του από συγκεκριμένο μέλος του τσελιγκάτου **5.** (συνεκδ.) σμίχτης, συνέταιρος-κάτοχος τμήματος του ζωικού κεφαλαίου ενός τσελιγκάτου **6.** οδηγία, καθοδήγηση **7.** εντολή **8.** σινιάλο, σήμα **9.** σημάδι, στόχος **10.** οiwόνος **11.** κάτι το θαυμάσιο, το υπέροχο, το εξάισιο **12.** δείγμα **13.** παραδειγματισμός (κυρ. το ξυλοκόπημα κάποιου, προς φρονηματισμό του ιδίου ή άλλων) **14.** υπόδειγμα, πρότυπο για μίμηση **15.** Δίδαγμα, μάθημα, απόκτηση εμπειρίας ύστερα από σφάλμα **16.** υπογραφή.

sémtea (πληθ. sénte) **1.** γένος, φυλή, φάρα **2.** γενιά, σύνολο ανθρώπων που η ακμή και η δράση τους συμπίπτει χρονικά **3.** σόι, γενιά, σύνολο οικογενειών που κατάγονται διαδοχικά ή μία από την άλλη **4.** τα φυσικά χαρακτηριστικά του κάθε ανθρώπου ως στοιχείο που δηλώνει καταγωγή από συγκεκριμένο πρόγονο, οικογένεια ή φυλή.

sendóne (πληθ. sendóne) σεντόνι.

sendúche (πληθ. sendúchi) μπαούλο, σεντούκι.

senduchică & **senduchítsă** (πληθ. senduchítsi) μικρό μπαούλο (υποκ. του sendúche).

senduchítsă → senduchică.

sentsíre (πληθ. sentsíri) **1.** αίσθημα, αντίληψη μέσω των αισθήσεων **2.** συναίσθηση καταστάσεως ή πράγματος **3.** νιώσιμο, κατανόηση της καταστάσεως κάποιου.

sepéte & **sipéte** (πληθ. sepétsi & sipétsi) μπαούλο.

septămână (πληθ. septămâne) εβδομάδα.

septămătúșă (χωρ. πληθ.) εβδομαδούλα (υποκ. του septămână).

seréte (πληθ. seréturi) σιρίτι.

seridjă (πληθ. seridjádzi) χοιράδωση

serínghiu (πληθ. serínghiuri) συρίγγιο

seríne (πληθ. seriíni) **1.** οτιδήποτε χρησιμοποιείται ως σκευός για το τάισμα των ζώων με αλάτι **2.** αλαταριά, το μέρος όπου οι βοσκοί ταΐζουν τα ζώα τους με αλάτι.

serínu (πληθ. seriíni) βράδυ ή νύχτα κατά την οποία επικρατεί αίθριος καιρός.

sermenexé (πληθ. sermenecşádzi) μενεξές.

sermie (πληθ. sermii) συνάχι.

sermendăre (πληθ. sermendări) συνάχωμα, το να συναχωθεί κάποιος.

sermendédzu (sermend/-ăre,-ái,-átă), (me ~) συναχώνομαι.

serzilă (πληθ. sersile), (μειωτ. για γυναίκα) **α.** ιδιόρρυθμη, παράξενη **β.** ατημέλητη **γ.** άχαρη γυναίκα.

sertiliche (πληθ. sertelichi) **1.** νευρικότητα, ψυχική υπερένταση **2.** νεύρο, ζωτικότητα.

seryáne (πληθ. seryénuri) **1.** θέα, αγνάντευμα, θέαση **2.** θέαμα, καθετί το οποίο βλέπει κανείς και του προσφέρει ευχαρίστηση.

sésulă (πληθ. sésule) σέσουλα.

sétă (πληθ. séte) χαρακτηρισμός ανεπρόκοπτης γυναίκας.

séu (πληθ. seále) **1.** ξίγκι **2.** λίπος, το πάχος του σώματος.

sevdă (πληθ. sevdádzi) **1.** σεβντάς, έρωτας **2.** (μτφ.) η ιδιαίτερη αγάπη, το πάθος για κάτι.

sevdālī´ & sevdāloáñe(πληθ. sevdaládzi & sevdāloáñe) **1.** ερωτιάρης - ερωτιάρα **2.** μέρα-ρακλής - μερακλού, άνδρας - γυναίκα που επιζη-τεί, αγαπά το εξεζητημένο, το ωραίο.

sevró(πληθ. sevrádzi) σεβρό.

sfálsă(πληθ. sfálsuri) καθετί που είναι λο-ξό.

sfildhişu(χωρ. πληθ.) φύλντισι.

sfínă(πληθ. sfíne) **1.** σφήνα **2** (για ψωμί) φέτα.

sfinuséscu(sfinus/-íre,-í,-ítă) σφινώνω κτ.

sfínusíre(πληθ. sfínusíri) σφίνωμα.

sfrăyídhă(πληθ. sfrăyídhe) ξύλινη στάμπα με την οποία σφραγίζουν τα πρόσφορα.

sfulburáre(πληθ. sfulburári) αστραποβό-λημα, το να βγαίνει έντονη λάμψη από αστρα-πή ή φωτιά.

sfulburédzu(sfulbur/-áre,-ái,-átă) **1.** (για αστραπή) αστραποβολώ, αστράφτω, **2.** (για φλόγα) αστράφτω, βγάζω έντονη λάμψη **2.** (μτφ. για καθαριότητα) **α.** λάμπω, αστράφτω **β.** κάνω (κτ.) να λαμποκοπά, να αστράφτει.

sfúlbu & sfúlgu(πληθ. sfúlburí & sfúlguri) **1.** αστραπή, η λάμψη παράγεται όταν πέφτει κεραυνός **2.** η πύρινη γλώσσα της φωτιάς.

sfúlgu → sfúlbu.

sfúngu(πληθ. sfúnguri) **1.** σφουγγάρι **2.** (συνεκδ.) σβηστήρα.

sholarhíu(πληθ. sholarhíuri) σχολαρχείο.

sicără(πληθ. sicári) βρίζα.

sifére(πληθ. siféri & siféuri) πόλεμος.

sihăriche(πληθ. sihărichi) **1.** συγχαρητή-ριος λόγος μέσω του οποίου εκφράζεται η συμ-μετοχή στη χαρά του άλλου **2** συχαρίκια, ευχά-ριστη είδηση

sihére(πληθ. sihéri) **1.** έλεγχος, διακυβέρνη-ση **2.** επιμέλεια, ευθύνη, φροντίδα

siluéscu(silu/-íre,-í,-ítă) συλλογιέμαι, βα-σανίζω το μυαλό μου, προβληματίζομαι.

siluíre(πληθ. siluíri) έντονη σκέψη για κάτι, προβληματισμός.

siméte(πληθ. siméturi) θαύμα **α.** υπερφυσι-κό φαινόμενο που δεν εξηγείται με την λογική **β.** οτιδήποτε προκαλεί θαυμασμό, το εξάισιο, το καταπληκτικό.

simíu(πληθ. simíuri) **1.** συντέλεια, κοσμο-χλασιά **2.** (μτφ.) πολύ κακά καιρικά φαινόμε-να **3.** σημείο, οiwónός κάτι το σηµαδιακό.

sináfe(πληθ. sináfi) **1.** σινάφι, συντεχνία **2.** (κατ. επέκτ.) κοινωνική ομάδα, κύκλος, κάστα.

sínapse(πληθ. sínapse) η (ιερά) σύνοψη.

sinărséscu(sinărs/-íre,-í,-ítă) (me ~) ξεσυ-

νερίζομαι.

sinărsíre(πληθ. sinărsíri) ξεσυνέρισμα.

sindéle(πληθ. sindéuri) κατακλυσμός.

sindrófe(πληθ. sindróhi) σώβρακο.

sinéryu(χωρ. πληθ.) ξεσυνέριση.

singacistó(πληθ. singacistádzi) είδος αντι-κριστού χορού..

singăcéscu(singăc/-íre,-í,-ítă) **1.** χορεύω στον ρυθμό του χορού singacistó (βλ. λ.) **2.** τα-λαντεύομαι, προχωρώ κινούμενος λικνιστά **3.** (μτφ. για καρβάλρη) ζαλίζομαι λόγω της ταλά-ντευσης που προκαλεί η κίνηση του ζώου.

singăcíre(πληθ. singăcíri) η εκτέλεση των κινήσεων του χορού singacistó (βλ. λ.).

singuráme(πληθ. singuráni) μοναξιά.

singurítate(πληθ. singurítăsi) βλ. λ. si- nguráme.

siníe(πληθ. sinii) σινί.

síntu(sents/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** (me ~) αισθά-νομαι **α.** αντιλαμβάνομαι μέσω των αισθήσεων **β.** έχω συναισθηση (καταστάσεως ή πράγμα-τος) **γ.** νιώθω, κατανοώ την κατάσταση κά-ποιου, συμπάσχω **2.** (me ~) διαισθάνομαι, προ-αισθάνομαι.

sínu(πληθ. sine) **1.** κόρφος, αγκαλιά, τα στήθη της γυναίκας ή το στέρνο του άνδρα **2.** (συνεκδ.) μαστός γυναίκας (κυρ. ως όργανο θηλασμού) **3.** (μτφ.) η προστασία, η φροντίδα που παρέχει κάποιος σε ένα άλλο (κυρ. Μικρό-τερο και πιο αδύναμο άτομο) **4.** εδαφική κό-λπωση, κοιλότητα **5.** το τμήμα ενός ρούχου που καλύπτει κοιλότητα ανθρώπινου σώματος (μασχάλη, γεννητικά όργανα κ. λπ.) **6.** κάθε αυτοτελές κομμάτι υφάσματος που συρράπτε-ται μαζί με άλλα για να κατασκευαστεί ένα ρούχο **7.** (ως επίρρ.) κοντά, πλησίον, σιμά.

sipéte → seπέte.

sirbéşu & sirbéşă(πληθ. sirbéşi & sirbéşe) αλαζόνας, εγωιστής - εγωίστρια.

sirmaé(χωρ. πληθ.) **1.** το αρχικό κεφάλαιο που χρησιμοποιείται για την έναρξη επιχειρη-ματικής δραστηριότητας **2.** (κατ' επέκτ.) το χρηματικό κεφάλαιο

sírmă(πληθ. sírme) σύρμα.

sirtáre(πληθ. sirtári) συρτάρι.

sirtareáo(πληθ. sirtaréi) η τριχιά από το καπίστρι υποζυγίου.

sírtu(πληθ., sírte & sírturi) **1.** αλυσίδα (κάθε είδους) **2.** σειρά, φάλαγγα ανθρώπων ή ζώων **3.** αρµαθία **4.** (για βουνά) οροσειρά.

sítă(πληθ. site) κόσκινο.

sítu(πληθ. síturi) **1.** (παλαιότ.) κατασκευή από σήτα εντός της προστάτευαν τα φαγητά

από τα έντομα **2.** σουρωτήρι

sivāsésucu (sivās/-íre,-í,-ítã), (me ~) αρραβωνιάζω.

sivāsíre (πληθ. sivāsíri) αρραβώνιασμα, αρραβώνας.

síġnu (πληθ. síġnuri) λάβαρο.

síġurádhã (πληθ. síġurádzí) **1.** σιγουριά, ασφάλεια **2.** εξασφάλιση, σιγούρεμα **3.** (για κτίσμα) στέρεα δομή.

síġuráre & **síġuripsíre** (πληθ. síġurári & síġuripsíri) σιγούρεμα, εξασφάλιση.

síġurédzu & **síġuripsésucu** (síġur/-áre,-ái,-átã & síġurips/-íre,-í,-ítã) **1.** σιγουρεύω, εξασφαλίζω, κατοχυρώνω την ασφάλεια (πράγματος ή προσώπου) **2.** (me ~) κατοχυρώνομαι, διασφαλίζομαι (από κπ. ή για κτ.).

síġuripsésucu → síġurédzu.

síġuripsíre → síġuráre.

síyise (χωρ. πληθ.) σύγχυση, ταραχή.

síyisésucu (síyis/-íre,-í,-ítã) αναστατώνομαι, ταραζομαι, συγχύζομαι.

siyisíre (πληθ. siyisíri) το να συγχυστώ, να ταραχτώ.

sí mbãrã (πληθ. sí mbãre) ψίχα ξηρών καρπών με σκληρό κέλυφος.

smãrdhã (χωρ. πληθ.) **1.** (για την υγεία) πάθηση **2.** (για μηχανισμό, κατασκευή) βλάβη, ζημιά.

smãryésucu (smãry/-íre,-í,-ítã) **1.** λερώνω, λεκιάζω **2.** (me ~) λερώνομαι, λεκιάζομαι.

smãryíre (πληθ. smãryíri) λέρωμα, λείκασμα.

smiláre (πληθ. smilári) ξυλουργικό κοπίδι με πλατιά λάμα.

smíxe (πληθ. smíxuri) σημείο συμβολής ποταμών.

soáre (χωρίς πληθ.) **1.** ήλιος **2.** (συνεκδ.) το φως και η θερμότητα που εκπέμπει ο ήλιος **3.** (συνεκδ.) ο ωραίος, ηλιόλουστος καιρός **4.** (μτφ.) προσφώνηση τρυφερότητας, στοργής προς παιδί.

soárte (πληθ. sórtsi) πλακούντας εμβρύου ζώου.

sóbã (πληθ. sóbe) σόμπα, θερμάστρα.

socáche (πληθ. socáchi) σοκάκι.

socacheáru - **socacheárã** (πληθ. socacheári - socacheáre) σοκακιάρης - σοκακιάρα, άνδρας - γυναίκα που του/της αρέσει να περφέρεται στους δρόμους.

sóche (πληθ. sóchi) το ξύλινο πώμα με το οποίο σφραγίζεται η οπή εκροής του κρασιού στα κρασοβάρελα.

socreáme (πληθ. socréhi) τα πεθερικά, ο πεθερός και η πεθερά μαζί.

sócru - **soacrã** (πληθ. sócri - soácre) **1.** πεθερός - πεθερά **2.** (μτφ. θηλ.) άνθρωπος που του αρέσει να εποπτεύει τους άλλους.

sódhã (πληθ. sódhe) μαγειρική σόδα.

sóe (πληθ. sói) **1.** σόι **α.** γενιά, καταγωγή **β.** συγγενείς, συγγενολόι **2.** το φυσικό, το σύνολο των έμφυτων, χαρακτηριστικών ιδιοτήτων ενός ανθρώπου **3.** είδος, το ποιόν, η ιδιαιτερότητα προσώπου ή πράγματος, ξεχωριστή ποιότητα κάποιου **4.** (διπλό ~ - ~) διαφόρων ειδών, κάθε λογής **5.** στις φρ. **α.** úpã sóe! "το ίδιο, ίδια, ένα είδος" **β.** ci sóe! "πως, με ποιον τρόπο" **γ.** áltu sóe! "αλλιώς, διαφορετικά".

soféru (πληθ. soférahí) σοφέρ.

sofié (πληθ. sofiuri) **1.** σοφία **2.** επινόημα, ιδέα.

sofisésucu (sofis/-íre,-í,-ítã) επινωώ.

sofisíre (πληθ. sofisíri) επινόηση.

solúpsã (πληθ. solúpse) πλέγμα από καλάμι ή ξύλα που χρησιμοποιούταν ως παγίδα.

sómnu (πληθ. sómnuri) ύπνος.

somnáre (πληθ. somnári) το να κοιμηθώ

somnédzu (somm/-áre,-ái,-átã) **1.** κοιμίζω, κάνω (κπ.) να κοιμηθεί **2.** (me ~) κοιμάμαι **3.** (μτφ. για ανθρώπους) πεθαίνω **4.** (μτφ. για ζώο) ψοφώ.

somnícu (πληθ. somníci) υπνάκος (υποκ. του sómnu).

somóne (πληθ. somóni) καρβέλι, ψωμί στρογγυλού σχήματος

sorátã (πληθ. soráte) **1.** (πληθ.) φιλενάδες, (κυρ. των νεανικών χρόνων) **2.** φιλία μεταξύ νεαρών γυναικών **3.** παρέα νεαρών γυναικών που συνδέεται με φιλική σχέση.

sórã (πληθ. sorári & surári) **1.** αδελφή **2.** η γυναίκα με την οποία συνδέεται κανείς με μία βαθιά σχέση φιλίας.

sórbu (sorghíre, sorghí & surghí, sorghítã) **1.** ρουφώ **2.** απορροφώ **3.** (μτφ. ως απειλή σε προσ.) καταστρέφω, διαλύω.

sorgheturã (πληθ. sorgheturé) **1.** ρόφημα **2.** φαγητό που τρώγεται με κουτάλι (σούπα κ.λπ.) **3.** ρουφηξιά, γουλιά.

sorghíre & **surghíre** (πληθ. sorghíri & sorghíri) ρούφηγμα.

soricã (πληθ. sorice) αδελφούλα (υποκ. του sórã).

sorínu & **surínu** (πληθ. sorinuri & surinuri) προσήλιο μέρος.

sóse (χωρ. πληθ.) τέλος, θάνατος.

sotsáme (πληθ. sotsáni) φιλία

sotsátă(πληθ. sotsáte) **1.** συντροφιά, παρέα
sótsu - soátsă(πληθ. sótsi - soátsă & soáce)
1. φίλος - φίλη, φιλενάδα **2.** εραστής, αγαπητι-
κός - ερωμένη, αγαπητικά **3.** (αρσ.) οικονο-
μικός συνεργάτης, συνεταίρος **4.** (πληθ. αρσ.)
παρέα φίλων.

spálă(πληθ. spále) σπάλα.

spalétu(πληθ. spaléte) είδος εσάρπας.

spárgu(sp/-áргеаре, -árşu, -ártă) **1. α.** χαλάω,
καταστρέφω, κάνω (κτ.) να είναι άχρηστο **β.**
(me ~) καταστρέφομαι **2.** προκαλώ βλάβη (σε
κτ.) ώστε να χρειάζεται επιδιόρθωση **3.** (για
κτίσμα) γκρεμίζω, κατεδαφίζω **4.** υποβαθμίζω
την ποιότητα πράγματος **5.** (μτφ.) προκαλώ την
αποδιοργάνωση, τη διάλυση πράγματος **6.** δια-
κόπτω σχέση (φιλική, οικονομική κ.λπ.) **7.**
(κυρ. για συναισθηματικές καταστάσεις) επι-
ρεάζω αρνητικά, ανατρέπω **8.** (για χορό) δι-
αλύω, σταματώ **9.** (για επιχείρηση, περιουσία)
ξεκάνω, διαλύω **10.** (τριτοπρόσ. για τροφή, se
~) ξινίζει **11.** (για εμφάνιση, me ~) χαλάω, γί-
νομαι λιγότερο ωραίος **12.** (για υγεία, me ~)
παθαίνω, επιβαρύνω από κτ. **13.** (me ~) χρε-
οκοπώ **14.** (για χρήματα) **α.** ξοδεύω **β.** χαλάω,
κάνω λιανά **15.** (τριτοπρόσ. για ρουχισμό, se ~)
χαλά, φθείρεται **16.** σκοτώνω, φονεύω **17.** (για
πρόσ.) **α.** διαφθείρω **β.** (me ~) διαφθείρομαι.

spárgunu(πληθ. spárgăne) σπάργανα.

spármă(πληθ. spárme) τρομάρα, φόβος.

spáru(spăr/-eáρε, -úι, -úită) **1.** φαίνομαι, δί-
νω την εντύπωση ότι είμαι, δείχνω **2.** (hí [si]
spáρε) νομίζω, μου φαίνεται, έχω την εντύ-
πωση.

spátă(πληθ. spátsi) **1.** το χτένι του αργα-
λειού **2.** (στη τυροκομία) είδος πεπλατυσμένου
ξύλου που χρησιμοποιείται ως αναδευτήρας
του γάλατος ή ως κόπτης του τυροπήγματος **3.**
(παλαιότ.) ξύλινος μοχλός τοποθετημένος κά-
θετα στο κύριο σώμα του αρότρου.

spátu(πληθ. spáte & spáturi) **1.** χώρος, πε-
ριοχή, έκταση γύρω από ορισμένο τόπο ή το-
πικό σημείο **2.** απόσταση, το γεωγραφικό μη-
κος της διαδρομής που διανύει κάποιος **3.**
(στον αργαλειό) το διάστημα μεταξύ των δύο
αντιών **4.** (συνεκδ.) τα προς ύφανση στημόνια
που καταλαμβάνουν το παραπάνω διάστημα **5.**
(σε αγροτική έκταση) το σημείο όπου αποπε-
ρατώνεται η εργασία που αφορά το σύνολο του
χώρου της **6.** το τμήμα του υφαντού που βρί-
σκεται στο τελευταίο στάδιο της ύφανσής του

spănácu(πληθ. spănáci) σπανάκι.

spănúre(πληθ. spănúre) τόπος που στερεί-
ται βλάστησης.

spăreáρε(πληθ. spăreári) γνώμη, άποψη, η

αντίληψη που έχει διαμορφώσει κάποιος για έ-
να θέμα.

spăргеáρε(πληθ. spăргеári) **1.** χάλασμα, η
ενέργεια του χαλώ· ειδικότ. **α.** ζημιά, κατα-
στροφή **β.** φθορά **γ.** βλάβη **2.** (για κτίσμα)
γκρέμισμα, κατεδάφιση **3.** (για τροφή) ξίνισμα
4. (για εμφάνιση) χάλασμα, το να παύσω να έ-
χω ωραία εμφάνιση **5.** (πληθ.) έξοδα **6.** (για
νόμισμα) χάλασμα, το να κάνω λιανά **7.** (για
πρόσ.) ηθική διαφθορά **9.** αδυνάτισμα λόγω
κακής υγείας.

spărgitúra(πληθ. spărgitúre) **1.** καταστρο-
φή **2.** κάτι που έχει καταστραφεί **3.** (ειδικότ.)
ερείπιο **4.** (για επιχείρηση) ζημιά, οικονομική
καταστροφή **5.** χάλασμα, τα να χαλάσω κάτι
που το έκανα με λάθος τρόπο.

spărgítóru(πληθ. spărgítóri) **1.** καταστρο-
φέας, αυτός που προξενεί καταστροφή **2.** Επαγ-
γελματίας που αναλαμβάνει το γκρέμισμα οι-
κοδομών.

spărlícáρε(πληθ. spărlícári) **1.** (για νήμα,
ταινία κ.τ.ό) μπλέξιμο, μπερδεύω **2.** συστροφή
3. (για έντερα) εμφάνιση συμπτωμάτων δυσ-
κοιλιότητας **4.** (για όρχεις) εμφάνιση συμπτω-
μάτων ορχεοκήλης **5.** (για φλέβα) εμφάνιση
κράμπας.

spărlícédzu(spărlíc/-áρε, -ái, -átă) **1.** (τρι-
τοπρόσ. για νήμα, ταινία κ.τ.ό., se ~) μπλέ-
κεται, μπερδεύεται **2.** συστρέφω, κουλουριάζω
(κτ.) **3.** (τριτοπρόσ. για έντερα, se ~) παρου-
σιάζουν συμπτώματα δυσκοιλιότητας και κατ'
επέκτ. παθαίνω δυσκοιλιότητα **4.** (τριτοπρόσ.
για όρχεις, se ~) παρουσιάζουν συμπτώματα
κοιλής και κατ' επέκτ. παθαίνω κοίλη **5.**
(τριτοπρόσ. για φλέβα, se ~) έχει υποστεί κρά-
μπα και κατ' επέκτ. παθαίνω κράμπα.

spăstréscu(spăstr/-íρε, -í, -ítă) **1.** (για χώρο)
καθαρίζω και τακτοποιώ, συγυρίζω **2.** Καθα-
ρίζω (κτ.) καλά. **3.** (me ~) καθαρίζομαι, γίνομαι
καθαρός **4.** αποσαφηνίζω, ξεκαθαρίζω **5.** (για
χρήματα) σπαταλώ **6.** (μτφ. για φαγητό) τρώω
7. (μτφ.) φεύγω, ξεκουμπίζομαι.

spăstríρε(πληθ. spăstríri) **1.** (για χώρο) τα-
κτοποίηση, συγύρισμα **2.** (μτφ.) διώξιμο, από-
πομπή κάποιου από ένα χώρο.

spăstritúra(πληθ. spăstritúre) πάστρα, κα-
θαριότητα.

spătáru(πληθ. spătári) κατασκευαστής ή
πωλητής χτενιών αργαλειού.

speceríε(πληθ. specerii) φαρμακείο.

specéru(πληθ. specéri) φαρμακοποιός.

speláρε(πληθ. spelári) **1.** ξέπλυμα **2.** πλύ-
σιμο **3.** (παλαιότ.) ο καθαρισμός της μυλόπε-
τρας από υπολείμματα αλεσμάτων **4.** (μτφ.)

διώξιμο, αποπομπή.

spelātūrā(πληθ. spelātūre) **1.** (για χώρο) πρόχειρο πλύσιμο **2.** ξέπλυμα

spélu(spel/-áre,-ái,-átā) **1.** ξεπλένω, από-πλένω **2. α.** πλένω **β.** (me ~) πλένομαι **3.** (μτφ. me ~) ξεκουμπίζομαι (από κάπου) **4.** (για επιφάνεια ξύλων) εξομαλύνω, ροκανίζω.

sperlingeáre(πληθ. sperlingé-ri) **1.** (για δοχείο, σκεύος) το να εμφανίζει υγρασία ή να στάζει (από τις ενώσεις λόγω φθοράς ή ελαττωματικής κατασκευής) **2.** (για έδαφος) εμφάνιση επιφανειακής υγρασίας (εξ' αιτίας της ανάβλυσης νερού από το υπέδαφος) **3.** (για σοβατισμένη επιφάνεια) υγροποίηση και δημιουργία εκχυλίσματος (στην επιφάνεια του τοίχους) **4.** (για απόστημα) πυόρροια **5.** (μτφ.) πολύ καλό καθαρίσμα, γλείψιμο **6.** (για στομάχι) αίσθηση πείνας **7.** επάλειψη με υγρή ουσία.

sperlíngu(sperl/-ingeáre,-ímpsu,-ímtā) **1.** (τριτοπρόσ. για δοχείο, σκεύος) εμφανίζω υγρασία ή στάζω (από τις ενώσεις λόγω φθοράς ή ελαττωματικής κατασκευής) **2.** (για απόστημα) πυόρροια **3.** (τριτοπρόσ. για έδαφος) εμφανίζω υγρασία (εξ' αιτίας της ανάβλυσης νερού από το υπέδαφος) **4.** (τριτοπρόσ. για σοβατισμένη επιφάνεια, se ~) υγροποιούμαι και δημιουργώ εκχυλίσματα (στην επιφάνεια του τοίχους) **5.** καθαρίζω κάτι πολύ καλά, το γλύφω **6.** (μτφ. για δοχείο) αδειάζω εντελώς το περιεχόμενο **7.** (για στομάχι, me ~) έχω αίσθημα πείνας **8.** επαλείφω (μία υγρή ουσία) πάνω σε κτ.

sperlungáre(πληθ. sperlungā-ri) επέκταση, το να μεγαλώσω κάτι σε έκταση ή μήκος.

sperlunghédzu & **sperlúngu** (sperlung/-áre,-ái,-átā) επεκτείνω, μεγαλώνω (κτ.) σε έκταση ή σε μήκος.

sperlúngu → sperlunghédzu.

spermacétā(πληθ. spermaceti) σπερματόσπετο.

sperúne(πληθ. sperúne) σπιρούνι.

spídhā(πληθ. spídzi) **1.** πρώτη νιφάδα χιονιού, αυτή που πέφτει πριν ξεκινήσει η κανονική χιονόπτωση **2.** πρώτη σταγόνα βροχής, αυτή που πέφτει πριν ξεκινήσει η κανονική βροχή **3.** ρίνισμα ξύλου, πριονίδι.

spíndju(πληθ. spíndjuri) ελλέβορος.

spindzuráre(πληθ. spindzurári) κρέμασμα **α.** ανάρτηση **β.** απαγχονισμός.

spindzurātoárā(πληθ. spindzurātoáre) βλ. λ. spindzurātógu στις σημ. 1. & 2.

spindzurātóru(πληθ. spindzurātóri) **1.** κάθε μορφής κρεμάστρα ή οτιδήποτε χρησι-

μοποιείται για το κρέμασμα πραγμάτων. **2.** (ειδικότ.) κρεμάλα, αγγόνη **3.** (ειδικότ. σε κτηνοτροφική εγκατάσταση) κομμένος κορμός δένδρου με κλαδιά που χρησιμοποιείται για το κρέμασμα τσαντίλων ή άλλων αντικειμένων.

spindzurātúrā(πληθ. spindzurātúre) **1.** γκρεμός **2.** καταρράκτης **3.** η υψομετρική διαφορά της υδατόπτωσης στους υδροκίνητους μηχανισμούς **4.** μενταγιόν **5.** κρεμάλα **6.** (πληθ.) ονομασία διακοσμητικού μοτίβου υφαντού

spíndzuru(spindzur/-áre,-ái,-átā) **1.** Κρεμώ, αναρτώ (κτ.) **2.** σταυρώνω, θανατώνω με σταυρικό θάνατο **3.** αφήνω να αιωρείται (κτ.) **4. α.** απαγχονίζω **β.** (me ~) απαγχονίζομαι **5.** (me ~) εξαρτιέμαι (από κπ για κτ.) **6.** (για κλαδιά) λυγίζω (από το βάρος).

spíunu -**spíunā**(πληθ. spíúni - spíúne) σπιούνος – σπιούνα.

splínā(πληθ. splíne) σπλήνα.

spí'nu(πληθ. spí'ni) **1.** σπανός **2.** (για τόπο που στερείται βλάστησης) γυμνός φαλακρός.

spreáme(πληθ. spréhi) **1.** τάνυσμα, σφίξιμο του σώματος για να αποβάλει κτ. από μέσα του (μωρό, κόπρανα, εμετό κ.λπ.) **2.** (συνεκδ.) κόπρανα που εξήλθαν μετά από σφίξιμο.

spreámare(πληθ. spreámari) **1.** βλ. λ. spreáme στη σημ. (1). **2.** (συνεκδ.) βογκητό ανθρώπου που σφίγγεται.

sprému(sprem/-áre,-ái,-átā) (me ~) τανύζομαι, σφίγγομαι, πιέζω το σώμα μου για να αποβάλει κάτι από μέσα του (μωρό, κόπρανα, εμετό κ.λπ.).

sprindjuráre(πληθ. sprindjurári) **1.** ευαρέστηση, ευχαρίστηση **2.** εκθειασμός, εξύμνηση.

sprindjúru(sprindjur/-áre,-ái,-átā) **1.** ευαρεστώ, προκαλώ ευχαρίστηση (σε κπ.) **2.** (me ~) ευαρεστούμαι, νιώθω ευχαριστημένος (από κπ.) **3.** (me ~) εκφράζω ευαρέσκεια, ευγνωμοσύνη (για κπ.) **4.** λέω καλά, επαινετικά λόγια (για κπ.) **5.** εκθειάζω, εξυμνώ, εξαιρώ (κπ.ν).

spridjurātúrā(πληθ. spridjurātúre) **1.** ευάρεστη πράξη, αυτή που προκαλεί ευχαρίστηση σε κπ. **2.** εκθειασμός, εξύμνηση.

sprújā(πληθ. sprújuri) σποδός, χόβολη.

sprúnā(πληθ. sprúne) **1.** χαρακτηρισμός εύρωστης και γόνιμης αγροτικής έκτασης **2.** χαρακτηρισμός φυτού ή δένδρου που διαθέτει ευρωστία και αναπτύσσεται γρήγορα **2.** χαρακτηρισμός εύρωστου ανθρώπου ή ζώου **4.** χαρακτηρισμός προσώπου που είναι γεμάτο όρεξη και ζωντάνια.

spudhāxésu(spudhāx/-íre,-í,-ítā) σπουδάζω.

spudhăxire(πληθ. spudhăxiri) σπούδαγμα.

spudhie(πληθ. spudhiuri) σπουδές.

spúmă(πληθ. spume) **1.** αφρός **2.** φυσαλίδες από σάλιο, που σχηματίζονται στο στόμα, όπως σε περιπτώσεις επιληπτικών κρίσεων ή λύσσας **3.** αφρόγαλα.

spumăre(πληθ. spumări) άφρισμα.

spumătúra(πληθ. spumătúre) το άφρισμα που δημιουργείται σε μία υδάτινη ροή.

spumédzu(spum/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** αφρίζω, βγάζω αφρό **2.** (μφτ.) λυσώω, εξοργίζομαι.

spuneăre(πληθ. spruneri) **1.** εξήγηση, συμβουλή **2.** αποκάλυψη, φανέρωμα **3.** (για εμπορεύματα) έκθεση, επίδειξη.

spúnu(sp/-uneăre,-úsu,-úsă) **1.** δείχνω **2.** λέω, παρουσιάζω, εκθέτω **3.** (για εμπορεύματα) εκθέτω, επιδεικνύω **4.** μαρτυρώ, αποκαλύπτω **5.** φανερώνω, δίνω ενδείξεις (για κτ.) **6.** εξηγώ, συμβουλεύω **7.** (ως απειλή σε πρόσωπο) κανονίζω, τιμωρώ **8.** (για παραμύθι) λέω, διηγούμαι.

stăhe(πληθ. stăhiuri) **1.** πλαίσιο παραθύρου ή πόρτας που εφάπτεται στον τοίχο **2.** άκρη, χείλος δοχείων και σκευών

Stalifore(πληθ. Stalifori) η Βαϊοφόρος, η Κυριακή των Βαΐων.

stálu(stăl/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** (σε πορεία) κόβω δρόμο, λοξοδρομώ για να συντομεύσω **2.** (τριτοπρόσ., για δρόμο, se ~) προσφέρει την δυνατότητα να κόψεις, να λοξοδρομήσεις χάριν συντομίας **2.** (για νερό) αλλάζω την ροή του, το στρέφω σε άλλη κατεύθυνση **3.** (me ~) συναντώ (κπ.) τυχαία, συνανππτώ **4.** (τριτοπρόσ. για ανεπιθύμητο πρόσωπο ή γρουσουζικό ζώο, ή ~) περνάει από μπροστά μου **5.** (σε συζήτηση) προσπερνάω, διακόπτω (κπ.) μιλώντας **6.** (όταν διαβάζω βιβλίο) αφήνω, προσπερνάω (τιμήματα ή σελίδες) **7.** (τριτοπρόσ. για φαγητό, se ~) γίνεται νεροουλό, δεν πήςζει, κόβει **8.** (me ~) πονάω, σφαδάζω (στην κοιλιακή χώρα).

stámnă(πληθ. stamne) πήλινο δοχείο, που χρησίμευε ως βάζο για την διατήρηση τροφίμων.

stámbă(πληθ. stámbe) **1.** σφραγίδα **2.** (συνεκδ.) το αποτύπωμα σφραγίδας **3.** (μφτ.) λεκές.

stăre(πληθ. stári) **1.** στάση, το να σταθεί, να σταματήσει κανείς προσωρινά το δρομολογίο **2.** στάση, προσωρινή διακοπή μίας δραστηριότητας.

stató(πληθ. staté) **1.** (για έδαφος) επίπεδο, χωρίς κλίσεις ή εξογκώματα **2.** (για οικοδομή) αυτή που έχει κτιστεί πάνω στην επιφάνεια χωρίς να έχει σκαφτεί το έδαφος.

stáu(stăre & stăt/-eăre,-úi,-útă) **1.** στέκομαι **2.** σταματώ, στέκομαι **3.** σταθμεύω, κάθομαι **4.** κάθομαι (κάπου) **5.** σταματώ, παύω, διακόπτω, δεν συνεχίζω **6.** α. είμαι σταθερός, στέρεος β. σταθεροποιώ, στεριώνω (κτ.) **7.** (Íi u ~) αντιστέκομαι **8.** (Íi u ~) εναντιώνομαι, αντιτάσσομαι, πάω κόντρα **9.** (Íi ~) συμπαραστέκομαι (σε κπ.) **10.** μένω, κατοικώ. **11.** (συνήθ. με αρνητ. μόρ.) δεν είμαι σε καλή κατάσταση, δεν πάω καλά **12.** (για άποψη, γνώμη) μένω σταθερός **13.** (τριτοπρόσ. για έδαφος) διαθέτει στερεότητα **14.** βρίσκομαι, τελώ (υπό συγκεκριμένη κατάσταση) **15.** (τριτοπρόσ. για ρούχο, ή) εφαρμόζει **16.** (τριτοπρόσ. για τόπο, se ~) υποφέρεται, είναι ανεκτός **17.** (για συμπεριφορά) είναι πρόπον, αρμόζει **18.** είναι (κτ.) ορθό, σωστό **19.** συμπεριφέρομαι, φέρομαι (με συγκεκριμένο τρόπο).

stávlu(πληθ. stávluiri) στάβλος.

stăbuéscu & tăbuéscu(stăbu & tăbu/-ire,-í,-ită) **1.** στουπώνω, συμπιέζω (κτ.) για να χωρέσει **2.** (για έδαφος) σκληραίνω, στεγνώνω, (λόγω ανομβρίας).

stăbuire & tăbuire(πληθ. stăbuiri & tăbuiri) **1.** συμπίεση, ενός σώματος, για να χωρέσει κάπου **2.** (για έδαφος) στεγνώμα (λόγω ανομβρίας).

stăcúle & stăcúlétsu(πληθ. stăcúli & stăcúlétsi) είδος εδωδιμου λαχανικού.

stăcúlétsu → stăcúle.

stăfălicu(πληθ. stăfălici) σταφυλή.

stăhídhă(πληθ. stăhídzí) σταφίδα.

stăláre(πληθ. stăleri) **1.** (σε πορεία) λοξοδρομηση, αλλαγή κατεύθυνσης προκειμένου να συντομεύσω μία διαδρομή **2.** συνανππτημα, τυχαία συνάντηση με κπ.

stăletúra(πληθ. stăletúre) **1.** σημείο δρόμου όπου μπορεί κάποιος να λοξοδρομήσει (για να συντομεύσει μία διαδρομή) **2.** πόνος, σουβλιά στην κοιλιακή χώρα **2.** κακό συναπάντημα, συνάντηση με ανεπιθύμητο πρόσωπο ή γρουσουζικό ζώο **3.** βλ. λ. stălăre στη σημ. 1.

stămătírá(χωρ. πληθ.), (παιαίότ. σε υδροκίνητους μηχανισμούς) διάφοροι τύποι μοχλών οι οποίοι εξέτρεπαν ή διέκοπταν την εκροή του νερού από τον υδραγωγό προς το μηχανισμό με αποτέλεσμα την διακοπή της λειτουργίας του.

Stămărie **1.** (η) Παναγία **2.** (μφτ.) χαρακτηρισμός όμορφης γυναίκας **3.** (μφτ.) χαρακτηρισμός προσώπου που μιλάει γλυκά, ήρεμα.

stămbărisire(πληθ. spămbărisiri) σφράγισμα.

stămbărisescu(stămbăris/-ire,-í,-ită) **1.** (για βιβλίο) εκτυπώνω, τυπώνω. **2.** σταμπάρω,

εντοπίζω **3.** αποτυπώνω στην μνήμη μου **4.** σφραγίζω: **5.** κολλάω σε μία άποψη.

stănipśescu(stănipś/-îre,-î,-îță) **1.** (για πρό-σ.) υπάρχω, συνυπάρχω, συμβιώνω (με κτ.) **2.** (για οικονομική, φιλική ή ερωτική σχέση) διαρκώ, αντέχω **3.** στεριώνω, καταφέρνω να ζήσω (κάπου).

stănipśire(πληθ. stănipśiri), (για πρόσ.) συνύπαρξη, συμβίωση.

stăsidhă(πληθ. stăsidzi) στασίδι.

stătēre(πληθ. stătēri) καντάρι.

stăterică(πληθ. stăterici) κανταράκι (υποκ. του stătēre).

stăteāre(πληθ. stătēri) **1.** σταμάτημα, παύση, διακοπή **2.** κάθισμα σημείο όπου τοποθετεί κανείς το σώμα του. **3.** βλ. λ. stāre στη σημ. 2.

Stăvīnere, (η) Αγία Παρασκευή.

stăvrusescu(stăvrus/-îre,-î,-îță) **1.** σταυρώνω, κάνω το σημείο του σταυρού (πάνω σε κπ./κτ.) **2.** θανατώνω με σταυρικό θάνατο.

stăvrusire(πληθ. stăvrusiri) **1.** σταύρωμα, θανάτωση με σταυρό **2.** το να κάνω το σημείο του σταυρού, πάνω σε κπ./ κτ.

steāo(πληθ. steāle) **1.** αστέρι **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός όμορφου κοριτσιού ή γυναίκας **3.** (μτφ.) κάτι που λαμποκοπά από καθαριότητα **4.** (για υγρό) σταλιά, η ελάχιστη ποσότητα **5.** (για χιονόπτωση) ο ελάχιστος όγκος χιονιού που μπορεί να πέσει **6.** (ως επίρρ.) λίγο, λιγάκι.

stelúșă(πληθ. stelúșe) αστεράκι (υποκ. του. steāo)

stérche(πληθ. stérchi) **1.** οίστρος, γένος δίπτερων εντόμων που εξαγριώνει τα ζώα, βοϊδόμυγα, αλογόμυγα **2.** οίστρος, δημιουργικός ενθουσιασμός **3.** μανία, παραφορά

sterigoājă(πληθ. sterigoāje) βέρατρο, πλατύφυλλο αγριόχορτο των λιβαδιών..

stérnă(πληθ. stérne) στέρνα.

steropúlu - steropúlă (πληθ. steropúli - steropúle) **1.** κριάρι ή τραγί τριών ετών - γίδα ή προβατίνα τριών ετών. **2.** (θηλ.) γίδα ή προβατίνα που γεννάει για δεύτερη φορά.

sterpáru(πληθ. sterpári) βοσκός που φροντίζει και βόσκει το κοπάδι με τα steárpe (βλ. λ.)

steárpă(πληθ. steárpe) **1.** (για ζώο) **α.** στέρφο, στείρο **β.** αυτό που δεν παράγει γάλα **2.** (κτην. στον πληθ.) κοπάδι συγκροτούμενο από άγωνα και μη γαλακτοφόρα ζώα **3.** (ως επίθ.) νερό που έχει στερέψει.

sterpuescu(sterpu/-îre,-î,-îță), (για ζώο) καθίσταμαι στείρο, άγονο.

sterpuire(πληθ. sterpuiri), (για ζώο) το να

καταστεί στείρο.

sterpuríu(πληθ. sterpuríuri) κοπάδι με steárpe (βλ. λ.)

stihimă(πληθ. stihime) στοίχημα.

stihió(πληθ. stihiadzi) **1.** χαρακτηρισμός προσώπου που έχει ξεπεράσει τα φυσιολογικά όρια της επιβίωσης, που είναι πολύ μεγάλος στα χρόνια **2.** (παλαιότ.) φίδι που εντοπίζονταν στη σκεπή ή σε κάποιο από τα τοιχώματα του σπιτιού (θεωρούνταν ιερό για αυτό και δεν τον σκότωναν).

stihu(πληθ. stihuri) κύμα, φυσικό φαινόμενο (βροχή ή χιόνι) μεγάλης έντασης και περιορισμένης διάρκειας.

stípse(πληθ. stípsemi) στύψη.

stogāre(πληθ. stogāri) στοίβαγμα.

stoghédzu(stog/-āre,-āi,-ātă) στοιβάζω.

stógu(πληθ. stoāge) **1.** σωρός **2.** στοίβα **α.** άτακτος σωρός ομοειδών πραγμάτων **β.** τοποθέτηση πραγμάτων σε επάλληλες σειρές **4.** (για δημητριακά) θημωνιά.

stomáhe(πληθ. stomāhi) στομάχι.

stránghiu(πληθ. stránghiuri) **1.** άνδρος τύπος, χωρίς πηγές ή νερά **2.** στεγνό έδαφος, που δεν κρατάει υγρασία

strāni(χωρ. εν.) περίοδος, έμμηνα, η έμμηνη ρύση.

strānu(πληθ. strāne & strāni) ρούχο

stratiótu(πληθ. stratiótsi) στρατιώτης.

stratigó(πληθ. stratigádzi) στρατηγός.

strató(πληθ. stratádzi) **1.** στρατός, στρατιωτικό σώμα **2.** (συνεκδ.) η στρατιωτική θητεία ή το στρατιωτικό επάγγελμα.

strātu (πληθ. stráturi) **1.** πλακούντας εμβρύου ανθρώπου **2.** είδος χοντρού χαρτιού περιτυλίγματος **3.** το κατακάθι που δημιουργείται σε πυθμένα δοχείου με υγρά **4.** το ίζημα που δημιουργείται στον πυθμένα υδάτινων επιφανειών.

straġālanó(πληθ. straġālanádzi) είδος πτηνού .

strābātu(strābāt/-eāre,-ūi,-ūtă) **1.** (τριτοπρόσ. για βροχή) διαπερνά (τα ρούχα) και γίνεται αισθητή στο σώμα **2.** (τριτοπρόσ. για κρύο) γίνεται έντονα αισθητό στο σώμα **3. α.** βρέχω, μουσκεύω (κτ.) **β.** (me ~) βρέχομαι, καταβρέχομαι, μουσκεύομαι (από κτ.) **4.** (τριτοπρόσ. για τοίχο) εμφανίζει υγρασία (επειδή έχω διαπεραστεί από νερά) **5.** (τριτοπρόσ. για ρούχο) είναι διαπερατό, δεν είναι αδιάβροχο **6.** (τριτοπρόσ. για νερό) τρυπά, διατρύπα (σε κάποιο σημείο) και αναβλύζει **7.** (για αρουαίο) διατρύπα, δημιουργώ τρύπα (στο έδαφος) **8.** (me ~) ταράζομαι ψυχικά.

străbăteare (πληθ. străbătəri) **1.** κατάβρεγμα **2.** διάτρηση

străchescu(străch/-îre,-î,-îță) **1.** (για πηγή, ποτάμι, βρύση) στραγγίζω, στερεύω **2.** (για γαλακτοφόρο ζώο) στερεύω, δεν έχω άλλο γάλα **3.** (για δοχείο υγρών) στραγγίζω, αδειάζω εντελώς από το περιεχόμενο **4.** (μτφ. για πρόσ.) διψάω πολύ **5.** (για ζώο) αποβάλω **6.** (τριτοπρόσ. για αγαθά, χρήματα, se ~) στερεύουν, τελειώνουν, εμφανίζουν έλλειψη.

străchire(πληθ. străchiri) **1.** (για πηγή, ποτάμι, βρύση) στράγγισμα, στέρεμα **2.** (για ζώο) αποβολή κυοφορούμενου εμβρύου.

străchitură(πληθ. străchitüre) **1.** έλλειψη νερού λόγω ανομβρίας.

străchituru(πληθ. străchitüre) νεκρό έμβρυο ζώου που προήλθε από αποβολή.

străgheată & străgléată(πληθ. străghétsi & străglétsi) χλωροτύρι, νωπό ανάλατο τυρί.

străgléată → străgheată.

străhiptare(πληθ. străhiptəri) σούβλισμα, αίσθηση διαπεραστικού πόνου

străhiptédzu(străhipt/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** διαπερνώ (κπ.) με αιχμηρό όργανο **2.** (me ~) αισθάνομαι διαπεραστικό πόνο, σουβλιά **3.** Βασανίζω, κακοποιώ, κακομεταχειρίζομαι (κπ.) **4.** συντρίβομαι, συγκλονίζομαι, καταρρακώνομαι **5.** αρπάζω κρύωμα (μετά από έκθεση σε βροχή ή κρύο).

străhiptu(πληθ. străhipte & străhipturi) σουβλιά, διαπεραστικός πόνος.

strămbeâtsă(πληθ. strămbétsi) **1.** λάθος, σφάλμα, κάτι που δεν γίνεται με σωστό τρόπο **2.** στραβισμός, αλληθώρισμα **3.** ανέντιμη πράξη εις βάρος κάποιου **4.** λοξότητα, στραβή κλίση.

strămutare(πληθ. strămutəri) **1.** μετακίνηση **2.** μετάθεση **3.** εκτόπιση.

strămútu(strămut/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** (me ~) μετακινούμαι, κινούμαι **2.** (me ~) μετοικίζω, αλλάζω τόπο (διαμονής, εργασίας) **3.** (για πληθυσμό) μετατοπίζω **4.** (σε εργασία) μεταθέτω (κπ.) **5.** εκτοπίζω (κπ.)

străngănescu & trăngănescu(străngăn & trăngăn/-îre,-î,-îță) **1.** μιλάω χωρίς ουσία, ξεστομίζω ανοησίες **2.** τα κοπανάω, τα ψέλνω (σε κπ.), τα λέω από την καλή.

străngănire & trăngănire(πληθ. străngăniri & trăngăniri) η έκφραση σκέψης με παρηγορία.

strănghistiru(πληθ. strănghistüre) στραγγιστήρι.

strănguésu & străngusésu (străngu/-îre,-î,-îță) **1.** στραμπουλώ, προκαλώ διάστρεμμα

μα **2.** (me ~) παθαίνω διάστρεμμα.

strănguîre & străngusîre(πληθ. strănguîri & străngusîri) στραμπούληγμα.

străngusésu → strănguésu.

străngusîre → strănguîre.

strănúșu & străńicu(πληθ. strănúși & străńici) **1.** ρουχαλάκι **2.** (πληθ.) μικρή ποσότητα ρούχων (υποκ. του străńu).

străńétu(πληθ. străńéturi) **1.** ρουχισμός, το σύνολο των ενδυμάτων κάποιου **2.** (στο εμπόριο) είδη ρουχισμού.

străńicu → strănúșu.

străușăscu & străușédzu(străuș/-îre,-î,-îță) γεράζω πρόωρα.

străușédzu → străușăscu

străușîre(πληθ. străușîri) πρ-όωρη γήραση.

străxeaste(străx/-î,-îță) (τριτοπρόσ. για γεγονός) συμβαίνει **α.** γίνεται, λαμβάνει χώρα **β.** τυχαίνει.

străxésu(străx/-îre,-î,-îță) **1.** ανέχομαι, υπομένω (κπ./κτ.) **2.** υποφέρω, αντέχω (κτ.).

străxîre¹(πληθ. străxîri) **1.** ανοχή, ανεκτικότητα **2.** υπομονή, ανθεκτικότητα.

străxîre²(πληθ. străxîri) συμβάν, γεγονός, περιστατικό.

streăhă(πληθ. strêhi) μαρκίζα, το γείσωμα της στέγης

stricătoare(πληθ. stricătóri) τσαντίλα, σάκος από αραιούφασμένο πανί που χρησιμοποιείται για την αποστράγγιση χλωρού τυριού **2.** (μτφ.) αραιούφασμένο υφαντό **4.** στη φρ. nu tsî tsî'ne stricătoarea! "είσαι δειλός".

stricóru(stric/-urăre,-orái,-urătă) **1.** στραγγίζω, στεγνώνω, χάνω το υγρό που περιέχω **2.** αποστραγγίζω, στύβω, βγάζω από κάτι το υγρό που περιέχει πιέζοντάς το ή κρεμώντας το και αφήνοντας να στάξει **3.** (τριτοπρόσ. για πηγή, βρύση, se ~) στερεύει **4.** (τριτοπρόσ. για υδάτινη επιφάνεια, se ~) εξατμίζεται **5.** (όταν κλαίω, me ~) στερεύω από δάκρυα, δεν έχω να χύσω άλλα **6.** (μτφ.-εκφραστ.) στραγγίζω; πίνω ή χύνω υγρό ως την τελευταία σταγόνα **7.** (για ιδρώτα) φεύγω, βγαίνω (από το σώμα) **8.** (όταν πεινώ, me ~) νιώθω λιγούρα.

stricurăre(πληθ. stricurări) **1.** στράγγισμα **2.** αποστράγγιση, το να βγάλω από κάτι το υγρό που περιέχει **3.** (για πηγή, βρύση) στέρεμα **4.** (για υδάτινη επιφάνεια) εξάτμιση

stricurătóru(πληθ. stricurătó-ri) **1.** Στραγγιστήρι **2.** σουρωτήρι.

stricurătúra(πληθ. stricurătüre) **1.** (πληθ.) υπολείμματα νερού που έχουν απομείνει σε μία

υδάτινη επιφάνεια που έχει αποστραγγιστεί **2.** (πληθ.) οι τελευταίες σταγόνες νερού που έχουν απομείνει σε μία πηγή ή βρύση που έχει στερέψει **3.** (πληθ.) οι σταγόνες που πέφτουν από ρούχα που έχουν απλωθεί για στέγνωμα μετά από μπουγάδα.

strimtare(πληθ. strimțari) τάνυση, τέντωμα ώστε να πάψει (κτ.) να είναι χαλαρό.

strimtedzu & **strimtu**(str/-imtare,-imșu,-imță) **1.** (για ύφασμα) τανύζω, τεντώνω διάπλατα (συνήθως πάνω σε μία επιφάνεια) **2.** (για σώμα ή μέρη του σώματος, me ~) δένω, σφίγω, γυμνάζομαι.

strimtu → strimtedzu.

strimtura(πληθ. strimture) βλ. λ. strimtare.

stringeare(πληθ. stringeri) **1.** σφίξιμο, το να σφίγγει κανείς κάτι **2.** σφίξιμο, ανάγκη, μεγάλη και επείγουσα πίεση. **3.** ζόρισμα, πίεση **4.** δυνατό φώναγμα.

stringetura(πληθ. stringeture) πίεση, ζόρισμα

stringla(πληθ. stringle) ανάσπαστος, είδος ζαρτιέρας που συγκρατούσε τις περισκελίδες της dhimta (βλ. λ.).

stringu(str/-ingear,-esu,-easa) **1.** σφίγω, **a.** περιβάλω στενά (κτ.) ώστε να μην μπορεί να μετακινηθεί ή να απλωθεί ή να πάψει να είναι χαλαρό **b.** δένω γερά και σταθερά **3.** στενεύω, γίνομαι πιεστικός **d.** (me ~). σφίγγομαι, βάζω τα δυνατά μου, καταβάλω προσπάθεια **e.** (για γροθιά) κλείνω τα δάχτυλά μου **2. a.** ζορίζω, πιέζω **b.** (me ~) ζορίζομαι, πιέζομαι **3. a.** αναγκάζω εξαναγκάζω **b.** (me ~) αναγκάζομαι, εξαναγκάζομαι **4.** (me ~) έχω ανάγκη (κτ.) **5.** στριμώχνω, παγιδεύω (κτ.) **6.** (για χρήματα, me ~) σφίγγομαι, βρίσκομαι σε δυσάρεστη θέση, δεν διαθέτω **7.** (για φαγητό) πυκνώνω, σκληραίνω, πηζώ **8.** (me ~) φωνάζω δυνατά **9.** (τριτοπρόσ. για τον χειμώνα, se ~) δυναμώνει, γίνεται δριμύτερος.

strimbare(πληθ. strimbări) **1.** στράβωμα **2.** κούτσυμα **3.** στρίψιμο **4.** στροφή δρόμου.

strimbazu & **strimbu**(strimb/-are,-ai,-ata) **1.** στραβώνω **a.** κάνω (κτ.) στραβό **b.** κάνω (κτ.) να πάρει στραβή στάση ή θέση **2.** (me ~) γίνομαι στραβός, χάνω την ευθύτητά μου **3.** (για πόδια, me ~) κουτσαίνω, χωλαίνω **4.** (για μάτια, se ~) αλληθωρίζουν **6.** (μτφ., τριτοπρόσ. για κατάσταση, υπόθεση κ.λπ. se ~) παίρνει άσχημη τροπή **5.** (για πορεία) στρίβω, παρεκκλίνω **6.** (me ~) γέρνω, παίρνω κλίση.

strimbu¹ → strimbazu

strimbu²(χωρ. πληθ.), (παλαιότ.) μεταλλικός στρόφαλος προσαρμοσμένος στην άτρακτο

του μηχανισμού του νεροπρίονου.

strimbu³(πληθ. strimburi) κουτσαμάρα, είδος ασθένειας των προβάτων.

stropu(πληθ. stroche) χοντρό κοντάρι που χρησιμοποιείται κυρ. για υποστύλωση.

stropolu(πληθ. stropolu) λεπτό stropu (βλ. λ.)

struna(πληθ. strune) ασθένεια αιγοπροβάτων που βλάπτει το συκώτι.

strunga(πληθ. strunge) στρούγκα, περιφραγμένος χώρος για το άρμεγμα των προβάτων.

strungaru - **strungara**(πληθ. strungari - strungare) άνδρας - γυναίκα που έχει αναλάβει την υπηρεσία να ωθεί τα πρόβατα κατά την διαδικασία του αρμέγματος.

strunghear(πληθ. strungheri) στρογγύλεμα, το να δώσω σε κάτι κυκλικό, κυλινδρικό ή καμπύλο σχήμα.

strunghedu(strungh/-ear,-eai,-eata) **1.** στρογγυλεύω **a.** δίνω κυκλικό σχήμα **b.** καμπυλώνω, δίνω κυλινδρικό ή καμπύλο σχήμα.

struxescu(strux/-ire,-i,-ita) **1.** τροχίζω, ακονίζω **2.** (μτφ. me ~) περιποιούμαι τον εαυτό μου.

struxire(πληθ. struxiri) τρόχι-σμα, ακόνισμα.

stumbu(πληθ. stumburi) **1.** γουδοχέρι **2.** το βαρίδι που φέρει το νήμα της στάθμης στο κάτω άκρο του **3.** (συνεκδ.) η στάθμη **4.** το ραβδί που χρησιμοποιείται για το κτύπημα του τυμπάνου.

stupu(πληθ. stupe) κάθε σύνολο, έμφυτων ή άφυτων, ομοειδών πραγμάτων **2.** (ειδικότ.) μπουκέτο, δέσμη φυτών ή λουλουδιών **3.** (ειδικότ.) ομάδα, μπουλούκι ανθρώπων ή ζώων **4.** (ειδικότ.) σμήνος εντόμων ή πτηνών **5.** (ειδικότ.) σωρός, στοίβα αντικειμένων ή υλικών.

stupuma(πληθ. stupume) βούλωμα, καθετί που χρησιμοποιούμε για φράζουμε ή να κλείσουμε κάτι.

sturnare(πληθ. sturnari) **1.** στουρνάρι, η πέτρα από την οποία παράγουμε τον πυρόλιθο **2.** (συνεκδ.) τσακμακόπετρα **3.** (μτφ-μειωτ.) χοντροκέφαλος, άξεστος άνθρωπος.

sturu(πληθ. sturi & stururi) **1.** κολόνα, στύλος **2.** (παλαιότ.) ξύλινος πάσσαλος που τοποθετούνταν στη μέση του αλωνιού **3.** (παλαιότ.) κάθε ένας από τους τέσσερις όρθιους δοκούς που στήριζαν τον κόφινο του αλεστικού μηχανισμού του μύλου **4.** (μτφ.) αυτός ο οποίος αποτελεί το βασικό ή σταθερό στήριγμα.

sudha(πληθ. sudhe) εδαφικό κοίλωμα ανάμεσα από υψώματα.

sudore → asudore.

sueále(πληθ. suéí) μαλλί που προέρχεται από το κούρεμα συγκεκριμένων σημείων του σώματος ενός προβάτου (κοιλιά, οπίσθια, ουρά και το λαιμός).

sueláre(πληθ. suéléri) μερικό κούρεμα του προβάτου (στην κοιλιά, τα οπίσθια, στην ουρά και το λαιμό)

suelédzu & **suélu**(sueí/-áre,-ái,-átã) κουρεύω μαλλί από την κοιλιά, τα οπίσθια, την ουρά και τον λαιμό ενός προβάτου.

suélu → suelédzu.

sufadjí(πληθ. sufadjádzí) σοφατζής.

sufǎ(πληθ. sufádzí) σοβάς.

sufláre(πληθ. sufłári) **1.** φύσημα **α.** η πνοή του ανέμου **β.** η εκτόξευση αέρα με το στόμα, τα ρουθούνια ή κάποια συσκευή **2.** αναπνοή, το να ανασαίνω **3.** αγκομαχητό, δυσκολία στην ανάσα **4.** εμψύχωση **5.** ενίσχυση, στήριξη, επικουρία.

súfletu & **súflitu** (πληθ. súflete & súflite) **1.** ψυχή **α.** ή άυλη πνευματική φύση του ανθρώπου που συνεχίζει να υπάρχει μετά τον θάνατό του **β.** το σύνολο των ψυχοπνευματικών λειτουργιών του ανθρώπου **γ.** η ηθική και πνευματική υπόσταση, ο εσωτερικός του κόσμος, η έδρα των συναισθημάτων, των συγκινήσεων και της συμπεριφοράς του ανθρώπου **2.** (συνεκδ.) σθένος, θάρρος, παλικάριά **3.** (συνεκδ.) άνθρωπος **4.** (συνεκδ.) ο εαυτός μου, η πάρτη μου, το συμφέρον μου **5.** αναπνοή, ανάσα **6.** η ηθική συνείδηση **7.** η ψυχική διάθεση **8.** στη φρ. dáu súflitu! " βοηθώ κάποιον, τον συνεπικουρώ σε μία εργασία "

súflitu → súfletu.

suflónu(πληθ. suflońi) αναπνοή, ανάσα.

súflu(sufł/-áre,-ái,-átã) **1.** φυσώ **α.** (για άνεμο) πνέω **β.** (για στόμα) εκπνέω αέρα **γ.** (για μύτη) φυσώ. **2.** αναπνέω, ανασαίνω **3.** ξεφυσώ, αγκομαχώ, ασθμαίνω **4.** εμψυχώνω, δίνω κουράγιο (σε κπ.) **5.** ενισχύω, στηρίζω, παρέχω βοήθεια (σε κπ.).

súfrǎ(πληθ. súfre) **1.** (σε ύφασμα) σούφρα, ζάρα, πτυχή **2.** (σε πρόσ.) ρυτίδα.

sufrăpeshire(πληθ. sufrăpeshiri) (παιλαιότ.) μεγάλη πετσέτα φαγητού η οποία απλώνονταν πάνω από τους μηρούς όσων γεμάτιζαν (οι ομοτράπεζοι την χρησιμοποιούσαν από κοινού).

sufrusescu(sufirus/-ire,-í,-itã) **1.** σουφρώνω, αποκτώ ρυτίδες **2.** (για ύφασμα) ζαρώ-νω, τσαλακώνω. **8.** (μτφ. για αντικείμενο) σουφρώνω, κλέβω.

sufrusire(πληθ. sufirusiri) **1.** (για πρόσ.) σούφρωμα, ρυτίδωμα **2.** (για ύφασμα) ζάρωμα,

τσαλάκωμα.

sugáru - **sugárǎ**(πληθ. sugári - sugáre)

1. βυζανιάρικο, αρσενικό - θηλυκό βρέφος ανθρώπου ή ζώου που βρίσκεται σε ηλικία θηλασμού **2.** (σκωπτ.) άνδρας - γυναίκα μικρής ηλικίας, άπειρος - άπειρη.

sugǎricu(πληθ. sugárici) υποκ. του sugáru (βλ. λ.).

sugeáre(πληθ. sugéeri) **1.** βύζαγμα **2.** Ρούφηγμα ενός υγρού από κπ. **3.** απορρόφηση ενός υγρού από το υλικό που περιβάλλει.

suglitsáre(πληθ. suglitsári) λόξυγγας.

suglitsu(suglits/-áre,-ái,-átã) έχω λόξυγκα.

súgu(sugeáre, súpsu, súptã) **1.** βυζαίνω, θηλάζω **2.** (για υγρό) απομυζώ, το ρουφώ όλα **3.** (για σώμα, υλικό) απορροφώ, ρουφώ τα υγρά που με περιβάλλουν **4.** (μτφ.) εκμεταλλεύομαι (κπ.) εξαντλητικά, τον απομυζώ **5.** (για χιόνι) λιώνω **6.** (μτφ. για πρόσ. me ~) αδυνατίζω πολύ, στεγνώνω.

suhádhǎ(πληθ. suhádzí) **1.** αιμορροΐδα **2.** (μτφ.) σχολαστικός άνθρωπος.

súľǎ(πληθ. súle) **1.** σουβλα **2.** (μτφ.) ο κόπος

sulhínǎ(πληθ. sulhine) είδος αγριορίγανης.

súlu¹(πληθ. súle) αντί αργαλειού

súlu²(πληθ. súle) **1.** σουβλί, λόγχη, και γενικά κάθε σουβλερό αντικείμενο **2.** μυτερό κοπίδι λιθοξόου **4.** οποιαδήποτε ξύλινη ή μεταλλική ράβδος χρησιμοποιείται ως μοχλός **5.** σουβλιά, έντονος και οξύς εσωτερικός πόνος

sultánu - **sultánǎ**(πληθ. sultáni - sultáne) σουλτάνος - σουλτάνα.

sultúcu(πληθ. sultúche) επανωφόρι.

suloátǎ(πληθ. suloáte) χιονόνερο

sulúpe(πληθ. sulúpe) σουλουπί, μορφή.

sulutsóchea(πληθ. :) βαριοπούλα.

súmǎ(πληθ. súme) **1.** ποσότητα πραγμάτων **2.** σύνολο, ομάδα ανθρώπων **3.** άθροισμα λογαριασμού **4.** σωρός, συγκέντρωση πραγμάτων σε ένα μέρος **5.** (στην αρχή πρότασης για έμφαση) σωρός, μεγάλη ποσότητα, μεγάλος αριθμός από κάτι.

suńescu(suń/-ire,-í,-itã) χιμώ, ορμώ, ρίχνομαι.

suńire(πληθ. suńiri) εφόρμηση, επίθεση.

surcélu(πληθ. surceále) **1.** βελόνα πλεξίματος **2.** (μτφ.) οτιδήποτε είναι πολύ λεπτό.

surdzáscu(surdz/-í're,-í'i,-í'tã) κουφαίνομαι, παύω να ακούω.

surdzǎre(πληθ. surdzǎri) κώφωση, κουφαμάρα

sorghire → sorghire..

surínu → sorinu.

surǵúne(χωρ. πληθ.) εξορία.

surhínã(πληθ. surhíne) πλέγμα από καλάμια ή ξύλα που χρησιμοποιούταν ως παγίδα.

suríe(πληθ. suríuri) **1.** (για ζώα) αγέλη, κοπάδι **2.** (για πτηνά) σμήνος **3.** (για ανθρώπους) ομάδα, μπουλούκι: **4.** (για υλικά) πληθώρα, μεγάλη ποσότητα

surlánu & **şurlánu**(πληθ. surláne & şurláne) καθετί που είναι νεροουλό **1.** (ειδικότ. για φαγητό) νεροζούμι **2.** (ειδικότ. για ποτό) πολύ αραιό στην υφή του, σαν νερό **3.** (ειδικότ. για κόπρανα) πολύ ρευστά, σαν νερό.

súrlã(πληθ. súrle) κορυφή φυσικού υψώματος, βουνού.

surléche(πληθ. surléchi) **1.** σουράβλι, είδος μεγάλης φλογέρας **2.** (μτφ.) οτιδήποτε έχει στενόμακρο σχήμα **3.** (μτφ.) αντικείμενο που προεξέχει από κάπου **4.** (μτφ.) μεγάλη μύτη **5.** (μτφ.) πέος.

surohínã(πληθ. surohíne) το σημείο της κοίτης ενός ποταμού όπου το νερό εμφανίζει σφοδρότητα ροής (επειδή περνάει από στενωπό που δημιουργεί η παρουσία πετρών ή βράχων).

surpáre(πληθ. surpári) **1.** γκρέμισμα α. κατάρρευση, σώρασμα **β.** κατεδάφιση **3.** (όταν παλεύω) ρίψη του αντιπάλου.

surpätúrã(πληθ. surpätúre) **1.** ερείπιο, χάλασμα **2.** (σε δάσος) πεσμένο ξύλο.

súrpu(surp/-áre,-ái,-átã) **1.** (me ~) γκρεμίζομαι, καταρρέω **2.** κατεδαφίζω, γκρεμίζω, ρίχνω κάτω **3.** (συνεκδ.) καταστρέφω, ρημάζω **4.** (me ~) αδυνατίζω πολύ (λόγω ασθένειας) **5.** (όταν παλεύω) ρίχνω κάτω, νικώ (κπ.) **6.** (για καρποφόρο δένδρο) λεηλατώ, αρπάζω τους καρπούς **7.** (τριτοπρόσ. για βοσκότοπο, se ~) χάνει

τα θρεπτικά μου συστατικά (λόγω υπερβόσκησης).

surséscu(surs/-íre,-í,-ítã) **1.** ξυρίζω **2.** (me ~) ξυρίζομαι.

sursíre(πληθ. sursíri) ξύρισμα.

susáme(πληθ. susáhi) σουσάμι.

suscherédzu & **suschíru**(suschir/-áre,-ái,-átã) **1.** επιθυμώ, ποθώ, λαχταρώ (κπ./κτ.) **2.** αναστενάζω, βγάζω αναστεναγμό (λόγω έρωτα, επιθυμίας ή πόθου για κπ./κτ.) **3.** (όταν κλαίω) βγάζω λυγμούς.

suschiráre(πληθ. suschirári) **1.** Αναστεναγμός **2.** εκδήλωση έντονης επιθυμίας, πόθου, λαχτάρας για κπ./κτ.

suschíru → **suscherédzu**.

suséscu(sus/-íre,-í,-ítã) **1.** κανονίζω, αναγκάζω (κπ.) να συμμορφωθεί παρά την θέλησή του **2.** (ως απειλή σε πρόσωπο) σκοτώνω, χτυπώ ανελέητα **3.** (για χώρο) τακτοποιώ, συγυρίζω **4.** (me ~) περιποιούμαι την εμφάνισή μου.

susíre(πληθ. susíri) **1.** περιποίηση της εμφάνισης **2.** κανόνισμα, βίαια συμμόρφωση κάποιου.

susoárã(πληθ. susóri) **1.** μασχάλη **2.** τα ριζά ενός βουνού **3.** (μτφ.) η προστασία, η φροντίδα που παρέχει κάποιος σε κάποιο πρόσωπο, κυρ. μικρότερο και πιο αδύναμο. **4.** (ως επίρρ.) παραμάσχαλα.

suzáhi(χωρ. εν) **1.** ιδιοτροπία, παραξενιά **2.** στη φρ. bágu suzáhi! **α.** "ξεσηκώνω κπ." **β.** "βάζω ιδέες, ενσπείρω αμφιβολίες σε κπ. για κπ. άλλον" **3.** στη φρ. adágu suzáhi! "κάνω τσαλίμια, καμώματα".

suvándzã(πληθ. suvándzi) σαίτα αργαλειού **2.** (μτφ.) αιδού

S

șacǎ(πληθ. șacǎdzî) αστείο

șáda(πληθ. șáde) χαρακτηρισμός ατημέλητης ή κακοντυμένης γυναίκας.

șaitánu -șaitánă(πληθ. șaitáneañi -șaitáne) δαιμόνιος- δαιμόνια, άντρας - γυναίκα που δείχνει ξεχωριστή ικανότητα και εξυπνάδα σε έναν τομέα.

șále¹(πληθ. șǎli) σάλι.

șále²(πληθ. șǎli) βουβόνας.

șamaligi(χωρ. πληθ.) είδος υφάσματος.

șamandúru - șamandúrá(πληθ. șamandúri - șamandúrré) χαρακτηρισμός ανθρώπου με κοντόχοντρο σώμα.

șamșáci'zǎ(πληθ. șamșácize) κολοφώνιο.

șapátu -șapátă(πληθ. șǎráfi - șǎráte) αυτός - αυτή που περπατά στραβά (με τις μύτες των ποδιών προς τα μέσα)

șǎrǎ(πληθ. șǎri) **1.** δίχειρος ελκοπρίονας για την υλοτόμηση των δένδρων ή την εγκάρσια τμήση των κούτσουρων **2.** χειροκίνητο μετά πλαισίου πριόνι για το πριόνισμα υλοτομημένων κούτσουρων με σκοπό την παραγωγή σανίδων **3.** οδοντωτό μεταλλικό έλασμα (πριόνι) που έφερε ο μηχανισμός του νεροπρίονου για να πριονίζει τα κούτσουρα.

șárpe(πληθ. șǎrchi) φίδι.

șarpindáre (πληθ. șǎrpindári) δηλητηρίαση από φίδι.

șarpindédzu & șárpindu(șarpind/-áre,-ái,-átă) **1.** δηλητηριάζομαι από φίδι **2.** (για πρόσ.) φαρμακώνω, πικραίνω πολύ.

șárpindu → șarpindédzu.

șáru(πληθ. șǎruri) **1.** το κατακάθι, η υποστάθμη που δημιουργείται σε δοχεία με υγρά **2.** λασπόνερο

șatrafiru & șatrafirǎ(πληθ. șatrafiri & șatrafirre) **1.** τσιγγάνος - τσιγγάνα **2.** μτφ.) αυτός - αυτή που ντύνεται με κουρέλια ή παρδαλά ρούχα.

șǎcǎdjí' - șǎcǎdjoáñe(πληθ. șǎcǎdjǎdzî - șǎcǎdjoáñe) άντρας - γυναίκα που λέει αστεία

șádeáre(πληθ. șǎdeári) **1.** καθισιό, τεμπελιά, αδράνεια **2.** ξεκούραση, ανάπαυση **3.** αργία **4.** έδρα, βάση, το κέντρο των δραστηριοτήτων κάποιου ή το μέρος όπου συγχάζει κάποιος.

șǎdu(șǎ/-deáre,-dzúí,-dzútǎ) **1.** κάθομαι **2.** στέκομαι **3.** τεμπελιάζω, αδρανώ **4.** αναπαύ-

ομαι, κάνω παύση **5.** κατοικώ, είμαι εγκατεστημένος **6.** (τριτοπρός. se ~) υποφέρεται (κτ.), είναι ανεκτό **7.** (τριτοπρός. se ~) γίνεται, είναι εφικτό (κτ.) **8.** (τριτοπρός. για τόπο, se ~) προσφέρεται, είναι κατάλληλος για να καθίσει ή να σταθμεύσει κτ. **9.** (τριτοπρός. για ρούχο) εφαρμόζει, ταιριάζει **10.** τηρώ ορισμένη στάση, έχω ορισμένη συμπεριφορά.

șǎdzútu(πληθ. șǎdzúte) **1.** πρωκτός **2.** (κατ' επέκτ.) έδρα, πισινός.

șǎitǎnlíche(πληθ. șǎitǎnlíchi) διαβολιά.

șǎlǎtǎreáo(πληθ. șǎlǎtǎréi) μικρή șǎlǎtúrǎ (βλ. λ.).

șǎlǎtúrǎ & șelǎturǎ(πληθ. șǎlǎtúre & șelǎtúre) οι δύο πλευρές ενός ορεινού διάσελου.

șǎlivardhécu & șílivardhécu - șǎlivardhécǎ & șílivardhécǎ(πληθ. șǎlivardhéci & șílivardhéci - șǎlivardhéce & șílivardhéce) **1.** ο φορών σαλβάρι **2.** άτομο που φορά φαρδύ παντελόني το οποίο κάθεται άτσαλα πάνω του, σαν σαλβάρι.

șǎliváre & șíliváre(πληθ. șǎlivári & șílivári) σαλβάρι.

șǎlírítsǎ(πληθ. șǎlíríce) σαλιαρίστρα.

șǎínu - șǎinǎ(πληθ. șǎíni. - șǎíne) **1.** (αρσ.) σαΐνι, γεράκι **2.** (μτφ.) άντρας - γυναίκα σαΐνι, ξεφτέρι.

șǎmǎtǎ(πληθ. șǎmǎtǎdzî) σαματάς.

șǎndáne(πληθ. șǎndáni) κηροπήγιο.

șǎrǎtúrǎ(πληθ. șǎrǎtúre) πλαγιά με σαθρό ή λασπώδες έδαφος

șǎrpícu(πληθ. șǎrpíci) φιδάκι (υποκ. του șárpe).

Șcǎpítáru - Șcǎpítárá(πληθ. Șcǎpítáreañi - Șcǎpítáre) **1.** Αλβανός - Αλβανίδα, αυτός - αυτή που ανήκει στο αλβανικό έθνος αλβανός **2.** (μτφ.) ψωροπερήφανος. - ψωροπερήφανη.

șcheázma(πληθ. șcheázme) σκιάχτρο

șcí'mbǎ(πληθ. șcí'mbe) **1.** βράχος **2.** Κοτρónα **2.** (μτφ.) καθετί σκληρό, στερεό και συμπαγές.

șcíndjáme(χωρ. πληθ.) τσιγκουνιά

șcíndjuéscu(șcíndju/-íre,-í,-itǎ) γίνομαι τσιγκούνης.

șcíndjuíre(πληθ. șcíndzuíri) το να γίνω τσιγκούνης.

şcióápicu(şciópic/-áre,-ái,-átă) κουτσαίνω, χωλαίνω.

şciópicáre(πληθ. şciópicári) κούτσαμα

şciópu(πληθ. şciópuri) είδος ασθένειας των προβάτων.

şcócă(χωρ. πληθ.) στη φρ. şcócă lu ái cárlu! "είσαι χοντροκέφαλος".

şcópu(πληθ. şcoápe) **1.** ραβδί, μαγκούρα **2.** ξυλοφόρτωμα, χτύπημα **3.** κάτι που είναι παγωμένο **4.** στη φρ. armănu şcópu! "κοκαλώνω, μαρμαρώνω από φόβο ή έκπληξη".

şcrapatínă(πληθ. şcrapatine) φορητό πυροβόλο όπλο.

şcrapuésu(şcrapu/-íre,-í,-ítă) πυροβολώ, εκπυροσκοροτώ

şcrapuíre(πληθ. şcrapuíri) πυροβόληση.

şcráu(πληθ. şcráuri) **1.** πυροβολισμός **2.** (συνεκδ.) ο ήχος που παράγεται κατά την εκπυροσκορότηση πυροβόλου όπλου.

şcrăpuésu(şcrăpu/-íre,-í,-ítă) **1.** καταλαβαίνω, σκαμπάζω, αντιλαμβάνομαι με τον νου **2.** αδυνατώ να σκεφτώ, αποβλακώνομαι, κουρκουτιάζω.

şcrăpuíre(πληθ. şcrăpuíri) αποβλάκωση, αδυναμία σκέψης

şcurtáme & şcurteáme(πληθ. şcurtáni) πλήθος κοντών ανθρώπων.

şcurtáre(πληθ. şcurtári) **1.** κόντεμα **2.** υπόταξη **3.** συντόμηση.

şcurteáme → şcurtáme.

şcurtédzu(şcurt/-áre,-ái,-átă) **1.** κονταίνω (κτ.) **2.** συντομεύω **3.** μειώνω, περιορίζω **4.** υποτάσσω **5.** (για εργασία) απολύω **6.** Ακροτομώ.

şcurtítsă(πληθ. şcurtíce) **1.** λαχνός **2.** κλήρος.

Şcúrtu(χωρ. πληθ.) Φεβρουάριος, ο δεύτερος μήνας του έτους.

şeáo(πληθ. şeále) σέλα.

şelătură → şălătúră

şeşe(χωρ. πληθ.) έδρα, κάθε ένα από τα επίπεδα που διαθέτει ένα κούτσουρο μετά τον τετραγωνισμό του (γίνεται με την αφαίρεση των εξωτερικών καμπυλωτών πλευρών).

şgrí pete(ως επίρρ.) στη φρ. cu şgrí pete! "με το στανιό, με το ζόρι".

şfărlédzu(şfărl/-íre,-í,-ítă) περιδένω, περιστρέφω (νήμα, ζώνη, ταινία) γύρω από κάτι.

şfărlícáre & şfărlitsíre (πληθ. şfărlícári & şfărlitsíri) στρογγύλεμα.

şfărlíchédzu & şfărlitsásu(şfărlíc/-áre,-ái,-átă & şfărlits/-íre,-í,-ítă) στρογγυλεύω, καθιστώ (κτ.) στρογγυλό.

şfărlíre(πληθ. şfărlíri) περιδесеη, περιστροφή ζώνης, νήματος, ταινίας, γύρω από κτ.

şfărlitsásu → şfărlíchédzu.

şfărlitsíre → şfărlícáre

şfărlítsu(πληθ. şfărlítsi) **1.** κάθε αντικείμενο που έχει σχήμα μικρού τροχού **2.** τροχαλία **3.** (μτφ.) στρουμπουλός άνθρωπος.

şfi'rlă(πληθ. şfi'rlé) **1.** σβούρα **2.** βολβός κρεμμυδιού κατά την πλήρη ωρίμανσή του **3.** τροχός.

şídjí me(πληθ. şídjí'ni) σπάγκος.

şífălícíhe(πληθ. şífălícíhiuri) τέρψη, διασκέδαση.

şíleáhe & tsíleáhe(πληθ. şíléhi & tsíléhi) σελάχι

şí'íe(πληθ. şí'íe & şí'íi) **1.** σκουπιδάκι, μικρή ακαθαρσία **2.** (ως επίρρ.) λιγάκι, πολύ μικρή ποσότητα.

şílivardhécă → şălivardhécă.

şílivardhécu → şălivardhécú.

şíliváre → şăliváre

şílivărică & şílivărúşă(πληθ. şílivărice & şílivărúşe) μικρό σαλβάρι (υποκ. του. şíliváre)

şílivărúşă → şălivărúşă.

şímurónu & şumurónu(πληθ. şímuróni & şumuróni) τυφλοπόντικας.

şíntráhe(πληθ. şíntráhi) εργαλείο για το κόψιμο των νυχιών των αλόγων.

şírbétu(πληθ. şírbéturi) **1.** σερμπέτι **2.** (μτφ.) νερουλή τροφή **2.** κονίαμα, σαν λασπόνερο, με το οποίο σοφατίζονταν ο τοίχος πριν την επίχρισή του με lútu (βλ. λ.)

şíridjí(πληθ. şíridjádzi) χοιράδα.

şístiséscu(şístis/-íre,-í,-ítă) σαστιίζομαι, παθαίνω σύγχυση.

şístisíre(πληθ. şístisíri) σάστισμα, σύγχυση.

şoáră¹(πληθ. şoáre) προσωρινό ράψιμο με αραιές βελονιές.

şoáră²(πληθ. şoáre) στάλαγμα που ρέει πάνω σε μία επιφάνεια.

şoáră³(πληθ. şoáre) λάθος, σφάλμα, κάτι που δεν γίνεται με σωστό τρόπο

şoáricu(πληθ. şoárici) ποντίκι..

şólă(πληθ. şóle) σόλα.

şoliséscu(şolis/-íre,-í,-ítă) τοποθετώ σόλα.

şolisíre(πληθ. şolísi) τοποθέτηση σόλας.

şóna(πληθ. şóne), (μτφ.) ονομασία του αιδοίου.

şoptéscu(şopt/-íre,-í,-ítă) **1.** ψιθυρίζω, μιλάω χαμηλόφωνα **2.** ενημερώνω (κτ.) **3.** λέω, αναφέρω (κτ.) για κτ. **4.** επιθυμώ, έχω επιθυμία (για κτ.)

şoptíre(πληθ. şoptíri) **1.** ψιθύρισμα, ψίθυ-

ρος **2.** ενημέρωση

şóputu(πληθ. şoápute) κρουνός.

şoputícu(πληθ. şoputice) μικρός κρουνός.

şorătúrá(πληθ. şorătúre) **1.** στάλαγμα που ρέει πάνω σε μία επιφάνεια **2** στάλαγμα που έχει ρεύσει πάνω σε μία επιφάνεια και έχει ξεραθεί **3.** βρώμικο νερό

şoricheáme(πληθ. şorichéhi) πλήθος ποντικιών.

şorichítşu(πληθ. şorichítşí) ποντικάκι (υποκ. του şoáricu).

şoropícu(πληθ. şoropítşí) μικρή σαύρα.

şoropíticu & **şorupíticu**(πληθ. şoropítici & şorupítici) σαύρα.

şorupíticu → şoropíticu.

şorupítşu → şoropícu.

şpírtă(πληθ. şpírte) πολύ έξυπνη, ευφυής γυναίκα.

şpírtu(πληθ. şpírte) **1.** σπύρτο, πυρείο **2.** οινόπνευμα, αλκοόλ **3.** ποτό με μεγάλη περιεκτικότητα οινόπνευματος **4.** πολύ έξυπνος, ευφυής άνδρας.

ştafláru - **ştafláră**(πληθ. ştafleári ştafláre) άνδρας - γυναίκα που βαδίζει σέρνοντας τα πόδια.

ştăltşăscu(ştăltş/-î're,-î'i,-î'tă) **1.** συνθλίβω **2.** συμπιέζω (κτ.) για να τριφτεί **3.** (μτφ.) συντριβώ, τσακίζω, διαλύω **4.** (μτφ.) ξυλοκοπώ, τσακίζω στο ξύλο **5.** (μτφ.) ληστεύω, απομυζώ **4.** (μτφ. για σεξουαλική πράξη) ξεσκίζω, το κάνω με βίαιο τρόπο.

ştăltşî're(πληθ. ştăltşî'ri) **1.** σύνθλιψη **2.** συμπίεση υλικού για να τριφτεί **3.** (μτφ.) βάρεμα, ξυλοκόπημα **4.** (μτφ) κλέψιμο, ληστεία.

şteáre(πληθ. ştéri) **1.** γνώση, το να γνωρίζει κανείς κτ., να είναι ενήμερος για κάτι **2.** μόρφωση, γνώσεις **3.** γνώση, οτιδήποτε γνωρίζει κανείς μέσα από την παιδεία ή και τις εμπειρίες του.

şteáye(πληθ. ştéyi) λάπατο.

şternutáre(πληθ. şternutári) φτάρνισμα.

şternutédzu(şternut/-áre,-ái,-átă) φταρνίζομαι.

ştiptóru(πληθ. ştiptoare) είδος πώματος, κυρ. για το βούλωμα των νεροβάρελων **2.** (μτφ.) κοντός άνθρωπος.

ştíră¹(πληθ. ştíre) βελέντζα χωρίς φλόκια.

ştíră²(πληθ. ştíre) βλίτο.

ştíu(ş/-eáre,-iúii,-iúită) **1.** ξέρω **α.** γνωρίζω κτ., μου είναι γνωστό **β.** γνωρίζω κτ. πολύ καλά, το κατέχω, το έχω μελετήσει **2.** έχω πλήρη επίγνωση ενός πράγματος **3.** (για πρόσ) έχω γνωριμία, μου είναι γνωστός **4.** ξέρω τον χαρα-

κτήρα κάποιου.

ştí'hlă(πληθ. ştí'hle) **1.** παλιοπάπουτσο **2.** παλιοπάπουτσο που χρησιμοποιείται σε εξωτερικούς χώρους ως παντόφλα.

ştócu(πληθ. ştócuri) στόκος.

ştocuriséscu(ştocuris/-íre,-í,-ítă) στοκάρω.

ştocurisíre(πληθ. ştocurisíri) στοκάρισμα

ştófă(πληθ. ştófe) στόφα.

ştruşuráre(πληθ. ştruşurári) ανατρίχιασμα **α.** το να με διαπερνούν ρίγη λόγω ψύχους **β.** αναστάτωση, έντονη συγκίνηση.

ştruşurédzu(ştruşur/-áre,-ái,-átă) αναριγώ **α.** με διαπερνούν ρίγη (λόγω ψύχους) **β.** βιώνω έντονη συγκίνηση, αναστατώνομαι.

şúbă(πληθ. şúbe) **1.** εξόγκωμα **2.** (συνεκδ.) καρούμπαλο

şúbu(πληθ. şúbi) βλ. λ. şúbă στη σημ. 1.

şuguéscu(şugu/-íre,-í,-ítă) **1.** κοροϊδεύω **α.** περιπαίζω, εμπαίζω **β.** εξαπατώ, ξεγελώ **γ.** περιγελώ, ειρωνεύομαι.

şuguíre(πληθ. şuguíri) **1.** κοροϊδεμα, εμπαιγμός **2.** κοροϊδία, εξαπάτηση.

şuguitúra(πληθ. şuguiture) **1.** ειρωνεία **2.** βλ. λ şuguíre στη σημ. 2.

şúhală(πληθ. şúhale) **1.** οτιδήποτε συνιστά άχρηστο υπόλειμμα ενός υλικού **2.** απόρριμμα, σκουπίδι.

şúire(ακλ.) στη φρ. şúire báire! " φύρδην μίγδην, άνω κάτω, ανάκατα "

şuirédzu & **şúiru**(şuir/-áre,-ái,-átă) **1.** σφυρίζω **2.** παράγω συριστικό ήχο **3.** (για νερό) κελαρύζω **4.** (για φύλλα) θροίζω **5.** (μτφ.) λέω, αναφέρω (κτ. για κτ.) **6.** (μτφ. για σφαλιάρα) χτυπώ, ρίχνω.

şúiru → şuirédzu

şuiráre(πληθ. şuirári) **1.** σφύριγμα **α.** το να σφυρίζει κανείς **β.** σφύριγμα, ο ήχος που παράγεται όταν σφυρίζει κανείς **2.** συριστικός ήχος.

şuirătúra(πληθ. şuirătúre) **1.** σφύριγμα, ο ήχος που παράγεται όταν σφυρίζει κανείς **2.** ήχος από κελάρυσμα νερού **3.** κελαιδίσμα.

şumurónu → şímurónu.

şuperédzu(şuper/-áre,-ái,-átă) **1.** ξεγελώ **2.** ειρωνεύομαι, χλευάζω

şuperáre(πληθ. şuperári) κοροϊδεμα.

şúre(πληθ. şúre) το σύνολο της φυτικής παραγωγής (η σοδειά, τα σανά κ. λπ.)

şuricáre(πληθ. şuricári) γλίστρημα

şurícu(şuric/-áre,-ái,-átă) **1.** (me ~) γλιστρώ, κινούμαι σε ολισθηρή επιφάνεια **2.** (me ~) σέρνω το σώμα μου, σβαρνίζομαι, κυλιέμαι **3.** (me ~) μετακινούμαι χωρίς να γίνω αντιληπτός.

şurlánu → surlánu.

şurópe(πληθ. şuróchi) σιρόπι.

şúru(πληθ. súruri) κορυφή φυσικού υψώματος, βουνού.

şuşanu & şuşanítu - şúşană & şuşanítă(πληθ. súşani & şuşanítsi - súşane & şuşaníte) **1.** (ο,-η) κάτοικος των βόρειων και βορειοδυτικών συνοικιών του Μετσόβου **2.** (ο πληθ. súşani) οι βόρειες και βορειοδυτικές συνοικίες του Μετσόβου.

şúşuru(πληθ. súşure) **1.** ψίθυρο **2.** ο χαμηλής εντάσεως θόρυβος.

şutédzu & şutuésucu(şutu/-íre,-í,-ítă) **1.** κλαδεύω **2.** (μτφ. για μαλλιά) κουρεύω, κόβω. **3.** (μτφ. για φαγητό) πειράζω, τσιμπάω ελαφρώς.

şutińáo(χωρ. πληθ.) αυρόχωμα.

şutsálă(πληθ. şutsáli) πλάστης, πλαστήρι.

şutsătură(πληθ. şutsătúre) **1.** στροφή δρό-

μου **2.** ιδιοματισμός, κάθε χαρακτηριστικό στοιχείο ιδιώματος ή διαλέκτου **3.** χορευτική φιγούρα

şutsí're(πληθ. şutsí'ri) **1.** γύρισμα **α.** περιστροφή **β.** αναστροφή **2.** αναποδογύρισμα, ανατροπή **3.** τριγύρισμα, διάσχιση ενός τόπου **4.** ψάξιμο.

şútsu(şuts/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** γυρνάω **α. i.** περιστρέφω **ii.** (me ~) περιστρέφομαι **β.** αναστρέφω **3.** (me ~) διαθέτω οικονομική άνεση **4.** αθετώ, παίρνω πίσω (όσα έχω πει ή υποσχεθεί) **5.** ακυρώνω **6.** (για τόπο) τριγυρίζω, διασχίζω **7.** ψάχνω **8.** γέρνω, κλίνω **9.** στρίβω, στρέφομαι προς ορισμένη κατεύθυνση, **10.** (τριτοπρόσ. για γλωσσικό ιδίωμα) παραλλάσσεται, διαφοροποιείται **şutuésucu** → şutédzu.

şutuíre(πληθ. şutuíri) κλάδεμα.

şútu - şútă(πληθ. şútsi - şúte) **1.** αρσενικό - θηλυκό ζώο χωρίς κέρατα **2.** (αρσ.) φαλακρός.

T

tabacu(πληθ. tabácuri) ταμπάκο.

tabachélă(πληθ. tabachéle) ταμπακίερα

tabélă(πληθ. tabéle) ταμπέλα, πινακίδα.

taburdjî - taburdjoáñe(πληθ. taburdjá-djî - taburdjoáñe) χαρακτηρισμός τεμπέλη ανδρα - τεμπέλας γυναίκας.

tácă(ακλ.), (κυρ. ως επιφώνημα) σιωπή, τσιμουδιά

tácu(tăc/-eáre,-úí,-útă) **1.** σιωπά, δεν μιλά **2.** ησυχάζω, παύω να μιλά. **3.** (για ζώο) ησυχάζω, δεν βγάζω ήχο **4.** παρασιωπά, αποκρύπτω (κτ.) **5.** σταματώ, παύω (να κάνω κτ.) **6.** (για δουλειά) σταματώ, παύω, απολύω (κπ.) **7.** (μτφ.) πεθαίνω.

tafíchi(χωρ. πληθ.) ονομασία σκυλιού με παρδαλό τρίχωμα.

tálaru(πληθ. tálare) τύπος βαρελιού στο οποίο αποθηκεύονται τροφές που συντηρούνται μέσα σε άλμη.

tálu(tăl/-áre,-ái,-átă) **1.** κόβω **α.** με κατάλληλο όργανο ή εργαλείο διαιρώ ένα στερεό σώμα σε μικρότερα κομμάτια **β.** τραυματίζω, πληγώνω κπ. ή κτ. με κοφτερό όργανο ή αντικείμενο **2.** (me ~) κόβομαι, τραυματίζομαι, πληγώνομαι από κοφτερό όργανο ή αντικείμενο **2.** σφάζω **3.** (συνεκδ.) σκοτώνω **4.** (hî tále) μου κόβει, αντιλαμβάνομαι, καταλαβαίνω **5.** με κόβει, παθαίνω διάρροια, **6.** (τριτοπρόσ. για τα πόδια se ~) κόβονται, κουράζονται **7.** (τριτοπρόσ. για νερό ή άνεμο) παγώνει.

támtă - támtă(πληθ. támtańi -támte) ηλίθιος - ηλίθια.

tamteláche(χωρ. πληθ.) ένα από τα διακοσμητικά σχέδια που φέρει η επίσημη παραδοσιακή φορεσιά των γυναικών του Μετσόβου.

tamtélă(πληθ. tamtéle) δαντέλα.

tándă στη φρ. dáu tándă! **α.** ξεκάνω, διαλύω, καταστρέφω **β** (ειδικότ. για τροφή, ποτά) καταναλώνω, αποτελειώνω **3.** (ειδικότ. σε εργασία) απολύω, διώχνω κάποιον.

tarabétu - tarabétă(πληθ. tarabétsi-tarabéte) **1.** αλήτης- αλήτισσα, πρόσωπο που περιφέρεται αδέσποτο στους δρόμους, **2.** αυτός - αυτή που είναι άντυχος/-η, ελαφρά ή πρόχειρα ντυμένος/-η.

taróşchilu - taróşchilă(πληθ. taróşchilí - taróşchile) χαρακτηρισμός προσώπου με αδιά-

φορο και τεμπέλικο χαρακτήρα.

tartahánu - tartahánă(πληθ. tartaháńi - tartahánne) άτομο με αρπακτικό χαρακτήρα.

tără (χωρ. πληθ.) απόβαρο.

táru - tárá(πληθ. tári - táre) **1.** γάιδαρος - γαϊδούρα, αρσενικό - θηλυκό γαϊδούρι **2.** (μτφ. για άνδρα - γυναίκα) ξεδιάντροπος/-η, αναίσχυντος/-η **3.** (μτφ. για άνδρα - γυναίκα) αναίσθητος - αναισθητη

tarumíndjanu - tarumíndjană(πληθ. tarumíndjani- tarumíndjane) (μειωτ.- σκωπτ.) χαρακτηρισμός που αποδίδονταν στους κατοίκους του Μετσόβου (από τους κατοίκους όμορου οικισμού) και δήλωνε την αναισθησία και αναισχυντία του χαρακτήρα τους.

tarumuláre(πληθ. tarumuléri) αισχρή γυναίκα.

taruómu(πληθ. taruoámeńi) αισχρός άνθρωπος

táse (πληθ. tási) **1.** τάσι, καθένas από τους δύο μεταλλικούς δίσκους της ζυγαριάs **2.** Τασάκι, σταχτοδοχείο.

Tasiárhú, (ο) Νοέμβριος, ο ενδέκατος μήνας του έτους:

tastraĝóhu(πληθ.~) μικρός ντορβάs .

tástru(πληθ. tástre) ντορβάs **α.** ταγάρι **β.** τάγιστρο.

tatamáre(πληθ. tatamáreańi) **1.** ο παππούs από την πλευρά του πατέρα, ο πατέρας του πατέρα **2.** (συνεκδ.) γέρος.

tatańicu(πληθ. tatańici) **1.** προσφώνηση του πατέρα σε αντιδιαστολή προς τον δικό του πατέρα (τον παππού) **2.** (συνεκδ.) πατέρας

tataóta - tataóta(πληθ. tataótańi - tataóte) (για άνδρα - γυναίκα) μπουνταλάs - μπουνταλού, αφελής και ανόητος/-η.

tátă(πληθ. tătăńi) **1.** πατέρας, ο γεννήτορας **2.** (γενικότ.) πατέρας, μπαμπάs, ο αρσενικός κηδεμόνας.

tăvlă(πληθ. tăvli) τάβλα, χαμηλό τραπέζι φαγητού

taxiráte(πληθ. taxirátsi) **1.** κακοτυχία, αναποδιά, άσχημο συμβάν. **2.** στη φρ. ci taxiráte ámu! η οποία μπορεί να αποδοθεί νοηματικά με τη φρ. "τι αμαρτία πληρώνω! "δηλ. υφίσταμαι τις συνέπειες από κάποιο σφάλμα

tăbáche(πληθ. tăbăchi) δίσκος σερβιρίσμα-

τος 2. δίσκος της εκκλησίας

tăbăne(πληθ. tăbăni) 1. γρεντιά, δοκάρι που τοποθετείται σε οριζόντια θέση κυρ. στις οροφές οικοδομών 2. χορταριασμένο και λασπερό κομμάτι εδάφους το οποίο έχει αποσπαστεί τεχνητά από το έδαφος (χρησιμοποιείται για την κατασκευή χαμηλών αναχωμάτων μεταξύ αγροτικών ιδιοκτησιών τα οποία συνιστούν οροθετική γραμμή)

tăbăcă(πληθ. tăbăcădзі) ταμπάκης, βυρσοδέψης.

tăbăchică & **tăbăchitsă**(πληθ. tăbăchice) μικρός δίσκος σεβριβίματος (υποκ. του. tăbăche).

tăbăchitsă → tăbăchică

tăbărusescu(tăbărus/-ire,-i,-ită) 1. (me ~) οχυρώνομαι, ταμπουρώνομαι 2. α. καλύπτω (κτ.) για να το προστατέψω από τα καιρικά φαινόμενα β. (me ~) καλύπτομαι (με κτ.) για προστατευθώ από τα καιρικά φαινόμενα 3. (μτφ.) κλείνομαι, απομονώνομαι.

tăbărusire(πληθ. tăbărusiri) ταμπουρώμα.

tăbuescu(tăbu/-ire,-i,-ită) 1. συμπιέζω, στουπώνω (κάτι) για να χωρέσει (βλ κ' λ. stăbuescu) 2. (για ρευστή ουσία) πηζώ, συμπυκνώνομαι 3. (για ύφασμα) αποκτώ πυκνή δομή 4. (για έδαφος) σκληραίνω, στεγνώνω (λόγω ξηρασίας), (βλ κ. λ. stăbuescu).

tăbuire, βλ. λ. stăbuire

tăbure(πληθ. tăburi) ταμπουρί, οχυρό.

tăcăte(πληθ. tăcătsi) 1. δύναμη, σωματική ρώμη 2. οικονομική ισχύ 3. ψυχική δύναμη, σθένος, κουράγιο.

tăcănescu(tăcăn/-ire,-i,-ită), (hî se ~) μου έρχεται στο μυαλό (ξαφνικά και χωρίς προετοιμασία) να κάνω κάτι.

tăcănie(πληθ. tăcănii) θολούρα θολή ατμόσφαιρα.

tăcătură(πληθ. tăcăture) 1. σιωπή, σιγή 2. (κατ' επέκτ.) ησυχία.

tăceare(πληθ. tăcere) 1. ησυχία σιωπή, σιγή 2. αποσιώπηση 3. (ως επιφών.) σιωπή, ησυχία, τσιμουδιά.

tăcîme(πληθ. tăcîme) 1. ομάδα ανθρώπων 2. (ειδικότ.) κομπανία, ομάδα οργανοπαίκτων 3. (συνεκδ.) συνοδεία, ακολουθία 4. (για πράγμ.) σετ, σύνολο ομοειδών πραγμάτων 5. (ειδικότ. για ρούχα) αλλαξιά.

tăclă(πληθ. tăclădзі) 1. (για μηχανή) βλάβη 2. (για κατασκευή) ζημιά, φθορά 3. (για υγεία) βλάβη, πάθηση 4. (για επιχειρηματική δραστηριότητα) ζημιά, αβάρια.

tăcume(πληθ. tăcumi) τακούνι.

tăifă(πληθ. taifădзі) 1. ομάδα μπουλούκι 2. συνοδεία, ακολουθία 2. (ειδικότ.) συνοδεία γάμου 3. (συνεκδ.) το πλήθος των ανθρώπων που παρίσταται ή συμμετέχει σε μία κοινωνική εκδήλωση 4. (συνεκδ.) συγγενολόι, το σόι 5. (συνεκδ.) οικογένεια.

tăime(πληθ. tăiini) 1. τροφή 2. εφόδια σε τροφή (κυρ. όταν ταξιδεύω) 3. (μτφ.) γεύμα 4. η παροχή σίτισης ως στοιχείο της αμοιβής έμμισθου προσωπικού. .

tălăricu(πληθ. tălărici) μικρό τάλαρ (βλ. λ.).

tălăre(πληθ. tălări) 1. κόψιμο, τεμαχισμός 2. (ειδικότ.) κόψιμο, η αφαίρεση τμήματος (από πράγμα), το κούρεμα, ή (για τα φυτά) το κλάδεμα, η κοπή του χόρτου κ. λπ. 3.(συνεκδ.) κόψιμο, το να πληγωθώ από αιχμηρό αντικείμενο 4. (συνεκδ.) σφάξιμο 5. (για νερό ή άνεμο) πάγωμα, το να αισθάνεσαι ότι σε παγώνει.

tăletoru(πληθ. tăletori) εργαλείο κοπής (κυρ. το τσεκούρι).

tăletură(πληθ. tăleture) 1. κόψιμο, το χάραγμα που αφήνει στο σώμα ένα αιχμηρό αντικείμενο, η πληγή, το τραύμα 2. (για δάσος) υλοτόμηση 3. λε-πίδα, κάθε έλασμα κοφτερού οργάνου.

tămbăre(πληθ. tămbări) κάπα.

tămbărúșă(πληθ. tămbărúșe) μικρή κάπα (υποκ. του tămbăre).

tămbură(πληθ. tămburădзі) ταμπουράς.

tămvălescu(tămvăl/-ire,-i,-ită) 1. κυλώ, τσουλώ (κτ.) 2. κατρακυλώ (κτ.) 3. (me ~) κατρακυλώ, κουτροβαλιάζομαι 4. (μτφ.) κάνω προχειροδουλειές, πράττω πρόχειρα 5. (μτφ.) ξεστομίζω (κτ.) χωρίς ντροπή ή περίσκεψη.

tămvălire(πληθ. tămvăliri) 1. κύλισμα, τσούλημα 2. κατρακύλημα.

tămvălitură(πληθ. tămvăliture) 1. απόκριμο μέρος 2. (συνεκδ.) γκρεμός.

tămbănă(πληθ. tămbăne) 1. τύμπανο 2. κοιλιά, γαστέρα 3. πρήξιμο, διόγκωση σε μέλος του ανθρώπινου σώματος 4. (ειδικότ. για την κοιλιά) φούσκωμα λόγω κορεσμού από κατάναλωση τροφών ή ποτών.

tămbănăru¹(πληθ. tămbănări) τυμπανιστής.

tămbănăru² - **tămbănără**(πληθ. tămbănări - tămbănăre) κοιλαράς - κοιλαρού.

tămbănitșă(πληθ. tămbănitșe) μικρό τύμπανο(υποκ. του. tămbănă).

tănăle(πληθ. tănăli) τανάλια.

tăpie(πληθ. tăpii & tăpiuri) 1. κάθε τύπος καναλιού ή αυλακιού που χρησιμοποιείται για την παροχέτευση, αποστράγγιση ή την άρδευ-

ση μίας έκτασης **2.** δικαίωμα διέλευσης αποχέτευσης ή ποτιστικού καναλιού μέσα από ξένη ιδιοκτησία

tăpóru(πληθ. tăpóare) είδος τσεκουριού

tăpurícu & **tăpurítșu**(πληθ. tăpurítși), υποκ. του tăpóru (βλ. λ.).

tăpurítșu → tăpurícu.

tăpurí'ște(πληθ. tăpurí'ști) στειλιάρι

tăráfe(πληθ. tăráfi) φάρα.

tăráche(πληθ. tăráchi) τμήμα σφαχτού που αποτελείται από την σπάλα και το στήθος.

tăráru(πληθ. tărári) το πρόσωπο που (κατά την θερινή περίοδο) εκτελούσε καθημερινά την υπηρεσία της μεταφοράς, του φαγητού από τις οικίες των βοσκών στην στάνη.

tărămă(χωρ. πληθ.) ταραμάς.

tărétu & **tăriú** & **tări'e** (πληθ. tăréturi & tăriuri) πλήθος γαϊδάρων.

tăricu & **tăritșu** - **tărică** & **tăritșă**(πληθ. tărici & tăritși - tărice & tăritșe) γαϊδουράκι - μικρή νεαρή γαϊδάρα.

tăritșu - **tăritșă** → tăricu.

tăriú → tărétu.

tări'e(χωρ. πληθ.) **1.** βλ. λ. tărétu **2.** ομάδα γαϊδάρων **3.** (μτφ.) ανασχυντος άνθρωπος.

tărónu - **tăroáne**(πληθ. tăróni - tăroáne) βλ. λ. táru στις σημ 1 & 2

tăstrícu & **tăstrítșu**(πληθ. tăstríci & tăstrítși) μικρός ντρουβάς (υποκ. του. tástru)

tăstrítșu → tăstrícu.

tătúte(πληθ. tătúni) **1.** καπνός (το φυτό) **2.** (μτφ.) κάτι που έχει καεί **3.** (μτφ. για πρόσωπο) ηλιοκαμένο.

tăvârdjî'că(πληθ. tăvârdjî'che) **1.** είδος ασκού **2.** ασκός γκάντας **3.** τουλούμι που είναι φουσκωμένο, γεμάτο **4.** δερμάτινο πουγκί **5.**(μτφ.) κοιλιά.

tăvâ(πληθ. tăvâdzî) ταψί.

tăvlăbúze(πληθ. tăvlăbúze) μουσικό όργανο

tăxésucu(tăx/-íre,-í,-ítă) **1.** τάζω, υπόσχομαι (κτ.) σε κπ. **2.** τάζω (στην εκκλησία) **3.** (me ~) παθιάζομαι, φανατίζομαι (με κάτι).

tăxíre(πληθ. tăxíri) τάξιμο.

tăgâre(πληθ. tăgâri), (παλαιότ.) μέτρο χωρητικότητας σιτηρών ισοδύναμο με 20 οκάδες.

tăyíe(χωρ. πληθ) ταγή.

teácă(πληθ. téci) θήκη

teáfe(χωρ. πληθ.) θειάφι.

teftére(πληθ. teftéturi) δεφτέρι.

telefoníu(πληθ. telefoníuri) τηλεφωνείο.

telegráfisésucu(telegráfis/-íre,-í,-ítă) τηλε-

γραφώ.

telegráfisíre(πληθ. teleyrafi-síri) το να τηλεγραφώ.

telégrafu(πληθ. telégrafe) τηλεγραφόξυλο.

telánu(πληθ. teláni) ντελάλης, διαλαλητής.

tembíhe(πληθ. tembíhe) **1.** σύσταση (σε κπ.) **2.** εντολή, παραγγελία

témbľă(πληθ. témbľe) **1.** πεσμένος κορμός δένδρου **2.** (παλαιότ.) διάφοροι τύποι χοντρών δοκαριών στους υδροκίνητους μηχανισμούς.

témbľu(πληθ. témbľe) τέμπλο.

temenă(πληθ. temenádzî) τεμενάς.

teptíru & **treptíru**(πληθ. teptíre & treptíre) είδος κοπιδιού για το σκάλισμα των ξύλων.

téndă(πληθ. ténde) μεγάλο κομμάτι υφάσματος το οποίο χρησιμοποιούνταν ως **α.** σκηνή ή σκιάδα, δηλ. στερεωνόταν πάνω σε ξύλινα κοντάρια για να δημιουργεί σκιά **β.** ως κάλυμμα του πατώματος σε μεγάλα γεύματα ώστε να συγκεντρώνονται εκεί τα πεσμένα τρίμματα και αποφάγια.

teneché(πληθ. tenecheádzî) **1.** τενεκές, ο λευκοσίδηρος **2.** (συνεκδ.) ότιδήποτε έχει κατασκευαστεί από λευκοσίδηρο κυρ. δοχεία διαφόρων διαστάσεων **3.** (συνεκδ.) η ποσότητα που αντιστοιχεί στο περιεχόμενο τέτοιου δοχείου.

tenechedjî(πληθ. tenechedjádzî) τενεκετζής.

téngere(πληθ. tengerádzî) τέντζερης.

tengerícu(πληθ. tengeríci) μικρός τέντζερης (υποκ. του téngere).

tetrádhíu(πληθ. tetrádhie) τετράδιο.

terándză(πληθ. terándzî) τιράντα.

terănsésucu(terăns/-íre,-í,-ítă) τυραννώ, ταλαιπωρώ.

terănsíre(πληθ. tirănsíri) τυράνισμα, ταλαιπωρία.

tertípe(πληθ. tertíchi) τερτίπι.

tescheré(πληθ. tescherádzî) **1.** σημείωμα **2.** ένταλμα **3.** προσκλητήριο.

teselíme(χωρ.πληθ.) στη φρ. fácu teselíme! "εφιστώ την προσοχή κάποιου σε κάτι".

tétă¹(πληθ. tété) **1.** θεία **2.** (εν.) προσφώνηση προς γυναίκα μεγάλης ηλικίας.

tétă²(πληθ. tété) γρίπη.

thálasă(πληθ. thálase) θάλασσα.

thámă(πληθ. thámate) θαύμα.

thăřăpăpsésucu(thăřăpăps/-íre,-í,-ítă) (me ~) ικανοποιούμαι, ευχαριστιέμαι.

thăřăpăpsíre(πληθ. thăřăpăpsí-ri) ικανοποίηση, ευχαρίστηση.

theámină(πληθ. theámine) **1.** θηλυκός,

αυτός που σχετίζεται με το θηλυκό φύλο, θήλυς **2.** (συνεκδ.) γυναίκα **3.** (μτφ. για όργανο και εργαλείο) αυτό που φέρει κοιλότητα ή εγκοπή στην οποία εισχωρεί αντίστοιχη προεξοχή **4.** (μτφ.) στη φρ. *mínte theámină!* "θηλυκό μυαλό", δηλ. αυτός που χαρακτηρίζεται από γονιμότητα ιδεών, που έχει την ικανότητα να επινοεί, ο γόνιμος, ο επινοητικός.

theatrínu - teatrínă(πληθ. teatrini - teatríne) θεατρίνος - θεατρίνα, υποκριτής-υποκρίτρια.

théatru(πληθ. théâtre) στη φρ. *djócu théatru!* "παίζω θέατρο", υποκρίνομαι, κοροϊδεύω.

themineáme(χωρ. πληθ.) πλήθος θηλυκών

theminiúri(χωρ. εν.) **1.** ομάδα θηλυκών (ατόμων που ανήκουν στο γυναικείο φύλλο). **2.** άτομο που ανήκει στο γυναικείο φύλο.

themélu & thimélu(πληθ. themeále & thimeále) **1.** θεμέλιο, κρηπίδα **2.**(μτφ.) βάση, το ουσιαστικό στήριγμα, πάνω στο οποίο στηρίζεται κτ./κπ. **3.**(μτφ.) βάσεις, κάθε στοιχείο ή κατάσταση όπου μπορεί κάποιος να στηριχθεί για να εξελιχθεί, τα πνευματικά ή υλικά εφόδια κάποιου.

thimeámă(χωρ. πληθ.) θυμίαμα.

thimélu → themélu.

thimeató(πληθ. thimeatádzî) θυμιατό.

thimeatuséscu(thimeatus/-íre,-í,-ítă) θυματίζω

thimeatusíre(πληθ. thimeatusí-ri) θυμιάτισμα.

thorídhă & thurídhă(πληθ. thorídzî & thurídzî) (παλαιότ.) εσοχές στις μεσάντρες ή τους τοίχους στις οποίες τοποθετούνταν αντικείμενα.

themirídhă(πληθ. themirídzî) εφημερίδα.

thurídhă → thorídhă

tícă(πληθ. tíci) γαλοπούλα.

tíhe(χωρ. πληθ.) τύχη.

tiléfunu(πληθ. tiléfunu) τηλέφωνο.

tilegráfimă(πληθ. tilegráfimate) τηλεγράφημα.

tilegráfiu(πληθ. tileyrafíuri) τηλεγραφέιο.

tílu(πληθ. tíle) το μπρούτζινο σωληνάκι της *vicilúșă* (βλ. λ.) από όπου πίνουμε το νερό.

tilícu(πληθ. tilíce) μικρό τίλυ (βλ. λ.).

tiligánu(πληθ. tiligáne) μάλλινος υπενδύτης (έφερε κουκούλα και έφτανε στο ύψος των γονάτων).

tílu(πληθ. tíli) φλαμουριά.

tindeáre(πληθ. tindéri) **1.** τέντωμα, άπλωμα **2.** (συνεκδ.) ξάπλωμα, κατάκλιση **3** επέκταση **4.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα) επέ-

κταση, ξάνοιγμα.

tíndu(tindeáre, téșu, teásă) **1. a.** τεντώνω, απλώνω. **β** (me ~) τεντώνομαι, απλώνομαι **2.** (me ~) εκτείνομαι, απλώνομαι **3. a.** επεκτείνω **β.** (me ~) επεκτείνομαι **4.** (για οικονομική δραστηριότητα, me ~) επεκτείνομαι, ξανοίγομαι **5.** ισιώνω (κτ.) που είναι διπλωμένο **6.** (me ~) κινούμαι (για να αγγίξω ή να πιάσω κτ.) **7.** (για κοπάδι, se ~) απλώνεται, σκορπάει σταδιακά κατά την διάρκεια της βόσκησης.

tínereáme(πληθ. tineréhi) **1.** ομάδα νεαρών ατόμων **2.** νεολαία.

tínereátsă(πληθ. tinerétsi) **1.** νεότητα, νιάτα, η νεαρή ηλικία κάθε ανθρώπου **2.** (συνεκδ.) πρόσωπο που έχει εμφάνιση ή σφρίγος νεαρού ατόμου **3.** νεολαία.

tingăséscu(tingăș/-íre,-í,-ítă) τηγανίζω.

tingăsíre(πληθ. tingăsíri) τηγάνισμα.

tingăsitúră(πληθ. tingăsitúre) **1.** φαγητό που ψήνεται σε τηγάνι, το τηγανητό **2.** (συνεκδ.) οσμή τηγανητού φαγητού.

tínihá(χωρ. πληθ.) άνεση, ξεκούραση, το να κάνω κάτι χωρίς βία, με την ησυχία μου.

tínié(πληθ. tíni) **1.** τιμή, το αντίτιμο, το χρηματικό ποσό που πρέπει να καταβάλει κανείς για την αγορά πράγματος ή την παροχή υπηρεσίας **2.** (για πρόσ.) τιμή, υπόληψη **3.** (ειδικότ. για γυναίκα) ηθική υπόληψη **4.** στις φρ. **a.** *tsí'nu/ámu tínié!* "σέβομαι κάποιον" **β.** *adáru tínié!* "τιμώ, αποδίδω τιμές σε κτ. "

tíniéscu(tíniș/-íre,-í,-ítă) **1.** τιμώ, κάνω τιμές σε κτ. **2.** σέβομαι (κτ.).

tínišíre(πληθ. tínišíri) τίμηση, απονομή τιμής.

típote(χωρ. πληθ.) **1.** το ζωικό κεφάλαιο μίας κτηνοτροφικής επιχείρησης (κυρ. ως περιουσιακό στοιχείο) **2.** εμπόρευμα,πραμάτεια **3.** ο εξοπλισμός και συνεκδ. τα έπιπλα ενός σπιτιού **4.** πράγμα καλής ποιότητας.

(πληθ.)

tíranu - tírană(πληθ. tírañi - tírane) τύραννος, καταπιεστικός άνδρας - τυραννική, καταπιεστική γυναίκα.

tírañe(χωρ. πληθ.) τυραννία, ταλαιπωρία, βάσανα.

tigáne(πληθ. tigáni) **1.** τηγάνι **2.** τηγανίτα.

Tigánáru, η εορτή των Σαράντα Μαρτύρων

tíză(πληθ. tíze) ίταμος, τάζος.

tínále(πληθ. tínáli), (για υποζύγιο) άχρηστο, αυτό που θρέφεται χωρίς να προσφέρει.

tí'ndjă(χωρ. πληθ.) **1.** πείσμα, γινάτι **2.** πείσμα, επιμονή.

tí'ngǎ(πληθ. tí'ngē) **1.** σπρωξιά, σκουντιά **2.** σπρώξιμο, ώθηση **3.** απώθηση, η ώθηση μακριά προσώπου ή πράγματος.

tí'rlǎ & tsí'rlǎ(πληθ. tí'rlē & tsí'rlē) τσίρλα **2.** (συνεκδ.) κάτι το υδαρές, το νερούλο **3.** (μτφ.) ανόητη κουβέντα, παρλαπίπα

tí'ru - tí'rǎ(πληθ. tí'ri - tí're) βλ. λ. táru στη σημ. 1.

toácǎ(πληθ. toáce) σήμαντρο εκκλησίας

toámǎ(πληθ. toámne & tómnuri) φθινόπωρο.

tocáre(πληθ. tocǎri) **1.** κοπάνισμα **2.** (ειδικότ.) χτύπημα κάποιου με το χέρι η με κάτι άλλο.

tócu¹(toc/-áre,-ái,-átǎ) **1.** κοπανώ (κτ.) **2.** χτυπώ (κτ.) είτε με το χέρι είτε με κάτι άλλο **3.** (lí ~) κατευθύνομαι, πηγαίνω (κάπου) **4.** (τριτοπρόσ. hí ~) μου κατεβαίνει (ξαφνικά) να κάνω κάτι. **5.** πετάω, ρίχνω, κοπανάω (κτ.) ενώπιον κάποιου **6.** (με αρνητ. μορ., nu hí ~) δεν νοιάζομαι, δεν με μέλει.

tócu²(πληθ. tócuri) κάτι που έχει αποκτήσει σκληρή, στερεή και συμπαγή υφή.

tológu(χωρ. πληθ.) είδος χώματος με απόχρωσεις φαιόλευκου ή κοκκινωπής ώχρας (χρησιμοποιούνταν παλιότερα ως επίχρισμα τοίχων, καθώς και για τη διακόσμηση των αρμών τους).

tomnáre(πληθ. tomnári) το να παирνώ το χρονικό διάστημα του φθινοπώρου.

tomnáticu(χωρ. πληθ.) βλ. λ. tomnǎriu

tomnǎreáme(χωρ. πληθ.) η χρονική περίοδος του φθινοπώρου.

tomnǎriu & tomnáticu(πληθ. tomnǎrie & tomnǎriuri) φθινοπωρινό βοσκοτόπι, τοποθεσία με χαμηλότερο υψόμετρο όπου διέμεναν προσωρινά τα κοπάδια κατά την φθινοπωρινή πορεία τους προς τα χειμαδιά.

tomnédzu(tomn/-áre,-ái,-átǎ) περνώ το χρονικό διάστημα του φθινοπώρου..

tomneráre(πληθ. tomnerǎri), (κτην. για κοπάδι) προσωρινή διαμονή του σε φθινοπωρινό βοσκοτόπι (βλ. λ. tomnǎriu).

tomnerédzu(tomner/-áre,-ái,-átǎ), (κτην. για κοπάδι) το σταθμεύω για ορισμένο χρονικό διάστημα του φθινοπώρου σε ειδικό βοσκοτόπι (βλ. λ. tomnǎriu).

tópu(πληθ. tóchi) **1.** κανόνι **2.** τόπι, ρολός υφάσματος.

torcéame(πληθ. torcéni) γνέσιμο, κλώσιμο.

torcéare(πληθ. torcéri) **1.** γνέσιμο, κλώσιμο **2.** συμβάν, γεγονός.

tórcu(torcéare, tórșu, toársǎ) **1.** γνέθω, κλώθω **2.** εξυφαίνω, σκευωρώ, μηχανεύομαι **3.** Μεταφέρω (νέα, γεγονότα), διαδίδω (κτ.) **4.** (για υπόθεση) γυροφέρνω, καθυστερώ **5.** Περιηγούμαι, γυρίζω, φέρνω βόλτα **6.** κανονίζω, καθορίζω (κτ.) **7.** (τριτοπρόσ., se ~) συμβαίνει, **α.** τρέχει (κτ.) **β.** (για γεγονός) γίνεται, λαμβάνει χώρα.

tomnáre(πληθ. tomnári) **1.** επιστροφή **α.** γύρισμα πράγματος, χρημάτων κ.λπ. **β.** γυρισμός, η επάνοδος σε ορισμένο τόπο **2.** αναστροφή, αναποδογύρισμα **3.** στριφογύρισμα **4.** γύρισμα, περιστροφή **5.** γύρισμα, στρίψιμο προς μία κατεύθυνση.

tomnǎtúrǎ(πληθ. tomnǎtúre) **1.** στροφή δρόμου **2.** (ειδικότ. σε ποτάμι) μαϊάνδρος.

tórnũ(tomn/-áre,-ái,-átǎ) **1.** επιστρέφω (κτ.) **2.** (ειδικότ. για αγορά με χρήματα) επιστρέφω ρέστα **3.** (me ~) επιστρέφω (από κάπου) **4.** Γυρνάω, περιστρέφω (κτ.) **5.** (me ~) στριφογυρίζω **6.** (me ~) στρίβω προς ορισμένη κατεύθυνση **7.** (για αρρώστια, se ~) επανακάμπτει, επανέρχεται **8.** (τριτοπρόσ., για τον καιρό) αλλάζει, μεταβάλλεται **9.** (για ρολόι) κουρδίζω **10.** (για σελίδα) αλλάζω, πάω στην επόμενη σελίδα **11.** αλλάζω, ενεργώ διαφορετικά από πριν **12.** (για πίστη, me ~) μεταστρέφομαι, αλλαξοπιστώ. **13.** (για αρδευτικά ύδατα) εκτρέπω, παροχετεύω **14.** (για παράταξη, κόμμα) αλλάζω, πηγαίνω με την άλλη πλευρά **15.** αρνούμαι **16.** (me ~) ανατρέπομαι, τουμπάρω **17.** Αναποδογυρίζω, αναστρέφω (κτ.) **18.** μεταφράζω **19.** (τριτοπρόσ., se ~) υγραίνεται (κτ.), πιάνει υγρασία **20.** (τριτοπρόσ., για φαγητό se ~) μαλακώνει **21.** (me ~) διαθέτω οικονομική άνεση **22.** περιφέρομαι, ταξιδεύω **23.** ανακαινίζω (κτ.) **24.** (για καλλιέργεια) αλλάζω **25.** (για εσωτερικό χώρο) ψάχνω **26.** πειθώ **27.** γέρνω.

tomnúescu(tomnu/-íre,-í,-ítǎ) κυλιέμαι

tomnúire(πληθ. tomnúiri) κύλισμα.

tomnumíntu¹(πληθ. tomnumínte) **1.** στέκι, λημέρι, το μέρος όπου συχνάζει κανείς **2.** το μέρος από το οποίο συνηθίζει να περνά, να κυκλοφορεί κανείς **3.** (ειδικότ. για κοπάδι) ο βοσκοτόπος που συχνάζει.

tomnumíntu²(πληθ. tomnumínte) **1.** θύμηση, μνήμη, ενδιαφέρον, για κάτι **2.** σκέψη

tortoáre & turtoáre(πληθ. tortóre & tortóri & turtóre & turtóri) κορδόνι κατασκευασμένο με στρίψιμο και πλέξιμο γνεμάτων.

tórtũ(πληθ. toárte) μάλλινο γνέμα για την κατασκευή φανέλων, καλτσών και πουλόβερ.

tortúrǎ(πληθ. torture) βλ. λ. torcéame.

tóru(πληθ. toáre) **1.** χνάρι, πατημασιά **2.** (μτφ.) ο τρόπος ζωής κάποιου ως πρότυπο μίμησης **3.** (μτφ.) αξία, ο βαθμός στον οποίο ει-

ναι κάποιος σημαντικός.

tórvă(πληθ. tórve) **1.** τροφή, φαγητό **2.** διατροφή, σίτιση.

tóze(χωρ. πληθ.) βλ. λ. tócu²

trámbă(πληθ. trânghi) ανταλλαγή

trandáfilă(πληθ. trandáfile) **1.** τριαντάφυλλο **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτιβου υφαντού.

trandafilí & **trandáfilíu**(χωρ. πληθ.) τριανταφυλλάκι, το χρώμα του τριαντάφυλλου.

trandáfilíu → trandafilí

trandáfilu(πληθ. trandáfile) τριανταφυλλιά.

trágă¹(χωρ. πληθ.) **1.** τράβηγμα, έλξη, σύρσιμο **2.** (ειδικότ.) η επαγγελματική ενασχόληση με την έλξη κούτσουρων με ζώα **3.** ίχνη από πατημασιές ή από αντικείμενο που έχει συρθεί.

trágă²(πληθ. trági) **1.** ελκούμενη πλατφόρμα η οποία χρησιμοποιείται για την μεταφορά πραγμάτων **2.** (στην υφαντική) ειδικό ξύλο που έλκεται από την δέσμη των νημάτων του σημονιού καθώς αυτά περιτυλίσσονται στο αντί του αργαλειού (χρησιμοποιείται ως αντίρροπη δύναμη προκειμένου τα νήματα να περιτυλίσσονται ίσα και σφιχτά).

trágu(tr/-ăgeare,-ărșu,-ártă) **1.** τραβιά, έλκω **2.** **α.** τραβιά, σέρνω **β.** (me ~) σέρνομαι **3.** πηγαινώ, κατευθύνομαι **4.** βαδίζω, προχωρώ **5.** (συνεκδ.) καταλύω, διαμένω, μένω. **6.** (για αύλακα) σκάβω, διανοίγω **7.** (για έδαφος) χαράσσω, σχεδιάζω κάτι στην επιφάνειά του. **8.** **α.** πάσχω, υπομένω, υποφέρω **β.** (ειδικότ. για πάθηση) υποφέρω, πάσχω (από κτ.) **9.** χρησιμοποιώ (κτ.) **10.** (me ~) αποσύρομαι, τραβιέμαι, παραιτούμαι **11.** υποχωρώ, αποτραβιέμαι, κάνω πίσω **12.** (τριτοπρόσ. me ~) έχω όρεξη, διάθεση **13.** επιθυμώ, αποζητώ **14.** (για μεγάλο θηλαστικό) **α.** βατεύει **β.** (se ~) βατεύεται **15.** διαρκώ, παρατείνομαι **16.** (για νήμα, τριχιά κ.τ.ό) τεντώνω, ανοίγω **17.** εκτείνομαι (εις μηκος) **18.** επεκτείνω (κτ.) **19.** πλήττω, χτυπώ (εκσφενδονίζοντας κτ.) **20.** (me ~) παρουσιάζομαι, επιδεικνύομαι ως κάτι (σπουδαίος, όμορφος κ.λπ.) **21.** παρουσιάζω ή λέω κάτι με υπερβολές **22.** (για λέξη, γλώσσα, se ~) προέρχεται. **23.** (me ~) κατάνομαι **24.** (για χιόνι, se ~) λιώνει **25.** (για μυστικό, se ~) διαδίδεται, γίνεται φανερό **26.** προσελκύω, θέλω, ελκώ **27.** (για τροφές, αγαθά, εμπορεύματα, se ~) έχουν ζήτηση, καταναλώνονται **28.** (για τρόφιμα) παίρνω, προμηθεύομαι (από κάπου) **29.** (για ζώο) έχει δύναμη, αντέχει **30.** (για νερό) **α.** αντλώ **β.** (se ~) αποστραγγίζονται **31.** (me ~) εξακολουθώ να ασχολούμαι με κάτι **32.** (τριτοπρόσ. για λιμό ή ασθένεια, se ~) υφίσταται σε επιδημική μο-

ρφή **33.** (τριτοπρόσ. για άνεμο) φυσάει **34.** (για βίο) ζω, περνώ με συγκεκριμένο τρόπο **35.** (για υγρασία) απορροφίεμαι **36.** (me ~) αδυνατίζω **37.** (για αντικείμενο που πλέει, se ~) προσαράζει **38.** (τριτοπρόσ. για καράβι) ανοίγει πορεία, ρότα **39.** (για τσιγάρο, καπνό) ρουφώ.

trápu(πληθ. trápuri) **1.** χείμαρρος **2.** ρυάκι **3.** αποστραγγιστικός αύλακας.

trátu(πληθ. tráturi) στη φρ. Íau trátu! **α.** αυξάνω την απόσταση από πρόσωπο που με ακολουθεί **β.** συμπαράσύρομαι, ακολουθώ τις ενέργειες άλλων ανθρώπων **γ.** φεύγω μακριά λόγω πανικού.

trăchescu(trăch/-îre,-î,-ită), (για τόπο). εκχερσώνω

trăchire(πληθ. trăchiri) εκχέρσωση, το να εκχερσώσω (έναν τόπο).

trăchitúra(πληθ. trăchitúre) εκχέρσωση, η διαδικασία της εκχέρσωσης.

trăgătura(πληθ. trăgătúre) επιδημία, διάδοση συγκεκριμένης μολυσματικής ασθέ-νειας.

trăhănă(πληθ. trăhănădzi) τραχανάς

trăgeare(πληθ. trăgeeri) **1.** τράβηγμα, έλξη, το να τραβά κανείς κτ./ κπ. **2.** (για ζώο) αντοχή, δύναμη **3.** (για έδαφος) χάραξη **4.** ταλαιπωρία, κακουχία, το να υποφέρω **5.** χρήση **6.** όρεξη, διάθεση **7.** σύρσιμο στο έδαφος **8.** (για λεπίδα που έχει φθαρεί) λεπτύωση πριν την ατσάλωσή της **9.** (για χρήματα) ανάληψη.

trăirare(πληθ. trăirări) **1.** αλώνισμα, η ενέργεια του αλωνίσματος **2.** τριγύρισμα, διάσχιση.

trăirătúra(πληθ. trăitúre) **1.** αλώνισμα, η διαδικασία του αλωνίσματος **2.** προϊόν αλωνίσματος.

trăiru¹(trăir/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** αλωνίζω **2.** ταλαιπωρώ, βασανίζω (κτ.) **3.** τριγυρίζω, γυροφέρνω περιφέρομαι **4.** διασχίζω, γυρίζω, ταξιδεύω **5.** (για έδαφος) ποδοπατώ.

trăiru²(χωρ. πληθ.) αλώνισμα, η διαδικασία του αλωνίσματος.

trăiru³(πληθ. trăiri) **1.** προϊόν αλωνίσματος **2.** (μτφ.) λιώμα, το να διαλύομαι **3.** (μτφ.) άνω κάτω, χωρίς τάξη

trăitóru¹(πληθ. trăitóri) αλωνιστής

trăitóru² & **trăitúru** - **trăitoára** & **tră-itúra**(πληθ. trăitóri & trăitúri- trăitoára & trăi-túre) πρόσωπο που τριγυρνάει παντού και κου-τσομπολεύει.

trăitúru - **trăitúra** → trăitóru²

trămăndetă - **trămăndetă**(πληθ. trămăndetsi - trămăndéte) βλάκας, ανόητος - ανόητη.

trămăndzănă (πληθ. trâmăndzâni) νταμι-
τζάνα

trăngănésu → străngăngănésu

trăngănîre → străngănîre.

trăphănă (πληθ. trăphănădzî) καβγάς, τσα-
κωμός.

trăpîcu & **trăpîțu** (πληθ. trăpîțî) υποκ.
του trăpu (βλ. λ.).

trăpîșteanu - **trăpîșteână** (πληθ. trăpî-
șteâni - trăpîșteâne), (ο,-η) κάτοικος του χω-
ριού Trăpîște (βλ. λ.).

trăpîțu → trăpîcu.

Trăptîște & **Treptîște** & **Triptîște**, η
βλαχική ονομασία του όμορου με το Μέτσοβο
χωριού Ανθοχώρι (πρώην Ντερβερντίστα).

trăpurîne (πληθ. trăpurîni) δίκτυο υδά-
τινων ρευμάτων σχηματιζόμενο από ρύακες ή
χείμαρρους.

trășăscu (trăș/-î're,-î'i,-î'tă) **1.** Εκδηλώνο-
μαι με ζωντάνια και ενθουσιασμό **2.** (για φυτό)
έχω ευεξία, ζωντάνια **3.** (όταν πίνω) βακχέβω,
έρχομαι σε κατάσταση έντονης ευθυμίας **4.**
(μτφ.) παραφρονώ, παραλογίζομαι.

trășî're (πληθ. trășî'ri) το να εκδηλώνομαι
με ζωντάνια και ενθουσιασμό.

treceăre (πληθ. treceri) **1.** πέρασμα **a.** διά-
βαση, πόρος **β.** το να περνά κανείς κάτι μέσα
από ένα υλικό **γ.** (για χρόνο) η πάροδος **δ.** η
κάλυψη επιφάνειας με συγκριμένο υλικό **2.** η
διέλευση κάποιου από ένα σημείο **3.** πέραση,
αποδοχή **4.** συνθήκες διαβίωσης.

trécu (trec/-eăre,-ăi,-ătă) **1.** περνάω, διαβαί-
νω, διέρχομαι **2.** κάνω κάτι να μπει από την μία
πλευρά ανοίγματος και να βγει από την άλλη **3.**
προσέρχομαι (κάπου), κινούμαι (από έναν χώ-
ρο σε άλλο) **4.** περνάω στο παρελθόν, παρέρ-
χομαι **5.** (για σχολική εξέταση) περνάω, προβι-
βάζομαι **6.** μεταφέρω ή πηγαίνω (κπ./κτ.) από
το ένα μέρος σε άλλο **7.** διαπεραιώνω, περνάω
κπ. από την μία στην άλλη πλευρά **8.** αναγνω-
ρίζομαι επίσημα ως έγκυρος, ισχύω, έχω αντί-
κρισμα **9.** ζω, υπάρχω **10.** ζω, περνάω τον καιρό
μου **11.** ζω, βιώνω μία κατάσταση με συγκεκρι-
μένο τρόπο **12.** ζω, βιώνω μία κατάσταση με
συγκεκριμένη ψυχική διάθεση **13.** πορεύομαι,
τα βγάζω πέρα **14.** θεωρώ κπ. κάτι **15.** έχω κύ-
ρος, γίνομαι αποδεκτός, με υπολογίζουν **16.**
(για προϊόντα) έχω πέραση, αξίζω **17.** (για αρ-
ρώστια) αναρρώνω **18.** φορώ **19.** προπορεύο-
μαι **20.** υπερέρω, υπερτερώ **21.** γεράζω **22.**
(για χρόνια) βάζω, προσθέτω **23.** μεταχειρί-
ζομαι, χρησιμοποιώ.

trénu (πληθ. trénu) τρένο.

treptîru → treptîru.

Treptîște → trăptîște

triaróta (χωρ. πληθ.) τριλιζα.

tricălanu & **trîcălanu** - **trîcălana** &
trîcălană (πληθ. tricălani & trîcălani - trică-
lani & trîcălani), (ο,-η) κάτοικος των Τρικά-
λων..

Tricôlu, τα Τρικάλα (της Θεσσαλίας) στο
βλαχικό ιδίωμα του Μετσόβου.

trifôlu & **trîfôlu** (πληθ. trifoiăle & trîfaiăle)
τριφύλλι.

trihîléi (χωρ. εν.) στη φρ. măngu trihîléile
a. διαπληκτίζομαι, τσακάνομαι με κάποιον **β.**
βασανίζω, παιδεύω.

trihirăre (πληθ. trihirări) **1.** ταραχή, αίσθη-
ση φρίκης **2.** ανατρίχιασμα, ρίγος.

trihirédzu (trihir/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** (me ~) ρι-
γώ, αναριγώ **2.** (me ~) φρικιά, ταράζομαι.

trimburăre (πληθ. trimburări) τρεμουλια-
σμα, τρεμούλα.

trîmburu (trimbur/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** τρέμω **2.**
(για γη) σειείται **3.** διστάζω (να κάνω κτ.) **4.**
επιθυμώ έντονα (κπ.) **5.** (για φως, λάμψη) τρε-
μοφέγγει **6.** (για ρούχο) κυματίζει.

trîmînu (πληθ. trîmîne) ποικιλία σταριού

trîódhiu (χωρ. πληθ.) τριώδιο.

Triptîște → trăptîște

trisăyu (πληθ. trisăye) τρισάγιο.

trîcălanu - **trîcălană** → tricălanu.

trîcășă & **trîcășoăne** (πληθ. trîcășe & trî-
cășoăne) κουρελιάρα, η ρακένδυτη.

trîcășu (πληθ. trîcăși) **1.** κουρέλι, ράκος **2.**
στη φρ. dău trîcăși! "κείτομαι ανάσκελα και
τρίβω το πίσω μέρος το σώματός μου" **3.** (συν-
εκδ.) κουρελής, ο ρακένδυτος.

trîcășoăne → trîcășă

trîcășonu (πληθ. trîcășoni) βλ. λ. trîcășu
στη σημ. 3.

trîcășî'nă (πληθ. trîcășî'ne) κουρέλι, ρά-
κος.

trîfôlu → trifoiu.

trôpu (πληθ. trôpuri) **1.** τρόπος, αγωγή, ανα-
τροφή **2.** η εύρεση μέσου, τρόπου για να ενε-
ργήσω.

trubăre¹ (πληθ. trubări) λύσσα.

trubăre² (πληθ. trubări) **1.** εκδήλωση έντο-
νου ενθουσιασμού **2.** κατάσταση έντονης ευθυ-
μίας.

trûbu¹ (trub/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** εκδηλώνω εντο-
νότατα την επιθυμία μου, θέλω (κπ./ κτ.) με
μανία **2.** λυσσομανώ επειδή στερούμαι κτ., μαί-
νομαι **3.** (για σκυλί) λυσσώ **4.** (μτφ-εκφραστ.)
καταλαμβάνομαι από παράφορη οργή για κπ.,

φρενιάζω.

trúbu²(trub/-áre,-ái,-átă) **1.** εκδηλώνω έντονο ενθουσιασμό **2.** ευθυμώ, νιώθω ευφορία, ευεξία, ζωντάνια **3.** διασκεδάζω έντονα **4.** έρχομαι σε κατάσταση έντονης ευθυμίας.

trubufțóru - trubufeátă(πληθ. trubufțóri - trubufeáte) πασχαλιά με λευκά άνθη - πασχαλιά με ιώδη άνθη.

trúlu(πληθ. trúle) τρούλος.

truhó(πληθ. truhádzi) τροχός ακονίσματος .

trunduyéscu(trunduy/-íre,-í,-ítă) **1. α.** τρανάζω **β.** (me ~) τραντάζομαι **2.** (όταν καβαλικεύω ζώο) καταπονούμαι **3.** (μτφ.) χτυπώ, ξυλοφορτώνω (κπ.).

trunduyíre(πληθ. trunduyíri) τράνταγμα.

trupícu & trupítșu(πληθ. trupítși) κορμάκι, μικρό σώμα (υποκ. του trúru).

trupítșu → trupícu

trúpu(πληθ. trúpuri) **1.** σώμα, κορμί **2.** (ειδικότ.) ο κορμός του ανθρώπου, κατ' αντιδιαστολή προς τα άκρα τον λαιμό και το κεφάλι **3.** το τμήμα ενός ρούχου που καλύπτει τον κορμό **4.** κορμός δένδρου .

tsácanu(πληθ. tsácan) φρύγανο, ξερό κλαδί πεσμένο στο έδαφος.

tsálpă(πληθ. tsálchi) τσίμπλα.

tsápu(πληθ. tsáchi) τράγος.

tsapulătă(πληθ. tsapuláte) γίδα με σπαστά κέρατα που εκτείνονται προς τα πλάγια.

tsápurănă(πληθ. tsápurne) ο καρπός του tsápurnu(βλ.λ.).

tsapurneălă & tsapurneáo(πληθ. tsapurneále & tsapurnéli) ο καρπός του tsapurnelu(βλ.λ.)

tsapurneáo → tsapurneălă.

tsapurnelu(πληθ. tsapurneli) προύμνη η ακανθώδης, είδος θαμνώδους τσαπουρνιάς

tsápurnu(πληθ. tsápurni) η τρικκοκιά, είδος του φυτού κράταιγος .

tsáră(πληθ. tsăruri) **1.** χόμα, το λεπτό στρώμα εδάφους της γήινης επιφάνειας που αποτελείται από λεπτούς κόκκους **2.** (συνεκδ.) γη, η επιφάνεια, το ανώτατο στρώμα του γήινου φλοιού **3.** άμμος, αμμοκονίαμα **4.** (ειδικότ.) φυτογή, φυτόχωμα **5.** (μτφ.) τάφος, χώρος ταφής **6.** χώρα, η πατρίδα ή ο γενέθλιος τόπος κάποιου **4.** (μτφ.) κομμάτια, θρύψαλα **5.** (μτφ.) αυτός που έχει κακή, χαλασμένη όψη.

tsarlatănu - tsarlatănă(πληθ. tsarlatăni- tsarlatăne) τσαρλατάνος, μη σοβαρό πρόσωπο.

tsárcu(πληθ. tsárcuri) **1.** πρόβατα που έχουν γεννηθεί την ίδια χρονική περίοδο **2.** άν-

θρωποι, που έχουν γεννηθεί την ίδια χρονική περίοδο, συνομήλικοι **3.** πρόχειρο περίφραγμα για τον εγκλωβισμό ζώων **4.** κυκλική διάταξη ανθρώπων προκειμένου να παγιδέψουν και να συλλάβουν κάποιον ή κάποιο ζώο

tsásu(tsäs/-eáre,-úi,-útă) **1.** υφαίνω **2.** βολιδοσκοπώ **3.** (me ~) συνοψίζομαι, στριμώχνομαι **4.** (για χρήματα) κυκλοφορώ, ρέω **5.** (για φήμη) κυκλοφορώ, μεταδίδομαι **6.** (για αντικείμενα) κυκλοφορώ (από χέρι σε χέρι), χρησιμοποιούμαι (από πολλούς) **7.** κυκλοφορώ, διαβαίνω, περνώ **8.** τριγυρίζω, ταξιδεύω **9.** (για υποθέσεις, καταστάσεις) αναμοχλεύω.

tsátsă(πληθ. tsáce) **1.** βυζαρού, γυναίκα με μεγάλα βυζιά. **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός ρούχου που έχει ζαρώσει.

tsáye(πληθ. tsáyi) κουβάρι νήματος που τοποθετείται σε σάιτα αργαλειού **2.** στη φρ. me adrái tsáye! "μου έχει πρηστεί η κοιλιά".

tsăflăche(πληθ. tsăflăchi) κάτι που έχει ξεχειλώσει, πλαδαρέψει ή χαλαρώσει.

tsălpuséscu(tsălpus/-íre,-í,-ítă), (me ~) τσιμπλιάζω.

tsălpusíre(πληθ. tsălpusíri) τσίμπλιασμα.

tsălúfră(πληθ. tsălúfre) **1.** κάτι που έχει χαλαρώσει, ζαρώσει, σουφρώσει **2.** σακούλα ματιού

tsăngáru(πληθ. tsăngári) τσαγκάρης.

tsăpícu(πληθ. tsăpíci) νεαρός τράγος (υποκ. του tsáru).

tsărání(χωρ. εν.) πλήθος, πληθώρα, μεγάλος αριθμός.

tsăruhă(πληθ. tsăruhádzi) τσαρουχάς.

tsărúhe(πληθ. tsărúhi) τσαρούχι.

tsăsătoáră(πληθ. tsăsătoáre) υφάντρια.

tsăsătúrá(πληθ. tsăsătúre) υφαντό.

tsăseáre(πληθ. tsăséri) **1.** ύφανση, η διαδικασία της ύφανσης **2.** (συνεκδ.) ο τρόπος με τον οποίο υφαίνονται τα νήματα **3.** βολιδοσκοπηση **4.** κυκλοφορία, κίνηση ανθρώπων.

tsîndzărédzu & tsîndzărélésu(tsîndzărí/-íre,-í,-ítă) **1.** εκτελώ μία εργασία βιαστικά και πρόχειρα. **2.** (για πλεκτό ή υφαντό) το κατασκευάζω χαλαρά, σαν ξεχειλωμένο.

tsîndzărélésu → tsîndzărédzu.

tsîndzăríre(πληθ. tsîndzăríri) τσαπατσουλιά, εργασία που γίνεται με βιασύνη και προχειρότητα,

tsîneáre(πληθ. tsînéri) **1.** κράτημα, το να κρατάει κανείς κτ. ή να κρατιέται από κάπου **2.** στήριγμα, η στήριξη ενός αντικειμένου **3.** κράτηση, παρεμπόδιση, αναχαίτιση, βύσταγμα **4.** (ειδικ.) κράτηση, στέρηση ελευθερίας **5.** υπο-

στήριξη, βοήθεια **6.** φειδώ, οικονομία, συγκράτηση εξόδων **7.** εγκράτεια.

tsí' nere (χωρ. πληθ.) θάρρος, γενναιότητα, σθένος.

tsí' nu (ts/-íneáre, -ānúi&-ínúi, -ínútā) **1.** κρατώ, πιάνω (κτ.) με το χέρι **2.** κρατώ, διατηρώ (κπ./κτ.) σε συγκεκριμένη θέση ή κατάσταση **3.** στηρίζομαι, ακουμπώ **4.** κρατώ, δεν αφήνω να φύγει **5.** στηρίζω, ενισχύω, βοηθώ, συντηρώ (κπ.) **6.** (me ~) στηρίζομαι, βασίζομαι (σε κπ.) **7.** παρέχω υποστήριξη **8.** (me ~) υποστηρίζω, ισχυρίζομαι, διατείνομαι **9.** συγκρατώ, εμποδίζω (κίνηση, ορμή) **10.** συγκρατώ, θέτω υπό έλεγχο, περιορίζω, εμποδίζω να εκδηλωθεί β. (me ~) συγκρατιέμαι **11.** (hí tsí' ne) βαστάω, αντέχω, διατηρώ τις σωματικές και ψυχικές μου δυνάμεις **12.** αντέχω, μένω αναλλοίωτος, δεν φθείρομαι από την χρήση **13.** διατηρώ, συντηρώ **14.** (για χρήματα, me ~) συγκρατιέμαι, δεν ξοδεύω **15.** υπάρχω, υφίσταμαι **16.** διατηρούμαι σε ορισμένη σωματική κατάσταση. **17.** (για υγεία, me ~) είμαι (ή δεν είμαι) σε καλή κατάσταση **18.** (για χρήματα, me ~) έχω, διαθέτω **19.** προβάλλω αντίσταση, αντιστέκομαι **20.** (για τον καιρό) βαστώ, διατηρούμαι καλός **21.** (hí tsí' ne) τολμώ **22.** έχω κπ. υπό κράτηση **23.** οικειοποιούμαι (κτ.) **24.** νηστεύω **25.** (me ~) κατάγομαι **26.** (για χρόνο) έχω διάρκεια, διαρκώ **27.** θυμάμαι **28.** κρατώ, εσωτερικεύω μία έχθρα (για να εκδικηθώ μελλοντικά) **29.** (me ~) συνδέομαι, έχω σχέσεις **30.** αισθάνομαι ενόχληση, πόνο (σε κπ. σημείο του σώματος) **31.** καταγράφω, σημειώνω **32.** (τριτοπρόσ. με αρνητ. μορ. se ~) δεν αντέχεται (κτ./κπ.), δεν υποφέρεται, δεν είναι υποφερτός.

tsírcuésucu (tsírcu/-íre, -í, -ítā) **1.** πιέζω το μαστάρι ζώου για να αποστραγγίσω το γάλα **2.** (me ~) πιτσιλιζομαι, γεμίζω πιτσιλιές (από λάδι, νερό αλεύρι).

tsírcuیره (πληθ. tsírcuیره) πίεση του μασταριού ενός ζώου για να αποστραγγιστεί το εξερχόμενο γάλα.

tsí' rlā → tí' rlā

tsí' tsā (πληθ. tsí' ce) μαστός, βυζί.

tsítsoáne & **tsítsārónā** & **tsítsoásā** (πληθ. tsítsoáne & tsítsārónē & tsítsoáse) βυζαρού, γυναίκα με μεγάλα βυζιά.

tsítsārónā → tsítsoáne

tsítsoásā → tsítsoáne

tsófā (πληθ. tsófe) **1.** χαρακτηρισμός παρειών που είναι παχουλές, φουσκωτές **2.** (κατ' επέκτ.) χαρακτηρισμός προσώπου με παχουλές, φουσκωτές παρειές.

tsóficu - **tsófícā** (πληθ. tsófici - tsófice)

χαρακτηρισμός μικρού αγοριού - κοριτσιού με παχουλά μάγουλα.

tsúcrā (πληθ. tsúcre) **1.** θηλή, ρώγα **2.** η τεχνητή θηλή του μπιμπερού.

tsucuésucu (tsucu/-íre, -í, -ítā) πίνω ποτό, τα κοπανάω.

tsucuیره (πληθ. tsírcuیره) η πόση ποτού.

tsuláche (πληθ. tsuláchi) **1.** πέος ζώων, κυρ. κριαριού ή τράγου **2.** (μτφ.) ανδρικό πέος **3.** κλαδί από πεσμένο κορμό δένδρου, κυρ. από πεύκο ή ρόμπολο.

tsumácu (πληθ. tsumácuri) εργαλείο μαραγκού.

tsupátā (πληθ. tsupátsi) **1.** τσεκούρι **2.** (συνεκδ.) τσεκουριά **3.** ονομασία τύπου σημαδιού που γινόταν σε αυτί προβάτου (χρησίμευε ως σημείο αναγνώρισής του από τον ιδιοκτήτη του).

tsupātícā (πληθ. tsupātice) τσεκουράκι (υποκ. του. tsupátā).

tsúya (πληθ. tsúye) χαρακτηρισμός ατημέλητης γυναίκας.

tsácanu (πληθ. tsácañi) τσακάλι.

tsací' r (ακλ.) στη φρ. tsací' r chéfe! " τσακίρ κέφι ", κατάσταση έντονης ευφορίας

tsáe (πληθ. tsái) τσάι.

tsáfca (πληθ. tsáfchi) κούπα, φλυτζάνα.

tsáfútu (χωρ. πληθ.), (παλαιότ.) κάθετο ξύλο που τοποθετούνταν στην τοιχοδομή δίπλα από το παράθυρο.

tsamatsúru & **tsamatsúrā** (πληθ. tsamatsúri & tsamatsúre) **1.** (αρσ. πληθ.) άχρηστο αντικείμενο **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός άχρηστου άνδρα - άχρηστης γυναίκας.

tsámbrā (πληθ. tsámbrī) πρόχειρη οικοδομική ξυλοκατασκευή, παράγκα, υπόστεγο.

tsamúri (χωρ. πληθ.) ονομασία αρσενικού σκυλιού με σκούρο σταχτί τρίχωμα.

tsambázu & **tsambázā** (πληθ. tsambázi & tsambáze) **1.** (αρσ.) πωλητής αλόγων **2.** (αρσ.) μεσίτης **3.** (μτφ.) καταφερτζής - καταφερτζού, επιτήδειος άνδρας - επιτήδεια γυναίκα,

tsámicu (πληθ. tsámici) τσάμικος.

tsándáru & **tsándáru** - **tsándárā** & **tsándárā** (πληθ. tsándári & tsándári - tsándare & tsándare) χαρακτηρισμός καταπιεστικού άνδρα - καταπιεστικής γυναίκας.

tsánu & **tsónu** (πληθ. tsáni) τσόνι, ο σπίνος.

tsapatúru (πληθ.), (παλαιότ. ειρων.) χαρακτηρισμός κτηνοτρόφου, κατόχου μικρού κοπαδιού, που κατά την χειμερινή περίοδο

προσκολλούνταν σε κάποιο τσελιγκάτο όπου εργάζονταν και ως έμμισθος βοσκός.

tsárã(ακλ.) στη φρ. tsárã bárã! ή tsárã mără! "άνω κάτω, ανάκατα, χωρίς σειρά, τάξη".

tsárche(πληθ. tsárchi) **1.** τροχός **2.** γύρα, βόλτα **3.** νεύρα, θυμός **4.** η ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται κάποιος, η διάθεσή του.

tsaré(χωρ. πληθ.) μυαλό, εγκέφαλος, η διανοητική συγκρότηση κάποιου.

tsárpã(πληθ. tsárpe) καθοίκι, γιογιό

tsáșu(χωρ. πληθ.) πανικός, τρομάρα.

tsátu¹(πληθ. tsáte) συνετισμός κάποιου μέσω τρομοκράτησης.

tsátu²(πληθ. tsáturi) πανικός, τρομοκράτηση.

tsátșa στη φρ tsátșa-mátșa! "άνω κάτω, ανάκατα, χωρίς σειρά, τάξη".

tsátșã(πληθ. tsátșe) (η) σύζυγος.

tsaveáo & tsãveáo & tsítșãveáo(πληθ. tsaveále & tsãveále & tsítșeaveále) **1.** είδος πουλιού; **2.** (μτφ) χαρακτηρισμός γυναίκας ή κοριτσιού με γρήγορη και όμορφη ομιλία.

tsãbúcu(πληθ. tsãbúce & tsãbúcuri) τσιμπούκι, καπνοσύριγγα.

tsãcãescu(tsãcã/-îre,-î,-îtã) **1.** πελεκώ (κτ.) με εργαλείο **2.** (me ~) χτυπιέμαι, πελεκιέμαι **3.** χτυπώ, κοπανώ (κτ.) **4.** (μτφ.) πηδώ, γαμώ **5.** σφυροκοπώ, καταστρέφω **6.** (μτφ. για χρήματα) ξοδεύω **7.** (σε πόλεμο) κατατροπώνω, τσακίζω, καταβάλω (τον αντίπαλο) **8.** λεηλατώ, καταστρέφω, κατασπαράζω.

tsãcăire(πληθ. tsãcăiri) **1.** πελέκημα (με εργαλείο) **2.** κτύπημα, βάρεμα **3.** (μτφ.) η συνουσία..

tsãcăitoără(πληθ. tsãcăitoáre) χαρακτηρισμός γυναίκα που συνουσιάζεται με πολλούς.

tsãcăitúra(πληθ. tsãcăitúre) ήχος από πελέκημα, κοπάνισμα, σφυροκόπημα.

tsãcãnicu - tsãcãnicã(πληθ. tsãcãnici-tșãcãnice) **1.** (αρσ.) διάβολος **2.** διαβολικό πρόσωπο.

tsãcãrdhisescu(tsãcãrdhis/-îre,-î,-îtã), (me ~) θίγομαι, προσβάλλομαι, πειράζομαι.

tsãcãrdhisire(πληθ. tsãcãrdhisiri) προσβολή, θίξιμο.

tsãcmácu(πληθ. tsãcmáce) αναπηρίας.

tsãcúdhu(πληθ. tsãcúdhhe) κουκούλα, κυρ. αυτή που είναι προσαρμοσμένη σε ρούχο.

tsãdí're(πληθ. tsãdí'ri) **1.** τσαντίρι, αντίσκηνο, τέντα **2.** πρόχειρα κατασκευασμένο σπίτι, φτωχόσπιτο **3.** (μτφ.) πέος σε στύση.

tsãfãtínã & tsãfãtínã(πληθ. tsãfãtíne &

tsãfãtíne) **1.** κρανίο **2.** (συνεκδ.) κεφάλι

tsãfútu - tsãfútã(πληθ. tsãfútsi - tsãfúte) τσιφούτης -.τσιφούτισσα.

tsãfire(πληθ. tsãfiri & tsãfiri) λιβάδι, κυρ. το εκμεταλλεύσιμο.

tsãchile(πληθ. tsãchíli) χαλίκι που παρήχθη με σπάσιμο λίθων.

tsãleáo(χωρ. πληθ) θρύψαλα.

tsãlepí - tsãlepoáñe(πληθ. tsãlepádzi - tsãlepoáñe) **1.** δραστήριος, ικανός άνδρας - δραστήρια, ικανή γυναίκα **2.** μορφωμένος άνδρας - μορφωμένη γυναίκα.

tsãlnicáme & tsãlnicátã & tselnicátã tsãlnicátã (πληθ. tsãlnicãni & tsãlnicãte & tselnicãte tsãlnicãte) τσε-λιγκάτο.

tsãlnicátã → tsãlnicáme.

tsãlnicu & tsélnicu & tsí'lnicu - tsãlnicoáñe & tsélnicoáñe & tsí'lnicoáñe (πληθ. tsãlnici & tsélnici & tsí'lnici - tsãlnicoáñe & tsélnicoáñe & tsí'lnicoáñe) **1.** τσέλιγκας **2.** (θηλ.) η σύζυγος του τσέλιγκα.

tsãmãdãnu(πληθ. tsãmãdãne) σταυρωτό γιλέκο.

tsãmbã(πληθ. tsãmbãdzi) η χαιτή των ζώων **2.** (για πρόσ.) κόμη, χαιτή, το μαλλί που πέφτει στους ώμους.

tsãmbãrlíche(πληθ. tsãmbã-rlichiri) **1.** το επάγγελμα του πωλητή αλόγων **2.** το επάγγελμα του μεσίτη ή αυτού που εκτελεί αγοροπωλησίες.

tsãnãcu(πληθ. tsãnãce & tsãnãci) **1.** τσανάκα, μεγάλος πήλινος κεσές **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός χώρου η σκεύους που έχει μικρό μέγεθος **3.** (για προσ.) τσανακογλείφτης, κόλακας.

tsãndãru & tsãndãrã → tsãndãru

tsãndrãmã - tsãndrãmoáñe(πληθ. tsãndrãmãdzi - tsãndrãmoáñe) **1.** (αρσ.) χωροφύλακας **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός καταπιεστικού άνδρα - καταπιεστικής γυναίκας.

tsãnghístru - tsãnghístrã(πληθ. tsãnghístri - tsãnghístre) άνθρωπος που κινείται με ευκολία και χάρη.

tsãrdhãche(πληθ. tsãrdhãchi) πρόχειρο υπόστεγο

tsãreãșã & tsí'reãșã(πληθ. tsãreãșã & tsí'reãșã) **1.** κεράσι **2.** ονομασία διακοσμητικού μοτιβου υφαντού.

tsãrêșu & tsí'rêșu(πληθ. tsãrêși & tsí'rêși) κερασιά.

tsãrnídza(πληθ. tsãrnídzi) συκάμινο, μούρο.

tsãrnídzu(πληθ. tsãrnídzi) συκαμινιά, μούρι.

țșărnídhă(πληθ. țșărnídzî) **1.** αντικείμενο κατασκευασμένο από πηλό **2.** κεραμίδι

țșătie & țșătúră(πληθ. țșătii & țșătúre) στέγη, σκεπή.

țșătúră → țșătii.

țșăveáo → țșaveáo.

țșelnícátă → țșálnicátă.

țșélnicu -țșélnicoáñe → țșálnicu.

țșíáme(χωρ. πληθ.) στη φρ. dáu țșíame! "διαδίδω, διαλαλώ κτ."

țșícî rcă(πληθ. țșícî' rce) τσικρίκι.

țșífătínă → țșăfătínă.

țșí'flă(πληθ. țșí'fle) **1.** φλούδα καρπών, (κυρ. όσων έχουν μαλακό περίβλημα) **2.** τσόφλι αυγού **3.** (μτφ.) η φωλιά, το σπίτι.

țșíflicáru & țșíflică -țșíflicără & țșíflicoáñe(πληθ. țșíflicári & țșíflicádzî - țșíflicáre & țșíflicoáñe) **1.** τσιφλικάς, μεγαλοκτηματίας – γυναίκα τσιφλικάς, μεγαλοκτηματίας **2.** (συνεκδ.) άνδρας - γυναίκα κάτοχος μεγάλης ακίνητης περιουσίας.

țșíflică & țșíflicoáñe → țșíflicáru.

țșífliche(πληθ. țșíflichi) **1.** τσιφλικί **2.** (συνεκδ.) μεγάλη ακίνητη περιουσία.

țșíftelí -țșífteloáñe(πληθ. țșífteládzî - țșífteloáñe) χαρακτηρισμός επιτήδειου, πονηρού άνδρα - επιτήδειας, πονηρής γυναίκας..

țșíhlăéscu → chihlăéscu

țșílăcuséscu(țșílăcus/-íre,-í,-ítă) ατσαλώω, επενδύω κάτι με ατσάλι.

țșílăcusíre(πληθ. țșílăcusíri) ατσαλώμα.

țșíleáhe → șíleáhe

țșíleche(πληθ. țșílechi) **1.** ατσάλι **2.** (μτφ.) αυτός που είναι σκληρός και ανθεκτικός όπως το ατσάλι **4.** (μτφ.) κάτι που είναι σκληρό ή ανθεκτικό

țșíléscu¹ & țșuléscu(țșíl & țșul/-íre,-í,-ítă) **1.** καθαρίζω πεσμένο δένδρο από τα κλαριά του **2.** δέρνω, βαρώ (κπ.) **3.** (για το δέρμα, se ~) αφαιρείται, βγαίνει (από το κρύο) **4.** διώχνω, απομακρύνω.

țșíléscu² & țșuléscu(țșíl & țșul/-íre,-í,-ítă) **1.** (me ~) φεύγω λάθρα, την κοπανάω, το σκάω **2.** κλέβω (κυρ. μικροαντικείμενα) **3.** αρπάζω, λεηλατώ (κυρ. καρπούς ή πράγματα που δεν φυλάγονται).

țșíliche(πληθ. țșílichi) **1.** καμένο ξύλο που δεν έχει απανθρακωθεί **2.** (μτφ.) επιφάνεια που έχει μαυρίσει από τον καπνό.

țșílimánu(πληθ. țșílimáñi) **1.** παιδί. **2.** παραγιός, νεαρός βοηθός.

țșílire¹ & țșulíre(πληθ. țșíliri & țșulíri) **1.**

καθαρισμός πεσμένου δένδρου από τα κλαριά του **2.** (μτφ.) βάρεμα, ξυλοκόπημα

țșílire² & țșulíre(πληθ. țșíliri & țșulíri) **1.** κλέψιμο μικροαντικειμένων **2.** αρπαγή, λεηλασία πραγμάτων που δεν φυλάσσονται.

țșílnechipséscu(țșílnechips/-íre,-í,-ítă) **1.** πελεκώ **2. a.** χτυπώ τσακίζω **β.** (me ~) χτυπιέμαι, τσακίζομαι **3.** λεηλατώ, καταστρέφω, κατασπαράζω **4.** (me ~) ξεσκίζομαι, τρυπιέμαι (από αγκάθια κ.τ.ό.)

țșílnechipsíre(πληθ. țșílnechipsíri) **1.** πελέκημα **2.** χτύπημα, τσάκισμα **3.** λεηλάτηση, κατασπάραξη.

țșílnicátă → țșálnicátă.

țșí'lnicu -țșí'lnicoáñe → țșálnicu.

țșíngărnéscu(țșíngărñ/-íre,-í,-ítă) **1.** στραπατσάρω, χτυπώ δυνατά με αποτέλεσμα συν. την παραμόρφωσή μου **2.** (me ~) συγκρούομαι **3.** τσουγκρίζω (ποτήρια, αυγά) **4.** (me ~) έρχομαι σε αντιπαράθεση, συγκρούομαι.

țșíngărníre(πληθ. țșíngărníri) **1.** Στραπατσάρισμα **2.** τσούγκρισμα, ποτηριών, αυγών **3.** σύγκρουση, τσακωμός **4.** βίαια συμπλοκή, ένοπλη αντιπαράθεση.

țșíngheále(πληθ. țșíngheáli) τσιγκέλι.

țșínúșă(πληθ. țșínúșe & țșínúșuri), στάχτη

țșínúșáru & țșínúșoáră(πληθ. țșínúșári & țșínúșoáre) αυτός – αυτή που κοιμάται κοντά στο τζάκι, συνεπώς γεμίζει με στάχτη **2.** (θηλ.) σταχτοπούτα, η ηρωίδα του γνωστού λαϊκού παραμυθιού

țșí'nu(πληθ. țșí'ñi) ο μοχλός που στρέφει και συγκρατεί το μπροστινό αντί του αργαλειού.

țșípóru & țșupóru(πληθ. țșípórá & țșupóáre) **1.** απομεινάρι κομμένου κλαδιού που προεξέχει από υλοτομημένο δένδρο **2.** απομεινάρι λεπτοφυούς υλοτομημένου δένδρου που εξέχει από το έδαφος **3.** κοντό και λεπτό κομμάτι ακατέργαστου ξύλου **4.** κοντός πάσσαλος **5.** (μτφ.) χαρακτηρισμός λεπτής πέτρας που προεξέχει από κάπου **6.** (μτφ.) χαρακτηρισμός ανθρώπου ή φυτού που έμεινε κοντό.

țșíprácu(χωρ. πληθ.) στη φρ. dáu țșíprácu! " ακονίζω την κόψη πριονιού "

Țșírășáru, Ιούνιος, ο έκτος μήνας του έτους.

țșíreášă → țșăreášă.

țșíréșu → țșăréșu

țșíríșă(χωρ. πληθ.) κόλα φτιαγμένη από φυτική ύλη, κυρ. από ρετσίνι κερασιάς.

țșí'rgă(πληθ. țșí'rghe) μεγάλη βελέντζα.

țșírțșáme & țșurțșáme(πληθ. țșírțșáni &

tšurtšáñi), (κατά την διαδικασία του γνεσίματος) το ρομβοειδές κουβάρι που σχηματίζεται με το τύλιγμα του νήματος στο αδράχτι του τσικρικιού

tširtšírácu(πληθ. tširtšírátši) **1.** σπουργίτης **2.**(μτφ.) μικρό παιδί.

tširtšíreadzã(tširtšíredz/-áre,-ái,-átã), (τριτοπροσ. για το λάδι ή το λίπος) τσιτσιρίζει, παράγει χαρακτηριστικό ήχο καθώς καίγεται πάνω σε μαγειρικό σκεύος.

tširtšíredzãre¹(πληθ. tširtšíredzãri) τσιτσιρίσισμα, λαδιού, λίπους κ. λπ.

tširtšíredzãre²(πληθ. tširtšíredzãri) τιτίβισμα, κελάηδημα.

tširtšíredzu(tširtšíredz/-áre,-ái,-átã) **1.** τιτιβίζω, κελαηδώ **2.** (μτφ. για μικρό παιδί) βγάζω χαρούμενη φωνή **3.** (για νερό) κελαρύζει **4.** (για βροχή) παράγει χαρακτηριστικό ήχο καθώς πέφτει σιγανά.

tší'šã(πληθ. tší'se) τα ούρα στη γλώσσα των παιδιών.

tšíší're & **tšíšuíre**(πληθ. tšíší'ti & tšíšuíri) τρόμαγμα, το να πανικοβληθεί κάποιος.

tšíší'te(χωρ. πληθ.) **1.** διαστάσεις, αναλογίες **2.** δείγμα, υπόδειγμα.

tšíšuíescu(tšíšuí/-íre,-í,-ítã) πανικοβάλλομαι, τρομάζω.

tšíšuíre → tšíší're

tšítále(πληθ. tšítáli) χηλή, το διχαλωτό άκρο εργαλείων ή οργάνων.

tšítmã(πληθ. tšítmãdži) τσατάμας.

tšítšãveáo → tšãveáo.

tšoáhã(πληθ. tšóhe) **1.** τσόχα **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός πυκνής και ομοιόμορφης χλόης.

tšoárã(πληθ. tšoáre) σχοινί, νήμα

tšoáricu(πληθ. tšoárici) η περισκελίδα της παραδοσιακής ενδυμασίας των ανδρών του Μετσόβου

tšocanelú(πληθ. tšocanelí) ματρακάς (είδος σφυριού).

tšocanu(πληθ. tšocane) είδος κουδουνιού που κρέμεται από το λαιμό αλόγων, φοράδων, αγελάδων και προβατινών..

tšocãnicu(πληθ. tšocãnici) είδος κουδουνιού που κρέμεται από το λαιμό αρνιών και κατσικιών έως δύο ετών.

tšochícu & **tšochítšu**(πληθ. tšochítši) σφυράκι (υποκ. του. tšócu).

tšochítšu → tšochícu.

tšocóiu - **tšocoáie**(πληθ. tšocóii - tšocoáie) **1.** αρχοντοχωριάτης - αρχοντοχωριάτισσα **2.** τσογλάνι.

tšocotéscu(tšocut/-íre,-í,-ítã) **1.** σφυροκόπω **2.** (μτφ.) συνουσιάζομαι

tšocutíre(πληθ. tšocutíri) **1.** σφυροκόπημα **2.** (μτφ.) συνουσία.

tšócu(πληθ. tšoáce) **1.** σφυρί **2.** (μτφ.) πέος **3.** (μτφ.) κάτι που έχει σκληρή υφή.

tšócutã & **tšócutu**(πληθ. tšócute) **1.** σφοδρός πόνος, σουβλιά **2.** (ειδικότ.) ωδίνες πόνος τοκετού **3.** (μτφ.) στη φρ. ní da tšócute! "επιθυμώ, λαχταρώ κάτι".

tšócutu → tšócutã.

tšóftã(πληθ. tšófte) είδος ξύλινου φλασκιού.

tšóle(χωρ. πληθ.) **1.** τσόλι, φθαρμένο ύφασμα, κουρέλι **2.** νεκροταφείο.

tšónã(πληθ. tšóne) ονομασία σκύλας με καφετί-μπεζ τρίχωμα.

tšóndã(πληθ. tšónde) **1.** προσθήκη, συμπλήρωμα **2.** σιδερένιο εργαλείο βαρελοποιού (βοηθά τη σύσφιξη των μεταλλικών στεφανιών του βαρελιού)

tšondãre(πληθ. tšondãri) τσοντάρισμα.

tšondédzu(tšond/-áre,-ái,-átã) συμμετέχω (σε επιχειρηματική δραστηριότητα) με ίδια χρηματικά κεφάλαια.

tšóngã(πληθ. tšónghe) χαρακτηρισμός λεπίδας που έχει στομώσεις.

tšónu → tšãnu.

tšóru(πληθ. tšoáre) **1.** πόδι (ανθρώπου ή ζώου) **2.** (για έπιπλο) βάσεις, πόδια **3.** (για βουνό) αντέρεισμα **4.** χρονική διάρκεια ίση με το ένα τρίτο του μήνα, το ένα δεκαήμερο του μηνια **5.** (για σπίτι) βάση, θεμέλια **6.** λωρίδα δάσους ή αγρού που εκτείνεται πέρα από την κύρια έκταση **6.** χερσόνησος, λωρίδα γης που εισέρχεται σε υγρό στοιχείο **7.** μονάδα μέτρησης εδαφικών εκτάσεων, ίση με την απόσταση του ανοίγματος των ποδιών στο περπάτημα.

tšótrã(πληθ. tšótre) ξύλινο δοχείο, φλασκι μακρόστενου σχήματος.

tšótsu(πληθ. tšoátšã) ξυλοπόδαρο.

tšubãñã(πληθ. tšubãni) ξύλινη κουτάλα.

tšubãnicã(πληθ. tšubãnici) ξύλινο κουτάλι (υποκ. του. tšúbãñã).

tšubicã & **tšubicu**(πληθ. tšubíce & tšubíci) **1.** πεπλατυσμένη, σφαιρική ή κυλινδρική, κατάληξη στο άκρο μίας γκλίτσας **2.** (για επιφάνεια ξύλου) εξόγκωμα, ρόζος **3.** χαρακτηρισμός σημείου του σώματος με καμπυλωτό σχήμα.

tšubicu → tšubicã.

tšúche(χωρ. πληθ.) ίνα από κάνναβη

tšuculãtã(πληθ. tšuculãte) σοκολάτα.

tsúfă(πληθ. tsúfe) ινίο, το πίσω και κάτω μέρος του κεφαλιού.

tsuflecandósenă(πληθ. tsuflecandósene) ανοησία, μαλακία, ασήμαντη πράξη.

tsuflecă(πληθ. tsufleche) **1.** τουφέκι **2.** είδος παιχνιδιού (αποτελείται από ένα καλάμι εντός του οποίου εισχωρεί έμβολο το οποίο εκσφενδονίζει σφαιρίδια με την πίεση του αέρα **3.** (μτφ.) χαρακτηρισμός γυναικας που συνουσιάζεται με πολλούς **4.** (μτφ.) βλάκας, ανόητος **5.** ανοησία, ασήμαντη πράξη **6.** αίσθηση πρηξίματος, φουσκώματος λόγω κατανάλωσης υπερβολικού φαγητού

tsufté(πληθ. tsuftéle) τουφέκι:

tsuléscu¹ → tsíléscu¹

tsuléscu² → tsíléscu²

tsulíre¹ → tsílíre.

tsulíre² → tsílíre.

tsulístră(πληθ. tsulístre) το ξύλινο έμβολο που εισέρχεται στο καλάμι του παιχνιδιού tsuflecă (βλ.λ.)

tsulúpu(πληθ. tsulúchi) χαρακτηρισμός ανθρώπου, ζώου η πράγματος που είναι άχρηστο.

tsulé(πληθ. tsuíádzi) τσολιάς, εύζωνας.

tsumágă & tsumágu(πληθ. tsumági) γκλίτσα με μικρή λαβή, σφαιρική ή κυλινδρική.

tsumágu¹(πληθ. tsumáge) ειδικό ραβδί που χρησιμοποιείται για το κτύπημα των τυμπάνων.

tsumágu² → tsumágă.

tsúmă(πληθ. tsúme) **1.** λόφος **2.** ο θόλος του κρανίου **3.** (συνεκδ.) το κεφάλι **4.** μεγάλο πέτρινο ή μαρμάρινο γουδί **5.** πέτρινη λεκάνη από την οποία έπιναν νερό τα πουλερικά.

tsumeálă(πληθ. tsumeále) λοφίσκος (υποκ. του. tsúmă)

tsumétă(πληθ. tsuméte) θόλος κρανίου που παρουσιάζει διόγκωση προς τα επάνω

tsumícă(πληθ. tsumíce) **1.** λοφίσκος **2.** θόλος του κρανίου (υποκ. του. tsúmă)

tsumúgu(χωρ. πληθ.) **1.** πέτρινη βάση που χρησιμοποιείται σε παιδικό παιχνίδι **2.** (μτφ.) στη φρ. Íeáhi tsumúglu! "πάρε μου τα τούτα μου, δεν πρόκειται να πάρεις τίποτα".

tsumáni(χωρ. πληθ.) ονομασία αρσενικού σκυλιού με τρίχωμα που φέρει καφετί και άσπρες βούλες.

tsúngăne(πληθ. tsunáhi) οξυκόρυφος, μυτερός βράχος.

tsúngu - tsúngă(πληθ. tsúngghi - tsúnghe), **1.** μονοκέρατο ζώο **2.** ζώο με σπασμένο κέρατο.

tsuoáie(πληθ. tsueíi) γνάθος, σιαγόνα.

tsupárcă(χωρ. πληθ.) στη φρ. Íáu tsupárcă! "δεν παίρνω αυτό που προσδοκώ, προσπαθώ μάταια".

tsupáre(πληθ. tsupári) **1.** διακοσμητική ταινία ή κορδέλα **2.** ταινία που χρησιμοποιείτε ως κεφαλόδεσμος ή για δέσιμο των κοτσίδων.

tsupléscu(tsupl/-íre,-í,-ítă) **1.** πελεκώ (ξύλα, πέτρες κ.λπ.) **2.** δέρνω, χτυπά **3.** (me ~) τσακώνομαι, συγκρούομαι **4.** (μτφ.) ληστεύω, λεηλατώ.

tsuplíre(πληθ. tsuplíri) **1.** πελέκημα ξύλων ή πετρών **2.** χτύπημα, ξυλοκόπημα **3.** σύγκρουση, τσακωμός **4.** (μτφ.) ληστεία, λεηλασία.

tsuplitoára & tsuplítóru(πληθ. tsuplitoára & tsuplítóru) το πλατύ μέρος της λεπίδας διαφόρων εργαλείων(σφυριού, τσεκουριού κ.λπ.)

tsuplítóru → tsuplitoára.

tsupóru → tsípóru.

tsuponíză(πληθ. tsuponíze) **1.** ζώο με μικρό μαστάρι **2.** ζώο με μικρή, ατροφική ρόγα **3.** (μτφ.) γυναίκα με μικρό στήθος.

tsúpu(χωρ. πληθ.) χεριά μαλλιού, πολύ μικρή ποσότητα μαλλιού.

tsurtsáme → tsírtśáme.

tsurlópapă - tsurlópapă(πληθ. tsurlópari - tsurlópare) τρελάκιας - τρελοκαμπέρω, ζουρλοπαντιέρα.

tsúrmă & tsúrmu(πληθ. tsúrme) **1.** κοπάδι ζώων **2.** μπουλούκι, ομάδα ανθρώπων.

tsúrmu → tsúrmă

tsurvă(πληθ. tsurvádzi) σουπα.

tsusteágu & tsusteáguru - tsusteágă & tsusteágură (πληθ. tsusteági & tsusteáguri - tsusteáge & tsusteágu) **1.** αγόρι - κορίτσι **2.** (συνεκδ.) ανήλικο αγόρι - ανήλικη κοπέλα **3.** (αρσ.) παιδί **4.** (μτφ.) αυτός/-ή που είναι μικροκαμωμένος/-η, ο μικροσκοπικός/-ή.

tsusteáguru & tsusteágură → tsusteágu.

tsustéche(πληθ. tsustéchi) ταινία που τοποθετείται στα πόδια των αλόγων για να μάθουν να καλπάζουν.

tsústru & tsústră(πληθ. tsústri & tsústre) χαρακτηρισμός επιθετικού άνδρα - επιθετικής γυναίκας.

tsutiséscu(tsutis/-íre,-í,-ítă) τσαντζίζομαι.

tsutisíre(πληθ. tsutisíri) τσάτισμα

tsutśicu - tsutśică(πληθ. tsutśitsi - tsutśice) αρσενικό - θηλυκό μωράκι.

tsútşu - tsútşă (πληθ. tsútşí - tsútşe) **1.** αρσενικό - θηλυκό βρέφος **2.** (χαϊδευτ.) προσφώ-

νηση προς μικρό αγόρι – κορίτσι **3.** (χαϊ-δευτ., θηλ.) προσφώνηση προς γυναίκα

tʃutsuésucu(tʃutsu/-íre,-í,-ítă) μιλάω χαμηλόφωνα, μιλάω σιγά, ψιθυρίζω.

tʃutsuíre(πληθ. tʃutsuíri) χαμηλόφωνη συνομιλία

tʃutʃulánu(πληθ. tʃutʃulání) το πουλί κορυδαλλός

tucále(χωρ. πληθ.) ψαρόκολλα.

tucă(πληθ. tucădzî) αγκράφα.

tuchescu(tuch/-íre,-í,-ítă) **1.** (me ~) ξεραίνωμαι **α.** στεγνώνω πολύ, χάνω την φυσική μου υγρασία **β.** σκληραίνω, αποκτώ σκληρή και συμπαγή υφή **2.** (me ~) σκληραγωγούμαι.

tuchíre(πληθ. tuchíri) **1.** ξήρανση, στέγνωμα, η απώλεια της φυσικής υγρασίας **2.** σκλήρυνση, απόκτηση σκληρής και συμπαγούς υφής **3.** σκληραγωγή

tueágă & tueágu(πληθ. tuegi) **1.** το ραβδί της γκλίτσας **2.** γκλίτσα χωρίς λαβή **3.** κάθε ραβδί που χρησιμοποιείται ως γκλίτσα.

tueágu → tueágă

túfă(πληθ. túfe) **1.** θαμνοειδές φυτό **2.** Τουφα χόρτου **3.** μπουκέτο λουλουδιών που έχουν φυτρώσει στο έδαφος **4.** τούφα μαλλιών **5.** Κάθε τριχωτό σημείο του ανθρώπινου σώματος.

tuféche(πληθ. tuféchi) **1.** τουφέκι **2.** (συνεκδ.) τουφεκιά.

tufechiséscu(tufechis/-íre,-í,-ítă) τουφεκίζω.

tufechiséscu(πληθ. tufechiséscu) τουφεκισμα.

tufică & tufítsă(πληθ. tufică) μικρός θαμνος (υποκ. του túfă)

tufítsă → tufică.

tuluéscu(tulu/-íre,-í,-ítă) **1.** (me ~) κυλιέμαι **2.** (μτφ. me ~) συνουσιάζομαι. **3.** (για ρούχα) τσαλακώνω ή λερώνω λόγω κακής χρήσης **4.** (για φαγητό) το ανακατεύω και το καθιστώ αηδιαστικό **5.** (για πράγμα.) ανακατεύω, χαλάω την τάξη τους **6.** (για λόγια) τα μασάω, δεν μιλάω καθαρά.

tuluíre(πληθ. tuluíri) **1.** κύλισμα **2.** (μτφ.) συνουσία **3.** (για ρούχο) τσαλάκωμα ή λέρωμα **4.** (για φαγητό) το να το ανακατέψω και να το καταστήσω αηδιαστικό

tulumbă(πληθ. tulúmbe) τρόμπα.

túmbă(πληθ. túmbe) τούμπα.

túndju(πληθ. túndjuri) **1.** μπρούντζος, ορείχαλκος **2.** (μτφ.) κάτι που έχει πολύ σκληρή υφή **2** (μτφ.) χοντροκέφαλος, αυτός που δύσκολα καταλαβαίνει η μαθαίνει κάτι.

tundeáre(πληθ. tundéri) κούρεμα

túndere(πληθ. tundéri), (κτην.) η διαδικα-

σία της κουράς των προβάτων.

tundu(tundeáre, túmpșu, túmsă) **1.** κουρεύω **2.** (me ~) κουρεύομαι

tupáne(πληθ. tupání) σβουνιά αλόγου.

tupără(χωρ. πληθ.) ειδικός τρόπος σχισίματος ή πριονίσματος ενός ξύλου.

turcanácatu - turcanácată(πληθ. turcanácatsî - turcanácate) χαρακτηρισμός άτακτου αγοριού - κοριτσιού.

(πληθ.).

turcheáme(πληθ. turchéni) **1.** Τουρκία, το τουρκικό έθνος, οι Τούρκοι **2.** (συνεκδ.) το μουσουλμανικό στοιχείο, οι μουσουλμάνοι.

turcópistu - turcópistă(πληθ. turcópitsî - turcópiste) αντίχριστος - αντίχριστη, ασεβής - ασεβής.

turcóiiftu - turcóiiftă(πληθ. turcóiiftsî turcóiifte) **1.** τουρκόγυφτος - τουρκογύφτισσα **2.** (μτφ.) ζητιάνος - ζητιάνα.

Túrçu - Túrcă(πληθ. Túrci - Túrce) **1.** Τούρκος - Τουρκάλα **2.** (συνεκδ.) μουσουλμάνος - μουσουλμάννα.

turíʃte (πληθ. turíʃte) στάνη.

turléscu(turl/-íre,-í,-ítă) **1.** ζαλίζω, τρελαίνω, συγχύζω διανοητικά κτ. (φωνασκώντας, θορυβώντας κ. λπ.) **2.** (me ~) ζαλίζομαι, τρελαίνομαι (λόγω φωνών, θορύβου, έντονης ηλιακής ακτινοβολίας η έντονου κρύου).

turlíre(πληθ. turlíri) ζάλισμα, διανοητική σύγχυση, το να υποφέρει κτ. λόγω φωνών, θορύβων κ.λπ.

turleátsă(πληθ. turlétsî) παλαβομάρα, τρέλα.

turlíche(πληθ. turlíchi) στη φρ. tórnu torlíche! "μεταστρέφομαι, αλλάζω άποψη, γνώμη, διάθεση".

túrmă(πληθ. túrme) μεγάλο κοπάδι προβάτων.

turoștínă & turuștínă(πληθ. turoștine & turuștine) **1.** στάνη **2.** στανοτόπι.

túrtă(πληθ. túrte) κάθε αρτοσκευάσμα που έχει κυκλικό σχήμα **2.** (μτφ.) κόπρανα μεγάλων θηλαστικών με παχύρρευστη υφή **3.** (μτφ. για επάγγελμα) απόδοση, όφελος.

turtoáre → tortoáre

turtóru - turtoáre(πληθ. turtóri - turtoáre) ανακατώστρης - ανακατώστρα, πρόσωπο που μεταφέρει σε τρίτους όσα ακούει ή βλέπει.

turtúra(πληθ. turtúre) τρυγόνι.

turuștínă → turoștí nă.

túse(χωρ. πληθ.) βήχας

tușădzu(tuș/-áre,-ái,-átă) βήχας

tuşáme(πληθ. tuşáhi) επιδημία βήχα.
tuşáre(πληθ. tuşári) βήξιμο.

tutşı́ne(πληθ. tutşı́hi) **1.** δαυλός, μισοκα-
μένο ξύλο **2.** δαυλίτης, είδος ζιζανίου που πε-
ριέχεται στο στάρι.

U

událu & **udáilu** & **udánu**(πληθ. událi & udáíli & udáni) **1.** υγρασία **2.** υγρότοπος, μέρος που διατηρεί υγρασία.

udáilu → událu.

udánu → událu.

udáre(πληθ. udári) **1.** βρέξιμο, κατάβρεγμα **2.** το να μουσκευτώ.

udätúrá(πληθ. udätüre) το αποτέλεσμα του μουσκέματος

udjáche(πληθ. udjáchi) αριστοκρατική οικογένεια, αριστοκρατικό σόι.

údu(ud/-áre,-ái,-átä) **1. α.** βρέχω, καταβρέχω **β** (me ~) βρέχομαι, εκτίθεμαι σε νερό **2 α.** μουσκεύω **β.** (me ~) μουσκεύομαι, υγραίνομαι **5.** ποτίζω **6.** (μτφ. me ~) κατουριέμαι πάνω μου.

úgere(πληθ. úgere) μαστός ζώου.

uheáo(πληθ. uhéi) οχιά.

uhtáre → ohtárte.

uhtédzu → ohtédzu.

uidhiséscu(uidhis/-íre,-í,-ítä) ταιριάζω **α.** συναρμόζω (κτ.) **β.** (me ~) συμφωνώ (με κτ.).

uidhisíre(πληθ. uidhisíri) ταίριασμα **α.** συναρμογή, συνδυασμός αντικειμένων **β.** συμφωνία με κτ.

uíste(χωρ. πληθ.) (παλαιότ.) σταβάρι, το εξάρτημα του αρότρου που λειτουργεί ως ρυμός.

ulítšă(πληθ. ulítše) κύπελλο.

umbrélă(πληθ. umbréle) ομπρέλα.

umfláre(πληθ. umflári) **1.** φούσκωμα, το να φουσκώσω κάτι **2.** φούσκωμα, πρήξιμο **3.** λαχάνιασμα, μπάφιασμα **4.** (για ποτάμι) φούσκωμα, ύψωση της υδάτινης επιφάνειας λόγω βροχόπτωσης.

umflätúrá(πληθ. umflätüre) οίδημα.

úmflu(umfl/-áre,-ái,-átä) **1.** φουσκώνω (κτ.) **2.** (me ~) αισθάνομαι φούσκωμα, πρήξιμο (από το πολύ φαγητό) **3.** (me ~) πρήζομαι, οιδαίνω (από κτύπημα) **4** (για φυτό, ή δένδρο, se ~) ανθοφορεί, μπουμπουκιάζει **5.** κάνω κτ. με υπερβολή **6.** (για προσ., me ~) παχαίνω **7.** (me ~) λαχανιάζω, μπαφιάζω, αναπνέω δύσκολα **8.** (me ~) νευριάζω **9.** (για έδαφος, se ~) πλημμυρίζει, κατακλύζεται από νερά βροχής **10.** (για ποτάμι, se ~) φουσκώνει (λόγω βροχής).

umleáre & **umpleáre**(πληθ. umbléri &

umpléri) γέμισμα, η ενέργεια του γεμίζω **2.** λέρωμα.

úmblu & **úmplu**(umbl & umpl/-eáre,-úi,-útä) **1.** γεμίζω **2. α.** λερώνω **β.** (me ~) λερώνομαι **3. α.** γεμίζω, ικανοποιώ (κπ.) **β.** (me ~) ικανοποιούμαι.

umblutúrá & **umplutúrá**(πληθ. umblutüre & umplutüre) γέμισμα, το αποτέλεσμα του γεμίζω.

umpleáre → umleáre.

úmplu → úmblu

umplutúrá → umblutúrá.

úmtu(πληθ. úmturi) βούτυρο.

umtulémnu(πληθ. umtuleámne) **1.** λάδι **2.** κάθε φυτική, ζωική η ορυκτή ουσία που μοιάζει με λάδι.

umtúrá(πληθ. umtüre) παραγωγή βουτύρου.

undáre(πληθ. undári) κυμάτισμα, κυματισμός. ¶

úndă(πληθ. únde) **1.** κύμα **α.** ορμητική διάγκωση και αναταραχή του νερού **β.** ομάδα έμψυχων σε δυναμική κίνηση **γ.** καιρικό φαινόμενο, βροχή ή χιόνι, μεγάλης έντασης και περιορισμένης διάρκειας **2.** (για υγρό που βράζει) κοχλασμός

undédzu(und/-áre,-ái,-átä) **1.** (για υδάτινη επιφάνεια) κυματίζω, αναταράζομαι **2.** (για υγρό που βράζει) κοχλάζω, αναταράζομαι.

ungeáre(πληθ. ungéri) **1.** επίχριση επιφάνειας **2.** (ειδικότ.) σοβάτισμα.

ungéscu(ung/-íre,-í,-ítä) **1.** μοιάζω., έχω κοινά γνωρίσματα με κπ. ή με κτ. **2.** δίνω την εντύπωση ότι είμαι, δείχνω **3.** (me ~) ταιριάζω (με κπ.).

ungíre (πληθ. ungíri) **1.** ομοίωση, το να μοιάζω με κπ. ή με κτ. **2.** ταίριασμα, συμφωνία με κπ..

ungítu(χωρ. πληθ.) **1.** όψη, μορφή, εμφάνιση, ή εικόνα ενός πράγματος **2.** (ειδικότ. για ανθρώπους) παρουσιαστικό **3.** φυσιογνωμία.

ungitúrá(πληθ. ungitüre) η εργασία της επίχρισης ή του σοβατίσματος μίας επιφάνειας.

úngle(πληθ. únglí) **1.** νύχι **2.** (για τα υποειδή) οπλή **3.** (ως επίρρ.) ελάχιστη ποσότητα από κάτι.

unglíca(πληθ. unglíce) νυχάκι (υποκ. του. unglé)

úngu(ungeáre, úmšu, úmtă) **1.** αλείφω **2.** επιχρίω, ασβεστώνω **3** (μτφ.) γλείφω, λαδώνω (κπ.).

unídhă(πληθ. unídzi) **1.** κάμπια. **2.** (μτφ. στον εν.) ύπουλος άνθρωπος.

uranó(χωρ. πληθ.) ουρανός.

úrdhă¹στη φρ. le adrăși lúcrele úrdhă îmbărdhă! "τα έκανες θάλασσα".

urdhă²(πληθ. úrdhe) **1.** ορδή **2.** μπουλουόκι, ομάδα.

urdhie (πληθ.úrdhíi) → úrdhă

urdhinăre(πληθ. urdhinări) **1.** το να κυκλοφορώ, να περιφέρομαι **2.** κυκλοφορία, διαρκής κίνηση πεζών, οχημάτων ή μέσων μεταφοράς **3.** (για μηχανισμούς, όργανα) λειτουργία **4.** οργάνωση, συστηματική προετοιμασία μίας δραστηριότητας.

úrdhinu(urdhin/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** κυκλοφορώ, περιφέρομαι, γυρνώ **2.** (για πεζούς, οχήματα ή μέσα μεταφοράς) κυκλοφορώ, βρίσκομαι σε κίνηση, κινούμαι **3.** κυκλοφορώ, πηγαиноέρχομαι συχνάζω (σε συγκεκριμένο μέρος) **4.** οδηγώ, περνάω (κπ./κτ.) δια μέσου ενός σημείου **5.** (για τόπο) είμαι βατός, διαβατός **6.** (για αίμα) κυκλοφορώ, ρέω **7.** (για μηχανισμό, όργανο) λειτουργώ, δουλεύω **8.** οργανώνω (κτ.) **9.** διοικώ, διευθύνω, κουμαντάρω **10.** κάνω χρήση, χρησιμοποιώ.

urdhinătúra(πληθ. urdhinătúre) κυκλοφορία, διαρκής κίνηση.

urdzătúra → ordzătúra.

urdzícăme(πληθ. urdzícăni) πλήθος τσουκνίδων.

urdzícăre(πληθ. urdzícări) κνίδωση.

urdzi'că(πληθ. urdzí'ce) τσουκνίδα

urdzi'cu(urdzíc/-ăre,-ăi,-ătă) υφίσταμαι κνίδωση.

úre(χωρ. πληθ.) τύχη.

ureácie(πληθ. ureáci) **1.** αντί **2.** το αισθητήριο όργανο της ακοής **3.** το αίσθημα της ακοής **4.** (εν.) αυτιάς, αυτός που έχει μεγάλα αυτιά **5.** (πληθ.) πρόβολος αρότρου **6.** (στη παραδοσιακή ενδυμασίας των ανδρών του Μετσόβου) θηλύκι ραμμένο στο επάνω άκρο της περισκελίδας **7.** (για σταφύλι) μικρό τσαμπί ή τμήμα τσαμπιού που έχει αποκοπεί.

ureádhicu(πληθ. ureádhici) μονάδα μέτρησης μήκους (αποτελείται από νήμα το οποίο μαζεύεται στο lișketógu (ραβδί που φέρει στις άκρες του δύο καρφιά)·το μήκος του κάθε ureádhicu είναι ίσο με την απόσταση μεταξύ των δύο καρφιών (αυτό καθορίζεται στις 8-9 παλά-

μες ήτοι 1. 60 μέτρα).

ureclíca & **ureclítsă**(πληθ. ureclíce) αυτάκι (υποκ. του ureácie)

ureclítsă → ureclíca..

úrmă¹(πληθ. úrme) **1.** κοπάδι ζώων **2.** μπουλουόκι, ομάδα ανθρώπων.

úrmă²(πληθ. úrme) ορμή, φόρα.

urnédzu & **ornédzu**(urní/-íre,-í,-ítă) χιμάω, ορμώ.

urníire(πληθ. urníiri) η ενέργεια του ορμώ, χιμώ.

urnipséscu(urníps/-íre,-í,-ítă) ορμηνέω, καθοδηγώ, νουθετώ, δασκαλεύω κάποιον.

urnipsíre(πληθ. urnípsíri) ορμήνια, νουθεσία, δασκάλεμα, καθοδήγηση.

ursáru(πληθ. ursári) αρκουδιάρης.

úrsă(πληθ. úrse) **1.** αρκούδα. **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός ογκώδους και άσχημης γυναίκας.

urseáme(πληθ. urséni) πλήθος αρκούδων.

urséscu → orséscu

ursíre → orsíre.

ursópulu(πληθ. ursopuí) αρκουδάκι.

ursuzuliche(πληθ. ursuzulichí) γρουσουζιά, οτιδήποτε θεωρείται κακό σημάδι ή πιστεύεται ότι προκαλεί κακοτυχία

urșănăre(πληθ. urșănări) ντροπιασμα.

urșănédzu(urșăn/-ăre,-ăi,-ătă) ντροπιάζω, (me~) ντροπιάζομαι **a.** κάνω κπ. να αισθανθεί ντροπή, τον προσβάλω, τον ρεζίλεύω **b.** κάνω κπ. να αισθανθεί ντροπή εξαιτίας της δικής μου κακής διαγωγής

urșí'nă(πληθ. urșí'ne) ρητίνη, το ρετσίνι που εκκρίνεται από τα κωνοφόρα.

urșí'ne(πληθ. urșí'ni) **1.** ντροπή, αιδώς **2** (συνεκδ.) ντροπή, όνειδος **3.** ρεζίλεμα.

uryíe(πληθ. uyríi) **1.** οργή, έντονος θυμός **2.** θεϊκή οργή, μεγάλη συμφορά και δοκιμασία **3.** θεομηνία, νεροποντή.

uscăre(πληθ. uscări) **1.** στέγνωμα **2.** ξήρανση **3.** (μτφ.) αδυνάτισμα.

uscătúra(πληθ. uscătúre) **1.** ξηρασία, ανομβρία **2.** κάτι που έχει ξηραθεί **3.** μικρό κομμάτι γης που περιβάλλεται από τα νερά μίας υδάτινης επιφάνειας.

usturăre(πληθ. usturări) τσουξίμο, καυστικός πόνος.

ustúra(πληθ. ustúre) το γνέμα που παράγεταιμε την ρόκα.

usturătúra(πληθ. usturătúre) **1.** σημείο του σώματος στο οποίο αισθάνεσαι τσουξίμο **2.** (μτφ.) ψυχικός πόνος.

ústuru(ustur/-ăre,-ăi,-ătă) **1.** τσουζώ **a.** προ-

καλώ καυστικό πόνο **β.** (me ~) αισθάνομαι τσούξιμο, ερεθισμό **2. α.** προκαλώ ψυχικό πόνο **β.** (me ~) αισθάνομαι ψυχικό πόνο.

usúcu¹(usc/-áre,-ái,-átã) **1.** στεγνώνω (κτ.) **2.** (me ~) ξηραίνομαι **3.** (μτφ., se ~) αδυνατίζω, στεγνώνω.

usúcu²(πληθ. usúcuri) απόπλυμα από ποκάρι που το έχουν ζεματίσει.

úšã(πληθ. úše & úši) **1.** πόρτα, θύρα **2.** (συνεκδ.) είσοδος το άνοιγμα από το οποίο μπαίνει κανείς κάπου

ušicã(πληθ. ušice & ušici) πορτούλα (υποκ. του úšã).

utuláche(πληθ. utuláchi) τέλος δικαιώματος βόσκησης:

uturã(πληθ. uturádzí) είδος κλωτής με την οποία διακοσμούσαν ρούχα.

uvréu - uvréao → onréu.

úye(πληθ. úyi) ρετάλι

úzã(πληθ. úze) ούζο.

V

vácã, (πληθ. vácí) **1.** αγελάδα **2.** (μτφ.-μειωτ.) γυναίκα με μονοκόμματο σώμα.

vácãrnu & vácrenu - vácãrnã & vácrenã(πληθ. vácãrñi & vácreñi - vácãrne & vácrene) κριάρι - προβατίνα με μαύρο ρύγχος και ά-σπρο τρίχωμα στο σώμα...

vácrenu & vácrenã → vácãrnu

válã(πληθ. váliuri) **1.** (για νερό που ρέει) κύμα, ξαφνική και ογκώδης ροή **2.** (ως επίρρ., διπλό στον πληθ., ~ - ~) **α.** σταδιακά **β.** ανομοιόμορφα **3.** (ειδικότ. για μετακινούμενο πλήθος) τμηματικά, διέλευση κατά τμήματα.

vále(πληθ. váliuri) **1.** κοιλάδα **2.** ποταμιά **3.** ρεματιά **4.** (μτφ.) το μέρος όπου καταλήγει κάθε μίασμα ή άχρηστο πράγμα.

válsamu(πληθ. válsame) **1.** βάλσαμο **2.** (μτφ.) οτιδήποτε έχει ανακουφιστική ή ευχάριστη επίδραση

vámã(χωρ. πληθ.) ιώδιο.

Vanghelizmú, (ο) Ευαγγελισμός, η θεομητορική γιορτή που γιορτάζεται στις 25 Μαρτίου.

vanghélu(πληθ. vangheále) ευαγγέλιο.

vaníle(χωρ. πληθ.) βανίλια.

vãrcã(πληθ. vãrci) βάρκα.

vãrdhã(πληθ. vãrdzî) **1.** σκοπιά, φρούρηση **2.** βάρδια, η χρονική διάρκεια κατά την οποία ένα πρόσωπο είναι επιφορτισμένο με συγκεκριμένο καθήκον **3.** εποχή έτους.

varicó(πληθ. varicãdzî) υγρότοπος.

vãrye(χωρ. πληθ.) το χρονικό διάστημα κατά το οποίο εκτελείται μία εργασία.

vãryisu(πληθ. vãryise) ρουτίνα, πλήξη, έλλειψη ενδιαφέροντος ή διάθεσης για κτ. ή για κτ..

vasilópulu - vasilopúlã(πληθ. vasilopulí -vasilopule) βασιλόπουλο, πρίγκιπας.- βασιλοπούλα, πριγκίπισσα.

vasílacu(πληθ. vasíface) βασιλικός.

vasilé - vasiloáne(πληθ. vasilãdzî -vasiloáne) βασιλιάς - βασίλισσα.

vãstahu(πληθ. vãstahe) απόκρημνα ριζά ε-νός βουνού η μίας χαράδρας.

vãsu(πληθ. vãse) **1.** αγγείο, δοχείο **2.** σκεύος **3.** (υβριστ. στον πληθ.) όρχεις.

vãtã(πληθ. vãtsî) βάτα.

vãtãmu(vãtãm/-ãre,-ái,-átã) **1. α.** σκοτώνω, φονεύω **β.** (me ~) φονεύομαι, σκοτώνομαι **2.** δέρνω, χτυπώ κτ. **3.** (me ~) χτυπάω, μωλωπίζομαι **4.** (για έγκυο, me ~) αποβάλλω **5.** (μτφ. me ~) εξουθενώνομαι, (λόγω έντονης σωματικής καταπόνησης) **6.** (μτφ. για το σώμα) το ταλαιπωρώ, το καταπονώ.

vãtrã(πληθ. vãtsî) **1.** τζάκι, εστία **2.** σπορείο, μικρό φυτώριο.

vazelínã(πληθ. vazelíne) βαζελίνη.

vãcãru -vãcãrã(πληθ. vãcãri - vãcãre) **1.** αγελαδάρης - αγελαδάρισσα **2.** (μτφ.) άξεστος άνδρας, - άξεστη γυναίκα

vãcãreãtsã(πληθ. vãcãreãtsî) βοσκοτόπι αγελάδων **2.** (μτφ. - ειρων.) γυναικομάνι.

vãcãriú(πληθ. vãcãriuri) πλήθος αγελάδων.

vãchicã - vãchítsã(πληθ. vãcice) αγελαδίτσα (υποκ. του. vácã)

vãchítsã → vãchicã.

vãcî'te(πληθ. vãcî'te) **1.** καιρός, χρονική περίοδος, στο παρελθόν, το παρόν, το μέλλον **2.** καιρός, εποχή, οι συνθήκες ζωής, οι περιστάσεις **3.** καιρός, εποχή, χρονικό διάστημα ορισμένης διάρκειας **4.** (ειδικότ.) εποχή του έτους **5.** εποχή, η περίοδος του έτους που είναι κατάλληλη ή προσφέρεται για να γίνει κάτι, στην οποία συνηθίζεται να γίνεται κάτι **6.** Κατάσταση, περίπτωση **7.** αποκορύφωμα, το ζενίθ μίας δραστηριότητας ή μίας κατάστασης

vãcúfe(πληθ. vãcúhi) βακούφι.

vãenã(πληθ. vãenãdzî) βαρελάς. .

vãerédzu(vãeridz/-ãre,-ái,-átã) παράγω βόμβο, βουίζω.

vãeridzãre(πληθ. vãeridzãri) βόμβος, βούισμα.

vãlãmãdhã(πληθ. vãlãmãdzî) ιπποστάσιο, ιπποτροφείο.

vãlãmã(πληθ. vãlãmãdzî) βοσκός κοπαδιού αλόγων.

vãlãndúrã(πληθ. vãlãndúre) **1.** ενοχλητικός θόρυβος, φασαρία **2.** σκοτούρα, έγνοια.

vãlãnduséscu(vãlãndus/-íre,-í,-ítã) βαλαντώνω, κουράζομαι πνευματικά.

vãlãndusíre(πληθ. vãlãndusíri) βαλάντωμα.

vãlãreáo(πληθ. vãlãreái) δασώδης ρεματιά.

vãlãúrã(πληθ. vãlãúre) κοιλάδα, λαγκάδι,

δασώδες φράγγι ανάμεσα από βουνά ή λόφους που διασχίζεται από ποτάμι

vālcāne(πληθ. vālcāhī) αγρόκτημα μεγάλων διαστάσεων (βλ. bālcāne).

vālcā & **vālgā**(πληθ. vālcādzi & vālgādzi) **1.** έκταση μεγάλων διαστάσεων **2.** (μτφ.) κάτι που είναι μεγάλο ως προς τις διαστάσεις, το απέραντο .

vālicā (πληθ. vālicī) μικρή ποταμιά, ρεματιά(υποκ. του vāle)

vālsāmusēscu(vālsāmus/-ire,-í,-itā) βαλσαμών.

vālsāmusīre(πληθ. vālsāmusīri) βαλσάμωμα.

vālgā → vālcā.

vāndānīche(πληθ. vāndānīche) μακρόστενη δεσμίδα υφαδιών αργαλειού.

vārdhāli(χωρ. εν.), (παλαιότ.) εξάρτημα του μηχανισμού του νερόμυλου που ρύθμιζε τη ροή του καρπού από τον κόφιο στο στόμιο της μυλόπετρας.

vārie(πληθ. vāriuri) βαριά.

vārligātūrā(πληθ. vārligātūri) οτιδήποτε έχει κυκλικό σχήμα.

vārteāndzā(vārteānge) **1.** ανέμη **2.** (μτφ.) οτιδήποτε περιστρέφεται με μεγάλη ταχύτητα **3.** (μτφ.) χαρακτηρισμός ευκίνητου ανθρώπου.

vāryēscu(vāry/-ire,-í,-itā) **1.** επιπλήττω, μάλωνω (κπ.) **2.** μιλάω άγρια, απότομα **3.** φωνάζω, κράζω.

vāryīe(πληθ. vāryīi) **1.** ρίγα **2.** γραμμή **4.** ευθύγραμμη αυλακία σε έδαφος **5.** σποριάς, το κάθε ένα από τα τμήματα στα οποία χωρίζεται ο αγρός κατά την διαδικασία της σποράς.

vāryīre(πληθ. vāryīri) **1.** επίπληξη, μάλωμα. **2.** συνομιλία σε υψηλούς τόνους, φωνές.

vāselīe(χωρ. πληθ.) ευτυχία, ευημερία, ευζωία **2.** (ως επίρρ.) υπέροχα, ευχάριστα .

vātālāhu(πληθ. vātālāhe) **1.** (παλαιότ.) ασκί για την αποθήκευση υγρών (κρασί, λάδι) ή κατραμιού **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός ανθρώπου που έχει παχύνει υπερβολικά.

vātāmāre(πληθ. vātāmāri) **1.** σκότωμα, φόνος **2.** (για έγκυο) αποβολή **3.** χτύπημα, μωλωπισμός **4.** ξυλοκόπημα, βάρεμα

vātāmātūrā(πληθ. vātāmātūre) **1.** σκοτωμός, φονικό **2.** έκτρωση, άμβλωση **3.** έκτρωμα, εξάμβλωμα.

vātrīcā(πληθ. vātrīci) μικρό τζάκι (υποκ. του vātrā).

vāyisēscu(vāyis/-ire,-í,-itā) **1.** γέρνω, κλίνω **2.** κλίνω, ρέπω **3.** (μτφ.) αποφασίζω, κατάληγω

σε μία απόφαση.

vāyisīre(πληθ. vāyisīri) κλίση, προτίμηση προς συγκεκριμένο πρόσωπο.

vāzūrā(πληθ. vāzūre) βαβούρα, ενοχλητικός θόρυβος, φασαρία, αχός.

veārā¹(πληθ. véri) **1.** σκουλαρίκι **2.** Δερμάτινη απόφυση που κρέμεται από τον λαιμό ορισμένων ζώων.

veārā²(πληθ. vévuri) **1.** καλοκαιρί **2.** (συνεκδ.) καλός, ζεστός καιρός.

veárdzā(χωρ. εν.) βρώσιμα χορταρικά.

veárgā¹(πληθ. vérgi) **1.** βέργα **2.** λεπτό και μακρύ στέλεχος από ξύλο, μέταλλο, πλαστικό κ.λπ.

veárgā²(πληθ. vérgi) βέρα, δακτυλίδι γάμου ή αρραβώνα.

vecilúšā & **vicilúšā**(πληθ. vecilúše & vicilúše), (παλαιότ.) ξύλινο φορητό δοχείο, βαρελοειδούς σχήματος, που χρησιμοποιούνταν ως παγούρι.

veclāme(πληθ. veclēhī) παλιό πράγμα.

veclīriú(πληθ. veclēriuri) κάτι το παλιό.

veclītūrā(πληθ. veclítūre) παλιατσαρία, παλιατζούρα.

vedu¹(videáre, vedzúi & vidzúi, vedzútā & vidzútā) **1.** βλέπω **2. a.** κοιτώ β. (me ~) κοιτιέμαι **3.** (me ~) φαίνομαι **4.** (me ~) εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι **5.** ερευνώ, εξετάζω **6.** Διαπιστώνω **7.** παρατηρώ **8.** προβλέπω **9.** (τριτοπρόσ. για φωτιστικό σώμα) φέγγει, βγάζει φως **10.** (τριτοπρόσ. για καθρέφτη, γυαλί) είναι διαφανής/-ές, δείχνει **11.** (ως δήλωση επιφύλαξης ή συγκρατημένης αισιοδοξίας) ιδωμεν, για να δούμε.

vedu² - **veduā**(πληθ. vedui & veduri - vedue & veduri) χήρος - χήρα.

veduēscu(vedu/-ire,-í,-itā) χηρεύω.

veduīre(πληθ. veduīri) το να χηρεύω.

veduīšte(πληθ. veduīštire) **1.** γυναίκα που βρίσκεται σε κατάσταση χηρείας **2.** χηρευάμενη.

vedúšu - **vedúšā**(πληθ. vedúši - vedúše) νεαρός χήρος - νεαρή χήρα.

vedzútu(χωρ. πληθ.) **1.** όραση, η δυνατότητα να βλέπω **2.** βλέμμα.

veglāre(πληθ. veglēri) **1.** φύλαξη, φρούρηση. **2.** (ειδικότ.) νυχτερινή φύλαξη κοπαδιού.

veglédzu & **veglēscu** & **viglédzu** & **viglēscu**(vegí & vigí/-ire,-í,-itā) βλέπω, έχω δυνατότητα όρασης.

veglēscu → veglédzu

veglīre & **viglīre**(χωρ. πληθ.) το να βλέπω

veglū(vegí/-are,-ái,-átā) **1.** φυλώ, φρουρώ **2.**

(ειδικότ.για κοπάδι προβάτων) εκτελώ νυχτερινή φύλαξη.

veléndzã(πληθ. veléngε) βελέντζα.

velendzúlã(πληθ. velendzúle), (παλαιότ.) μικρή βελέντζα με την οποία σκέπαζαν το μωρό στη κούνια

venéticu(πληθ. venétici) βενέτικο, παλιό νόμισμα της βενετίας.

verdeátsã(πληθ. verdétsi) **1.** φυτό **2.** βλάστηση, χλωρίδα, το σύνολο των φυτών ενός τοπου **3.** (ειδικότ.) χλόη, γρασίδι.

verdžãscu(verdž/-í're,-í'i,-í'tã) πρασινίζω, δίνω (σε κτ.) πράσινη απόχρωση.

verdžãtúrã(πληθ. verdžãtúre) λαχανικό, ζαρζαβατικό.

verdží're(πληθ. verdží'ri) πρασίνισμα, το να βάνω/ χρωματίζω κάτι πράσινο

vereáme(χωρ. πληθ.) η θερινή περίοδος, το χρονικό διάστημα του καλοκαιριού

veresé(πληθ. veresádzi) **1.** βερεσές, πίστωση. **2.** (συνεκδ.) χρηματική οφειλή, χρέος.

vergeáme(πληθ. verdžãni) χορταρικό ή λαχανικό.

vergeáo(πληθ. vergéi) ξύλινη ράβδος που τοποθετείται στην αρχή της δεσμίδας των νημάτων του στημονιού και κατόπιν στην αυλακία που φέρει το πίσω αντί του αργαλειού ώστε να μπορεί να τυλιχτεί σε αυτό.

verguéscu(vergu/-í're,-í,-ítã) **1.** βιτισίζω **2.** βουρδουλίζω.

verguíre(πληθ. verguiri) χτύπημα με βίτσα.

vergulítsã(πληθ. vérgulíce) βεργούλα, λεπτή ράβδος(υποκ. του veárgã¹)

veríu(πληθ. veriuri) **1.** η καλοκαιρινή φάση του ετήσιου κτηνοτροφικού κύκλου όπου τα τσελιγκάτα βρίσκονται επί των ορεινών υσιπέδων **2.** (συνεκδ.) θερινό, ορεινό βοσκοτόπι

vernicuséscu(vernicus/-í're,-í,-ítã) βερνικώνω.

vernicusíre(πληθ. vernicusíri) βερνίκωμα.

verníche χωρ. πληθ.) βερνίκι.

versáre(πληθ. versári) **1.** χύσιμο, η ενέργεια του χύνω **2** λέρωμα από κάποια υγρή ουσία **3.** ούρηση **4.** διαρροή από δοχείο, σάκο **5.** σταξιά, απομεινάρι υγρού που έχει πέσει σε μία επιφάνεια.

versãtúrã(πληθ. versãtúre) **1.** εκχύλισμα **2.** (ιατρ.) επιχειλός έρπηγ **3.** βλ. λ. versáre στη σημ. 5.

vérsu(vers/-á're,-ái,-átã)**1.** (για υγρό) χύνω **2.** (τριτοπρόσ. για δένδρο ή φυτό) εκχυλίζει, βγάζει κάποια ουσία **3.** (ιατρ.) **α.** (τριτοπρόσ.

για στόμα ή χείλος) **α.** βγάζει έρπη **β.** (me ~) βγάζω έρπη (στο στόμα ή το χείλος) **4.** καλύπτω (κτ.) με λιωμένο υλικό **5.** (για μέταλλο) λιώνω, το κάνω ρευστό **6.** (μτφ.) (me ~) αδυνατίζω, λιώνω **7.** (τριτοπρόσ. για λαχανόκηπο) παράγει **8.** (τριτοπρόσ. για κηπευτικό) παράγεται σε ικανοποιητικό βαθμό **9.** (τριτοπρόσ. για δένδρο, φυτό) καρποφορεί **10.** (για υδάτινο ρεύμα, se ~) εκβάλλει, χύνεται **11.** βγάζω υγρασία **12.** (me ~) λερώνομαι από κάποια υγρή ουσία **13.** (τριτοπρόσ. για δοχείο, σάκο) έχει διαρροή, του διαφεύγει το περιεχόμενο **14.** (τριτοπρόσ. για βρύση, κρουνό) ρέει, τρέχει, βγάζει νερό **15.** (για αίμα, ní ~) αιμορραγώ.

verticusãscu(verticus/-í're,-í'i,-í'tã) **1.** περιβάλλω, τυλίγω **2. α.** κουκουλώνω, σκεπάζω (με ρούχο ή σκέπασμα) **β.** (me ~) κουκουλώνομαι, σκεπάζομαι **3.** (τριτοπρόσ. για αρρώστια) με καταλαμβάνει, αρχίζει να εμφανίζει συμπτώματα **4.** (τριτοπρόσ. για κάθε είδος χλωρίδας) καταλαμβάνει, καλύπτει, γεμίζει (έναν τόπο) **5.** (για πρόσ.) περικυκλώνω, παγιδεύω, εγκλωβίζω.

verticusí're(πληθ. verticusí'ri) **1.** τύλιγμα, κουκούλωμα, σκέπασμα με ρούχο ή σκέπασμα **2.** κάλυψη ενός τόπου με βλάστηση **3.** (για πρόσ.) περικύκλωση, παγίδευση, εγκλωβισμός.

vertusãscu(vertus/-í're,-í'i,-í'tã) **1.** ισχυροποιώ, ενισχύω **2.** (me ~) ενισχύομαι με ρούχα, φορώ πρόσθετα ρούχα (ώστε να προφυλαχθώ από το κρύο) **3.** (για σπíti) ενισχύω, καλύπτω με χειμωνιάτικο ιματισμό **4.** ενισχύω (κπ.) οικονομικά, του παρέχω οικονομική βοήθεια **5.** μεγαλώνω κτ. με επέκταση ή προσθήκη **6.** (για προμήθειες, me ~) εφοδιάζομαι **7.** (me ~) δυναμώνω, αναρρώνω **8.** (για ζώο) παχαίνω **9.** (για λαχανικό ή καρπό, se ~) μεστώνει, ωριμάζει **10.** (για φυτό ή δένδρο, se ~) **α.** αναπτύσσεται **β.** καλύπτεται, περιβάλλεται με φύλλα **11.** (για πρόσ. me ~) αναπτύσσομαι σωματικά, μεγαλώνω **12.** (για έδαφος, se ~) καλύπτεται με χλόη **13.** (για επιχειρηματική δραστηριότητα, se ~) ανακάμπτει, παρουσιάζει βελτίωση.

vertusí're(πληθ. vertusí'ri) **1.** ενίσχυση, ενδυνάμωση, ισχυροποίηση **2.** ενίσχυση με ρούχα, πρόσθεση ρούχων για προφύλαξη από το κρύο **3.** δυνάμωμα, ανάρρωση **4.** (για ζώο) πάχυνση **5.** (για λαχανικό ή καρπό) μέστωμα, ωρίμανση **6.** (για φυτό ή δένδρο) **α.** ανάπτυξη **β.** κάλυψη με φύλλα **7.** (για πρόσ.) μεγάλωμα, σωματική ανάπτυξη.

ververedzãre(πληθ. ververe-dzãri) οδυρμός, σπαραγμός.

ververédzu(ververedz/-á're,-ái,-átã) **1.** (για ψυχικό πόνο) οδύρομαι, σπαράζω. **2.** (για σω-

ματικό πόνο) σπαράζω, σφαδάζω **3.** (για κρύο) καταπονούνται πολύ.

ververítsă(πληθ. ververíce) βερβερίτσα, ο σκίουρος.

vestidjâscu(vestidj/-î're,-î'i,-î'tă) **1.** (για φυτό, άνθος, καρπό) μαραγκιάζω, μαραίνομαι **2.** (για λαχανικό) **α.** μαραγκιάζω **β.** στεγνώνω στην φωτιά **γ.** μαλακώνω και αφαιρώ την υγρασία ανακατεύοντας τα με αλάτι.

vestidjî're(πληθ. vestidjî'ri) μαράγκιασμα.

vetúlu & vitúlu - vetúle & vitúle (πληθ. vetúlí & vitúlí - vetúle & vitúle) αρσενικό – θηλυκό κατσικάκι έως ενός έτους.

vezaví(πληθ. vezavíuri) εργαλείο μαραγκού.

vicilúşă → vecilúşă

vicináme(χωρ. πληθ.) οι κάτοικοι μίας γειτονιάς.

vicinátă(πληθ. vicináte) **1.** γειτονιά, τμήμα ενός οικιστικού συνόλου **2.** (συνεκδ.) οι κάτοικοι μίας γειτονιάς.

vicínu¹(χωρ. πληθ.) βλ. λ. **vicinátă** στη σημ. 1.

vicínu² - vicinǎ(πληθ. vicíni - vicíne) γείτονας - γειτόνισσα.

vícu(πληθ. vícuri) ακαθαρσία σιταριού.

videáre(πληθ. vidéri) **1.** όραση, η δυνατότητα να βλέπω **2.** κοίταγμα **3.** εξέταση, έρευνα **4.** όψη, εμφάνιση **4.** θέα **5.** αγνάντεμα.

vidhǎ(πληθ. vidhe) βίδα.

vidhuséscu(vidhus/-íre,-í,-ítă) βιδώνω.

vidhusíre(πληθ. vidhusíri) βίδωμα.

vigíledzu & vigléscu → vegíledzu

viglíre→ veglíre

vilaéte(πληθ. vilaéturi) κράτος, επικράτεια.

vímtu & vintu(πληθ. vímturi & vinturi) άνεμος.

vínǎ(πληθ. víne) **1.** φλέβα **2.** νεύρο **3.** (μτφ.) πέος **4.** υπόγειο ρεύμα νερού **4.** καταγωγή

vindeáre(πληθ. vindéri) πώληση, πούλημα.

vindicare(πληθ. vindicări) **1.** γιάτρεμα **2.** επούλωση σωματικής ή ψυχικής πληγής **3.** επιδιόρθωση, επισκευή.

víndicu(vindic/-áre,-ái,-átă) **1. α.** θεραπεύω **β.** (me ~) θεραπεύομαι **2.** (για σωματική ή ψυχική πληγή, se ~) κλείνει, επουλώνεται **3.** (για δυσάρεστη κατάσταση, se ~) θεραπεύεται, εξαλείφεται **4.** (για έδαφος που έχει σκαφτεί, se ~) επανέρχεται σε φυσιολογική κατάσταση (εξομαλύνεται και βγάζει χλόη).

víndu(vind/-eáre,-úi,-útă) **1.** πουλώ **2.** (me ~) ξεπουλιέμαι, εξαγοράζομαι **3.** προδίδω, καταδίδω.

Vínere(πληθ. Vínere & Víneri) Παρασκευή, η έκτη ημέρα της εβδομάδας αρχίζοντας από την Κυριακή

vineteátsă(πληθ. vinetétşi) το μπλε σκούρο χρώμα.

vintu(πληθ. vinturi) → vímtu.

viráme(πληθ. viráni) **1.** ανοιχτός τόπος **2.** μεγάλη, εκτεταμένη έκταση **3.** (μτφ.) οτιδήποτε είναι μεγάλο ως προς τις διαστάσεις.

viró(πληθ. virádzi) οβίρα, φυσική λιμνούλα που σχηματίζει στην κοίτη του ένα ποτάμι (συνήθ. στα σημεία που υπάρχουν καταρράκτες)

víşanǎ(πληθ. víşane) βύσσινο.

víşanu(πληθ. víşani) βυσσινιά:

víşinǎdhǎ(πληθ. víşinǎdži) βισινάδα.

víşiniú(πληθ. víşiniuri) βυσσινί.

vítsǎ(πληθ. vítsǎ) βίτσα.

vítşu¹ - vítsǎ(πληθ. vítşi - vítşe) **1.** (αρσ.) ζώο με σφριγηλό σώμα και δύναμη **2.** (μτφ.) εύρωστος άνδρας - εύρωστη γυναίκα, αυτός - αυτή που διαθέτει σφριγηλό κορμί και δύναμη

vítşu²(πληθ. vítşuri) **1.** ιδιοτροπία **2.** δυστροπία.

vituláru(vitulári) βοσκός κοπαδιού που αποτελείται από κατσικάκια

vitúle → vetúle.

vitúlu→ vetúlu.

vivlíu & vlivlíu(πληθ. vivlíuri & vlivlíuri) βιβλίο.

vízitǎ(πληθ. vízite) βίζιτα, φιλική επίσκεψη.

vizolóye(πληθ. vizolóye) μιπιπερό.

vîrcólacu & vrîcólacu(πληθ. vîrcólaci & vrîcólaci) **1.** βρικόλακας **2.** (μτφ.) κακός άνθρωπος.

Vlahíe, Βλαχία, η σημερινή Ρουμανία

vlahohoárǎ(πληθ. vlahuhoáre) βλαχοχώρι.

Vláhu -Vláhǎ(πληθ. Vláhí. - Vláhé) Αρωμάνος/Βλάχος - Αρωμάνα/Βλάχα, αυτός(-ή) που ανήκει στην εθνοπολιτισμική ομάδα των Αρωμάνων/Βλάχων.

vláheotǎ(πληθ. vláheoáte) είδος υφαντής φούστας.

vlǎtóru(πληθ. vlǎtoáre) **1.** σύστημα περιέλιξης των νημάτων του στημονιού στο αντί (δύο δίχαλα παλούκια χωμένα στο έδαφος στηρίζαν το πίσω αντί του αργαλειού το οποίο περιστρέφονταν και μάζευε το στημόνι) **2.** (κατ'επέκτ.) το μέρος όπου στηνόταν το ανωτέρω σύστημα.

vlivlíu → vivlíu.

vlînguésucu(vlîngu/-îre,-î,-îtä) **1. α.** υγραίνω **β.** (me ~) υγραίνομαι **2. α.** βρέχω, μουσκεύω **ω β.** (me ~) βρέχομαι, μουσκεύομαι

vlînguîre(πληθ. vlînguîri) ύγρανση, βρέξιμο.

vluyiséscu(vluyis/-îre,-î,-îtä) ευλογώ.

vluyisîre(πληθ. vluyisîri) ευλόγηση.

voáhă(πληθ. nóhi) χνότο, αναπνοή.

vódhiu(χωρ. πληθ.) έκβαση, αποτέλεσμα, κατάληξη.

vodhuséscu(vodhus/-îre,-î,-îtä) **1.** πραγματοποιώ, ευοδώνω **2.** προλαβαίνω, καταφέρνω (να κάνω κτ.) **3.** προκόβω.

vodhusîre(πληθ. vodusîri) ευόδωση.

vói(vr/-eáre,-îi,-îtä) **1.** θέλω **α.** κάνω κτ. χωρίς πίεση **β.** επιθυμώ **γ.** θέλω, επιδιώκω, σκοπεύω **2.** αγαπώ **3.** χρωστώ **4.** χρειάζομαι, απαιτώ, έχω ανάγκη **5.** χρειάζομαι, είμαι απαραίτητος, αναγκαίος **6.** (για έδαφος) επιτρέπει, ευνοεί την ανάπτυξη (κάποιου) φυτού **7.** (ο τύπος vréi (δεύτερο ενικό πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα) εκφράζει διάζευξη ισοδυναμίων ή αντίθετων πραγμάτων και αντιστοιχεί στον σύνδεσμο «είτε».

vombirîcu - vombirîcă(πληθ. vombirîtsî - vombirîce) αγοράκι - κοριτσάκι που κάνει ζαβολιές, αταξίες (υποκ. του. nómbiru - nómbiră).

vombirîliche(πληθ. vombirîlî-chi) **1.** κακό, κακοδαμονία **2.** ζαβολιά, αταξία.

vómbiru - nómbiră(πληθ. nómbiri - nómbire) **1.** άνδρας - γυναίκα βρικόλακας **2.** άνδρας ή παιδί - γυναίκα ή κορίτσι που έχει μείνει μόνος/-η,-ο, χωρίς φίλους ή συγγενείς **3.** αγόρι - κορίτσι που κάνει ζαβολιές, αταξίες.

vomeáre(πληθ. vomeáre) **1.** έμεσις, το να κάνω εμετό **2.** εμετός, ξερατό.

vómu(vom/-eáre,-îi,-îtä) **1.** κάνω εμετό **2.** σταλάζω, πιτσιλίζω **3.** ξερνάω, αποκαλύπτω μυστικό, ομολογώ **4.** (μτφ) ξεστομίζω, λέω κτ. χωρίς ντροπή ή περισκεψη.

vomutúră(πληθ. vomutúre) έμεσμα, ξερατό.

vrágu(πληθ. vráguri) καλλιεργήσιμος αγρός.

vrăguésucu(vrăgu/-îre,-î,-îtä) αλετριζώ, οργώνω (για να βελτιώσω τη γονιμότητα ενός αγρού).

vrăguîre(πληθ. vrăguîri) όργωμα χωραφιού, εκτός του κύκλου της σποράς, για την προετοιμασία των χωμάτων.

vrăguítúră(πληθ. vrăguítúre) η διαδικασία του οργώματος ενός αγρού ώστε να προετοιμα-

στεί το έδαφος.

vreáre(πληθ. vréri) **1.** θέληση **2.** προθυμία **3.** αγάπη **4.** αδυναμία, η ιδιαίτερη προτίμηση για κτ. **5.** ανάγκη, κάτι που είναι απαραίτητο να γίνει **6.** επιθυμία.

vrícólacu→ vrícólacu.

vrí'stă & vrí'ste(πληθ. vrí'ste) **1.** δόση, καθορισμένο μετρήσιμο μέρος ποσότητας **2.** μέρος, συγκεκριμένο ποσοστό αναλογίας ή ποσότητας **3.** (ειδικότ. για διερχόμενο πλήθος) τμήμα, ομάδα **4.** (ειδικότ. για τον χρόνο) **α.** διάστημα **β.** εποχή, περίοδος **5.** (για καιρικό φαινόμενο) κύμα, ξαφνική και περιορισμένη διάρκεια εκδήλωσή του **6.** (διπλό στον πληθ., ~ - ~) τμηματικά, σταδιακά **7.** ηλικία **8.** γύρα, βόλτα.

vrí'ste → vrí'stă.

vrítsúlă(πληθ. vrítsúle) νερωμένο χιόνι.

vrízómu(πληθ. vrízoáme) διχτυωτός σάκος **2.** φίμωτρο αλόγων.

vucélă(πληθ. vucéli) νεροβάρελο

vúlă(πληθ. vúle) βούλα, σφραγίδα.

vulîe(πληθ. vulii) βουλή, σκέψη.

vuloágă(πληθ. vulógi) **1.** φυσικό λιβάδι (κυρ. περικόλειστο ως δασικό ξέφωτο) **2.** κάθε είδους αγροτική έκταση (χωράφι, αμπέλι ή κήπος) **3.** οικοδομήσιμη έκταση, οικόπεδο.

vulosítă(πληθ. vulosite) στιφάδο.

vúlpe(πληθ. vúlpe) **1.** αλεπού **2.** (μτφ.) πονηρός άνθρωπος.

vulpîcu & vulpîtsu - vulpîcă & vulpîtsă(πληθ. vulpîtsî - vulpîtse) **1.** αρσενικό - θηλυκό αλεπουδάκι **2.** πονηρούλης - πονηρούλα. (υποκ. του vúlpe)

vulpîtsu - vulpîtsă → vulpîcu.

vúrdhală(πληθ. vúrdhalî) βούρλο, το φυτό.

vurleátsă(πληθ. vurlétsî) **1.** τρέλα, παραφρόνηση **2.** ασθένεια των προβάτων (είδος επιληψίας).

vurléscu(vurl/-îre,-î,-îtä) **1.** παραφρονώ **2.** (για πρόβατο) εκδηλώνω την ασθένεια vurleátsă(βλ.λ.)

vurlîre(πληθ. vurlîri) το να καταληφθεί ένα πρόβατο από την ασθένεια vurleátsă (βλ.λ.)

vúrtsă(πληθ. vúrtsă) βούρτσα.

vurtsuséscu(vurtsus/-îre,-î,-îtä) βουρτσίζω.

vurtsusîre(πληθ. vurtsusîri) βούρτσισμα.

Vúrġaru - Vúrġară(πληθ. Vúrġari - Vúrġare) Βούλγαρος. - Βουλγάρα.

vurġazétă(πληθ. vurġazéte) είδος ευτελούς μετάλλου.

vuryé(χωρ. πληθ.) βοριάς.

Vutunósu, η βλαχική ονομασία του (όμορου με το Μέτσοβο)χωριού Βοτονόσι.

vutunóšánu - vutunóšánă(πληθ. vutonosháni-vutonosáni), (ο,-η) κάτοικος του χωριού Vutunósu (βλ.-λ.)

vúnă(πληθ. vune) **1.** κάθε τροχοειδές ή κυλινδρικό εξάρτημα μηχανισμού **2.** (συνεκδ.) στροβιλισμός, ταχεία και συνεχής περιστροφική κίνηση.

vuveátă(πληθ. vunétsî) καλτσοδέτα.

vuvuésucu(vuvu/-íre,-í,-ită) ζαλίζομαι **α.** χάνω την ισορροπία **β.** παθαίνω εγκεφαλική σύγχυση

vuvuíre(πληθ. vuvuíri) ζάλισμα.

vúză(πληθ. vúze) ελλέβορος ο πράσινος.

vuzíle(πληθ. vuzíli), (παλαιότ.) είδος ξύλινου λοστού που χρησιμοποιούνταν για τη μετακίνηση των μυλόπετρων.

X

xagoráo(πληθ. xayogáí) λύτρα.

xáyu(πληθ. háyuri) **1.** (παλαιότ.) ξάγι, το ποσοστό αλέσματος που κατακρατούσε ο μυλωνάς ως αμοιβή **2.** (μτφ.) αμοιβή.

xeáne(χωρ. εν.) **1.** τα ξένα, η άλλοδαπή, το εξωτερικό **2.** ξενιτιά, αποδημία.

xenozburáscu(xenzobur/-í're,-í'i,-í'tă) παραμιλάω.

xenozburí're(πληθ. xenzoburí'ri) παραμιλητό.

xenúră(χωρ. πληθ.) πλήθος ξένων.

xérahú(πληθ. xérahí) ξεραμένο δένδρο.

xére(πληθ. xéruí) ξηρασία, ανομβρία.

xíche(πληθ. xíchiuri) **1.** οτιδήποτε είναι λειψό, λιποβαρές **2.** στη φρ. me fácu xíche! "χάνομαι, εξαφανίζομαι" **3.** (μτφ.) άτομο η παρουσία του οποίου είναι δυσάρεστη, ενοχλητική **4.** (μτφ.) άνθρωπος χωρίς αξία.

xidhochéle(πληθ. xidhokéí) δαιμονικό στοιχειό, ξωτικό.

xifílu(πληθ. xifíle) νεαρό φύλλο πουρνარიού

xiftére¹(πληθ. xiftéri) εξαπτέρυγο.

xiftére²(πληθ. xiftéri) ξεφτέρι, εύστρο-φος άνθρωπος.

xifúne(πληθ. xifúni) **1.** (παλαιότ.) σιφούνι,

σωληνοειδές στόμιο προσαρμοσμένο στο κάτω άκρο του υδραγωγού του νερόμυλου. **2.** (μτφ.) κάτι που κινείται με μεγάλη ταχύτητα..

xilochérată(πληθ. xilochérate) ξυλοκέρ-ατο, το χαρούπι.

xiráfe(πληθ. xiráxi) ξυράφι.

xirotsángană(πληθ. xirotsángane) προβατίνα ή κατσικά που δεν παράγει πολύ γάλα.

xístră(πληθ. xístre) **1.** σπάτουλα για το ξύσιμο μαγειρικών σκευών (ταγιών κ.λ.π.) **2.** εργαλείο για τον καθαρισμό της φλούδας των κούτσουρων.

xístríe(πληθ. xístríe & xístríi) ξυστήρι αλόγων.

xístriséscu(xístris/-íre,-í,-ítă) ξυστρίζω άλογο.

xístrísíre(πληθ. xístrísíri) ξύστρισμα αλόγου.

xíyiriséscu(xíyiris/-íre,-í,-ítă) πριονίζω κυκλικά

xíyirisíre(πληθ. xíyirisíri) κυκλικό πριόνισμα.

xumuluyiséscu(xumuluyis/-íre,-í,-ítă), (εκκλ.) εξομολογούμαι.

xumuluyisíre(πληθ. xumuluyisíri), (εκκλ.) εξομολόγηση.

Ĝ

ĝángrenă(πληθ. ĝángrene) **1.** γάγγραινα **2.** (μτφ.) αφόρητος άνθρωπος.

ĝalóne(πληθ. ĝalóne) γαλόνη, σιρίτι.

ĝalótșă(πληθ. ĝalótșe) γαλότσα.

ĝalándră(πληθ. ĝalándre) **1.** γαλιάντρα, το πουλί κορυδαλλός **2.** (μτφ.) χαρακτηρισμός προσώπου που μιλά ακατάπαντα.

ĝambró(πληθ. ĝambrídzi) γαμπρός, ο μελ-
λόνυμφος ή νεόνυμφος άνδρας.

ĝándzu(ĝándzuri) γάντζος

ĝanustí(πληθ. ĝanustádzí) γανωτής.

ĝardhalocópu(πληθ. ĝardhalocópe) εργα-
λείο που χρησιμοποιείται στην κατασκευή βα-
ρελιού.

ĝardhálomă(πληθ. ĝardhálome) το σημείο
ένωσης του πάτου και του τοιχώματος ενός βα-
ρελιού. **ĝástru**(πληθ. ĝástre) γάστρα.

ĝáză(πληθ. ĝázi) γάζα.

ĝazépe(πληθ. ĝazépurí) ζημιά, αναποδιά.

ĝăitánu(πληθ. ĝăitáne) **1.** γαϊτάνι **2.** (μτφ.
στο πληθ.) αίμα.

ĝándzuéscu(ĝándzu/-íre,-í,-ită) αγκιστρώ-
νω

ĝándzuíre(πληθ. yándzuíri) αγκιστρωμα.

ĝănuséscu(ĝănus/-íre,-í,-ită) **1.** γανώνω,
κασσιτερώνω **2.** (μτφ. τριτοπρόσ.) σχηματί-
ζεται λεπτό στρώμα χιονιού.

ĝănusíre(πληθ. ĝănusíri) γάνωμα, κασσιτέ-
ρωμα.

ĝărgără(πληθ. ĝărgăre) γαργάρα.

ĝărgărítșu(πληθ. ĝărgărítșe & ĝărgărítși) **1.** κουδουνίστρα **2.** μικρό κουδουνάκι ζώων **3.** κουδουνάκι θυμιατού **4.** φυτό των λιβαδιών **5.** (μτφ.) χαρακτηρισμός πολύ όμορφου μωρού **6.** (παλαιότ.) χαρακτηρισμός κομμένου χόρτου που έχει στεγνώσει και παράγει χαρακτηρι-
στικό ήχο, σαν τρίξιμο **7.** (μτφ.) χαρακτηρι-
σμός ανθρώπου που εργάζεται σβέλτα και
μεθοδικά **8.** (μτφ.) τα κόπρανα **9.** (παλαιότ.)
εξάρτημα του μηχανισμού του νερόμυλου που
ρυθμίζει τη ροή του καρπού από τον κόφιο στο
στόμιο της μυλόπετρας

ĝíngă(πληθ. ĝínge) βιολί

ĝítșu - ĝítșoáne (χωρ. πληθ.) γκεσέμι, κρι-
άρι ή τράγος - προβατίνα που προπορεύεται και
οδηγεί το κοπάδι.

ĝlendiséscu(ĝlendis/-íre,-í,-ită) γλεντώ.

ĝlendisíre(πληθ. ĝlendisíri) το να γλεντώ.

ĝléndu(πληθ. ĝlénduri) γλέντι.

ĝlicándzu(πληθ. ĝlicándzuri) γλυκάνισο

ĝlicó(πληθ. ĝlicádzí) γλυκό.

ĝradhóru(χωρ. πληθ.) θερμόμετρο.

ĝrădhu(πληθ. ĝrădhuri) **1.** γράδο, πυκνό-
μετρο για την μέτρηση υγρών **2.** θερμόμετρο **3.**
(πληθ.) τα γράδα, ο βαθμός πυκνότητας ενός υ-
γρού.

ĝradhuséscu(ĝradhus/-íre,-í,-ită) γραδά-
ρω.

ĝradhusíre(πληθ. ĝradhusíri) γραδάρισμα.

ĝramatició(πληθ. ĝramaticí-urí) **1.**
γραμματική **2.** (μτφ.) σχολαστικότητα, προ-
σκόλληση σε λεπτομέρειες

ĝrámă(πληθ. ĝrámate) **1.** γράμμα, ψηφίο
της αλφαβήτου **2.** (πληθ.) μόρφωση **3.** στη φρ.
adúnu yrámatle! "συλλαβίζω".

ĝrămătícu(πληθ. yrămătíci) γραμματικός.

ĝrăpséscu(ĝrăps/-íre,-í,-ită) γράφω.

ĝrăpsíre(πληθ. ĝrăpsíri) **1.** γράψιμο **2.** γρα-
φή, ο γραφικός χαρακτήρας.

ĝrăpsitúră(πληθ. ĝrăpsitúre) γραφή, κάτι
που έχει γραφεί.

ĝrîpăéscu(ĝrîp/-uíre,-ăí,-uită) αρπάζω γρί-
πη..

ĝrîpuíre(πληθ. ĝrîpuíri) άρπαγμα γρίπης.

ĝrîpu(πληθ. ĝrîpurí) γρίπη.

ĝrî'tsă(πληθ. ĝrî'tsă & ĝrî'ce) τσουγκράνα.

ĝrîtsuéscu(ĝrîtsu/-íre,-í,-ită) **1.** τσουγκρα-
νίζω, καθαρίζω ή τραβώ κάτι με την τσουγκρά-
να **2.** **a.** γρατσουνίζω χαράσσω **b.** (me ~) γρα-
τσουνίζομαι, χαράσσομαι .

ĝrîtsuíre(πληθ. ĝrîtsuíri) καθαρισμός ή
τράβηγμα με την τσουγκράνα.

ĝrósu(πληθ. ĝrósî) γρόσι.

ĝúmenu(πληθ. ĝúmeńi) ηγούμενος.

ĝúnă(πληθ. ĝúne) γούνα.

ĝunósu(χωρ. πληθ.) αηδία, απέχθεια, σιχα-
μάρα.

ĝunusutúră(πληθ. ĝunusutúre) **1** σίχαμα,
αυτό που προκαλεί αηδία **2.** (πληθ.) αηδιαστική
πράξη **3.** (πληθ.) αηδίες, ανόητες κουβέντες.

ĝurgúra(πληθ. ĝurĝúre) σκοτούρα, έγνοια.

ǵústu(πληθ. ǵústuri) **1.** γούστο, ανεπτυγμένη και καλλιεργημένη αισθητική **2.** νοστιμιά,

νοστιμάδα, γευστικότητα **3.** διασκέδαση, ευθυμία, θυμηδία.

Y

yacá (πληθ. yacádzi) γιακάς.

yahnío (χωρ. πληθ.) γιαχνί.

yálă (πληθ. yále) καταστροφή, σπάσιμο των πάντων γυαλιά-καρφιά.

yalópetră (πληθ. yalópetre) γιαλόπετρα.

yamburlúcu (πληθ. yamburlúce) αδιάβροχο.

yanío → ayanío.

yáo (χωρ. πληθ.) υγεία.

yapráche (πληθ. yapráchi) γιαπράκι, λαχωντολμάς.

yáryiru (χωρ. πληθ.) **1.** υδράργυρος **2.** (μτφ.) κάτι που δίνεται σε πολύ μικρές ποσότητες, με το σταγονόμετρο.

yáspe (πληθ. yéschi) **1.** σφήκα **2.** (για πρόσ.) έξυπνος, εύστροφος.

yatáche (πληθ. yatáchi) **1.** κρεβάτι **2.** (συνεκδ.) το μέρος που κοιμάμαι **3.** λημέρι, στέκι **3.** στη φρ. acátsu yatáche! "στρατοπεδεύω, σταθεμέω".

yatagánă (πληθ. yatagáne), (παλαιότ.) εργαλείο των βαρελάδων με το οποίο λείαναν τα βαρελοσάνιδα.

yátru (πληθ. yátsrî) γιατρός.

yeláre (πληθ. yelári) **1.** η δέσμη με τα στημόνια που τοποθετείται στον αργαλειό για ύφανση **2.** μάλλινο ύφασμα κατασκευασμένο στον αργαλειό.

yelécu & **yilécu** (πληθ. yeléci & yiléci) φανέλα.

yénă (πληθ. yéne) γεννητικό όργανο θηλυκού ζώου.

Yenáru, Γενάρης, Ιανουάριος, ο πρώτος μήνας του έτους.

yeníre (πληθ. yeníri) **1.** ερχομός, άφιξη **2.** (για καρπό) γίνωμα, ωρίμασμα **3.** (για ρούχο) ταίριασμα, εφαιμογή.

yeră (πληθ. yerádzi) πληγή, τραύμα.

yerăchínă (πληθ. yerăchine) **1.** γεράκι **2.** (μτφ.) στεγνή, ισχνή γυναίκα.

yer mă (πληθ. yer mădzi) ζωοτροφή αποτελούμενη από δημητριακά

(πληθ.)

yer mătúsu - **yer mătúșă** (πληθ. yer mătúșî - yer mătúșe) ο υστερότοκος γιος - η υστερότοκη κόρη, το στερνοπαίδι.

yer mícú & **yer mítșu** (πληθ. yer mítși) σκουληκάκι (υποκ. του yérmu).

yer minédzu & **yer muéscu** (yer min & yer mu/-íre,-í,-ítă) σκουληκιάζω.

yer miníre & **yer muíre** (πληθ. yer miníri & yer muíri) σκουλήκιασμα.

yer mítșu → yer mícú.

yérmu (πληθ. yérni) **1.** σκουλήκι **2.** στη φρ. nu áre yérmu tu ureácie! "δεν έχει τύμπανο στο αυτί, δεν ακούει, δεν υπακούει".

yer muéscu → yer minédzu.

yer muíre → yer miníre.

yer úse (πληθ. yer úse) **1.** γιουρούσι, επίθεση, έφοδος **2.** (μτφ.) δυναμική προσπάθεια για να τελειώσει μια εργασία.

yer tríe & **yítríe** (πληθ. yer tríi & yítríi) **1.** γιατρικό, φάρμακο **2.** γιατρεία, θεραπεία.

yídhareáo (χωρ. πληθ.) κακοτυχία

yíe (χωρ. πληθ.) **1.** βιασύνη **2.** (cu ~) βιαστικά

yífteáme (χωρ. πληθ.) γυφτιά, σύνολο γύφτων.

yíftilíche (πληθ. yíftilíchi) γυφτιά, ενέργεια που χαρακτηρίζεται από μικροπρέπεια.

yíftiséscu (yíftis/-íre,-í,-ítă) ξεπέφτω οικονομικά, πτωχεύω.

yíftisíre (πληθ. yíftisíri) οικονομικός ξεπεσμός, πτώχευση.

yíftu - **yíftă** (πληθ. yíftsi - yífte) **1.** γύφτος - γύφτισσα. **2.** (συνεκδ.) ζητιάνος - ζητιάνα. **3.** (συνεκδ. αρσ.) οργανοπαίχτης.

yílă (πληθ. yíle) **1.** δικράνι **2.** γκλίτσα με δίχαλη λαβή

yilécu → yelécu.

yílie (πληθ. yilii) **1.** γυαλί **2.** τζάμι **3.** (μτφ.) κάτι που είναι πολύ καθαρό, που λαμποκοπά.

yínglă (πληθ. yíngle) ίγκλα, μασχαλιστήρας υποζυγίου.

yíngluséscu (yínglus/-íre,-í,-ítă) τοποθετώ και δένω μασχαλιστήρα υποζυγίου.

yínglusíre (πληθ. yínglusíri) τοποθέτηση και δέσιμο της ίγκλας.

yínglusírte (πληθ. yínglusírte) η αλυσίδα της ίγκλας με την οποία ρυθμίζεται το σφίξιμο του σαμαριού ενός υποζυγίου.

yínu¹ (yeníre, nínu, venítă) **1.** έρχομαι **2.** (τρι-

τοπρός. για ψωμί ή μαγιά) υφίσταται την διαδικασία της ζύμωσης **3.** (τριτοπρός. για καρπό) γίνεται, ωριμάζει **4.** (τριτοπρός.) συμβαίνει, λαμβάνει χώρα **5.** (τριτοπρός. για ρούχο) ταιριάζει, εφαρμόζει **6.** (τριτοπρός. για κάτι που έχει ήδη έχει αναφερθεί) επαληθεύεται **7.** (τριτοπρός.) επέρχεται η στιγμή όπου συμβαίνει κάτι **8.** (τριτοπρός. για πράξη, υπόθεση, κατάσταση) φθάνει, οδηγείται σε συγκεκριμένη εξέλιξη **9.** υπάρχω, βρίσκομαι.

yinícu & **yinítsu**(χωρ. πληθ.) κρασάκι (υποκ. του yínu²).

yinítsu → yinícu

yínu²(πληθ. yínuri) κρασί.

yíne(πληθ. yíni) αμπέλι.

yínică & **yínítsă**(πληθ. yínítsi) αμπελάκι (υποκ. του yíne)

yínítsă → yínică.

yípsu(πληθ. yípsuri) γύψος

yíptu(πληθ. yípturi) γέννημα, δημητριακό.

yirlándă(πληθ. yirlánde) γιρλάντα.

yisteáre(πληθ. yistéri) θησαυρός.

yísu(πληθ. yíse) **1.** όνειρο **2.** εξιδανικευμένο και επιθυμητό δημιούργημα της φαντασίας **3.** ονειροπόλημα.

yíte(πληθ. yítsi) κλήμα.

yitripséscu(yitrips/-íre,-í,-ítă) γιατρεύω.

yitripsíre(πληθ. yitripsíri) γιάτρεμα.

yítsălicu & **yítsălúsu** - **yítsălică** & **yítsălúșă**(πληθ. yítsălítsi & yítsălúși - yítsălice & yítsălúșe) αρσενικό- θηλυκό μοσχάρακι (υποκ. του yítsălu - yítsăo).

yítsălu - **yítsăo**(πληθ. yítsăli.- yítsăle) αρσενικό - θηλυκό μοσχάρι

yitrie→ yetrie.

yizmăre(πληθ. yizmări) **1.** τρύγος, τρύγημα **2.** τρύγος, η εποχή που γίνεται ο τρύγος **3.** (μτφ.) ξεζούμισμα, οικονομική εκμετάλευση κάποιου.

Yizmățșunu, & **Yizmůțșunu**, Τρυγητής, ο μήνας Σεπτέμβριος.

yízmu(yizm/-ăre,-ái,-átă) **1.** τρυγώ **2.** (μτφ.) ξεζουμίζω, απομυζώ (κτ.).

Z

zágatǎ(πληθ. zágate) άχρηστο αντικείμενο, χωρίς αξία.

záhare(χωρ. πληθ.) ζάχαρη.

zairé(πληθ. zairédzǐ) εφόδια, προμήθειες.

zaloveánǎ(χωρ. πληθ.) ποικιλία κόκκινου σταφυλιού.

zamblachío(πληθ. zamblachíuri) χαρακτηρισμός ψημένου φαγητού που δεν φούσκωσε, δεν έγινε αφράτο.

zándzǎ(πληθ. zándzǐ) **1.** ιδιοτροπία, παραξενιά **2.** πρόβλημα, δυσκολία, δυσχέρεια.

zǎpǎ(πληθ. zǎpe) φάπα, καρπαζιά.

zǎpte(χωρ. πληθ.) **1.** ηρέμηση, κατευνασμός **2.** πειθάρχηση, αναγκαστική υπακοή **3.** (για δραστηριότητα) οργάνωση, διεύθυνση, το να θέσω τις βάσεις για την ομαλή εξέλιξή της.

zaptié(πληθ. zǎptiédzǐ) χωροφύλακας.

zǎre(πληθ. zǎri) ζάρι.

zǎvǎ(πληθ. zǎve) **1.** κόπιτσα **2.** (παλαιότ.) λαβίδα που συγκρατούσε την λεπίδα στο μηχανισμό του νεροπρίονου **3.** στη φρ. ámu ócǐulu zǎvǎ! **α.** παρατηρώ τα πάντα, δεν μου ξεφεύγει τίποτα **β.** έχω καλή όραση.

zǎcónu(πληθ. zǎcónuri) **1.** νόμος **2.** χούι, συνήθειο.

zǎfire(πληθ. zǎfíruri) είδος υφάσματος.

zǎgǎdéscu(zǎgǎd/-íre,-í,-ítǎ) **1.** χώνω, τοποθετώ πράγματα (σε έναν χώρο) χωρίς τάξη **2.** καταχωνιάζω, κρύβω, εξαφανίζω.

zǎgǎdíre(πληθ. zǎgǎdíri) καταχώνιασμα.

zǎhǎruséscu(zǎhǎrus/-íre,-í,-ítǎ) ζαχαρώ-νω.

zǎhǎrusíre(πληθ. zǎhǎrusíri) ζαχάρωμα.

zǎhǎrátú(πληθ. zǎhǎráte) ζαχαρωτό.

zǎliche(πληθ. zǎlichǐ) ζαλιά, φορτίο που μεταφέρεται στους ώμους.

zǎltiséscu(zǎltis/-íre,-í,-ítǎ) **1.** ασκώ πίεση (σε κπ.) **2.** επισπεύδω (κτ.) ασκώντας πίεση. **3.** εκτελώ μία εργασία γρήγορα και μεθοδικά. **4.** (για αρρώστια) καταφέρνω να αναρρώσω, την ξεπερνάω **5.** ξυπνώ (κπ.) απότομα.

zǎltisíre(πληθ. zǎltisíri) **1.** άσκηση πίεσης σε κπ. να κάνει κάτι **2.** επίσπευση, μίας δράσης, μέσω άσκησης πίεσης

zǎmurǎscu(zǎmur-í're,-í'i,-í'tǎ) **1.** πιέζω, ζουλώ, ζουπώ **2.** συμπιέζω **3.** συνθλίβω **4.**

τσαλαπατώ **5.** ασκώ πίεση, εξαναγκάζω **6.** (μτφ.) συνουσιάζομαι. .

zǎmurí're(πληθ. zǎmurí'ri) **1.** πίεση, ζούληγμα **2.** συμπίεση **3.** σύνθλιψη **4.** πίεση, εξαναγκασμός.

zǎnǎte(πληθ. zǎnǎtsǐ) **1.** τέχνη, χειρωνακτικό επάγγελμα που απαιτεί κάποια τεχνική εξειδίκευση **2.** τέχνη, δεξιότητα, μαστοριά.

zǎngǎnéscu & zǐngǎnéscu(zǎngǎn & zǐngǎn/-íre,-í,-ítǎ) **1.** (για λόγια) τα λέω κατάμουτρα, εκφράζομαι με παρρησία **2.** εξαπατώ (κπ.) δίνοντας του άχρηστα πράγματα **3.** μου επιβάλλεται ποινή (σε δικαστήριο).

zǎngǎníre(πληθ. zǎngǎníri) **1.** (για λόγια) το να εκφράζομαι με παρρησία, το να τα λέω κατάμουτρα **2.** εξαπάτηση κάποιου δίνοντάς του άχρηστα πράγματα.

zǎngǎúnu - zǎngǎúnǎ(πληθ. zǎngǎúni - zǎngǎúne) λουφαδόρος.- λουφαδόρισα, αυτός - αυτή που λουφάρει, που αποφεύγει να εργαστεί.

zǎngǐ'nu - zǎngǐ'nǎ(πληθ. zǎngǐ'ni - zǎngǐ'ne) άνδρας - γυναίκα που εκφράζεται με παρρησία.

zǎnósu(πληθ. zǎnósǐ) ο μοχλός που στρέφει και συγκρατεί το πισινό αντί του αργαλειού.

zǎpuéscu(zǎpu/-íre,-í,-ítǎ) δέρνω, βαράω.

zǎpuíre(πληθ. zǎpuíri) βάρωμα, δάρσιμο.

zǎrǎre & zǎrǎliche & zǐrǎre(πληθ. zǎrǎri & zǎrǎlichǐ & zǐrǎri) **1.** πάθηση (του οργανισμού) **2.** (για πράγμα) ελάττωμα, ατέλεια στην κατασκευή **3.** (για μηχανή) βλάβη.

zǎrǎliche → zǎrǎre.

zǎrcádhe(πληθ. zǎrcádzi) ζαρκάδι .

zǎrgǎrtu(πληθ. zǎrgǎtsǐ) δραγάτης, αγροφύλακας.

zǎrzǎvǎte(πληθ. zǎrzǎvǎtsǐ) ζαρζαβατικό.

zǎstrǎmǎ(πληθ.;) καπνιστό κρέας.

zǎvícǎ(πληθ. zǎvícǐ) είδος υφαντής φούστας.

zǎvónu(πληθ. zǎvoáne & zǎvónuri) νυφικό πέπλο.

zǎgǎru - zǎgǎrǎ(πληθ. zǎgǎri - zǎgǎre) **1.** αρσενικό - θηλυκό κοπρόσκυλο, αδέσποτο σκυλί - αδέσποτη σκύλα **2.** (μτφ.-μειωτ.) χαρακτηρισμός άνδρα γυναίκας που περιφέρεται συνεχώς στους δρόμους.

Zăgoáre, (το) Ζαγόρι, η περιοχή των ζαγοροχωριών.

zbóru(πληθ. zboáre) **1.** λόγος, καθετί που λέει κάποιος, λέξη φράση, κουβέντα **2.** συζήτηση, κουβέντα **3.** απάντηση **4.** λόγος, ομιλία μπροστά σε ακροατήριο, αγόρευση **5.** διαβεβαίωση, εγγύηση, υπόσχεση **6.** δέσμευση, υπόσχεση **7.** δικαιολογία, αιτιολογία **8.** βρισιά **9.** επιτίμηση, επίπληξη **10.** αιτία **11.** φήμη, διάδοση **12.** άδεια, δικαίωμα ομιλίας.

zburí're(πληθ. zburí'ri) **1.** ομιλία, η ικανότητα έκφρασης **2.** συνομιλία, συζήτηση **3.** ομιλία, ο ιδιαίτερος τρόπος με τον οποίο μιλάει κάθε άνθρωπος **3.** καταγγελία

zburáscu(zbur/-í're,-í'i,-í'tă) **1.** μιλώ, αρθρώνω λόγο **2.** μιλώ, απευθύνω τον λόγο. **3.** συνομιλώ, συζητώ, επικοινωνώ **4.** σχολιάζω (κπ.) **5.** καταγγέλλω, κατηγορώ (κπ.).

zburătóru & zburătoará(πληθ. zburătó-ri & zburătoáre) ρήτορας, πρόσωπο που έχει την ικανότητα να πείθει με τον λόγο του.

zdí'ngă(πληθ. zdí'nge) όργανο μουσικής.

zdóvolu(πληθ. zdoávole & zdónolí) σβόλος.

zdovolícu(πληθ. zdovolíce) μικρός σβόλος (υποκ. του zdóvolu)..

zdrăngănésucu(zdrăngăn/-í're,-í,-ítă), (για μέταλλο, μεταλλικό αντικείμενο, σκεύος κ λπ.) βροντώ, το κάνω να παράγει ισχυρό ήχο καθώς το κτυπώ.

zdrăngăníre(πληθ. zdrăngăní-ri) (για μέταλλο, μεταλλικό αντικείμενο, σκεύος κ λπ.) ο ήχος που παράγει καθώς βροντά.

zdrodésucu(zdrod/-í're,-í,-ítă) **1.** χαϊδεύω, θωπεύω **2.** κανακεύω, χαϊδεύω, καλομαθαίνω **3.** καλοπιάνω. **4.** ενεργώ με αργοπορία.

zdrodíre(πληθ. zdrodíri) κανάκεμα, χαϊδεμα

zdrófu(πληθ. zdrófurí) **1.** μπόρα, καταιγίδα **2.** μανία, τρέλα.

zeaféte(πληθ. zeafétsî & zeaféturi) **1.** συμπόσιο, τσιμπούσι **2.** (συνεκδ.) διασκέδαση, γλέντι, καλοπέραση.

zemberécu(πληθ. zemberéci), (παλαιότ.) εξάρτημα μηχανισμού ασφάλισης της πόρτας

zéme(πληθ. zéhi) έντονη διάθεση, όρεξη να κάνω κάτι, μανία.

zenghie(πληθ. zenghii) αναβολέας.

zérdhalu(πληθ. zérdhale) **1.** βερίκοκο, ο καρπός **2.** βερικοκιά.

zerzivúlu - zerzivúle(πληθ. zerzivúli - zerzivúle) βελζεβούλης, άνδρας - γυναίκα, με πανούργο και δόλιο χαρακτήρα.

zevzécu - zevzécă(πληθ. zevzéci - zevzéce) ζεβζέκης - ζεβζέκισσα.

zgăibă(πληθ. zgăghi) **1.** λειχήνα, εξανθηματική δερματική πάθηση **2.** (διπλό στον πληθ., ~ - ~) οτιδήποτε είναι τραχύ, δεν είναι λείο.

zgărlésucu(zgărl/-í're,-í,-ítă), (για τα μάτια). γουρλώνω

zgărlíre(πληθ. zgărlíri), (για τα μάτια). γούρλωμα.

zgheráre(πληθ. zgherári) **1.** φωνή ζώου **2.** (ειδικότ. για πρόβατο ή κατσίκι) βέλασμα **2.** (μτφ. για άνθρωπο) **α.** κραυγή **β.** γκρινία.

zgherătúrá(πληθ. zgherătúre) **1.** ουρλιαχτό ζώου **2.** διαπεραστική κραυγή.

zghéru(zgher/-á're,-ái,-átă) **1.** (για ζώο) βγάζω φωνή (το ρήμα δηλώνει κάθε μορφή ήχου που βγάζουν τα ζώα) **2.** (ειδικότ. για πρόβατο ή κατσίκι) βελάζω **3.** (μτφ. για άνθρωπο) **α.** ουρλιάζω, κράζω, κραυγάζω **β.** γκρινιάζω, διαμαρτύρομαι με φωνές.

zghícu(πληθ. zghícuri) **1.** στριγκλιά **2.** τσίριγμα

zghilésucu(zghi/-í're,-í,-ítă) **1.** σκούζω, ουρλιάζω, στριγκλιάζω **2.** διαμαρτύρομαι

zghilíre(πληθ. zghilíri) σκούξιμο, ουρλιαχτό.

zghiperáre(πληθ. zghiperári) γρατζούνισμα, το να προκαλέσω αμυχή.

zghiperătúrá(πληθ. zghiperătúre) γρατζουνιά, αμυχή.

zghíperu(zghiper/-á're,-ái,-átă) **1.** γρατζουνώ, προκαλώ αμυχή **2.** (me ~) γρατζουνιέμαι.

zgléră(πληθ. zglére) είδος σκίουρου.

zgrúe & zgurí'e (πληθ. zgrúe & zgurí'i) **1.** σκουριά **2.** (μτφ.) λέρα που σχηματίζεται στους αγκώνες και τις πατούσες.

zgrumáre(πληθ. zgrumári) **1.** στραγγαλισμός **2.** (όταν τρώω) πνίξιμο, αδυναμία κατάποσης της τροφής.

zgrumătúrá(πληθ. zgrumătúre) **1.** πνιγμός, λόγω αδυναμίας κατάποσης της τροφής **2.** ίχνη στραγγαλισμού.

zgrúmu(zgrum/-á're,-ái,-átă) **1.** στραγγαλίζω (κπ.) **2.** (όταν τρώω, me ~) πνίγομαι, δεν μπορώ να καταπιώ **3.** (me ~) αυτοκτονώ (με ενέργεια που επιφέρει ασφυξία) **4.** (μτφ.) κλέβω, βάζω χέρι, αρπάζω.

zgurí'e → zgrúe

zгурnípsésucu(zгурníps/-í're,-í,-ítă) σκουριάζω, προκαλώ οξειδωση.

zгурnípsíre(πληθ. zгурnípsíri) σκούριασμα, οξειδωση.

zilíe(πληθ. zilíe) **1.** ζήλια **2.** ζηλοτυπία.

zilíu(πληθ. zilíuri) ζηλοφθονία.

zilu(χωρ. πληθ.) **1.** ζήλος, ενθουσιασμός, θέρμη για την επίτευξη σκοπού. **2.** πάθος για κτ.

zilipséscu(zilips/-íre,-í,-ítă) **1.** ζηλεύω **2.** επιθυμώ, ποθώ.

zilipsíre(πληθ. zilipsíri) το να ζηλεύω.

zingúne(πληθ.) εξάρτημα του fǎlagu (βλ. λ.)

ziryó(πληθ. ziryádzi), (παλαιότ.) υπόγειος χώρος, στο κατώτατο τμήμα του νερόμυλου, όπου βρίσκονταν το κινητήριο σύστημα του μηχανισμού και η έξοδος φυγής των υδάτων.

zitiseáste(τριτοπροσ. για θηλυκό ζώο) πλησιάζει αρσενικό ζώο επιδιώκοντας την γονιμοποίηση του.

zîgă(πληθ. zîge) **1.** ζύγι, ζύγισμα, ο υπολογισμός του βάρους με ζυγαριά **2.** (μτφ. για συμπεριφορά) μέτρο, ρέγουλο, ισορροπημένη στάση.

zîgră(πληθ. zîgre) αγκαθωτός θάμνος, βάλτος.

zîngănésucu→ zăngănésucu

zî'pă(χωρ.πληθ.) προιόν σύνθλιψης, ζουπίσματος

zîpuéscu(zîpu/-íre,-í,-ítă) **1.** ζουλώ, ζουπώ **2.** συμπιέζω.

zîpuíre(πληθ. zîpuíri) **1.** ζούλημα **2.** συμπίεση.

zîráre → zăráre.

zî'tsă(πληθ. zî'ce) πορδή, κλανιά

zmálă(πληθ.) σύνεργο βαρελοποιού (με το οποίο λειαινεί την εσωτερική επιφάνεια του βαρελιού).

zmeánă(πληθ. zmeáne) βρακί.

zméltșu(πληθ. zméltși) σαλιγκάρι.

zmínă(πληθ. :) εργαλείο που χρησιμοποιείται στη ξυλογλυπτική.

zminutédzu & minutédzu(zminut & minut/-áre,-ái,-átă) **1.** λεπτόνω, εκλεπτόνω **2.** κάνω (κτ.) μυτερό, το ξύνω **3.** (me ~) αδυνατίζω, γίνομαι πιο λεπτός **4.** (για ποσότητα, se ~) μειώνεται, λιγοστεύει **5.** (για έδαφος, se ~) διαβρώνεται **6.** (για μέταλλο, se ~) φθείρεται **7.** (για μαλλιά, τρίχες, se ~) πέφτουν, αραιώνουν..

zminutáre & minutáre (πληθ. zminutári & minutári) **1.** λέπτυνση, εκλέπτυνση **2.** αδυνάτισμα.

zmulgeáre(πληθ. zmulgéri) απομύζηση, η εκμετάλλευση κάποιου προσώπου.

zmúlgu(zm/-ulgeáre,-úlșu,-úlsă) **1.** (για ποτό) ρουφώ, το πίνω όλο **2.** (για προσ.) απομυζώ, μαδώ, εκμεταλλεύομαι **3.** (μτφ.) ξεφεύγω.

zhíe(πληθ. zhíi) **1.** ζημιά, φθορά, βλάβη, κα-

ταστροφή **2.** (συνεκδ.) το κόστος της ζημιάς **3.** (ειδικότ.) οικονομική απώλεια, χασούρα.

zoámnicu(zumnic/-áre,-ái,-átă) **1.** αποσπώ, παίρνω με βία ή δόλο, οικειοποιούμαι (κτ.) **2.** (για φαγητό) καταβροχθίζω, χάφτω.

zóche(πληθ. zóchi) χαρακτηρισμός προσώπου που έχει παχύνει.

zófu(πληθ. zófuri) κύμα κακοκαιρίας, εκδήλωση ξαφνικού και σφοδρού καιρικού φαινομένου.

zóre(πληθ. zóre) **1.** ζόρι, δυσκολία, δυσχέρεια **2.** πίεση, ανάγκη **3.** βία, εξαναγκασμός, στανιό **4.** δύναμη, νεύρο.

zoriséscu(zoris/-íre,-í,-ítă) **1.** ζορίζω, εξαναγκάζω, πιέζω **2.** (me ~) ζορίζομαι, δυσκολεύομαι.

zorisíre(πληθ. zorisíri) ζόρισμα, εξαναγκασμός.

zulápe(πληθ. zuláchi) **1.** αγρίμι, θηρίο **2.** (μτφ.) άνθρωπος ακοινώνητος, απολίτιστος.

zulumdjî' & zulumdjoáne(πληθ. zulumjádzi & zulumdjoáne) **1.** άνδρας – γυναίκα ταραχοποιός, ταραξίας **2.** άνδρας – γυναίκα τραμπούκος, που συμπεριφέρεται με βιαιότητα και θρασύτητα.

zumnicáre(πληθ. zumnicári) **1** βία ή δόλια οικειοποίηση ξένου πράγματος **2.** καταβρόχθιση, το να τρώω με βουλμιά.

zumnicătúrá(πληθ. zumnicătúre), (για φαγητό) καταβρόχθιση

zúră(πληθ. zúruri) **1.** κατακάθι τροφής, ότι απομένει μετά την κατανάλωση του καλύτερου μέρους **2.** τροφή δεύτερης ποιότητας **3.** ακαθαρσία που βρίσκουμε μέσα σε τροφή **3.** (μτφ.) δευτεράντζα οτιδήποτε είναι χαμηλής αξίας ή ποιότητας.

zurbă & zurboáne(πληθ. zurbádzi & zurboáne) ζόρικος άνδρας, νταής, παλικαράς – ζόρική γυναίκα.

zurbălícne(πληθ. zurbălícni) ζόρι, βία.

zurlamádhă(πληθ. zurlamádzí) **1.** ζούρλια, τρέλα **2.** τρελαμάρα, απερίσκεπτη ενέργεια, ανοησία **3.** διανοητική σύγχυση **4** μεγάλη αναστάτωση, αναταραχή.

zurleátsă(πληθ. zurlétsi) τρέλα, φρενοβλάβεια, παραφροσύνη **2.** τρελαμάρα, απερίσκεπτη ενέργεια, ανοησία, παρεκτροπή.

zurléscu(zur/-íre,-í,-ítă) **1.** τρελαίνομαι, παραφρονώ **2.** αποτρελαίνομαι **3.** αναστατώνω, ταλαιπωρώ, νευριάζω (κτ.).

zurlíre(πληθ. zurlíri) το να τρελαθεί κτ. .

zurlupréftu(πληθ. zurlupréfti) τρελόπατσας.

zurnǎ(πληθ. zurnádzi) ζουρνάς.

zútsǎ(χωρ. πληθ.) υποπροϊόν του βουτύρου, υπόλειμμα, κατακάθι που δημιουργείται κατά την βράση του βουτύρου..

zuǎgrafheáo(πληθ. zuyrafhéi) **1.** καθετί που έχει ζωγραφίσει κάποιος, εικόνα **2.** (συνεκδ.) σχέδιο, σχεδιάσμα **3.** (μτφ.) ωραίο θέαμα.

zuǎgrafiséscu(zuǎgrafis/-íre,-í,-ítǎ) **1.** ζωγραφίζω **2.** περιγράφω.

zuǎgrafisíre(πληθ. zuyrafisíri) ζωγράφισμα.

zuǎgráfu & **zuǎgráfǎ**(πληθ. zuyráfí & zuyráfé) **1.** (αρσ.) ζωγράφος **2.** (μτφ.) αριστοτέχνης άνδρας - αριστοτέχνησσα γυναίκα.

zúzulu(πληθ. zúzulí) **1.** κάθε πλάσμα που ανήκει στις ομοταξίες των ζουφίων, των εντόμων και των ερπετών **2.** (συνεκδ.) τέρας.

zvǎrnǎ(πληθ. zvǎrni) σβάρνα, βολοκόπος.

zvánǎ(πληθ. zváne) δοχείο μετάγγισης υγρών και αλεύρων.

zvǎnǎ(πληθ. zvǎnádzi) είδος ξυλουργικού χειροπρίονου το οποίο χρησιμοποιείται και ως κλαδευτήρι.

zvǎrligáre(πληθ. zvǎrligári) το να ρίζω γυριστή σφαλιάρα, με ανάστροφη παλάμη.

zvǎrlighédzu(zvǎrlig/-áre,-ái,-átǎ) **1.** στριφογυρίζω περιστρέφω (κτ.) **2.** (για σφαλιάρα) χτυπώ με γυριστή, ανάστροφη παλάμη **3.** μαστιγώνω.

zvǎrnéscu & **zvǎrniséscu**(zvǎrn & zvǎrnís/-íre,-í,-ítǎ) **1.** βολοκοπώ, θρυμματίζω χωματένιους βόλους με τη σβάρνα **2.** (me ~) σέρνομαι κάτω, σβαρνίζομαι.

zvǎrníre & **zvǎrnísíre**(πληθ. zvǎrníri & zvǎrnísíri) **1.** βολοκόπημα, θρυμματίσμα χωματένιων βόλων με τη σβάρνα **2.** σβάρνισμα, σύρσιμο.

zvǎrnitúrǎ(πληθ. zvǎrnitúre) ίχνος σβαρνί-

σματος

zvǎrnúescu(zvǎrnú/-íre,-í,-ítǎ) βλ. λ. zvǎrnéscu στη σημ. 1.

zvǎrnúire(πληθ. zvǎrnúiri) βλ. λ. zvǎrníre στη σημ. 1.

zvǎrnáru - **zvǎrnárǎ**(πληθ. zvǎrnári,-zvǎrnáre) άνδρας/αγόρι - γυναίκα/κορίτσι που περπατάει σβαρνιστά, σέρνοντας τα πόδια.

zvǎrníséscu→ zvǎrnéscu.

zvǎrnísíre → zvǎrníre ,

zveltádhǎ(χωρ. πληθ.) σβελτάδα.

zvércǎ(πληθ. zvércé) **1.** σβέρκος, αυχένιας **2.** το μπροστινό τμήμα του στρώματος του σαμαριού.

zvimturáre(πληθ. zvimturári) **1.** λίχνισμα **2.** (για ρούχα) .στέγνωμα στον αέρα.

zvimturédzu & **zvimturu**(zvimtur/-áre,-ái,-átǎ) **1.** λιχνίζω **2.** αερίζω **3.** (για ρούχα που πλύθηκαν) στεγνώνω στον αέρα.

zvimturu → zvimturédzu.

zvíndju(πληθ. zvíndjuri) **1.** μαστίγιο **2.** (μτφ.) σβούρισμα, περιστροφική κίνηση όπως η σβούρα **3.** (μτφ) κινώ (το σώμα ή τα χέρια) με μεγάλη ευλυγισία

zvomeáre(πληθ. zvoméri) **1.** (για υγρό) ξεχειλίσμα **2.** (για φαγητό ή υγρό που βράζει) χύσιμο **3.** (για πηγαία ύδατα) ανάβλυση **4.** (για σκεύος ή δοχείο) διαρροή

zvéomu(zvóm/-eáre,-úi,-útǎ) **1.** (για υγρό) ξεχειλίζω **2.** (για φαγητό ή υγρό όταν βράζει) χύνεται **3.** (για πηγαίο ύδωρ) αναβλύζω **4.** (για σκεύος, δοχείο) έχει διαρροή, διαρρέει **5.** (μτφ.) βωμολοχώ **6.** ξεθωριάζω, ξεβάφω (κυρ. για ρούχα, υφάσματα, νήματα).

zvomutúrǎ(πληθ. zvomutúre) **1.** κάτι που έχει ξεβάψει, ξεθωριάσει (κυρ. για ρούχα, υφάσματα, νήματα) **2.** το να βωμολοχώ **3.** (για πληγή) έκχυση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αραβαντινός Π., *Χρονογραφία της Ηπείρου*, τόμ. Β', εκδ. Κουλτούρα, [χ.χ.], Αθήνα.
- Beis S., «Le parler aroumain de Metsovo, description d'une langue en voie de disparition en Grece» διδακτορική διατριβή, Université Paris V, Sorbonne, 2000.
- , «Propositions pour un système graphique de l' aroumain», *Actes du XXXIème colloque de la Société Internationale de la Linguistique Fonctionnelle (S.I.L.F.): la Diversité Linguistique*, Lugo, Αχα, σ. 103-106.
- Μποϊατζή Μ., *Γραμματική Ρωμανική, ήτοι Μακεδονοβλαχική...-Romanische, oder Macedonowlachische Sprachlehre...*, Εν Βιέννη της Αουστρίας, εν τη τυπογραφία του Ιωάννου Σνύρερ, 1813.
- Μπουσμπούκης Α., « Το ρήμα της αρωμουνικής, μορφολογική ανάλυση ». Αθήνα: διδακτορική διατριβή(1982)
- Caragiu M. Marioțeanu, *Dicționar Aromân Macedo-Vlah*, Enciclopedică, București 1997.
- Capidan Th., *Aromânii, Dialectul Aromân*, ed² Editură Fundației Culturale Aromâne, București 2005. Capidan Th., *Aromânii, Dialectul Aromân*, ed² Editură Fundației Culturale Aromâne, București 2005.
- Cumberz J.& Hymes D. (Eds), *Directions in Sociolinguistics. The ethnography of communication*, B. Blackwell, Oxford UK, 1986.
- Dahmen W., Kramer J., *Atlasul lingvistic aromân. Balkan-Archiv*. Bd. 1, 2 (1985, 1994).
- Δασούλας Θ., «Αγροτικές κοινωνίες του ορεινού χώρου κατά οθωμανική περίοδο, Ο γεωργικός κόσμος της Χώρας Μετζόβου (18^{ος} αι – 19^{ος} αι.)», διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2009.
- , «Η υδροκίνηση στην ξυλουργική βιοτεχνία της Πίνδου», *HX* 41 (2007), σ. 295-346.
- Diamandi V., «Μετοϊτέανul Floca și privilegiile obținute de el», *Convorbiri literare* (1910), σ. 480-483.
- Friedman V., «Balkans as a Linguistic Area». In: Keith Brown (ed.) *Encyclopedia of Language & Linguistics*, 2nd edition, vol. 1, σ. 657-672. Oxford: 2006,
- Hickerson N., *Linguistic Anthropology*, Holt, Rinehart, and Winston, New York, 1980
- Hymes D., *Foundations in sociolinguistics: An ethnographic approach*, University of Pennsylvania Press. Philadelphia (1974).
- Kahl. T., *Για την Ταυτότητα των Βλάχων*, μτφ. Σ. Μπουλασίκης, εκδ. Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009 .
- Κατσάνης Ν. - Ντίνας Κ., *Γραμματική της Κοινής Κουτσοβλαχικής*, εκδ. Αρχείο Κουτσοβλαχικών Μελετών, Θεσσαλονίκη 1990.
- Κλαίρης Χ., *Θέματα γενικής γλωσσολογίας*, Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1990.
- Α. Koufogiorgou, «Linguistic Practices and Gender Dynamics in Bilingual Metsovo (Greece)», 6^ο Διεθνές Συνέδριο Γλωσσολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο 18-21 Σεπτεμβρίου 2003, [e-book: <http://www.philology.uoc.gr/conferences/6thICGL/gr.htm>]
- , «When a dying Language becomes a lingua franca», *Multilingua-Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication*, 27.23 (2008), σ. 231-253.
- Κριμπάς Π., *Επιδράσεις της Νεότερης Ελληνικής στις βαλκανικές γλώσσες*, εκδ. Γρηγόρη, Αθήνα 2007:

- Κυριακίδου – Νέστορος. Α., *Η Θεωρία της Ελληνικής Λαογραφίας. Κριτική Ανάλυση*, Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, 4^η εκδ, Αθήνα 1997.
- Λαμπρίδης Ι., «Μαλακασιακά», *Ηπειρωτικά Μελετήματα* 5 (1888), εν Αθήναις και εκδ. ΕΗΜ, Ιωάννινα 1993.
- Leake W. M., *Travels in northern Greece*, Vol. 1, Vol. 2, Vol. 4, A.M.Hakkert-Publisher, (φωτογραφική ανατύπωση Amsterdam 1967).
- Limona D.-Trandafirescu N., *Documente economice din arhiva casei comerciale Ioan St. Stamu (714-1875)*, Direcția Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România, Vol. 1, București 1983.
- Μέντζος Θ., «Συμβολή εις την των Ηπείρω μονών του Σινά», *HE* 45 (1956), σ. 657-665.
- Μπαμπινιώτης Γ., *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Δεύτερη Έκδοση, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε. Αθήνα 2002.
- Ουκούτα Κ., *Νέα Παιδαγωγία ήτοι Αλφαβητάριον εύκολον του μαθείν τα νέα παιδιά τα ρωmano-βλάχικα γράμματα εις κοινήν χρήσιν των Ρωmano-βλάχων...* Εν Βιέννη 1797. Τύποις των Μαρκίδων Πούλιου.
- Πλατάρη Γ., «Οι Τοσίτηδες στο Λιβόρνο », *HH* (1984), σ. 199-206.
- Πλατάρης-Τζίμας Γ., Διορθώσεις στη Χατζημιχάλη, (Μέρος Ε΄, Επιστολές Αγγελικής Χατζημιχάλη προς Μόδεστο Τρ. Πέρτσαλη)», *Πρακτικά Γ΄ Συνεδρίου Μετσοβίτικων Σπουδών* (Μέτσοβο, 29-31 Αυγούστου 1997), Αθήνα 2000, σ. 381-402.
- Ρόκου Β., *Υφαντική Οικιακή Βιοτεχνία, Μέτσοβο 18^{ος}, 20^{ος} αιώνας*, εκδ. Artigraf, Αθήνα 1994.
- , *Ορεινές κοινωνίες κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια*, εκδ. Ερωδιός, Θεσσαλονίκη 2007.
- Rosetti A., *Istoria Limbii Române*, București 1968.
- Schlösser R., *Historische Lautlehre des Aromunischen von Metsovon*, *Balkan-Archiv*, Bd.3 (1985)
- Σβορώνου Ν. «Ιωάννης Στάνος», *ΑΘΗΝΑ* 49 (1939), σ. 333-342,
- Σκαφιδάς Β., «Τα προνόμια του Μετσόβου», *HE* 1 (1952) , σ. 657-660.
- , «Ιστορία του Μετσόβου», *HE* 10/116 (1961), σ.1056-1060.
- , «Ιστορία του Μετσόβου», *HE* 11/120 (1962), σ. 289-392.
- , «Ιστορία του Μετσόβου», *HE* 11/128 (1962), σ. 908-914
- , «Ιστορία του Μετσόβου», *HE* 11/135 (1963), σ. 16-21.
- Σοκόλης Σ, «Περί Ηπείρου και Αλβανίας», *Παρνασός* 7 (1883), σ. 293-334.
- Steinke K. - Vraciu A., *Introducere în Lingvistica balcanică*, Editura Universităţii «Alexandru Ioan Cuza». Iaşi.1999,
- Τρίτος Μ., *Η Πατριαρχική εξουσία Μετσόβου (1659-1924). Η θρησκευτική κ΄ κοινωνική της προσφορά*, εκδ. IBMT, Ιωάννινα 1991.
- , «Τα σωζόμενα φερμάνια των προνομίων του Μετσόβου», *Πρακτικά Α΄ συνεδρίου μετσοβίτικων σπουδών*, Αθήνα 1993, σ.397-414.
- Τσιτσιπής Λ., *Εισαγωγή στην ανθρωπολογία της γλώσσας. Γλώσσα, Ιδεολογία, Διαλογικότητα και Επιτέλεση*, Gutenberg, Αθήνα, 1995
- *A linguistic anthropology of praxis and language shift : Arvanitika (Albanian) and Greek in contact*, Clarendon Press, Oxford 1998.
- Χατζημιχάλη Α., *Οι εν τω Ελληνοσχολείω Μετσόβου διδάξαντες και διδαχθέντες*, εν Ιωαννίνοις 1940.
- Χατζηφώτης Ι., «Οι Μετσοβίτες στην Αλεξάνδρεια» *Πρακτικά Α΄ συνεδρίου*

μετσοβίτικων σπουδών, Αθήνα 1993, σ. 87-96 ,
Βακαλόπουλος Κ., *Ιστορία του Βορείου Ελληνισμού, Ήπειρος*, εκδ. Αφοι Κυριακίδη,
Θεσσαλονίκη 1992.
Weigand G., *Οι Αρωμόνοι (Βλάχοι)*, τόμ. Α΄, μτφ. Τ. Kahl, εκδ. Αφοι Κυριακίδη,
Θεσσαλονίκη 2001.

Το αρχοντολόι γλεντά (τέλος 19^{ου} – αρχές 20^{ου} αιώνα)